BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
27 — B
10

Homiliarum do-
CTISSIMI VIRI IOAN-
NIS ECKII, GNAVISSIME FI-
dem catholicam, atque adeò veritatem
Euangelicam cõtra hæreticos aſſe-
rentis, ſuper Euãgelia de tem-
pore à Paſcha vſque ad
Aduentum.

TOMVS SECVNDVS.

Si quid vnquam legiſſe iuuit, hoc iuuerit.

PARISIIS,
Apud Ioannem Roigny, via ad D. Iacobum,
ſub Baſiliſco, & quatuor elementis.
1549.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX HOMILIARVM TOMI ſecundi ſecundum dominicas & folia.

Dominica reſurrectionis Euãg. Dũm tranſiſſet ſab. Mar. 16
Homiliæ quinque. 1
Quarta & quinta ſunt de reſurrectione noſtra.
In ſecũdis feriis Paſchæ, Euan. Duo ex diſcipulis. Lucæ 24
Homiliæ duæ. 15
In tertiis feriis Paſchæ, Euange. Stetit Ieſus in medio. Lucæ 24
Homiliæ duæ. 22
Dom. octauæ Paſchæ, Euange. Cũm ſero eſſet die illo. Ioan. 20
Homiliæ ſex. 27
Quinta & ſexta ſunt de clauibus.
Dom. II. poſt Paſcha, Euangel. Ego ſum paſtor bonus. Ioan. 10
Homiliæ duæ. 43
Dom. III poſt Paſcha Euang. Modicum & iam nõ videbitis me Ioannis. 16
Homilia vna. 51
Dom. IIII. poſt Paſcha. Euangel. Vado ad eum qui miſit. Ioannis. 16
Homiliæ quatuor. 53
Dom. V. poſt Paſcha, Euange. Si quid petieritis. Ioan. 16
Homiliæ tres. 68
In diebus rogationum, Euang. Quis veſtrũm habebit. Luc. 11
Homiliæ ſex. 15
Quatuor ſunt de oratione.
Dom. poſt Aſcenſionẽ. Euang. Cũm venerit paracletus. 1. Ioannis. 15
Homiliæ duæ. 93
In ſecunda homilia prolixè tractatur materia hæreſis, & quomodo intentio, proteſtatio, ignorantia, &c. non excuſet.
In die ſacroſancta Pent. Euang. Si quis diligit me. Ioan. 14.
Homiliæ duæ. 104
Feria ſecunda Pente. Euang. Sic deus dilexit mundum. Ioan. 3
Homiliæ duæ. 111
Feria tertia Pentec. Euang. Qui non intrat per oſtium. Ioan. 10
Homiliæ tres. 116
Dom. ſanctiſſimæ Trinitatis, Euangel. Erat homo ex phariſæis. Ioannis. 3
Homiliæ tres. 125
Domin. II. poſt Pente. Euang. Homo quidam erat diues, Luc. 16
Homiliæ quatuor. 136
Dom. III poſt Pente. Euang. Homo quidam fecit cœnã. Luc. 14
Homiliæ tres. 149
Dom. IIII. poſt Pente. Euang. Erant appropinquantes. Luc. 15
Homiliæ tres. 159
Dom. V. Poſt Pente. Euang. Eſtote miſericordes. Luc. 6
Homiliæ tres. 167
Prima eſt de eleemoſyna.
Dom. VI. poſt Pente. Euang. Cũm turbæ irruerent. Luc. 5
Homiliæ tres. 177
Dom. VII. poſt ferias Pent. Euã. Niſi abundauerit. Matth. 5
Homiliæ quatuor. 186

Vltimæ homiliæ ſunt de ira.
Dom.VIII.poſt Pente.Euang.
Iterum cùm turba multa. Marc.8
Homiliæ duæ. 196
Dom.IX.poſt Pentecoſt.Euang.
Attendite à falſis prophetis.
Matthæi. 7
Homiliæ tres. 201
Multa hic de hæreſibus.
Dom.X.poſt Penteco. Euange.
Homo quidam erat diues. Luc.16
Homiliæ duæ. 211
Dom.XI.poſt Penteco. Euang.
Videns ciuitatem.Luc.19
Homiliæ duæ. 217
De excidio Hieroſolymitano.
Dom.XII.poſt Pente.Euange.
Dixit ad quoſdã qui in ſe.Luc.18
Homiliæ tres. 224
Vltima homilia eſt de decimis.
Dom.XIII.poſt ſe.Pent.Euan.
Exiens Ieſus de finibus. Matth.7
Homiliæ duæ. 235
Dom.XIIII.poſt Pent. Euan.
Beati oculi qui vident.Luc.10
Homiliæ tres. 238
Secunda homilia eſt de dilectiõe Proximi.
Dom.XV.poſt Pentec.Euang.
Dũ iret Ieſus in Hieruſalẽ.Luc.17
Homilia vna. 249
Dom.XVI.poſt Pentec.Euang.
Nemo poteſt duobus dom. Mat.6
Homiliæ tres. 252
Dom.XVII.poſt Pent.Euang.
Ibat Ieſus in ciuitatem quæ dicitur Naim.Luc.7
Homiliæ duæ. 262
Dom.XVIII.poſt Pent.Euan.
Cùm introiſſet Ieſus.Luc.14
Homilia vna. 269
Dom.XIX.poſt Pente. Euang.
Acceſſerunt ad Ieſum.Marc.22
Homiliæ tres. 27
Duæ homiliæ de dilectione dei.
Dom.XX.à ſe.Pentec. Euange.
Aſcendens Ieſus in nauiculam.
Matth.22
Homiliæ duæ. 282
Dom.XXI poſt Pentec.Euang.
Simile eſt regnum cœlorũ homini regi,qui fecit nup.Mat.22
Homiliæ quatuor. 288
Dom.XXII poſt Pente. Euang.
Erat quidam regulus Ioan.4
Homilia vna. 300
Dom XXIII.poſt Pente.Euan.
Simile,&c.regi,qui voluit ratio.
Matth.18
Homiliæ tres. 304
Vltima de inuidia.
Dom.XXIIII.poſt Pent. Euan.
Abeuntes Phariſæi.Matth.22
Homilia vna. 315
Adiectus eſt tractatꝰ de ſupremo dominio & ſeruitute, quem aliàs peculiari libello extendi.
Dominica XXV. poſt Pentec. Euang. Loquente Ieſu ad turbas. Matth 9
Homiliæ duæ. 324
Dominica vltima ante aduentum. Euang. Cùm videritis abominationem.Matth.24
Homiliæ quatuor. 330
Inſunt de tempore Antichriſti multa.
Summa homiliarum Tomi ſecundi.107
Omnes ſunt.203.homiliæ.

A
Aronis virga quid ſignifi cet. 120
Abſoluere poteſt peccator. 41.42
Adam ſignificat hominem. 223
Adam. 290
Adiutorem ſeu cooperatorem ſuſcipere. 183
Amare rem vnam plus altera. 164
Amor dei. 275. & deinceps
Amicos veros habere rarum. 76
Amen. 70
Animam ponere pro ouibus. 44
Angeli apparuerunt veſpere. 28
Angeli offerűt orationes noſtras. 83
Angelis ſe homo commendet. 139
Angeli ſunt oues & amici dei. 167
Angeli lætantur ſuper nos. 164
Angeli circa ſepulchrũ Chriſti. 4
Antichriſti figura. 337
Antichriſtus nõ diu regnabit. 337
Antichriſti aduentũ præcedẽt. 331
Antichriſti templum vbi. 331
Antichriſtus natus Iudæus. 332
Antichriſtus quãdiu regnab. 337
Anthropophagi quõ reſurgẽt. 12
Apoſtolorũ iuſtitia. 190. & dein.
Apoſtolorũ clauſæ ianuæ. 28
Apoſtoli beati, quia Chriſtum viderunt. 239. & deinceps
Apoſtoli teſtes Chriſti. 25.95
Apoſtoli bis receperunt ſpiritum ſanctum. 34.35. & dein.
Apoſtoli confirmati. 32
Apoſtoli ſemiſacerdotes in cœna 39
Apoſtoli gaudentes de Chriſto. 55
Apoſtoli triſtes. 56
Apoſtoli nõ poterant portare verbum Chriſti. 63
Apoſtoli nihil petierunt à Chriſto. 72
Appropinquare deo. 159
Arrius magnus hæreticus & ſeditioſus. 108. & deinceps
Arbor bona fructus bonus. 209
Athanaſius conſtans in fide. 109
Attentio in oratione. 87.88
Attẽtio ad verba, ſenſum, finẽ. ibi.
Aures quid ſignificant. 235
Auari. 138.153.154.254.256.269

B
Baptiſmus magnifaciẽdus 127
Baptiſmi virtus. 133
Baptiſmi figuræ. 137
Baptiſmus puerorum. 129
Baptiſmus non reiteretur. 128
Beati egrediuntur videre dãnatos. 125
Beati hac vita quomodo. 240
Benedictio dei vtilis. 198
Blaſphemia cõſiſtit in tribus. 185

C
Carnes prohibito tempore comedere. 203
Carthuſianorũ laus. 198
Caſus reſeruati. 39
Catholici vnde dicantur. 199
Cautio quam debemus. 215
Cæcorũ duces. 215. & deinceps
Cæcitas bona. 175. (ibi linea. 19 pro ſanctitas, cæcitas legi poſſet, niſi primitiuum exemplar repugnaret.
Centurionis fides maior quàm reguli. 301
Cenſus Cæſaris Romani. 313
Cœna quid ſignificet. 150
Cæremoniæ eccleſiæ. 234
Cerdonis cuiuſdã exemplũ. 270
Charitas dei, vide Amor.

Charitatis fructus. 279
Charitatis laus. ibid.
Character baptiſmi. 115 (cuius pagellę ver. 4. à fine, vide num pro charitate, charactere legi poſſit, tametſi archetypon repugnet)
Chriſtus pro apoſtolis non rogauit, quomodo. 74
Chriſti promiſſiones. 35
Chriſtus potẽs opere & ſermone. 17
Chriſtum oportuit pati. 19
Chriſtus teſtimonium habet ex Moyſe & prophetis. 20
Chriſtus cur ſtetit in medio. 22
Chriſt⁹ oſtẽdit manus & latus. 24
Chriſtus quomodo reſurgens comedit. 25
Chriſtus cur cicatrices tenuit. 30
Chriſtus miſſus eſt à ſpũ ſancto. 31
Chriſtus miſſus à patre miſit diſcipulos. 32
Chriſtus eſt apoſtolus apoſtolorũ ibidem
Chriſtus in ſufflauit in diſcipu. 33
Chriſtus eſt paſtor, ouis, ianua. 44
Chriſtus cur nõ dedit ſpiritũ ſanctum in terris viuens. 58
Chriſtũ oculis vidiſſe non cupiamus. ibidem
Chriſtus apoſtolis non dixit omnia. 63
Chriſtus eſt mediator noſter. 70
Chriſtus parabolis vſus. 74
Chriſtus orauit diligenter. ibid.
Chriſtus venit ad cuiuſque mortem. 63
Chriſtus venit in iuſtificationem noſtram. 112
Chriſti aduentus duplex. Ibid.
Chriſti ſepulchrum. 3
Chriſtus quomodo egreditur & ingreditur. 124
Chriſtus loquitur ſine ſcriptura. 132.133.
Chriſt⁹ ſolus aſcẽdit in cœlũ. 134
Chriſti ſymbolũ ſerpens æneus. ibidem.
Chriſtus eſt homo & leo. 135
Chriſtus diligenter quærit perditam ouem. 162.165
Chriſt⁹ portat ouẽ in humeris. 163
Chriſtus cum gladio paſſus. ibid.
Chriſtus impleuit legẽ de ira. 19
Chriſtus fleuit. 258
Chriſtus eiecit de tẽplo vendentes. 223
Chriſtus ſuſpexit & ingemuit. 235
Chriſtus quõ nos reſpicit. 250
Chriſt⁹ apparuit in Galilæa. 269
Chriſti tangere erat efficax. 269
Chriſtus eſt filius dei. 237
Chriſtus ciuitas. 238
Chriſtus ſanatos non retinuit penes ſe. ibidem
Chriſtus ſemper habet ſeruos euangelicos. 288
Chriſtus ſemper mittit prædicatores. 294
Chriſtus nunquã reſiſtit poteſtati. 313. & deinceps
Chriſtus iuit ad filiam Iairi, nõ reguli. 325
Chriſti imago Cæſareæ. 236
Chriſtus hic & illic. 242
Chriſtiani moniti ante excidium Ieruſalem. 220
Chriſtiani ſoluant tributa & redditus. 324
Chriſtianorũ libertas nõ puguat

cum obedientia. 315
Chriſtiani fugiēt tempore Antichriſti. ibidem
Clauſtrales mali. 9
Clauſtra & monaſteria diripere. 193
Claues apoſtolorum. 38
Claues Chriſti. ibidem
Claues ſacerdotal. 41.284.285
Cœmeteria extra oppid. 264
Colligere bonos & malos. 292
Cõicare ſicut ab antiquo. 22.23
Cõpellere homines ad bonū. 157
Confeſſionē nõ eſſe liberam cuiuis ad audiendum. 40
Confeſſio à Chriſto inſtituta. 41
Conſulere minorem. 197
Conſultatio villicorum. 212
Conſilium Iudęorum impium. 313
Conuiuari. 138
Contemptus dei, peccatum. 228
Cogitationes malæ aſcendunt in corda, bonæ deſcendunt. 24
Conſerui ſumus omnes. 308
Corrigere alium quis debeat. 45
Coruus. 261
Coronatio regum. 88
Curtiſani aliqui maligni. 47
Curioſitas mala. 154

D

Damnati nõ vellēt cõſanguineos damnari. 147
Damnatorum pœna duplex. 209
Debitores ſumus omnes. 214
Decem leproſi. 251
Decimas dare eſt vtile. 231
Decimarum cauſæ. ibid.
Decima minuta. ibidem
Deliberare. 213
Deſertum ſignificat cœlum. 161
De⁹ iraſcitur nõ declinātib⁹. ibi.
Deus punit nõ declinantes. ibid.
Deus videt, de⁹ odit, de⁹ punit. 47
Deus videt oĩa opera noſtra. ibid.
Deus dat panē, piſces & oua. 79
Dei cauſa aliquid facere. 118
Dei magnus amor erga nos. ibid.
Dei bonitas. ibid.
Deus vocat multos. 150
Dei lictores. 307
Deus habet noĩa creaturarū. 293
Deum nemo odit. 254
Deum contemnere. ibid.
Deo confitendum eſt. 260
Deus ſuper oĩa diligendus. 275
Diabolus maximè tētat moriturū 110
Diabolus iudicatus à ſancto ſpiritu. 62
Diabolum ſuſtinere. 253
Diabolus venit ad mortem Chriſti. 109
Diabolus fur. 125
Diabolus odit charitatem. 280
Diabolus ſpoliauit hominē. 245
Dies tres myſticè ſignificant. 197
Digitus dei. 235
Diſcipuli in Emaus receperūt ſacramentum. 21
Diuitiæ. 256
Diuites nõ retineāt frumēta. 198
Diues epulo. 136
Diuites non omnes mali. ibidē.
Diues epulo fuit in inferno contra Lutherum. 146
Docere ſecundum capacitatē auditorum. 64
Dominorum diſtinctio & origo. 315
Donec. 309

E Ccleſiæ magnitudo contra Lutherum. 27
Eccleſiam deſerere & fugere. 47. & deinceps.
Eccleſia habet bonos & ma. 297
Eccle. iudicat de ſcripturis. 197
Eccle. ſignificata per mulieré. 166
Eccleſiam perſequi. 140
Eccle. non eſt apud hereticos. 255
Eccleſia parit filios. 53
Eccleſiæ fides vera. 65
Eccleſia ex Chriſto, ſicut Eua ex Adam. 290
Eccleſiam ingredi. 224
Eccle. perſecutiones. 62. & dein.
Eccleſiæ erunt deſertæ. 333
Eleemoſyna. 334. & deinceps
Eleemoſynam repēdit deus. 198
Eleemoſyna de malè quęſitis. 217
Eliſeus ſanauit Naaman. 86
Emaus hodie Nicopolis. 16
Enoch & Elias contra Antichriſtum. 341 342
Epheta. 235
Euagatio mentis in oratione. 89
Euangelium excellit legem. 24
Euticetis error. 26
Exaltans ſe humiliabitur. 230
Exaudiri ad voluntatem, & exaudiri in ſalutem. 71. & deinceps
Exaudit nos deus aliquando, aliquando non. 71
Exaudiuntur aliquando mali. 7
Excuſationem quærere in peccatis, malum. 152. & deinceps
F Ides euacuabitur in patria. 73
Fides ſola inutilis. 196
Fides vera 80
Fides præcedat intelligentiā. 101
Fides creſcit. 303
Fidē relinquere. 332. & deinceps
Fideles iudicabuntur. 113
Fructibus quem agnoſcere. 113
Fugere peſtem. 48
Fugere ex ciuitate Lutherana. 48
Fugere in hyeme vel ſab. 335
Fures permittere in patib. 307
Futura certo prædicere acſi eſſent præterita. 66
G Alilæa quid ſignificet. 10
Gaudium mundanum. 53
Gaudiū bon. & mal. 53
Gaudium ſuper peccatore. 207
Genua flectere in oratione. 76
Gentiles facti oues. 50
Giezitæ qui. 120
Abitus quid ſit in aīo. 88
H Hæretici ſymbolum. 152
Hæreticorum baptiſmā valet. 129
Hæreticorum excuſationes. 99
Hæreticorum ſpinæ. 205
Hæretici quærunt ſpeluncas. 27
Hæretici fugiūt diſputatiōes. 272
Hæretici diſpergūt ſicut lupi. 48
Hær. oēs conueniunt in fine. 208
Hæretici fiunt ex duobus. 97
Hæretici non reuocant ex aīo. 98
Hæreticus ſcienter. 98
Hæretici ſunt leproſi. 251
Hæreticos iudicat eccleſia. 98
Hæretici moriuntur in pertinacia. 102
Hæretici ſunt veſpertiliones. 102
Hæretici ſuper omnia contēnunt prælatos eccleſiæ, 103
Hæret. nō veniunt ad lucem. 114
Hæretici ſunt cæci. 117
Hær. carēt ianitore Chriſto. 120

Hæretici ſunt latrones. 120
Hæretici comburantur 108.109
Hæretici olim præ ſe ferebāt honeſtatem vitæ. 240
Hæretici ſunt falſi prophetæ. 102
Hære licētioſè hodie viuunt. 102
Hæreticorum fides vacua charitate. 113
Hæreſis venit ex ſuperbia & auaritia. 102.103
Hæreſis Arriana infecit imperatores & reges. 109
Hæreſibus ab initio eſt reſiſtendum. 207 vide neochriſtia.
Honorare viciſſim. 2
Horæ ſeptem myſticæ. 303
Humilitas. 270
Hypocrita malus. 314

I

Eiunare eſt ſalubre. 227
Ieiuni hoīs ſputum. 227
Ieruſalē excidium. 262
Ieſus nomen ſanctum. 71
Ignorātia īficit aliquādo actū. 96
Imago dei in anima. 166
In credulitas punita. 60 & dein.
Infantibus prodeſt aliquando mori. 221
Infirmos & defectuoſos non contemnere. 14
Infirmari ex viſione dei. 35
Infirmitas ꝑuenit multis ex cau- (ſis 281
Infernales pœnæ. 144
Intelligentia noſtra parua. 35
Intentio triplex. 87
Intentio bona differt ab intentione recta. 97
Intruſi. 120
Inuidia diu durans. 282.283
Inuidia eſt diabolicum peccatū. 319, & deinceps.
Inuidia deo diſplicet. ibidem
Inuidia peccatum ſine volup. ibi.
Inuidia nemini parcit. ibidem
Inuidia poteſt eſſe bona. ibidem
Inuidus orat, pater noſter. ibidem
Iob vxor cur ſeruata. 71
Ira eſt contra humanam naturā. 193, & deinceps.
Ira nocet corpori. ibidem
Ira quando eſt peccatum. ibidem
Iraſci debet aliquādo magiſtrat⁹. (ibidem
Iubileus. 215
Iudæis nō permittenda vſur. 245
Iudæi occiderunt prophetas. 296
Iudæorum zelus malus. 96
Iudæi miſeri. 229
Iud. occiſi in Ieruſal. & vēditi. 218
Iudæi vocati ante gentes. 296
Iudæi maligni. 281
Iudæorum proximi. 245
Iudæor. ſacrificia ceſſarunt. 331
Iudæi increduli. 331
Iudicium eccleſiæ contra hæreticos. 99, & deinceps.
Iuriſdictio eccleſiaſticorum. 40

L

Aborare debemus. 26
Lazari & epulonis differentia 142, & deinceps
Lazari parabola fuit factum. 316
Lazarus pauper. 136
Letania ſanctorum. 69
Liberum arbitrium in nobis. 283
Limbus patrum. 142
Lingua faciliter peccat. 143
Literæ obligationis noſtræ &c. 25, & deinceps.
Lucas iuit in Emaus. 16
Lupi. 46.48
Lux mundi in lucem venire, lucē odire. 114, & deinceps.

Lutherus feneſtram aperuit nequitiæ. 115
Luther cōmēdat cōfeſſionem .41
Luther docet latam viam. 102
Luther aduerſatur magiſtrati.118
Agiſtrat⁹ iraſcatur aliqñ. 192
M Magiſtratus à deo inſtitutus. 315,& deinceps.
Magiſtrat⁹ venerād⁹etiā mal⁹.318
Magiſtratui fidelem eſſe & obedientem. 319
Magiſtratui pēdere tributa & vectigalia. 319
Magiſtratus durus. 323
Mali hic præmiabuntur. 142
Mali ſunt tolerandi. 298
Mammon. 312
Manus leuare in oratione. 86
Mandata ſeruare. 104
Mandata dei non æqualia. 273
Mandatum magnum. 273
Mandata Iudæorum. 187
Manichæi. 24.123
Maria intercedit pro nobis. 170
Mariæ plures. 2
Mare huius mundi. 178
Marcus euangeliſta. 23
Martyres gauiſi in martyrio. 162
Matrimonia licita. 155
Mendici aliquādo malè petūt 130
Mercenarij triplices. 46
Meum & tuum. 36
Miracula ſunt teſtimonia dei.127
Miracula Antichriſti. 292
Miſſa Germanica. 89
Miſericordia dei. 145.201
Miſericordem eſſe. 167,& dein.
Myſteria non reuelanda. 64
Monica. 94
Monachi mali. 9
Monaſteria & eccleſias diripere. 103
Moneta Iudæorum. 314
Mors triplex damnatorum. 141
Mortui ſciunt de viuis. 146
Mortuos deflere. 264
Mortui tres reſuſcitati ſignificāt. 267,& deinceps.
Mortuis tibicines cōducere. 327
Mors impij mala. 141
Mortuorū comitari exequias.281
Moyſen audire. 148
Mulierum dolor in partu. 54
Mulier hæmorroiſſa. 326
Mūd⁹ comœdia & theatrū dei.321
Murmurare aduerſus deum. 233
Aſci ex carne. 220
N Nauicula Petri. 183
Neutrales in fide peſſimi 255
Neochriſtiani communicant ſub vtraque ſpecie. 21
Neochriſtiani diuitiis elati,bella quærunt. 23
Neochriſt.nihil volunt pati. 19
Neochriſtiani negant ſpiritus non ctu apparere. 25
Neochriſtiani iactitāt eccleſiam ſuam in angulis. 27
Neochriſtiani clamant cōtra pœnitentiam ſicut Iudæi. 38
Neochriſtianorum ſtulta confeſſio & abſolutio. 41
Neochriſtiani per vim prohibent miſſam. 48
Neochriſtiani ieiunium & preces reiiciunt. 46
Neochriſtiani contradicunt clauibus eccleſiæ. 39.276
Neochriſtiani ſcinduntur in plu-

res ſectas. 48
Neochriſtiani malè vertunt miſſam in Germanicum. 89
Neochriſtianorum excuſationes inualidæ. 99
Neochriſtiani quod quærunt inueniunt. 79
Neochriſtiani prædantur & rapiunt veluti lupi. 49
Neochriſtiani obicẽ ponunt contra gratiam ſpiritusſancti. 100
Neochriſtiani diripiunt eccleſias & monaſteria. 103
Neochriſtianorum fructus peſſimi. 207.342
Neochriſt. ordinationes nouæ friuolæ & mandata impia. 99
Neochriſt. iactitãt principes. 107
Neochriſtiani ſunt pigri Chriſtiani. 113
Neochriſtiani non habent probam charitatis. 209
Neochriſti. fides mortua, ſine charitate, ſine opere. 240
Neochriſt. nõ veniũt ad lucẽ. 114
Neochriſtiani nolunt nos catholicos intelligere. 132.133.
Neochriſtiani ſunt cæci. 132
Neochriſtiani non veniũt ad cœnam Chriſti. 200
Neochriſt. incedũt ꝑ viã latã. 203
Neochriſtianorum arca communis. 103 208
Neochriſtiani ſunt verſuti, diligẽtes in hæreſibus. 217
Neochriſtiani nõ tantùm ſapiunt quantum Iudæus. 240
Neochriſt. nõ ſunt manuales. 210
Neochriſtiani nihil volunt acceptare vltra ſcripturas ſecũdum ipſos intellectas. 248
Neochriſtiſtiani cęreos non accendunt, ſed reſeruant pauperibus ſicut Iudas. 258
Neochriſtiani victi diſputãdo nõ cedunt. 272
Neochriſtianorum hoſpites. 282
Neochriſtiani Antichriſto adhærebunt. 336. & deinceps
Neochriſtiani ſunt væſani. 280
Neochriſtianorum prædicatores miſſi à diabolo. 35
Neochriſt. latrones & lanij. 35
Neochriſtiani inſtabiles 102
Neochriſtiani mendaces. 106
Neochriſt. fures & latrones. 123
Neochr. non miſſi à deo. 151
Neochriſtiani ſunt falſi prophetæ. 205. 288 290. 319
Nicodemus. 125
Nox legis. 181. & deinceps
Numerus beatorum. 157
Nuptiæ Chriſti triplices. 189
Nuptias negligere. 195
Nuptialis veſtis 197

O

Oblatio Chriſtianorũ ceſſabit. 332
Oblatio in altari. 190
Oculi diſcipulorum tenebantur in via. 16
Oculi eorum aperti. 21
Oculi quid ſignificant in ſcriptura. 176
Oculos habere. 227
Oleum & vinum infundere. 248
Opera bona merentur. 120
Opera meliora verbis. 17
Opera bona publicè facere. 159
Opera ſine charita. 177. & dein.
Orare perſeuerãter. 177. & dein.

Oratio communis. 83
Orans apud ſe. 225
Oratio meritoria & impetratoria. 92
Oratio multiplex. ibidē.
Oratio non ſemper exauditur. ibi.
Orare preces nō intellectas. 89
Oratio vocalis quando neceſſ. 86
Orandi noua forma. 70
Orauit Chriſtus ſæpe. 84
Orationis fructus & vtilitas. ibi.
Orare in fine prædicationis. 84
Orare pro imperatore & ſtatibus. 85
Orare eſt facile. 86
Oratio nō mutat volūtatē dei. 86
Oratio breuis publicani. 228
Orationes neochriſtianorū. 91
Oſtiū dei. 77 117
Oſtiarius. ibidē.
Ouile. 50.118
Ouis eſt Chriſtianus. ibidē.
Ouis nō audit paſtorē falſum. 123
Ouis quid ſignificat. 160
Ouis etiā eſt peccator. 123

P

Arabolæ quomodo tractandæ. 215
Parabolis vti. 73
Parochialia iura nemo arripiat. 40
Paſtoris ſigna & officium. 121
Paſtor non fugiat. 106
Paſtor oues cognoſcit. 49
Pater maior me eſt. 108
Pater prouideat filiis. 244
Paucitas nō ſemp laudatur. 204
Paulini inſigne factum. 261
Pauperes non oēs beantur. 136
Pauperes infirmi non contemnēdi. 139
Pauperes non audientes, non audiuntur. 142
Pauperem plebem grauare. 257
Pax vobis 23
Pax eſt laudabilis ibidem
Pax placet deo. 29
Pax vtilis. 29 Pax varia 23
Pacem bis dedit Chriſtus 31
Peccata redimere. 137
Peccati damna 243.244
Peccatorum pœna. 220
Peccata remittere. 38
Peccata redeunt in recidiuantem 311.312
Peccare, peccatum continuare, & peccatum excuſare. 152
Peccati grauitatē agnoſcere. 306
Peccatorē non deſpicere 109
Peccatum grande malum. 304
Peccatorem vendere 305
Peccatū cur infinitè puniat. 227
Pectus tundere. 48.228
Pœna damnatorum. 109
Pœnitentia 38
Peregrinatio bonorum. 16.17
Peregrinos hoſpitari. 20
Perſonarum acceptio. 302
Pertinax in hæreſi. 98.100
Petite & dabitur vobis. 78
Petite, quærite, pulſate. ibidem
Petro annunciata reſurrect. 5.6
Philautia. 223
Phariſæus. 224
Phariſæi nō omnes mali. 126
Phariſæorum error 18
Philippum interrogauit Chriſtus 183
Pigri deo inuiſi. 258.260
Piſcatio diuerſa apud Lucā & Ioannem. 186

Piſces quid ſignificant. 203
Piſces aliqui mali. 183
Ptás ſacerdotalis duplex. 38.39
Prædicator vtatur ſcriptura ꝓpriè & (vt aiunt) in forma 183
Predicatores debent eſſe miſſi. 32 215
Prædicatores attendant capacitatem auditorum. 64
Prædicare verbũ dei non ſuũ. 106
Prædicare ſine fructu 106.107
Prædicationes fugere. 115
Prędicatores ſcriptur. afferãt. 294
Prædicatores veri qui ſint. 178.
Prædicator vtatur reti Petri. 182
Prædicator non ſuperbiat. ibidẽ
Prædicator adiutorem accire poteſt. 183
Prædicator propter populũ 261
Prædicatione meliorẽ fieri. 272
Prælati intruſi. 120
Princeps huius mundi 119
Principes adhærebũt Antich. 333
Prophetæ falſi. 203
Prophetæ aliqui mali. 42
Prophetæ vſq; ad Ioan. 204
Prophetæ ĩterpretes ſcriptu. 204
Prophetiæ ſuper deſtructione Ieruſalem. 219
Profunditas 180
Proprietas & dominiũ rerum. 316
Prudentiæ propriæ inniti 66
Punit deus per homines qui neſciunt ſe eſſe virgam dei. 221
Punit deus tardè filios. ibidẽ

R

Ationem ſæpe accipere bonum 259
Rationẽ reddere deo. 213
Reconciliari fratri. 190
Rectores reip. vide magiſtratus.
Refectio populi qd ſignificet. 20
Regnũ cœlorum 58.189
Reges à deo inſtituti. 316
Regulus venit ad Chriſtum. 300
Regeneratio myſtica. 127
Regula de exemplis & parabolis. 131.
Regula de mutis & inanimatis. 132.
Regula de promiſſionibus Chriſti. 35
Regula in omni oratione 72
Remittere peccatum, proprium dei. 38
Reſurrectio mulieris. 13
Reſurrectio mutilatorum 14
Reſurrectio ſimultanea oĩm. 14
Reſurrectio Chriſti myſticè expoſita. 8
Reſurrectiõis dies ſaniſſima. 10
Reſurrectio pueri. 13
Reſurrectio hermaphroditorum. 13
Reſurrectio vtilis 102
Reſurrectio Chriſti cauſa noſtræ reſurrectionis. Ibidem
Reſurrectio hominum quomodo 11
Reſurrectio in qua ætate fiet. 13
Rete prædicationis. 183
Rogationum ſeptimana. 68

S

Acerdotes pauci. 123
Sacerdos abſoluit. 38
Sacerdoti ſe oſtendere. 251
Sacerdotum ordinatio 33.39
Sacerdotalis poteſtas duplex. 38
Sacerdotes nõ omnes audiant cõfeſſionem. 39
Sacerdos communis perſona eccleſiæ. 41.42

Sacerdotalis dignitas. 42
Sacerdotibus debetur victus. 46
Sacerdotes mali nō cōtēnātur. 46
Sacerdotū malitia, ruina populi. 223
Sacrilegi. 158
Sadducæis impoſitum à Chriſto ſilentium. 272
Samaritanus. 157.& dein.
Sanctorum reliquiæ. 326
Sancti exaudiūtur à Deo. 72
Sanctos inuocare pro temporalibus quale. 261
Scripturam iudicat eccleſia. 208
Scripturas ſcrutari. 242
Seditio eſt mala. 319.& dein.
Seditioſos punit Deus. ibidē
Senes fiēt iuuenes in reſurrectione. 13
Sepultura anteceſſorum. 261
Sermonem Chriſti ſeruare. 104
Seruitus hominū. 315.& dein.
Serui à Deo miſſi. 150.& dein.
Seruitus venit ex peccato 321
Seruire duobus dominis. 254
Sigillum nō ſit lucroſum. 321
Simoniaci. 110
Simulatio quando eſt peccatū. 20
Sinus Abrahæ. 140
Solicitū eſſe pro tēporalibus. 254
Somnus mortuorum. 327
Spes. 181. Spūs ſanctus. 104
Spūs ſanctus à filio procedit. 67
Spiritus veritas. 213
Spiritu naſci. 130
Spiritus ſanctus bis datus apoſtolis. 33.& dein.
Spūm ſanctū recipere. 57.& dein.
Spiritus ſancti officium. 60
Spūſſ. docet eccleſiā. 61.65.106.
Spiritus ſan. docet omnem veritatem, clarificat Chriſtū. ibid.
Spirituum apparitio. 24
Sputo vti in bāptiſ. pueri. 237
Subditi quid tenētur dominis. 317
Suffraganei. 45
Superbia phariſaica. 225
Superſtitiones variæ. 156
Suſpicio quādo ſit peccatum. 173
T
Tenebræ exteriores. 299
Teſtamentum vetus fuit figurale. 173
Teſtamentū vetus fuit bonū. 18
Templū in Hieruſalē non reædificabitur. 333
Teloneum defraudantes. 320
Telonarius. 139
Thomas apoſtolus abſens ordinatus. 41
Tributū imponere. 319
Tributa Romanorum. 313
Tribulati inuocant deū. 156
Tribulatorum remedium. 141
Trini. nobiſcū manſionē facit. 105
Tutela angelorū petenda. 139
V
Verbi dei ſeptem proprietates. 196
Verbū ſignificat rem. 26
Veritatem facere. 112.116
Veritas non ſemper dicenda. 188
Veſtes ouiū in lupis. 52.& dein.
Veſtium vanitas. 136
Via mundi periculoſa. 115
Villam emere. 153
Viſione terreri. 24
Vocatio dei varia. 156
Vox dei. 109
Vſurarij. 154
Vxorem Iob cur illæſam reliquit diabolus. 71

REVERENDO IN CHRISTO PA*tri & domino D. Gervvico Plarer, Abbati celebris monaſterij montis S. Martini de vineis, ſereniſſ. Romanorum, Hungariæ & Boemiæ regis conſiliario, literarum & literatorum Mecœnati,*

IOANNES MENTZINGERVS PHILOSOphiæ profeſſor, & theologiæ auditor, ſalutem precatur & fœlicitatem.

DEum immortalem, quãtum habet hoc & laudis & dignitatis, Reuerende in Chriſto pater, quum de quocunq; ſtudiorũ in vniuerſum omniũ bonarũq; artiũ genere, tum verò de pietatis maximè profectu, & hoc quidem ſeculo præcipuè bene mereri, quod tum omniũ maximè beneficiorũ laus apparet amplior, & dignitas ſplendidior, quũ neceſſitas maior exigit, quã quis neget nunc eſſe grauiſſimã in ſacroſanctæ theologiç totiúſque pietatis ſtudiis, qui modò videre nihil eſſe iis quod non in dubium vocent, & in controuerſia ponant homines quidam corrupti mente & reprobi, vt inquit Apoſtolus, circa fidẽ? quorũ tñ iam inſipiẽtia paulatim manifeſta fit, & eſt omnibus, dũ non deſunt qui partim conatus eorũ infringant, partim ad reſiſtendũ alios fortiter exhortentur. In quorum numero R. paternitas tua ſibi quoque locũ vendicarit facilè præcipuum, quando nec laboribus vllis, neque conatibus parcit in hoc, vt tandem hæreſes quæ noſtris iiſce temporibus enatæ ſunt euellantur, eccleſiaque Chriſti denuò repurgetur. Id adeò vel hoc vno omnium manifeſtiſſimè declaratum eſt, cùm R. P. T. excellentiſſimum Theologum Ioãnem Eckium, præceptorem noſtrum obſeruandiſſimum, qui abhinc triennio, Chriſtianiſſimorũ Bauariæ ducum iuſſu ſermones aduerſus Lutheranos per circulum anni in lingua Germanorum vernaculã edidiſſet, fœliciter eſt adhortata, vt diſceret illos latinè loqui, & in latinum verteret. Vnde & opus hocvelut vnicè ad te pertinere, & ſtudioſi doctique omnes plurimum ſe tibi debere fateantur. Quanuis enim ad hanc latinã edi-

tionē iam antea Reuerendiſſimus in Chriſto pater & prin-
ceps D. Albertus Cardinalis Moguntinus Elector &c. ipſi-
uſq; germanus frater & princeps illuſtriſſimus Ioachimus
Marchio, Brādembrugen. itidē Elector, Reuerendiſſimus
quoque in Chriſto pater & D. D. Philippus à Eleshaim Spi-
renſis Epiſcopus, D. Eckium noſtrum adhortati ſunt, eandē
ſeriò ab ipſo expoſtulantes, tua tamen R. P. illum alioquin
laboribus theologicis obrutum & grauiter occupatū tandē
perſuaſit, imò vt verius dicā impulit & adegit. Atq; meritò
quidem R. P. tuæ paruit ille, neq; vel reſtitit diutius, vel de
ſuſcipiendo proſequendoq; labore longius dubitauit, eo ꝙ
R. P. tua tum imperialibus comitiis, tum quoque in Sueuici
fœderis plurimis conuentibus prælatorum multorum nomi
ne interſit, nunc verò ſereniſſimi etiam Romanorum regis
conſiliis adſit. Qua igitur prudentia quamque ſolerti eſt R.
P. tua in rebus omnibus ingenio, nunqam ſanè tam operoſè
latinā illam editionē ab Eckio exegiſſet, niſi eādem quam-
plurimum fore vtiliſſimam perſpexiſſet. Vnde quid reliquū
eſſe dicamus, niſi vt docti omnes, & quotquot laborē illum
ſibi vſui fore cognoſcent (plurimum autem cōducet omni-
bus catholicis) gratias habeant & agant P. tuæ longè maxi
mas, quòd tuis monitis primùm, deinde impulſibus opus hoc
in lucem prodierit. Cæterùm quod ad me attinet, nemo ſa
nè niſi iniquus rerum omnium æſtimator & iudex, temeri-
tatis me alicuius reprehendet in tranſlationis huius ſuſce-
pto labore, quando ipſe virium mearum & tenuitatis non
ignarus, noui me nō eum eſſe, qui feſſo labore ſuccurrā, hume
róſq; ſubiiciam Atlāti. Vnde & datū mihi negocium illud
primū recuſare cœpi, imparē me tāto ratus eſſe labori. De-
inde verò ob multas ſerias & honeſtiſſimas cauſas eo luben
tius conſenſi, quòd animum mihi quoque addebat Socrates.
Is enim cuidam cupienti quidem ire ad Olympia, ſed mole
ſto longi itineris labore deterrito perſuaſurus perfectionē,
obiecit quòd domi ſæpenumero totos propè dies ambula-
ret, nūc ante prandium, rurſus poſt cœnam: ſi itaq; domeſti
cas illas ambulationes proferret ad quinque ſéx ve dies, futu
rū vt facilimè peruenirett ad Olympia. Quo dicto docere vti
que voluit vir ingenioſus idipſum quod homines in adeūdis
terret laboribus, imaginationē potius eſſe quàm laborē. Hinc
igitur eo quoq; recepto animo, ipſe mecū laboris quidē &

negotij tum proliҳitatem eҳpendi, tum difficultatem: ſed tamen viciſſim cõſideraui vbique valere ingeniũ, modo quis intenderit, ſedulitate quoque quantulacunque futurum vt laboris immẽſitatem fallerem. Maximè verò omnium cùm perſpexiſſem innumeros penè præceptoris illius noſtri labores, & eos maximos, iam publicè theologiam accuratiſſimè & diligentiſſimè prælegendo, iam ad populũ declamando, iam verò ſubinde alia ex aliis pro fide catholica meditãdo & ſcribendo, præter reliquam illam lectionem frequentiſſimam planeque continuam. Vnde quãtum vtilitatis vniuerſę eccleſię, quantum fructus ſtudioſis doctiſq; omnibus, quantum gloriæ & laudis gymnaſio noſtro accedat, quis eſt obſecro qui ignoret? Acceptis itaque ex ſuo ipſius autographo, ſanctorum patrum allegationibus, ſubii laborem hunc & tyrocinium feci, ſuo tamen iudicio & correctioni omnia ſubiiciens. Inde quoque quid profectus mihi meiſque theologicis ſtudiis acceſſerit, nõ eſt huius loci referre. Equidem bonis omnibus, & catholicis hominibus, quotquot hac noſtra opera vtentibus, velim eam eſſe vtiliſſimam, neque grauabor de cætero, ſi modò per occupationes licuerit, ſimili labore ſubleuare præceptorẽ, vt ille noua ſemp meditetur, pro S. Romanæ & apoſtolicæ eccleſiæ incremento, fideiq; Chriſtianæ & fidelium omnium ædificatione. Sed nunc iam fœliciter valeat R.P. tua, & mea hæc ſcripta in optimã partem ſuſcipiat, ſimulq; ſibi me habeat cõmendatum. Datum Ingolſtadij, in ipſis feriis Paſchalibus.

Anno M. D. XXXIII.

EVANGELIVM IN DIE FESTO PASCHAE.

MARCI XVI.

N ILLO TEMPORE. Cùm *Mat.28*
tranſiſſet ſabbatum, Maria Magdalene, et *Luc.24*
I *Maria Iacobi, & Salome emerũt aroma-* *Ioan.20*
ta, vt venientes vngerẽt Ieſum. Et valdè mane vna ſabbatorum veniunt ad monumentum, orto iam ſole. Et dicebant ad inuicem, Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? Et reſpicientes viderunt reuolutum lapidem. Erat quippe magnus valdè. Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem ſedentem in dextris, coopertum ſtola candida, & obſtupuerunt. Qui dicit illis, Nolite expauеſcere. Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum? Surrexit. Non eſt hic. Ecce locus vbi poſuerunt eum. Sed ite, dicite diſcipulis eius, & Petro, quia præcedet vos in Galilæam. Ibi eum videbitis ſicut dixit vobis.

HOMILIA PRIMA.

DIci non poteſt, quanta animi alacritate, quãta cum lætitia ſanctiſſimus pater Hieronymus hodie exultat, cum in tã ſancta feſtiuitate in hæc verba erumpit. Poſt ſabbata triſtia fœlix irradiat dies, qui primatũ in diebus tenet, luce prima in eo luceſcente, & domino meo cum triumpho reſurgente atque dicente: Hęc eſt dies quam fecit dominus, exultemur & lætemur in ea. At nos de tantæ diei ſolennitate deinceps dicturi, nunc ſolummodo exponamus euangelium, vbi tamen prius adhuc geſtientem ſancti patris ſpiritum animumq; exultantem vobis paulò apertius declarauerimus. Ille enim ſuper caput hoc ſcribens, primo ſtatim limine ſic inquit: Nunc aromatibus redolentibus cum ſponſa & adoleſcentibus, quæ currunt poſt eam, conſpergimus librum & cubiculum mentis noſtræ nunc intro-

Hieron.
Pſal.117
Cant.1

ducit nos rex in cellaria ſua,nunc ſurgit amica Maria, hyems abijt,pluuia receſſit,flores viſi ſunt in terra, vox turturis audita eſt in terra noſtra,vineæ florentes odorem dederunt,redijt ſponſus de vmbra ſub qua dormiuit in meridie. Quòd ſi tam lętabundus optimi patris exultauit calamus, quantò feruentior illius animus fuit? quanto ſpiritus extitit ardentior alacriorq́;? Sed nos iam textum euangelicũ aggrediamur. Vbi primo ſtatim loco conſiderat, cur tandẽ hodierno die, qui dierum omnium longe ſanctiſſimus eſt, euangelium ex Marco,non quolibet alio legatur euangeliſta.Eius rei rationem perſpecturus,ad memoriã reuoca viſionem illã propheticã Ezechielis, qua vidit iſte in ſpiritu facies quatuor animaliũ, hominis,leonis, vituli,& aquilæ.Idẽ nõ paulo perſpicacius vidit ſanctus Ioãnes,conſpicatus animalia hæc plena eſſe vndiq; oculis,eademq; dare honorem, gloriã & benedictionẽ ſedenti ſuper thronum. Per hæc aũt communi omnium doctorum cõſenſu quatuor intelligũtur euangeliſtæ,à quibus etiã quatuor illa deſcripta euangelia tantum recepta ſunt ab eccleſia,nõ ſine numine & inſtinctu ſpiritus ſancti. Sic factũ eſt vt iſtæ quatuor animalium figuræ, & ante Hieronymum & poſt illum ſemper tribuerentur quatuor euãgeliſtis(Auguſt.ſingular. tract.trigeſimoſeptimo ſuper Ioannẽ,& de conſenſu euangeliſtarũ lib.primo,cap.6.)Quia facies hominis Matthæũ deſignat,figura leonis Marcum reprę ſentat,Lucam vitulus exprimit,in aſpectu aquilę Ioãnes intelligitur:ſicut late ſuper hoc diſſerit Hieronymus, ſcribẽs ſuper Ezechielem,& in præfatione gloſſ.ſuper Matthæũ,ſimiliter & Gregorius ſuper Ezechielem Ambroſius in prologo Lucæ.At nos hic cęteros mittimus,tantum leonem aſſumimus,qui Marcum deſignat,eo quòd in illo vox auditur rugiẽtis leonis in deſerto,vox inquam clamantis in deſerto,Parate viam domino.Et ſicut ille euangelium ſuum inde inchoauit, ita totũ proprietatibus accommodauit leonis, quod ad longum hic diduci poſſet. Quis autem animalium facile robuſtiſſimũ eſt leo,iuxta dictum Sapientis,recte illi comparatur Chriſtus, qui ſi cubi aliàs, certe in reſurrectione fortitudinẽ ſuã omniũ manifeſtiſſime declarauit.Vt iam,ſicut olim Philiſtęi ęnigma ſoluẽtes Sanſoni dixerunt,Quid melle dulci? quid leone fortius? nos quoque optimo iure dicere poſſu-

Ezech.1
Apoc.4
Auguſti.
Ezech.1
Hom.4
Mar.1
Prou.30
Iudi.14

mus, quis fortior eſt & robuſtior leone illo noſtro Chriſto domino, qui deuicta morte de diabolo triumphās ipſas etiam, inferorū portas cōfringit? ſicut in ſpiritu vidit Ioannes quādo dixit: Ecce vicit leo de tribu Iuda. Poteſt idē ex leonis natura cognoſci: ſicut enim ille aperris dormire ſolet oculis, ita leo noſter Chriſtus, cum ſecundum naturā humanā obdormiſceret, triduum totū in in ſepulchro recumbēs, vigilauit tamem ſecunudm diuinitatem. Deinde cum leæna enixa eſt leūculos ſuos, illi non ſecus ac ſi demortui eſſent, altiſſime dormiunt: tandemq; peracto triduo, ſuperueniēte leone, totiſq; viribus conquieſcēte, vegetari incipiūt, & ſe mouere. Ad eūdem nanq; modum leō hic noſter tertia à morte ſua die nos liberauit in reſurrectione glorioſa, iuxta illud Oſeæ: Viuificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſitabit nos. Qui igitur nomine & aſpectu laonis iam olim Marcus deſignatus eſt ab Ezechiēle, & deinceps à Ioāne, Chriſtúſq; adeò fortitudinie ſuæ ſpecimen ſummum inſtar leonis in ſua reſurrectione exhibuit cōſulto viſum eſt ſpiritui ſancto, per vniuerſam eccleſiam illud Marci euangelium in hoc ſolenni die legi debere.

Apo. 5. Gregor. Hom. 4. Juper Ezech.

Oſea. 6.

2 Quòd traſijſſe iam ſabatum Marcus dicit, manifeſtius liquet ex Luca: ſiquidē ſepulto iam domino in die Paraſceues, ſtatim mulieres inuiſerunt ſepulchrū, & quomodo in eo repoſitus eſſet domin⁹. deinde domū reuerſæ, paratis aromatibus, interquieuerunt per ſabbatū. erat enim magn⁹ dies ille ſabbati propter feſtiuitatē Paſchæ, quāobrem nihil in eo operari poterant. Sed quia feſtum ex veſpera durabit in veſperam, finitæ feſtiuitatis veſpero, coemerūt aromata, vt ea haberent ſummo mane alterius diei parta ad vngendum corpus dominicum, vt habet quædam gloſſa Bedæ. Nam quis dubitet illas, quo erāt feruore, quaque ardētiſſima erga Chriſtum dilectione, niſi ſabbati prohibitæ fuiſſent magnitudine & inſigni ſanctimonia, iā antea corpus domini perūcturas fuiſſe, maxime quod cum in fide adhuc non ſatis eſſent perfectę circa diuinā omnipotentiam Chriſti, illum quē nil niſi hominē purum credebant, ex more Iudæorū etiam quantocyus vngere properabant? Nō ſic autē virgo mater Maria quæ & illuminata erat in fide, & ideo certam filij ſui reſurrectionem expectabat. Idcirco & euāgeliſta tres illas hic nominatim expri-

Luca. 23.

Mat. 28.

Beda.

mit mulieres, Mariam Magdalenam, Mariā Iacobi, matrē
Ioan.19. ſcilicet Iacobi apoſtoli, quā aliâs Mariā Cleophæ vocat Io
annes, ſororem illam virginis matris, cui filij fuerunt Iacobus minor, Simon & Iudas & Ioſeph (quanuis aliqui contē dant Mariā Zebedæi, fuiſſe Mariam Iacobi à Iacobo maiore appellatum.) & Mariam Salomæ, ſcilicet filiā, qui maritus fuit Annæ: illa autē cōtracto cū Zebedęo piſcatore matrimonio, mater facta eſt duorum apoſtolorū Ioānis & Iacobi maioris. Et has quidem tres hic Marcus cōmemorat. Mattheus duarum tantum meminit, Ioannes vnius, Lucas plene nullius. Vnde cōſtat, euangeliſtas illas tantū nominatim appellaſſe mulieres, quæ & præcipuæ & feruentiores cæteris in charitate & dilectione Dei fuere: nam plures earum fuiſſe quis ambiguat: Marthem quoq; interfuiſſe huic pompæ quis neget? Omnes autem illæ emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum ex more Iudeorum, qui honorē
Gene.20 huiuſmodi defunctus quos amauerant, deferre ſolebāt, ne ſtatim tabe et putredine abſumerētur. Didiſcerātq; hoc illi à Ioſeph, qui patrem ſuum Iacob optimis & pretioſiſſimis aromatibus perunxit. Nunc verò, vt reliqua ſacra, ita hæc quoq; funebria interciderunt, pręcipuè inter Neochriſtianos: qui quatulum obſecro eſt quod tum ſanctis in cœlo, tū ipſi Deo impendunt cultus & honoris? Aliter longè maiores noſtri, & qui adhuc viuunt catholici boni, ſentiunt, qui bona magnaq; reſurrectionis futuræ ſpe, iuſta, exequias & cætera funebria ſacra, mortuis diligenter impendunt.

3 Porrò euangeliſta narrare pergit, quomodo mulieres iſtæ venerint ad monumentum in quadam die ſabbati, prima videlicet illa à ſabbato, quæ nobis iam dies eſt dominica: idque valde mane, iam primùm orto ſole.
Mat.26. Sed & hic diuerſum narrare videntur euangeliſtæ, dum
Luc.24. Matthæus veniſſe eas dicit veſperi, Lucas valde mane, Ioā-
Ioan.20. nes cū adhuc tenebrę eſſent, Marcus hic orto iam ſole. Ne-
Mar.16. que tamen alicuius contrarietatis inſimulandus eſt ſpiritus
Auguſt. ſanctus: atque ideo concordiam illorum Auguſtinus in li-
cap.24. bro tertio de conſenſu euangeliſtarum, ſic parat & perſuadere conatur, vt dicat mulieres veſperi quidem vnguenta paraſſe, ac deinde noctu egreſſas ſimul cum aurora exurgente perueniſſe ad monumentum: nō tamen quòd iam tū ſol fuerit ortus, ſed quia aurora tunc cœlo rutilabat ab al-

to. Et ſic omnes euãgeliſtæ rem eandem diuerſis tãtum verbis deſcripſerunt. Mattæus enim cum dicit, Veſpere ſabbati quæ luceſcit in prima ſabbati, ſatis manifeſte oſtẽdit, quoniam nõ velit proprie eas veniſſe veſperi, ſed in illa veſpera, quæ iam lucere incipit ad diem ſolis, quẽ nos dominicum iam dicimus: & ideo de veſpera ſic loquitur, vt de noctę tota, ſedulitatem per hoc monſtrare volens mulierum, quæ tam curioſam ſuper vnguentis diligentiam habuerũt, vt ea pararẽt veſperi, vel in ijs parandis totã etiã aſſumpſerint noctem. Et hoc eſt quod Hierony. dicit, factum id eſſe diluculo, quod inter tenebras noctis & diei claritatẽ tempus intermedium eſt, quo ſalus generi humano venit diuinitus. In ipſo etiam tum itinere loquebãtur mulieres ad inuicem, dicẽtes, Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? Tam illas incõſideratas feruor efficiebat charitatis, vt iam nil niſi Chriſtum cogitarent, immemores lepidis qui inſigniter magnus erat. Quanuis id quoq; diſpẽſatione diuina factum credi poteſt, vt ſic ab omni ſuſpicione immunis haberetur reſurrectio Chriſti, dum & lapide magno præmunitum, & militari cuſtodia circunſeptum ſepulchrum illius fuiſſe cõſtaret. Videntes autem illæ & reſpicientes, ecce ſubito intuẽtur reuolutum lapidem, idq; teſte Mattæo, ab angelo, preuio tamen magno terræ motu. deſcendens enim angelus, & lapidẽ reuoluit, & ſuper illũ ſedit. Non tamen hic ſuſpiceris tu feciſſe hoc angelũ in obſequiũ Chriſti, vt ſic ille reſerato ſurgere & exire poſſet ſepluchro: nanq; ille & iam ante reſurrexerat, & angelici miniſterij beneficio in hoc nõ indigebat, qui propria virtute reſurrexit eadẽq; virtute deinde aſcendit in cęlum: iuxta illud pſalmi Exaltare dñe in virtute tua. Quid quod Chrſtus, ipſa Dei virtus (vt inqui Paulus) exiſtens, nullo hic opus habere potuit angelorũ obſequio? Aut cur tandem tanti feciſſet Paulus cognitionem Dei & virtutem reſurrectionis, ſi in hac Chriſt[9] adiut[9] fuiſſet ab angelis? Neq; temere eſt quicquid eſt, quod in ſpiritu iam olim preuiderat Dauid ruinam inferni, confractáſque portas illius, & vectes dirutos, dum ipſum fortem & potentem vocat, dominũque virtutũ & regem gloriæ. Credendum itaque cuilibet chriſtiano eſt, non aliter Chriſtum clauſo reſurrexiſſe ſepulchro, ſicut ex intemerato natus eſt virginis vtero, & clauſis ad diſcipulos ſuos

Hieron.

Mat. 28.

Pſal. 29.
1. Cor. 1.
Philip. 3.
Pſal. 20.
Ioan. 20.

foribus ingreſſus eſt. 4 Tandem quoq; ingreſſæ ſunt mulieres in momumẽtum, quod quo potuerit modo fieri, eſſet quidem dubitatio aliqua, ſi ſepulchrũ Chriſti fuiſſet tale, cuiuſmodi iam noſtra ſunt ex effoſſo terræ agere: ſed alia

Eſaiæ 11. longe illius ratio extitit, vt ìpleretur prophetia Eſaiæ, quę dicit, Qui erit ſepulchrum eius glorioſum. Forma aũt ſepulchri Chriſti huiuſmodi fuit: Primũ omnium cauerna ibi quædam fuit in petrã inciſa, ad octo pedum longitudine ſimul & latitudinem: ad eam ingreſſus patuit per humilẽ ianuam ab oriente: poſt ingreſſum ad dexteram, verſus ſeptẽtrionẽ in pariete, altitudine triũ ſpithamarum à terra ſepulchrum fuit in petram exciſũ, in quo poſitus eſt dñs. foramini autẽ quo patebat ingreſſus. lapis iſte magnus aduolutus erat. Atq; ſic conſtat dictum illud à Beda, Quoniã introeuntes mulieres domũ illam rotũdam, quæ in petra eſt exciſa, viderunt angelum ſedentem ad meridianam partẽ loci illius, vbi poſitũ fuerat corpus Ieſu. Quando audis intraſſe mulieres in monumentũ, intellige ingreſſas eas incryptã ſiue cauatam cameram illam, in qua ſepulchrũ erat in petra exciſum totũ: totumque opacum & ſine feneſtris, ſicut adhuc in hodiernũ diem cernitur, & lampades

Forma ſepulchri dominici.

Beda.

Mat. 28 in ea videntur ardentes Hieroſolymis. Matthæus porro vnicum tantum angelum cõmemorat, qui & inſederit lapi

Mar. 16 di, quã reuoluerat ab oſtio: Marcus meminit angeli cuiuſ

Luc. 24. dam, qui ſederit in ipſo monumẽto ad dexterã: Lucas an-

Ioan. 20 gelos duos cõmemorat, eóſq; ſtantes. Ioannes refert Mariam Magdalenam angelos duos vidiſſe ſedẽtes: alterũ, ad caput: ad pedes alterũ. Conciliaturus iſta Auguſtinus, di-

Augu. de cit angelum vnum extra monumentũ fuiſſe, de quo Mat-

cõſ. euã. thæus ſcribit, alium in ipſo ſediſſe ſepulchro, ſicut Marcus

li. 3. c. 24 cõmeminit: qui tamen ambo mulieribus illis aperte reſurrectionem domini annunciarunt: nõ alij vtq; quam quos Lucas etiam & Ioannes commemorant. Idem deinde intellectum proponit illius, quomodo vnus apud Matthæum & Marcum fuerit angelus, & quod lapis reuolutus in crypta ipſa iacuerit, ſuper quem & angel' ſedit iuxta Matthæum: idque ad dextram, teſte Marco. Sed quid multa? cùm cõſtat quia nato domino, angelus vnus paſtoribus apparuit, annuncians eis natiuitatem Meſsiæ, & ſtatim poſtea multitu

Lucæ. 2 do quoque viſa auditaq; eſt angelorum pſallentium, piè cre

dedum eſt, etiam hic in dominica reſurrectione, cõplures apparuiſſe angelos,nuncios reſurrectionis tã ſplendidæ & glorioſæ,quando & ipſe tũ Chriſtus à monumento nõ abfuit, & mulieres ac Maria Magdalena maximè curioſæ & nimiũ ſolicitæ circũcurſitabãt, ne angelis quidem ſubinde viſis inter quieſcẽtes,ſemperq́; metuẽtes,ne à Iudæis furtim ſublatum eſſet corpus domini. Et vt maximè primũ ſederint angeli, ſicut Ioannes refert, tamen idẽ ſurgere ſtatim potuerunt,vt verum ſit quod Lucas cõmemorat: quoniam modis omnibus credere debemus,iſtas angelorũ apparitiones factas eſſe ſingulas,ita vt ſinguli euãgeliſtę pro ſe quiſq; peculiare aliquid ex hiſtoria ſint cõplexi:quorum ſi ſcripta ſingula coniungas,iã totum ſimul habeas hiſtoriæ filiũ iuſto ordine contextũ. Sic multis in locis teſtatur Auguſt. morem hunc fuiſſe euãgeliſtis,vt quòd vnus intermiſit,idipſum ſuppleuerint alij. Quòd ſi nãq; multi angeli apparuerũt Iacob in ipſa via, iam ex Meſopotamia reuertẽti domũ,quando dicebat, Hæc ſunt caſtra Dei: quãto rectius credi & poteſt & debet,plures angelos ad Chriſtũ etiã veniſſe poſt reſurrectionẽ ſuam? Cui cũ affuerint in deſerto, quãdo cũ diabolo congrediebatur,quanto magis nunc triũphatori aſtiterunt ex tanta præcipue angelorũ multitudine: de qua Daniel Milia,inquit,milium miniſtrabant ei, & decies centena milia aſſiſtebant ei. Vt iã nulla omnino ſit hic vel leuiter ſaltem ſuſpicanda euangeliſtarum cõtrarietas,in tam exiguo præſertim numero angelorum: quoniam exprimi verbis non poteſt,quantũ angeli ſint gauiſi de reſurrectione Chriſti domini regiſque ſui: & de ruina aduerſarij. Atq; ſic deinceps cæteros etiam angelos gaudij huius voluerũt eſſe participes,ſicut nunc quoq; lætabũda cõcinit eccleſia,in reſurrectione tua Chriſte Alleluia, cœlũ & terra lætentur Alleluia. Et nobis igitur quoque glorioſæ reſurrectionis ſuæ gaudia cõcedere dignetur Chriſtus,quatenus ſic nos etiam leti reſurgentes in die nouiſſimo, poſt hãc vitam ab ipſo illam ſuſcipere mereamur æternam, Amen.

Ioan. 20. *Aug. li. 2 de conſe. euã. ca. 7.* *Gene. 32.* *Mat. 4.* *Dan. 7.* *Eccleſia.*

HOMILIA SECVNDA IN DIE ſancto Paſchæ.

Ecce adeſt nobis dominus noſter Ieſus Chriſtus à confractis inferorum portis triumphator & victor robuſtiſſimus, dicens: Ego ſoporatus ſum

Pſal.3. & exurrexi,quia dominus ſuſcepit me.Ecce mulieres,quoque nihil tamen magnũ nihil dignũ adhuc deitate Ieſu ſapientes,aſſident ſepulchro,& emunt vnguẽta,vt ait Theophylactus,eadẽ illi vt mortuo & ſepulto parant,cui dič ſolennẽ & gaudia conſtituere debebãt, tanquã trumphatori de morte fortiſſimo:quoniam Deus probauit eũ & cognouit,nec ſeſſionem illius tãtũ,ſed & reſurrectionem nouit, hoc eſt,glorificationẽ,quę ſibi vt merito ſuo debebatur,ita data eſt. Venerũt ad monumentũ mulieres,ingreſſæ ſunt in illud,viderunt lapidẽ illũ magnum reuolutũ,conſpexerunt inſuper adoleſcentem à dextris ſedentẽ,amictũ ſtola & veſte prælõga.Adoleſcẽs hic,angelus Dei fuit,in aſſumpto corpore viſibili viſus:& adoleſcẽs quidẽ apparuit, deſignaturus poſt reſurrectionẽ in beatis omnibus ætatẽ fore iuuenilem vegetam,ſemperq; florentem quia erunt illi

Theoph.

Pſal.136

Mat.21. ſicut angeli Dei,Eo pertinet,quod etiã Chriſtus transfigu-
Marc.9. ratus in veſte alba apparuit,erat enim veſtimẽtũ illius cãdidum ſicut nix. Sed quid hoc,inquies forſitan,ſibi vult, quòd vbi primũ cœlo delapſus angelus ſuper lapidẽ ſedit, factus eſt aſpectus ei⁹ ſicut fulgur?Hoc nimirũ quia cuſtodes volebat deterrere.mulieribus autẽ lętus apparuit,quoniam illas veniebat cõſolari.Sicq; angeli corporibus dominabãtur aſſumptis,vt poſſint ea pro ſuo lubitu trãſmutare.
Ioan.20. Quomodo habitu hortulani Magdalenæ viſus eſt domin⁹,
Luc.24. & duob⁹ diſcipulis eũtib⁹ in Emaus facie peregrini.Quãuis autẽ forma corporis aſſumpta apparebant angeli,tamẽ exterritæ ſunt per hoc mulieres,& de facto illo multũ admiratæ,lapis,quẽ iamiam ante oſtium viderant monumẽti,reuolutus erat, ſanctum Chriſti corpus in ſepulchro nõ inueniebatur,tantũ faciæ aderãt & ſudaria, aſſidebat hic angelus,magnus & ardẽs erat mulierũ animus in dilectione Chriſti,ſed quod eis acciderat, magnũ erat & inſolitũ, vnde expaueſcebãt,ſuper ijs nimirum, vt inquit Hierony.
Hierony. quæ nec oculus viderat vnquam,neque audierat auris,ne-
1.Cor.2. que in cor vllius vnquam hominis aſcenderat.

2 Videns igitur angelus expaueſcere ex viſione mulieres ait illis,Nolite expaueſcere,idq; ſane ſignum angeli boni extitit,cuiuſmodi apparitio etiã Zachariæ viſa eſt, cui & dixit angelus,Noli timere Zacharia,exaudita eſt o-
Lucæ.1. ratio tua,ſic Gabriël loquutus eſt ad Mariã,Ne timeas Ma-

ria,inueniſti gratiā apud dominum.Ita hic angelus mulieres quoq; conſolatus eſt, iuſſitque nihil metuere, quaſi dicere vellet,Paueant illi qui non amant aduētum ſupernorum ciuium,pertimeſcāt qui carnalibus deſyderiis preſſi, ad eorum ſe ſocietatē pertingere poſſe deſperant. Vos autem quum piæ ſitis,quū Chriſtum ametis,vt quid expaueſcitis?Sic principio,inquit Theophyl.eas à metu libera,deinde bonū illud de reſurrectione nūcium affer. Vide autē quàm prudenter integre & proprie angelus mulieribus loquēs,paucis,adeò verbis plurima complectitur. Primum cōmiū eis animū,affectumque bonū parit,dum dicit, Nolite expaueſcere: deinde obſequium illarum erga Chriſtū cōmemorat,inquiēs,Quia Ieſum quæritis: & ne hic quoq; aliquis maneret ſcrupus,addit,Nazarenum:neque crucem domini ſui reformidās,citra pudorem ſubdit, crucifixum, iam enim glorificata crux fuerat,iā morte Chriſti erat cohoneſtata, in qua ille ſalutē totius generis humani operatus erat,quemadmodum Paulus quoq; pacificata per Chriſtū eſſe omnia ſcribit in cœlo,& ſuper terrā in ſanguine illius,ſed ne inquiſitio veſtra ſit fiatq; fruſtra,en nūciū quod vobis nouum affero & lætū.Surrexit ille, id vt adeò vobis probem manifeſte,ecce non eſt hic,in eius rei fidē & argumentum,ipſæ quoq; venite & videte locum,in quo poſitus ille à Ioſepho & Nicodemo fuit.Et ſicut illi⁹ nūcij ego vobis angelus & apoſtolus aduenio,denūcians vobis glorioſam Chriſti reſurrectionē:ita viciſſim vos abite,& nunciæ atq; adeò apoſtolæ eſtote,Petro,& fratribus cæteris. Et in ſignum illius certum,ecce præcedet vos in Galilæam.gaudete itaq;: quia ibi eum adhuc corporaliter etiam videbitis.Omnia autem hæc ne differatis credere:quoniā & ipſe prædixit vobis.Tu hic mihi conſidera, quàm lætū, quámque feſtiuum & alacre ſit illud nūcium angelorū, qui Deū immortalem,perturbata mulierum pectora,animóſq; triſtes,quanto,quamque ſubito & inſperato gaudio, reſponſo iſto vnico perfuderunt:vt ſic qui iam è monumento ſuo reſurrexerat dominus,in illarum etiam cordibus reſurgeret. Nolite expaueſcere,inquit angelus,quia mœrore vos confectas video nolite,perturbari amplius,quia quem amiſſum putabatis, quem quærebatis, ille iam à vobis inuentus eſt, ait Hieronymus.Ecce autem quantum & quot paraſanguis

Gregor.

Theoph.

Pulcherrima huius contextus explicatio.

Pondera tu literā in alijs etiam ſimiliter.

Hierony. diſtat inquiſitio veſtra ab inuento. Quæritis enim crucifixū,& illū deſideratis vngere. Nō eget ille iā vnctione veſtra. Surrexit etenim,& viuit iā potēter ac prævalide multum vos de illo doluiſtis,parātes vnguēta,quinimo iā gaudete,quoniā reſurrexit ille. Iempleta nūc eſt ꝓphetia De-
Pſal. 29. uidis,Ad veſperū demorabitur fletus,& ad matutinum lætitia. Surrexit iam,nō eſt hic. Acſi aperte dicat,Quid quæritis viuentē cum mortuis? Promiſit enim illi Deus corporis ſui cōſeruationē, & ab omni putredine immunitatem,
Pſal. 15. ſicut in perſona eius Dauid dixit ad dominum, Non dabis ſanctum tuum videre corruptionē. Notas mihi feciſti vias vitæ,adimplebis me lætitia cum vultu tuo.

3 Cum iam reſurrectionem Chriſti mulieribus denunciaſſet angelus, & radicē illam crucis amaram euanuiſſe, florē verò vitæ cū fructibus erupiſſe prædixiſſet,vt inquit
Hierony. Hieronymus,iamq; cōſtaret,quia hic nō eſſet per præſentiam corporis,qui tamen nuſquā deerat per præſentiā ma-
Beda. ieſtatis,deinceps ille mulieribus quædā tāti miraculi præbet argumenta. Nam & locum commonſtrat,quo à Ioſepho & Nicodemo poſit⁹ erat: ibi præter faſcias & ſudariū nihil comparebat, & idē quòd viderint denunciare iubet diſcipulis Chriſti & Petro,quos ille præceſſurus ſit in Galilæā.
Pulchre Mulieribus,inquit Hieronymus,dicitur vt annūcient apo-
Hierony. ſtolis:quia per mulierem mors annūciata eſt,per mulieres vita reſurgens. Sed hic iam muſſitantem quendam audio, ſecumque tacito obmurmurantem. Cur tandem præ cæteris apoſtolis ſolùm hic cōmemorat Petrū euāgeliſta? huic
Grego. nō ego,ſed ſanctus reſpondebit Gregorius,ſic dicēs, Quia ſi hunc angelus nominatim non exprimeret, qui magiſtrū negauerat, venire inter diſcipulos nō auderet. Quis enim dubitet Petrum iam nunc ſeipſum etiam indignū apoſtolatu reputaſſe,qui proprium abnegauerat magiſtrū? Et tamē hic nos docet angelus,atque per angelū Chriſtus, magnum quoddam & peccatoribus omnibus qui priſtinæ vitę pœnitentia dicuntur, obſeruandum myſterium,quod vno verbo complexus eſt Hieronymus,quum ait, Peccata,pec-
Hierony. cata inquam non nocent,quādo non placent. Addit igitur angelus,& Petro:quoniam hic alioqui mulieribus nō credidiſſet. dixiſſet potius,Equidem iam illius non ſum diſcipulus,quem etiam negaui. Quapropter omnis illa peccati

ſui abſolutio,totiusque negationis remiſſio quid putas fuit aliud,quàm ſi angelus mulieribus dixiſſet iſtud,quod Paulus ad Corinthios,Obſecro.inquit,vos, vt confirmetis illũ in charitate,ne forte abundãtiori triſtitia abſorbeatur,qui eiuſmodi eſt. Non deſunt qui aliam adhuc reddant eius rei rationẽ,quòd addit angelus & Petro:Hanc ſcilicet:quia per hoc inſinuare voluerit Petrum cæteris apoſtolis excellentiorem dignioremq; eſſe dum eum ab illis ſeparauit.Sic Theophylactus dicit,Petrum ab alijs diſcipulis, vt præcipuum ſegregat angelus, ac ob excellentiam nominat præ alijs, ſicut ſtatim deinceps illum communem vniuerſæ eccleſiæ præfecit paſtorem.Audis Luthere? 2. Cor.2 Theoph.

4 Denunciauit itaque angelus per mulieres diſcipulis Chriſti & Petro,quia præceſſurus eos ſit ille in Galilæam. Quo verbo quid ſibi voluerit angelus quærũt hic doctores. Marcus enim trinam etiam Chriſti referens apparitionẽ, idipſum nõ commemorat. At hæc hodierno die diſcipulis decem apparuit quidẽ,ſed nõ in Galilæa,verum in Hieruſalem,tantum aũt hęc ab illa diſtabat,autore Auguſtino,vt nõ poterant diſcipuli vnius diei itinere à Galilæa venire Hieroſolymã.Neq;vero dici poteſt,dominũ in ſpatio octidui cuiquã apparuiſſe in Galilæa, eo quòd octauo denique ab hinc die apparuit Thomæ,qui tunc in Hieruſalem erat cum cæteris fratribus. Quid quod apparitio iſta aliquanto tempore poſt facta non eſt? ſiquidem Ioannes refert Chriſtũ tertio apparuiſſe diſcipulis ſuis ad mare Tiberiadis,vbi tamen non omnes, ſed tantum ſeptem affuere diſcipuli,inter quos adhuc Nathanael quoq; fuit, & ipſe nõ apoſtolus, ſi modo non alij affuerint inter ſeptem iſtos extra gregem apoſtolorũ. Quid igitur ſibi vult quod de Galilæa pręnunciat angelus?qui ſe de Hieruſalem(vbi nõ ſemel ſuis apparuit Chriſtus)dixiſſet,nónne lætius hoc eis fuiſſet? Mar. 16 Aug.li. 3 de conſe. euã.c.vl. Galilæa. Ioan.21.

Iam igitur ad hæc omnia reſponſionem meditemur, & afferamus, ſi tamen prius verbum illud Hieronymi ſuper hoc attendendum vobis propoſuerimus, Quia breuis hæc ſententia eſt in ſyllabis,ſed ingens in quantitate promiſſionis. Siquidem hic Auguſtinus commemorat illud ad literam quoque eſſe impletum, ſicut clare teſtatur Matthæus, qui non reticuit apoſtolos vndecim abijſſe in Galilæam ſuper montem quo ire iuſſerat eos dominus. Id licet diu Hieron. Auguſt.

poſt reſurrectionem factum ſit,quid tamen hoc intereſt,modo de facto conſtet?eo maxime,quod angelus etiam locum tantū,non tempus eis deſignauit, nec numirū apparitionis illius præſcripſit, nihil addēs,primo ne an tertio, aut quarto,futura eſſet. Tantum Galilæam nominauit angelus,& in ea apparituram illis Chriſtum prædixit. Quod & factū eſt, ſicut Matth xi teſtatur euangelium. Quod ſi quæris,cur Galilææ tantū meminerit angelus,& illius quæ in ea facta eſt apparitionis,cæteras omnes tacuit,quæ & citiꝰ illa & propinquius acciderunt. Ad hoc quoque reſpōdeo &dico,colligi id facile poſſe, qa Chriſtus antea diſcipulis ſuis ſepties apparuit iuxta certum hiſtoriæ euangelicæ fidē,antequam videretur ab illis in Galilæa,ſicut eis hic promiſerat angelus. Eius autem ratio reddi poteſt,quoniam ſeptem illę apparitiones factę ſunt ad fortius confirmandam reſurrectionis illius fidem,vt teſtatur Lucas,cum ait,Prębuit ille ſeipſum viuum poſt paſſionem ſuam,in multis argumentis,per dies quadraginta apparens eis,& loquēs de regno Dei. Sed quādo in Galilęa apparuit illis,iuxta promiſſum angeli poteſtatem dedit eis & promiſſionē diffundendæ per vniuerſam terrarum orbem fidei euangelicæ: ſicq; fore,vt & religio ſancta Dei per apoſtolos toto mūdo diffunderetur,& ille ſuam eccleſiam nunquam relinqueret. Poteſtatem etiam tunc eis contulit prædicandi,baptizandi,adminiſtrandi, & ſingula quę ab ipſo accepiſſent mādata manutenēdi,quemadmodum promiſerat ſe cum illis manſurum vſque ad conſummationem ſeculi.

Act.1. *Mat.28*

Auguſti. vbi ſuprà Hieodreno. Hebraice. Beatus Auguſtinus tandem aliam adhuc dat reſponſionē, dicens,Quia vox iſta ſit nō euangeliſtæ narrantis,quod ita factum ſit:ſed euangeliſtæ aut narrantis,quòd ita ab angelo & à domino dictum ſit, propheticè dictum accipiendū eſt: quoniā Galilæa Hebræis tranſmigrationē ſignificat,qua è loco in locum commigratur. Sicq; illud quod angelus dixit Præcedet vos in Galilæam,deſignabat fore,vt gratia Chriſti ex populo Iſrael aliquādo cōmigraret & trāſiret ad gentes. A gentibus aūt doctrina apoſtolorū nec ſuſcepta eſſet, nec credita,niſi prius Chriſtus illos præceſſiſſet in cordibus eorū:atq; ideo ſequitur,Ibi eum videbitis. Viderūt em̄ vtiq; dn̄m in cordibus infideliū, adeò vt obſtupuerint inde, ſicut de Petro legitur, & Iudæis: quoniam Chriſtum inter gen-

Act.10 & 11.

tes inuenturi eſſent, iuxta vaticiniũ Eſaiæ, quod ſic habet: *Eſa. 9*
Trans Iordanẽ Galilææ gentiũ, populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnã: habitãtibus in regiõe vmbræ mortis lux orta eſt eis. Quæ etiã cauſa eſt, cur in Galilæa prædicare cœpit dñs, quũ audiſſet in vinculis detineri Ioannẽ. *Mat. 4* Eodẽ pertinet quod etiã prædicandi munus in Galilæa tradidit diſcipulis, vt ſic cõuenirẽt vltima primis. Prçterea Galilæa reuelatio exponi ſolet & dici, tuncq́; intellectus ille ſic ſibi cõſtat, ꝙ Chriſtus prçceſſurus eos fuerat in *Auguſt.* Galilæa, hoc eſt in diuinę maieſtatis ſuæ reuelatiõe, nõ ſecundum humanitatẽ: ſicut in eo cicatrices vulnerũ viderũt & palparunt, ſed ſecundum diuinitatẽ. Et merito id quidẽ: quia iuxta naturã diuinã Chriſtus lux ſumma eſt, illuminãs *Ioan. 1* omnem hominem venientem in hũc mundũ: lux vera quæ lucet etiam in Cimmerijs tenebris, & eo nos prçceſſit ille, qui tamẽ nos nunꝗ̃ dereliquit. fiet aũt reuelatio iſta diuinitatis ſuæ, tunc quũ iam ſimiles illi facti fuerimus, ipſumq́; videbim⁹ ſicuti eſt. Hæc illa nimirũ prçceſſio ſpiritalis eſt, qua Chriſtũ viſuri ſumus in Galilæa, vera. ſ. ſui reuelatiõe, *1. Ioan. 3* quo non videbunt illũ impij & peccatores. auferetur enim impius, ne videat claritatẽ domini, ſicq́; impij nõ videbũt lumen. Prior tamen intellectus, literæ & contextui huic nõ paulo ſimilior eſt, ꝙ angelus dixerit mulieribus, prçceſſurum dominũ diſcipulos ſuos in Galilæã, ita vt factum eſt deinceps: quia illi eum viderunt in monte, ſicut prędixerat eis, & hic per angelũ, & alibi apud Ioannẽ, Iterum videbo vos, & gaudebit cor veſtrũ, & gaudiũ veſtrum nemo tollet à vobis. Hęc illa Chriſti verba etiã oportebat impleri quia *Ioan. 16* certo dictũ eſt ab ipſo. Cœlum & terra tranſibũt, verba aũt *Mat. 5* mea non tranſibunt. Nos iam ſuppliciter dominum deprecemur, quatenus ille nos quoq; præcedat in Galilæã, quando commigraturi iam ſumus ex hoc mundo, vt ſic nos etiã tunc læti videamus dominum Ieſum Chriſtũ in æterna patria. Id adeo nobis concedere dignetur Deus æternus & omnipotens, in ſecula benedictus, Amen.

HOMILIA TERTIA IN DIE ſancto Paſchæ.

NEmini vtique chriſtiano dubium eſt, omnia hodie ſic accidiſſe, vt euãgelica narrat hiſtoria. Veruntamen res illa geſta aliquid in ſancta eccleſia ſignat

Grego. gerendũ. Sic quippe neſſe eſt, vt audiamus quæ facta ſunt quatenus cogitemus etiam quæ nobis ſint ex eorum imitatione facienda Quod ergo emerunt mulieres aromata, cũ q; illis venerũt vngere Chriſtum, hoc ſuo exẽplo nos etiã docuerunt, vt in eũ qui mortuus eſt credẽtes, & odore virtutum referti, ſic cum opinione bonorum operũ dominũ quærentes, eodem modo ad monumentũ illius cum orationib⁹ veniamus. Omnino autẽ mulieres has tres tibi preſuade eſſe cuiuſlibet boni chriſtiani animã, quæ ad Chriſti ſepulchrũ properans: triplicia ſecũ ferat aromata ſiue vnguẽta ſanctarũ virtutũ, bonorũ operũ, & piarum orationum: ſicque ſummo mane veniat ad monumẽtum illius. vixdum orto ſole. Mane ſurgendũ eſt, mane veniendũ, in ipſa ſtatim iuuentute, quando bonum eſt homini portare iugũ do
Thren.3 mini ab adoleſcentia ſua, & tamẽ vt iam tunc ſol ortus ſit,
Beda. quoniã in hoc nobis datur exempliũ, illuminata facie, decurſiſq; vitiorũ tenebris, odorem bonorũ operũ domino & orationũ ſuauitatem offerre, ſecundum quod Dauid iu
Pſal.36. bet, declina à malo, & fac bonũ. Plene enim prius diſcuti oportet & euaneſcere tenebras peccatorũ, quàm illuceſcat
Beda. ſol iuſtitiæ in operibus bonis.

Sepulchrũ in quo recũbit dominus, ipſa ſancta eſt ſcriptura. hic aduolutus eſt lapis inſigniter magnus, puta velamen intellectus legis veteris ſecundũ literã, quoniã & lex illa tabulis lapideis inſcripta fuit. Sic in veteri teſtamento lapis ad monumẽtum Chriſti poſitus erat, quia ſacramẽta
Exo.24. Chriſti abſcondita fuerunt, Iudæóſq; omnes latuerũt. lapidem hunc in hodiernum diem vſque ſeruant Iudæi, neque reuolunt à ſepulchro domini, dum nequeunt intelligere Chirſti ſacramẽta, ſub legali veteris teſtmenti cortice latẽ
2.Cor.3. tia: quod & Paulus profeſſus de eis eſt, dicens, Vſque in hodiernũ diem, cũ legitur Moyſes, velamẽ poſitũ eſt ſuper cor eorum. Cum autẽ conuerſi fuerint ad dominum, auferetur
Luc.14. velamen. Lapis iſte quoq; à monumẽto reuolutus nondum erat duobus illis diſcipulis, cũ irent in Emaus, tantiſper dũ adueniens Chriſt⁹ ipſe, manus admoueret lapidi huic, incipetẽq; à Moyſe & prophetis eis explicare ſcripturas omnes, quæ de ſe erant. Nunc vero in hunc vſque diem lapis iſte reuolutus eſt à ſepulchro dominico, quoniã gloria reſurrectiones Chriſti potẽter eſt manifeſtata, & per eã pri-

ſtina mors profligata,vitaque nobis promiſſa ſempiterna:& plane verũ eſt illud Pauli,quia ſi Chriſtus reſurrexit,& nos vtique reſurrecturi ſumus. 1.Cor. 15

Secundo. Veniunt ad monumentum mulieres,vident reuolutum ab oſtio lapidem, ingrediuntur & vident angelũ ſedentem ibi in albis &c. Quorſum hæc,inquies, Horſum ſcilicet, quia animæ ſanctæ etiã ingrediuntur in monumẽtum,ſeq; cõſepeliunt Chriſto, mortificãtes quicquid in ipſis eſt cõcupiſcẽtiæ prauæ,& omnino cõmortuę Chriſto vt Paulus inquit,Mortui eſtis,& vita veſtra eſt abſcõdita cum Chriſto in Deo. Mortficate ergo mẽbra veſtra quæ ſunt ſuper terram: quia quiſquis ſic cum Chriſto vna ſepelitur,cũ eodem etiã lætus reſurget. Sic enim Paulus,Cum Chriſtus inquit, apparuerit vita veſtra, & vos parebitis cum ipſo in gloria. Et quod angelum viderũt,eo pertinet, quòd homines pij ferẽtes ſecum odorem ſuauitatis & aromata virtutũ,vnguenta bonorum operum & ſanctæ orationis, intuẽtur ciues cœlorũ, cum meditantur & concupiſcunt in atria domini. Non abſurdum eſt quod hic Bernardus infert,Sicut angeli in ipſo Chriſti ſepulchro etiam poſt illius reſurrectionẽ viſi ſunt, ſic iam quoque adſunt quotidie altaribus chriſtianorũ qñ euchariſtia conficitur. Verum quod ad dexterã ſedere viſus eſt angelus,& ipſum myſterio non caret. Quid enim per ſiniſtrã,niſi vita præſens,& per dexterã quid aliud,quàm vita perpetua deſignatur? Quia ergo redẽptor noſter iam corruptionem carnis ſuperauerat, & vetæ huius euicerat trãſitum,merito in monumento ſuo angelus apparuit à dextris, qui nũciare venerat vitam illius ſempiternam: poteràque ſic mulieribus dicere, quod Paulus Romanis, Reſurrexit à mortuis CHRISTVS, neque iam amplius moritur,mors illi vltra non dominabitur: quod enim viuit, viuit Deo. Et cõueniẽtem eſſe hunc de dextera ſenſum,ipſa etiam Chriſti ſponſa nos docet, cũ ait, Siniſtra illius ſub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Siniſtra nãque Dei eccleſia,proſperitatem videlicet præſentis vitæ,quaſi ſub capite poſuit,quam intentione ſummi amoris premit.

Coloſſ. 3 *Bernar.* *Gregor.* *Roma. 6* *Canti. 2* *Beda.*

In hoc etiam angelus ſtola candida coopertus apparuit, quia feſtiuitatis noſtræ gaudia nunciauit,feſtum annunciauit noſtrum ſimul & angelorum: noſtrum quidem, *Gregor.*

eo ꝙ nos illo ad vitã reducti ſumus immortalem: angelo-
*Pſal.*109 rũ verò, quoniam reuocatis iam hominibus ad cœlum, im-
*Apo.*12. pletæ ſunt ruinæ angelorum, quorum pars tertia cum Luci-
foro corruerat. 3 Dixit autẽ angelus mulieribus, Noli-
Beda. te expaueſcere, Mattæus ait, aſpectum angeli fuiſſe inſtar
fulguris. Marcus addit ipſum ſediſſe hic amictũ albis. In ful
gure terror timoris eſt, in niue blandimẽtũ cãdoris. Hinc
patet, Chriſtum horibilem quidem eſſe peccatoribus, ſed
bonis placabilem & mitem: quando etiã angelus, qui Chri
Gregor. ſti annunciauit reſurectionem, gemina ſpecie viſus eſt.
*Exod.*13. Eodem pertinet, quod Deus populum Iſraël præceſſit in
deſerto, noctu quidẽ in ſpecie colũnæ igneæ, interdiu autẽ
nubis cãdidæ, Noctu exarſit ignis, ignis qui terret homines
Nox enim vitam ſignificat malorum: nubes autem impedi-
mentũ & obſtaculum deſignat viſionis, & dies vitam bono
Lucæ 1. rum. Sic ergo conſolari ſolẽt angeli homines pios, & iube-
*Iudic.*6. re ne quid expaueſcãt: ſicut angelus dixit Mariæ, Zachariæ
& Gedeoni: Pax tecũ, ne timeas, non morieris: & Denieli,
*Dan.*10. Noli timere vir deſideriorum, pax tibi, confortare & eſto
robuſtus. Præterea ait angelus ad mulieres, Ieſum quæri-
tis Nazarenum crucifixum. Proh deum atque hominum fi-
dem, quàm multi quærunt illũ Ieſum Nazarenum, hoc eſt
floridũ, quandiu fortunate ipſis omnia ſuccedunt, nec ali-
qua exercentur tẽpeſtatis procella? tunc enim ſatis quidẽ
quærũt Nazarenum, ſed non illum crucifixum: qui tot per
ſecutiones ſuſtinuit, eum ſane non quærũt: ſed ſtatim af-
flãte aliqua vel minimæ tentationis & tribulationis aura,
deficiũt, & non perſeuerant. Vſqueadeo delicatuli marty-
res, vt nil magis habeãt in votis, quàm hic in mundo lætã-
tes, & gauiſos, ſe tandem quoque regnare cum CHRI-
*Mat.*13. STO, non attendentes fieri id nullo modo poſſe: quia iux-
*Act.*14. ta Paulinum illud, per multas tribulationes ingrediendum
eſt in regnum cœlorum. Atque ideo Chriſtus ſe ſequi vo-
*Lucæ.*9. lentes, nõ delicate viuere & genio iuſſit indulgere: ſed cru
cẽ tollere, & ſic ipſum ſequi. Hoc enim illud eſt, quod hic
angelus dixit mulieribus, IESVM quæritis Nazarenũ,
crucifixum. Surrexit, inquit angelus, non eſt hic, Venite &
videte locum vbi poſuerũt eum. Referri hoc commodè po
teſt ad religioſos, qui monaſteria incolunt.
Eſt enim cœnobiũ locus, in quo à ſanctis patribus repoſitus

eſt dominus, cum diſciplina morum & ſanctimonia vitæ. Nunc verò, cùm refrixerit charitas multorũ, tam in cœnobijs quàm in mundo, ſurrexit inde Chriſtus, neque amplius eſt illic. Adſunt quidem ibi adhuc faſciæ & ſudaria, quibus inuolutus fuerat. Inuenias etiam nunc in cœnobijs virgas, habitus, flagella, funes, corõnas, & id genus alia quædã, nõ deeſt in illis fucꝰ exterior, videas in multis hypocriſin magnam & ſpeciem tantùm pietatis: verùm non eſt ibi Ieſus, nec aliqua in cordibus eorum charitas vera, nec ſancta ordinis diſciplina. De malis loquor, bonos (cuiuſmodi adhuc vtique ſuperſunt nõ pauci) inculpatos volo. Quamuis Neochriſtianorum monachi & moniales non Chriſtum tantũ, ſed & faſcias & ſudaria, & ipſum quoq; iam amiſerunt dominicum ſepulchrũ, dum monaſteria dereliquerũt, in quibus piè & ſanctè viuere debebant, ſeruiẽtes Deo, illiq; ſoli viuentes, & omninò mortui mundo: abiecerunt inſuper pannos, habitum ordinis ſui, cucullam & coronam capitis. Iamq; viuunt in omni peruerſitate, & cœno vitiorum prouoluuntur impudẽtes & perfrictæ frontis: iuxta illud Hieremiæ, Frons mulieris meretricis facta eſt tibi, & noluiſti erubeſcere. O miſerandum genus hominum, profugos monachos, periuros monachos, apoſtatas & votifragas nõnas. O vitam quam viuunt, extremis deplorandã gemitibus, & ſuſpirijs. Sed hæc aliàs. 4 Neque ijs verbis contentus angelus, inſuper illas ablegat: Ite, inquiens, dicite diſcipulis eius, & Petro, quia præcedet vos in Galilæã, vbi eum videbitis. Galilæa, commigrationẽ ſonat, & è loco vno tranſitum in alium. Vult itaque dominus noſter Ieſus Chriſtus præcedere nos in Galilæam, quũ iam ipſe tranſmigrarit ab hac vita per ſupplicium crucis ad gloriam reſurrectionis, à cruce in lymbum, & rurſus ad ſepulchrum, à morte ad vitã, à pœna ad gloriã. Et rectè Ieſus à diſcipulis ſuis videtur in Galilæa: quia & nos reſurrectionis illius gloriã poſt læti videbimus, ſi modo à vitiis ad virtutum celſitudinẽ tranſmigremus. Ita nos quoque docemur hodierna die vitam eſſe geminam, mortalem hanc & caducam, quis eſt noſtrum qui nõ cognoſcat? illam verò immortalem quotuſquiſq; eſt qui intelligat? Chriſtus autem qui mediator Dei eſt & hominũ, illam ſubiit & ſuſcepit, neque paſſiones eius exhorruit: hanc verò reſurrectione ſua nobis commonſtrauit, qui

Aduerſus monachos malos.

Apoſtatæ.

Hiere 3.

Gregor.

1. Tim. 2

ſi iſtam carnis reſurrectionem promiſiſſet tantū, neq; etiā ipſo facto declaraſſet, non credidiſſemus ei. Sic autem humiliatus ille vltrò mori voluit, & potēter de morte triumphaus, reſurrexit. Atque licet ſolus mortuus ſit, ſolus tamen non ſurrexit, ſed multa inſuper corpora ſanctorum, qui dormierant, reſurrexerunt cum illo. Et nos igitur ſedulò dominum oremus, vt ipſi quoque cum eo reſurgamus, & in perpetuum cum ipſo viuamus in cœleſtibus, Amen.

Plures homilias de ſanctimonia, & excellentia huius feſtiuitatis, & geſtis diei illius, inuenies parte tertia, de feſtiuitatibus, & ſanctis.

HOMILIA QVARTA IN DIE SANCTO Paſchæ, de reſurrectione noſtra futura in die nouiſſimo.

1. Theſ. 4 *Si credimus quia Ieſus mortuus eſt, & reſurrexit: ita & Deus eos qui dormierunt per Ieſum, adducet cum eo.*

ETſi dies ille ſolēnis omnib' aliis totius anni feſtiuitatibus lōgè eminētior eſt, eo q hodierno die dominus Ieſus Chriſtus potēter & præualidè triumphauit de diabolo, & morte, animaq; adeò illius benedicta ardentiſſimo quodā deſiderio, ſicut ante à corpore ſanctiſſimo diſceſſerat in cruce: ita nūc viciſſim vnita eſt illi vinculo indiſſolubili: quoniam qui ſemel mortuus eſt, denuoq;
Roma. 6. de morte triumphans ſurrexit, illi vltra mors nunquā dominabitur. magna enim & immēſa huius diei dignitas eſt, quæ & figuram gerit diei illius ſempiternæ ſemperq; duraturæ, quamobrem feſtiuitas noſtrā à ſabbato Iudæorum in diem dominicum tranſlata eſt: tamen vel eò dignius nobis dies iſte eſt celebrandus, maioriq; honore colendus, quòd per illam Chriſti reſurrectionem ſecuritas nobis facta eſt reſurrectionis noſtræ. Et quāuis fidei noſtræ catholicæ articuli plures ſint, magni vtique & ſublimes, cuiuſmodi iſte eſt de vnitate eſſentiæ diuinæ, itē trinitate perſonarū, nullus tamē ex omnibus eſt ad nos pertinentibus, qui tam arduus ſit vt iſte de reſurrectione carnis, quàm firmiter in fi-

de noſtra profitemur. Nam ſi ipſis noſtram nõ crederemus *Mat.22.*
reſurrectionem eſſe futuram,ſicut oẽs penè Ethnici nõ crediderunt,& hæretici Iudæorum Sadducæi, atque nonnulli chriſtiani in Corintho,Vana eſſet,vt inquit Paulus, omnis *1.Cor.15.*
fides noſtra. Atque adeò ſi non reſugũt mortui, vt quid periclitamur omni hora? Si ſecundum hominem ad beſtias pugnaui Epheſi,quid mihi prodeſt,ſi mortui nõ reſurgunt? Ita nos quoq; dicere poſſumus, Quorſum aſſiduæ noſtræ vigiliæ,quorſum preces pertinebunt,elemoſynæ,& omnia opera bona quid nobis proderunt,ſi non ex morte noſtra reſurgemus? Quin potius edamus,ludam⁹,potem⁹:cras enim moriemur. Imo ſi Chriſtus reſurrexit autor noſtræ reſurrectionis,operemur bonum,laboremus diligenter & cum fiducia: quia cum Chriſto reſurgemus, & nos modo ſic viuamus, vt tandem nos quoque dormientes Deus per Ieſum ad ſe adducat,ſicut à principio ex Paulo dicere cœpimus,Quoniam ſi *1.Theſ.4*
Chriſtum credimus mortuum,& reſurrexiſſe,&c.

Aue Maria.

Salue feſta dies, toto venerabilis æuo.

Breuiter nos iam per hãc homiliam dicere pergamus primũ, quomodo Chriſtus per ſuam glorioſam reſurrectionẽ autor nobis ſit reſurrectionis noſtræ:deinde pauca,quantũ licebit per gratiã omnipotẽtis Dei,de reſurrectiõe, noſtra principio reſurrectionem Chriſti hodie factam cauſam eſſe reſurrectionis noſtræ, fundamentum ſane firmũ affero eſſe fidei noſtræ. Id adeo luce clarius ex verbis Pauli liquet,quum ait, Si mortui non reſurgent, neque Chriſtus re *1.Cor.15*
ſurrexit. Quòd ſi Chriſtus non reſurrexit,inanis eſt prædicatio noſtra,inanis eſt& fides veſtra. Iam itaq; quũ reſurrexit à morte Chriſtus, primitiæ dormientiũ,conſtat quia ſicut ex vno homine (Adã) prouenit peccatum:ita per vnũ hominem Chriſtum eſt reſurrectio mortuorũ. Vnde patet, reſurrectionem Chriſti noſtræ reſurrectionis eſſe cauſam. Quod & Gloſſa quædam teſtatur ſuper illud Pſlami. Ad ve ſperam demorabitur fletus: dicent reſurrectionem Chriſti *Pſal.28.*
in cauſa eſſe,quòd & nos reſurgemus hic quidem in anima, tunc autem etiã cũ corpore. quãuis enim illa quoque futura in nouiſſimo die reſurrectio virtute fiet diuina, ea tamẽ

virtus etiam voci Chriſti cōmunicabitur? iuxta illud, Mor-
Ioan.5. tui audiāt vocem filij Dei, & qui audierint, viuent: quoniā
ſic implebitur prophetia Dauidis, dicentis: Dabit voci ſuæ
Pſal.67. vocē virtutis. Sic dicit Gloſſa quædam ſuper epiſtolam ad
Heb.6. Hebreos, Niſi quis credat reſurrectionē illam Chriſti ope-
rari hanc noſtram, nullum habet fundamentum cui ſuper-
ædificet. Quia ergo Deus pater omne iudicium dedit filio,
& filius voce ſua ſuſcitabit mortuos: neceſſariò ſequitur,
Chriſtum ſua reſurrectione nobis quoq; reſurrectionis no-
ſtræ eſſe authorem. 2 Præterea hodiernam illam Chri
ſti reſurrectionem noſtræ reſurectionis cauſam eſſe, proba
Mat.27. tur ex effectu coniuncto: quoniam teſtante Mattho, ſepul-
chra mortuorum aperta ſunt, & multa corpora ſanctorum
qui dormierant, reſurrexerunt, & è monumentis exierunt
poſt Chriſti reſurrectionem, atque in ciuitate ſancta appa-
ruerunt multis. Quare manifeſtè virtutis ſuæ potētiam de-
clarauit Chriſtus, noſque ſimul admonere voluit, quatenus
ex rebus præteritis moneamur perſuadeamurque ea quæ
futura ſunt, credere facilius: & omnino certū habere, quod
ſicut ille tunc reſuſcitauit mortuos quoſdam, ita tempore
iudicij nouiſſimi reſuſcitaturus ſit omnes defunctos nāque
id ſane, licet aliquanto ſerius fiet tamen certo eo ipſo die,
quem & extremum nos dicimus, & in hoc iam olim diuina
deſtinauit prouidentia: ſecundum illud quod Iob dixit,
Non euigilabit homo donec atteratur cœlum. An autem
ſancti nonnulli iam ante nouiſſimum diem reſurrexrunt
præter eos qui hodie cum Chriſto ſurrexerunt patres? non
noſtri eſt inſtituti iam proſequi.

Pulchrum eſt quod hic doctores docēt, planeque ad ocu-
lum ſubijciunt, quomodo reſurrectio Chriſti noſtræ reſur-
rectionis ſit cauſa. Duplex enim ſuſtētatio, detētio ſiue cō-
ſeruatio eſt, animarum quidē in lymbo, corporum verò in
ipſa terra: in qua ex quibus natū compactumque erat pul-
ueribus, in eoſdem diſſoluitur, id vtrūque ex peccato Adæ
contractum eſt. Chriſtus itaq; vt animas patrum eriperet,
deſcēdit in lymbum: vt corpora in terris detēta ab hoc vin
culo diſſolueret, ipſe tertia die reſurrexit à mortuis. Quòd
ſi dicis, Chriſtus paſſione ſua reſurrectionem noſtram pro-
meruit nobis, quid igitur reſurrectio illi⁹ facit ad noſtram
hanc? Reſpōdeo verùm eſſe quidē, quòd paſſione ſua Chri-

ſtus omne bonum promeruit, ſicut Paulus dicit, nos quum *Roma.* 5.
inimici eſſemus, reconciliatos eſſe Deo per mortẽ filij ſui
quanuis itaque Chriſtus per paſſionẽ ſuam reſurrectionẽ
nobis noſtram promeruit, tamẽ & noſtrã reſurrectionem
per ſuam operatur, ſicut ibidem Gloſſa dicit: Saluati ſumus
per paſſionẽ ab ira, & reconciliati patri, nondum tamẽ re
ſtitui per effectum fœlicitati. Sicut ergo in Adam oẽs mor
tui ſunt, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur.

Reliqua ad reſurrectionem Chriſti pertinentia vide in ſermonibus de feſto. Nos iam rurſus accingimur de vniuerſali hominum reſurrectione plura dicturi.

3 Credendum firmiter eſt omnibus chriſtianis, ſingulos homines reſurrecturos, idque omnipotenti virtute Dei Qui ſane fidei noſtræ articulus nõ minimus eſt, ab ipſo Iuda Thaddæo cõſtitutus, & in vniuerſa ſcriptura fortiſſimè fundat'. Eſaias nanque dicit, Mortui reſurgent, & qui ſunt in monumentis, reſurgent, idque ſecundum Septuaginta: nos enim ſic legimus, viuent mortui tui, interfecti mei reſurgent. Paulus quoque, Ecce, inquit, myſterium dico, omnes nos reſurgemus, ſed nõ omnes immutabimur, in momẽto, in ictu oculi, in nouiſſima tuba. Et iterũ, Nolo vos ignorare de dormientibus, vt nõ contriſtemini, ſicut gẽtes quæ ſpem nõ habẽt. Si enim credimus quòd Ieſus mortuus eſt & reſurrexit, ita & Deus eos qui dormierũt per Ieſum, adducet cum eo. Et infra, Etiam domin' ipſe in iuſſu & voce archãgeli, & in tuba Dei deſcẽdet de cœlo: & mortui qui ſunt in Chriſto, reſurgẽt primi, dinde & nos. Idem hoc tot retrò ſeculis firmiter credidit vnicũ illud patientiæ exemplar Iob, adeò vt diceret, Scio quia redemptor meus viuit, & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum, rurſúſque circundabor pelle ma, & in carne mea videbo dominum meũ quem viſurus ſum ego ipſe, & non alius, & oculi mei cõſpecturi ſunt, & non alius, repoſita eſt hæc ſpes in ſinu meo. Credidit idipſum iam olim etiam Martha, quæ loquẽs ad Chriſtum de lazaro ſuo, Scio, inquit, quia reſurget in nouiſſimo die. Chriſtus quoque vẽturam prædixit horam, qua omnes qui fuerint tunc in monumẽtis, audient vocem filij Dei. Profectò autem niſi id ita eſſet, pleriq; hominum qui vix hoc modo patientiã ſeruant, qua ſunt iniquitate, penè ad inſaniam vſque indignè ferrẽt, tam iniquè multa com-

Eſaiæ 26 · 1. *Cor.* 15 · 1. *Theſ.* 4 · *Iob.* 19. · *Ioan.* 11. · *Ioan.* 5.

parata eſſe in terris, adeò multa multis impunè licere: quæ tamen aliquando ſingula puniantur oportet, aliâs clamaret illud propheticum, Vbi eſt Deus iudicij? Conſtat igitur & ſatis manifeſtè patet, omnes homines reſurrecturos corpore, & anima, in nouiſsimo die, præter eos qui antea miraculo ſe reſurrexerunt. 4 Quãuis difficilè creditu, & ſemper fuerit, & ſit etiam nunc multis, quomodo in eodem planè quo mortuus eſt corpore, reſurrecturus ſit homo, tamen id ſane fide noſtra docemur eſſe veriſſimũ, quæ nobis ſubinde ingerit illud angeli, Non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum. Omnino enim credere hic debemus ipſi Iob, propriè adeò oſſa ſua, carnem quoque & pellem commemoranti. Magnum eſt, nobisque adeo diligenter attendendum, quòd Chriſtus promiſit capillum quoq; non periturum de capite noſtro. Vnde ſequitur non ſatis ſibi conſtare ſententiã eorum, qui putarũt materiã quidem corporis redituram, ſed non in eadem membra in quibus antea fuerũt. Sic Auguſt. quemadmodũ, inquit, ſtatua cuiuſlibet ſolubilis metalli aut igne liqueſceret, aut contereretur in puluerem, aut confunderetur in maſſam, & eam quis vellet rurſus ex illius materiæ quãtitate reparare, nihil intereſſet ad eius integritatẽ, quæ particula materiæ, cui mẽbro ſtatuæ redderetur, dum tamẽ totũ ex quo conſtituta fuerat, reſtituta reſumeret. Veruntamẽ hæc ipſa Auguſtini ſimilitudo nõ adeò vrget me, vt diſſuaderi poſſim, quin credã ex ſuperioribus ſacræ ſcripturæ locis illud, quod eò maius & excellentius eſt, quòd etiã poſſit id quod minus. At Deus per ſuã omnipotẽtiã cadauer hominis vel ex quatuor vẽtis ſeu partibus terræ cõgregare poteſt: an ne ſingulas meteriæ partes ſingulis partibus corporis (quo quælibet loco prius fuerint) accommodare nõ poterit? Non eſt tamen quòd putes oẽm illã humani corporis carnẽ, quæ in illo per totũ vitæ decurſum fuerit, reſurrecturam: quoniã hoc modo gigãtes reſurgerẽt oẽs homines. Verùm calor ille naturalis nõ ceſſat, vel ad momentũ, quin aliquid abſumat de viuẽte: cui tamẽ quicquid ſic deperit, cõtinuis alimentis id rurſus reſtauratur: nãq; aſſiduo ex cibo & potu ſanguis nouus nouaq; caro adnaſcitur, & adgeneratur. Redibit in reſurrectione oĩs illa caro quæ ex ipſo matris vtero ſumpta eſt, quæq; deinceps ex cibo & potu adcreuit, ad iuſtã magnitudinẽ & proportionẽ cõſequendã. Hinc

Mala. 1.

Luc. 1.

Luc. 21.

Auguſt. ĩ Enchi. c. 89. & 11. 22, de ciuitate Dei. c. 19.

quicquid ſupereſt,vel reſtaurãdo deperdito à natura deputatum,nõ eſt ꝙ ſimul cum reliquo corpore reſurgat totum. Quorſum enim faceret, vt quis in capite ſuo etiã refectos ſibi per omnẽ vitam capillos iterũ ſecũ afferret reſurgens? Aut nõ turpe foret aliquẽ ſic piloſum incedere inſtar arboris,quæ late patẽtibus, tũ ramis,tũ folijs,in omnes partes diffunditur? Sequitur hinc coſtã Adæ,vnde Eua producta eſt, nõ in Adamo,ſed in Eua reſurrecturã, eo quòd coſta illa in Adam ſuperflua fuit, quo ad indiuiduũ quidem vt in ſcholis loquimur,ſed non quantũ ad ſpeciem. Etſi in Adam etiã non abũdaſſet, tamẽ quia latus illius Deus impleuit carne, caro iã illa loco coſtæ in corpore Adæ reſurget. Quid autẽ, ſi homines duo ex eadem materia corpꝰ habuiſſent:cuiuſmodi eſt quod de antropophagis paſſim fertur. Et quid ſi ſint homines, qui ſolis veſcãtur carnibus humanis?quomodo hic illa cõſtabit reſurrectio?aut ĩ vtro reſurget caro comeſta? in vorante ne, an deuorato?

Hic ſane ſunt qui putent nunquã omnino futurum, vt homines duo carnẽ habeant eandem,pertinentem ad ſuæ ſubſtantiæ veritatẽ,eo quo iam nos diximus modo. Quòd ſi tamẽ,inquit Auguſtinus,quiſpiam confectus fame, atque compulſus,veſcatur cadaueribus hominum quod malũ aliquoties accidiſſe,& vetus teſtatur hiſtoria,& noſtrorum tẽporũ infœlicia experimẽta docuerũt:tunc caro etiam illa comeſta in eius corpore reſuget,quis ipſã habuit priꝰ, nõ qui per alimẽtum in ſui corporis ſubſtantiã cõuertit. Et ſi caro illa per omnia ſic deperiiſſet,vt nuſquam aliqua ipſius materia ſuppereſſet,tamẽ Deus,qua eſt omnipotẽtia,vndecunque vellet,eãdem reſtauraret,ſicut coſtæ locum in Adã carnibus ſuppleuit. Deſignauit id ipſũ aperta viſione Ezechiel propheta,etiã contra Auguſtinũ,clarè oſtendens ſingula mẽbra ſuam materiã habitura.videns enim in ſpiritu noſtræ reſurrectionis formã,ſic inquit, Acceſſerũt oſſa ad oſſa,vnnumquoq; ad iuncturam ſuam. In omnibus autẽ ijs mnlta ſibi præſeruauit Deus,quæ nos miſellos latẽt, ſicut pro ſua tũ ſapiẽtia,tũ omnipotẽtia, omnia iudicaturus eſt.

Aug. li. 22. de ciuitate Dei, cap. 20.

4. Re. 6.

Eze. 37.

3 An autem ſingula in homine membra denuò reſurrectura ſint,caput,inteſtina,viſcera,pulmo,hepar, à nõnullis hic ambigi ſolet. Etſi autẽ,vt iamiam profeſſi ſumus,nõ omnia hic ſcire queamus,attamẽ quantum ex ſacris literis

per ſpiritũ ſanctum nobis inſpiratis,ſcire licet,omnia vti-
Lucæ.21. que cum homine membra reſurgẽt: quia ſic Chriſtus dixit
Mat.10. capillum etiam de capite nullum periturum. Et iterũ, numeratos eſſe capillos capitis noſtri. Quòd ſi igitur etiã capili redibunt,quantò magis cætera membra in quibus plus quàm in capillis poſitum eſt:hoc tamẽ modo, quem Augu. etiam annotauit,quia indecorum aliquid nõ erit:ſed quicquid futurum eſt, hoc decebit. Tantumq; erit in capite & barba pilorum,quantum formæ corporis erit decorum,te-
Augu.in Enchiri. cap.90. ſtante idipſum Auguſtino.Sic Raſias viſcera ſua vtraq, manu proiecit in medium populum,proteſtatus & deprecatus dominatorem vitę & ſpiritus,vt illa ſibi reſtitueret,ſcilicet
Aug. de ciuit lib. 22.ca.15 in reſurrectione,ſicq; ſepultus eſt. Sic ſanguis,inquit Ambroſius in quadã homilia de martyribus,reſuget in corpore,cæterique humores ad complexionem illius pertinẽtes: quoniam aliâs anima corpus inhabitare nõ poſſet,eo quòd ſanguis quoque nonnihil habet corpulentũ & animæ conducibile:ſicut ſcriptum eſt, Sanguis eorum pro animo eſt.
Deut. 11. Quamobrẽ præcepit Iudęis Deus,ne ſanguine veſcerẽtur.
1.Cor.15. Et ille ſane ſenſus eſt Gloſſæ ſup iſtud Pauli,Mortui reſur
Gloſſa. gent incorrupti,inquit Gloſſa,ſine omni defectu membrorum. Vbi quilibet chriſtianus pro ſui intellectus modulo & capacitate,immẽſam illam cõſideret diuinæ maieſtatis omnipotentiam,quæ potẽter adeò mundũ hunc vniuerſum gubernat, pro ſuo beneplacito omnia diſponens. Ipſi honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA QVINTA ET VLTIMA IN die ſancto Paſchæ de noſtra reſurrectione.

1.Theſ.4 SI credimus,inquit Paulus, quòd Ieſus mortuus eſt & reſurrexit, ita & Deus eos qui dormierũt per Ieſum,adducet cũ eo. Ex hoc ex cõſimilibus ſacræ ſcripturæ locis manifeſtè patet,omnes homines reſurrecturos. Et hic quidem circa noſtram reſurrectionem dubitationes nõnullæ ſuperſunt,eas breuiter explicemus. Principio autem quæri ſolet, quanam ætate reſurrecturus ſit homo in die nouiſſimo. Reſpondeo & dico primò, nos non agere hic de ætate illa annorum, quæ minutis ſupputatur à principio ex quo cœpit eſſe,ſed ætatem hic accipimus bonam corporis diſpoſitionem,& valetudinem. Et in hanc ſententiam reſpondet Auguſtinus homines reſurre-

ſturos in die nouiſſimo ea corporis firmitate & ætate, in qua Chriſtus reſurrexit: hoc eſt, ex cõmuni doctorũ cõſenſu, ætate annorum triginta triũ, & menſium trium. Idq; adeò colligitur ex illo Pauli dicto, Occurrem⁹ omnes in virum perfectũ, in mẽſurã ætatis plenitudinis Chriſti. Hinc colligunt doctores, omnes nos reſurrecturos ad extremum ea corporum perfectione, qua vel fuerimus, vel futuri eramus, hoc ipſo annorum numero quo reſurrexit Chriſtus. Quiſquis igitur nimia ſibi ſenecta cõfectus videtur, ne doleat, ne triſtetur: neq; enim ſic vetulus & mucidus, ſed vegetus reſurget, qualis fuit in ipſo ætatis flore circa annũ trigeſimum tertium. Sicque tum in paradiſo implebitur illud Dauidis, Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Tunc iuueniles aſpectu videbũtur in cœlo omnes. Tu ergo qui ſenio premeris, ſæpiuſque te annis quereris eſſe grauatum, optas priſtinam iuuẽtutem, deſine idipſum facere, teipſum torquere noli. Quin imo bene viue in omni patiẽtia & benignitate Dei, atque repueraſces in reſurrectione tua. Neq; aliter paruulus qui à baptiſmo ſtatim moritur, reſurget in tali corporis ſui proceritate, ac ſi annum attigiſſet trigeſimũ tertium. Quòd ſi quæris, vnde corpus tantum tantillus ſibi ſumere poterit paruulus, ego viciſſim ex te quæro, tuq; adeò mihi reſponde, vnde factum ſit, quòd Chriſtus quinq; milia hominum quinque panibus ſatiauit, & duobus piſcibus. Quanuis autem omnes homines & præcipuè boni (quia de damnatis nulla cura) reſurgent in plenitudine ætatis Chriſti, tamen nõ eadem & æqualis omnium erit magnitudo, ſuperabit enim alter alterũ corporis proceritate pro ſua quiſque complexione, & naturæ diſpoſitione. Atque ideo Aug. inquit, Quilibet menſuram ſuam accipiet, quam vel iuuẽtute ſua habuit, vel habiturus erat ſi ad eandem pertigiſſet. Et licet corona dignitatis ſit ſenectus, propter experiẽtiã rerum multarum & plurimam rationẽ, quomodo in ſenibus ſapientia eſt, & in multo tẽpore prudentia: tamẽ quia beati omnes ſapientiã habituri ſunt & prudentiã, pulchrè cõuenit illos in florida reſurgere iuuenture: quàm ſui quoque ſeculi homines doctiſſimos circa trigita annos definiſſe iã olim, ſatis magn⁹ teſtis extitit Auguſtin⁹. Quid multa? nulla hic annorũ ratio, nullus nec proceritatis, nec breuitatis reſpect⁹ habebitur, ſed ſola iſta plena diſpoſitio trigĩta triũ

Aug. li. 22. de ciuita. Dei cap. 15.
Ephe. 4.
Pſal. 101.
Ioan. 6.
Auguſt.
Prou. 16.
Ioan. 12.
Senectus.
Auguſt.

Ephe. 4. annorum. Quamobrem propriè adeò Paulus dixit, In menſuram ætatis plenitudinis Chriſti: nec aliquam facit ſtaturæ vel corporis, vel longitudinis mentionem.

Roma. 8. 2 Porrò quod ibidem ait Paulus, occurſuros nos Chriſto in virum perfectum, & alibi etiam inquit conformes fore nos, imaginis filij ſui, à nonnullis quæri ſolet, in quonam ſexu reſurrecturi ſint omnes homines, eo quòd teſtante Auguſtino, non defuerũt, qui affirmarent mulieres quoq; ſexu virili eſſe reſurrecturas: ſiquidem ſic in paradiſo ſolũ maſculum ex terra produxit, mulierẽ ex coſta viri. Sed diuerſum ſentiũt patres ſancti, attendentes quia natura eſt, non vitiũ ſexus fœmineus, & quòd vtriuſq; ſexus autor eſt De⁹, vterque etiã ante lapſum fuit in paradiſo terreſtri: itaq; in cœleſti etiam erit vterque, vbi nullũ porrò fieri poterit peccatũ. Probat hoc Auguſtinus ex illo Chriſti reſpõſo, quo Saducæis ipſum de muliere, quæ viros multos habuerat interrogãtibus, non reſpondit eã in cœlo mulierem amplius nõ futuram: ſed quia non erunt illic nuptiæ neque coniugium. Quid quod ex hac domini reſponſione palàm cõſtat, mulieres futuras in cœlo? Ait enim quia nõ nubent, nubere autẽ mulierum tantùm eſt. Conueniunt itaque in hoc iam doctores omnino, quòd quia nulla mala & carnalis erit in cœlo cõcupiſcentia, iſta ſexuũ diuerſitas nihil titillationis ſeu irritationis pariet ad libidinem. Solummodo omnes immenſam illam Dei laudabunt ſapientiam, & bonitatem.

Aug. li. 22. ca. 17. ciuitat.

Gene. 2.

Gene. 1.

Mat. 22.

Cæterum ſi quis ſciolus quærat, quid tunc de hermaphroditis ſit futurum, reſpondeo huiuſmodi vitium, quia ex errore naturæ contingit, nullũ in cœlo, vbi omnes naturæ defectus tum corrigũtur, tum verò penitus auferuntur, futurũ. Quiſquis autem hic hermaphroditus fuerit, is in eo reſurget ſexu, q̃ prædominari in illo videbitur. Quòd ſi neuter alterum ſuperet, neq; alter magis præcipuus habeatur altero, is indignori, puta virili, reſurrecturus eſt. 3 Prætereà, quia plures adhuc ſunt in homine defectus, alij naturæ vitio, alij morborũ grauitate, alij aliũdè contracti, quæri poteſt cuiuſmodi illorum etiã futura ſit reſurrectio. Sanè id genus vitia multa ſunt. reperies enim homines gibboſos, cæcos, ſurdos, claudos, bicipites, ſedigitos, aut etiã quatuor man⁹ habẽtes.

1. Cor. 15 Reſpõdetur ergo, quia Paulus ait, mortuos reſurrecturos incorruptos, eoſdem etiam immunes fore ab omni vitio, labe,

defectu,& membrorũ imperfectione. Quicquid ergo tunc erit in quo natura deliquit, id omne autor naturæ caſtigabit, defect⁹ omnes perficiet, ſingulas deformitates naturæ integritati reſtituet. Idque adeo de reſurrectiõe ſanctorũ certiſſimũ eſt: quoniã nihil coinquinatum, nihil inordinatum intrabit in regnum cœlorum.

Quod autem ad malos attinet in hoc & conſimilib⁹ caſibus, iubet nos beatus Auguſti. nõ eſſe ſolicitos. ait enim, Fatigare nos nõ debet incerta dãnatorũ habitudo vel pulchritudo, quorũ erit certa & ſempiterna dãnatio. Sunt tamen ex doctoribus qui dicãt: quoniã nullus apud inferos ordo, ſed ſempitern⁹ horror inhabitat, opus nõ eſſe vt eorum defect⁹ reſtaurentur, eo quod quantacũque ſint deformitate, ſatis habeant quo infernũ decorẽt, Nec abſurdũ eſt, vt quorũ nec cõditio mutatur, nec ſtatus eorum etiam corpora à priori labe nõ redimantur. Verũ nos hinc diſcamus infirmos homines & imbeciles nos ridere, nos contẽnere. qs enĩ ſcit qui hic alget & laborat, quomodo habiturus ſit illic, quãdo nõ miru videri debet cuiquã, eũ qui hic claudicat, forſã illic rectiſſimũ fore, & porcerũ & viciſſim qui hic bene habet, meráſq; roſas ſpirat, & lilia, eũ iſthic ppetuò cũ Lucifero periturũ? Diſcãt rurſus hic qui egẽt patiẽtia, & ſpẽ ſuã redigere in Deũ quẽ ſciãt quicquid in eis natura intermiſit, pẽſaturũ ſimul & huberti ſuppleturũ in ipſorũ reſurrectione, in qua quicquid curuũ antea fuerat, rectũ fiat, quicquid in ipſis defecerat, redintegretur Vnde tãdẽ cum Dauide dicere poſſint, Tu perfeciſti domine pedem meũ ſicut ceruorũ. Et quis tandẽ credere nolit, multos qui nunc mundo habentur contemptiſſimi, tunc pulchriores ornatioréſque futuros pleriſque, qui nunc ſibi & mundo videntur pulcherrimi? 4 Adhuc tamen ſupereſt hic dubium, an omnes mortui ſimul ſint reſurrecturi in die nouiſſimo. Ad quod reſpondetur, verba illa Pauli eſſe quidẽ difficilima, cũ dixit, Hoc vobis dicimus in verbo domini, quia nos qui viuimus, qui reſidui ſumus in aduẽtu domini, non præueniemus eos qui dormierunt: quoniam ipſe dominus in iuſſu & in voce archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cœlo, & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgẽt primi: deinde nos, q viuimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus obuiã Chriſto in aëra, & ſic ſemp cũ dño erim⁹

Apo. 21.
Aug. Enchi. c. 92.
Iob. 20.
Pſal. 17.

Hieron. Ex iis verbis apoſtoli, inquit Hieronymus, errorem iſtũ ſibi exuerunt quidam, vt putarent eos qui imminente iam vltimi iudicij tempore adhuc in terra ſuperſtites viuerent, non morituros. Verùm hoc non ipſa tantùm verba nõ innuunt, *1.Cor.15* ſed apertè etiã repugnãt Paulo, qui alibi omnes nos clamat morituros, alibi in Adã omnes perhibet mori. Quanuis igitur multa hic dici poſſent, tamẽ quia bona eorũ pars ſcholis eſt relinquẽda, breuiter dicimus, Omnes homines ſimul *Roma.5.* in momẽto, & in ictu oculi, vt Paulus ait, reſurrecturos, ni- *Hieron.* ſi quibuſdam à Deo ob ſingularem dignitatem priuilegiũ aliquod peculiare collatum eſſet. Hoc addimus propter virginem matrẽ, quæ (vt piè credendum eſt) non longè à morte ſua corpore & anima reſurrexit, ac forſitã quidam etiam alij ſancti. Quod primo loco diximus, confirmat ipſa ſancti Pauli autoritas: qui Corinthiis ſcribit reſurrectionẽ iſtam in momẽto futuram, atq; adeò in ictu oculi. Vt iam nulla futura ſit hic dilatio, nulla vel minima morula, vno ſimul omnia tempore fient. Verba autem Pauli ad Theſſalonicẽſes non ſic intelligenda ſunt quaſi alij aliis prius poſteriúſue reſurgẽt: ſed hic illorum ſenſus eſt, quòd qui victuri adhuc ſunt tẽpore iudicij, iamiã futuri ex reliquiis Antichriſti, illi nihilo vel citius vel tradius vẽturi ſunt ad iudiciũ, quàm qui longo antea tempore ſunt demortui, iamq; dudũ pulueribus conſumpti. Et quòd deinde ſequitur, eos qui in Chriſto dormierint, reſurrecturos primos, id quoq; nõ ſic accipiẽdũ eſt, quaſi prius aliis ſint reſurrecturi, ſed quia ibi boni prius reſurgent, quàm rapiantur obuiam Chriſto (ita vt ſit ordo nõ reſurrectionis ad reſurrectionẽ, ſed reſurrectionis ad raptũ: quia ſoli boni rapiẽtur obuiã Chriſto.) Atque ideo nõ dixit Paulus quia poſteà & nos reſurgemus, & cum illis ſimul obuiã Chriſto rapiemur: ſed hoc vnũ euincere voluit vt perſuaderet Iudæis, ne ſuſpicarentur eos, qui ante plura ſecula defuncti eſſent, vt Adã, Abel, &c. tardiuſculè reſurrecturos, ſed vno omnes momento ſimul: ſicq; futurum, vt vna etiã rapiantur obuiã Chriſto in aëra. Et omnes igitur & ſinguli pro ſe quiſq; vno tẽporis momẽto reſurgẽt. Sed quo tẽpore, id ſane Deꝰ nouit, qui diſponit omnia pro beneplacito ſuo, omnia gubernat pro ſapiẽtia ſua. Porrò qa tũc cœlũ ſtabit, & proinde tẽpus qđ latione cœli metimur, nullũ erit, nõ indiget res hæc dubitatione. Tãtũ

nos,quod vt alibi,ita in hac re apprimè neceſſariũ eſt,oremus dominum noſtrum Ieſum Chriſtũm, quaten⁹ dignetur nobis reſurrectionem donare omnibus gaudijs pleniſſimã, poſtquam nos cum illo in vita viuamus æterna, Amen.

NOTA, in ſcholis ſequutus ſum aliam ſententiam verborũ Pauli, quòd loquatur de beatis iam in anima & corpore, qui nihilominus venient ad illud vniuerſale iudiciũ.

PRAETEREA DE RESVRRECTIONE noſtra habes multa, parte prima, circa Dominicam ſecundam Aduentus, in materia de iudicio extremo.

FERIA SECVNDA PASCHAE EVANGELIVM. LVCAE XXIIII.

IN illo tempore: Duo ex diſcipulis Ieſu ibant ipſa die in caſtellum, quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Hieruſalem, nomine Emaus, & ipſi loquebantur ad inuicẽ de ijs omnibus quæ acciderãt. *Mar. 16.* *Et factum eſt dum fabularentur, & ſecum quærerent, & ipſe Ieſus appropinquans ibat cum illis. Oculi autem illorũ tenebantur, ne eum agnoſcerent. Et ait ad illos, Qui ſunt ij ſermones quos confertis ad inuicem, ambulantes, & eſtis triſtes? Et reſpondens vnus, cui nomen Cleophas, dixit ei, Tu ſolus peregrinus es in Hieruſalem, & non cognouiſti quæ facta ſunt in illa ijs diebus? Quibus ille dixit, Quæ? Et dixerunt, De Ieſu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere & ſermone coram Deo*

& omni populo, & quomodo eum tradiderunt ſummi ſacerdotes & principes noſtri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. Nos autem ſperabamus, quia ipſe eſſet redempturus Iſraël. Et nunc ſuper hæc omnia, tertia dies eſt hodie quòd hæc facta ſunt. Sed & mulieres quædam ex noſtris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, & non inuento corpore eius, venerunt, dicentes ſe etiam viſionem angelorum vidiſſe, qui dicunt eum viuere. Et abierunt quidam ex noſtris ad monumentum, & ita inuenerunt ſicut mulieres dixerunt, ipſum verò non inuenerunt.

Act.15. *Et ipſe dixit ad eos, O ſtulti & tardi corde ad credendum, in omnibus quæ locuti ſunt prophetæ. Nonne hæc oportuit pati CHRISTVM, & ita intrare in gloriam*

Gen.19. *ſuam? & incipiens à Moyſe & omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus ſcripturis quæ de ipſo erant. Et appropinquauerunt caſtello quo ibant, & ipſe finxit ſe longius ire. Et coëgerunt illum, dicentes, Mane nobiſcum domine: quoniam aduesperaſcit, & inclinata eſt iam dies. Et intrauit cum illis. Et factum eſt dum recumberet cum eis, accepit panem & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt, & ipſe euanuit ex oculis eorum. Et dixerunt ad inuicem, Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas? Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Hieruſalem, & inuenerunt congregatos vndecim, & eos qui cum illis erant, dicentes quòd ſurrexit dominus verè, & apparuit Simoni. Et ipſi narrabant quæ geſta erant in via, & quomodo cognouerunt eum in fractione panis.*

HOMILIA PRIOR.

EVangelium hoc, chariſſimi, quãuis ſit longum, tamen quia & meram continet hiſtoriam, & illum ſaluberrimũ vtique Chriſti ſermonem, quem cum diſcipulis iis duobus habuit, cõplectitur: ſed breuitate ſaltem tranſcurremus. Duo ex diſcipulis domini abierunt in Emaus, quorũ alter tantùm nomine explicatur. Cleophas *Gregor. in præf.* enim erat, alterum ipſum Lucam doctores credunt fuiſſe, *Ibi.* eo ꝙ ille dum alterũ etiam ex nomine appellauit proprio, *Theoph.* ſeipſum tacito tamen nomine voluerit inſinuare: quia autore Gregorio, moris eſt ſcripturæ ſacræ, vt ipſi qui ſcribũt, *ſuper Luc.* ſic de ſe in illa quaſi de aliis loquantur, ſicut Moyſes & Ioannes, *Hiero. in* ipſeque adeò etiam Paulus ſpiritus ſancti inſtinctu *epitaph.* fecerunt, nanque ſic Paulus, Scio, inquit hominem in Chri- *Pauli.* ſto: & tamen ipſemet erat homo ille, eſtque hæc communis *2. Cor. 12* doctorum ſententia, quanuis Ambroſius alterum iſtum vo- *Ambroſ.* cat Ammaon, quia ſiue autoritate, ſiue fide, non nobis con- *ſuper Lu* ſtat, & ſi in ea quoq; re parum poſitum ſit, quando ſatis eſt *cã lib. 7.* nobis verũ eſſe, Euangeliſta narrat, duos ex diſcipulis Chri- *c. 57. &* ſti abiiſſe in Emaus. Caſtellum hoc deinde dici cœpit Nico- *lib. 10. c.* polis, poſt excidium ipſius ſub Marco Antonino Imperato- *107.* re, & in eodẽ natus fuit Cleophas iſte, qui ideo forſitan ex nomine ſuo hic exprimitur. In textu porrò latino hic diſtantia caſtelli huius à Hieruſalẽ ſtadiis numeratur ab Hercule inuentis. ſtadium aũt maius, pedes continet quingentos vigintiſex: minus tantùm centum vigintiquinq;, quanuis in hoc ita multum poſitum non eſt, niſi quãtum facit ad ſenſum myſticũ. Et tamẽ hæc ſtadia ſexaginta omnia, quorũ ſit hic mentio, non duo integra conficiunt miliaria Germanorum. *Beda.* Egreſſi itaque diſcipuli iſti duo Cleophas & Lucas ex Hieruſalem, in ipſo itinere (ita vt ſit) colloquuti ſunt ſuper iis quæ recens acciderant cũ Ieſu. Admirabãtur enim rẽ illã, ignari omnino, & incerti, de cogitatione ſua, fuit tamen hoc in ipſis præclarũ magnæ pietatis ſpecimen, & exẽplar, quòd de ſanctis rebus mutua miſcebant colloquia, non de leuitatibus & vanitatibus mũdi huius: vnde & digni habiti ſunt, quibus in ipſo itinere appareret Chriſtus. Id nos quoque facere addecet, hoc cum primis tam ſancto tẽpore.

2 Colloquentibus ergo illis inuicem, & de Chriſto interrogantibus mutuò, cũ m adhuc veram fidem nõ heberent, & tamen ardentes erãt CHRISTI amatores, ecce

Gregor. accenſurus ille in eis verum lumen fidei, venit ad eos ipſe quoniam & ipſi apud ſemetipſos intus amabāt, ſimul & du bitabāt, ideoq; fidē reſurrectionis ſuæ in cordibus eorū venit accēdere, & ſimul latenter per præſentiam maieſtatis *Mat.18.* inſinuare, quod anteà promiſerat, Vbicunque duo vel tres fuerint cōgregati in nomine meo, ibi in medio eorū ſum. Vſqueadeò non derelinquit dominus ſuos, etiamſi deficiat in aliquo. ſolūmodo enim ſi pius ſit affect⁹, adiuuat ille eos viam oſtendit, ipſe aduenit & dirigit illos. Sic ſi noſtrates Neochriſtiani verè Deū amarēt, pij eſſent & ſynceri, quales ſe iactant, nō dcſereret eos dominus. Plurimū iſti quidē in ore verſant Chriſtum, Deum, euāgelium, ſed hæc omnia fruſtra: imò iſta quoq; quę iactant, nihil omnino ſunt quàm mera ſuperbia, & inſoleutia, priuatum commodum, & inſignem temeritatē ſpirantia. Quibus omnibus dū abundāt, quibus potius expectēt q̄ Chriſtum, hic certè ad eos (ſi ſic pergant viuere) non veniet. Illis autem appropinquans dominus, deinde ſimul ambulauit cum illis: quorū tamē ocu-
Gregor. li tenebātur, ne agnoſcerent ipſum. Talem enim ſe eis exhibuit in corpore, qualis apud illos erat in mēte: & ſicut ipſi de Deo dubitabāt, ita viciſſim ſe prębuit illis tanquā peregrinū & ignotū. Quod ipſum ſignificare volens Marcus
Mar.16. ait illum eis oſtenſum eſſe in alia effigie. Quęres aūt, quomodo factum ſit, vt oculi iſtorum præſeruati ſint, quo min⁹ viderent Chriſtum, factum id ſane eſſe conſtat etiā antea
Gen.19. ſæpius, quia ſic Sodomitæ propter peccata ſua puniti ſunt & afflicti, ne apertis etiam oculis duos illos viderēt adole-
4.Reg.6 ſcētes (acriſia.) Sic qui miſſi erāt ad capiendū Eliſeū, excęcati ſunt, ne viderent quicquam. Simile quid etiam Sapiēs
Sap. 9. cōmemorat. Verùm hic quomodo id factum ſit, manifeſtè expreſſum nō eſt, niſi ꝙ Marcus innuit ipſum illis apparuiſſe in alia effigie: & illud forſan extitit, quod aſpectū eorū fefellit, & effugit 3 Neque verò tantùm ad eos acceſſit dn̄s: alloquutus etiam inſuper eſt, & interrogauit quinā eſſent ſermones, quos mutuò conferebant, non ignarus vtiq; loqui eos de doctrina magiſtri ſui, ſed vt inde occaſionem arriperet increpandi incredulitatem eorum. Ait enim, Qui ſunt ij ſermones, quos confertis adinuicem ambulantes, & eſtis triſtes? reſponditq; ei alter Cleophas nomine, Tu ſolus peregrin⁹ es in Hieruſalē, & ignoras quæ facta ſunt in il

li iis diebus? Quaſi dicere vellet, Adeò ne tu ignotus es in Hieruſalem, adeò rerum omniũ ignarus, vt etiam inſigne illud factum neſcias, quod iis diebus contigit, quod aliorũ nem ignorat, ſed penè pueri in cõpitis & triuiis prędicãt? Peregrinũ eũ vocãt, quoniam is erat in eorum cordibus quidem: ſimulq; hic peregrinũ dici ſe voluit Chriſtus nobis in exemplum, vt omnes nos incolas, vt Dauid inquit, hoſpites, aduenas & pereginos, vt Paulus, profiteamur ſuper terram agnoſcentes nullam nos hic habere ciuitatem manentem, ſed inquirere futuram. Sic nos Petrus quoq; admonet, Obſecro, inquiens, chariſſimi, vos tanquam aduenas & peregrinos, abſtinere vos à carnalibus deſideriis, quæ militãt aduerſus animam. O fœlicem hominem, ò ſancta paſchalia feſta, illi qui nunc recolit peregrinum eſſe ſe, ac proinde ardenti cœleſtis patriæ deſiderio ducitur: quoniã quandiu in hoc corpore ſumus & pmanemus, peregrinamur vtique à dño. Hoc nimirũ eſt quòd peregrinum ſe dominus diſcipulis illis duobus exhibuit, vt exemplo ſuo nos doceret eſſe peregrinos. De officiis porrò peregrinorũ ſuperſedeo hic plura dicere, eo ꝙ doctor Kayſerſpergius materiã illã toto opere tractauit. 4 Iam deniq; peregrino narrare ocípiunt diſcipuli facta de Ieſu Nazareno, qui fuit vir pphęta, potens in opere & ſermone corã Deo, & omni populo. In qua narratione, quum multa ſint præclara & obſeruãda, tum verò primùm hoc eſt, quòd etſi in fide ſatis obfirmatũ animũ nõ habebant, egregium tamen Chriſto teſtimoniũ dabant. Virum enim & quidẽ potentem in opere & ſermone appellant, ſimulq; etiã prophetam, oſtendentes per hoc eſſe in ſe ſcintillam adhuc aliquam fidei: filium aũt Dei tacent, vel quòd nondũ perfectè credebãt, vel ita ſoliciti, ne inciderẽt in manus Iudęorum perſequentium, eo maxime, quòd illum, qui cum loquebantur, non agnoſcerentur. Et tamen magnum hoc eſt, quòd prophetam etiã cõfeſſi ſunt, ſicut illum Moyſes prophetando vocarat: & merito, quoniã præterita, preſentia, & futura omnia cognoſcebat. Quod ſi verò Ioannes ille Baptiſta plus quàm propheta fuit, quãtò magis Chriſtus prophetarum omnium dominus extitit, cuius inſtinctu prophetæ omnes locuti ſunt? Sed hæc Iudęorum erat conſuetudo, vt ſi quando aliquẽ præclarè laudaturi eſſent, & amicũ Dei deſignaturi, prophetam appellarẽt:

Pſal. 119 · *Heb.* 11 · 1. *Pet.* 2 · 2. *Cor.* 5 · *Beda.* · *Deut.* 16 · *Mar.* 11.

Luc. 7. quomodo turbæ Chriſtũ, & poſt illud in quinq; panib⁹ exhibitum miraculũ, & in ingreſſu Hieruſalem deinceps, ac-
Ioan. 6. clamando prophetã nuncuparunt. Addunt deinde potentiam illius in opere, & ſermone: nomine operis, virtutẽ intelligunt miraculorum, quę ille operatus fuerat, quæ & te-
Ioan. 3. ſtimoniũ dabant ſuæ diuinitati, iuxta iſtud Nicodemi, Nemo poteſt facere ſigna quæ tu facis, niſi ſit Deus cũ eo. Neque minus potẽs fuit dominus in verbo prædicatiõis: quo-
Mat. 7. niam & turbæ admirabãtur ſtupebantq; ſuper doctrina illius: ſiquidẽ nõ, vt ſcribæ & phariſæi, docebat ipſe, ſed cum
Ioan. 7. autoritate, & quaſi qui poteſtatẽ haberet. Sic miniſtri principum & phariſæorum dicebant, neminem vnquam ſic loquutum, vt diſſerebat ipſe. Atque vt plenius eſſet teſtimonium eorum, inquiunt potentiam iſtam ſuam exhibuiſſe illum corã Deo & omni populo. Prędixerat iã olim idipſum
Eccle. 8. Sapiens ille Eccleſiaſtes de domino, quia, inquiens, omne
Theoph. quod voluerit, faciet, & ſermo illius poteſtate plenus eſt. Oportet autem eſſe potentem corã Deo, & tunc corã populo: quia placere prius debemus Deo, deinde dãda opera, vt & inter nos ſine macula viuamus, quantũ fieri poteſt, ſicut
2. *Cor.* 2. Paulus dicit, Prouidentes bona non tantum corã Deo, ſed etiam corã omnibus hominibus. Turpe enim eſt ita viuere aliquem, vt publico à cũctis inceſſatur odio, ingratus & inuiſus oĩbus: cuiuſmodi eſt ꝙ de Olibrio vulgo fertur, Moleſtus Deo, & hominibus. Hoc modo igitur opus præcedit ſermonem, quum nullus etiam ſermo doctoris ſit firmus, nullaque doctrina valida, niſi id quod docet, opere etiam ipſo declaret ille. prius autem oportet præcedat opus, deinde illuminatio ſequetur & contemplatio: iuxta illud euangeli-
Matth. 5 cum, Beati mundo corde (at vnde iſta mũdities, niſi ex opere?) quoniam ipſi Deum videbũt. Ecce finem contemplationis, in qua ita planè ſit, vt in ſpeculo ſe res habet: ſpeculum niſi polias, & bene extergas, nihil de ſe emittit lucis & radiorũ. 5 Poſt plenum illud de Chriſto teſtimoniũ, opprobrium & malignitatem commemorãt Iudæorum, dicentes, ſummos ſacerdotes, & principes eorum in mortem illũ tradidiſſe, ac crucifixiſſe. Quæ ſane cauſa extitit triſtiæ ipſorũ & mœroris. Atqui idipſum ſic erat vt dicebant, quia Chriſtum ſeniores populi curarũt per Iudam vendi, à miniſtris capi, tandemq; liberato Barabba, cruci adiudicatum dam-

nàri & occidit. Vnde Pilatus quoq; dixit, Gẽs tua & ponti- *Mat.28.*
fices tui tradiderũt te mihi. Deinde aiunt ſperaſſe ſe ex il-
lis redemptionem Iſraëlis, quæ vox eſt deſperãtium & eo- *Ioan. 19.*
rum qui ſeipſos temeritatis arguũt & diffidentiæ: quaſi te
merè ſparauerint illum redempturũ Iſraël, qui ipſe omnis
opis expers fuerit, alienæ redemptionis indigus, quomodo
ſubſannãtes illum Iudæi dixerunt, Alios ſaluos fecit, ſeip-
ſum non poteſt ſaluum facere. Verùm ex hoc iam conſtat, *Mat.27*
duos etiã illos diſcipulos in iſta falſa fuiſſe ſententia cum
alijs Iudæis omnibus, vt putarẽt Chriſtũ liberaturũ Iſraë-
lem à temporali iugo, & imperio Romanorum, ſicq; regem
futurũ & regnaturum in terris, ſicut in hodiernũ diem de *Theoph.*
ſuo Meſſia cæci, & perfidi, credũt Iudæi. Illi igitur quaſi ſua
iam ſpe fruſtrati, meritò incedebant triſtes: quia & ſeipſos
quodammodo arguebant, quòd in illo redemptionẽ ſpera *Beda.*
uerant, quem iam mortuũ viderant: neque reſurrecturũ ſpe
rabant. qui tamen, quia innocentẽ illum ſciebant, optimo
iure de ipſius morte contriſtati doluerunt. Et tamen ali- *Mat.20*
quam adhuc ſibi eſſe ſcintillã fidei declarãt, dũ illum diẽ
tertium cõnumerãt à facto iſto, forſitã rati futurũ, vt ſicut
prædixerat dñs, ita certo in diẽ tertiũ reſurregeret. Quòd
ſi tamẽ verba ipſorũ bene ponderas, videbis eſſe mera ho
minum conſilia, & eorũ quidẽ maximè, qui etiã quid age-
rent ignorabãt. Addunt inſuper à mulieribus diligenter e-
tiã inquirẽtibus non inuentũ eſſe corpus ſuũ, angelum ta-
men illis viſũ. Exterritæ ſunt mulieres, non quidẽ ex ange
lo viſo, ſed ob non inuentũ corpus dñicum, putãtes ac me
tuentes furtiuo illud eſſe ſublatũ. Quod ipſum quoq; ar-
gumentũ fuit infidelitatis, dũ plus horrẽt & exterrẽtur ex
non inuẽto corpore, quàm viſo angelo gauiſæ fuerint ob
annũtiationẽ reſurrectionis. Deinceps inferũt quoſdam
ex ipſis, Ioannẽ ſcilicet & Petrũ, fuiſſe apud monumentũ:
omniaq; ſic inueniſſe, vt renũciatũ fuerat à mulierib⁹. Sic- *Ioan.20.*
q; etiam iſti duo quẽ præſentem ſecũ habebant comitẽ Ie-
ſum, nõ tamẽ inuenerũt: quibus ille tamen in habitu pere
grini apparuit ob incredulitatem eorũ. Dñs noſter Ieſus
Chriſt⁹ nobis quoq; gratiã ſuã cõcedere dignetur, qua ſu-
ſtẽtemur & fulciamur ſẽper: nec vnq̃ in aliquã ſanctiſſimæ
fidei dubitationẽ incidam⁹, mortis maximè tẽpore: qui po
ti⁹ ille nos in fide ſua cõfirmet & charitate, vt & ipſi ſuę re-

ſurrectionis mereamur fieri participes in gaudijs fœlicitatis æternæ. Idque adeò potéter præſtare dignetur, qui in ſecula eſt benedictus, Amen.

POSTERIOR HOMILIA
Feriæ ſecundæ Paſchæ.

DIſcipuli illi duo Lucas & Cleophas, in ipſo reſurrectiõis die egreſſi Hieroſolymã, abierunt in Emaus: ibiq; ſe illis manifeſtauit cominus, ſed non adeò apertẽ, quàm ſub peregrini ſpecie eis ſe ingereret. Atque dũ iſti quæ de Ieſu Nazareno cõtigiſſent in illis diebus, ei enarrarent, de mulierib⁹ etiam quidnam circa monumentũ ipſius vidiſſent, & in ijs omnib⁹ infidelitatem ipſi ſuã proderent, ſpẽ de eo omnes ante à cõceptam, nunc ſe amiſiſſe querentes, duriter ab illo increpati, audierunt ſibi dici, O ſtulti & tardi corde ad credanda omnia quæ locuti ſunt prophetæ. Et merito ſtultitiæ eos arguit dominꝰ, quod tan diu cũ ipſo verſati, nihil adhuc ſolidi didiſiſſent: poteratq; hic ille dicere eis hæc Pauli verba, Cũ deberetis magiſtri eſſe propter tẽpus, rurſum indigetis vt vos doceamini quæ ſint elemẽta exordij ſermonũ Dei: & facti eſtis quibus lacte opus ſit, nõ ſolido cibo. Et rectè eos primùm ſtultos vocat, & tardos nimiũ, quòd ſcripturam, quæ toties de ſua reſurrectiõe loquitur apertiſſimè, intelligere noluerũt. Quid quod ex ſcripturis ſubinde multa à Chriſto audierant, nec quicq̃ obſeruarãt? Cuiuſmodi adhuc plerique ſunt, qui cùm multa audiãt, parum tamẽ intelligunt, boni plane nihil operãtur. 2 Increpat deinde ipſos etiam ex eo, quòd qua fuerint ad credendũ tarditate, mulierib⁹ quoq; credere recuſarũt, ipſiq; adeò Chriſto & angelis. Hic igitur, ait Beda, nobis nõ vllas ſcripturas interpretandi, ſed gemina nos ipſos humiliandi neceſſitas incũbit: qui neq; ſcripturas quãtum oportet edocti, neq; adimplenda quæ diſcere fortè potuimus quantum decet, ſumus intenti. Si enim de Chriſto, Moyſes, & prophetæ oẽs loquuti ſunt, atq; prædixerunt illũ per paſſionẽ ingreſſurum in gloriam, quo tandem modo fieri poteſt, vt quiſquã chriſtianus tam ſublimi & ſancto gaudẽs nomine, nolit tamẽ neq; pro ſua virili ſcripturas de Chriſto prædictas ſcrutari, neq; ad gloriã Chriſti quã appetit, per paſſionẽ & tribulationem venire deſi-

Heb. 5 (margin)

Beda. (margin)

deret? Fortiter quoque & prævalidè hic Manichæorum & quorũdam Neochriſtianorum errorẽ exploſit dominus, qui vetus teſtamentum recuſant acceptare, non attẽdentes diſcipulos iſtos à Crihſto per Moyſen & prophetas eſſe edoctos, ſecundum quod & petrus dicit, De ſalute exquiſierunt atque ſcrutati ſunt prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetauerũt, ſcrutantes quod vel quale tempus ſignificaret in eis ſpiritus Chriſti, prænuncians eas quæ in Chriſto ſunt paſſiones & poſteriores glorias. Ecce tria hic prophetis tribuit Petrus, prophetiam de gratia fidelium, deinde de paſſione Chriſti, poſtremò de poſteriori gloria. 2 Aut nõne (inquit deinceps ad illos dominus) oportuit Chriſtũ pati, & ſic intrare in gloriam ſuam? Multa hic dici poſſent, quomodo oportuiſſet Chriſtum pati, cùm tamen omnis illa neceſſitas ex beneplacito Dei profecta ſit, & immẽſa miſericordia ipſius. Siquidẽ quũ nollet Deus vniuerſum hominum genus interire, vel ob ſolã hõis dignitatẽ, qui ad imaginem & ſimilitudinem Dei iam olim creatus erat: & eundem tamen nullus purus homo à ſeruitute diaboli liberare & peccatorũ vinculis eripere poterat, hinc nimirũ factum eſt, quod oportebat filiũ Dei redimere rurſus, & ſaluare hominẽ. Et quanuis Deus abſolutè ex illa immenſa poteſtate ſua hominem liberare poterat, eo ꝙ cuncta ſuæ omnipotẽtiæ æqualiter ſubiacent, modũ tamen ſanãdæ miſeriæ noſtræ conuenientiorem nullũ fuiſſe, niſi vt ſic diabolũ cũ ipſa iuſtitia & æquitate ſuperaret, ſicq; innocentẽ Chriſtum diabolus occidiſſet, rurſus fieret, vt ille poteſtatẽ ſuã ſuper fideles Chriſti ſeruos amitteret. Præterea modus hic redẽpti hominis, dici non poteſt, quantùm in nobis ardoris cõcitet & charitatis erga Deũ, dum illum conſideramus pro nobis morti traditũ. Et rurſus nobis Deũ facit propitiũ magis, multóq; in omnibꝰ donis & muneribus ſacris liberaliorẽ, iuxta illud Pauli, Qui proprio filio ſuo nõ pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit ipſum, quomodo nõ cũ illo donãuit omnia nobis? Atq; ad hũc modũ ex omnibus vijs redimẽdi generis humani, quę plurimę eſſe poterãt, vna hęc & cõmodiſſima, & dilectiõi diuinę cõueniẽtiſſima viſa eſt, vt Paulus inquit, Chriſtꝰ dilexit nos, & tradidit ſemetipſũ pro nobis oblationẽ & hoſtiã Deo in odorẽ ſuauitatis. Cũ itaq; omnia ęquè diuinæ ſubiaceãt poteſtati, poterat Deus

1. Pet. 1. *Aug. de trin. li. 1 cap. 10.* *Roma. 8.* *Ephe. 5.* *Auguſt.*

ille omnipotens plurimis aliјs modis humanæ redēptioni
Gregor. conſulere:ſed tamen huic noſtræ miſeriæ ſanandæ conſtat
in moral. aliũ cõmodiorẽ nec fuiſſe,nec eſſe oportuiſſe. Aut qui dubitat quo minus ille,qui fecit nos exiſtere de nihilo, reuocare etiã ſine morte & paſſione nos potuerit? Veruntamẽ & hic ille viam elegit cõmodiorem, ſecundum quod Pau-
Hebr.2. lus dicit,Decebat eu propter quẽ omnia, & per quem omnia,qui multos filios in gloriam adduxerat,autorem ſalutis eorum,per paſſionem conſummari. Et hoc eſt quod hic
Mat.25. ait,oportuiſſe Chriſtũ pati. Hoc etiam quod alibi dixit, Si poſſibile eſt,tranſeat à me calix iſte. Ad lõgum hic doctores declarant,quomodo paſſio ſua ianua gloriæ fuerit. Quoniã hoc ipſo ſupplicio ſuo flammeũ gladiũ à paradiſi cuſtodia ademit, ſuaque illa humilitate tãta immẽſam adeò gloriam conſequutus eſt:quia propterea Deus exaltauit eum,
Philip.2. &.dedit ei nomen,vt in nomine Ieſu omne genu flectatur,
Act.4. Idẽ cognouit etiam Petrus,inquiens non aliud nomen etiã ſub cœlo datum eſſe hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. Vſq; adeò enim nobilis & præclara eſt hominis anima,vt nihil iã tũc ex multis ſeculis eſſet ſuper terram, quo redimi potuiſſet,niſi ſola illa Chriſti paſſione & morte. Idcirco idipſum diligẽter fideles præmonuit Petrus, vt cõſiderarẽt ſe nõ corruptibilibus auro vel argẽto redẽptos de vana ſua cõuerſatione paternæ traditionis,ſed precioſo ſanguine quaſi agni immaculati, Chriſti. Cũmq; ſcriptura
1.Pet.1. diuinitus ſit inſpirata,iuxta illud Petri, Nõ volũtate humana allata eſt aliquando prophetia,ſed ſpiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei hoĩes. Et in illis inter præcipua Chriſti paſſio manifeſtè eſt deſignata,ſicut in Eſaia,Zacharia & Dauide patet. Oportuit igitur impleri ſcripturas,te-
Mat.26 ſtãte idipſum domino,quãdo in mõte Oliueti dixit Petro. Et quõ implebũtur ſcripturæ? At vbi delicatuli hic noſtri ſunt martyres,qui etiã propter Chriſtũ nihil,ne minimum quidẽ pati volunt? qui voluptates tantũ ſectantur & ocia, vanáque gaudia mũdi? Quibus tamẽ non paulò deteriores ſunt Neochriſtiani iſti, qui præterquã quod à malo ſibi nõ cauent, etiã bonum facere contẽnunt, rati ſe tum demum eſſe (liceat mihi in re hac ſic loqui) euãgeliciſſimos,ſi feria ſexta & in quadrageſima carnes vorent, eo ipſo canibus
Hebr. 2. nihilo inferiores. Audiant iſti quid Paulus dicat,Videmus

Ieſum per paſſionem mortis gloria & honore coronatũ. Audiant illi dicentẽ ſibi Chriſtum, quòd olim dixit filijs Zebedæi, Poteſtis bibere calicẽ quẽ bibiturus ſum? Audiãt inſuper Iacobũ, velut ex oraculo, ſic inquiẽtẽ, Beatus vir qui ſuffert tentationẽ, quoniã cũ probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus ijs qui diligunt illũ. Nemini ex nihilo & vacuo aduenit regnũ Dei, quãuis omnes etiam huius temporis paſſiones, non æquari poterunt gloriæ illi quæ reuelabitur in nobis: quoniã quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modũ in ſublime æternũ gloriæ pondus operatur in nobis. Quiſquis igitur es qui hic affligeris, age patiẽs eſto. quoniã habebis perſeuerãtiæ tuæ largiſſimũ remuneratorẽ Deum. *Mat. 20.* *Iacob. 1.* *Rom. 8.* *1. Cor. 4*

3 Iam verò incepit à Moyſe dominus per omnes prophetas explicare illis omnia quæ de ſe ſcripta erãt. Scripſiſſe enim de Chriſto Moyſen & in aperto atq; cõfeſſo eſt, & vel hinc liquet, quod Iudæis dixit Chriſtus, Quia ſi Moyſi crederetis, fortaſſe & mihi crederetis, cùm de me ſcripſerit ille ſicut & prophetæ. At cur illam tu nobis lectionẽ Chriſti nõ deſcripſiſti ſanctiſſime Luca, qua ipſe tibi & Cleophæ arcana ſacræ ſcripturæ reuelauit, vt ſic facilius hæreticis obuiare poſſemus? Verùm hoc beneplacitũ fuit corã domino Deo, vt ſic ipſi vrgeremur ſcrutari ſcripturas nóſque ſimul & intellectũ noſtrum exercere, vt tandem vitam conſequeremur æternam: ſicut ſapiens in perſona ſacræ ſcripturæ ait, Qui me elucidant, vitam æternam habebunt. Habuiſſe autem Chriſtum validiſſima ex Moyſe & prophetis, teſtimonia, ipſa illius teſtatur trãsfiguratio, in qua Moyſes & Elias viſi ſunt in mõte, ad diſignandũ quia ille ex lege (quam Moyſes tulit) & prophetis, quos Elias ſignificauit, haberet teſtimonium. Interea verò dũ Chriſtus in ſcripturis exponendis pergit, appropinquarũt ſimul caſtello, vbi ſimulabat ſe dominus longius iturum, eò tantùm, quia adhuc in eorũ cordibus peregrinus erat à fide. Atque ideo nulla falſitas hic fuit, dum ille ſe longius ire finxit, quoniam talem ſe ergo eos exhibuit in corpore, quales ipſi erãt in mente. Quomodo poteſt interdum bonus aliquis ſimulare ſe aliũ quàm ſit: ſicut Ioſue ante ciuitatem Hai ſimulauit fugam cũ ſuis. Similiter & Dauid coram Achis rege Geth procidẽs in terram, tundebat fores, ſputo coinquinãs & conſpuens barbã. *Ioan. 5.* *Eccle. 24* *Mat. 17.* *Mar. 9.* *Gregor.* *Ioſue. 7.* *1. Reg. 21*

Gene.27 Sic Iacob quoque pellibus circum manus alligatis ſimulabat ſe eſſe Eſau. Ideo facit quòd inquit Sapiens, Et iuſtus, qui
Eccle.19. inclinat faciem ſuam, & fingit non videre ſe quod ignoratum eſt: neq; interim tamen fictio talis peccatũ eſt, niſi ma-
Sapien.1. lo fiat affectu, aut hypocriſi quadã, & in impoſturam aliorum, cuiuſmodi hominẽ fictu fugere ſolet ſpiritus ſanctus. Iſque adeò affectus bonus, quem hic habuiſſe dominus legitur de ſimulato trãſitu, ſic accipiẽdus eſt: quia ideo fingebat ſe longius abiturum, vt fortius iſti cum vrgerent & inuitarẽt manere, vt inuitatione iſta nõ nihil pro mererentur
Gregor. & tũc ex merito ille ſe eis manifeſtaret. Simulanti enim ſe progreſſurum dicebant, Mane nobiſcum domine: quoniam aduelperaſcit, & inclinata eſt iam dies. Coëgerunt autẽ eũ, vt habet textus, ex quo exẽplo colligitur, quia proximi ad hoſpitium non ſolũ inuitandi ſunt, ſed etiam trahendi. Sic
Hebr.13. Paulus quoque, Hoſpitalitatis, inquit, nolite obliuiſci, quia per hanc quidam placuerunt Deo, etiam angelis hoſpitio
Gene.18. receptis: ſicut Abrahã angelos ad ſe inuitauit, homines eſ-
& 19. ſe ratus, & Loth in Sodoma. O homo qui per omnem vitæ ſuæ decurſum, hoſpitem hunc ad te nunquam inuitaſti, qui à iuuentute Deo non ſeruiſti, inclinata iam die vel tandem in extremo annorum tuorum tempore reſipiſce, hoſpitẽ illum ad te inuita, dominum tuum Ieſum Chriſtum, vt gratiã
Pſal.70. illius impetres. Clama cũ Dauide, Ne reiicias me in tempore ſenectutis meę: cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me. Sed Deum immortalem, quàm pulchrum, quàm nouum omnibúſque inuiſum Neochriſtianorum euangeliũ: in quo illi eam inuenerunt omninò peregrinos eſſe debere, alienum mendicum nullum fouendum eſſe.

4 Et factum eſt cùm recumberet cum eis, accepit panem, benedixit, & fregit. Apertique ſunt oculi eorum. Hinc ſanè morem antiquum ſuum ſeruauit dominus. ſemel etiã chriſtianis reliquit exemplũ, vt ante cibum gratias agerẽt Deo, & orarent. Atque aperti tunc ſunt oculi eorum, vt eum quẽ in ſacræ ſcripturæ expoſitione non cognouerant, in panis
Gregor. fractione cognouerũt. Ex audita ſcripturarũ interpertatione illuminati nõ ſunt, & ſubinde quòd audierãt facto præ-
Roma. 8. ſtare incipientes illuſtrauit dominus: quoniã non auditores legis, ſed factores iuſti ſunt coram Deo. Quilibet itaq; qui cupit quod audiuit intelligere, feſtinet id ipſum facto

præſtare. Ecce enim iſti loquentem dominũ,& de ſcripturis diſſerentem cognoſcere nõ potuerunt,eundemque paulò poſt cùm plaſcerent ac cibarent,cognouerunt.

Dices,Quomodo aperti ſunt oculi eorum?an ne in via nihil viderunt?Imò oculi eorũ tenebãtur, quò minus cognoſcerent illum:quoniam plurimum apud eos faciebat metus ille & timor,horrorque conceptus ex recenti facto.Ad hæc facit, quod Chriſtus eis in quacunque ſpecie apparere potuit,ſiquidem Marcus etiam dicit ipſum in aliena ſpecie eis apparuiſſe. D. Auguſtinus vir præ cæteris doctoribus in ſacris literis illuminatus, duo hic pulchra inſinuat: alterum, cùm ait,Non congruenter accipimus hoc impedimẽtum in oculis eorum,à Sathana factum fuiſſe, ne agnoſceretur Ieſus,quando id meruerunt incredulitate ſua.Alterum,quod tamen hæc à Chriſto facta eſt permiſſio vſque ad ſacramẽtũ panis,vt vnitate corporis eius participata, remoueri intelligantur impedimẽta inimici,vt Chriſtus poſſit agnoſci. Neque enim ſimplicem hic panẽ manducarunt,ſed benedictionem panis,ipſius ſanctiſſimi corporis Chriſti conſecrationem fuiſſe,ſicut hodie in miſſa fit.Ecce quomodo in hac ſententia eſt Auguſtinus,vt putet Chriſtum diſcipulis illis duobus ſacramentum corporis ſui dediſſe, qui tamen preſbyteri non erant,& quidem ſub altera ſpecie tãtùm. Quid igitur clamant iſti inſani:ſed quorſum iſtud(Neochriſtiani dicere volebant)aduerſus eccleſiam catholicam,contendẽtes laicis etiam hominibus dandam eſſe euchariſtiam ſub vtraq; ſpecie?cũ tamen contrarium hic videant in Chriſto? Et ſicut de fractione panis loquitur euangeliſta, ita deinde moris fuit in primitiua eccleſia,ſicut clarè idẽ Lucas teſtatur in Actis apoſtolorum.Eiuſdem ſentẽtiæ eſt & Theoph. Oculi,inquiens,eorum qui benedictum panem aſſumunt,aperiuntur,vt agnoſcant illum. Magnam & ineffabilem vim habet caro domini.Et quidem ſub altera tantùm ſpecie ipſum dediſſe eis hic collige,quòd Lucas inquit,fracto ſtatim pane,illum euanuiſſe ex oculis eorum.& aliàs nuſquam legimus Chriſtum poſt reſurrectionem bibiſſe cum diſcipulis ſuis,tantùm commediſſe.Atque vt apud Cornelium meminit Petrus,ipſe in cœna dixit dominus, A modò non bibam de genimine vitis huius vobiſcum,vſque in diem illum quo bibam nouum illud in regno patris mei. Idem quoque ſen-

Auguſt. de conſen. ſu. euang. li.3.ca.25

Augu. in ſerm. de verbis euangel. ſerm.14.

Acto.2.

Theoph.

Luc. 22.

Mat.26.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Chryſo. tit in quadam homilia Chryſoſtomus, volẽs Chriſtum huic Cleophæ & comiti ſuo ex manu propria dediſſe panem nõ benedictionis tãtùm, ſed qui ſit ipſa ſanctificatio. Ne igitur porrò oblatrent Neochriſtiani iſti aduerſus eccleſiã ſanctã Dei, de vtraq; ſpecie ſacramenti etiam laicis cõferenda. Videant potius alteram tantùm hic Chriſtum duobus dediſſe diſcipulis, ſicuti poſt alios doctores etiã hic Beda ſuper Lucam ſentit. 5 Simul atque iam euanuiſſet dominus, dixerunt diſcipuli, Nónne cor noſtrum ardens erat dum loqueretur in via? Nimirum ſane Chriſtus cor eorum verbo ſuo accenderat, quod nõ parum feruoris habet, vel Dauide at-

Pſal. 118. teſtante, Ignitum eloquium tuum vehemẽter. Statim quoque ſurrexerunt & regreſſi ſunt in Hieruſalem, vt euangelium illud fœliciſſimumque nuncium apoſtolis denunciarent,

4. Re. 7. & non ſecus ac leproſi iſti dicerent, Hæc eſt dies boni nuncij, ſi tacuerimus & noluerimus nunciare vſque manè, ſceleris arguemur. Eamus & nunciemus illud. Inuenerúntque vndecim iſtos, vtique etiam inter illos Thomam, atque cum ipſis alios quoſdam homines piòs congregatos. Cúmque nunciare vellent eis apparuiſſe ſibi dominum, præuẽti ab ipſis, audierũtque viſum iam illum eſſe Simoni Petro.

Beda. Id quando aut quomodo factum ſit, nuſquam ſcriptum legitur. Tantùm quia hoc illi iã imminẽte nocte dixerunt, cõſtat quòd ipſo reſurrectionis die apparuit ei, ex omnibus viris, vt teſtatur, primò. Neq; tacuit idipſum fideliſſimus aſ-

1. Cor. 15. ſecla Petri Paulus, commemorans Chriſtum mortuũ, ſepultumque, reſurrexiſſe deinde & apparuiſſe Cephæ atque aliis vndecim. His auditis, illi duo viciſſim eis retulerunt quæ acciderant ſibi, & quomodo dominum cognouerint demum in fractione panis. Verùm in omnibus illis Thomas, nec mulieribus, nec Petro credidit, neque illis duo-

Mar. 16 bus. Vnde Marcus addit, iis quoque creditum non eſſe. Nos iam læti glorioſam illam Chriſti reſurrectionem triumphali carmine veneremur, canentes.]

Lactant. *Salue feſta dies, toto venerabilis æuo,*
Qua Deus infernum vicit, & aſtra tenet.
Legibus inferni oppreſſis, ſuper aſtra meantem,
Laudant ritè Deum, lux, polus, arua, fretum.

FERIA TERTIA PASCHAE EVANGELIVM. LVCAE XXIIII.

IN illo tempore, Stetit Ieſus in medio diſcipulurum ſuorum, & dixit eis, Pax vobis, ego ſum, nolite timere. Conturbati verò & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum videre. Et dixit eis, Quid turbati eſtis, & cogitationes aſcendunt in corda veſtra? videte manus meas & pedes meos, quia ego ipſe ſum. palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. & cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & pedes. Adhuc autem illis non credentibus & mirantibus præ gaudio, dixit, Habetis hic aliquid quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi & fauum mellis. Et cùm manducaſſet coram eis, ſumens reliquias dedit eis, & dixit ad eos, Hæc ſunt verba quæ locutus ſum ad vos, quum adhuc eſſem vobiſcum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi & prophetis & pſalmis de me. Tunc aperuit illis ſenſum vt intelligerent ſcripturas, & dixit eis, Quoniam ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati & reſurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remiſſionem peccatorum in omnes gentes. Act. 17.

HOMILIA PRIMA.

QVia euangelium hoc cum illo Ioannis vigeſimo, quod dominica proxima legetur, vnam & eandẽ complectitur hiſtoriam, breuiter explicabimus

illud. Colloquentibus inter ſe mutuò diſcipulis Chriſti de reſurrectione ſua, aliiſque credẽtibus, Thomas ex omnibus vnus nolens credere, abijt: ſicque indignũ ipſe ſe fecit, qui dominum videret, eo quòd in conſortio ſanctorum inuenitur dominus, ſicut inquit Dauid in cõcilio iuſtorũ, & cõgregatione magna opera domini. Et meritò quidẽ ait euãgeliſta ſtetiſſe ibi dominũ. Verè enim ſtetit, qui per paſſionẽ mortalitatis amplius ſe inclinare nõ poterat. Stetit, qui totus rectus erat, & in cœlum verſus. Stans inquã in terra, vſque ad cœlum pertingebat. Stetit hic ille, qui rectitudinẽ omnẽ tum veritatis, tum iuſtitiæ adimpleuit. Stetit, qui nullam omninò in ſe curuitatẽ admiſit, qui de omnibus hoſtibus ſuis fortiſſimè triũphauit. Loquẽtibus ergo de Chriſto diſcipulis, medius illorũ ſtetit Ieſus. Vbi diligẽter obſeruãdũ eſt, tum demum Chriſtum in medio diſcipulorũ ſtetiſſe quando de ſe loquerentur, ſicut iam ante omnibus fidelibus promiſerat: Vbicũque duo vel tres congregati eſſent in nomine ſuo, ibi ſe medium fore. ſicque ad confirmandã fidem noſtram ille etiam corporaliter tunc apparere voluit. Neque verò ſtetit inter illos tãtũ, ſed eoſdẽ amiciſſimè ſalutauit: Pax, inquiẽs, vobis. O ſalutationẽ piã, ô verbũ ſanctiſſimum omnibus meritò chriſtianis obſeruandũ, in ore ſemp habendũ. Idem illud valẽ dixerat Chriſtus ante paſſionem ſuam & mortem, iamiam à cœna vltima abiturus ad ſupplicium: dicẽs, Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. Vnde etiã Paulus didicit, quòd deinceps in omnibus epiſtolis ſuis illis ad quos ſcribit, hoc primùm precatur, Gratia & pax à domino noſtro Ieſu Chriſto. Hinc laudatiſſimus ille epiſcoporũ mos fluxit, quòd celebrãtes ſacrum miſſæ officiũ, aſtantem populum ſic ſalutãt, Pax vobis. Hinc etiã eſt quòd ſacerdotes omnes priuſquã euchariſtiã ſumãt: dicũt, Pax domini ſit ſemper vobiſcũ, & iterũ, Habete vinculum pacis & charitatis. Sed vos hic mecũ, dilectiſſimi ĩ Chriſto fratres, per ipſum immortalẽ Deum conſyderate, quantum pietas chriſtianorũ, & feruor charitatis defecerit. In primitiua quõdã eccleſia quotquot miſſę ſolẽnibus aderant omnes etiã cõmunicabãt: & vſque adeò illud ſtrictè obſeruabatur, vt omnes qui cõmunicare nolebant, cogebãtur templum exire ſub conſecrationẽ ſacramenti, & illã immẽſam altiſſimi myſterij cõfeſſionem: ſolum enim ad offerẽda in-

Pſal. 110.

Sap. 18.

Beda.

Mat. 18.

Ioan. 14.

terfuerunt,& tunc exierunt cum cathecumenis. Deinde eò
ventum eſt, vt ſingulis tãtùm diebus dominicis cõmunica- *De cõſe.*
rent. Neq, hic tamen pietas & deuotio ſubſtitit chriſtiano *diſt.2. c.*
rum. inſuper tribus tantũmodo feſtiuitatibus ſoliti ſunt cõ *tribus. c.*
municare, Paſchæ, Pentecoſtes, & Natalis domini. Poſt hęc *oĩs ho. c.*
ſanctiſſima illa corporis & ſanguinis cõmunio ad tempus *õĩ vtriuſ*
Paſchale ſolũmodo relegata eſt: quauis nũc ea hominũ p- *q; de pœ.*
uerſitas eſt, vt ne ſemel quidẽ in anno multi chriſtianorũ, *& remi.*
frigidi nimiũ, & aridi, de cõmunione cogitẽt. Iam verò cũ
illud venerabile ſacramentũ euidẽs ſit ſignũ mutuæ inter
chriſtianos charitatis & dilectionis, adeò vt quotquot iſtud
ſuſcipiũt, non tantũ toti corpori Chriſti inſerãtur, verũetiã
inter ſe viciſſim pacis & charitatis vinculum ſeruare tene-
antur irruptum: laudatiſſima quondam fuit chriſtiano-
rum cõſuetudo, vt poſtquam in miſſa dixerat ſacerdos, Pax *Oſculum*
domini ſit ſemper vobiſcum, mutuò illi ſeſe oſculabantur: *pacis.*
qui mos adhuc veſtigium ſui reliquit in eccleſia circa miſ-
ſam pontificis ſummi, quo celebrante aſtantes à ſummo ad
infimum ſeſe mutuò oſculantur, ſemper altero dicẽte, Pax
tecum: reſpondet alter, & cum ſpiritu tuo.

Et quia amicè adeò diſcipulos ſuos ſalutauit hic domin⁹,
d cẽs, Pax vobis, rectè hic põderant doctores pacem illam
Chriſti ſpeciale quoddam eſſe pignus ſalutis, ac vitæ. Quã- *Beda.*
obrem & angeli, nato ſtatim domino, gratiam ſublimis do *Luc. 2.*
nationis huius annũciarunt paſtoribus, cũ gaudio canẽtes,
Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ vo
luntatis. Neque id ſane cuiquam mirum videri debet, quã-
do quicquid in carne operatus eſt ſaluator noſter, recõci-
liatio mundi fuit: cuius gratia & homo factus eſt, & tanta
ſupplicia paſſus, & ad extremũ turpiſſima morte mortuus:
vt ſic nos qui per peccatũ in iram Dei veneramus, illi rur-
ſus reconciliaret, iram ſuam auertẽdo, & pacem cum ipſo
mutuam nobis reſtituendo. Quo nomine à propheta futuri *Eſaiæ. 9.*
ſeculi pater, & princeps pacis, appellatur, & idem penè ſcri
bit Paulus ijs, qui ex gẽtibus vocati ſunt ad Chriſtianiſmũ. *Ephe. 2.*
Memores, inquiens, eſtote quòd aliquando vos eratis gen-
tes in carne: nunc autem in Chriſto Ieſu, vos qui aliquando
eratis lõgè, facti eſtis propè in ſanguine Chriſti, ipſe enim
pax noſtra, ipſe enim veniens euangelizauit pacem vobis,
quoniam per ipſum acceſſum habemus ad patrem.

2 Multa hic de pace dici poſſent, quoniã pacẽ habere debemus cũ Deo, cũ angelis & ſanctis Dei, pacẽ etiã cum conſcientia noſtra & proximis noſtris. O cor inquietũ & perpetuis procellarũ fluctibus iactatũ, eius qui in peccatis fluctuat demerſus. O quàm verũ eſt, quod per prophetã dicit dominus, Non eſt pax impijs. Ille demũ pacem verã habet, cui peccata tecta ſunt & remiſſa, cui Deus eſt propitius & clemens, conſcientia peccata, & proximis bene cõciliatus. Quomodo Paulus ad Philippẽſes ſcribens precatur, vt pax Dei quæ ſuperat omnẽ intellectũ, cuſtodiat corda eorum. Pax autem mundi huius, vt nõ ſemper bona eſt, ita non rarò nocet, ſicut zelauit iuſtus pacem peccatorũ videns. Aut nõne putas multos qui tẽporali iam pace gaudẽt, efferri & luxuriantibus animis rebus plerunque ſecundis, etiã bellũ mouere & arma contra eccleſiã, aduerſus ſacramenta Dei, ipſumq; adeò Deum & ſanctos in cœleſtibus? Quid ita inquies, quoniã nimiũ ſunt fortunati, diuites & potẽtes, hinc libido, neglectus diuinorũ, & laſciuia tanta. Quoniã plerunque ita fit, vt cũ valent optimè homines, tũ laſciuiãt &

Deute.32 peccẽt maximè. Cũ quibus deinde ſic eueniũt oĩa, vt Moy-

Nonnunquã bonũ eſt pace carere. ſes dicit, Incraſſatus eſt dilect⁹ meus, impinguatus, & recalcitrauit, incraſſatus, dilatatus: dereliquit Deũ factorẽ ſuũ, & receſſit à Deo ſalutari ſuo. Quantò ſatius erat & melius hominibus huiuſmodi, pacẽ tẽporalẽ nunq̃ habuiſſe, vt in

Iudic.3. pace Dei manerent, ſicut in libris Iudicum legere licet, ꝙ Deus in terra promiſſionis populos quoſdã reliquit gẽtiliũ, quorũ aſſidua infeſtatione Iudæorũ exercerẽtur animi, neq; omninò elãgueſcerẽt otio. Ita enim habet textus, Dimiſit eos, vt in ipſis experiretur Iſraẽlẽ, vtrũ audirẽt mãdata domini, quę præceperat patribus eorũ per manũ Moyſi, an non? Quãuis periculũ eſt, ne & ea ipſa pax tẽporalis nõ

1.Theſ.5 ſatis futura ſit diuturna: iuxta illud Pauli, Cũ dixerint pax & ſecuritas, tunc repẽtinus eis ſuperueniet interitus: neq; vel minimũ à carnalibus ſuis prædicatorib⁹ adiuuabũtur,

Hiere.23 de quibus dominus per prophetã dicit, Quoniã ipſi deceperunt populum meum, dicentes, Pax pax: & non eſt pax.

3 Deinde dicit iterũ diſcipulis, Ego ſum, Ecce proprio Dei nomine ſeipſum vocat, ſicut iam ſuprà ſæpe fecerat,

Ioan.8. loquens Iudæis: quamobrẽ lapidare eum cupiebant, ſimúlque illos hic certos facit, ſe verã ipſis pacem afferre, quo-

niam ipſe ſit. Neque tamen incertũ eſt, illis tum ſermonem
tum aſpectũ Chriſti fuiſſe notiſſimũ: vnde cum timore &
horrore afficiebãtur, merito cõſolatus eſt ipſos, Nolite, in *Ioan. 16*
quiens, timere, ſicut & antea poſt cœnã dixerat, Confidite,
ego vici mundũ. Siquidẽ & ipſe quem nihil latet, ignarus
nõ erat quanto timore perculſi eſſent & cõmoti. ſæpe igi-
tur conſolatus eſt eos dicens, Non turbetur cor veſtrum ne *Ioan. 14.*
que formidet. Sequitur in textu, Conturbati & conterri-
ti, exiſtimabãt ſe ſpiritũ videre. Quod hæretici, inquit Be- *Beda.*
da, Manichæi de Chriſto ſuſpicantur, quod nõ erat vera ca-
ro, ſed ſpiritus erat, hæc prima cogitatio ſurrexit in cordi-
bus apoſtolorum. Crediderunt tamen apoſtoli Chriſtũ dũ
viueret, verũ habuiſſe corpus, neq; carnem fictitiã: ſed hoc
tantùm ipſis videbatur creditu difficile, quomodo ille cum
iam poſt triduũ reſurrexiſſet à mortuis, verã adhuc carnem
haberet. Sed CHRISTVS ſimul & illorũ falſas reprimit
cogitationes, & perfidũ Manichæorum confutat errorẽ. Tu
tamẽ caue animũ inducas, vt credas omnes in hac ſentẽtia
fuiſſe apoſtolos, vtique cũ Petrus id nõ ſenſit, cui iam ante
apparuerat dominus: neque illi duo, qui vna abierũt in E-
maus, ſed tantùm quidam alij exterriti, putauerunt ſpiritũ
ſe videre, non aliter atque tunc fecerunt, quando videbant
dominum prætereuntem ſe in mari, nanq; & tunc dixerunt,
quia phantaſma eſt. Sic etiã puella iſta dicente Petrũ aſta- *Mat. 14.*
re præ foribus, dixerunt alij angelum eius eſſe, inſanam il-
lam prædicãtes quæ Petrum eſſe crederet. Ad eundem mo-
dum etiam hodie quibus boni ſpiritus apparent, horrẽt, & *Act. 12.*
exterriti velut lupo priore viſo, conſternantur, & ſummo
afficiuntur ſtupore: tandemque tamen ad ſe reuerſi, gaude-
re rurſus & lætari incipiũt. Sicut Moyſes etiã & Paulus at- *Heb. 12.*
toniti, obſtupuerũt, idipſo Paulo atteſtãte, cùm ait, Ita ter- *Exod. 19.*
ribile erat quod videbatur. dixit enim Moyſes, Exterritus
ſum & tremebũdus. neq; enim aliter iſti etiã cùm horrerẽt
primulum, paulatim tñ ad ſe redierũt, & gauiſi ſunt. Sicque
quod hic Lucas cõmemorat, prĩcipio factũ eſſe cõſtat, quã-
do perturbati ſunt. Viciſſim tñ poſt conſolationẽ & viſionẽ
domini cõtigit quod Ioãnes narrat, Quia gauiſi ſunt diſci- *Ioan. 20.*
puli, viſo dño. Bene aũt & circũſpecte vir doctiſſimus ille *Hieron.*
Hieronym⁹ Emſer, fœlicis memoriæ obſeruauit hic quiddã *Emſer.*
contra Neochriſtianos: dum admonet ex illo diſcipulorum

metu & trepidatione colligendũ eſſe, quia & olim ſpiritus apparuerint hominib᷒, aliàs enim quomodo apoſtoli id ipſum cogitare & vereri potuiſſent? Explodendus itaque omnibus modis vitandus error eſt hæreticorũ, qui iſtos neſcio quomodo tumultuarios ſpiritus vocãt, quando magnũ eſt quod per hoc aſſumunt, vel potius aſtruere conãtur, quia purgatorium nõ credunt, omnes etiã hiſtorias abnegant & recuſant credere, quæ in apparitionib᷒ ſpirituũ tot modis, tamq; penè innumeris hominibus acciderunt. Stolidiſſimi ipſi vtique, & planè veſani homines, qui dum apertæ veritati credere nolunt, ſua mendacia obtrudere oĩbus, & perſuadere cogitant. Neque mirum etiã ꝗ purgatoriũ negãt, qui omnibus vniuerſæ vitæ, tum officiis, tum actionib᷒ viã certam ſibi ad inferos ſternunt. 4 Vanam falſamq; iſtã diſcipulorum ſuſpicionem iam deinceps dñs verbis factiſq; reprehendit. Verbis quidẽ cùm ait, Quid turbati eſtis, & cogitationes aſcendũt in corda veſtra? bene ſane, inqt, aſcendunt, eo ꝗ illæ non veniebant deſuper: ſed ex humana formidine natæ, mentes eorũ perturbabant. Factis autẽ, dum triplici externorũ ſenſuum probatione ipſos ad ſui cognitionẽ reuocat. dicit enĩ, Videte manus meas & pedes meos, quia ego ipſe ſum, Neque interim ſine cauſa manus ſuas & pedes potius q̃ vultũ quẽ ęquè nouerãt, eos videre ac recognoſcere iubet: vt viſis clauorũ ſignis, quibus cruci erat affixus, nõ ſolũ corpus eſſe quod videbãt, ſed vt ipſum dñi ſui corpus, quod crucifixum nouerãt, intelligere poſſent. Atq; vt magis adducerẽtur illud ita credere, corpus inſuper ſuũ iam immortale, mortalibus iſtorum manibus palpandũ exhibuit. Cuius rei multæ quidem aſſignari poſſunt rationes, quibus iuuetur, & confirmetur hominum deuotio. Certè enim manus ipſis ſuas oſtendit, quibus tot & tanta operatus fuerat miracula in ſanatione ægrotantium, ſicut Dauid inquit, Dextera domini fecit virtutem. Manus hæ nimirũ illę fuerunt, in quibus ipſe ſigna charitatis & dilectionis erga nos ſuæ immenſa cõſcripſit, ſicut in perſona ſua ptopheta euãgelicus dicit, In manib᷒ meis deſcripſi te. Manus inquã iſtæ, quibus nos à morte eripuit, & è quibus nos neminem abripere poſſe profeſſus eſt, dicens, Non rapiet eos quiſquã de manu mea. Quid multa? aut quid nos immoramur, referendo ſingula? Manus illa diſcipulis oſtẽdit, q̃bus nos obtu-

Beda.

Pſal. 117.

Eſa. 49.

Ioan. 10.

lit Deo patri. Cæterũ quia teſtes ipſos reſurrectionis ſuę facere & inſtituere volebat, eos etiam adhuc certiores reddidit, inquiens, Palpate & videte, quia ſpiritus carnē & oſſa nō habet, ſicut me videtis habere. Ecce vt quàm maximè proprium dare poſſent ſuę reſurrectioni teſtimonium, diligenter ipſos prius in omnibus inſtruit. Teſtem nanq; reſurrectionis dominicæ futurũ etiam illum teſtatus eſt Petrus, quiſquis duobus in locum Iudæ præuaricatoris ſubrogaretur. Sic idem ille Petrus in concione ſua ad Iudæos, Ieſum, inquit inter cætera, quem Deus ſuſcitauit, cuius nos teſtes ſumus. Similiter deinde cùm veniſſet Cęſareā, dixit, Et nos teſtes ſumus omnium eorum quæ fecit. Et hæc omnia merito quidem: quoniam & ipſe dominus abiturus in die aſcenſionis ſuę, ſic dixerat illis, Vosque adeò mihi teſtes eritis in Hieruſalem, in Iudæa, Samaria, & vſque ad vltimum terræ. *Act. 1.* *Act. 2.* *Act. 10.* *Act. 1.*

Sanè veraciſſimi illi teſtes extitere, qui quod teſtati ſunt, viderant, audierāt, palparant. ſicut ſanctus Ioānes maxima vtiq; fiducia, auditores deinceps ſuos docuit myſteria fidei & veritatis quæ ſequantur. ait enim, Quod fuit ab initio, quod audiuimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtrę cōtrectauerũt de verbo vitæ. Et infrà, Quod vidimus & teſtamur, annunciamus vobis. Quod ergo verbis docuit Chriſtus, idem planè factis exprimit, dũ manus eis & pedes oſtendit vtq; dubitatiōis vulnera ſanaret, vulnera ipſis ſua exhibet. Et nos igitur glorioſæ & ſuper omnia benedictæ reſurrectionis ſuæ participes facere dignetur, qui ipſe eſt benedictus in æuum, Amen. *1. Ioan. 1.*

ALTERA HOMILIA SVPER EVANGElium feriæ tertiæ Paſchæ.

IPſa etiam nocte ſanctiſſima, quę glorioſum diē reſurrectiōis dominicæ inſecũta proximè eſt, dominus noſter Ieſus Chriſtus apparuit diſcipulis ſuis, illiſq; manus & pedes ſuos oſtendit, vulnera etiā & cicatrices monſtrauit, vnde cognoſcerent illũ in proprio corpore reſurrexiſſe, eodemq; planè, in quo paſſus fuerat: neq; tamē ſic crediderunt, ſed tantũ præ gaudio admirati ſunt, & obſtupuerunt attoniti. Quodq; ſic ex apoſtolis quidā non crediderunt, factũ eſt (autore Gregorio) diſpenſatiuè, in vtilitatem & eruditionem noſtram: certè enim iſtorum dubitatio non tam propria, eorum infirmitas, quàm noſtra futura *Gregor.*

firmitas fuit. Sic minus nobis profuit Magdalena quæ citô credidit, quàm Thomas dũ diu dubitauit, qui eô ipſo quod in tanta ambiguitate etiam cicatrices vulnerum cõtrecta-
Beda. uit, vulnera dubitationis à noſtris cordib⁹ amputauit. Et tamen aliquantulum ad meliorẽ frugẽ reuerſi videntur apoſtoli, qui quamuis tantæ maieſtatis nouitatem non intelligebant, tamẽ iam admirari incipiebãt, videntes ſe præ pectoris ſui imbecillitate credere nondũ poſſe. Verũ hic nihil ambiguitatis mitiſſimus relinquere volẽs, inſuper etiã poſt multã conſolationẽ cum eis manducare dedignat⁹ nõ eſt, vt ſic corporali cibo corporis ſui veritatem efficacius commonſtraret. Dixit ergo, Habetis hic aliquid quod manducetur. Nõ ſanè eo quærit, ꝙ ignoret quem nihil latet: ſed vt per hoc, quod iſti cibum domino quem ſanè verùm credebant obtulerunt, veritatẽ deinceps dominicæ reſurrectio-
Beda. nis crederent. Et in hac re, inquit Beda, cauenda eſt hæreſis ſtulta Cherintianorum, ne quis videlicet pueriliter deſipiens, æſtimet mediatoris Dei & domini noſtri corpus excitatũ à mortuis, ſuſtentaculo eguiſſe ciborũ. Sed neq; nos illo poſt reſurrectionẽ noſtrã indigebimus, ſicut clarè teſtatur magnus illæ futuræ fœlicitatis inquiſitor & deſidera-
Pſal.16. tor, quũ ait, Ego in iuſtitia apparebo conſpectui tuo, ſatiabor quum apparuerit gloria tua. Quo pertinet & illud Phi-
Ioan.14. lippi, Oſtẽde nobis domine patrẽ, & ſufficit nobis. Credendum igitur aduerſus Cherintianos hæreticos nobis firmiter eſt, Chriſtum poſt reſurrectionẽ ſuã nullo quidẽ ciborũ indiguiſſe alimento: & tamen manducandi poteſtatem habuiſſe. Quamuis cibus ille nullum omninò ſanguini præſtitit alimentũ, ſed ſicut guttula aquæ igni iniecta ſtatim abſorpta conſumitur: ita etiam cibus ille à Chriſto manducatus, virtute ipſius dicto citius aſſumptus fuit.

Vnde etiam colligitur erraſſe Euticẽ, qui inter cætera putauit corpora poſt reſurrectionem aëre & vẽto futura ſubtiliora, & quòd tangi omninò nõ poſſent, cùm tamen Chriſtus iam à reſurrectione corpus ſuum diſcipulis palpandum præbuerit. Itaq; & noſtra corpora poſt reſurrectionẽ quamuis ſubtilia erunt & agilia, eiuſmodi tamẽ futura ſunt etiã quæ palpari poſſint & contrectari: quoniã in veritate verã & ipſiſſimam, vt ſic dicam, corporis naturam retinebunt.

2 At illi, inquit euangeliſta, obtulerunt ei partem pi-

ſcis aſſi & fauum mellis. Iuxta literam quidem eis tanquã piſcatoribus cibus hic magis erat familiaris: & quia idipſũ quoque à dño didicerant, cum quo piſces manducare ſoliti erãt. Quoad ſignificationẽ autẽ, poteſt ille piſcis aſſus Chriſtum ipſum deſignare; aut certè quemlibet hominem chriſtianum, qui tribulationibus & ærumnis velut aſſatur ad ignem charitatis diuinæ & perfectæ fidei. Et quia imperfectam fidem & habebant apoſtoli, rectè etiam alteram tantũ piſcis partẽ, neq; totum domino piſcem obtulerunt. Mel autẽ dulcedinẽ ſignificat æternæ fœlicitatis, quomodo & Sapiens, Spiritus, inquit, meus ſuper mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel & fauum. Quamobrem pij homines, qui à longè odorẽ mellis huius percipiunt, apes vocantur. (Facilè enim eſt latiſſimè hic expatiari in theologia ſymbolica, quòd ſacræ literæ pro magna parte verſantur in ſymbolis. Poteſt ergo vel mediocriter exercitatꝰ duos aut tres ſermones facere de piſcibus, melle & fauo.) Dominus autem cũ manducaſſet coram eis, ſumens reliquias, dedit eis. manducauit ille quidẽ, quia potuit, non quòd indiguit: & deinde ipſi etiã mãducauerũt diſcipuli, ſicut Petrus dicit, Dedit eũ Deus manifeſtũ fieri, nõ omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo, nobis qui mãducauimus & bibimus cũ illo, poſtq̃ reſurrexit à mortuis. Ac bene quidẽ apoſtolis etiã nõnihil de piſce aſſo porrexit, quia enim piſcis ille Chriſtũ deſignat, qui in aquis ſeu flumine natauit humanæ naturæ, captuſq; eſt reti mortis noſtræ, & aſſatus igne paſſionis ſuæ ac mortis. Vis ſcire quõ diſcipulis quoque ſuis de hoc præbuit, qñ nimirũ dixit ad illos, Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum? Illos itaque demũ ad quietẽ & vitã aſſumit æternã dñs, qui hic propter Deũ patientiã, tribulationẽ & perſequutionẽ ſufferre nõ recuſant. 3 Poſt eſũ corporis, ſalutari etiam eſca animos eorum paſcens, ſic dicit, Hæc ſunt verba, quæ locutus ſum vobis, quũ adhuc eſſem vobiſcũ. Vbi per verba, nõ ipſa verba, ſed quod verbis deſignatur intellige: ſicut & Eſa. verbũ nullũ dicit fuiſſe in domo eiꝰ, volẽs Ezechiam nihil nõ oſtẽdiſſe legatis regis Babylonię. Nõ erat, inquit, verbũ, id eſt, nulla res verborũ (fortè ex Hæbræo vbi דבר rem & verbũ ſignificat.) Ita hic dñs ait, Hæc ſunt verba mea, hoc eſt, hæc ſunt, quæ verba mea oĩa ſibi voluerunt & deſignarũt, quæ antea de paſſione mea & morte

Ioã. 6. 21

Eccle. 24

Act. 10.

Beda.

Mat. 20

Eſa. 39.

Mat. 16 loquutus ſum vobis. Ex ijs pleraq; deſcripſerũt Matthæus, Marcus, & Ioannes. Apud Matthæum enim aliquãto obſcurius quidem, ſed ita tamen, vt intelligerẽt facilè, prædixit eis ſupplicia quæ ſibi imminerẽt, adeo etiã vt cõmotus ijs

Mat. 20 verbis Petrus, diceret, Abſit hoc à te domine, diſſuadere vo

Marc. 8 lens illũ ab inſtituto. Apertius deinde idẽ oſtẽdit eis Matthæi 20. & Marci 8. neq; ſemel etiã in vltima cœna, quomo

Mat. 26 do vnus è duodecim ſe traditurus eſſet, quo pacto alii inſu-

Ioan. 14. per oẽs offendiculũ paſſuri eſſent ex ſe vna nocte, & ꝙ percuſſo paſtore, omnes diffugituræ eſſent oues. Atq; ad extremum in vltima ſua concione multis miriſq; modis, tũ præmonere ipſos voluit, tum quibuſdã velut armis inſtruere, quatenus in omnibus tribulationibus, miſerijs, ærumnis, pe

Ioã. 14. riculis & perſequutionibus eſſent paratiſſimi. Eáque omnia hoc tandẽ verbo cõcluſit, Hæc loquutus ſum vobis, antequã fiant, vt cũ facta fuerint, credatis. Simul atque ergo dominus reſurrectionis ſimul & corporis ſui veritate declarata, ex piſce aſſo nõnihil manducaſſet, quod reliquũ erat reddidit illi, dicens, Hæc ſunt verba quæ loquutus ſum vobis, cũ adhuc eram vobiſcũ, ſcilicet in corpore mortali, quoniam oportebat impleri ſcripturas, ſicut duobus illis in Emaus euntibus etiam dixerat in via. Nanque & hic trium tantũmodo veteris teſtamenti partium commeminit, legis, pro-

Math. 5. phetarum & pſalmorũ: in quibus quæcunque de ipſo ſcripta erãt, oportebat impleri: iuxta illud, Ne iota quidem mi

Beda. nimum vel apex peribit ex lege, donec omnia fiant.

2 Iam vero dominus poſtquam ad confirmandam reſurrectionis ſuæ fidem ſeipſum viuum diſcipulis præbuit, verba, exhortationis attulit veſtigia paſſionis non ſolum intuẽda, ſed & palpanda mõſtrauit; cũ ipſis manducauit, ne quiſquam calumniari poſſet, eum ſenſibus illorum impoſuiſſe, & tanquam phantaſma fuiſſe. Nunc etiam ſcripturas aggreditur, vt omnem omnibus tum Iudæis tũ Gentibus auferat cauillandi occaſionẽ: quoniam vt maximè diſcipulos (quòd abſit tamẽ vel dicere vel cogitare) videndo & palpando feſelliſſet, eos tamẽ in ſcripturarum infallibili veritate falle re non potuit: quoniam iſtæ de eo ſcriptæ fuerant, antequã naſceretur, aut natus quicquam pateretur. Et qui tandem ſcriptores illos informare potuerit, qui tot retrò ſeculis ante eũ demortui fuerãt? Rectè itaque Lucas, Aperuit, inquit,

illis ſenſum, vt intelligerēt ſcripturas, & dixit, Quoniā ſic
ſcriptū eſt. & ſic oportebat Chriſtū pati & reſurgere à mor
tuis. Oportuit inquā pati moriq́; Chriſtū, non quòd mortē *Augu. li. 13. de tri.*
quam ſpontè ſubibat, vitare nō potuiſſet, abſolutè loquen-
do: ſed quoniā, vt inquit Aug. ex multis alijs modis liberan
di hominis etiā poſſibilibus Deo, hic vnus cōuenientiſſim⁹
erat: quo ille infirmitati noſtræ mederetur, eo ꝙ in iſto ſū-
ma Dei miſericordia ſūmæ coniūcta iuſtitiæ, ſit manifeſta
ta. Ex ſacris itaque literis docuit dominus quod præterie
rat, mortē ſuam & reſurrectionē inde confirmauit. Iam ve-
rò quòd futurū erat, porrò eis annuntiat, quantū ad ipſos
pertinebat, ſcilicet quod in nomine ſuo prædicari deberet
pœnitentia & remiſſio peccatorū in omnes gentes. Idq́ue
adeò deinceps impleuit Petrus, quū prædicaret & diceret, *Act. 10*
Quod illi omnes prophetæ teſtimoniū perhibent, accipere *Act. 3.*
remiſſionē peccatorum in nomine ſuo. Et iterum, Pœni-
tentiam agite, vt deleantur vobis peccata veſtra. Commen
dat igitur hic ipſis officiū prædicationis, ſimúlque quid om
nino prædicare debeant, docet, & qui futurus ſit prædica-
tionis finis. vtique enim non priuatum commodū, non fa-
ſtus, non liuor, ſed pœnitētia, & remiſſio peccatorū. id in-
cipiendo quidē à Hieroſolymis, ſed tamen non in ſola Iu-
dæa, verū in omnes gentes. Beda hoc etiam aduerſus hæ- *Beda.*
reticos exponit, Non latret, inquiens, rabies hæreticorū de
angulo. Toto terrarū orbe diffuſa eſt eccleſia. oēs gentes
habēt eccleſiā, nemo nos fallat. Nihil nos Lutherani mo-
ueāt, nihil perturbēt nos Zuingliani. Nec quicquā audeant
aduerſus eccleſiā Catabaptiſtæ. à Hieruſalem illa iā olim
cœpit, & creuit in vaſtū illum & immēſum orbem terrarū,
vnóque iſta iā gaudet Deo Chriſto illo Meſſia ſuo. fruſtra
ſunt omnia, quæ ſibi in ſuis ſomniāt hæretici cōciliabulis.
Audi autē quid ſuper hoc iam olim dominus per prophetā
dixerit, Ego dedi te in lucem gentium, vt ſis ſalus mea ab *Eſa. 49.*
extremis terræ. In hoc ſanè & apoſtolis deinde commiſit *Mat. vl.*
euangeliū prædicare omni creaturæ. Sic Augu. Donatiſtas *Auguſt.*
quoque eludit, qui putabant ſpiritū ſanctū penes ſe tantùm
eſſe, quanuis & ipſi plurimas per vniuerſam Aphricam ha-
bebant eccleſias. Ridet ergo & merito redarguit eos Augu.
vnde iſte faſtus eis & inſolentia tanta, quòd ſe ſolos pro v-
niuerſali iactent eccleſia. Quid iam Aug. in hæc noſtra re-

diens ſecula, noſtrates videat Neochriſtianos? quid ſi eorũ tumidam conſpiciat ſuperbiã? qui vbi duas aut tres ſeduxerint eccleſias, ſuiſque perditiſſimis adiunxerint erroribus, ſtatim tument, & turgidi elatiq́ue, totum ſibi mundũ conciliaſſe videntur, ſe ſolos chriſtianos eſſe gloreãtur, totámque ſe putant conſtituere eccleſiam. Impudentes & ſtolidi, immenſum & omnipotentẽ illum vniuerſi mundi conditorem ac redemptorẽ, iiſce anguſtijs includere volunt & arctiſſimis ſuæ ſentinę cryptis. Nõ ſic, vtique nõ ſic, Nondũ enim adſunt illa tẽpora, quibus hæreditas Chriſti quam accepit à patre ſuo, in iſtas anguſtias redigatur. Superſũt adhuc chriſtiani in Italia, Gallia, Hiſpania, Anglia, Scotia, Polonia, Hũgaria, Græcia, Aethiopia, India, & Armenia. Hãc vniuerſam Chriſti hæreditatẽ nõ ſeducẽt illi, vtique fures iſti latrones & raptores. Quinimo ſicut hic Chriſt' diſcipulis ſuis prædixit fore, vt in nomine ſuo prædicetur pœnitetia & remiſſio peccatorũ, ita in hunc hodiernũ vſq; diẽ indulgẽtia peccatorũ omnibus annũciatur per nomẽ dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorũ, Amẽ.

Ioan. 19.

DOMINICA A FESTO PASCHAE PROXIMA EVANGELIVM IOAN. XX.

Luc. 24.

In illo tempore: Cum ſerò eſſet die illo vna ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ, vbi erant diſcipuli cõgregati propter metum Iudæorũ, venit Ieſus & ſtetit in medio, & dixit eis, Pax vobis. Et cùm hæc dixiſſet, oſtendit eis manus & latus. Gauiſi ſunt ergo diſcipuli, viſo domino. Dixit ergo eis IESVS iterum, Pax vobis. Sicut miſit me pater, & ego mitto vos. Hæc cùm dixiſſet, inſufflauit, & dixit eis, Accipite ſpiritum ſanctum: Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt. Thomas autem vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis

Mat. 16. & 18.

quando venit Ieſus. Dixerunt ergo ei alij diſcipuli, Vidimus dominum. Ille autem dixit eis, Niſi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Et poſt dies octo iterum erant diſcipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Ieſus ianuis clauſis, & ſtetit in medio eorũ, & dixit eis, Pax vobis. Deinde dicit Thomæ, Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Reſpõdit Thomas & dixit ei, Dominus meus & Deus meus. Dicit ei Ieſus, Quia vidiſti me Thoma, credidiſti, Beati qui non viderunt & crediderunt.

HOMILIA PRIMA.

CHariſſimi in Chriſto fratres, hoc illud euangeliũ eſt aquilæ in ſublime euolantis, ſanctiſſimi ſcilicet Ioannis, quis quomodo non nouum & præ cæteris admirãdum quid nobis apportet? Nos modo paulò diligentius exploremus & inquiramus, quid dilectus ille domini diſcipulus, qui & ſupra pect⁹ ipſius in cœna recubuit, in hac narratiõe ſibi velit. Cũ ſerò, inquit, eſſet die illo vna
ſabbatorũ. Dies hic ipſe fuit dominicæ reſurrectionis, in *Ioan. 20.*
cuius manè apparuerat Mariæ Magdalenæ, & eidẽ deinde *Mar. 16.*
rurſus cũ aliis mulieribus, tãdẽ Petro. Quo die etiã cũ illis duobus iuit in Emaus, iiſdem etiam ſub veſperũ reuerſis domum, atque aliis diſcipulis quæ viderant, enarrantibus, tum demum hæc hiſtoria, de qua hic noſter Ioannes, accidit. Vbi ſciendum eſt, eandem eſſe apparitionem quam hic Ioannes
deſcribit, & cuius meminit Lucas, quũ de piſce aſſo & fauo *Luc. 24.*
mellis manducaſſe dominũ cõmemorat. Sicque Ioannes, qui poſtremus ex omnibus ſcripſit euangeliũ, legens aliorũ euãgelia, quæcũque omiſerũt illi, ſuppleuit, & veluti ſupplemẽtũ quoddam ſcripſit euangeliorũ. Cũ ergo ſerò eſſet, quæ nimirũ hora eſt veſpertinæ orationis, quo tẽpore vt plurimũ pijs hominibus quõdam apparere ſoliti ſunt angeli, ſicut in
Daniële legimus, quia ſub ipſa ſerotini ſacrificij hora ve- *Dan. 8.*
nire conſueuerit ad illũ Gabriël, & expoſuerit ei viſiones.

Lucæ. Quomodo ad Mariam quoq; idem angelus eodem tempore aduentaſſe creditur. Sed hic clauſæ erant fores, vbi erãt diſcipuli propter metum Iudæorum, eodem planè in cœnaculo, in quo cum ipſis Chriſtus cœnauerat vltimo in mõte Sion. Quam quidam putãt domum fuiſſe Lazari Ibi ingreſſus eſt dominus. In quo omnipotẽtia illius deſignatur, qui clauſis etiã ædium foribus ingredi potuerit, quod ſanè naturam rerum ſuperat, vt duo corpora in eodẽ ſint loco. Id igitur quum poſſit Deus, quomodo non facere poterit etiã, vt idem corpus in plurimis ſit locis, ſicut in ſacramen
Theoph. to euchariſtiæ fieri credimus omnes? Theophyla. vult eum ideo clauſis apparuiſſe foribus, vt oſtẽderet illis, quod ita etiã concluſo ſurrexiſſet ſepulchro, ſuprapoſito lapide. Et rectè quidem expectauit veſperum, vt plures tunc cõueni-
Beda. rent diſcipuli, qui interdiu ob metũ Iudæorum diſperſi, alij alibi latitabãt. Quo ad literã, clauſæ fuerũt ianuæ propter metum Iudæorum, & tamen eius quoque rei rationẽ & ſignificationem aliquam doctores afferũt: ac primũ quidẽ illam, vt hinc nos diſcamus tempore deuotionis amouere omne impedimentũ impetus & tumultus, ne diſtrahatur ſpirit⁹ ab officio & intẽtione. ſic nos orare volẽtes iuſ-
Mat. 6. ſit Chriſtus ingredi cubiculũ, atque illius quoq; ianuã claudere, vt tunc demũ exaudiamur à domino. Deinde ne etiã à contemplatione auocetur animus per ſtrepitũ & externorum ſenſuum vanitatem, quando facilè affectus à pietate diſtrahitur, dũ ſe turpia offerunt, & vana quædam ac laſciua, ipſum ſtatim auditum ſuo pruritu titillantia. Quomodo
Eſaiæ.26 etiã Deus per Eſaiam dicit, Vade populus meus, & intra in cubicula tua, claude oſtia tua ſuper te, abſcõdere modicum ad monumẽtũ, donec pertrãſeat indignatio mea. Præterea ad literam quoque intelligendo, conſtat diſcipulos clauſiſſe fores, ſi quando conuenirent oratum ſeu meditatum, propter nõnullos tũ ex Iudęis animaduerſores, tum falſos chri
Gala.2. ſtianos, de quibus Apoſtolus dicit, Titum nõ eſſe coactum circũcidi: ſed ꝓpter ſubintroductos falſos fratres, qui ſubintroierunt explorare libertatem noſtram, quam habemus in Chriſto Ieſu: ſicut nunc quoq; inter chriſtianos vſu venire ſolet Venit ergo ad diſcipulos ſuos dilectiſſimos dñs, ſicut promiſerat eis, Vbicunq, duo aut tres congregari fuerint in nomine ſuo, ibi ſe mediũ fore. Et deinde poſt cœnã,

Vos quidem nunc triſtitiam habetis,ſed ego iterum vide- *Ioan. 16.*
bo vos,& gaudebit cor veſtrum. Et rurſus,Iterum veniam *Ioan.14.*
ad vos,& aſſumam vos ad meipſum.

2 Stans autẽ in medio illorum,ſalutauit eos,& dixit,Pax *Mat.10.*
vobis. Hunc ſalutandi modum in vſu habuerũt Iudæi,vt di
cerent inter ſe,Sahlom lecha,Pax tibi. Docuit idem diſci-
pulos ſuos Chriſtus,& iuſſit,vt in quamcũque domũ intra-
rẽt,primũ ſtatim dicerẽt,pax domui huic.Ita ſanè hic quo-
que dominus pacificũ volens oſtendere ingreſſum ſuum,di
xit,Pax vobis. Pacem hanc omnes habere debẽt chriſtiani,
pacem inquã in Chriſto,in conſcientia quiſq; ſua,in gratia
Dei & gloria.Hinc etiã lex(inquit Cyrillus)quędã eccle- *Cyrillus.*
ſię tradita eſt.in ſanctis enim cõgregationib⁹ hoc ſæpi⁹ ad
inuicẽ dicimus,Quia pacẽ ad nos & ad Deũ habere,fons &
origo bonorũ omniũ eſt. Ita ſane vſurpauit etiã Paulus,ita
Eſaias,Seruabis pacem:quia in te ſperauimus. Vſqueadeò *Eſa. 26.*
igitur decuit,vt ſic Chriſtus ſalutaret ſuos,quoniã ſolus il-
le pacis largitor eſt verus,qui & teſtimonio ſcripturę ipſiſ-
ſima pax eſt. Magnum fratres & ſalutare quiddam pax eſt,
quã Deus ipſe quotidiano inſtinctu nobis inſpirat:iuxta il-
lud Dauidis,Audiã quid loquatur in me dñs Deus, quoniã *Pſal.84.*
loquetur pacem in plebem ſuã. Pacem ipſe etiam Chriſtus
docuit in terra, iubens ſuos pacem habere inter ſe mutuò. *Mar.9.*
Moriturus quoque iamiã,pacẽ illis ſuam dedit, & pro me- *Ioan.14.*
moriali reliquit. Quumque reſurrexiſſet,prima ſtatim ſalu
tatione pacem apoſtolis annunciauit. Pacem illam genti- *Ioan.20.*
bus quoque per apoſtolos ſuos prædicauit, teſte Propheta, *Zacha.9*
Pacem loquetur gentibus. Et profecto res eximia,ſancta,
pręclara,maximeq; ſalutaris pax illa eſt,quantumuis rariſ-
ſima hoc præcipuè ſeculo, in vniuerſo etiã chriſtianiſmo.
Quantum præſtaret,quantumq; referret nos pacem fouere
ſedulò,vt ſic plus gratię conſequeremur à Deo?Certè e-
nim verum eſt illud Auguſtini,quòd qui ſeruat pacem cum *Auguſti.*
proximo ſuo,ei trinitas tota cũ vniuerſo exercitu cœleſtiũ
benedictionem confert. Hinc Dauid dicit,Ecce quàm bo- *Pſal.138.*
num & quàm iucũdum,habitare fratres in vnum. Quoniã
illic miſit dominus benedictionem & vitam vſque in ſecu
lum. Vbicunque ergo pax,ibi Deus eſt:vbi contentio & di
ſcordia,ibi diabolus. Tantum autem eſt bonum pacis,vt ea
etiã hoſpitio excipiat Chriſtum,teſtãte Paulo,ſedulò vti-

1.Cor.13. que illo ad ſectandam pacem exhortatore,quum ait,Habete pacem,& Deus pacis erit vobiſcū. O Deum immortalē, ſi vere chriſtiani eſſemus,nō tot eſſent inter nos bella,diſſidia,cōtentiones,homicidia,odia,inuidiæ, & quid deniq; non omne penitus malorum genus. Verùm nō eſt qui velit alteri obſequi, & nonnunquā cōdeſcendere ex amore Dei & pacis:ſed quiſque ſibi iudex eſſe cupit,nec cuiquam propter Deum remittere noxam. Hinc nimirum tanta malorū congeries in mundo,hinc tot ſcelera,hinc tam infinita incumbunt regnis,regionibus,oppidis, peneq; vicis & vicinijs omnibus incommoda & damna. Sed hic tu mihi audi

Eccle.25. Sapientē,In tribus placitū eſt ſpiritui meo,quæ ſunt proba tã corā Deo & hominibus, Concordia fratrū & amor proximorū,vir & mulier bene ſibi cōſentiētes. Quiſquis enim animo & affectu chriſtiano verè dimittit proximo ſuo,nec cum ipſo quicquam contendit, omnia Deo offerens, is demum & hic pacis commoda ſentiet,& illic æternum remu

Deut.32. nerabitur à Deo,iuxta illud Moſaicum, Mihi vindictam,&

Rom. 12. ego retribuā.Sic qui Deo honorem dat, deſeruiēs beneplacito illius,iſte viciſſim honorem apud eum merebitur. Vos itaque hic dilectiſſimi, per Deum immortalem ipſiúſque nomine admonitos volo, viuite pacificè,pacem ſectemini cum omnibus: neminem vobis temerè malè conciliatum credite,ne ſitis obſecro tam contentioſi,atque ad pacificādum improbi adeò & cōtumaces,vt Ethnici,nec vobis vindictam & vltionē in omnibus ſumite.Mementote chriſtianos eſſe vos,ad animum reuocate,quòd oratis quotidie,Di

Mat. 6. mitte nobis debita noſtra,ſicut & nos dimittim⁹ debitoribus noſtris. Multum magnumq; hoc eſt,beneplacitum Deo & acceptum: ideoque tibi eo magis erit propitius,& peccata clementius dimittet,ſecundum quod dixit,Si dimiſeritis

Mat. 7. hominibus, dimittet vobis etiam peccata veſtra pater veſter,qui in cœlis eſt:quia quacunque menſura menſi fueritis,remetietur vobis. Eſtote igitur pacifici : quoniam pax illa vobis corpore & animo boníſque etiam externis plenè redundabit. Aut quid inde tibi commodi,ſi tibi etiam omnes homines inuiſos & peſſimè conciliatos reddideris,vnde non rarò tamen plus ipſe tibi,quàm inimicis tuis noceas? taceo detrimentum corporis & valetudinis, quod immē ſum inde prouenit,autoribus medicis. Audite benignißi-

mam Ieſu Chriſti ſalutationem, quum dixit, Pax vobis. Vos quoque agnoſcite Chriſtum, credite illum in medio veſtrũ ſtare & dicere, Pax vobis.

3 Quumque iam ſalutaſſet illos dominus, oſtẽdit eis manus & pedes: quoniam exterriti erant, nimiumque trepidabant, rati phantaſma ſe videre, iſtamque ſuſpicionẽ falſam declinare volẽs dominus, manus atque pedes oſtẽdit eis & clauorũ vulnera, vt ſic cognoſcerent idẽ illud corpus reſurrexiſſe, quod clauis & lancea perfoſſũ fuerat. Qua in re duo mira & iuxta humanam rationẽ ſibi valde contraria oſtendit, dum poſt reſurrectionẽ corpus ſuum incorruptibile, & tamen palpabile demonſtrauit. Nam & corrũpi neceſſe eſt quod palpatur, & palpari non poteſt quod nõ corrumpitur. Verùm id omne miraculoſè & virtute tantũ diuina factum eſt. Quapropter ne innitatur ratio noſtra naturæ, ſed poti' magnificet & laudet immenſam illã virtutẽ Dei creatoris. Sanè igitur intelligendus eſt Gregorius. Tu vide doctores. *Gregor.* Monſtrauit illis dominus manus ſuas, hoc eſt, vulnera manuum ſimul & pedum, ac cicatricem vulneris in latere: & gauiſi ſunt deinde viſo domino, qui antea perturbati fuerant & triſtes, etiam ex aſpectu domini, dum putarent phantaſma videre ſe. Verùm vulnerum cicatricibus viſis, quantum prius ex morte domini contriſtati fuerant, tãtùm iam rurſus gaudebant & exultabant. Aut quis non geſtiret etiã præ gaudio, ſpectaculũ videns pietatis & miſericordiæ? Manus igitur oſtendit eis cruci affixas clauis præacutis, & extenſas: pedes quoque & latus ſanctiſſimum tanto erga genus humanum pietatis vulnere tactum, vt cor etiam ipſum lancea transfodi ſineret, in euidens charitatis ſuæ & dilectionis ſignũ. Ecquis ergo non lætetur tot & tanta conſpiciens amoris pietatiſq; inſignia? Sanè enim impletũ eſt hic illud prophetæ vaticinium, Tunc videbis & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum. *Eſa. 60.*

4 Hinc veò & nobis ratio patet, qur dominus etiã in glorificato corpore vulnerũ ſuorum retinuerit cicatrices. Primũ nanque ideo ſeruauit, vt vulnera illa ſuis monſtrans diſcipulis, ipſorũ ſanaret infidelitatis vulnera. Quãobrem etiam Thomæ dixit, Mitte digitos tuos in loca clauorum & manus tuas in latus meum. *Cicatrices Chriſti.* *Ioan. 20.*

2 Deinde etiam ideo retinuiſſe creditur, vt Deo patri

oſtendere queat, quæ & quanta pro nobis ſit paſſus ſupplicia, ſi quãdo ſecundum humanitatẽ ſuã pro nobis Deũ precatur, ſicut ait Ioãnes, Aduocatũ habemus apud Deũ patrẽ dominum noſtrũ Ieſum Chriſtũ iuſtũ, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris. In hoc etiã nos clamamus ad Deũ, Reſpice domine in faciẽ Chriſti tui, ô De⁹ adiutor & protector noſter. Idem pulchrè inducit Bernardus: dicens, Per Mariam ſecurum habemus acceſſum ad filium dominũ Ieſum, & per filium acceſſum ad patrem. Mater oſtẽdit filio pectus vbi requieuit Chriſtus, & hubera quæ ſuxit: filius oſtendit patri latus & vulnera, quæ propter hominem paſſus eſt. Nulla itaq; hic eſſe poteſt petitionis repulſa, vbi tam & multa & omnino digniſſima ſũt charitatis & pietatis argumenta. 3 Ad hæc ideo factum eſt, vt ſic Chriſtus iuſtis & ſanctis ſuis oſtendere poſſit, quæ pro ipſis ſit paſſus: & quàm miſericorditer eos redemerit morte ſua propria, quomodo in Threnis legimus, Spiritus oris noſtri Chriſtus dominus, captus eſt in peccàtis noſtri: cui diximus, in vmbra tua viuemus in gentibus. 4 Præterea in hoc ſeruauit dominus cicatrices vulnerũ vt eas tandem monſtrare queat damnatis ad aggrauãdam eorum ignominiam & damnationẽ, vt hic videant quàm iuſte damnentur. videbunt enim iuxta Zachariam hic illum, in quem pupugerunt. Et iterum dicetur ei, Quæ ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarũ? & dicet, His plagatus ſum in domo eorũ, qui diligebant me. Ita peculiariter dñs malis & dãnatis oſtẽdet vulnera ſua in die nouiſſimo. quòd & Ioãnes cognouit, dicẽs, Videbit eũ omnis oculus, & qui eũ pupugerũt. Eaq; pene ſentẽtia Bedæ eſt. 5. Adhuc aliã affert rationẽ Ambro. dicẽs, Chriſtũ in hoc ſibi perpetuũ reſeruaſſe trophæũ, nõ ſecus ac miles aliquis & bellator aliquis egregius, qui ex vulnere pro patria pugnando fortiter ſuſcepto, malit chirurgicum ita ſe curare, vt reliqua maneat cicatrix, quàm vt plane cõſolidetur & adunetur cutis, vt ſic cicatrix euidẽs ſit fortitudinis & probitatis ſignũ. Hoc enim Germanorũ quorũ multa præclara extant & fortia facta, etiã teſtãtur hiſtoriæ, de quodã viro nobili & forti, Dapifero Hẽrico à Vualeburg: qui ꝑ Romano rege Philippo duce Sueuorũ, Bambergæ vulneratus eſt, cicatricẽque quã pro dño ſuo ſuſceperat, per omnẽ vitam cũ magna gloria gerebat. Sic planè Chriſtus vulnera ſua pro nobis ſuſce-

1. Ioan. 2 — *Pſal. 83.* — *Bernar.* — *Thre. 4.* — *Zach. 12 & 13.* — *Apoc. 1.* — *Ambro.*

pta cœlo inferre maluit, abolere noluit, vt Deo patri precia libertatis noſtrę oſtenderet. Talem ſibi pater ad dexteram locat, trophæũ noſtrę ſalutis amplectẽs. Quæ ratio eſt, cur martyres quoq; ſancti vulnerũ & ſuppliciorũ ſuorũ cicatrices habituri ſunt in æterna patria. Nos Deũ ſuppliciter oremus, quatenus ille nobis gratiã ſuã donare dignetur, vt & nos poſt reſurrectionẽ noſtrã læti aſpiciamus cicatrices ſanctiſſimorũ vulnerum Chriſti, ſicq; lætiſſimã illã audire, mereamur ſententiã benedictionis & fœlicitatis æternæ.

HOMILIA SECVNDA SVPER EVANgelio eiuſdem dominicæ primæ.

1 Pſo adhuc dominicæ reſurrectionis veſpero, apparuit dominus diſcipulis ſuis, & ſalutauit eos, dicẽs. Pax vobis, Deinde oſtendit eis manus & pedes, atque gauiſi ſunt. Iterumq; ſalutauit eos, Pax vobis, inquiẽs, quæ ſane iteratio quædam confirmatio eſt, autore Auguſtino, cuiuſmodi & illud propheticũ eſt, Faciet pacem mihi, Pacem faciet mihi. D. Chryſoſt. alium hic ordinem inſtituit, dicens, Quum bellũ implacabile cum Iudæis haberẽt, pacem eis dicit, vt parem bello conſolationem afferat. Viciſſim ergo viris propter bellum pacem, mulierib⁹ propter mœrorem lætitiam annunciat. Alij volunt eo Chriſtũ bis illis pacem nunciaſſe, quod geminam paſſuri eſſent perſecutionem, à Iudæis videlicet & Gẽtibus. Sunt rurſus qui id ideo factum putant ad deſignandum geminam eſſe pacem, aliam hic in terris temporalem, aliam in cœleſtibus æternam. Quo pertinet quoniam & epiſcopus inter celebrandum bis ſalutat aſtantes hoc verbo, Pax vobis. Pacem illam hic in gratia & iſthic in æterna gloria agnoſcere verè nemo poteſt, niſi qui & expertus eſt. ſiquidem nec requies neque pax eſt impio & peccatori, cùm cor impij ſit inſtar maris ebullientis & efferuentis aſſiduò.

Auguſt. *Eſa. 27.* *Chryſo.* *Eſa. 57.*

2 Deinceps ait illis, Sicut me miſit pater, ita & ego mitto vos. Quæ verba Auguſt. omnia ſecundum humanitatem Chriſti, qua ille mediator eſt Dei & hominum, ab eo vult eſſe dicta, ita tamen quod etiã filius Dei ſecundũ diuinitatem ſuam miſſus ſit à patre, quoniam ipſe dixerat, Exiui à patre, & veni in mundũ. Quomodo apoſtolus etiam dicit, quia miſit Deus filium ſuum factum ex muliere. Atque ideo beatus Auguſtinus quoque in alio loco fatetur filium

Auguſt. lib. 15. de trini. & ſuper Ioannem. *Ioan. 16.* *Galat. 4*

etiã miſiſſe ſeipſum in hunc mundũ. Quod vel maxime mo uere debet viſcera cordis noſtri erga immenſam illã miſericordiam Dei: qui quomodo gratiã nobis conferre potuiſſet maiorem, quam ꝙ filium ſuum vnigenitũ miſit in hunc mundũ, vt ſeruos iam tum peccatis deperditos redimeret? Sicque concors illa iam doctorũ omniũ ſententia eſt, quod filius Dei à patre ſimul & ſpiritu ſancto miſſus eſt, idque adeò in ſacris literis fundatũ eſt firmiſſimè, ſicut etiã Eſaias

Eſa.61. inquit, Spirit⁹ domini ſuper me, eo quòd vnxit me, ad prædicandum pauperibus miſit me. Iſtud enim prophetę verbũ de Chriſto intelligendũ eſſe, vel ipſe Chriſtus ſatis confirmauit, dum in ſynagoga aperto libro legens illud, diceret,

Luc.4. Hodie impleta eſt ſcriptura in auribus veſtris, ſicut eundem

Ambroſ. lib.1.de ſpũſctõ. textũ ſuper hoc inducit Ambroſius, quod tamen fortius adhuc confirmat Auguſtinus ex iſto prophetico, Nunc dominus Deus miſit me & ſpiritus eius.

Auguſt. Eſa.48. Et quia perſona filii Dei etiã iuxta diuinitatem mittatur, etiã Gregorius hic probat, eo ꝙ ſpirit⁹ ſanctus: qui cùm ſit

Grego. coæqualis patri & filio, licet incarnatus non ſit, tamen miſ

Io.15.16. ſus eſt. ſicut ſe filius eum miſſurũ eſt pollicitus, dicens, Quũ venerit paracletus, quem ego mittã vobis à patre. Et infra, Quũ abiero, mittã vobis eum. Idcircò mitti non ſemper eſt incarnari: quoniã & ſpiritus ſanctus mittitur. Plura tñ de miſſione filii Dei, & ſpirit⁹ ſancti vide in homiliis Pentecoſtes. ꝫ Verba hæc, ſicut miſit me pater, communiter ſic intelligũtur, quaſi diceret, Ad illud ad quod me pater miſit, & ego vos mitto, hoc eſt ad patiendũ, ad laborandũ, ad plan

Gloſſa. tandũ. Quod etiã gloſſa vult, Grego. ſic explanat. Sicut mi

Grego. ſit me pater. Id eſt ea charitate vos diligo: cũ inter ſcãdala peccatorũ mitto, qua me charitate diligit pater. Et quãuis ille me⁹ me diligit pater, tamẽ ad tanta ſufferẽda ſupplicia miſit, ſicut ſcitis ipſi: ideoq; & ego ex charitate vos mitto, non quidẽ ad hæc vana gaudia mũdi, ſed ad patiendũ inter ſcãdala peccatorũ: queadmodũ antea eis dixerat, Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporũ. Exponi etiam ſic po

Matt.10 teſt, quaſi conſolaretur eos, ſic dicere volẽs, Habete fiduciã:

Ioan.16. quia ſicut miſit me pater, & ego in quẽ veni, vici mundũ: ita

Chryſo. & vos victores abibitis. Eſtote fortes & bene cõfidite. Sic ille eorũ erigit animos, & ſuã ſimul proponit autoritatẽ. ſiquidẽ ſuum eis relicturus erat miniſteriũ: & quũ nondũ ro-

gaſſet patrem,ſua autoritate eis poteſtatē prebet. Concordat cum ijs Theophylactus, & ſic omnes illi ſenſus ſpiritui ſancto conueniūt & conſentiūt. Cyrillus verba hæc preclarè interpretatur, & ita planè vt quod ille dicit, cuique chriſtiano multum ſit animaduertendū. Vult enim Chriſtū hic prima verbi huius parte ſemet oſtendiſſe apoſtolū eſſe Dei patris. Apoſtolus aūt idem eſt quod nuncius ſiue legatus. Ait ergo, Sicut miſit me pater. Ecce & Chriſtus legatus eſt, Miſſus à patre apoſtolus apoſtolorū. Vis planius adhuc ſcire quomodo ille apoſtolus ſit Dei, & quare in mundum hūc miſſus venerit? Audi ipſum ſic inquientē, Ego de cœlo deſcendi, nō vt facerē voluntatē meā, ſed eius qui miſit me. Et iterum, Non ideo miſit Deus filium ſuū vt iudicet mundum, ſed vt mundus ſaluus fiat per ipſum. Apud Matthæum quoq;, Non veni, inquit, vocare iuſtos, ſed peccatores. Quid multa? In Ioanne etiā cibū ſibi hūc eſſe ait, vt faciat voluntatē eius qui miſerat ipſum. Et rurſus. Sicut miſit me viuēs pater, ita & ego viuo ꝓpter patrem. Et alibi, Qui me miſit, mecū eſt. Ex quibus locis oībus ſatis manifeſtè euincitur apoſtolat⁹ Chriſti, & quare miſſus ſit in hūc mundū ſaluandū, & ad vocādos peccatores ſimulq; voluntatē Dei impleturus. Hic ille nimirū altiſſimus noſter apoſtolus eſt Chriſtus, vt iam rectè omninò dixerit, Sicut miſit me pater. Tu inter cętera obſerua quod iam dixi, cur in hūc mundū aduenerit Chriſtus. 4 Sequitur, ita & ego mitto vos. Quemadmodū Chriſtus apoſtolus eſt à Deo patre in hūc mundū miſſus ad populū Iudęorū, ita ille viciſſim apoſtoſtolos miſit in orbē vniuerſum. Nāq; ijs verbis doctores ordinauit & diuinorū myſteriorum miniſtros, quos vt luminaria ad illuſtrationē nō Iudęorū regiōis ſolūmodo miſit, quę iuxta legalis mādati menſurā à Dan vſq; Berſabee patebat, ſed vniuerſū terrarū orbē illuminare iuſſit. Et quāuis illos iam antea vocauerat ſæpius, vt poſt baptiſmū ſuū quando ad ſe vocauit Andreā, Petrū & Philippū, & in piſcatura, & quando videbat piſcatores reficiētes retia ſua, & cū primis cùm eos conuocaret, & duodecim cōſtitueret apoſtolos, in dignitatē apoſtolat⁹ eos euehēs, (vt in homilijs de apoſtolis) attamen hicdemū apoſtolicā illorū cōfirmauit dignitatē, poteſtatē & honorē, quoniā hic vocauit eos ad glorioſum illud apoſtolatus officiū, vt ſic tandē cōmotum orbē firmarēt ſuſten

Theoph. Cyrillus Et Chriſtus apoſtolo eſt. Ioan. 6. Ioan. 13. Mat. 9. Ioan. 4. Ioan. 6. Ioan. 8. Cyrillus Ioſue. 15. Ioan. 1. Luc. 5. Mat. 9. 10 Mar. 3.

Pſal. 74 tacula eius facti, ſicut Dauid dicit, Ego confirmaui colũnas
Cyrillus. eius. Et hoc eſt quod hic Chriſtus ait, Sicut miſit me pater, ita & ego mitto vos. declarare per hoc volẽs immenſam illam apoſtolatus dignitatem, officij; ſimul & poteſtatis magnitudinem. Prętereà etiam ijs verbis docẽtur apoſtoli, qua via dominum in omni vita ſequi debeant. Tu prę omnibus diligẽtius ibi hoc obſerua, quòd apoſtolos ſuos miſit Chriſtus. aliâs enim nihil omninò vel poteſtatis vel offici, vel dignitatis & honoris habuiſſent, ſi vocati non fuiſſent, iuxta
Rom. 10. illud Pauli, Quomodo prædicabunt niſi mittãtur? ſicut ſcriptum eſt. Quàm ſpecioſi pedes euangelizantiũ pacẽ, prędi
Heb. 5. cantium bona? Et ad Hebręos, admonet nemin̄e ſibi ſumere debere honorẽ, niſi à deo vocat⁹ fuerit vt Aaron. Vbi videãt Neochriſtiani iſti & contemplentur ſuos pſeudoprophetas & animicidas. Obſeruãt diligẽter à quo miſſi ſunt. Vtique enim non eos miſit Deus pater, qui filium ſuũ miſit: nõ filius ipſe Chriſtus, qui apoſtolos miſit, neque apoſtoli, qui epiſcopos & presbyteros miſerũt. Quid igitur reliquũ eſt, niſi à diabolo patre miſſos eos eſſe? Quoniam prophana laicorũ poteſtate freti, intrudunt ſeſe aduerſus omnẽ eccleſiaſticã ordinationẽ, ab ipſis iam inde apoſtolorũ temporibus in hęc tẽpora vſq; profectã. Sicq; nunc demũ in iſtis im
Hier. 23. pletur, quod dominus prædixit per Hieremiã dicentẽ, Non mittebam eos, & ipſi currebãt: non loquebar ad eos, & ipſi prophetabãt. Quandoquidẽ igitur Lutheranorũ, Zuinglianorum & Catabaptiſtarum prædicatores plurimũ miſſi non ſunt à Deo, neque à magiſtratibus legitimis, ſed propria tũ temeritate, tum præſumptione immiſcent ſe, ſibiq; ipſi ſanctum illud ſumũt prædicatiõis officium, ad quod vocati non ſunt. ideo non vera ianua ingrediuntur ouile Chriſti, ſed aliundè aſcendunt: quid ergo reſtat niſi vt fures ſint & latro-
Ioan. 10. nes? fures quidẽ, eo ꝙ honorẽ temporalem & omnia bona mundana iniquè ſibi adrogãt, hominesq; ſimplices ſub fuco & prætextu euangelij decipiũt: latrones autẽ, quia moloſſi & venatici canes diaboli, animasq; hominũ perdunt, & in
Hæretici æternam ſeducunt damnationem. Propriè itaque hic Chriſtus fures cõmemorat & latrones qui laniant occiſos: id enim vtrunque faciũt hæretici, qui dum furantur ſimul & latrocinantur, eccleſiam Dei contemnũt, miniſtros eiuſdem & prælatos calumniantur: nihil nec publicè neque priua-

tim dicere poſſunt, niſi in iniuriam & contumeliam cedat ſummi pontificis, epiſcoporũ, ſacerdotũ, & monachorũ, aliquando etiã principũ. Quæ nimirum miſera hereticorũ eſt lanięna, in qua latrocinia ſua exercent aduerſus manifeſta ſcripturarum noui veteriſq; teſtaméti argumenta, & ipſam adeò ordinationẽ diuinam. Non hoc fecerunt apoſtoli, columnæ & fulcimenta eccleſiæ: quia non ſecus atq; Chriſtũ miſit pater, ita viciſſim Chriſt⁹ apoſtolos miſit in ſpiritualem ædificationẽ eccleſiæ, atque ideo eis hic regimen cõtulit eccleſiæ catholicæ. Nos quoq; profuſis precibus dominũ deprecemur, vt in eadẽ ſic viuamus præſidijs gratiæ ſuę adiuti, vt tandem vitam conſequamur ſempiternam, Amen.

HOMILIA TERTIA EIVSDEM dominicæ primæ.

D Ominus noſter Ieſus Chriſtus, poſt lætiſſimã illã ſuam reſurrectionem, apparũit diſcipulis ſuis: ſalutauit eos, & pacẽ precatus eſt illis, manus quoq; & pedes oſtendit eis, & dixit, Sicut me miſit pater, ita & ego mitto vos. Deinde inſufflauit in eos, & dixit, Accipite ſpiritum ſanctũ. Quũ, iam inquit Cyrillus, ingẽti apoſtolatus dignitate inſignes atq; illuſtres diſcipulos feciſſet domin⁹, & ſacros myſteriorũ gubernatores ordinaſſet, proprio eoſdem ſpiritu quem ſufflans dedit confeſtim iam ſanctificat. *Cyrillus.* Qua rẽ ſignificare voluit, noſq; docere, ſpiritũ ſanctũ tertiam eſſe in diuinis perſonã. Planẽ enim inſufflando declarauit ſpiritũ ſanctũ non patris ſolius eſſe ſpiritũ, ſed & ſuũ, idq; contra Græcos: ſicut idem etiam in alio loco dicit, Ille clarificabit me, quia de meo accipiet, & per ꝓphetã iam olim hoc ipſum inſinuarat, Spiritus à facie mea egredietur, & flatus ego faciam. Non eſt tamen quòd ineptẽ ſibi perſuadeat quiſquam, aut cogitet ipſum flatum Chriſti, ſpiritũ ſanctum fuiſſe, qui ſignum ſpiritus ſancti tantùm fuit, non ſecus ac columba in cuius ſpecie apparuit ille in baptiſmo Chriſti, aut nubes iſta lucida quę viſa eſt in transfiguratione domini, atq; linguæ igneæ quæ apparuerunt ſuper apoſtolos diſpartitæ. Ad eundem nanq; modum planẽ hìc etiã afflatus illẽ Chriſti ſignũ extitit, in quo datus eſt ſpũs ſanctus. Idipſum igitur ſigno expreſſit exteriori, ꝙ intus operabatur in cordibus eorum, cuius rei ſimile habemus exemplum, quando Deus inſpirauit ſpiraculũ vitæ, & factus eſt *Auguſt.* *Ioan. 16.* *Eſa. 57.* *Matth. 3* *Mat. 17.* *Act. 2.* *Gen. 2.*

inde homo in animã viuentẽ:ita enim iam inſpirauit men tibus apoſtolorũ, vt eſſent ſpirit' viuus per exhibitionẽ ſa

Cyrillus. cramentorũ. 2 Oſtendit autẽ,inquit Cyrillus,hinc neceſſariò ſpiritum illis dandũ eſſe,qui ad apoſtolatũ mittuntur·cauſam etiam ſubaperit, quoniam nec poterãt ea facere quæ Deo placerent,nec peccatorũ effugere laqueos,niſi ſuperiorẽ induti virtutẽ,ad diuinũ animi robur firmentur.

1. Reg. 10 Eius quoque argumentũ habemus in hiſtoria Regum,quando Samuël dixit ad Saul, inſiliet in te ſpũs domini, & prophetabis,& mutaberis in virũ alium. Quòd ſi igitur per ſpiritum ſanctum Saulem Deus transformauit in virũ alium, cùm iam rex fieri deberet,quãto magis opus fuerat per ſpiritum ſanctum cõfirmari apoſtolos, qui iamiam facti apoſtoli, per omnem terrarũ orbem euangeliũ prædicaturi erant,magiſtri regum & principum effecti? Ita idipſum te-

1 Cor. 15. ſtatur Paulus, qui dum apoſtolatus ſui mentionẽ facit, ſeq; præ cæteris laboraſſe dicit,addit, Non ego,ſed gratiã Dei mecum.Atq; hoc etiã inde colligi poteſt,quoniam ſi nemo dicere valet(teſte Paulo)dominus Ieſus,niſi in ſpiritu ſancto,quantò magis apoſtoli intellecturi nõ erãt immẽſa illa & profundiſſima myſteria Chriſti,vel eadẽ alios rectè edocturi,niſi gratia ſpũs ſancti tum adiuti tum cõfirmati fuiſſent, in iiſq; intellectum humanum multis modis excedũt & ſuperant?Idque adeò iam olim præſignatũ fuit in veteri teſtamento,quod vmbrã tantùm habuit futurorum,in ipſa ſacerdotũ cõſecratione.primùm enim Aaron & filii ſui lauabãtur, deinde ſacrificabatur & immolabatur aries, cuius ſanguine ſacerdotis extrema inungebatur auricula,& pollex manus dexteræ,maiorq; digitus pedis.Quod vtiq; deſignauit myſteria Chriſti,cuius tum aqua tum ſanguine ſanctificamur:per aquam quidẽ baptiſmi,ſanguinẽ verò quem in paſſione ſua,tandemq; ea ipſa qua & mortuus eſt cruce, pro nobis effudit.Ipſe igitur Chriſtus,aries ille eſt ſanctificationis : quoniam ipſe etiam miniſtros ſuos perficit tunc, cùm ſpiritum eis ſuum infundit, 3 Et quia multa ſunt,circa quæ ambigere hic aliquis poſſet,ea quoque omnia nobis hic veniũt diſſoluenda. Principio aũt dicat quis, Quo modo hodie ſpiritũ ſanctum dederit apoſtolis Chriſtus, quem

Mat. 10. iam dudum dedit eis, cùm ad officium mitteret prædica-

Luc. 9. tionis.ſic enim ait Matthæus,Conuocatis duodecim diſci-

pulis, dedit illis poteſtatem ſpirituũ immundorũ, vt eijcerent eos, & curarent omnem languorẽ & oẽm infirmitatẽ. *Cyrillus.*
Id aũt ſine ſpũ ſancto fieri nõ potuiſſet. Quòd ſi igitur ſpiritum ſanctũ tunc acceperunt, quo modo eis etiã iam dederit? Deinde qui tandem fieri potuit, vt hic ſpiritum ſanctũ dederit apoſtolis, cùm tamen dixerit apud Ioannẽ, Expedit *Ioan. 16.* vobis vt ego vadã: niſi enim abiero, paracletus non veniet: ſin aũt abiero, mittam vobis eum? At nondum abierat ille *Ioan. 7.* ante aſcenſionẽ ſuã. Quomodo ergo ſpũm miſit cõtra ſuũ ipſius promiſſum, quãdo euangeliſta dicit ſpiritum miſſum adhuc non fuiſſe, quoniã Chriſtus clarificatus nondũ fuerat? Sed hoc quia tam de reſurrectiõe quàm aſcẽſione Chriſti intelligi poteſt, miſſum facimus. Ad illud prius autẽ re- *Luc. 9.* ſpondemus, ſpiritum ſanctũ à Chriſto diſcipulis ſuis bis eſſe miſſum: primò, contra aduerſariam poteſtatem ad expellendos dæmones & curandos ægrotos: quod ſanè ſpũs ſancti donũ extitit tantùm, vt etiam in nomine Ieſu dæmonia eiicerent, qui Chriſti diſcipuli non erant: quo nomine Ioan *Marc. 9.* nes ad dominũ veniẽs dixit, Magiſter, vidim⁹ quendã in no *Act. 19.* mine tuo eiicientẽ dæmonia, qui tamen nos non ſequitur. Secundò ſpũs ſanctus à Chriſto datus eſt apoſtolis in poteſtate remittendi peccata, idq; die ſancto Paſchæ factũ eſt. Vtrunq, autẽ illud adhuc in vſu retinet eccleſia, alterunq; repræſentat in exorciſtis: & quando ſacerdos in oratione ſua ſuper eos quos baptizaturus eſt, precatur diuina virtute cohiberi arceriq; diabolũ, quo minus impediat in baptizando gratiam ſacramenti. Alteram verò poteſtatẽ etiam eccleſia obſeruat in ſacramento pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorũ. Et quia vtraq, hæc poteſtas membris Chriſti neceſſaria hic eſt ſuper terrã, ideo bis ſpũm ſanctum adhuc in terris viuẽs Chriſtus dedit apoſtolis. Atq; diligenter hic obſerua, quoniã ſicut priorẽ illã poteſtatẽ Chriſt⁹ dedit diſcipulis ſuis adhuc mortalis exiſtẽs, ita eadẽ etiã non hodie in eccleſia vſurpatur penes cathecumenos, eos. ſ. qui quum baptizati nõdũ ſint, in fide tñ iã paulatim erudiũtur. Sacramentũ verò pœnitẽtię remiſſio peccatorũ ex efficacia abſolutionis & vi clauiũ cum nemine exercetur efficaciter, qui nõ à peccatis reſurgit per contritionẽ verã & plenã confeſſionem. Atq; ideo Chriſtus diſcipulis ſuis ſpiritum ſanctum in hac poteſtate demum poſt reſurrectionem ſuam dedit.

4 Quomodo autem à Chriſto datus ſit ſpiritus ſanctus
die Paſchæ & Pẽtecoſtes cũ certo diſcrimine, difficilis om-
ninò locus eſt, inquit Cyrillus, & facilis rurſus : cùm non
Cyrillus hominem nudum, ſed Deum verum hæc & feciſſe, & dixiſſe
Chryſo cogitamus. Et principio quidẽ Chryſoſt. dicit quoſdam in
ea eſſe ſantentia, vt putent Chriſtum nõ dediſſe hic ſpiri-
tum apoſtolis, ſed idoneos ad eum accipiendũ per inſuffla
Theoph. tionem rediddiſſe. Idem recidit illud Theophylacti verbũ
cùm ita, Inſufflat & dat eis ſpiritum ſanctum, nõ prefectũ
donũ patris nunc eis tribuens (hoc enim in Pentecoſte da
turus erat) ſed ad ſuſceptionẽ ſpiritus eos idoneos reddẽs.
Id ita declarant quidam, Quia adeò deiectus & debilitatus
eſt homo poſt Adæ lapſum, vt ei etiã illa, quæ maioris per-
fectionis cauſa eſſe debebat, ſublimis eleuatio mentis egri
tudinem inferat corporis & debilitatẽ, ſicut nobis teſtan-
tur hiſtoriæ de ijs, qui raptum aut extaſim patiũtur. Hoc e-
*Dan.*10 nim Danieli contigit circa Tigrim, dum viſionem videret
viri cuiuſdam. Sequitur inde, Non remanſit in me fortitu-
do, ſed & ſpecies mea immutata eſt in me, & emarcui, nec
*Ezech.*2. habui quicquã virium. Sic ex viſione Ezechiẽl etiã corruit
*Apoc.*8 in faciẽ, & Ioannes in viſione concidit velut mortuus. Hi-
nc iam volunt iſti, quoniã in die Pentecoſtes accipturi e-
rãt apoſtoli immẽſam ſpiritus ſancti gratiã, ne humana fra
gilitate ſubſiſtere nõ poſſint, iamiã illos confirmatos eſſe
ad ſpũs ſancti gratiam ſuſcipiendam. Et ſi autem ego huic
ſententię non plenè inſiſtam, pluris faciens quòd alij affir-
ment, apoſtolos ſpiritum ſanctum hic recepiſſe ſicut idip-
ſum apertè ſatis verba contextus arguunt. quãdo dixit dñs,
Accipite ſpiritũ ſanctũ. Neq; timendũ erat quod inde de-
bilitarentur, ſicut Daniẽl, Ezechiẽl & Ioannes: quoniã die
Pentecoſtes ſpũs ſanctus datus eſt in ſingularem quãdam
apoſtolorum confortationem, ita vt ne hic quidẽ imbecil-
*Act.*1. litatis aliquid foret metuendum : ſiquidẽ ita Chriſtus illis
promiſerat iamiam aſcenſurus in cœlum, Accipietis virtu-
tem ſuperuenientis in vos ſpiritus ſancti. Tamen eo liben-
tius illud adduxi, vt hoc ipſo moueantur ſapiẽtes huius mũ
di ad humilitatem, conſiderantes intellectum noſtrũ tãtæ
eſſe infirmitatis, vt etiam velut ægrotet ex ſublimium rerũ
meditatione & intelligentia, Aut quantulũ eſt quod nobis
ſcire videmur & intelligere? exignũ ſanè quiddã eſt quic-

quid illud eſt, quoniam intellectus noſter ex ipſo iam inde peccato Adæ adhuc captiuus eſt. Qua de re aliâs plura. Alterum porrò quod hic obſeruandũ venit, illud eſt, & quidem aduerſus quoſdam ignauos, torpẽtes, tepidos, imò pleroſq; etiã planẽ frigidos chriſtianos validiſſimũ, qui qua ſunt cordis duritie, pœnitẽtiam oẽm totamq; confeſſionẽ differũt vſq; in ſeptimanã magnã, & quid mirũ, ſi lignea & aridiſſima habẽtes pectora, vix demũ ad ligni pulſum adueniunt? tunc quoq; tardi nimiumq; duri ſtatim à cõfeſſione ad mẽſam dñicam, nihilo magis quàm canes parati, currũt: cũ tamen Chriſtus quadraginta totis diebus vſq; ad aſcenſionẽ ſuam, & deinceps adhuc alij vndecim, præparauit apoſtos ad dignè ſuſcipiendum ſpiritũ ſanctũ. O igitur quiſquis es homo, q tuæ vitæ & ſalutis raionẽ habere deſideras, proba teipſum, & præpara diligẽter ad dignã ſuſceptionẽ corporis Chriſti, quoniam in hac re plurimum tibi poſitum eſt & lucri & periculi. Sed de ijs iam ſuprà in die cœnæ dominicæ ſatis dixim⁹. Nunc redeũtes ad inſtitutum, omiſſa etiã hac ſententia, paulò propius ad Chriſti verba accdamus.

5 Veram Cyrilli ſententiam paulò altius iã hic libet repetere: quoniã multa pulchra & ſalutaria cõtinet. Vti tamẽ profiteor primùm, nihil me hic dictũrũ quòd ipſe vel excogitarim, vel ex ſomnio (vt Neochriſtiani faciunt) obſeruarim, quãdo eo loco cõſiſtere me video, vbi poſt Dei gloriã & honorẽ, proximè veſtrarũ animarũ ſalutem mihi cognoſco eſſe promouẽdã. Non igitur proprio Marte & ingenio ſacras literas vobis enarrabo, quòd ſolẽt facere prædicatores illi, qui dum carni ſeruiũt, pro ſuo lubito ſcripturis abutuntur, & eaſdem laniãt miſerè: ſed iuxta ſentẽtiam & expoſitionẽ ſanctorũ patrũ diuinitus edoctorũ, atq; illuſtratorũ gratia ſpũs ſancti, quorũ ſanctimonia Deus ſæpenumerò cõfirmauit miraculis: quibus & vos pl⁹ fidei dare debetis, quàm vel mihi, vel meis, vel etiam eccleſiæ totius aduerſarijs. Principio Cyrillus declarat, quàm cõueniẽs fuerit, imò quàm planè oportuerit filium quoq; ſpũs largitorẽ videri, vt ſic intelligerẽt fideles ipſum eſſe qui virtute ſpũs omnia creauit, noſtramq; adeò naturã ſancti ſpũs ſignaculo cõſignauit. Cumq; deinceps renouãda eſſet natura hominis, rurſus ſpiritũ ſanctũ per inſufflationẽ dedit, vt ſicut inſpiratione vitalis ſpiraculi cõditi ſumus, ita ſimili modo

Cyrillus. *Cyrillus.* *Gen. 2.*

ad nouitatem vitæ præparemur. Nanq; cõformari Chriſto homini, qui per ſpiritũ ſit renouãdus, ſatis patet ex Apoſtolo cùm ait, Filioli mei, quos iterũ parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. quæ ſanè formatio, nõ niſi per ſpiriũ ſanctum fit. Deinde inquit Cyrillus, Aut duplicẽ quãdam gratiam datam illis fuiſſe in diuerſitate tẽporum dicemus, aut tempus ipſum ignorabimus, in quo ſpũs participes effecti ſunt apoſtoli: nanq; hodie ſpiritum ſanctum Chriſtus dedit apoſtolis, & eũdem die Pẽtecoſtes pleniſſimè effudit ſuper oẽs, qui per fidem & baptiſmũ ſecuturi ſe erant, ſiq; tunc impletum eſt illud prophetæ vaticinium, Effundam de ſpũ meo ſuper omnẽ carnẽ, ſicuti locum eunden Petrus in hoc citauit die Pẽtecoſtes. Quãuis neceſſarium quoq; erat hoc modo tunc ſe manifeſtare filiũ Dei, vt fideles cognoſcerẽt eum illũ eſſe, qui in virtute ſpũs omnia creauerat. At nos iam oremus Deum pro omnibus viuis & defunctis, &c.

Cyrillus — *Iohel. 2.*

HOMILIA IIII. SVPER EVANGELIO eiuſdem dominicæ.

Emanſerunt nobis quædam fragmẽta ex verbis Cyrilli: ea ne depereant, nũc curandũ eſt, Primumq; ſtatim ad ingreſſum parandum, offert ſe regula egregia Cyrilli, noſtro inſtituto plurimum cõueniens. Multa, inquit ille, tempore ſuo generaliter facturus pollicit' eſt dñs: quæ tamẽ ex parte antea fecit, vt credamus verè ipſum vniuerſaliter promiſſa quoq; facturũ. Sic enim illè pollicitus eſt ſe mortuos oẽs reſuſcitaturum, venturamq; horã qua mortui audiant vocẽ filij Dei. Et quãdo immenſa rei magnitudo omnẽ ſuperabat intelligẽtiam hominũ, etiã tunc idipſum præuenturus, ante tẽpus vniuerſalis reſurrectiõis ſuſcitauit Lazarum, aliumq; adoleſcentẽ & Iairi filiã. Præterea promiſerat glorioſam fore reſurrectionẽ ſanctorũ, quoniam iuſti fulgebũt ſicut ſol in regno Dei. iſtamq; generalẽ promiſſionẽ gloriæ futuræ, quo certius crederetur à fidelibus, ſua ipſius trãsfiguratione cõfirmauit, dũ diſcipulis gloriã ſuam & claritatẽ manifeſta facie ſua, inſtar ſolis refulgẽte, & veſtimẽto candorẽ niuiũ repræſentãte. Sicut ergo in ijs quæ generaliter futura erant, aliquid horum antea exhibuit veluti pignus futurorũ: ita hic etiã cùm ſæpius ãtehac ſpũs ſancti miſſionẽ promiſiſſet apoſtolis, guſtũ illius primũ & fructũ eis hodie exhibuit, vt ſic crederẽt quòd etiã in vni-

Ioan. 9. Regula Cyrili. Ioan. 5. Ioan. 11. Mat. 21. Mat. 17. Ioan. 16.

uerſum promiſerat, certò præſtandũ. Profectò enim niſi ſpiritum ſanctum eis hic dediſſet, dicturus non erat: Accipite ſpiritũ ſanctũ, quando fieri nõ poteſt vt mẽtiatur Deus. Die autem Pentecoſtes magis expreſſa habuerunt verba gratiæ & manifeſtationis inhabitantis in illis ſpiritus ſancti, quoniam & linguæ ſuper eos apparuerũt igneæ, quę non gratiã tantũ, ſed & operationem & ſermonem deſignabant, quod vtrunq; per ipſos operaturus erat ſpiritus ſanctus, ſicut manifeſtè dicit Lucas, Loquebantur variis linguis, prout ſpiritus ſanctus dabat eloqui illis. Ecce non, inquit ille, quia cœperunt ſanctificari, eo ꝗ hodie ſancti facti ſunt: ſed per linguarum varietatem veluti ſignum euidens, declaratum eſt habitare in eis ſpiritũ ſanctum: quoniam iam olim ſignum iſtud Iudæis exhibitum erat per prophetam, dicentẽ, In loquela labii & lingua altera loquetur ad populũ iſtum, & noluerunt audire. Ideoque ad declarandam gloriam apoſtolatus tunc ſuper illos linguæ apparuerunt igneæ. *Heb. 6.* *Act. 2.* *Eſa. 28.*

2 Chryſoſtomus quoque non multum ab hac ſententia diſcedit: verùm vt vas quoddam electum & nobile ſpiritus ſancti, multum dilucidè illud exponit, dicens non erraturũ, quiſquis hic poteſtatem quandam & gratiã ſpiritalẽ apoſtolos accepiſſe dixerit: verùm tamẽ nõ vt mortuos ſuſcitarẽt & virtutem oſtenderent, ſed vt peccata dimitterent. differentes enim ſunt gratiæ ſpiritus. quo nomine adiecit, cuicunque remiſeritis peccata &c. per hoc docere volẽs, quid ſiue virtutis, ſiue gratiæ ipſis cõferret. Verùm poſt dies tandẽ quinquaginta receperũt virtutẽ miraculorũ. Quod hinc patet, cũ dixit dñs, Suſcipietis virtutẽ ſuperueniẽtis in vos ſpiritus ſancti, & eritis mihi teſtes, ſcilicet per ſigna & miracula. vt iam ineffabilis agnoſcatur eſſe gratia ſpiritus ſancti. Pẽſemus verba Gregorii, Quid eſt, inquit, quod ſpiritum ſanctũ dñs noſter & ſemel dedit in terra conſiſtẽs & ſemel in cœlo præſidens, niſi ꝗ duo præcepta charitatis ſunt? In terra datur ſpiritus, vt diligatur proximus: è cœlo datur ſpiritus, vt diligatur Deus. ſicut charitas vna in gemino eſt prę cepto, ita vnus idemq; ſpiritus in vtroq; dono: & tamẽ prę cedit ibi charitas proximi, quoniam quiſquis quẽ videt, non diligit fratrẽ, Deum quem nõ videt, quomodo poterit diligere? Inſuper hic locum Moyſi adducit Gregorius, Suxerunt mel de petra, & oleum de Saxo duriſſimo. Neq; tamen *Chryſoſt.* *Ioan. 20.* *Act. 1.* *Gregor.* *Conſentit Auguſt. tracta. 74. ſuper Ioan. 1. Ioan. 4.* *Gregor.*

*Deut.*32. quicquam tale iuxta hiſtoriam legitur, etiamſi tota veteris
teſtamenti hiſtoria recenſeatur. Nuſquā de petra mel, nuſ-
1.*Cor.*10. quam oleum populus ille ſuxit: ſed quia iuxta Pauli vocem,
petra erat Chriſtus, mel de petra ſuxerunt, qui eiuſdē redē-
ptoris noſtri facta & miracula viderunt: oleū quoque de fir
ma petra ſuxerunt, qui effuſione ſancti ſpiritus poſt reſurre
ctionē eius vngi meruerunt. dulce etenim fuit apoſtolis &
iucundū, miracula Chriſti videre: mel ſiquidē illud fuit, at
gratia ſpiritus oleum ipſis extitit, quo aduerſus omne pecca
*Eſa.*10. ti genus liniti ſunt: iuxta illud propheticū, Cōputreſcet iu-
gum à facie olei. Et nimirum peccati iugum quantūuis gra-
ue & forte, cōputreſcit tamē à facie olei gratiæ diuinę: quo
2. *Cor.*3. niam vbicunq; ſpiritus domini eſt, ibidem & libertas Ecce
quomodo iugum diabolicæ ſeruitutis computreſcit & perit
ex ſpiritu Dei. 3 Sed iā vnico velut faſciculo conſtringa-
mus, quicquid ad longum hactenus narrauimus ex doctori-
bus ſanctis. Duobus modis datur à Chriſto ſpiritus ſanctus.
Altero, vt rector & ſuperior, quādo eos quibus datus eſt, in
poteſtatē quandā euexit: id factum eſt die Paſchæ, cū pote
ſtatē dedit apoſtolis Chriſtus ſuper corpus ſuum myſticum,
hoc eſt, ſuper fideles omnes, vt eoſdē ligare & ſoluere poſ-
ſent in peccatis ſuis. Et quanuis ſimul cū hac poteſtate gra
tiā etiam illis ſuā contulit, tamen id omninō neceſſariū nō
erat, ſicuti neque nunc ſemper fit in cōſecratione presbyte
rorum, vbi ſpiritus ſanctus datur cum poteſtate illa: etiamſi
qui ſuſcipit illū, ſit in peccato: atque ideo dum iſte in pecca-
to cū ſpiritu ſancto poteſtatē accipit gratiam illi⁹ tamē ob
peccatum ſuū non accipit. Altero verò modo datur ſpiri-
tus ſanctus à Chriſto tanquam doctor, illuminator, & mira
culorum operator: quomodo in die Pētecoſtes dedit illum
diſcipulis, quando rudes & imperiti piſcatores illuminati
ſunt ſuper omnes doctos & ſapientes mūdi huius, ſicut pro-
*Ioan.*16. miſerat eis dominus. Quādo venerit paracletus, ſpiritus ille
veritatis, is docebit vos omnem veritatē. Ille eos omnes do
cuit linguas, hinc ſcripturas quas nō didiſcerāt, intellexe-
runt, miracula magna operati ſunt, nō minora ijs quę fecit
dominus: pleraq; etiā huiuſmodi, quæ magis admirati ſunt
homines quàm illa Chriſti iuxta illud, Amē dico vobis, qui
*Ioan.*14. in me credit, opa quæ ego facio & ipſe faciet, & maiora iis
faciet. Prætereà ſpiritus ſanct⁹ illis in die Pētecoſtes ad cō-

firmationē datus eſt robur:vnde factū eſt,vt qui antea horrebant & trepidabant non auſi etiā conuenire interdiu,tūc tandē in die Pentecoſtes intrepidi prodibant ad cōcilia Iudæorum,neque magiſtratus eorū & principes amplius formidabant. Sicut ergo dominus apoſtolis ſpiritū ſanctū hic dedit ad opus miniſterij,in ſacramentum pœnitētiæ adminiſtrandum,ad abſolutionem peccatorum,ita iiſdem illum die Pentecoſtes contulit,in omni perfectione & plenitudine,teſtaturq; adeò idipſum Lucas, inquiēs repletos eos omnes eſſe ſpiritu ſancto. *Acto.2.* Vtque maximè ſpiritum ſanctū acceperint etiam in die Paſchæ, tamen expectare eos adhuc oportuit,dum plenitudinē virtutis & gratiæ illius acceperunt in die Pentecoſtes.

4 Quòd ſi itaque ſcripturas iſtas omnes inter ſe conferamus,comperiemus vtique quoniam ſicut ſpiritus ſanctus bis apparuit viſibiliter ſupra Chriſtum,ita & Chriſtus eūdem viſibili ſpecie contulit apoſtolis: & ante Chriſtum ille nec miſſus neque viſus eſt vnquam,etiam in veteri teſtamē to:quæ omnia ſuo nō carent myſterio,ſicut in feriis Pentecoſtes enarrabimus.Hic verò in noſtra miſſione ſpiritus ſancti, quę die Paſchæ facta eſt,ipſe ſe domin⁹ declarat & aperit,in quem finem ſpiritum ſanctū dederit apoſtolis,nimirum in remiſſionem peccatorū. Cur autē in forma afflatus contulerit ipſis eum,quando omnia indicia & ſigna cōformia eſſe debent ſignato in quibuſdam cōditionibus,patres ſancti ſic ſentiunt,Spiratio ſeu afflatus in homine,argumētum & ſignum eſt vitæ:quo nomine ſi quis vel exanimis iaceat,vel extremum agat ſpiritum, in eo periculum fieri ſolet,an ſpiret adhuc. Quando igitur argumentum vitale ſpiratio eſt,facilè colligi poteſt, cur ſpiritus Dei in ſpecie afflatus ſit datus,cū hic poteſtatem contulerit apoſtolis Chriſtus, qua illi freti , ſenſum & vitam gratiæ infunderent, & velut inflarent in omnes,quatenus illi à peccatis liberi,gratiam Dei conſequentur. ſicque viuerent Deo, & in ipſis viueret Chriſtus : deinde vt flatum haberent bonum & ſalutem,hoc eſt, externum conuictum bonæ vitæ, & probata morum exempla , quibus ſignis diſcerni poſſent à cæteris atque agnoſci, quia vitam gratiæ haberent : quòd & nobis donare dignetur dominus noſter Ieſus Chriſtus, Amen.

HOMILIA QVINTA EIVSDEM dominicæ.

S Imul atque, chariſſimi in Chriſto fratres, die tertia cũ reſurrexiſſet dominus, veſperi apparuit diſcipulis ſuis, manus & latus oſtendit eis, ſpiritũ quoque ſanctũ dedit, & dixit, Accipite ſpiritum ſanctum, quorũ remiſeritis peccata, remittentur eis, & quorũ retinueritis, retenta ſunt. Magnũ, ſtupẽdum & admirãdum hoc eſt verbũ, nobíſq; miſerrimis hominibus lætũ & ſalutare. Ecce enim poteſtatem remittẽdi peccata ſoli Deo propriam, Chriſtus hic hominibus cõmunicauit. At propriũ eſſe illud Dei munus ipſe teſtatur dominus, per prophetã ſic dicẽs, Ego ſum,
Eſa. 43. ego ſum ipſe q deleo iniquitates tuas ꝓpter me. addit Gloſſa, propter me tantũm. Eſtq; id ipſum rationi conſentaneũ quoniam quis tranſgreſſorem legis à peccato liberaret, niſi
Oſeæ. 13. qui idẽ & domin⁹ eſt legis? Quamobrẽ & Oſeas dicit, Perditio tua ex te eſt Iſraël, tantũm verò ex me auxiliũ. Plena eſt iis omnibus ſcriptura vniuerſa. Nam & Ioannes cùm Chriſtũ digito demõſtraret, dixit, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Neque Dauidẽ latuit quiſnã peccata
Pſal. 50. remitteret, quidẽ ait, Cor mundũ crea in me Deus, & ſpiritum rectũ innoua in viſceribus meis. & in alio loco, Copio-
Pſal. 129. ſa apud dominum redẽptio. Quid multa? nemo eſt qui hoc controuertat, quin potius in eo omnes conſentiunt, Deũ ſolũ remittere peccata. Et quamuis ſolus Deus poteſtatẽ habeat remittẽdi peccata, peculiaris tamẽ hæc miſericordia Dei, quòd eminentem & eximiã illam autoritatẽ etiã hominibus cõmunicauit: iamque in hunc vſq; diẽ homines etiã ſuo loco ſinit peccata dimittere, vt miniſtros & cooperarios
Ioan. 20. neque enim mentiri poteſt ille qui dixit, Cuicunq; remiſeritis peccata, remiſſa erunt. Sic Auguſtinus ſuper hunc locũ
Auguſt. dicit, Eccleſiæ charitas quæ per ſpiritũ ſanctũ diffũditur in cordibus noſtris, participũ ſuorũ peccata dimittit: eorũ autem qui nõ ſunt participes, tenet. Et alibi, Sacerdotes poſſunt confitẽtibus parcere: nã quibus ipſi peccata remittũt, iis Deus remittit. Etſi ergo Chriſtus præ omnib⁹ aliis clauẽ poſſidet remiſſionis peccatorũ, ſicut dñs per os ꝓphetæ
Eſai. 22. prędixit, ſe daturũ clauẽ Dauid ſuper humerum illius, ſic vt ſolus ille claudat, nemoq; aperiat: ex immenſa tamẽ charitate erga nos, eãdẽ nobis quoq; cõmunicauit. Sicq; ſi ſcri-

pturæ locos vnde quaq; cõportes, videbis remittere peccata principio Deũ, deinde Dei filiũ Chriſtũ Ieſũ, mox ſacer dotem Chriſti miniſtrũ. Et quia ſinguli ij ſingulas oportet habeant claues, claues quoque triplices erũt. Siquidẽ De⁹ præcipuã illã clauẽ habet autoritatis, de qua ſi locuti eſſẽt Iudæi, cùm clamarent, quiſnã peccata remittere poſſet, ni ſi ſolus Deus, culpãdi nõ eſſent. Alia etiam adhuc clauis eſt excellentiæ, eamq; ſecundũ humanitatem ſuã Chriſtus, vt nobiliſſima anima habuit: quoniã dixit, vt ſciatis quia filius hominis poteſtatẽ habet remittendi peccata, ecce dico huic, Surge &c. Eodẽ pertinet illud Ioannis, Hoc dicit verus ille & ſanct⁹, qui habet clauẽ Dauid: aperit, & nemo claudit: claudit & nemo aperit. Clauis porrò tertia, miniſterium quoddã eſt tantũ, qđ De⁹ ex gratia hominib⁹ cõmunicauit: idq; in nouo teſtamẽto ſolum, apoſtolis primũ in die Paſchæ, & deinceps ſemp presbyteros, qui verò & eccleſiaſtico ordine cõſecratur. Sequitur hinc, chriſtianos non eſſe, ſed Iudæos. quotquot iam aduerſus ſacramentũ pœnitentiæ obganniũt. Vah, ſolus Deus peccata dimitit, quid op⁹ hic presbytero, qui peccta dimittere nõ poteſt? En coruos hic tibi, miluoſq; veteris teſtamenti, in quo nulla poteſtas talis de peccatorũ remiſſione data fuerat. ibi tantùm clamabãt ignorare ſe vim & efficaciã euangelij, neq; intelligere gratiã & miſericordiã Dei, qui immeſa ductus miſeratione & benignitate, ſubiudices nobis cõſtituit ſacerdotes, qui cõfeſſiones audiunt. Verũ hic quoq; gratiã illam tantã reſpuunt temerarij iſti & audaculi chriſtiani, dum peccatorum ſuorum confeſſionem ſoli Deo patefacere volunt: neque vidẽt confeſſorũ ſibi cõtingere non rarò carnificem & lictorem, tandem verò & ipſum diabolũ. Verùm non eſt quod in hac iſtorũ cum Iudæis collatione mihi tãtum credas. En ſcripturã hic tibi. Marcus refert Chriſtum reſpexiſſe fidem baiulantium & portantiũ paralyticum, dixiſſeque, Fili remittũtur tibi peccata tua. ibi ſtatim non defuerunt ex phariſæis quidã, cogitãtes in cordibus ſuis quid ille ſic loqueretur, quídue Deum blaſphemaret, quãdo remittere peccata, niſi Deus, nemo poſſet. Eſtq; id ſane verũ, quia remittit Deus peccata, ſed id tamẽ non facit ſine medio, miniſterio ſcilicet inferiorũ iudicũ ſacerdotũ. Cyrillus hic bruiter, dicit, Solius Dei eſt vt poſſit à peccatis ho-

Mar. 2. *Matth 9* *Apoc 3* *Mar. 2.*

mines ſoluere: at abſurdum interim non eſt peccata remitti poſſe ab illis, qui ſpiritum ſanctum in ſeipſis habeant.

2 Geminam quoq; hic conſpicimus poteſtatẽ, quam vtrãque Chriſtus dedit apoſtolis, alterã ſoluendi & ligandi, alteram remittendi peccata & retinendi, illamq; poteſtatem claues eccleſiæ appellare ſolemus, vel etiam claues cœli: vt iam rectè dicatur ſacerdotẽ qui confeſſioni præficitur, claues habere cœli. neque id ſanè ſacerdotũ aut monachorum eſt commentũ. Chriſtus ipſe ſic locutus eſt, quando poteſtatem illã immenſam & ſublimẽ apoſtolis ſuis ante paſſionẽ ſuã promitteret: dicens, Amen dico vobis, quicquid ligaueritis ſuper terram erit ligatũ in cœlis. & deinde peculiariter Petro, Tibi, inquiẽs, dabo claues regni cœlorũ: & quicquid ligaueris ſuper terrã, erit ligatũ in cœlis. Ecce quomodo poteſtatem hãc Chriſtus ipſe clauium nomine expreſſit: quã ob rem ſic tu quoq; appellare debebis. hæc enim eſt illa clauis, qua ſalutare ſanctæ pœnitentiæ ſacramentũ fidelibus communicatur. neq; enim contritio iſta ſacramẽtũ eſt, neque confeſſio, opera tantùm hominũ, quanuis ad hãc rem & ipſa neceſſaria. Sed cũ ſacerdos dicit & exprimit ipſa verba abſolutionis, poteſtate ſibi diuinitus conceſſa, tunc ſacramentum conficitur. Igitur verba illa cum humililate caput inclinans ſuſcipe: quoniã hic tibi gratia ſpiritus ſancti confertur, & remiſſio peccatorũ, non id vtique ex contritione tua vel confeſſione, quanuis vtraq; neceſſaria eſt, ſed ex merito paſſionis Chriſti & ſanctiſſimi ſanguinis illius: qui tũc expurgat animam tuã, quando ſacerdos verba abſolutionis profert poteſtate clauium ſibi diuinitus conceſſa. Et ecce iã hinc apparet, quidnam ſit pœnitentiæ ſacramentũ: & quum omnia ſacramẽta ſigna ſint efficacia eius quod deſignãt, eo quòd inſtitutio illorũ & virtus ex ſanguine & merito ſunt domini noſtri Ieſu Chriſti, ex cuius latere etiã veluti promanarũnt. Quòd ſi ergo & pœnitentia ſacramentũ eſt, vti eſt veriſſimè, credẽdũ iam tibi incũbit, vbi omnia quæ tuarum ſunt partium feceris, hoc eſt, verè cõtritus & integrè ſis cõfeſſus, tunc inquã credendũ eſt tibi, peccata tua verè eſſe remiſſa: quando hoc tibi ſignum certum & efficax adhibueris, hoc eſt, ſacerdotis obtinueris abſolutionẽ, quò certiſſimũ te Deus ipſe reddit & efficit. Crede igitur fortiter peccata tibi remitti per meritũ amariſſimæ paſſionis & mortis do-

Mat. 18.
Mat 16

mini noſtri Ieſu Chriſti,cui⁹ hic particeps efficeris per verba ſacerdotis abſoluentis. Eſtq; hic accuratè ponderandum ꝙ hic dn̄s apoſtolis poteſtatē dedit peccata remittēdi & retinēdi,vel vt Matthæus ait,ſoluēdi & ligādi,cōtra Neochriſtianos temerè obgānientes, claues non eſſe ſacerdotis,ſed cōgregationis totius,ita vt eaſdē tamē ſacerdos ōipetēti dare cogatur,&c. O inſaniā,ô ſtuporē,imò ſtupiditatē hominū. Et quō ſic ſacerdos poteſtatē haberet ligandi & retinendi, vt habēt verba Chriſti? Eſt ergo quòd credas habere ſacerdotem poteſtatē remittendi tibi peccata & abſoluendi. Quòd ſi tamen cōfiteri recuſes iuxta cōſuetudinē eccleſiæ, vel etiā cōtritionē nullam habeas de peccatis cōmiſſis, vel denique conſtituas tibi denuò peccata iſta iterare, cū verò te ligat, neque quicquam abſoluit, quoſdam etiā fortius aſtringit vinculo excommunicationis.

3 Sequitur iam ex hoc loco & cæteris etiā euangeliſtis,conſecrationē ſacerdotalē in gemina conſiſteret poteſtate. Altera eſt,quā habet ille ſuper verū corpus Chriſti: alterā verò habet ſuper corpus Chriſti myſticū. Prior illa hęc eſt,quòd ab eo per verba in hoc à Chriſto inſtituta, corpus Chriſti verū in officio miſſæ conficitur,ita vt q̄ primū verba conſecrationis protulerit ille, ſtatim hic fit ipſiſſimum, vt ſic dicā, corpus Chriſti ſub ſpecie panis. Itáque poteſtas apoſtolis in cœna data eſt, quando iſtituto hoc venerabili ſacramēto,dixit dominus,Hoc facite in meam commemorationem. His verbis & tūc ille apoſtolos fecit ſacerdotes, & in hodiernū quoque diē eccleſiæ presbyteros conſecrat. Neque tamen illi tunc ex integro fuerunt ſacerdotes. deni que enim in die Paſchæ,quando veniēs ed eos dominus inſufflando dixit, Quibuſcunque remiſeritis peccata &c. hinc inquā demū poteſtatē acceperūt etiam ſuper corp⁹ Chriſti myſticū,hoc eſt fideles, effectiq́ue ſunt ſacerdotes & preſbyteri perfecti. ſicut & hodie epiſcopus ordinandis presbyteris inſufflat in aures, manúſque capitibus eorum imponit,& iis verbis presbyteros integrè conſtituit.

Poteſtas ſacerdotii

Mat. 26 Luc. 23.

Quæret autē curioſus aliquis, Quur tandē dominus apoſtolos in cæna ſemiſacerdotes tantùm crearit, & dilatatā poteſtatē, altera die Paſchæ tandem claues illas tradiderit? Ad hoc ſanè reſpōderi poteſt,in cauſa fuiſſe, quòd ipſe nondū clauem ſignificatiuam portauerat,crucē. ſ. iuxta illud, Cla-

Eſa.22. nis domus Dauid ecce ſuper humerũ eius. Hac nimirũ claue Chriſtus portas inferorũ cofregit, hac purgatoriũ reſerauit, infernũ coucluſit, cœlumq; aperuit. Quo nomine priuſquã totã Adæ culpã reſolueret, claues iſtas quũ paſſus nõdum eſſet, diſcipulis non dedit. Verũ ſimul atque reſurrexit, diabolũ infernũ & mortẽ ſubegit, data tũc ſibi omni poteſtate in cœlo & ſuper terrã, tum denique illam cõtulit di-
Mat.28 ſcipulis, dicẽs primò, Sicut me miſit pater, ita & ego mitto vos. deinde inſufflando, Accipite ſpiritum ſanctũ. Quorũcunque remiſeritis peccata, ſeu retinueritis, remiſſa vel retenta erunt. O admirãdam Dei gratiam & immẽſam miſericordiã, ſiccine dominũ ſtare ſentẽtię ſerui? Ecce eñ creator omniũ Deus, ſeruaturũ ſe ſpõdet, quicquid dictarit creatura, tanta eſt miſeratio diuina. nos modo curemus gratiam illam tantã non reſpuere, ſed vltrò & cum gratiarũ actione ſuſpicere. 4 Adhuc ſequitur, omnes quotquot iam legitime couſecrantur ſacerdotes, æqualem habere poteſtatẽ, & conficiendi in miſſa corpus Chriſti, & remittendi peccata vi clauium. Quæres hic, vnde fiat, quod non omnibus ſacerdotibus liceat audire confeſſiones: deinde quur Papa & epiſcopi nonnullos ſibi referuent caſus, in quibus ſimplici ſacerdoti non liceat abſoluere. Reſpoudeo ad hæc, verũ quidem eſſe, quòd omnes æquè ſacerdotes pòteſtatẽ habent tum miſſam legendi, tum vi clauium abſoluendi: ſed quòd non omnibus licet confeſſiones audire & abſoluere: id ſanè nõ defectu fit poteſtatis, ſed materię, quæ ſibi ſubdita nõ eſt. Id vt intelligas, ecce præter illã geminã poteſtatẽ ſacerdotalẽ adhuc alia ſupereſt, quã iuriſdictionẽ dicimus, quando vel multũ vel paululũ plebis alicui concreditũ eſt in ſuã curã, vt parocho populus parochialis cõmiſſus eſt, epiſcopi tota multitudo diœceſis ſuæ, Papæ vniuerſa eccleſia. Eaq; ſanè poteſtas æqualis non eſt, quando parochiarum nõ omnium æqualis eſt multitudo & cõgregatio ſubditorũ: & ibi ſine ſpeciali venia non licet cuiquam in alterius iuriſdictionem mittere manũ, ſed ſuis eſſe terminis cõtentũ, ſicut ſuis limitibus parochias circũſcripſit Dionyſi⁹, Eccleſias ſingu-
13.q.1. las ſingulis presbyteris dedim⁹, parochias & cœmiteria eis
Eccleſ. diuiſimus & vnicuiq; ius propriũ habere ſtatuimus, ita videlicet vt nullus alteri⁹ parochiæ terminos inuadat. Sit aũt vnuſquiſq; terminis ſuis contẽtus, & taliter eccleſiã & ple-

bē ſibi cōmiſſam cuſtodiat. vt ante tribunal æterni iudicis ex ouibus ſibi cūmiſſis ratio ne reddet,& nō iudiciū,ſed glo riā pro ſuis actibus percipiat. Quanuis ergo quilibet ſacer dos abſoluēdi habet poteſtatē,q̄ diu tamen ſubditos nō habet,poteſtate hac vti ne præſumat.Verùm quū alicui anima rum cura demandatur, tūc ei qui antea poteſtatē habebat, etiā materia ſubiicitur,vt ſic deinceps poteſtate ſua vti poſ ſit fuitq; ſanè hoc ſummoperè neceſſariū:quū enim præcipi at Paul' inter chriſtianos ordinatè oīa fieri debere,& ipſe 1.Cor.14 etiā ſponſus eccleſiā ſuam videret inſtar aciei caſtrorū ordi Cant.6. natā in hac quoque re ordinem decet obſeruari,vt quilibet ſciat & agnoſcat ſuperiores ſuos & animarū curatores,atq; viciſſim ſacerdos non ignoret quinam qui ſibi ſint cōmiſſi:& vt Sapiens dicit,diligenter agnoſcat vultū pecoris ſui, Prou.27 ſuóſque greges conſideret. Profectò ſiquidē,quantum iam mali hinc proueniat, quod parochis ſubtrahuntur ſubditi, quod huc illuc ad cœnobia & neſcio quo non curſitatur ab omnibus citra veniā, ita vt ſcire nequeant plebani, quales ſe exhibeant ſubditi ſui,nū confiteantur, nū chriſtiano mo re aut Turcico viuāt,quilibet pro ſe expēdere facilè poteſt. Vtique hoc certū eſt,inde ampliſſimā feneſtrā,imò ianuam & portam patētiſſimā aperiri ſectis & hæreſibus.Equidē tē poribus noſtris vtiliſſimū duxero ſi ſancta illa & vetuſtiſſi ma concilia,Nicenū & Calchedonenſe,conſtitutiones etiā 16.q.1.c. Paſchalis & Alexandri reuocarentur: & fratres iſti nō adeò 1.c.qui parochialia iura ſibi vſurparent,cœnobiáque quæ inſtitu- verè. ta ſunt in parochiarū adiutoria,nō fierēt earundē corrupto ria.Non tñ dixerim hæc, animo fratribus bonis detrahēdi, ſed regimini eccleſiæ pro noſtro tēpore arbitrarer hoc ma gis conuenire.Habēt itaque ſacerdotes æqualiter oēs pote ſtatē abſoluendi ſed ea nō poſſunt oēs æqualiter vti, quod exigat etiā ſubditum habere peccatorem,ſcilicet cōfitentem. Et tunc demū poteſtate ſua vti licitè poteſt. Et ſicut ſu Marc.9 perior inferiori poteſtatē largitur ſuper plebem ſiue parochiam aliquā: ita rurſus eidē manus poteſt occidere, ne in quibuſdā caſibus abſoluat, quāuis id ſine rationabili cauſa fieri nō debeat. In caſu tamen quū iam imminet vltimus ar ticulus mortis,poteſt in eo cōſtitutū abſoluere,quilibet ſacerdos ab oībus peccatis ,ſi parochi copia haberi nō poſſit, corruuntq; hic oēs caſus reſeruati. Iſtámque poteſtatem iu-

riſdictionis dedit dominus Petro, quando ipſum ſupremum cõſtituit eccleſiæ pręſidẽ, dicens ad eum tertio, Paſce oues meas. tunc enim illi oues omnes, omnes ſcilicet fideles, in omni plenitudine ſubiecit. Oremus ad dominum.

Ioan. 21.

HOMILIA SEXTA ET VLTIMA ſuper euangelium dominicæ primæ poſt feſtum Paſchæ.

SVperiori homilia, chariſſimi, diximus quomodo apoſtolos ſuos dominus, nunc demũ perfectos conſecrarit ſacerdotes à reſurrectione ſua, largitus in hoc eis poteſtatẽ clauiũ regni cœlorũ, remittẽdiq; ſimul & retinẽdi peccata. vbi magna oritur quæſtio, ex eo ꝙ ſanct⁹ Thomas hic nõ interfuit, quapropter neq; perfect⁹ fuiſſet ille ſacerdos, neq; habuiſſet poteſtatẽ remittẽdi peccata: ſed nec Chriſtus ei præſtitiſſet, quod non minus ipſi ꝙ̃ cæteris promiſerat apoſtolis Mouit hãc dubitationẽ etiã Cyrill⁹, eſtq; hæc propemodũ ſua ſentẽtia, quod virtus ſpiritus ſancti ex voluntate Chriſti dãtis illũ, promanauit in oẽs apoſtolos: atque ideo ex liberali datoris munificentia, nõ præſentes tantũ apoſtoli acceperũt ſpiritũ ſanctum, ſed & qui tũc aberat Thomas. Eſſe autem hoc veriſſimũ & nemini in dubiũ vertendũ, biblicis etiam ſcripturis confirmabimus. Præcepit dominus Moyſi, vt eligeret ſeniores ſeptuaginta, illoſque adduceret ad ianuã tabernaculi: tuncque ſe deſcẽſurum, & cum ipſis colloquuturum, accepturũ quoque ſe de ſpiritu ſuo, & daturũ illis. Quo facto, deſcendit dominus in nube, & dedit eis de ſpiritu Moyſi, cumq; in ipſis conquieuiſſet ſpiritus, cœperunt prophetare, & non deſierunt Deerant tame tunc ex illis duo, Beldad & Medad, qui remanſeſerant in caſtris, ſuper quibus etiã requieuit ſpiritus domimini, quoniã & ipſi cõſcripti fuerãt, licet tabernaculum ingreſſi nõ erant: nihilo tamen ſecius prophetabãt etiã in caſtris Et quãdis illud Ioſue Moyſi indicabat, quaſi inſinuare volẽs, vt iuberet, Moyſes tamen recuſauit, ſuſtinens & pati paratus, etiã ſi vniuerſo populo ſpiritũ ſuũ daret dominus ad prophetandum. Quòd ſi igitur Deus gratiã hanc tantã per electionẽ Moyſi ab ipſo legiſlatore electis cõtulit & donauit in veteri lege, qua fronte quis negabit, electos à legiſlatore euangelico, etiam abſentes gratiã ſpiritus ſancti conſequi, vel eò maximè quòd ſicut ſeptuaginta illi Moyſi, ita

Ioan. 20. *Mat.* 18 *Cyrillus.* *Nu.* 11. *Thomas abſens ordinatus.*

apoſtoli ſucceſſerũt Chriſto? Et ſi igitur abſfuerit Thomas, priuatus tamẽ non eſt participatione ſpũs ſancti, quando ex eorũ numero fuit, qui dignitate apoſtolica exornati erant, & ad quos veluti propriè pertinebat ſpiritus ſanctus.

2 Videmus hic porrò à Chriſto inſtitutam eſſe confeſſionẽ, ſicq; Neochriſtianos loqui aduerſus euangelium, & miſerè imponere ſimplicibus, dum blaterãt, confeſſionẽ nõ eſſe diuinitus inſtitutã. Quum plenè contrariũ hic videãt, nec tamen attendent validiſimè errorẽ ſuũ refelli atque retrudi. Manifeſtè ſiquidẽ ex verbis Chriſti patet, illud ſacramentũ pœnitẽtiæ aliqualiter eſſe iudiciale, ita vt ſacerdos contritti vel remitere peccata debeat, vel retinere. Iã verò ſantentiã ferre iudex non poteſt, niſi prius audita & agnita cauſa. Quoniam iniquus eſt iudex, quiſquis non bene ponderat, & quaſi æquiſſima libra trutinat cauſam ſuper qua laturus ſit ſententiã. Facilè iam hinc colligitur, quã ta ſit Neochriſtianorum ſiue ſtoliditas, ſiue inſania, qui quã ſunt temeritate, accurrũt ad ſacerdotẽ, & aiunt, Venerabilis domine, iã ego peccata mea confeſſ⁹ ſum Deo, doleo de illis, & peto abſolutionẽ. Audi obſecro & conſidera veſaniam hominum & ineptiam: confitentur Deo, & nolunt ex eo abſolutionẽ, inſulſi & rediculi non attẽdunt quàm multi iſtorum qui confeſſi ſibi videntur Deo, abſolutionem acceperunt à carnifice. vnde colligere licet eos diabolo poti⁹ eſſe cõfeſſos. volunt eis ſufficere cõfeſſione, quã fecerunt Deo, & nolunt confidere quòd Deus eos abſoluat.

Cõfeſſio

l. de quã re. ff. de Iud.

Sed quid eſt obſecro quod ex me tibi dari cupis abſolutionem? Non aliundè id vtiq; procedit niſi quòd aliquantò plus poteſtatis penes me agnoſcis, quàm apud quãuis aliũ laicũ. Veruntamen neq; mihi alia eſt poteſtas, quàm ea quã hic mihi Chriſtus dedit ſuper remiſſione peccatorũ: ſimul autem ille mihi etiam poteſtatẽ retinendi peccata contulit. Nunc ergo quomodo ſcire poſſum, quum rectè clauibus vtar, remittere ne tibi peccata an retinere debeam, ſi quidẽ ea mihi non recenſes? Aut quòd ego tibi feram iudiciũ in re incognita? Cõfitere igitur &, tunc cognoſcam, retinere ne tibi debeã peccata tua, an remitterè. Quòd ſi dices, in his verbis Chriſti nullã fieri mentionẽ confeſſionis, ſed abſolutionis tantùm, ſtatim tibi in foribus eſt reſponſio ex Bernardo, dicente opus id minimè fuiſſe, ſed ſuffeciſſe hic ægro

Ioan. 20

Bernar.

oſtdẽre medicum: quiſquis enim grauiter laborat & ſanari cupit, ſcitq; ſibi paratum eſſe medicum, vltrò curabit vt quocunq; modo queat illum accedere vel accerſire. Sic itaque & tu fac, ſi te ægrotum agnoſcis in anima tua, ecce tibi Chriſtus medicũ exhibuit ſacerdotem. tu ergo ſi ſanari vis, hunc quere, hunc accede: & hic quidem eò magis, quod quilibet peccator tenetur gratiã Dei debitam requirere, ſi modo Deũ ſuper omnia diligit. Non poteſt autẽ viam vel expeditiorẽ vel tutiorem habere acquirendæ gratiæ, quàm abſolutionẽ iſtam ſacerdotis. Quamobrem etiam Luther* quanuis hoſtis eccleſiæ, tamen fatetur nos ſufficientes Deo gratias agere nõ poſſe pro immenſa & ineffabili gratia, & miſericordia ſua, quam ille nobis etiam hic contulit in remiſſionem peccatorũ. Quo enim pacto inrequietæ & imbecilles quorũdam conſcientiæ pacari fœlicius faciliúſq; poſſent, quàm hac expeditiſſima ratione abſolutionis ſacerdotalis? Inducerẽ hic plura niſi eadem haberes in parte de ſeptem ſacramentis, & lib. 2. de pœnitentia.

3 Etſi hic clarè dominus hæreſim refellat, quæ ponitẽtiæ aduerſatur: fuerũt tamẽ adhuc alij (vt nulla eſt calamitas ſola) hæretici, qui ex hiſce verbis colligere voluerunt, neminẽ qui in peccato ſit mortali conſtitutus, poſſe peccatorem alium ſibi confitentẽ abſoluere, eo ꝙ cũ ſit ligatus ipſe, alterius nexum & vincula non queat exoluere: præter hoc quod hic etiam ex ordine literæ liquere exiſtimant, quãdo dixit dominus, Accipite ſpiritũ ſanctũ, quorũcunq; remiſeritis peccata. Volũt ergo hinc elicere, quod quiſquis peccata velit alijs remittere, eum quoq; prius oporteat habere ſpiritũ ſanctum. Quòd ſi hoc verũ eſſet, quàm miſera foret eccleſia, tota in ambiguo & dubio conſtituta, quoniã ſi filius cõfeſſionis ignoraret, an cõfeſſor ſuus in gratia Dei eſſet aut extra illam, incertus quoque eſſet de abſſolutione: & ſic omnia in eccleſia eſſent dubia, incerta & ambigua, quòd tamen de Chriſto ne leuiter quidem ſuſpicandum eſt, quaſi non melius proſpexerit ille eccleſiæ ſuæ, niſi vt ſic ipſam ſuper ſtipulas & arenam ædificarit. Quin poti* rectiſſimè decreuit eccleſia errorem eſſe, ſi quis dicat eũ qui in peccato mortali conſtitutus eſt, non poſſe abſoluere ſibi confitentem: ſiquidem poteſtas abſoluendi fundata nõ eſt ſuper gratiam ſpiritus ſancti, ſed ſuper donum illius, quod

Mat. 7.

iuſtis & peccatoribus commune eſt. Id vt rectius intelligas, noris geminã eſſe gratiã ſpiritus ſancti: altera eſt, quæ gratũ hominẽ Deo facit & charũ, vnde charitas quoq; cõmuniter gratia dicitur: ſiquidẽ hominẽ piũ reddit & iuſtũ. ſic Paulus, Iuſtificati, inquit, per gratiã ipſius. & iterũ, charitas Dei diffuſa eſt in cordibus veſtris per ſpiritum ſanctũ, qui datus eſt vobis. Hæc gratia ſacerdoti neceſſaria nõ eſt, abſoluere volẽti, quãuis deceat hoc quidẽ, vt habeat gratiã Dei, vt ſublime & præcelſum miniſteriũ illud indignè non perficiat: iuxta illud, Iuſtè quod iuſtũ eſt exequere. Tota autem vndiq; plena eſt ſcriptura, quàm ſanctos & impollutos eſſe cõuenit miniſtros Dei, cuius rei rationem reddit dñs, Sancti, inquiens, eſtote, quoniam & ego ſanctus ſum. Neq; dubium eſt, quin iſta quoq; gratia apoſtolis hic ſit augmentata. Inde doctores ſancti concluſionẽ colligũt huiuſmodi, Si quando ſacerdos in peccatis cõſtitutus, officio ſuo ſacerdotali fungitur, ſiue miſſas legendo, ſiue abſoluẽdo, peccat ille quidẽ mortaliter, ſed tamẽ ſacramentum in ſe conficitur, licet nõ ſine notabili ſacerdotis detrimẽto. ſit enim illi idẽ quod in candela ſuccenſa euenit, vt ait Nicolaus Papa, reſpondẽs ad cõſulta Bulgarorum, quæ ſibi quidẽ detrimentum præſtat dum ardendo cõſumitur, aliis verò lumen in tenebris adminiſtrat. ſic igitur & ille aliis cõmodũ exhibet, ſibiq; interim diſpendium præbet. Vſqueadeò & magni cõſtat, & verè immẽſum eſt miniſteriũ eſſe ſacerdotem, ſed periculoſum, quãuis ſanè ſi quis in eo qualẽ oportet ſe exhibeat, beatũ vtiq; reddat. O enim fœlicẽ, ô beatũ, ô angelis, imo Deo ꝓximũ ſacerdotẽ, quiſquis in gratia Dei officiũ ſuũ facit. Altera porrò gratia neq; iuſtũ, neq; Deo reddit acceptũ: ſiquidẽ donũ tantùm eſt à Deo gratis datũ: vnde & in vniuerſum donũ magis quàm gratia nũcupatur. de ea Paulus ad Corinth. loquẽs, dicit, Cuiq; datur manifeſtatiõ ſpũs ad vtilitatẽ. Vni quidẽ datur per ſpiritũ ſermo ſapiẽtiæ, alij ſermo ſciẽtiæ in eodẽ ſpũ, alii gratia ſanitatũ in eodem ſpũ, alij prophetia, &c. Ecce hæc dona ſunt ſpũs ſancti: neq; tamẽ ideo vel probum vel iuſtũ faciũt quẽquam, quod te vel ſolus Caiphas docere poterit, qui quum conſilia moliretur, & inſidias ſtrueret aduerſus Chriſtum, tamen quià (vt ait euãgeliſta) põtifex erat anni illius, ex ſpiritu ſancto prophetauit, dicens, Expedit vt vnus moriatur pro populo,

Deut. 16. *Leuit. 20* *15. q. vlt. cap. vlt.* 1. *Cor.* 12 *Ioan.* 11.

Num.21. magis quàm vt gens tota pereat. Teſtatur idem & Balaam, qui quum malignus eſſet, & pecuniã acciperet maledictur populum Iſraël, donum tamẽ habuit prophetię, donũ ſpiri tus ſancti. Eodem pertinet illud, quod dixit dominus vẽturos ad ſe qui dicãt, Dñe dñe, in nomine tuo prophetauim, & dæmonia eiecimus, ſe tamẽ eis reſponſurũ, Neſcio vos. *Mat. 7.* Ita hic quoq;, omnes qui poteſtatẽ accipiunt vel vſurpant abſoluendi, donum habent ſpũs ſancti, quoniam & poteſtas illa non niſi per ſpiritum ſanctum datur. Veruntamen non oẽs iſti gratiam ſimul accipiunt ſpũs ſancti, quo etiã boni & iuſti efficerẽtur. Alteram hanc, ſcilicet poſteriorem, quũ habeant gratiam ſemper, priori tamen carent aliquando. Quanuis hoc quidẽ verum eſt, atque hic te ſcire conuenit, quòd ſacerdos officio ſuo ſine gratia & ſanctimonia nõ per fungitur, non ſic tamen, quod tum gratia, tum ſanctitas illa ſit in perſona ipſius, ſed in vniuerſa illa catholica eccleſia. Quilibet enim ſacerdos, quanuis in perſona ſua ſacerdos, conſecratur & efficitur, nõ tamẽ id fit pro ſua tantùm perſona, ſed illa vniuerſali eccleſia. Itaq; ſiue miſſam celebret, ſiue abſoluat, id omne tãq̃ miniſter eccleſię facit, & nomi- *Auguſt.* ne ipſius eccleſiæ: ſicq; intelligendus eſt Auguſtin. cùm dicit claues nõ vni datas eſſe, ſed vnitati, neq; enim eſt quòd inde coniicias nullam hominis perſonã habere claues, ſed quia pro eccleſia habeat, nõ pro ſe. Sẽper autẽ eccleſia ſancta eſt, gratia ſpiritus ſancti nunq̃ deſtituitur: ſic fit vt quãuis ſacerdos ſacramentũ aliquod conficiens, gratiã Dei nõ habeat, eccleſia tamẽ illa nõ careat. Nõ aliter quã ſi tu ſeruo cuipiam tuo, in peccatis conſtituto, quid des pauperi porrigendũ: licet ille peccator ſit, nihilo tamẽ minus eleemoſyna tibi, modo in gratia Dei exiſtenti, meritoria eſt vitæ æternæ, etſi ſeruus tuus omni vitiorũ genere ſit obſtrictus. Ita hic quoq; quãuis miniſter ſit prauus, nihil refert, dummodo prĩcipalis, ſcilicet eccleſia, gratiã Dei habeat. Et hoc eſt quod in officio miſſæ etiã profitetur ſacerdos, priuſquã ſacramentum ſumat, dicens. Dñe Ieſu Chriſte, qui dixiſti apoſtolis tuis, pacem mea do vobis, pacem relinquo vobis: ne reſpicias peccata mea, ſed fidem eccleſiæ tuæ, eamq; ſecũdum voluntatẽ tuã pacificare, cuſtodire, coadunare & regere digneris, &c. 4 Etſi multa adhuc ſuperſint, quæ de clauibus pœnitẽtię dici poſſent, tamẽ iis omnibus ſuperſedeo,

maloq; finem facere hic & cõcludere cum verbis Chryſo. Chryſo.
dicentis, Magna eſt ſacerdotalis dignitas: cui dimittit pecca
ta, huic ſiunt dimiſſa. Quamobrem & Paulus dicit, Obedi- Heb. 13.
te prępoſitis veſtris, & ſubiacete eis. Tu rem tuam curas, q̃
ſi bene ordinaris, nulla tibi alia ſolicitudo impendit. Sacer
dos ſi vitam ſuam diſpoſuerit, tuã autẽ nõ diligenter cura-
uerit, cum impiis in gehẽnam detrudetur, & nõnunquã nõ
propriis actionibus, ſed noſtris dãnatur, niſi omnia quæ ad
ſe ſpectant, efficiat. Cùm igitur periculi magnitudinẽ vi-
deatis, multa eos beneuolentia proſequamini: quòd & Pau Heb. 13.
lus ſignificauit, dicens, Ipſi peruigilant quaſi rationem pro
animabus veſtris reddituri, ideo maximè colẽdi ſunt. & in-
frà, Sacerdos ſi debitum à nobis cultũ ſibi præſtari viderit,
rectè nos gubernare poterit. Intellige quid de Iudęis inquit Mat. 22.
Chriſtus, Super cathedram Moyſi ſedebunt ſcribæ & phari
ſæi, omnia quæcunq; dixerint vobis facite. Nunc nõ eſt di-
cendum, ſuper cathedram Moyſi, ſed ſuper cathedrã Chri-
ſti ſederũt. ſacerdotes eius enim acceperũt doctrinã, quare
Paulus inquit, Pro Chriſto legatione fungimur, tanq̃ Chri 1. Cor. 5.
ſto exhortante per nos. Infrà, Et cùm fratres noſtros iudica
re prohibemur, cõtra ſacerdotes linguas acuimus? Et infrà,
Hæc dico, nõ quòd indignos ad ſacerdotium aſſumi probẽ,
ſed miſereſcẽs & lachrymãs: nõ enim propterea à ſubditis
iudicãdi ſunt, etiã ſi malè & vitioſè viuant: tu autem ſi tibi
cõſules, nihil in his quæ illis commiſſa ſunt, offendes. Nam
ſi aſinũ loqui fecit, & per vatẽ benedictiones ſpiritales lar Num. 21.
gitus eſt, & in muto ore, & lingua immũda Balaam propter
offendẽtes Iudæos operatus eſt: multò magis propter fide-
les, etiã ſi praui ſint ſacerdotes, Deus omnia per eos perfi- Num. 22
ciet Sacerdos & linguam & manus præbet, ſed pater & fi-
lius & ſpũs ſanctus omnia facit, quibus omnibus cõſidera-
tis, & Deũ timeamus, & ei⁹ ſacerdotes maiorẽ in modũ ve-
neremur, vt & noſtris operibus, & illis honore exhibito, à
Deo multã accipiamus remuneratione. Hæc omnia Chry- Chryſo.
ſoſtomus, cuius verba prolixius enarrauimus, quòd vir lau-
dis & gloriæ minimè auidus, tãtoperè cõmẽdat & iubet ſa-
cerdotes honorandos. Theophy quoque veſtigiis Chryſo.
innixus, vide, inquit, ſacerdotũ dignitatẽ Dei enim eſt re-
mittere peccata: ſic igitur illi honorandi ſunt vt Deus. Nã
quãuis indigni ſunt, quid hoc? diuinorum donorũ miniſtri

ſunt & gratia operatur per eos,ſicut per aſinā Balaam locu tus eſt.non enim indignitas noſtra gratiam prohibet,atque ita quia per ſacerdotes gratia ſuppeditatur,honorādi ſunt. Multa hic induci poſſent ſacerdotalis dignitatis encomia; ſed quia nunc nō eſt inſtituti noſtri iſta multis proſequi,cō tenti ſumus induxiſſe verba Chryſoſt. & Theophy. Quāuis appropinquantibus tēporibus Antichriſti tolletur honor à ſacerdotibus,& ſupprimetur miniſteriū Dei,& quieſcet omne ſacrificiū ab eccleſiis. Et erunt ſacerdotes ſicut populus in eodē tempore,ſeu hebdomadico tempore quēadmo-

Eſa. 24. dū fore prædixit Eſaias,vt fiat ſacerdos ſicut populus. Omnipotēs & miſericors Deus dignetur tādē finem imponere periculis tantis,& inualeſcentē fidei defectionē, contēptū iugis ſacrificij & ſacerdotū omniū compeſcere:& quicquid nūc lapſum eſt dignitatis,erigere ac reſtaurare:eos quoque qui iam in erroribus ſunt demerſi,cōuertere in viam veritatis:vt & ipſi reuerſi ad vnitatem eccleſiæ catholicæ,ſimiter credant in dominum Ieſum Chriſtum & ſacramēta,quę eccleſiæ ſuæ reliquit ille,qui eſt benedictus in æuum. Amen.

Reliquam huius euangelij partem,quære in feſto ſancti Thomæ apoſtoli.

DOMINICA II. POST PASCHA, HOMILIA PRIOR SVPER EVANGELIVM IOANNIS X.

1.*Cor.* 9.
Ioan. 3.

In illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis, & turbis Iudæorum: Ego ſum
1 *paſtor bonus, bonus paſtor animā ſuā ponit pro ouibus ſuis. Mercenarius autem & qui non eſt paſtor, cuius nō*
Mat. 8. *ſunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues*
Marc. 5. *& fugit, & lupus rapit & diſpergit oues. Mercenarius*
Lucæ. 8. *autem fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad*
Mat. 11. *cum de ouibus. Ego ſum paſtor bonus, & cognoſco oues meas, & cognoſcunt me meæ. Sicut nouit me pater, &*

ego agnoſco patrē, & animam meam pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo quæ non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet vnū ouile & vnus paſtor.

HOMILIA PRIMA

INſignis & ſolicita quædā domini cura hoc nobis euāgelio deſignatur, quā de ouibus ſuis habuit, tā quā optim⁹ paſtor: vbi pro ſe quiſq; attendere debet, cuiuſmodi habeat paſtorē: curare etiā, vt ſub tāti paſtoris cura permaneat: vbi tutiſſimus ab omni luporū incurſu ſit futurus. vſqueadeò enim paſtor ille nos dilexit, vt ꝓpriȩ etiā ſuæ animæ pro nobis exponēdæ non pepercerit: ſicut ipſe de ſe teſtatur, inquiēs, Ego ſum paſtor bonus. Ecce hic diuinā obſerua ſapientiā, quā pulchrè implet ſcripta ꝓphetarū, vt ſic mundus cognoſceret illū ipſum eſſe Meſſiā in lege & prophetis promiſſum. Ita ſiquidē dn̄s per Eſaiā dicit, Ecce Deus veſter, ecce dominus De⁹ in fortitudine veniet, & brachiū ei⁹ dominabitur. Sicut paſtor gregē ſuū paſcet, in brachio ſuo cōgregabit agnos, & in ſinu ſuo leuabit, fœtus ipſe portabit. Similiter & per Ezechiēlē, Suſcitabo ſuper ea paſtorē vnū, qui paſcat ea, ſeruū meū Dauid ipſe paſcet ea, & ipſe erit eis in paſtorē. Ego autem dn̄s ero eis in Deū, & ſeru⁹ meus Dauid princeps in medio eorū. Qnāuis qua fuerū in omnibus ijs prædicendis diligentia, ne id quidem reticuerūt prophetæ, quid de paſtore illo deïceps futurum eſſet. Zacharias enim ait, Percutiā paſtorē, & diſpergētur oues gregis. Huiuſmodi nimirum paſtorem diuinitus promiſſum ſe eſſe, hic dominus demonſtrat, ſicut ad longū Ioannes enarrat. Admiratur hic Auguſtinus, cur tandem Chriſtus ante huius euāgelij exordiū ianuam ſe & ouile nūcupat, hic verò ipſum paſtorem, eo ꝙ nemo noſtrum tantæ fuerit audaciæ & præſumptionis, vt Chriſtū ſimul & paſtorem & ouile & ianuam eiuſdem appellet, niſi hic ipſe de ſe talia prædicaſſet. Vnde ſequitur, ſi ianua eſt Chriſtus, ianitorem ianuam maiorem excellentioremque eſſe non poſſe, quando hic idem eſt paſtor & ianua. Verùm hæc omnia nō in rerum natura & ſubſtātia ſeu quidditate, vt aiunt, intelligenda ſunt. ſic enim impoſſibile id fuerit, ſed ſecundū proprietatis ſimilitudinem, qua Chriſtus & paſtor eſt & ouile

Chryſo.
Ioan. 10.
Eſa. 40.
Eze. 34.
Zach. 13.
Auguſt.

& ianua eiuſdem. Et quid hoc mirũ, quum qui paſtor eſt, ſit etiam ouis? paſtorem enim eſſe ſe ipſe hic teſtatur. An verò
Eſa. 53. ſit etiã ouis, interroga prophetam & dicet tibi: Sicut ouis ad occiſionẽ ductus eſt. Require amicum ſponſi, & reſpon-
Ioan. 1. debit tibi, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Prætereà paſtor ille oues ſuas cuſtodit, & præmunit ab incurſu & impetu leonũ, ipſéque interim qui paſtor & ouis,
Apoc. 5. aut etiã agnus eſt, leo quoque eſt, iuxta illud, Vicit Leo de tribu Iuda. Ad extremũ ſolet hic paſtor, vt plurimum petræ inſidere. Et ſic Chriſtus paſtor, agnus & petra eſt. verè enim
1. Col. 19 petra erat Chriſtus, vt ait Paulus. Omnia hæc per ſymbola (quæ theologiæ pars, vt facilima, ita omnium frequẽtiſſima eſt) intelliguntur, eorũmque fundamẽtum in hoc ſitum eſt, quòd cùm omnis creatura veluti explicatio quædam ſit diuinæ tum omnipotentiæ tum ſapientiæ, quælibet etiã quaſi liber quidam eſt Dei, in quo reuoluenda & legẽda nobis ſunt ſtupenda illa mirabilia Dei. Quamobrem & dominus ipſe ſubinde in parabolis & ſimilitudinibus locutus eſt, obſcuriſſima quæque arcana nobis proponens ex cœleſtibus per viſibiles creaturas & earundem proprietates.

2 Cùm ſe dominus paſtorem bonũ prædicat, intelligendum eſt de paſtore animarum, ſicut idem illud exponit Pe-
1. Pet. trus, inquiens, Conuerſi eſtis ad paſtorẽ & epiſcopum animarum veſtrarum. Non enim loqui eũ de bubulco vel quouis paſtore ouiũ, ex ſequẽtibus patet, cũ ſubdit, Bon⁹ paſtor animam ſuam ponit pro ouibus ſuis, quod tamen nemo paſtor alius pro grege ſuo facere debet: ſiquidem ſtolidus iſte, nimiũmq; vecors fuerit, qui pro ouibus ſuis beſtijs ſe morti traderet, quando ſi quod precioſũ eſt pro viliori in diſcrimen poni non debet. Quilibet igitur paſtor corporalis, laborẽ quidẽ quantũ poterit, maximũ impendere pro gregibus & armentis ſuis debet, non tamẽ exponere vitã: ſed ſpi
Ezec. 34 ritualis paſtor etiam vitæ ſuæ pro redimenda ſubditorũ ſalute parcere nõ debet. Et quanuis omnes in vniuerſum animarum curatores & prælati, imò rectores quoque oẽs paſtores appellentur, Chriſtus tamen paſtor bonus per excellen
1. Pet. 5. tiam, & (vt Petrus eum nominat) verè princeps paſtorum eſt cenſendus. Et cùm apparuerit, inquit, princeps paſtorum percipietis immarceſſibilem glorię coronã. Quoniã bonus ille in natura eſt eſſentialiter, bonus deinde in gratiarũ do-

nis virtuoſè, bonus etiam in cura paſtorali ſuper oues ſuas ſolicitè. Quo modo & de Chriſto, & qui illum in hoc mune re ſecuti ſunt, apoſtolis dominus dicit per propheta, Suſcitabo ſuper eos paſtores, & paſcent eos: non formidabunt vl tra & non pauebũt, & nullus quæretur ex numero, dicit dominus, loquens de nouis illis & euangelicis paſtoribus, cũ iam depoſiturus & priſtino loco amotur' erat paſtores Moſaicos. poſſemus hic per omnes diſcurrere paſtoris cõditiones, ſimúlque declarare Chriſtũ bonum, imò optimũ fuiſſe paſtorem, & fortè ad finem nonnihil ſuper hoc dicemus, Bonus, inquit dominus, paſtor animam ſuam ponit pro ouibus ſuis. Addit Gregorius, fecit quod monuit, oſtẽdit quod iuſſit. bonus paſtor pro ouibus ſuis animam poſuit, vt in ſacramento noſtro corpus ſuum & ſanguinem verteret, & oues quas redemerat, carnis ſuæ alimento ſatiaret. (arrige hic aures, & attende Capharnaita) Primũ igitur eſt, vt ouibus noſtris miſericorditer impartiamur externa illa neceſſaria vitæ, deinde ſi neceſſitas tulerit, vt pro iis etiam moriamur. At quia vita ſine omni æſtimatione pretioſior multò eſt bonis tẽporalibus, quiſquis pro ouibus ſuis hæc non expendet, animam ſuam quando pro eis ponet? *Iere.* 23. *Gregor.*

3 Iam verò & hoc intellectu facillimum eſt, quid ſibi Chriſtus velit hic per hoc quod ait, Bonũ paſtorem pro ouibus ſuis animam ſuam ponere. Vult enim paſtorẽ huiuſmodi vel mortẽ obire & perpeti, vt ſaltẽ ſubditos ſeruet: iuxta illud quod alibi dixit, Maiorem charitatẽ nemo habet niſi vt animam ſuã ponat quis pro amicis ſuis. Talem ſcilicet dilectionẽ Chriſtus habuit erga te, erga nos omnes, imò erga totum genus humanum, vt pro noſtra vita & ſalute ipſe moreretur Sic Paulus, Dilexit, inquit, nos, & obtulit ſemetipſum hoſtiã Deo in odorẽ ſuauitatis. Ioannes quoque dicit, In hoc cognouimus charitatẽ Dei, quòd animam ſuam pro nobis poſuit. Et nos igitur debemus inuicem pro fratribus ponere animas noſtras. Huc facit iſtud Pauli, cùm ait, eo ipſo manifeſtari dilectionẽ Dei erga nos, quoniã cùm adhuc inimici eramus illi, Deus pro nobis mortuus eſt. Et quamuis hoc ipſum quidã alij quoq; fecerunt, vt Stephanus, Petrus, Paulus, nemo tamen hoc ſine Chriſto & auxilio eius fecit, cùm interim Chriſtus id ſine omni præſidio aliorũ fecerit. *Ioan.* 15. *1. Ioã* 3. *Rom.* 5.

Pulchrè ſimul & piè hic contemplatur Ambroſius, quo-

modo animā pro ouibus ſuis expoſuerit Chriſtus. ait enim
Ambro. Nemo tantùm exhibet, quantum qui ſemetipſum tradit. Paſtor autē noſter Chriſtus domin' corpus ſuum in cibum, & ſanguinem nobis proponit in potum, ſecundum quod dixit
Ioā.6. Iudæis. Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis me' verè eſt potus. Carnem quoque ſuam dedit in redemptionē, ſicut Pau-
1.Cor.7. lus profitetur dicens emptos nos eſſe pretio magno, atque ideo fieri nō debere ſeruos hominum. Et ne quicquam ſibi reliquum maneret, etiam quod maximū habet, diuinitatē ſuam dat in præmiū. ſic nanque dixit ad Abraham, Ego mer
Gen.15. ces tua magna nimis. Spiritū quoque ſuū ſanctū nobis elargitur in initium vitæ æternæ. Vt iam nihil obſtet, quin vn' Chriſtus & verus & optimus ſit paſtor. Sunt qui hic nonnihil moueāt de vicarijs epiſcoporū in epiſcopalibus, quos ſuffraganeos dicimus, qui quanuis equitatu & comitatu nō tantùm valeant vt epiſcopi, epiſcopali tamen dignitate illis nihilo ſunt inferiores, quo nomine quicquid ad autoritatem & officium epiſcoporum tantū pertinet, etiam exequuntur: reliqua epiſcopi per vicarios, cōcionatores & cōſiliarios ſuos tranſigunt. Conſecrantur ergo ſuffragani, atque vt plurimum diœceſes ſuas inter Turcas habent & Gētiles. num igitur & ipſi tenētur animas ſuas ponere pro ouibus ſuis, ſicque in Turcarū proficiſci imperium, & chriſtianam fidem à qua illi defecerunt, rurſus prædicare, & ſeſe mortis exponere periculo, ſicut hic Chriſtus inſinuare videtur, cùm ait, Bonus paſtor animam ſuam ponit pro ouib'
Bernard. ſuis. Durus quidem hic, & multū vehemens eſt ſanctus Bernardus. verùm quia hæc non multū faciunt ad ædificationem populi, mitto omnia, vbi tamen vnum hoc adiecero, Quæcūque cauſa legitimè ſiue ſuffraganeum, ſiue parochū excuſare poteſt, cur à ſubditis ſuis aufugiat, eadem quoque ſufficiens eſt ad hoc, vt etiam ad ſubditos ſuos non veniat. Et quod nunc quidam, nō ea integritate & probitate præditi, vt nomen profiteantur ſuum, in libellis famoſis obganniunt, ſuffraganeos iuramento confirmare ſe in prouinciā diœceſis ſuæ abituros, & ibidem Chriſti fidem prædicaturos, fictitium quid eſt & merum nugamentum, quamuis eos quoque ſicut & parochos reſidere deceat.

4 Simul atque iam dominus, & paſtorem bonum eſſe dixit, & illius aſſignauit officium, conditiones nunc po-

nit:tum mercenarii,cuius oues propriȩ non ſunt:tum lupi, qui dilaniãt ipſas. per mercenarium Grego. intelligit amatores temporalis ſubſtantiæ præouibus ſuis. Mercenarius igitur eſt, quiſquis nõ intima charitate, ſed ſpe temporalis mercedis oues paſcit. Mercenarius eſt, qui cùm locum paſtoris occupet,& vicem teneat, commodum tamen & prouentum ouium non quærit. Gaudet ille quidẽ honore & dignitate magiſtratus,lucro temporali paſcitur,ipſeq́; ſibi ex reuerentia placet à ſubditis exhibita. Eaque ſanè eſt mercenarii merces,tale præmium, vt temporali tantùm gaudeat incremento, nihil minus quàm futuram illam & æternam inquirens hæreditatem. *Grego.*

Huiuſmodi ſunt mali prælati eccleſiæ,qui ſua tantũ quȩrunt commoda,honores,dignitates,& gloriam,vix tandem poſt hæc omnia leuiter quid de gloria Chriſti cogitantes. Hi dum quæſtum & honorem temporalem tantũ inquirũt, mercenarii merito dicuntur,& breuis enim & modica erit merces eorum,ſecundum quod dixit dominus, Amen dico vobis,receperunt mercedem ſuam. Inſigniſq; hæc eorũ eſt ſtoliditas,quòd tẽporali præmio poſthabent æternũ, quódque (vt Paulus ait) pietatem lucrum reputant. Auguſtinus hic mercenarium ait, non bonam perſonam gerere, quanuis in aliquo vtilis ſit. Cùm autem ex textu hic pateat,mercenarium nonnunquam etiam perſonam bonam gerere, id ipſum quomodo fiat explicemus. 1 Triplices equidem mercenarios reperio in biblicis ſcripturis. Sũt enim ex iis, qui mercedẽ reſpiciant vitæ æternæ, de quibus filius prodigus dicebat, Quanti mercenarii ſunt in domo patris mei, & abundant panibus &c. Huiuſmodi ſanè mercenarii laudandi nobis veniũt,& de eis dominus hic nõ loquitur,quia tales etiam ipſe conſtituit,vt Abraham,cui dixit, Ego ſum protector tuus, & merces tua magna nimis. Sic ille operarios vocat in vineam ſuam, cõueniens cum eis & paciſcẽs de denario diurno Huiuſmodi mercenarii oẽs erãt apoſtoli,ꝙ vel ſolus teſtatur Petrus, dicẽs ad dominum, Ecce nos relinquimus omnia & ſecuti ſumus te,quid ergo erit nobis? Nos quoque omnes ſolicitè curare addecet, vt tales ſimus mercenarii Chriſti.verè enim bonus & diues nobis eſt dominus,qui abundanter & affatim nos renumerare poteſt. *Philip.2.* *Mat.6.* *1.Ti.6.* *Auguſt.* *Mercenariorũ genera tria.* *Gene.15.* *Mat.20.* *Mat.19.*

2 Secundi porrò generis mercenarii ſunt,qui ec-

cleſiam aliquam regunt,qui nō gratis amant Chriſtum,neque ipſum ſola charitate Dei præ oculos habita diligūt,ſed & præcipuè & ſolū temporale lucrū quærūt & commodū, honorémque externū,parum conſiderantes paruiq; facientes gloriam Dei,id genus mercenarij inter filios Dei non cōputatur.Nō adeò tñ,quòd animarū curatores nō queant licitè ſuſtentationē corporis & vitæ ſibi quærere: id nemo eſt qui abneget, quando etiam dominus æquum hoc eſſe agnouit,dicēs dignum eſſe mercenarium mercede ſua.Paul⁹
Luc.10. quoque idipſum multis confirmat, cū ait, Qui militat ſuis
1.Cor.9 ſtipendijs vnquam?Quis plantat vineā,& de fructu eius nō edit?Quis paſcit gregē,& de lacte gregis non manducat? An non & lex hæc eadem dicit, Non alligabis os boui tri-
Deut.25. turāti?Nunquid de bobus cura eſt Deo?Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus,magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?Neſcitis quoniam qui in ſacrario operantur,quæ de ſacrario ſunt edunt? & qui in altario deſeruiunt,cum altario participant?Ita ordinatum eſt diuinitus,vt qui annunciant euangelium,de euangelio viuāt.Ecce quàm manifeſtè hinc patet ex ordinatione diuina,animarum curatores,prædicatores,epiſcopos & parochos,victum ſuum & ſuſtentotionē habere debere ex ſubditis: neque per hoc mercenarios eſſe eiuſmodi, quales hic Chriſtus reiicit, ſed potius illi reprobātur,qui lucro inhiantes,tēporalia magis curāt,quàm gloriam Dei,& ne pili quidē faciunt,ſi diabolus animas rapiat, modo aqualiculi ſibi ſat tumeant.Et ij quidē ſunt mercena-
Auguſt. rij quos hic Auguſtinus ſuſtinet,dicens eos in aliquo vtiles eſſe,vt ſint culpabiles. Nam ſi etiam mercenarius bene docet,ſacramēta rectè adminiſtrat,ecce iā vtilis ille tibi,tuq; adeò vocē Chriſti per eum audis,& oues Chriſtū per illum
Philip.1. loquentem ſequūtur. Sic Paul⁹ ad Philippenſes alios alijs de cauſis predicare tolerās dicit,Dum omni modo ſiue per occaſionē ſiue per veritatem Chriſt⁹ annunciatur. Sic ille
Auguſt. cōquerens de mercenarijs promittit ſe iiſdē Timotheū miſſurum,interimq; iſtos ſuſtinet, ſimilimus Auguſtino, cuius hoc nobile dictū eſt:Botrū carpe,ſpinam caue. Aut quid aliud eſt ſacerdos,tū per ſe malè viuēs,tū ex alijs tantū tēporalia querēs,niſi ſpina? Verū ſi euangeliū & verbū Dei in veritate docet,prędcat ſyncerè,miſſas piè celebrat,baptizat,
Mat.23. abſoluit,& cętera munera ſacerdotalia pficit?en hic botros

tibi quos carpas, iuxta doctrinā Chriſti, In cathedra Moyſi ſedēt ſcribæ & phariſęi: quicquid dixerint vobis facite, ſecundum opera eorum nolite facere. Ecce & botros quos decerpas, & ſpinas præacutas quas euites ne offendaris. Botrū itaq; inter ſpinas cautè lege, ne dū quæris fructum laceres manum: & cùm audis bona dicentē, ne imiteris mala facientem. Et vos quoq;, chariſſimi, per immortalē Deum quæſo vitā ne cōſideretis meā, ſpinas peccatorū meorū ne intueamini, pro quibus mihi reddenda eſt ratio, in iis ne manus veſtras offendatis. Doctrina aūt mea, ſermo ille quē prædico, veſter eſt hunc obuiis (quod aiunt) vlnis ſuſpicite. ibi Chriſtum audite per me vobis loquentē. Pulchrū eſt quod Chryſoſt. dicit & illud ſubinde in animo voluite. Vita ſacerdotis non tua, ſed ſua eſt, pro ea ſibi tantùm incūbit reddenda ratio, doctrina quā prædicat tua, non ſua eſt: hāc igitur tanquam tuam tollens, abi ſic tua exiſtens ſorte contentus. Laudabile & quidē ſummmis votis expetendum fuerit, ſi prædicatores haberi poſſent boni & vitę inculpatę, Deo per omnia placentes, verùm huiuſmodi neminem quem ad Philippenſes mitteret Paulus, præter vnum Timotheū inuenire potuit. tanta iam olim extitit electorum prædicatorum penuria: quantò nunc eſt illa maior in tam peruerſo mundo malorum omnium congerie, ſentina & colluuie? Et tamen Paulus tolerat ac ſuſtinet illud, dummodo Chriſtus prędicetur, quacunque tandem occaſione. *Auguſt.* *Chryſo.*

3 Sunt ad extremum mercenarii, qui ſolā aſpiciāt mercedem, quā tamē laboribus nullis mœrētur, nihilo minus patrimoniū Chriſti recipiunt, abſumūt, decoquūt, neq; quicquā ſeruiunt eccleſiæ martyres delicatuli Chriſti, qui pinguiſſimas quaſq; parochias, optimas præpoſituras, præbendas canonicorū ſuſcipiūt, & nihil laborāt: manducāt tantū & bibunt, nihil concionantur, non canunt in templis, cōfeſſionem nullius audiūt, neq; miſſas celebrāt, neq; aliquando celebrare intendūt, mercenarii ignauiſſimi, vētres pigri, malæ beſtiæ, vt ait Paulus, paſtores nō ad tondendū tantū, ſed etiā planè ad deglubendū pecus inſtructi & velut nati, non ad paſcendum: paſtores ſcilicet huiuſmodi, de quibus dn̄s per Zachariā dicit, Sume tibi vaſa paſtoris ſtulti. Quia ecce ego ſuſcitabo paſtorē in terra, qui derelicta nō viſitabit, diſperſum nō quæret, & contritū non ſanabit: & id quoque *Delicati martyres* *Zach. 11.*

quod ſtat nõ enutriet, carnes tm̃ pinguiũ comedet, & vngu
Curtiſa- las eorũ diſſoluet. O paſtor & idolũ, & derelinquens gregẽ.
n.. Aut nõne tibi verba hæc vult ꝓpriẽ de iſtis bellulis & deli
catulis hoĩbus dicta videãtur, qui quũ cenſus & redditus ex
multis beneficiis recipiãt, nihil tñ pro iis laborãt? ſcilicet
2. Mac.4 animarum curatores huiuſmodi fere, qualis fuit iſte Mene
laus, quẽ rex Antiochus ſacerdotẽ fecit, q̃uis nihil ſacerdo-
tio dignũ in ſe haberet, vnde vaſa aurea deinceps ſuffurat⁹
eſt ex tẽplo. Væ mercenariis iſtis, q̃ durũ ſubibũt iudicium
corã Deo, quũ redituri ſunt rationem officii ſui, & reſpon-
ſuri ad hæc tria: quomodo quoq, iure beneficia ſint conſe-
quuti: deinde pecunias inde receptas quo pacto expẽderint
poſtremò ſubditis ſuis quomodo proſpexerint. At nos iam
Deum oremus pro omni aduerſitate, quæ nũc imminet ec-
cleſiæ, & pro omnibus nobis in orationem commiſſis, &c.

HOMILIA POSTERIOR.

DOminus noſter Ieſus Chriſtus hoc euangelio pa-
ſtorẽ ſe bonũ declarat, atque à mercenario ſecer-
nit, qui paſtor nõ eſt: neque interim mercenarios
Iob.7. bonos excludit, de quib⁹ Iob, Sicut mercenarii, inquit, dies
eius. Et quando boni paſtoris officium eſt, animã etiã expo
nere pro ouibus ſuis, quod & dominus fecit, deinceps iam
mali & improbi mercenarii conditiones exprimit, dicens,
Auguſt. Mercenarius qui paſtor nõ eſt, cuius nõ ſunt oues propriæ,
Chryſo. quũ videt lupum venientẽ, deſerit eas, & fugit &c. Lupus
porrò quẽ mercenarius cernit veniẽtem, diabolus eſt: neq;
lupus hic tantũ eſt, ſed & leo & draco & ſerpẽs, lupus quo-
que hæreticus eſt, lupus ergo ſuper oues venit, quũ quilibet
iniuſtus & raptor fideles & humiles opprimit: ſicq; merce-
narius quũ videt lupũ accurrentẽ, aufugit. Diceres, nõne &
1.Cor.11 Paulus paſtor bonus extitit, & tamen fugit, quia Damaſci
per ſportam dimiſſus eſt extra muros? Quid quod princeps
Act.17 apoſtolorum Petrus iamiã aufugiturus erat Roma, quando
obuiauit ei dñs, qui & interrogatus ab eo quo iret, reſpon-
dit, Vado Romã iterum crucifigi? Vnde tandẽ intellexit ſe
redire debere, Ad hæc Chriſtus quoq; diſcipulis ſuis dixit,
Si perſequuti vos fuerint, fugite ex vna ciuitate in aliam
Mat.10. Quòd ſi ergo hoc dñs ipſe, atq; adeò princeps paſtorũ ve-
ris paſtoribus demandauit, quod & deinceps fecerunt quur
hic idem mercenario tribuit? Reſpondens ad hoc Auguſti-

nus, dicit hic fugere idem eſſe quod tacere, quando qui ſuũ quærit lucrum, liberè non audet peccata & ſcelera hominũ corripere: vt ſi parochus publicum peccatorem vel excõmunicare debeat, vel tantũ reprehendere, & omittit metu, ne fiat ei inimicus, ne patiatur dãnum ab eo, vel de cætero nõ ſit habiturus lucellum ab eo & honorem, ecce iamiã fugit, quamuis clamat ſe non fugere. verè enim ſi tacuiſti, iam fugiſti: ſiquidem mentis fuga timor eſt: tuq; ſic ſpiritu & animo fugis, vt præſenti ſis corpore. Eius ferè ſententiæ eſt Græɡorius cùm ait, Fugit nõ mutando locũ, ſed ſubtrahendo ſolatiũ: fugit, quia iniuſtitiã vidit & tacuit: fugit quia tacendo ſeſe abſcondit. 2 Nos igitur materiã iſtã de fuga paſtorum paulò altius repetamus, ſicq; dicimus primò, Quòd Chriſtus diſcipulos fugere iuſſit ex vna ciuitate in aliã, id factũ eſſe ante paſſionẽ ſuã & mortem: quia enim vera illa & euangelica fides nondũ ſolidũ habebat in cordibus apoſtolorũ fundamentũ, nõ poterãt etiã ſupplicio ſuo & morte fidem multum adiuuare & confirmare. Verùm poſt Chriſti paſſionem, confirmata iam fide in cordibus eorũ & charitate ſpiritus ſancti diffuſa in mentibus illorũ, ſuper tam firmo & ſolido fundamento poterãt illi etiã vitã ſuam facilè exponere, nec amplius ex vna ciuitate fugere in aliã. Sed quia etiã poſt Chriſti paſſionẽ fugerunt Petrus & Paulus, ideo concluſionem hanc ſecundò loco ponimus, Quando in perſequutione ſola quæritur perſona paſtoris, nõ officium, neq; miniſteriũ ipſius, poteſt ille ſemper fugere, ſicut pulchrè ſuper hac re diſſerit Auguſt. ad Honoratũ. 3 Deinde ſi paſtor cum toto grege inquiritur, ita vt perſequutor conetur vtrunq; à vera fide abducere, ibi ſanè ſugiendũ ei non eſt, niſi ex rationabili cauſa, vt iam dicetur. quomodo em̃ patietur Deus oues ſuas deſtitui, quas ipſe pretioſo ſanguine redemit? 4 Quòd ſi prælatus aut paſtor hoc modo perſequutionem patitur, & tamen alii interim ſunt, qui cultum diuinũ exequantur, ſimilẽ fugiendi cauſam nõ habentes, tunc ille fugere poteſt. Sic Paulus aufugit ex Damaſco, ſic Athanaſius fugit ab Alexandria metu Conſtantini imperatoris hęretici, ſeque continuit Treueris apud ſanctum Maximinum epiſcopum, & ibi in lacu ciſternæ ſymbolum illud eccleſiaſticum fecit, Quicunque vult ſaluus eſſe &c.

5 Poteſt etiam paſtor effugere, vt conſeruetur ad ne-

Auguſt.

Grego.

Act. 2.

Aug. epiſt. 180.

2. Co. 12.

Athana. tri hiſtor.

ceſſitatem aliorum hominum, vt ſi quis multa bona adhuc queat præſtare. ſic Pauli fuga honeſta & vtilis extitit, qui quantò plus bonorũ deinde perfecit prędicãdo & ſcribendo profugus ex Damaſco, q̃ ſi ibidem intra muros nullo e-
2.Reg.11 gregio facto prius edito fuiſſet occiſus? ſic Dauidi profectu ro in bellũ aduerſus filium Abſalonem, dixit populus ſuus, Non exibis, ſiue enim fugerimus, non magnoperè ad eos pertinebit: ſiue media pars ceciderit è nobis, nõ ſatis curabunt, quia tu vnus ſolus pro decẽ milibus computaris. Hic
2.Reg.21 etiam quum iam ſæpius cum Philiſtæis pugnaſſet, tandẽ audiuit ſibi dici à populo ſuo cum iureiurãdo. Quia nõ egredieris nobiſcum in bellũ, ne extinguas lucernam Iſraël. Sic Chriſtus in incunabulis deportat⁹ eſt in Aegyptũ fugiẽs.

6 Quòd ſi verò perſecutio intentetur aduerſus fidem & iuſtitiam, atque ſic aliquis morte ſua confirmare cæteros queat in fide, maximè quum videat eos puſillanimes & abhorrentes, tunc ſanè fugere non debet cum ſcandalo fratrum ſuorum. ſimiliter etiam, ſi nemo alius ſit, qui cultum Dei exequatur, potius debet ſe exponere periculo quàm fugere. Sic fecerunt ſanctus Sebaſtianus, ſanctus Laurentius, ſancta Catharina & alii multi. Quòd ſi aũt inanis ei⁹ mors eſſet, & ille non ſperaret aliquid inde boni euenturũ, tum fugere poteſt, quomodo Chriſtus etiam nõ ſemel è mediis Iudæis ſeceſſit. 7 Quod ad ſanctos attinet, dari non poteſt aliqua certa regula: quia in hoc caſu ſine dubio à ſpiritu ſancto edocti ſunt diuinitus, quid facerent, vel per reuelationem ſaltem, ſicut accidit cum ſancto Petro, cui fratres fugã conſulebãt, reſpiciẽtes ad hoc quod iã hic quinto loco diximus. Chriſtus autem apparuit ei ex ſeptimo puncto, & perſuaſit ſuppliciũ ex ſexto. Ex omnibus illis facilè licebit colligere, quando parochus queat tempore
Fugere tempore peſtis. peſtis fugere, & quando non Si enim non adſint presbyteri, qui etiam abſente eo ſacramenta adminiſtrent, fugere non debet. Sin verò ſit aliquis vir excellens parochus vel prædicator, qui adhuc multum poſſet populo prodeſſe, is fugere poteſt, ſi non deſint qui populo ſacramenta porrigãt. Hinc etiam coniicere poſſunt prædicatores, & citò videre, ſi inter Neochriſtianos viuant & malè tractentur ab eis, fugere ne licitè poſſint. Equidem credidero, ſi eis permittatur vt prædicẽt, & cultum Dei procurent, permanere

ipſos debere. Quod autem truculenti adeò in eos eſſent, vt neq; prædicare, nec miſſas legere ipſos permitterēt, ab huiuſmodi lupis (qui omnem ſuperāt hæreticorū ſæuitiam, qui paſſi ſunt chriſtianos quicquid vellent in templis ſuis exequi) vel tacito abſcedere poterunt. Aut nō hoc miſerabile quid eſt, me in media Turcia, poſſe tamē pro more chriſtiano & catholico miſſam celebrare, in vrbibus autem aliquot chriſtianorū idem mihi non licere? Turcarum Imperator permittit patriarche Cōſtantinopolitano crucem præferri, quod apud nos legatis exhiberi ſolet, & apud chriſtianos nonnullos non liceat cultū diuinum pro officio pietatis exequi? O tempora, ô mores, ô gradus & ſemitam certiſſimam & viam latā ac ſpatioſam ad inferna. Ceterum vt hoc quod cœpimus, aliquando finiamus: nec impium, neq; omninò malum eſt, paſtorem aliquē corpore ab ouibus ſuis abeſſe, dummodo ſpiritu & animo ſit apud eos præſenti, ſicut de ſe quoque Paulus teſtatur, inquiens, Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpū. 8 Iam porrò cōditiones lupi commemorat dñs, quia rapit & diſpergit oues. Vbi notabile eſt quod dicit Gregorius, eſſe lupum qui ſine ceſſatiōe quotidie non corpora, ſed mētes dilaniat, malignus ſcilicet ſpūs, qui caulas fidelium inſidians circuit, & mortē animarū quærit, funibus peccatorum tenſis, rapiens oues & diſpergens in vitā inordinatam, cōtra Dei eccleſiæ & hominū leges, quū ē diuerſo Chriſtus fideles congregat, ſicut multis locis euāgelij teſtatur ipſe, dicens apud Matthæū, Quoties volui cōgregare filios tuos, ſicut gallina cōgregat pullos ſuos ſub alis, & noluiſti? Atq; rurſus in Luca, Qui nō cōgregat, inquit, mecum diſpergit. Intelligi poteſt idem illud etiam de hereticis, qui & ipſi lupi ſunt rapaciſſimi: ſiquidem diripiunt & diſpergūt ouiculas Chriſti: diripiunt quidem funibus errorum & hæreſum, diſpergunt autē per varias ſectas, quo minus illæ maneant in vnitate eccleſię catholicæ, ſed diſpergūtur per innumeras penè ſciſſiones Catabaptiſtarū, Sacramētariorum, Lutheranorum, &c. nuſquā enim inter iſtos quoque fidei aliquis eſt cōſenſus, vbiq; ſectę vbiq; ſchiſmata, omnia plena ſunt diuiſionū: quod vel ſolum ſimplices preſuadere & docere queat lupos eſſe, ſeque ab eis ſeduci: iuxta illud Pauli, Deus noſter Deus pacis eſt, nō diſſenſionis, ſicut ego doceo in oībus eccleſijs ſāctorū

Marginal notes: *1. Cor. 5.* — *Mat. 23.* — *Lucæ 11.* — *1 Cor. 14.*

Philip.2. Et alibi, Implete gaudium meum, vt idem ſapiatis, eandẽ charitatẽ habentes, vnanimes, idipſum ſentientes. Atq; ad
2.Cor.1. Corinth. Obſecro vos fratres per nomen domini noſtri Ieſu Chriſti, vt idipſum dicatis oẽs, & non ſint in vobis ſchiſmata. ſatis autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia. Diuerſum longè nũc experimur in aduerſarijs eccleſiæ, vbi infinita ſententiarũ, opinionum & dogmatũ diuer-
Act.20 ſitas eſt. Quur id? quia lupi ſunt omnes iſti & huiuſmodi, de quibus Paulus ad ſacerdotes Epheſiorũ dixit, ſcire ſe, quia
Math.7 poſt diſceſſum ſuũ futrũ ſit, vt irruant in eos lupi rapaces, veſtimentis tamen & pellibus ouinis tecti, ſicut noſtrates Neochriſtiani, qui malignitati & hæreticæ ſuæ prauitati prætextum quærunt ex Chriſto, fucumq; addũt euangelij, verbis Dei & chriſtianæ libertatis. Ecce pelles ouium, dum omnibus libris ſuis Lutherus per ſingulas paginas in limine annotauit nomẽ Ieſu, dum manicis inſcribunt verbu domini, diabolũ interim fouentes in pectore. Ecce lupos rapaces, de quibus Chriſtus hic loquutus eſt & Paulus, qui nunquam concordes eſſe poſſunt cum eccleſia catholica & oui-
Eccle.13. bus quæ ſunt in ea, vt Sapiens ait, Sicut cõmunicabit lupus agno aliquando, ſic peccator iuſto. Hæ ſunt igitur lupi conditiones ad literam, rapere & diſpergere. Si autem vnquam iam inde à tempore nati Chriſti fuerunt hæretici, qui diripuerint gregem fidelium, nũc ſanè ex Neochriſtianis ſunt, qui fortiter rapiant & diſpergant. Aut nõne rapiũt, qui calices, thuribula, vaſa reliquiarum, & omnia alia aurea & argentea vaſa, quæ ad eccleſias ipſi non dederunt, abripiũt & ſpoliãt? qui anniuerſarios dies defunctorum cum cenſibus tollũt, fraternitates abiiciunt, beneficia, cœnobia diripiũt, cẽſus omnes per vim & nefas ſibi arrogãt? & interim ſe euãgelicos iactant. Sanè tum quidẽ, vbi ex decalogo tolli poterit illud quod arduè præcepit dñs, Non furaberis, nec aliena bona cõcupiſces: Lupi itaque ſunt rapaces qui ſic aliorũ bona nõ appetunt tantũ, ſed violenter occupant, nullo iuſto titulo, vt interim clamitent aduerſus latrones & prædones publicos, ac publicorũ itinerũ violatores, eoſque trucident, ſed prædones eccleſiaſtici apud eos manent impuniti, non attendentes viuere adhuc Deũ illũ, qui reges etiã iſtos
Dan.1. ſacrilegos Balthaſarẽ & Antiochũ graui ſupplicio ex hoc
2.Mac.5 ſcelere affecit. Et quia altera luporũ cõditio eſt diſpergere,

id quoq; iam de hæreticis ex Paulo commonſtremus, qui ſic *Hebr.13.*
inquit, Doctrinis variis & peregrinis nolite ſeduci. Ecce
quòd variæ & multiformes ſunt hæreticorũ doctrinę, ideóq;
diſpergũt & diſſenſiones mouent, nõ eò tantùm, quòd ab
eccleſia catholica deficiunt, ſed quòd inter ſe quoq; alias ex
aliis excitant diuerſitates. ſic Luthero Carolſtadius aduerſari
primũ ſtatim cœpit, Deinde Lutherus Zuinglio & alij
aliis. vnde quid diſſidiorũ ſit natum, ipſi quoque proh dolor,
nimium experti ſumus. 4 Nunc tãdem paſtorem ſe bonũ
eſſe cõfirmat domin⁹, eo ꝙ oues cognoſcat ſuas: iuxta illud
Sapiẽtis, Iuſtus nouit iumẽtorum ſuorũ animas, viſcera aũt *Prou.12.*
impiorũ crudelia. Et infrà, Diligenter agnoſce vultũ pecoris
tui, tuóſque greges cõſidera. Sanè oues ſuas agnoſcit do *Prou.17.*
minus, imò iã inde ab æterno cognouit eas & prædeſtinauit
ad vitam æternam, ſiquidẽ verùm eſt, vt eſt ſanè veriſſimum,
quod dicit Paulus, Nouit dñs qui ſui ſint. Sic ille co- *1. Tim.2.*
gnouit Moyſen, cũ dixit ad illũ, Inueniſti gratiam corã me,
& teipſum noui ex nomine. Vt aũt oues ſuas, hoc eſt, bonos *Exod.33.*
& pios homines cognoſcit dñs, ita & malos penit⁹ neſcit, ſi
cut reſpondit virginibus fatuis. Quid multa? oues ille ſuas *Mat.25.*
agnoſcit, hircos ignorat. Viciſſim quoq; vt paſtor oues, ita
hæ paſtorẽ cognoſcũt ſuũ, ſicut dicit propheta, Viuemus in *Oſee.6.*
cõſpectu eius, ſciemus ſequemurque, vt cognoſcamus domi
nũ. Cognitionẽ hanc ſimilitudine probat dñs, quum ait, de
notitia paſtoris & ouiũ, Sicut me cognoſcit pater meus, ita
ego cognoſco illũ. Qui ſermo vt pleriq; alij iuxta ſimilitudinem
tantũ accipiendus eſt, nõ etiã æqualitatẽ: quia ineffabilis
eſt cognitio patris: & lõgè ſuperior ea quæ ouiũ eſt
& paſtoris: ſimilitudo igitur tantùm eſt, quę nos docet certitudinẽ
cognitionis, ſicut quàm certa & euidẽs eſt cognitio
patris & filij, tam infallibilis etiã paſtoris & ouiũ. Eo facit
quòd alibi dixit dominus, neminẽ cognoſcere filiũ niſi patrẽ:
& viciſſim nemini notũ eſſe patrem niſi filio, & cui vo- *Matt.11.*
luerit filius reuelare. 5 Rurſus primã illam paſtoris conditionẽ
reuocat dominus, dicẽs animã ſe ſuã ponere pro ouibus
ſuis. Ideo ſæpius repetit, vt omnis ſuſpitio doli tollatur:
& qui ſequuturi ſint, idipſum magis attendãt, nõ dubitaturi
animas quoque ſuas exponere pro ouibus, non ea planè
ſimilitudine vt Chriſtus, ſed eo animo quo ille animã ſuam
poſuit pro ouibus ſuis, debeat etiam quilibet paſtor vitam

expendere pro ouibus ſuis,in exemplū & conſtātiam fidei. Magnum quid eſt,quod hic Chriſtus dicit, ſiquidē cogitare ex illo quis poſſet fore, vt pro Iudæis tantùm moreretur Chriſtus,ſicut in hodiernum vſque diē perfidi iſti credunt, Meſſiam ſuum ſe ſolos liberaturum, ſicut Chriſtus ipſe di-

Mat.15. xiſſe videtur, Non ſum miſſus niſi ad oues perditas domus Iſraēl.Hic dominus docet,etiam alias ſibi oues eſſe,quæ nō ſint de hoc ouili,quas tamen oporteat quoq; adducere. Quo verbo ille non ſecus atq; alij prophetæ,prædixit vocationē gentium,& iuſtificationem earudem,quas ille adduxit,deinde per apoſtolos:ſiquidē per illos locutum eſſe Chriſtum

2.Cor.13 Paulus teſtatur,inquiens, An experimentum quæritis eius qui in me loquitur Chriſtus? Quamobrem ait hic dominus, & illas oportet me adducere. Ecce Chriſtus iſtos adducit, quos per apoſtolos ſuos conuertit. Et hoc eſt cur Gentiles vel maxime gaudere debent, quòd & ipſi ſint oues Chriſti, cùm antea ſoli Iudæi iactarint ſe oues eſſe Chriſti:ſiquidem in eorum perſona dixit Dauid, Nos populus eius, & oues

Pſal.78. paſcuæ eius.Tota autem vndique plena eſt ſcriptura de vocatione Gentiū(vt ſuprà parte prima) Et quòd prædicationem apoſtolorū ſuſcepturæ erant,id quoq; hic prædixit dominus cùm ait,Et vocem meam audient. Sed quid hoc ſibi vult obſecro,quòd hic Chriſtus dicit paſtorem vnicum fore & vnū ouile? Id ſanè ex primo conſequitur,vt quia & Gentes vocatæ ſunt,& vocem vocātis paſtoris audierunt,gauiſę ſunt & glorificauerunt verbū Dei,crediderūtque oēs quotquot à Deo prædeſtinati erant ad vitam æternam, & ſic in

Act.13. vnicum illud Chriſti ouile peruenerunt. 6 Cæterum fore aliquando,vt vnum ouile ſit eccleſia Chriſti,vnúſque illius

Ioan 21. paſtor Chriſtus,cui deinde ſucceſſit vicarius Petrus,cui oues ſuas omnes cōmendauit.Idipſum ſanè iam olim prophe

Ezec.37. ta Ezechiēl præuiderat illuminatus à ſpū ſancto,quum diceret,Seruus meus Dauid rex ſuper eos,& paſtor vnus erit omnium eorū. Non erunt vltra duæ gentes, nec diuidentur amplius in duo regna. Et hoc nimirum eſt quod Paulus ait,

Ephe.2. Pax noſtra qui fecit vtraque vnum,& medium parietē ma-

1 Pet.2. ceriæ ſoluens inimicitias in carne ſua. Quamobrem Petrus

Pſal.117. quoque lapidē ipſum vocat angularē,ex illo Dauidico, Lapidem quē reprobauerunt ædificantes,hic factus eſt in caput anguli. A domino factū eſt iſtud, & eſt mirabile in ocu-

lis noſtris. adducit in hoc etiam verba Eſaiç, Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatu, angularé, pretioſum, in fundamento fundatum. Qui crediderit in illum, nō cōfundetur. Vnum igitur tātùm ouile eſt, quia eccleſia catholica vna eſt: neque poſſunt etiam ſi rumpātur Neochriſtiani, huiuſmodi eccleſias pluresfacere. Quinimo ſi in noſtra eccleſia eſſe cum Chriſto recuſant, oportet ſint tantū in eccleſia malignātiū. Quāuis plurimi adhuc ſuperſunt hirci, lupi multi, multiq; dracones, qui ouile hoc impetunt, neque intrare volūt: ſpes tamē bona eſt, fore vt adhuc oēs Iudæi, Turcæ & Pagani veniāt in hoc vnū ouile Chriſti: ſicque impleatur quod prædixit Oſeas, Congregabūtur filij Iuda & filij Iſraël pariter, & ponent ſibimet caput vnū, & aſcendent de terra. Fiet hoc quidem nimis ſerò, quia adhuc nulla eius rei ſimilitudo appparet: & fiet tamen, qūādo Iudæi conuertentur ad veſperam, & famem patiētur vt canes, & circuibunt ciuitatē. Dominus Deus noſter dignetur nobis gratiam & miſericordiam ſuam cōferre, quatenus hic in odore bono & ſuaui virtutū, vt oues placidę permaneamus in ouili Chriſti: tandemq; tranſacto vitæ huius ſtadio, per ipſam ianuam Chriſtum dn̄m ingredi mereamur vitam æternam, vbi paſcua inueniamus fœlicitatis æternę, Amē.

Eſa. 28. *Pſal.* 25. *Oſea.* 1. *Pſal.* 58.

DE OFFICIO PASTORIS, SI VIS ingredi per ſymbola, quod eſt facilimum & pulcherrimū, facies hic ex ſcribentibus, qui hoc tam copioſè ſcripſerunt & ampliter, vt nauſeam etiam excitare poſſent, ideo noluimus hic repetere, ſed ad veteres ablegamus ſtudioſum lectorē.

DOMINICA III. POST PASCHA, EVANGELIVM IOANNIS XVI.

IN illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Modicum & iam non videbitis me, &
I *iterum modicum & videbitis me: quia vado ad patrem. Dixerunt ergo ex diſcipulis eius adinuicem, Quid eſt hoc quòd*

dicit nobis, modicum & non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me, & quia vado ad patrem? Dicebãt ergo, Quid eſt hoc quòd dicit modicum? neſcimus quid loquitur. Cognouit autem Ieſus quia volebant eum interrogare, & dixit eis, De hoc quæritis inter vos, quia dixi, modicum & non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me. Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis Hiere. 31.
Iacob. 4. *vos, mundus autem gaudebit. vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Mulier cùm parit, triſtitiam habet, quia venit hora eius. Cùm autem peperit puerum, iam non meminit preſſuræ, propter gaudium: quia natus eſt homo in mundum. Et vos igitur nunc quidem triſtitiam habetis. Iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.*

HOMILIA VNICA.

Beda. LAEta, inquit Beda, domini & ſaluatoris noſtri promiſſa, fratres chariſſimi, læto cordis auditu pcipere debemus: ſedulaq; intentione perſiſtere, quatenus ad hæc pertingere mœreamur. Quid enim eſt quod meritò lætius audiatur, quàm peruenire poſſe ad gaudiũ, quod nũquã poſſit auferri? ſicut hic dominus diſcipulis ſuis promiſit, quãdo eoſdem habito illo poſt vltimã cœnam ſermone contriſtauerat, mortem ſuam & paſſionem eis prænũcians, ſimulq; quò ſe vnus illorum traditurus eſſet, ſtatim poſtea mitiſſimus dominus inter dolorẽ & triſtitiã, quæ ſuperuentura illis eſſet, cõſolatus eſt eos. & ſubinde auxiliũ, gaudiũ & victoriam promiſit, volens per hoc cõfirmare animos eorum, pariterq; ipſos aduerſus imminentẽ aduerſitatem præparare. Ait ergo, Modicum & nõ videbitis me. Quæ verba, *August.* vt ait Auguſtinus ita obſcura erant diſcipulis, antequam id quod dicit, impletum eſſet, vt quærentes inter ſe quid eſſet quod diceret, omninò ſe faterentur neſcire. Neque id mirum, quando ea prophetiarum omnium propria cõditio

eſt,vt prius impleantur quàm intelligantur:nobíſque iã facilè intellectu eſt, quod apoſtolis difficilè & occultũ erat. Difficilè eis erat,vt ait Cyrill⁹,ſiquidẽ mors iã in ianuis erat:quapropter eũ diſcipuli videre nõ poterãt, quouſq; inferis ſpoliatis & vmbrarũ portis perfractis,tẽplum ſuũ ſuſcitaſſet. Modicum igitur hoc tempus erat,quo dominũ iam mortuũ & ſepultum nõ viderunt,quẽ deinde poſt triduum reſurgentem rurſus denique viderunt. Mors Chriſti inſtar ſolis extitit,qui cùm occiderit,aliquandiu non cernitur,donec emerſus tand.,denuò ſe noſtris offerat oculis:ſic planè ſol iuſtitiæ Chriſtus domin⁹,cũ occidiſſet morte ſua in die paraſceues,iterum deinde ortus eſt die ſancto Paſchæ. Modicum itaque tempus extitit à die cœnæ dominicæ vſq; in diem paraſceues quo ſepeliebatur, & hinc vſque reſurgeret. Ita nobis iam hoc intellectu facilè eſt,quoniã ex ſcripturis docemur id omne ſic eueniſſe vt prædixit dñs. Sunt qui hoc etiam ſic intelligant,quòd diſcipuli Chriſtum modicũ non viderunt,triduũ ſcilicet iſtud,quo iacuit in ſepulchro: & rurſus modicũ viderunt eũ quãdo ſe eis poſt reſurrectiõnẽ diebus quadraginta exhibuit videndũ vſq; ad aſcẽſionem ſuã,quãdo rediit ad patrem. Quæ cauſa eſt,cur amplius eũ tunc viſuri nõ eſſent,niſi quòd etiã hodie fit in ſacramẽto euchariſtiæ,vel aliâs miraculoſè, id tñ propriè nõ fit in vera ſpecie,ſed in velamine & ſub hoſtia planè inuiſibiliter. Aduc aliam expoſitionẽ habet Auguſt. intelligitq; hoc nõ de paſſione Chriſti & reſurrectione,ſed aſcenſione ſua & morte noſtra. Eſtq; hic planè ſenſus, Modicũ & nõ videbitis me. Modicũ illud tempus eſt,quo viuimus ſuper terrã.ſanè modicũ,imò momẽtum & vix pũctum tẽporis, quo exultat mundus,& triũphat,boni verò triſtãtur & lugẽt,dicẽtes cũ Dauide,Heu mihi, quia incolatus meus prolõgat⁹ eſt. Tẽpus breue admodum eſt, & tamẽ bonis lõgum nimis videtur. Modicum ergo iam tẽpus eſt quo non videmus dominũ,quia ad patrẽ aſcendit. Et quod addit,iterũ modicum & videbitis me, ad tẽpus quod mortẽ noſtram ſecuturũ eſt, pertinet,quomodo toti eccleſiæ promiſit ille,tũc nos viſuros eũ,neque amplius interrogaturos:hic quidẽ triſtari nos, ſed tunc gauiſuros.ſiquidẽ triſtitia noſtra mundi huius cõuertenda nobis eſt in gaudium & lætitiam ſempiternam.

Cyrillus. *Mala. 4.* *Ioan. 16.* *Auguſt.* *Pſal. 119.*

2 Deinde iam euangeliſta commemorat diſcipulos non

intellexiſſe ſermonē Chriſti.in cauſa autē fuiſſe immēſam iſtā,qua angebantur,triſtitiam, & quod toties modicū illud
Ioan. 13. eis dńs repetiiſſet.dixerat enim,Filij,adhuc modicū vobiſcū
Ioan. 14. ſum, & iterū, Modicū ſiue puſillū & non videbit me mundus. atq; deinceps rurſus, Iam nō multa loquar vobiſcū.&
Ioan. 16. iam denuò:Modicū & nō videbitis me. Hinc propemodum cōfuſi & errabundi facti ſunt, & occupati aliâs mœrore atque anguſtia mentis, nunc vel maximè premebātur ex eo, vnde plus ſolatii ac conſolationis accipere potuiſſent,ſi in-
Chryſo. tellexiſſent. Nā quamuis moleſtū erat, quòd eum viſuri nō eſſent,ſolatiū tamē inde cœpiſſent,quòd poſt modicū temporis ipſum denuo ſe cōſpecturos ſperarēt. Graue & moleſtū eis erat,quod dicebat dńs de paſſione & morte ſua, ſed gaudio & ſolatio plenū,quod adiūgebat, Quia vado ad patrem: per hoc inſinuare volens,ſe morte ſua non periturū, ſed abiturū ad patrem ſicq; à morte tranſiturum ad vitā.

Verùm iſti hoc non intellexerunt, eo maximè,quòd inter ſe omnes quærebāt quid hoc eſſet quod dixerat. dubitabāt enim partim ex triſtitia & mœrore, partim ex fidei imperfectione. perſuaderi enim & adduci facilè non poterat, vt reſurrectionē illius crederet etiam cū iam reſurrexiſſet, ſi-
Mar. 16. cut incredulitatē exprobrauit eis.quātò minus crediderūt eam adhuc in cœna? Non potuerūt ergo hoc verbum & ſimiles quoſdam Chriſti ſermones intelligere, quando nihil in iis abditū inueſtigabant, ſed vulgato tantùm ſenſui in-
Sapien. 2. ſiſtebāt. Credebāt certum eſſe illud Sapientis, vt eſt in ſuo ſenſu veriſſimū, neminē vnquam cognitum eſſe, qui ſit reuerſus ab inferis. Sunt etiā qui putant apoſtolos,ſi non om-
Ioan. 8. nes, at aliquot eorū crediſſe Chriſtū nō moriturū, ex eo ꝗ Chriſtus dixerat, eum qui ſermones ſuos ſeruaret,mortē non guſtaturū in æternum. Quam opinionē falſo cōceptā Iudæi quoq; habuerūt,quādo ad dominum dixerunt, Nos audiuimꝰ ex lege quia Chriſtus manet in æternū, & quomodo tu dicis,oportet exaltari filiū hominis? Ita diſcipuli quoq; cogitabāt quidē magnū & extremū aliquid de Chriſto,nō tamē credebant eū tā turpi morte moriturū,rurſusque de hinc tanta gloria & maieſtate reſurrecturū. Tantū apud ſe cogitabant eum ſine morte tranſiturū ad patrem,
Gen. 5. ſicut Enoch de quo ſcriptum eſt,quia ambulauit cū Deo,&
4. Re. 2. nō apparuit, quia tulit eū Deꝰ: velut Elias,qui curru igneo

vectus,cum turbine raptus eſt in cœlum. Ad eundem planè
modum putabant Chriſtum quoque abiturum ad patrē,ne-
que poterát aliqua ratiōne apud ſe modū mortis ſimul igno
minioſę & reſurrectiōis glorioſę quempiā inuenire,quam-
obrem & dicebant inter ſe, Quid eſt hoc quòd dicit nobis,
Modicum & non videbitis me,& iterū modicum &c.neſci-
mus quid loquitur. Chryſoſt.quęrit hic quare nō intellexe- *Chryſoſt.*
rint.Et ipſe ſibi reſpondet,factum id eſſe vel propter triſti
tiam,vel verborum obſcuritatem,vt contraria locutū arbi-
trarentur. Si videbimus te,inquiūt,quo vadis?ſi vadis,quē
videbimus? 3 Interrogans autem dominus diſcipulos ſe
iamiam interrogaturos, quidnā ſibi voluiſſet ſermo quem *Cyrillus.*
dixerat,pręuenit eorum interrogationem opportuniſſimè,
oſtendens ſe corda hominum vt Deum cognoſcere, quoniā
id Deo proprium eſt : iuxta illud Iob, ſcio domine quia o- *Iob.42.*
mnia potes,& nulla te latet cogitatio. Quis eſt iſte qui ce-
lat conſiliū abſque ſcientia? Quomodo Deus ipſe loquēs ad
Samuēlem, dixit, Deus intuetur cor. Ergo & hic Chriſtus, *1.Reg.16*
vt verus Deus interrogationem diſcipulorū præueniēs,di-
xit,De hoc quęritis inter vos,quia dixi,modicū & nō vide-
bitis &c.Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis
vos,mundus aūt gaudebit. Id exponens Auguſt.dicit, Di- *Auguſt.*
ſcipuli triſtabātur, & dolebant ex paſſione Chriſti,audien- *Cyrillus.*
tes eum à Iudæis captum,percuſſum,condemnatū,& tandē
crucifixum iri, ea tamen triſtitia ſtatim verſa eſt in gaudiū
poſt reſurrectionem illius.Per mundū autē,omnes intelli-
guntur aduerſarii Chriſti, qui plurimū gauiſi ſunt ſe furore
ſuo potitos, illum morti adiudicatū in crucem ſuffixiſſe, *Mat.27.*
ibiq; contigiſſe ſibi,vt ſannis,ludibriis & opprobriis eū la-
cerarēt. Quanuis quod hic de mundo dicitur,poteſt etiā nō
abſurdè de malignitate in qua mundus poſit⁹ eſt, intelligi:
ſicut Iacobus dicit, Quiſquis amicus eſſe vult mundi hui⁹, *Iaco.4.*
inimicus Dei conſtituitur. Gaudet aūt hic mundus etiā de
peruerſitate ſua,quomodo ſapiēs dicit eſſe quoſdā,qui gau- *Prou.2.*
deant & gloriētur cū male fecerint,& exultet in rebus peſ
ſimis. Suntq; ſine dubio verba hęc intelligenda,vt ea ex-
poſuit Auguſt. quia omnis iſta apoſtolorū triſtitia verſa eſt
in immenſum gaudium,tunc cùm conſpicati ſunt gloriam
dominicæ reſurrectionis,potentiam admirandæ aſcenſio-
nis & conſolationem paracleti ſpiritus ſancti à patre miſ-

ſi.Hoc tamen & ipſorum & totius eccleſię ſtatui congruit,
Beda. Cuncti fideles per lachrymas preſſurasq; praſentes ad gau
dia æterna peruenire contendūt. illi enim quamprimū con
flictus vitę huius ceſſarit,& militia abſoluta fuerit,merce-
Pſal.125 dem accipiēt beatitudinis æternæ,ſic vt Dauid canit, Qui
ſeminant in lachrymis,in exultatione metent. Mali autem
lætantur,quia mundūs exultat,& præcipuè pſecutores mar
tyrum, qui gauiſi ſunt morte innoxa iuſtorū. Deinceps ta-
men miniſtris Dei coronatis in æterna fœlicitate,tyranni
& perſecutores eorundem pœnam ſuſceperunt ſuæ trucu-
lentiæ atque peruerſitatis. ſicque impletum eſt verbū illud
Chriſti quod hic prędixerat,& illud quod iam olim inſtin-
Eſa.65. ctu ſpiritùs ſancti locutus eſt Eſaias, Ecce ſerui mei come-
dent, & vos eſurietis: ecce ſerui mei bibent, & vos ſitietis:
ecce ſerui mei lætabuntur, & vos confundemini: ecce ſer-
ui mei laudabunt præ exultatione cordis,& vos clamabitis
pre dolore cordis,& præ contritione ſpiritus eiulabitis.

4 Diſcrimen hic patres oſtendere ſolent gaudii bonorū à malis, idque multiplex, nos ea tantùm breuiter commemoremus,quæ ad hoc pertinent euangelium. primò lætitia mundi huius & vana eſt, & multum temeraria, iuxta illud
Eccleſ.2. Sapientis,Dixi in corde meo,Vadam & affluam deliciis,& fruar bonis,& vidi quod hoc quoq; eſſet vanitas.Riſum reputaui errorem,& gaudio dixi,Quid fruſtra deciperis?

2 Turpe quoque eſt gaudium mundi huius, quia vt plurimum de rebus vanis & turpibus conceptum, teſte Sapi-
Sap.14. ente, neque vitam neque nuptias mundas iam cuſtodiunt.
Apo.17 ſimile eſt quod Ioannes ait homines mundanos bibere vinum turpitudinis.

3 Neque verò pura lætitia mundi,ſed plerunq; permixtā coniunctamq; habet triſtitiā, aut certè in mœrorē deſinit,
Prou.14. quo maximè ſeducūtur homines in mundo,vt ait Salomon, Riſus dolore miſcebitur,& extrema gaudii luctus occupat. Aut non ita fieri ſolet,cùm occupati ſunt homines in voluptate mundi & omnibus leuitatibus, vt plurimum rixæ interueniunt, iurgia, aut aliud conſimile mali genus. Planè mihi qui ſolas quęritvoluptates mundi & carnis,ſimillimus eſſe videtur ei,qui per roſas & lilia abduceretur ad crucem: multamque caperet ex floribus illis delectationem, non expendēs quòd iamiam ſibi immineat ſupplicium mortis.

4 Quid quod inſtabilis & inconſtans eſt omnis iſta mun di lætitia, dum & ipſa mundo & viciſſim ſibi mundus deficit, dicente Iob, Tenent tympanũ & cytharam, & gaudent ad ſonitum organi, ducũt in bonis dies ſuos, & in pũcto ad inferna deſcendunt? Ita, fiet vt cor eorum cõuertatur in triſtitiã & mœrorẽ, ſicut dñs dicit per prophetã, Conuertã feſtiuitates veſtras in luctũ, & oĩa cãtica veſtra in planctum. *Iob.21.* *Amos 8*

1 E diuerſo gaudium ſanctorũ verum eſt, quia de veris bonis ſuſceptum, de bonis ſcilicet regni cœlorum, ſicut Paulus ait, Regnum Dei nõ eſt eſca & potus, ſed iuſtitia, pax & gaudium in ſpiritu ſancto. 2 Deinde idem illud pulchrũ eſt, quia de amœniſſimis bonis virtutum: quod attendens Sapiẽs quoq;, lętatus, inquit ſum in omnibus, quoniã antecedebat me iſta ſapientia, & ignorabam quia bonorum omnium mater eſt. 3 Ad hæc purũ quoq; eſt, ſicut teſtatur Salomon, Cor quod nouit amaritudinẽ animæ ſuæ, in gaudio eius non miſcebitur extraneus. 4 At omnia hæc ſuperat, quòd perpetuũ futurũ eſt gaudium illud, expers omnis doloris, & immune ab omni triſtitia. qa abſterget De⁹ omnem lachrymam ab oculis ſanctorũ, & amplius non erit neque luctus, neque clamor, ſed nec vllus dolor, quoniam priora tranſierunt. Poſſunt hæc omnia ad longum declarari, & ad aliquot integras homilias extẽdi. nos breuitati ſtudentes, iis ſuperſedemus. Tu ſi plura voles, vide quædã diffuſè & ampliſſimè in paraldo poſt veteres. *Rom.14.* *Sapien.7* *Prou. 14* *Apoc.21*

5 Parabolã porrò annectit dñs, qua plerunq; in calamitatibus vſi ſunt ꝓphetæ: ſic Dauid lugens inquit, Ibi dolores vt parturientis. Et Eſaias, Torſiones & dolores tenebunt, quaſi parturientes dolebunt. Hiere. quoq;, Quomodo, inqt, cõtremuiſti, cùm veniſſent tibi dolores quaſi parturientis? Mulier fugiturã & exhorreſcens dolorẽ parturiginis, nunq̃ perueniret ad lætitiã partus, neq; fructum ex fœtu prolequè noua perciperet. Sic quoq; vobis fratres eueniet quia poſt dolorem & triſtitiã gaudebitis tandẽ, & gaudiũ veſtrũ nemo tollet à vobis. Auguſt. etiam hoc expendit, quod gaudiũ tunc magis eſſe conſueuit, quando non puella, ſed puer naſcitur. Durum quidem hoc & moleſtum mulieribus, quod nulla mulier mater fieri poteſt ſine maximo dolore. quando igitur illi imminet pariendi tempus, triſtatur & dolet, quòd ea hora ſit maledictionis, qua dominus dixit ad *Chryſo.* *Pſal. 67.* *Eſa.13.* *Hier.12* *Cyrillus.* *Auguſt.* *Gene.3.* *Beda.*

Beda. Eua,In dolore paries filios tuos. Beda myſticè exponit hoc de ſancta eccleſia, quæ mater eſt ob multitudinem bonorũ operum,ſubinde pariens Deo filios ſpirituales.& quandiu in mundo ſpiritualiũ virtutum profectibus inſiſtit, nunquã mundi tentationibus exerceri deſiſtit: & cum deuicto labo rum certamine ad palmam peruenerit,iã nõ meminit preſ ſuræ præcedentis,propter gaudium perceptæ retributiõis: nato inſuper ſibi filio aliquo gratulatur, exultãs dicit cum Paulo,Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriã quæ reuelabitur in nobis. ſic gaudet eccleſia,
Beda. cùm filium enixa eſt in vitam æternam. Eo facit & illud, ꝙ dies ſanctorum,quibus pro Chriſto paſſi ſunt & mortui, natales dicuntur,quoniam in illis nati ſunt in regnum cœlorum.Et ſicut infans naſcitur,dum prodit ex vtero matris veniens in hanc lucem:ita naſci quoq; dicitur,qui è vinculis carnis liberatur ſimul & exaltatur in lucẽ æternã. Quid quòd nobilior longeque eminentior eſt natiuitas, qua quis naſcitur in cœlum,quàm ea qua miſeri homines naſcuntur in terram,malorum omnium cõgeriem? Quo autem modo eccleſia filios pariat,intellectu facilimũ eſt. parit enim eos in ſacramentis,& præcipuè in baptiſmo & pœnitentia,pa-
Galat. 4 rit in doctoribus & prædicatoribus,ſicut Paulus ad Galat. ait,Filioli mei,quos iterum parturio,donec formetur in vobis Chriſtus. Parit illa etiam in iis qui opera bona faciunt, & qui bene ac piè moriuntur. In omnibus iis dolores magnos ſuſtinet eccleſia,dum parit. Mitto quæ in hoc adduci poſſunt penè innumera ſtudio breuitatis.

6 Parabolam quam induxit Chriſtus, ipſe etiã interpretatur,dicens ad diſcipulos ſuos,Ita & vos nunc quidẽ triſti-
Ioan.20. tiam habetis, ſed iterũ videbo vos, & gaudebit cor veſtrũ. Id facilè intelligi poteſt de apoſtolis, qui contriſtati plurimum ſunt, Chriſto paſſo, mortuo & ſepulto: viſo aũt eodẽ poſt reſurrectionem,gauiſi plurimũ ſunt, & nõ fuit qui gaudium iſtud tollere ab eis potuerit. Sed audio quendam hic contra licentẽ,quoniã gaudiũ iſtud in die Paſche,aſcenſionis & Pentecoſtes conceptũ, ablatum ſit apoſtolis per perſecutores. quãdo pro nomine Chriſti grauiſſima ſupplicia & acerbiſſimas ſuſtinuerũt perſecutiones. Huic nõ ego ſed
Beda. Beda reſpondeat: dicẽs, Etſi poſtmodum perſecutiones pro Chriſti nomine ac tormenta paſſi ſunt, ſpe tamen reſurre-

ctionis & viſionis illius accenſi,libenter quoque aduerſa ferebant,ſicut ſanctus Iacobus dicit, Fratres,pro magno gaudio ducite,ſi in tẽtationes incideritis varias. Iaco.1. Petrus & Ioannes cùm cæſi eſſent à principibus ſacerdotum,cum magno Act.5. gaudio abierunt à conſpectu concilij,gratias agentes quod Act.5. digni habiti eſſent qui pro Chriſti nomine contumeliam paterentur. Vſqueadeò nemo gaudium illis ademit,quia cũ omnia illa pro Chriſto paterentur, meruerũt cum Chriſto regnare æternaliter. Interim iſtud quoque in augmentum gratiæ & donationis Dei ceſſit ille de quo certi iam erant: quapropter non potuit eis quiſquam auferre gaudium quod habebant,neque per quamcunque tribulationem,neque in perſequutione,neque per gladiũ,ignem aut flagella & verbera. Sic Petrus ait,Modicum nunc ſi oportet contriſtari in 1.Pet.1. varijs tribulationibus, vt probatio veſtræ fidei multò pretioſior ſit auro,quod per ignem probatur. Vt ergo tyranni & perſecutores ſanctos Dei deriſerint, rati Chriſtum eos dereliquiſſe, ipſi tamen certi ſemper fuere Chriſtũ rurſum eos viſurum,& tunc corda eorum maxima lætitia affecturum. Legimus ſanctum Antonium aliquando grauiter ten S.Anto. tatum & afflictum eſſe à dæmonibus: adeò vt eũ penè exanimem relinquerent: & tunc viſo ſibi domino dixiſſe Antonium,Domine,vbi tu paulò ante fueras? & Chriſtum reſpondiſſe,Ego hic aderam,certaminis & conflictus tui ſedulus ſpectator. Et hoc nimirum gaudium extitit,quod ab apoſtolis & ſanctis Dei auferri non potuit. Quis autem hic deſperet,quando etiam carbones ardentes,roſas & rorem ipſum reputauit Laurẽtius dum vreretur? Et bene gaudium illud tollere ab eis nemo potuit,quando iſtud gaudiũ Chriſtus ipſe fuit,qui iam tum moriturus amplius non erat, Auguſt. Atque inter ſanctos Dei,gaudium creſcet,& exultatio: do Eſa.35. lor verò & gemitus procul diſcedent, hic partim per gratiam, illic verò perfectè per gloriam fœlicitatis æternæ; quam nobis omnipotẽs & miſericors Deus donare dignetur poſt hanc vitam,Amen.

DOMINICA IIII. POST PASCHA, EVANGELIVM IOANNIS XVI.

IN illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Vado ad eũ qui miſit me, & ne-mo ex vobis interrogat me, quo vadis? Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor veſtrũ. Sed veritatem dico vobis, expedit vobis vt ego vadã. Si enim ego non abiero, paracletus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos. Et cùm venerit ille, arguet mundũ de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio. De peccato quidem, quia non crediderunt in me: de iuſtitia verò, quia ad patrem vado, & iam non videbitis me: de iudicio autẽ, quia princeps mundi huius iam iudicatus eſt. Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed nõ poteſtis portare modo. Cùm autem venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcũque audiet loquetur, & quæ ventura ſunt annunciabit vobis, ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis.

HOMILIA PRIMA,

QVod iam vobis, chariſſimi in Chriſto fratres, retulimus euangelii, prolixi illius ſermonis, quem dominus poſt cœnã habuit, exigua tantũmodo pars eſt. Paulò enim ante interrogauerat eũ Petrus, Domine, quo vadis? & Thomas, Domine neſcimus quo vadis, Philip-
Io.13.14 pus quoque patrẽ ſibi oſtendi petierat. Et nunc ſuper hæc oĩa dominus manifeſtè reditũ ſuum ad patrẽ inſinuans, ait, Vado ad eũ qui me miſit, neque hoc tantũ eis declarat, ſed & miſſionẽ ſpiritus ſancti ipſis promiſit, volens ſic diſcipulos ſuos conſolari rurſus, & in bono confirmmare, vt minus

contriſtarentur ex paſſione ſua,nec planè à fide deficerent. Et quanuis tranſitus hic intelligi queat de illius morte, ꝙ Chryſo.putat,mihi t꼟 videtur illum non tantũ de paſſione, ſed & aſcenſione ſua loqui,ſicut Aug.exponit, vnde neque Beda diſcedit, volens in ſuperioribus huius ſermonis partibus Petro & alijs locutũ de trãſitu mortis ſuæ,cũ diceret, Quo ego vado,non poteſtis venire modo: & ad Petrũ,Quo ego vado,non poteris me ſequi modo,ſequeris autẽ poſtea, quod verbũ Petrus, etiam ipſe intellexit à domino dictum de paſſione, qua ſecuturus eum iam non fuerat, ſed poſteà tandẽ.quamorbrẽ,& dixit ad dominũ,cur id fieret,quod ſequi illũ iam non poſſet,quando paratus eſſet animã quoq; ſuã pro eo exponere. Nunc verò non abſolutè de abitu ſuo loquitur,ſed addidit ſuper quo vadat.ſ. ad eum qui miſerat ſe,quod quis dubitet tunc factum,quando tandẽ aſcendit in cœlũ? Et quid in hoc diutius immoramur, quando idipſum ſequentia etiam verba ſatis apertè exprimunt, cũ dicit, Et nemo interrogat me,quo vadis? Vtique enim hoc de trãſitu ad mortem dictũ non eſt, de quo cũ ſuprà loqueretur,à Petro & Thoma interrogatus eſt.De alio igitur abitu locutũ eum eſſe oportet,de quo addit,quia nemo ex vobis interrogat me,quo vadis? Rationem inſuper adiungit Augu. quia nubes ſuſcepit eum,quando aſcẽdit ab ipſis,& euntẽ in cœlũ non verbis quæſierũt, ſed oculis deduxerunt. Propemodum ergo ſic dicere viſus eſt.adeò manifeſta & oĩbus conſpicua erit aſcenſio mea & irrefragabilis, vt oculis illã veſtris voſmet viſuri ſitis: neque opus habebitis, vt quicquam interrogetis.Proculdubio illi totis animi votis, vt ſequi mœrentur,optarũt.Hæc facta fortè in ſpiritu præuidens Eccleſiaſtes dixit, Oritur ſol & occidit, & ad locũ ſuum reuertitur. Verè enim ſol iuſtitiæ Chriſtus dominus ortus eſt in natiuitate ſua,iuxta illlud quod prædictum erat,orituriã ſtellã ex Iacob,& occidit in paſſione,rurſũſque per gyrũ redijt in locum ſuũ altiſſimæ & indiuiduæ trinitatis,aſcẽdens in cœlum,Non ſum omninò neſcius,eſſẽ quoſdã in hæc verba,Et nemo ex vobis interrogat me, quo vadis? ſic in telligunt, quaſi tantoperè exterriti fuerint apoſtoli,vt interrogare etiã nõ auderẽt.priorẽ tamen illã ſcilicet Auguſtini, expoſitionẽ probabiliorem exiſtimo magiſque vero conſentaneã

Chryſo. *Auguſt.* *Beda.* *Ioan. 13.* *Auguſt.* *Act. 1.* *Eccle. 1.* *Num. 24*

2 Sed quia hæc,inquit dominus,locutus ſum vobis,tri *Chryſo.*

ſtitia impleuit cor veſtrū. Triſtitiā hanc quidem referre eo
Ioan.16. natura.l ea, quæ iam ante prædixerat illis dominus fore vt
Iudæi ipſos è ſynagogis ſuis eiicerent: & inſuper quiſquis
interfectur' eos eſſet, arbitraretur obſequium ſe præſtare
Deo. inde nimirū volūt nō nulli. iſtā eorū triſtitiā eſſe natā
eamq; tantam, vt iam penè faſtidiū concepiſſent, omnium
eorū quę deinceps loqueretur dominus, nō ſecus ac vas cū
plenum eſt, nihil amplius capit, etiamſi vi infundas ſeu in-
trudas. Equidem ſentētiæ huic locū ſuum facilè reliquero.
quanuis enim hinc plurimum vtique mœroris conceperant
apoſtoli, tamen hæc ipſa Chriſti verba eò penitus non ten
Auguſt. dunt, vnde adducor, vt credam expoſitionē Auguſtini mul
tò eſſe cōmodiorem, quæ vult quoniā apoſtoli, cùm nōdum
accepiſſent conſolationem ſpiritus ſancti, metuebāt ne for
tè perderent illud extrinſecus in Chriſto, quod iam in eō
habebāt, puta corporalē ipſius pręſentiam. Sicque omninò
quidem hic Chriſtus loquitur de triſtitia apoſtolorū quem
habiturierant, non tamen ſuper tyrannide & perſecutione,
ſed ex habitu Chriſti, qui eos fuerat dimiſſurus. Qui ſenſus
ex præcedentibus verbis domini ſatis patet, quia iam dixe-
Ioan.16. rat, Vado ad eum qui me miſit, & nemo ex vobis interrogat
me quò vadis: ſtatimq; ſubiecit, Quia hæc locutus ſum vo-
bis, triſtitia impleuit cor veſtrum. Ecce cauſam mœroris &
triſtitiæ. ſ. abitum domini. Præterea ſequitur, Veritatem di
co vobis, quia expedit vobis vt ego abeā. Quando igitur pri
mò abitū ſuū cōmemorat, deinde triſtitiā ſubdit diſcipulo-
rū, moxq; ſolatur eos: quoniā diſceſſus iſte ſuus cōmodatur'
ſit illis, quaſi diceret, Moleſtū quidē & ingratū eſt vobis, ꝙ
me abiturū dico: ſed ideo vos cōontriſtari non decet, quini
mo gaudere magis eo ꝙ expedit vobis vt abeā, ideoq; tri-
Beda. ſtitiā iſthanc veſtrā mittite. Hinc fit vt illā interpretatio-
nē Auguſtini aptiorē putemus, maximè cū & Beda dicat ſci
uiſſe dūm quid hæc verba in diſcipulorū ſuorū cordibus a-
gerent, triſtitiā. ſ. magis de abſceſſu, quo eos dereſeret, q̄ de
aſcenſu quo patrem peteret, lætitiam generarent.

3. Nunc tandem conſolando diſcipulos ſuos perſua-
dere conatur, dominus, vt mœrorem iſtum abiicerent, con
ſiderata vtilitate illis ex abitu ſuo emerſura, cùm ait, Veri-
tatem dico vobis, expedit vobis vt ego vadam. Non igna-
rus erat vtique ille, quid ipſis conueniret magis, ſciebat eis

viſionẽ internã plus profuturã externa, amplius quoq; pro futuros ipſos, ſi ſe oculis potius viderẽt pectoris quàm corporis. Præſciebat ille quo pacto ſpũs ſanctus ſeſe diffuſurus erat, in cordã eorũ ſemet inſinuans, vnde vberiorẽ fructum acciperent, quàm ex conuictu cõmuni cum Chriſto. Expedit itaque vobis, ait ille, vt tandẽ iſta ſeruilis forma veſtris ſubtrahatur aſpectibus: neque vos me ſemper ſic habeatis præſentẽ. Veritatẽ inquam dico vobis, mentiri nequeo, ipſe ego via, veritas ſum & vita, verax ego ſum, & omnis homo mendax. Tu verò hic diligentius paulò conſidera, quantopere Chriſtus diſcipulos ſuos deterrere curauit, ne plus æquo ſolatii in corporali cõuictu ſuo quærerent, quin potius vt animos ſuos erigerẽt ad cõtẽplationẽ diuinitatis. Quod ſi hoc in Chriſto factum eſt, vt ſempiternus æterni patris filius extrinſecus & viſibiliter impedierit in apoſtolis ſuſceptionẽ ſpiritus ſancti, quãtò magis carnalis voluptas in nobis præualens obſtabit, quò minus capaces ſimus gratiæ & donorum ſpũs ſancti, cùm dicat Paulus, carnẽ velut ex diametro pugnare aduerſus ſpiritum, & viciſſim hunc illi aduerſari? Sicut enim aqua extinguit ignem, ita fluidus humor carnalis cõcupiſcẽtię delet quicquid in nobis ardoris ignei fuerat ſpũs ſancti, & feruoris charitatis diuinæ. Diſcant igitur hinc omnes, qui animos ſuos præparaturi ſunt ad ſuſceptionẽ ſpũs ſancti, quaſcunque carnales, immũdas & vanas cogitationes pariter & cõcupiſcẽtias excludere: ſiquidem in animã maleuolam nunquã intrabit ſpũs ſapiẽtiæ, neque habitabit in corpore ſubdito peccatis. Tantũ corda vult caſta mũda: eáq; eleuata in meditatione diuinorũ, ſpũaliũ & cœleſtium, quo nomine Paulus ait, Nos ex hoc neminẽ ſecundum carnem nouimus, Etſi cognouimus ſecundũ carnẽ Chriſtum, ſed nunc iam non nouimus. Vbi ille in perſona loquitur apoſtolorũ, qui & ipſi quondam non habuerant vitam contemplatiuã, Deo rebúſque diuinis penitus conformem, ſed Chriſtũ corporaliter ſecum habere, vel maximè cupierunt. nunc autẽ illuminati ſpũ Dei, omnia in Deũ dirigũt, dictante id ipſis ſpiritu ſancto, ſicut iam ante dixerat, eum qui viuit, nõ ſibi viuere debere, ſed illi qui pro ſe mortuus eſt & ſurrexit. Rectè itaque hic Beda, Expedit, inquit, vt notã vobis formã inferã cœlo, quatenus maiori per hoc deſiderio illuc ſuſpiretis, ſicq; ſuſpenſis ad ſuperna cordi-

Ioan. 14. *Rom. 3.* *Galat. 4* *Sapien. 1.* *1. Cor. 1.* *Beda.*

h

bus veſtris, ad accipiēda ſpiritus ſancti dona capaces ſiatis.
Chryſo. Chryſoſt.quoque in hūc modū exprimit illa Chriſti verba, Non ego ad gratiam loquor, ſed licet maiorem in modum contriſtemini,tamen id quod expedit audiendum eſt vos: vt adeſſem velletis,vſus aliud poſtulat. Exemplum hinc nobis oblatum eſt, ne ceſſemus quæ apprimè vtilia ſunt recenſere proximis noſtris,etiamſi contriſtentur & moleſtè ferant dū audiunt. 4 Particularius adhuc iam & apertius dn̄s commemorat diſcipulis,quid vtilitatis ſperandū ſit eis ex abſceſſu ſuo,& ait, Si non abiero,paracletus nō veniet, vbi autem abiero,mittam vobis eum. Auguſt. hic infert q̄uo admirari quis poſſet Chriſtū,& Deum verum & omnipotentē fuiſſe, cur itaque ſpiritum ſanctū mittere non potuiſſe adhuc viuentē in terra. Quid quod exiſtēte tunc in terris filio, etiam ſpiritus ſanctus iam tum affuit:cùm credibile non ſit,filium ſine patre eſſe & ſpiritu ſancto,ſicut ipſemet teſtatus eſt,di-
Ioan.14. cens,Pater in me eſt,& ego in patre. Deinde iam ante quoque viſibiliter apparuerat ſpūs ſanctus ſupra Chriſtū in baptiſmo. Quòd ſi ergo ad ipſum venit, quid prohibuerit,quo minus præſente illo venire potuerit in diſcipulos?
Cyrillus. Cyrillus quoque turbari poſſe ait ſimplicem aliquem. Nam ſi melius erat Chriſtum abire,præſentia ſua nōnihil obfuiſſe videbitur,cur ergo tanto tempore præſens fuit? Reſponſuri ad iſtam interrogationē,rationem prius reddamus cur Chriſtus noluerit ſpiritum ſanctū dare in ſua perfectione diſcipulis,dum adhuc cū ipſis viueret. hinc enim ſtatim patebit reſponſio ad quæſita. 1 Primū itaque in cauſa fuit ruditas diſcipulorū, qui conſiderato ſolo illo corporali conſortio Chriſti, parū aut nihil attendebāt diuinitatem eius in cœleſtia,eo ꝙ nōdum erāt eleuati charitate ſpūali,ſicut
1.Cor.5. Paulus ad Corint.teſtatur,& nos paulò antea ex ipſo adduximus. 2 Deinde ex propria conditione diuini præſidij, quod in magna neceſſitate maximè relucet:ſiquidem dominus adiutor eſt in tempore,vt ait Dauid,opportuno. Et ite-
Pſal.9. rum, Pater meus & mater mea dereliquerunt me: dominus
Pſal.26. autem aſſumpſit me de inimicis meis. Quandiu ergo apud eos dominus agebat, ſatis auxilij ex ipſo habebant, neque aliena ope indigebant. Vbi primū autem diſceſſurus erat ab illis,iamque plurimum eis perſecutionum & tribulationum immineret,tunc tandem diuina ope & alio opus habebant

auxiliatore. Quapropter dixit dominus, Ego rogabo patrẽ, & alium paracletum mittet vobis. Ecce alium, quãdo Chriſtus ipſe cõſolator eorum fuerat. Profectò autẽ ita res nunc habebat apoſtolorũ, vt fieri ſolet, cùm mater infantẽ ablactare inſtituit: tunc etenim illũ adhuc tenellũ lacte paſcit, mox ſubtracto lacte, cibum adhibet ſubinde ſolidiorem, vt ſic membra illius robuſtiora paulatim efficiantur. Ad eũdẽ planè modũ Chriſtus diſcipulos ſuos primùm lacte enutriuit corporalis ſuæ præſentiæ, deinde cùm iam illi ſolido cibo paſcendi eſſent, rerum ſublimium, etiam lac eis ſubtraxit, dicente Eſaia, Quem docebit ſcientiam? & quem intelligere faciet auditum? Ablactatos à lacte, auulſos ab vberib⁹. *Ioan.* 14. *Eſa.* 28.

3 Tertia cauſa reddi poteſt ex conſideratione dignitatis Chriſti, quia vt Aug. dicit, Chriſtus in quantum homo, poteſtatem non habebat mittẽdi ſpiritum ſanctum, ſed vt Deus. Quàm diu autẽ ille cũ diſcipulis ſuis viuebat, pro ſolo homine habebatur, ideoque ne ſuſpicio hinc naſceretur, purũ hominẽ poſſe etiã conferre ſpiritum ſanctum, Chriſtus noluit dare ſpiritum ſanctum, niſi poſt illã ſtupendam & potẽtiſſimam ſuam aſcenſionẽ, ſicut Ioannes dicit, ſpiritũ ſanctũ ideo nõdum datum, quòd neque Chriſtus nõdũ glorificatus erat. Aliâs ſuſpicari ſtatim quidã potuiſſent, quod & Macedoniani deinceps fecerũt, ſpiritum ſanctum ſeruũ Dei eſſe, quæ inſignis tum blaſphemia, tum contumelia eſt ſpiritus ſancti, ſicut hic pulchrè & ſuo more affabrè inducit Chryſoſtomus. Id enim ſi ſic eſſet, quãtulo pr̨ſtaret dominũ abire, & ſuo loco mittere ſeruum? Taceo quòd nõ ſufficientem conſolationem ex illo acepiſſent diſcipuli, ſi non verus etiã Deus extitiſſet. *Lib. de trin.* *Ioan.* 9. *Chryſoſt.*

4 Poſtremo alia adhuc cauſa dari poteſt, eaque huiuſmodi, vt ſic vnitas eccleſį cõſeruaretur. in hoc enim, teſte euangeliſta, præordinatũ eſt diuinitus, quòd Ioannes nullũ omninò fecit miraculũ, ne. ſ. populus diſtraheretur à Chriſto, & ſic excellens Chriſti eminentia clarius in Ioanne veluti tranſlata videretur, quam reluceret in Chriſto. Ad hæc, Chriſtus iamiã diſcipulis ſuis promiſerat, illos opera facturos etiam maiora iis, quæ ipſe feciſſet: ſi igitur præſenti Chriſto miracula huiuſmodi feciſſent apoſtoli, cogitare potuiſſent ſimplices, eos Chriſto maiores eſſe, ſicque diſſenſio exorta fuiſſet & ſchiſma inter fideles, cũ ita vnitas permãſerit inter eos, vnũ omnibus Chriſtũ prædicantibus, *Ioan.* 10. *Ioan.* 14.

prædicationemq́; ſuam virtute ſpiritus ſancti per ſubſequentia ſigna confirmantibus. 5 At nos nunc tandem reſpondeamus ad quæſtiones iam ſuprà inductas. Et primùm quidem poterat Chriſtus ſpiritum ſanctum etiam ante aſcẽſionem ſuã mittere, nihilominus quàm poſt eam, noluit tamen ex rationibus iam adductis, quandoquidẽ neque diſcipulis commodũ ſemper erat, quos antea deſueſcere oportebat à lacte, vt tandem ſpirituales fierẽt homines, nec quicquam carnale ſaperent. 2 Ad ſecundum, & hoc verùm eſſe aſſerimus, quòd vbiq; ſit ſpirit⁹ ſanctus ſua diuinitate: iuxta
Hiere 23 prophetam, cœlum ac terram implens, in donis tamen ſuis à Chriſto ſub viſibili ſigno miſſus eſt: vnde apoſtoli illuſtrationem ſcientię acceperũt, cognitionem linguarum, robur & firmamentum aduerſus mũdum, & virtutẽ miraculorũ.

3 Ad id porrò quod tertio loco quæſitum eſt, dicimus apparuiſſe quidẽ in baptiſmo Chriſti ſpiritũ ſanctum, dediſſeque illi teſtimoniũ quia filius Dei ſit, & ſimul aquas ſanctificaſſe in ſacramẽtum baptiſmi. Cur autẽ in hunc modũ datus nõ ſit apoſtolis ante Chriſti aſcenſionem, iam ſuprà
Cyrillus. aſſignauimus cauſam. 4 Cæterum ad quartum ex Cyrillo
Eccle. 8. reſpondemus, cuiq; rei tẽpus ſuũ eſſe commodũ, atq; adeò omnia eſſe bona in tempore ſuo. Aderat igitur dominus in hoc mundo corporaliter tempore opportuno, & rurſus quãdo vt ille nouit oportebat, ad patrem corpore rediit. Hominem fieri filiũ Dei oportebat, vt nos omnes redimeret, vbi nos omnes ſumus in Chriſto ratione humanitatis: id ille fecit nõ tãtùm vt peccata noſtra deleret, ſed etiã vt naturam noſtrã ſanctificaret, ſimulq́; vt anteceſſor nobis & exẽplar foret bene recteque viuẽdi: ſiquidem omnis illius actio, in-
Gregor. ſtructio noſtra eſt. Neque minus verò abſceſſus quoq; ipſius vtilis fuit, quoniam nõ à peccatis tantùm mundare nos voluit, ſed & in cœlũ vſque perducere, atq; angelici conſortij facere participes, ſicut Paulus aſſerit eũ aſcẽdiſſe in cœ-
Hebr. 9. lum, vt pro nobis appareret in conſpectu Dei. Omnibus itaque per illũ trãſactis, quę vt homo facturus erat in terris, reliquum fuit vt aſcẽderet in cœlũ ad Deũ patrem, faceretq́;
Epheſ. 2. vt nos ſedere poſſemus in cœleſtibus in Chriſto Ieſu. Verũ eo pertingere nequimus, niſi confirmati prius fuerimus in ſolidam vitæ nouitatem: quòd demum per gratiã & donum
Re. 10. ſpũs ſancti fieri poterit: nõ aliter ac Saul cõuerſus eſt in a-

lium hominem, iamiam aſſecutus ſpiritum ſanctum, & ſicut Paulus refert, quia & nos reuelata facie gloriã dñi ſpeculantes, in eandem imaginẽ transformabimur à claritate in claritatem. Sicut ergo quandiu opportunum viſum eſt tempus Christo, manſit ille cum diſcipulis: ita appropinquãte tempore ſpiritus ſancti, aſcendit iterũ ad patrẽ filius, & liberam ſpiritui ſancto reliquit operationem. 6 Hæc omnia claudamus cũ illa ſancti Auguſt. ſententia, qui vult tantiſper diſcipulos accipere non potuiſſe ſpiritũ ſanctũ, dum immorabatur Chriſtum cognoſcere tantùm ſecundum carnem, quo modo Paulus quoq; carnẽ Chriſti agnoſcebat nõ ſecundum carnem, qui tamen ſpiritualiter nõ ignorabat etiam verbũ carnem eſſe factum: ſiquidem adeò purus eſt ſpiritus, vt nõ cõformetur niſi in rebus admodum ſpiritualibus. Porrò etſi corporaliter illos deſeruerit dominus, tamẽ ſpũaliter deinde cum ſpũ ſancto pater quoq; ad eos deſcendit & filius. quo enim modo ſibi conſtaret aliàs, ꝙ promiſit dñs ſe cum ipſis manſurum vſque ad ſeculi conſummationẽ? Aut vbi etiam non impleretur illud quod dixerat, quia ad eum veniemus, & manſionẽ apud eum faciemus? Quo nomine vos quoq;, dilectiſſimi in Chriſto fratres, animũ affectumq; veſtrũ in Deũ erigite, neq; cogitate, O ſi & ego tunc temporis vixiſſem, O ſi tunc in Iudæa fuiſſem, Chriſtumq; in carne vidiſſem. Nihil enim vobis per hoc ademptum eſt, nihil diminutum, licet præclarum quid & eximium ſpectaculũ exiſtat, Chriſtum vidiſſe incarnatum, quia ſic dixit ille pleroſq; reges & prophetas optaſſe, vt viderent illũ & audirẽt ſicut apoſtoli, neq; tamen vel viderunt vel audierunt. Tu tamẽ id admodũ ne deſideres aut appetas: ſiquidẽ eorũ etiam nonnulli qui cũ Chriſto vixerũt, perierũt, vt Iudas, Pilatus, Annas, Caiphas & magna pars Iudæorũ. Quin potius magna cura vide, vt iuxta dñi verbũ, ipſe quoq; gratiã accipias ſpiritus ſancti, & ſimul cum illo Chriſtum dñm. Magnus Marthæ honor fuit, & plurimũ ei inde acceſſit dignitatis, quòd Chriſtum hoſpitio excepit. Tu quoq; hoſpes illiꝰ effici potes, ſi pauperes ſuos cibaris, potaris, veſtieris, ſi credis modo, ꝙ per ſe veriſſimum eſt, atque adeò ex ore veritatis profectum, Quicquid minimo illorũ feceritis, mihi feciſtis. Sed ſublimior & excellentior ipſius hoſpes fieri cupis? age in ſacramento euchariſtiæ eum dignè ſuſcipito, licet em̃ corpus

2. Cor. 3 · *1. Cor. 5.* · *Ioan. 1.* · *Mat. 28* · *Ioan. 14.* · *Chryſoſt.* · *Mat. 25.*

illius ſimul & ſanguinis hic verè exiſtat,tu tamē ipſum corporeis oculis non vides,ſed ſacramētali ſpecie panis & vini mirabiliter obtectum. Ibi affectum pium exhibe,ibi te conformem fac voluntati diuinæ,gratiam & virtutem ſpiritus ſancti implora. Quantò id tibi proderit magis,quam ſi ipſum in carne videres,ſine gratia ſpiritus ſancti?Ne itaque moleſtum & acerbum ſit hoc vobis, Chriſtum in carne non vidiſſe. Quin Deum potius omnipotētem orate,vt qui à nobis receſſit corpore,magis gratiam nobis concedat ſpiritus ſancti,qua nos in omni pietate ſtabiliti,illi iuxta beneplacitum ſuum ſeruiamus,tandemq; ex ipſo gaudia conconſequamur fœlicitatis æternæ,Amen.

HOMILIA II. EIVSDEM dominicæ.

Dominus noſter Ieſus Chriſtus iam ante aſcēſurus in cœlum,& corpus quo conuerſatus cum hominibus fuerat,illaturus ſideribus,diſcipulos ſuos cōſolatur,iubetq; ne nimis triſtari: ſiquidem abſceſſus ſuus illis plurimū eſſe cōmodatus, ipſumq; ſpiritus ſancti aduentum impetraturus. Hic tamen quid facturus eſſet,deinceps paterna admonitiōe inſinuat,cùm ait,Vbi venerit ille,arguet mundum de peccato,de iuſtitia & iudicio. Super iis verbis conſultum mihi viſum eſt quantum Deus dederit, paucula quædā apud vos differere,quatenus & vos gratiam ſpiritus ſancti ſuſcipere mereamini. Hanc aūt prædicare quidē mihi apud vos licet, conferre vobis mihi non datur. Chriſtus
Ioan. 10. qui ſpiritum illū miſit, idē etiā mittere & donare eum vobis poterit,ſi modo oues eius fueritis,ſi vocem illius audieritis audietis. cùm aūt prædicationē & ſermonē illius ex me audieritis: verbum enim quod ex me auditis,nō meum
Ioan.14. eſt,ſed Chriſti qui miſit me,cuius loco theſaurum euangelicū vobis aperio & manifeſto. Hic ipſe ouilis ſui ianua eſt per ipſum ego animos veſtros ingredior,vobis prædicans.
Ioan.10. Vos igitur ſi oues Chriſti ſitis & paſtorē agnoſcitis veſtrū, me quoque audire non recuſabitis: ſed,quid dico me? imò Chriſtum in me loquentem, cuius vos ſanguine redempti eſtis. agnoſcite itaque redemptionis pretium longè ma-
1.*Pet*.2. ximum, non corruptibilibus auro & argento, ſed pretioſiſſimo ſanguine Chriſti Ieſu agni immaculati redempti eſtis. Neque dubito quin vltrò ſermonem Chriſti

accepturi ſitis,quando ex Deo eſtis,verbum igitur Dei ſine faſtidio & moleſtia audietis:aliâs ſi ex Deo non eſſetis,ver bum quoque Dei reſpueretis. Vt autem idem ille qui immẽ ſa quadam benignitate & miſericordia doctrinam euangelicam nobis reliquit in eccleſia, gratiam quoque ad audiendum, percipiendúmque concedat, profuſis precibus eundẽ ſuppliciter imploremus,dicentes, *Ioan. 8.*

Pater noſter qui es in cœlis,&c.

Spiritus ſanctus in hunc mundũ venientis officiũ eſt, arguere mundũ de peccato, eo quod in Chriſtum non crediderint homines, deinde docere apoſtolos, mox clarificare Chriſtũ, poſtremo idẽ illud annunciare diſcipulis. Quoad primũ,arguet ille mundũ de peccato, ſed quid eſt hoc? inquies.Nunquid dominus Chriſtus nõ arguit mundũ de peccato,cũ ait, Si nõ veniſſem & locutus eis nõ fuiſſem,peccatũ non haberẽt,iam autẽ excuſationẽ nullã habẽt de peccato ſuo?Neque aliter etiã de iuſtitia Chriſtus arguit mundũ orans patrẽ ſuũ,& dicẽs,Pater iuſte,mũdus te nõ cognouit: Ad hæc reſpondẽs Auguſtinus ait,Fortè quia Chriſtus in Iudæorũ gente tantũ locutus eſt,mundũ non videtur arguiſſe: ſpiritus autẽ ſanctus in diſcipulis eis toto orbe diffuſis, non vnã gentẽ,ſed mundũ intelligitur arguiſſe,iuxta commiſſum quod eis dederat dominus, cũ teſtes ipſos conſtitueret,non in Hieruſalem tantũ & Iudæa,ſed & in Samaria,& tandẽ vſque ad vltimũ terræ. Quanuis cũ dicitur ſpiritum ſanctum corripuiſſe mundum,nemo excludere hinc debet vel patrem vel filium:quia vbique locum ſuum habet regula iſta,quòd opera trinitatis ſunt inſeparabilia,& quicquid aliqua triũ perſonarum operatur in creaturis, idipſum reliquæ etiam operari dicuntur,ſicque ſicut vna voluntas & omnipotentia eſt vna,ita etiã opus idẽ rectè perhibentur. Et licet hoc ipſum arguere,in vniuerſum & eſſentialiter tribus cõueniat perſonis,propriè tamen tribuitur ſpiritui ſancto: ſiquidẽ cũ tria impediant ne aliquis habeat autoritatem arguendi alium, ſcilicet ignorantia in intellectu, immunditia in concupiſcibili,impotẽtia & timor in iraſcibili,ſingula hęc remouet ſpiritus ſanctus,dũ purgat,illuminat & corroborat animã: ideoque illi peculiariter & meritò quidem officiũ illud tribuitur,quòd arguat mundũ de peccato. Aliàs qui inductus eſt & rerum omnium imperitus,quomodo

Auguſt. *Ioan. 15.* *Ioan. 17.* *Auguſt.* *Act. 1.* *Auguſt.* *Gloſſa.*

corripiet alterũ? nõne ſicut cæcus cæcũ ducẽs, ita ij quoq; ambo in foueã cadent? Et huiuſmodi homini dixiſſe vide-
Rom. 2. tur Paulus illud, Qui aliũ doces, teipſum non doces. Deinde immundi quoque docere nõ debent. ſtatim enim eis dicet huiuſmodi quiddã, Quare aut quõ tu dicere præſumis,
Mat. 7. Frater, ſine vt eiiciã feſtucam de oculo tuo, trabẽ autem in oculo proprio non conſideras? Eo facit quòd ait Gregor. Su-
Gregor. periectas ſordes tergere nõ valent manus quæ lutũ tenẽt. & quid ex immundo mundũ ſperes? Sed neque ij qui timo-
Eccle. 24 re nimio perculſi ſunt, cum fructu arguere quenquam poſſunt, cuius rei nobis exẽpla plurima vel infœliciſſima hæc noſtra ſuppeditant tẽpora, quibus qui tã ſegnes & ſupini in corripiendo fuerunt epiſcopi & prælati, eo ſuccreuit hæreſis, no tam altas radices iactura, ſi illi diligentiores fuiſſet, Eum autẽ qui alios corripiendi munus ſibi ſumit, debere ti-
Eccle. 7. more carere, etiã Sapiens docet, cũ ait, Noli quęrere fieri iudex, niſi valeas virtute irrũpere iniquitates, ne fortè extimeſcas faciẽ potentis. Hæc itaq; tria aufert ex homine ſpiritus ſanctus, ſimulq; potentem illũ reddit ad arguenda peccata. Cuius rei gratia idem ille datus eſt apoſtolis in ſpecie ignis. ignis enim lucẽ ſplendidã de ſe præbet aduerſus errores & inſcitiã, deinde purgat contra immunditiã, ad hæc audaces reddit quoque, vnde qui circa ignem verſantur, Martiales eſſe creduntur. At proh Deũ immortalẽ, vbi nunc eſt ſpiritus ſanctus, qui per miniſtros ſuos tam ſeculares quàm ſpirituales corriperet mundũ de peccato? Quàm neceſſariũ id quidem eſſet? Verùm prohdolor nõ eſt penes illos ſpiritus ſanctus: oẽs enim iudices & ſpirituales & ſeculares partim ignari ſunt, imperiti & imprudẽtes, atq; vt maximè quidam eſſent (qui tamen & ipſi pauciſſimi ſunt) prudentes & intelligentes, immundi tamẽ ſunt, guloſi, ebrij, adulteri, ſuperbi &c. Et vt hic quoq; gratiam ſuã nonnullis concedat Deus, vt horũ vitiorum nullũ habeant, attamen & ipſi metu timoréque non vacant: puſillanimes enim ſunt, & nõ audent malũ pro veritate & iuſtitia arguere. Hinc quid mirũ, ſi mundus totus, qui iam olim in maligno poſitus fuit, peccatis, offendiculis & omniũ flagitiorum genere plenus exiſtat,
Hiere. 2. iuxta illud Hieremiæ, A minimo vſque ad maximũ omnes auaritiam ſequuntur, à propheta vſque ad ſacerdotem cuncti faciunt mendacium. Illuminet vultum ſuũ ſuper nos do

minus Deus noſter, & miſereatur noſtri, atque propitietur iniquitatibus noſtris.

2 Porrò vt aliquanto propius accedamus ad hæc Chriſti verba, ſic ille inquit, Spiritus ſanctus arguet mundũ de peccato, de iuſtitia & iudicio. Quod nõnulli doctores ſic intelligunt, Quoniã mundũ arguet de peccato ſuo, de mea iuſtitia, & iudicio diaboli. Sunt qui ſic exponunt. Arguet ille mundum de peccato commiſſo, de iuſtitia amiſſa, & de iudicio Dei contẽpto. Neque aliquẽ iſtorũ ſenſuum contemnimus, tantũmodo diſpiciamus, quo pacto optimus maximus magiſter Chriſtus illud nobis explicet. De peccato, inquit, arguet ille mundum, quod in me nõ crediderũt. Vbi Chryſoſtomus vult dñm hic omnẽ abſtuliſſe excuſationẽ, & quia ſine venia peccarint: quoniã iam ante pater voce propria dederat teſtimoniũ Chriſto. Chriſtus quoque de ſeipſo teſtatus erat miraculis ſuis: ideoq; & ſpiritũ ſanctũ, cùm venturus erat, teſtimonium eſſe daturũ Chriſto, eo ꝙ mundus amplius excuſare ſe nõ poſſet de peccatis ſuis. Cyrillus propemodum etiã in hanc ſententiam concedit: quandoquidẽ Chriſtus dixerat Iudęis, Niſi credideritis mihi, in peccatis veſtris moriemini. Et ſine dubio arguit mundũ ſpiritus ſanctus per apoſtolos Chriſti & illorũ ſucceſſores, prælatos & prædicatores, ab omnibus peccatis. Vnde ruditas & ſtupiditas patet eorum, qui moleſtè ferũt peccata ſibi ſua pro concione exprobrari. An non hic audis ſpiritum ſanctũ reprehenſurũ eſſe mundũ per prædicatores, & tu interim Chriſto reluctabere? ſpiritui ne ſancto officiũ ſuũ recludes, quo minus ille redarguat mundũ de peccato? Quanuis ſi impatienter pateris tibi vitia tua retegi, age hoc vnum, peccare noli, & non opus habebit prædicator te de peccato tuo reprehendere. Auguſt. verè maximum illud eccleſiæ lumẽ, nę tranſuerſum quidem digitũ hic diſcedit à verbis Chriſti, dicitque quia ſpiritus ſanctus mundũ arguet de peccato infidelitatis, eo ꝙ non crediderint in Chriſtum. ait enim, Hoc peccatum quaſi ſolũ ſit, præ cęteris poſuit: quia hoc manente, cætera detinentur, & hoc diſcedente, cætera remittũtur. quo reſpexiſſe etiam Paulum veriſimile eſt, cùm definiret fidem ſubſtantiam rerum eſſe ſperandarum. ſic Beda hic fidem originẽ appellat virtutũ. Hinc quis nõ videat è cõtrario, infidelitatem originem & firmamẽtum eſſe vitiorum?

Chryſoſt. *mat. 3. 17* *Cyrillus.* *Ioan. 8.* *Auguſt.* *Hebr. 11.* *Beda.*

Ioan. 3. ſicut & Chriſtus horribiliter ſatis dixit,eum qui non credit iamiam eſſe iudicatum,eo quod non credat in nomine vnigeniti filij Dei.

3 Deinde non minus etiam arguet ſpiritus ſanctus mundum de iuſtitia,quia ego vado ad patrem,& iam non videbitis me. Vbi admirabitur quis,quo pacto cauſa iſta conueniret cũ eo,de quo hic veluti capite quodã agitur, puta quõ abitus Chriſti ad patrẽ reſpondeat huic, quod ſpiritus ſanctus arguet mundũ de iuſtitia. Pulchrè ſanè, dũmodo huc accedat declaratio diuina,quæ demũ intellectum prębet & illuminat mentes hominũ,ſicut hic diuinitus edoctus egregiè Chryſoſt.exponit,dicens,Quũ frequenter Iudæi Chriſtum accuſarent, quòd à Deo nõ eſſet,& propterea peccato legiſque tranſgreſſorem dicerent. Hinc autem omnis calũnia amouebitur.Nam ſi opinio quòd à Deo nõ ſim,me tranſgreſſorem oſtendit, cùm ſpiritus me illuc abeuntẽ,neq; ad horã,ſed permanentẽ oſtẽderit,ſignũ ergo eſt quòd irreprehenſibiliter vixi,quia vado ad patrẽ.Iudæi igitur iniquè de me opinati ſunt,& ſpiritus ſanctus qui idẽ illud prædicatione confirmabit & miraculis apoſtolorũ, mũdum de iuſtitia quoq, mea repehẽdet,cui fidẽ adhibere noluerũt.Theo.etiã De iuſtitia,inquit,arguet mundũ,hoc eſt,oſtendet eis, quòd ego cũ iuſtus fuerim, & irreprehenſibilem egerim vitam, iniuſtè occiſus ſum,& in eius iudiciũ vado ad patrẽ.ſi enim eſſem talis,qualem me accuſarunt, non haberem hunc honorem apud patrem. At tu hic quiſquis verè pius haberi cupis recogita diligenter & expende,quãtæ ſit pietatis & miſericordiæ, æternum illũ Dei patris filium ex alto cœlorũ ſe demiſiſſe in ſacratiſſimæ virginis vterũ. Viciſſim quàm magnæ iuſtitiæ & æquitatis fuerit aſcenſio Chriſti,quam cùm contempſerint Iudæi,merito à ſpiritu ſancto arguendi erãt vt blaſphemi, qui iuſtitiã Chriſti uec agnoſcere, neque recipere voluerũt.Omnes illæ expoſitiones ad iuſtitiã Chriſti pertinent,quam mundus hic noluit agnoſcere: ſed tunc demum cùm aſcendit ille in cœlum,Deus pater declarauit ipſum nec in verbo nec facto,fraude aut dolo vſum eſſe.Cęterũ beatus Auguſtinus paulò elegantius idem hoc exponit,dicens,Non eſt quòd iuſtum putes de iuſtitia argui, ſicut de peccato peccator arguitur, ideo enim dicit domin⁹, quòd ſpiritus ſanctus arguet mundum de iuſtitia ſcilicet ſi

Pſal. 118. *Chryſo.* *Ioan.* 7.9 *Theoph.* *Auguſt.*

delium: quoniã qui nõ credunt, & ipſi arguẽtur ex fide bonorũ, quod prædicationi & miraculis apoſtolorum credere noluerint. Arguentur itaq; ſiquidem ipſa fidelium cõparatio, infidelium eſt vituperatio, ſic mundus de peccato quidẽ ſuo, de iuſtitia verò arguitur aliena, ſicut arguuntur de lumine tenebræ, iuxta illud Paulinũ, Omnia quæ arguũtur, à lumine manifeſtãtur. Sed adhuc dubitantes ex vobis quoſdam conſpicio, & ſic apud ſeſe cogitantes. Quòd ſi iuſtitia hoc modo de iuſtitia fideliũ exponitur, quomodo ad eã accommodabitur ratio illa Chriſti? Sanè neq; id malè conuenit, quia Chriſtũ iam reuerſum ad patrẽ fideles amplius nõ vidẽt: & tamẽ in illũ credũt, quamobrẽ iuſti ſunt, ſicut Thomæ dixit dñs, Beati qui crediderũt, & nõ viderũt. Obſtinati aũt, quia nolũt credere in Chriſtũ, quẽ nunq̃ viderunt (ſic enim cõmunis eſt iſte clamor impiorũ, quomodo crederẽt, ꝙ nunquam viderunt) merito à ſpiritu Dei arguũtur. At dices, quo pacto etiam fideles amplius viſuri non ſint dñm, quũ iam olim magna fiducia dixerit Iob ſe in carne ſua viſurum dominũ? Aut quomodo ſaluari poterit, quod & Paulo viſus eſt dominus, & Stephano, qui etiã cœlos vidit apertos, & filium hominis ſtantem à dextris Dei? Reſpondetur ad hæc, illud quod dixit dñs, Iam nõ videbitis me, intelligendũ eſſe de iſta viſibili & mortali ſpecie atque paſſibili, quã tũc habebat. Deinceps verò quotieſcunq; viſus eſt, immortalis & impaſſibilis apparuit, nõ quomodo iudicat⁹ eſt, ſed in ea forma, qua ipſe iudicaturus eſt viuos & mortuos. Mitto hic expoſitionẽ, quã inducũt nõnulli de eo quòd ſpirit⁹ arguet mundũ de iuſtitia neglecta, ſicut cũ quis rationem reddit officii ſibi cõmiſſi, ei nõ tantũ mala deſignata exprobrãtur, ſed & bona intermiſſa: quòd ſic etiam iſti arguẽtur à ſpiritu ſancto de iuſtitia, quã facere neglexerunt. *Epheſ. 5* *Ioan. 20.* *Iob. 40.* *1. Cor. 15.* *Act. 7.*

4 Præterea de iudicio quoq; ſpiritus ſanctus arguet mundum, ſiquidẽ princeps mundi iam iudicatus eſt. Vbi obſcurum eſt, quomodo ratio illa ſermoni huic competat, ſed tamen ſenſus propemodum talis eſt: Iudæi Chriſtũ iudicarũt tanquam dæmonium habentem, & in poteſtate Beelzebub principis dæmoniorũ dæmonia eiicientem; Viciſſim ſpiritus ſanctus qui per miracula teſtaturus erat, victũ à Chriſto dæmonem (iam enim is iudicatus eſt) facilè etiam declara- *Chryſoſt.* *Ioan. 8.* *Mat. 15.*

bit falſum extitiſſe Iudæorum iſtud de Chriſto iudiciū, ipſumq́; adeò dominū triumphaſſe, iuxta illud euangelicum:
Ioan.12. Iam iudiciū eſt mundi, iam princeps huius mundi eiicitur, quod vtique per Chriſtū factum eſt, dum ex illo triumphauit. Poſſet tamen idipſum ſic exponi, quia Iudæi primùm, ac deinde Pilatus, Chriſtum iniquè condemnarunt, idipſum quoque arguet ſpiritus ſanctus per doctrinam & miracula
Mat.27. apoſtolorū, vniuerſo orbi manifeſtaturus falſum & iniquū
Luc.23. ipſorum iudicium, cuius iniquitas ſumma non tantū ex Pilati patet teſtimonio, quum ſe innocentem à ſanguine iuſti illius prædicaret, ac deinde cauſam in eo mortis nullā inuenire ſe diceret: ſed hinc quoq; quod quū inſtinctu diabo-
Ioan.13. li, qui primū miſerat in cor Iudæ, vt traderet dominū Chriſtus occiſus eſt, ſicque innocentem illum tradidit in mortē, ipſe quoque diabolus iudicatus deinde eſt à Deo, & pote-
Oſeæ.13. ſtate ſibi ſua adempta, mors ipſa quoq; per illum eſt demorſa. Quòd igitur & diabolus iudicatus, ſuaq́; poteſtate priuatus eſt, ſignum nobis datur euidens, Pilatū etiā & Iudæos iniquè Chriſtum morti adiudicaſſe. quod vt argueretur in
Auguſt. mundo, venturus erat ſpiritus ſanctus. Poſtremo aſſignari
Cyrillus. dariq́; poterit & intellectus huiuſmodi, Princeps hui⁹ mundi miſſus eſt foras, quoniam iudicio ignis æterni irreuocabiliter deſtinatus eſt, & de hoc iudicio, quod princeps iudicatus eſt mundi, arguitur à ſpiritu ſancto mund⁹, quoniā cum ſuo principe iudicatur, quem ſuperbus atq; impius imita-
2.Petr.2. tur, ſecundum illud quod Petrus ait, Si Deus angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reſeruari, neq; mundo diabolum ſequenti in ſemitis ſuis parcet, quod & Iudas
Iudæ.1. in epiſtola ſua pulchrè cōmemorat. Admonitos ſuper hæc homines omnes eſſe decet, vt credant in Chriſtum, ne fortè & ipſi infidelitatis ſuæ pœnas luant. Curent vt ſint in numero fidelium, quorum vitam ſimul & exempla immitētur, ne de illorum iuſtitia arguantur ipſi, ac puniantur, quos ſequi noluerunt. Caueant ſibi proſpiciant à die nouiſſimo, ne cum diabolo condemnentur, dum in peccatis condemnatū imitantur: ne incidant iram & vltionem domini hic temporaliter, iſthic verò in ſempiternum. Ita nos Chriſtus hic & illic cuſtodiat in ſeculorum ſecula, Amen.

HOMILIA TERTIA EIVSDEM dominicæ.

TRanſiturus iam dominus ex hoc mundo ad patrẽ, charóſque ſuos diſcipulos derelicturus, multas eis in vltima cœna, tum doctrinas ſalutares, tum euidentes dedit promiſſionesè quibus non minimas hoc euãgelio iam audiſtis, quo ille ſe abiturum prædicit, abitũque hũc ſuũ plurimum cõmodaturũ ipſis inſinuat: deinde ſpiritum eis ſanctũ paracletum miſſurũ ſe promittit, qui mundũ arguat de peccato, iuſtitia & de iudicio. Poſt hęc omnia ſubiungit, Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed nõ poteſtis portare modo. Quibus ille vobis quod antea de abitus ſui vtilitate dixerat, confirmare intẽdit: quoniã enim ipſi rudes adhuc erant & imbeciles, debilioréſque qui ſublimia capere poſſent myſteria, ideo ſpiritus ſanctus fragilitatem eorũ cõfirmaturus, ipſos quoque omnẽ docebit veritatẽ. Senſum porrò & intellectum iſtorũ verborũ ex patribus alij aliter excuſſerunt, non tamen ſic, quod ideo ipſi ſibi doctores cõtrarij ſint, ſed quia ſpiritus ſanctus adeò redũdat & exuberat in ſcripturis ſacris, vt pro ſe quilibet patrẽ omnibus viribus ſtuduerit aliquẽ ex iis ſenſum eruere cõmodum, vnde præmium à Deo reciperet, iuxta illud, Qui me elucidãt, vitam æternam habebunt Hinc fit vt non rarò vnus quiſpiã ex patribus varios inferat vnius loci ſeuſus. Et quid hoc mirũ tibi? Hæc enim illa eſt aqua paradiſi, quæ cũ vna eſſet, in quatuor flumina tamẽ eſt diuiſa. ſic vnaquãuis ſit ſcriptura, in multos tñ ſenſus diſtrahi & referri poteſt. Nec eſt quòd abſurdũ putes, aquas non exponere ſcripturas ſacras, ſic enim & Iob. Profunda, inquit fluuiorũ ſcrutatus eſt, & abſcõdita produxit in lucẽ. & Sapiẽs, Cibauit eũ pane vitę & intellect⁹, & aqua ſapiẽtiæ ſalutaris potauit illũ. Quũ igitur pleni fuerint ſpiritu ſancto ſancti Dei patres, nihil reliquerũt in ſacris literis inexcuſſum, nihil quod non eruerẽt. Ac rectè quidẽ, quia ſpiritus ſcrutatur omnia. Et nos quoq; citra præiudicium veritatis, varias hui⁹ ſermonis expoſitiones adducemus, quas equidẽ oẽs & veras eſſe crediderim, & ſic à Chriſto intellectas, cũ eloqueretur ſecũdũ altiſſimã & ineffabilem ſapientiam ſuam. Quæ apoſtoli, inquit Auguſtinus, portare non poterant, vultis forſitan ſcire. Sed quis noſtrum audeat eorum ſe dicere iam capacẽ, quæ ille cape-

Eccl.24. *Gene.2.* *Iob.28.* *Eccle.15.* *1.Cor.2.* *Auguſt.*

re non valebãt? Ac per hoc neque per me expectãda ſunt vt dicantur, quæ forte non caperé, ſi mihi ab alio dicerentur, nec vos ea portare poſſetis, etiã ſi ego tãtus eſſem, vt à me iſta, quæ vobis altiora ſunt, audiretis. Sed quænam ſunt iſta, quæ ipſe nõ dixit, temerarium eſt velle præſumere & dicere. Hoc tamen ex multis vnum eſt: quòd diſcipuli nondũ erant idonei atque parati portare ſeu ſuſtinere pro Chriſto ſupplicia mortis, ſicut idẽ paulò apertius eis dixit dñs, Non poteſtis me ſequi modo. Petrus autẽ qui ſibi videbatur ſatis
Mat.26. obfirmatus animo ad ſuſtinendũ ſuccubuit, dũ credere noluit Chriſto dicẽti, Hac nocte ter me negabis. At poſt miſſionẽ ſpiritus ſancti potuerunt portare verbum hoc: neque ipſi tantũ, ſed & innumeri alij viri ac mulieres, iuuenes, virgines, ſenes ac iuniores, qui omnes coronã martyrij adepti ſunt, inuenti cũ ouibus poſt Chriſti paſſionẽ, tuncque miſſo ſpiritu ſancto, oues portare potuerũt, quod antea, loquẽte domino hæc verba, nõ potuerunt portare paſtores. Intellectus autẽ iſte, cũ plurimum ſit anguſtus, & ipſe deinceps Auguſtinus digrediebatur ad latiorem, nos quoque alio veniamus. Cyrillus ſic inquit, Quia domin⁹ imbeciles illos ad
Cyrillus. ſuſcipienda maiora ſine ſpiritu cognoſcebat, hæc dicit, Adhuc multa habeo vobis dicere. multa verò dicẽda ſibi reſtare profunda, & vltra q̃ human⁹ anim⁹ ferre poſſit, affirmat, quæ ſilentio, inquit, trado: quia nondũ à ſpũ meo reformati eſtis, eaque tunc intelligetis, cùm per ſpiritũ ſanctũ ſpiritua-
Matt 9. les quoque vos in intellectu veſtro facti fueritis. Idem iam antea in parabola dixerat eis dominus, quoniã nemo vinũ nouũ mitteret in veteres vtres, niſi qui vellet vtres cũ vino perire, ſed vinũ nouũ in vtres nouos mittũt, & ambo cõſeruãtur. Vtres veteres erant apoſtoli, dum Iudaicis adhuc ritibus & obſeruationibus adhærerẽt: neq; nouũ euãgelicę legis muſtũ capere poterãt, donec vtres nouos eos faceret ſpiritus ſanctus, quãdo tandẽ cũ muſto nouo totius noui teſtamẽti eis datus eſt intellectus. Et quãdiu miſſus nõ erat ſpũs ſanctus, poterat dñs dicere omnibus q́ vni Petro dixerat in
Ioan. 13. lotione pedũ. Quod facio neſcis modo, ſcies autẽ poſteà. Sic
Luc.2.18 ſæpe in euangelio, quũ Chriſtus quid dixit diſcipulis, ad-
Ioan.2. diderunt euangeliſtæ non intellexiſſe illud diſcipulos, vel verbum iſtud abſconditum fuiſſe ab eis.

2 Verba hæc Chriſti, de doctrina euangelica nobis ve-

niunt intelligenda, quum enim ait, Adhuc multa habeo vobis dicere, ſtatimq́; ſubdit, Spiritus ſanctus docebit vos omné veritaté, ex ipſa ſerie literæ facilè colligitur quod quicquid nō dixit hic eis Chriſtus, id omne deinceps docuit ipſos per ſpiritū ſanctū. Qua de re mox plura. Egit autē optimus ille magiſter cū diſcipulis ſuis, ſicut facere ſolet ſtudioſiſſimus quiſque præceptor, qui pro captu diſcipulorum eos docet, huic ſubtiliora, iſti rudiora quędam pręſcribēs. Sic Paulus quoque fecit, ſicut ipſe de ſe teſtatur, inquiens, *Heb.5.* De quo nobis grādis ſermo & interpretabilis ad dicendū, quoniā imbeciles facti eſtis ad audiēdū. Etenim cū deberetis magiſtri eſſe ꝓpter tēp⁹, rurſum indigetis vt vos doceamini, quæ ſunt elemēta exordij ſermonū Dei, & facti eſtis quibus lacte opus ſit, nō ſolido cibo. Id adeò & Petrus face *1.Pet.2* re ſolitus eſt, quando ſuos ſicut modo genitos infantes, lac concupiſcere iubet. Sic Paulus Corinthiis ſuis nō ſecus at- *1.Cor.3* que infantulis in Chriſto, lac ſe præbuiſſe cōmemorat, nō ſolidū cibū. Viciſſim intelligentibus quid dixerit, alibi teſtatur, dum ſapientiā ſe loqui, ait, inter perfectos, de imper *1.Cor.2.* fectis autē, Fratres, inquit, non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus, tanquam paruulis in Chriſto lac vobis potū dedi, non eſcam: nōdum enim poteratis, ſed *1.Cor.3.* neque nunc quidem poteſtis, adhuc enim carnales eſtis, cū ergo carnales adhuc eſſent apoſtoli, nō ſemel omnia eis dixit Chriſtus, ſed multa reliquit magiſterio ſpiritus ſancti, quanuis hæc quoque cauſa eſt, quòd nōdum præceſſerat eos ille in magiſterio crucis. Beatus Auguſtinus in libro de *Auguſt.* mendacio cap. 10. ſicait, Vera tacuit, neque tamē falſa interim locutus eſt, quia veris audiendis eos minus idoneos iudicauit. Theophylactus, Nihil, inquit, de ſe magnum locutus eſt dominus, partim dat nobis figuram humilitatis, par- *Theoph.* tim propter infirmitatem audientium & ingratitudinē Iudæorum: ſiquidem per totam euangelici contextus ſeriem non inueniemus vſquam docuiſſe Chriſtum, legis Moſaicæ cæremonias deſituras, imò ſe non veniſſe ad ſoluēdam, ſed implendam legē dominus ipſe profeſſus eſt. Neque dubium *Matt.5.* eſt, quin ex hoc offenſi fuiſſent diſcipuli: quādoquidē accepto iam ſpiritu ſancto Petrus ratus eſt ſolos Iudæos gratiæ Chriſti eſſe capaces. Verū magiſter ille ſpiritus ſanctus tā- *Act.10.* dē docuit eos opus nō eſſe implere amplius legem, ſicut de-

Act. 15. inde apoſtoli in primo cõſilio ſuo ſanxerũt, Viſum eſt ſpiritui ſancto & nobis, nihil vltra ĩponere vobis oneris. Hinc factũ eſt vt miſſo ſpiritu ſancto, veraq; ſcientia Dei manifeſtata, figuræ legales abolerẽtur, & pro iis ver⁹ veri Dei cultus erigeretur, per huiuſmodi tamen ſigna, quæ per ſpiritũ ſanctũ fiunt, fide cõfirmata, puta ſacramẽta ſancta eccleſię.

3 Conſimilem prouidentiam qua hic Chriſtus vſus eſt, habere debent omnes prędicatores, vt quicquid loquũtur id omne dicant ad ædificationẽ audiẽtiũ, & emẽdationem vitæ illorũ. Si apoſtoli non ſtatim accepto ſpiritu ſancto, abrogarunt legales cæremonias Moyſi, neq; ſubitò venerationem docuerunt ſanctorũ, ne forte ſuſpicarẽtur ſimplices nos plures habere deos, quàm ipſi inter dæmonia & idola, Iouem, Mercurium, Martẽ, Herculẽ. Neque ſabbatum ſtatim aboleuerunt. Quid quod Paulus (quod maximè tolerabile fuerat) noluit neceſſariã vitæ ſuæ ſuſtentationẽ accipere, ab iis, quos ipſe alebat verbo Dei? Taceo quòd circũcoſiõnem tollerarunt ad tempus, ſicut Paulus diſcipulũ ſuũ circuncidit Timotheum. Ita nimirũ prædicatorem circũſpectũ eſſe decet, neque omnia radicitus euellere, quò plus ſæpe perdat, quàm emendet. paulatim prædicanda eſt veritas, & tantiſper veluti per gradus proponenda, dum arcem cordis humani aliâs inuictam euincas. Trahi enim volunt ingenia bona, non cogi: plus ſuaſionibus ducuntur, quàm verberibus præcellantur.

Act. 15. (margin, beside "nem vitæ illorũ")
Col. 9. (margin, beside "ſtatim aboleuerunt")
Act. 16. (margin, beside "circuncidit Timotheum")

Myſteria non reuelanda. Rationes hic duas doctores ſancti afferunt, quamobrem nõ ſemper expediat myſteria omnia ſimplicib⁹ reuelare. quarũ prior hæc eſt, ne inde offendautur, cùm fieri per quã facile poſſit, vt dum ſcrutari volunt omnia, impinguant in multis. Sic non laudantur prædicatores, qui gloriæ captãdæ ſtudio, de prædeſtinatiõe & huiuſmodi ſubtiliſſimis rebus dicere multa volunt corã ſimplicibus, vnde illis tãtùm occaſionẽ offenſæ præbẽt, cũ tñ modis omnibus ſit cauẽdũ ne ſimplices & rudiores offendam⁹, iuxta doctrinã Chriſti & Pauli. Ratio altera hæc eſt, ne fortè myſteria propoſita reſpuãt, contẽnant, & temerè tractẽt: ſic Iudei autore Origene, ante annũ ætatis quadrageſimum, neminẽ ſinebãt legere Cantica cãticorũ, & alios tres libros Biblię, apud eos pueris nõ tradi in man⁹ pmittebãt. Sic mihi relatũ eſt, lege cautũ fuiſſe apud Anglos, ne quiſq̃ liber toti⁹ bibliæ pręter

Mat. 18. (margin, beside "ne ſimplices")
Rom. 14. (margin, beside "& Pauli")
Origen. (margin, beside "gene, ante annũ")

nuda euangelia in vernaculam eorum linguā trāsferrētur. Quòd ſi & noſtrates Neochriſtiani, nō ita omnia prelo Germanico tradidiſſent, Deū immortalē, quantum malorū caueri potuiſſet? quot hominum milia nō periiſſent? 4 Poſt hæc omnia ne ſuſpicari poſſent diſcipuli, defectum aliquē eſſe doctrinæ euangelicæ, quò minus portare eam poſſent, immenſam eis dominus vtilitatē pollicetur ex aduentu ſpiritus ſancti, qui ſicut mūdum arguet de peccato, ita viciſſim illos docturus erat omnem veritatē. Certum eſt enim quia veniente deſuper ſpū, apoſtoli maiorem multò ſcientiā veritatis, quam oēs ſapientes mundi omni ſtudio & labore cōſecuti ſunt. De hoc promiſſo eſt quòd verè meritoque gaudeant oēs chriſtiani, neq; cogitant promitionem hanc ad ſolum pertinuiſſe diem Pentecoſtes, ſed factam in perſona totius eccleſiæ, quæ ſpū ſancto gaudet rectore & magiſtro in omnibus conciliis: quare neque errare poteſt, magiſtrum habens huiuſmodi, qui nec falli poteſt nec fallere, qui ipſam ducit in omnem veritatem, quo dictante, oēs hacten⁹ refutatę ſunt hereſes. Idq, adeò verum eſſe, nonne hinc liquet, *Beda.*
quod poſt diem Pentecoſtes adhuc tamē Petrus nihil cognouerat de vocatione Gentiū, & in ipſo die Pētecoſtes apoſtoli oēs nihil ſciuerunt de electione ſeptē diaconorū. Paulus quoq; ait. Spūs manifeſtè dicit: & tamē idipſum non in die Pentecoſtes factum eſt, quando Paulus adhuc erat perſecutor eccleſiæ. Chriſtus etiam docuerat apoſtolos baptizare in nomine patris & filij & ſpūs ſancti, illi tamē nō ſine inſtinctu ſpūs ſancti abeuntes, baptizarunt in nomine Ieſu. Pleriq; apoſtoli (ipſeq; etiam Ioannes) diem Paſchæ celebrarunt ſemper die 14. menſi primi, ſic vt illius diſcipulus Polycarpus retulit ad Anicetū Papam. Spūs autē ſanctus docuit eccleſiam, diem Paſchæ ſemper in dominica die celebrari debere, ſicut ſub Victore papa concluſum eſt. Sic aduerſus Arrium ſpiritus ſanctus docuit eccleſiam verbum hoc homouſion, & perpetuo magiſterium illud ſpiritus ſancti durauit in eccleſia, quid verò mirum, cùm ſic exauditus eſt domin⁹ in oratione ſua, cum dixit, Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua? Plus quàm centum ortæ ſunt aduerſus eccleſiam hæreſes, & tamē omnes ſopitæ, vt bona ſpes ſit, hāc quoq;, quæ nunc graſſatur inter hæreticos peſtem, aliquando deſæuituram. Hæc ſiquidē eſt illa Petri nauicula, de quā

Act. 10. *Act. 6.* *1. Tim. 4.* *Mat. vlt.* *Act. 2. 10* *Lib. 5. eccle. hiſt.* *Luc. 22.*

pulchrè cecinit ille,

Pi⁹ papa Niteris in caſſum Petri ſubmergere nauim.
Fluctuat,& nunquam mergitur illa ratis.

1.Cor.11 Quid quod oportet hæreſes eſſe?quæ tamen,quia terræ a-
Mat. 7. renoſæ ſuperſtructæ ſint ſtatim adueniens ſpiritus Dei euertit eas.Hinc patet quàm arenoſum,& planè nihil ſit omne iſtud fundamentum noſtratium hæreticorum, qui nihil nobis credendum & aſſumendũ eſſe,niſi quòd expreſſè contineatur in ſcripturis,docent,inſani & ſtupidi planéq; cæci, vt qui non videant quomodo magiſterij ſui officio interim priuent ſpiritum ſanctũ,quem è ſchola eccleſiaſtica diſturbare conantur:ſed fruſtra,quia quem eccleſiæ ſuæ veritatis magiſtrum reliquit dominus,eũ exautorare non poterunt.

Act. 15. Aut nõne multa fecerunt apoſtoli, quæ nuſquam a domino
Act 6. edocti fuerant,vt de non ſeruanda lege moyſi,de ſeptẽ dia-
1. Cor. 11 conis,de baptiſmo in nomine Ieſu,de velamine capitis mu-
& 7. liebris, de coniuge infideli, de abſtinẽdo ab eſu ſanguinis,
Act. 15. atque id genus pleraque alia? Quòd ſi non omnia expreſſit Chriſtus in euangelio,multa vtique reliquit magiſterio ſpiritus ſancti per apoſtolos, & tamen inæſtimabiliter magis ſuperauit Chriſtus apoſtolos,quàm hi excelluerint præ ſucceſſoribus ſuis põtificibus & epiſcopis, non eſt igitur quòd diſſimules,vel pertinaciter neges Chriſtũ plurima reliquiſſe diſcipulis ſuis pro cõditione tẽporis. Quantò magis nõ parum reliquerunt,imò veluti per manus lapada curſu tradiderant apoſtoli ſucceſſoribus ſuis, vt & in iis magiſteriũ

Leo. ſuum declaret ſpiritus ſanctus,vt teſtatur Leo papa? Aut vnde nobis chriſtiani ſabbatũ ſuum probabunt,niſi ex eccleſiæ autoritate? Vnde cõfirmabunt iſtũ fidei ſuæ articulum. Deſcendit ad inferos?tantũ ex eccleſia. Vnde cõſtabit Annam fuiſſe virginis Mariæ matrẽ?ex eccleſia. Vnde baptiſmum paruulorum probabũt?ex ipſiſſima,vt ſic dicam,eccleſia. Poſſunt id genus multa induci,de quibus ex ſcripturarũ teſtimonio nihil conſtat,tantũ ex diſciplina & magiſterio ſpiritus ſancti in eccleſia, quem veneremur, colamus & adoremus,ei credamus, illum oremus, quatenus procul inde abigat,quicquid eſt vbique errorum & infidelitatis. doceat & nos quibuſcunq; opus habemus, vt ſic ſuo præſidio poſt hanc vitam,vitam conſequamur æternam, Amen.

HOMILIA IIII. QVARTAE dominicæ poſt feſtum Paſchæ.

INter cætera promiſit apoſtolis ſuis dominus ſpiritum ſanctũ ſimul atq; venerit, docturũ ipſos omnẽ veritatẽ. Vbi nos iam porrò vobis, in Chriſto dilectiſſimi, quæſtiones nõnullas obiter incidentes diſſoluem⁹. Et primũ quidem quomodo non contrarium ſit hoc quod ibi dicit dominus, multa ſe habere quæ diceret apoſtolis, at illos portare ea nõ poſſe. Quid quod alibi dixit, Omnia nota feci vobis, quæcunque audiui à patre meo. Reſpõdetur, locum hunc iam adductum, non ſic intelligi debere, quaſi tũc omnia nota eis fecerit, ſed quia partim ipſis nota quædã feciſſet, partim alia paulò poſt per ſpiritum ſanctũ nota facturus erat, & ſic locutus eſt, quaſi iam factũ eſſet. Qui ſanè ſcripturæ mos eſt, vt ſæpe de futuris, vt de ijs quæ facta ſũt, loquatur. ait enim Auguſt. Qui certis & immutabilibus cauſis omnia futura prædeſtinauit, quòd facturus eſt, fecit: ſic ante plurimos annos Dei filius per os Dauidis locutus eſt, Foderunt manus meas & pedes meos. dixitq; illud Dauid, quaſi iam factum eſſet, quod tandem poſt multos annos in Chriſto eſt adimpletum. Sic in hoc ipſo ſermone, quem poſt cœnã habuit dominus, dixit, Quia opus conſummaui, quod dediſti mihi vt facerem: neq; tamẽ adhuc conſummauerat illud, ſed nocte proxima quæ tunc primùm imminebat. Ita hic quoque intelligendũ eſt, quòd quæcũque audiuit à patre ſuo, nota fecerit illis, hoc eſt, infallibiliter nota eis facturus erat adhuc enim futurũ illud fuiſſe ſuperiora Chriſti verba teſtantur, cũ dixit, Vos cognoſcetis veritatẽ, & veritas liberabit vos. Adhuc tamen ſanctus Auguſtinus futurum illud exponit non de ſpũ ſancto, ſed de vita æterna, ſicut de hac re Paulus loquitur, Cùm venerit quod perfectum eſt, euacuabitur quod ex parte eſt. Et iterum, Nunc cognoſco ex parte, tunc autem cognoſcam ſicut & cognitus ſum. Nam & ipſe Apoſtol⁹ ſaluos nos dicit eſſe factos per lauacrum regenerationis. & alio loco ait, Spe ſalui facti ſumus. Si ergo nunc eſt tempus fidei, ſalus autem animarum eſt merces fidei: & infrà, Fœlicitas in iſta mortalitate, in ſpe potius habetur, quàm in re tenetur. Siquidẽ nemo beatus eſt quiſquis ſperat, & ſpes illa q̃ videtur, ſpes nulla eſt: ſic nos quoq; ſperamus, & expectamus rerũ omniũ notitiã, cognitionemque

Ioan. 15. *Aug. ſuper Ioã. trac. 105.* *Pſal. 21.* *Ioan. 17.* *Ioan. 8.* *Auguſt.* *1. Cor. 13* *Rom. 8.*

in vita æterna, quam etſi non habeamus, tamē certo certius illam nobis conferet Deus, dūmodo in gratia illius mortui fuerimus. 2 Quæret deinceps aliquis, & dubitabit nōnihil ſuper hoc quod dicit hic dominus. Cùm venerit ſpūs ille veritatis, docebit vos omnem veritatem. Vbi beatus Au-

Auguſt. guſtinus, Non arbitror inquit, in hac vita in cuiuſquā mente poſſe compleri. quis enim viuēs in hoc corpore quod corrumpitur & aggrauat animā, poſſet omnem cognoſcere ve-

1. Cor. 13. ritatem, cū dicat Apoſtolus, Ex parte ſcimus, hoc eſt, imperfectè? Reſpondet ad hoc Auguſtinus ipſe, & ait nos in hoc tempore non cognoſcere omnē veritatem, ſed tunc demum cùm ſuſcipimus pignus ſpiritus ſancti, vt perueniamus ad

1. Cor. 1. perfectionem, & videamus de facie ad faciem, tūc inquam intelligemus omnē veritatem. Hiſce igitur verbis dominus nobis pollicetur ipſam ſpiritus ſancti dilectionē nos deducturam eo vſque, dū omnia cognoſcamus in fœlicitate æter-

Beda. na. In eadē ſententia eſt & Beda, cùm ait, Diffundet in cordibus veſtris charitatem, cuius magiſterio intus edocti, proficiatis de virtute in virtutem, digníque efficiamini peruenire ad vitam, in qua vobis æterna claritas ſummę veritatis appareat. Vnde patet, quantæ tum temeritatis, tum ſtultitię ſit ſuo capiti atq; intellectui nimiū tribuere: ſi enim qui ſpiritum Dei acceperūt veritatis cognitionem vniuerſam nō habent, magnumq; in ea re defectū patiuntur, vbi ſapientes huius mundi manebunt, qui etiam pileo Salomonis ſapientiores ſibi videntur? O enim ſapientiā mundi, quanta coram Deo ſtultitia efficitur. O abominabilē apud Deum & odioſam illius gloriationem de priuata ſapientia contractā. Cy-

Cyrillus. rillus quoq; ad hæc reſpondēs, inquit. Etſi imperfecta ſit in hac vita omnis iſta quæ de veritate ſuſcipi poteſt cognitio, tamen in ea quoque quantūuis minima notitia veritas illa imperfecta non eſt, ſicut enim in ſpeculo etiam minimo, faciem tuam contemplaris totam, quāuis imperfectius & aliquāto min⁹ quàm in magno: ita quam hic in modico ſpeculo fidei vides, trium perſonarū eſſentiam vnam, illam videbis tandem in vita æterna, in illo immēſo & ineffabili ſpeculo eſſentiæ diuinæ. 3 Præterea ſolutio dari poteſt etiā huiuſmodi, & mea quidē ſētētiā literę ſimul & ſpiritui ſcripturę nō paulò conuenientior. Quando collegiū iſtud ſanctiſſimum totā repræſentauit eccleſiā catholicam, ſicut in

hunc quoq; diem prælati in cõcilijs eccleſiam referũt vniuerſam: aliâs nunq̃ futurum eſſet vt tota congregari poſſet eccleſia. Quic quid igitur hic promiſſum eſt apoſtolis, quia perſonale non fuit, toti ſimul Chriſtus promiſit eccleſiæ. Quòd nos vel maximè ſolari poteſt & debet, quantumcunque in eccleſia errorũ & hæreſum ſubnaſcatur: nos tñ per oĩa hic Chriſto fidẽ ſimul & gratias habere debemus, quia ſpũs ſanctus omnẽ nos docturus ſit veritatẽ. Neq; ſunt interim iſta Chriſti verba abſolutè de omni intelligenda veritate, quæ habebitur in vita æterna: ſed ea tantũ, quam nos ſpũs ſanctus edocet hactenus, & perpetuò docebit in eccleſia, iuxta exigentiã tẽporis & neceſſitatis. Id autem expende iuxta ea quæ homilia ſuperiore induximus. quãuis enim Petrus ſatis didiſcerat in die Pẽtecoſtes vñ prædicaret, & coapoſtolos ſuos ſcripturarũ teſtimonijs defenderet, loqueretur varijs linguis, baptizaret homines: veritatẽ tamen illam adhuc ignorabat, quòd & gentes gratiæ Chriſti participes eſſent, quòd eũ ſpũs ſanctus tandem aliquanto poſt tempore docuit per viſum lintei, & omnis generis animaliũ immundorũ. Quòd ſi itaq; illum apoſtolorum omniũ principẽ ſpũs ſanctus cum tempore ſic demũ edocuit, quod ante neſcierat, quantò magis idẽ hoc de cæteris credendũ eſt apoſtolis, omnibúſque eorũ ſucceſſoribus in hæc vſque tẽpora, & quòd nunc quoq; eccleſiam ſuam ſpũs ſanctus doctrinã euangelicam perfectè doceat? vnde & nos nõ minus quàm apoſtoli clamare debem⁹. Veni ſancte ſpũs, reple tuorũ corda fidelium, &c. Ades & auxiliare nobis ſpũs ſancte Deus, proculq; amoue à fide noſtra catholica ſectas omnes & hæreſes, nos etiã ab omni errore libera, quia tu es ſpiritus ille veritatis, qui nos doces omnem veritatem. 4 Chryſoſtomus. Et quid? inquit, Maior ne te eſt ſpiritus, cùm quæ nunc non poſſumus, illo demũ adueniente portabimus? Num maior illius & perfectior eſt efficacia? Minimè. Mea enim dicet, & nõ loquetur à ſemetipſo, ſed quicquid audierit, id loquetur, & qui nõ eſt à ſemetipſo, à ſemetipſo etiã nõ loquetur. Quinimo ſicut à patre eſt & filio, ita etiam quod loquitur, habet ab illis, vñ vera eſſe oportebit quæcunq; dixerit, Aliter autem facit ſpiritus ille malignus, qui plus quàm cõmiſſ m ſibi eſt loquitur, ſicut Chriſtus eum, ſi loquatur ex proprio, mendacia loqui perhibet. Non ſic tamen ſpũs ille

Act.2. *Act.10.* *Chryſo.* *Act.2.*

ſanctus facit, qui quicquid audit, tantū loquitur, & nihil à ſemetipſo ſic Chriſtus ad diſcipulos, Verba, inquit, quæ lo-
Ioan.14. quor vobis, mea non ſunt, ſecuros ſic illos reddere volens, quòd ſpiritus ſanctus nihil docturus eſſet ſuæ doctrinæ contrarium: nec aliam veritatem, niſi quam audiſſet, ſcilicet ab æterno proceſſionis ſuę à patre & filio. Notabiliter aūt hoc obſerua, quòd hic dicitur audire ſpiritum ſanctum: quando
Ioā.1. quidem enim filius Dei verbum eſt æternum à patre exiēs, idipſum deinde verbum audit ſpiritus ſanctus, dū ab vtroque illo ſpiritu ſpiratur: ſed hæc ad ſcholas remittēda ſunt.
Auguſt. Tu hic vide Auguſtinum. Inſuper vnū etiam addit Auguſtinus. Et futura annūciabit vobis, ſpiritus enim (iuxta Paulum)
1.Cor.14 mysteria & arcana loquitur. quamobrem Ioannes in
Apoc.2. Apocalypſi ſua, quæ multa de futuris continet, inquit, Qui
1.Cor.15 habet aures audiendi audiat quid ſpūs dicat eccleſijs. Cuiuſ
2.Theſ.2 modi multa reperiuntur in Paulo, & alijs apoſtolis de vita æterna, de iudicio nouiſſimo, de Antichriſto, de periculis té
2.Ti.4. porum illorum, de incremento vitiorum, de hæreſi, &c. quę omnia vtiq; ex ſpiritu ſancto habuerūt ſancti illi homines, ſicut eis hic promiſit Chriſtus. cui penè reſpondet quod di-
Eſa.64. xit Eſaias, Annunciat ab exordio nouiſſimum, & ab initio
Beda. quæ necdum facta ſunt. 5 Nunc demū quartum ſpūs ſancti officiū addit dominus, quia clarificaturus eſt Chriſtum, idque ſanè factum eſt, quia per eum tanta charitas in cordibus diſcipulorum accenſa eſt, vt abiecto timore carnali, reſurrectionem eius conſtanter prædicarent, à quo tempore paſſionis pauidi fugerunt. deinceps enim impleti ſunt ſpiritu ſancto, & cum fiducia locuti ſunt verbum Dei: quia quicquid facturi erant apoſtoli in gratia ſpiritus ſancti, id
Act.4. hic Chriſtus ſpiritum ſanctum ait eſſe facturum. Chriſtus quoque in mundo vixerat contemptus & ſpretus ab omni-
Auguſt. bus, quo ad mūdum: morte demum mortuus eſt turpiſſima, magna cum contumelia. Tunc verò rurſus eſt clarificatus, quando ſpiritus ſanctus per prædicationem apoſtolorum, per teſtimonia miraculorum declarauit Chriſti gloriā, maieſtatem & diuinitatem, cùm iam ille fieret dominus domi
Apo.19. nantium, data ſibi vniuerſa poteſtate quę in cœlis eſt & quę
Mat.28 in terra. Hoc igitur illud eſt quod Chriſtum glorificauit ſpiritus ſanctus, primū ad illuminandos apoſtolos, deinde ad addendam illis audaciam prædicandi, poſtremò ad dan-

dam eis virtutem miraculorum, vnde creuit nomen domini noſtri Ieſu Chriſti cum ſumma laude per vniuerſum terrarum orbem. Sicque vides quomodo Chriſtus in ſua eſſentia nihil glorificetur, ſed tantùm à mundo gloria ſumma dignus agnoſcatur. Quomodo Petrus dixit ad Iudæos, Deus gloriæ glorificauit filium ſuum, quem vos negaſtis, & tradidiſtis Pilato. Chriſtus autē rationem huiuſmodi affert, quia de meo accipiet: quod ſanè verbum vt minimum videatur, ſummum tamen & quaſi caput quoddam eſt fidei noſtræ de ſancta trinitate, quod ibi tres ſint perſonæ in vna eſſentia. Tertia em̄ in diuinis perſona ſpiritus ſanct⁹ eſt vnde hoc? quia ſcilicet de filio accepit ſed quid accepit? diuinitatem, diuinam hanc quam habet eſſentiam ex illa æterna proceſſione, qua dum proceſſit à patre & filio diuinitatem accepit, vnde & ipſe tertia eſt perſona trinitatis. Ecce aūt & Chriſtus illud quod ſibi dedit pater, dicit maius eſſe omnibus. idque adeò ipſa eſt diuina ſubſtātia, quam Deus pater cum filio ſimul dederunt ſpiritui ſancto inſpiratione actiua. & hoc eſt quod dicit hic, De meo accipiet. Audi hic & attēde, quiſquis ſuperes ex Græculis hæreticus, quoniam non à ſolo patre procedit ſpiritus ſanctus: procedit & à filio procedit ab vtroq;, quia de meo accipiet. inquit Chriſtus, ſic ſingulis diebus dominicis in ſymbolo canit eccleſia, Qui a patre filioq; procedit. Audi & tu infœlix Macedoniane, quia ſpiritus ſanctus verus eſt Deus: ſiquidem diuinam eſſentiā propriè habet & identicè, vt iam nō malè faciāt qui in ſymbolo apoſtolorum ſic confitētur Credo in Deum ſpiritum ſanctum. Clarificabit autem ille Chriſtum, quia de eſſentia Chriſti accepit ſicque & glorificabit ipſum, dum apoſtolis annunciabit omnia, & eoſdē illuminaturus eſt in omni neceſſaria eis veritate: ſicut ille dixit, Paracletus ſpiritus ſanctus, quem mittet pater in nomine meo docebit vos omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcunque dixero vobis. O igitur omnipotens & miſericors Deus, ſolita pietate nobis donare digneris quoque gratiam ſpiritus ſancti, quatenus & nos laudare poſſimus atque glorificare dominum noſtrū Ieſum Chriſtum, vt tandem poſt hanc vitam, reuelata facie, gloriam Dei intueri mœreamur in ſecula ſeculorū, Amen.

Act. 3. *Ioan. 10.* *Ioan. 14.* *2. Cor. 3.*

DOMINICA QVINTA POſT PASCHA, EVANGELIVM IOANNIS XVI.

Mat. 21. Mar. 11. Sap. 14. 1. Ioan. 1.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Amen amen dico vobis, ſi quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. Vſque modo nō petiſtis quicquā in nomine meo. Petite, & accipietis, vt gaudium veſtrum ſit plenum. Hæc in prouerbijs locutus ſum vobis. Venit hora, cùm iam non in prouerbijs loquar vobis, ſed palàm de patre meo annunciabo vobis. In illo die in nomine meo petetis. & non dico vobis quia ego rogabo patrem de vobis. Ipſe enim pater amat vos, quia vos me amaſtis, et credidiſtis quia ex Deo exiui. Exiui à patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundū, & vado ad patrem. Dicunt ei diſcipuli eius, Ecce nunc palàm loqueris, & prouerbium nullum dicis, nūc ſcimus quia ſcis omnia, & non opus eſt tibi vt quis te interroget, in hoc credimus quia à Deo exiſti.

HOMILIA PRIMA.

PRiuſquam expoſitionem huius euangelii ingrediamur, breuiter cauſam, cur hoc euangelium in iſta dominica legatur, explicemus. Cōſtat dies iam imminentes, dies rogationum appellari, quos Germani quia ſeptimam crucis dixerunt, argumentū magnum eſt, hoc ita vſurpatum eſſe iam inde à tempore illo, quo Germani primùm facti ſunt chriſtiani, & illud tamē Neochriſtiani nūc quidem ex diariis ſiue calendariis ſuis eradere non verentur, qui niſi pœnitētiam ſuper hoc & aliis peccatis egerint, ipſi quoque delebuntur de libro viuentiū, & cum iuſtis non ſcribentur, ſed cum iis quorum non eſt memoria āmplius.

Pſal. 52. Quia ergo ij dies rogationum ſunt, & propè iam imminet glorioſus ille dominicæ aſcenſionis dies, quis nō facilè colligat, cur euangelium hoc hodie legatur? ſiquidem & Chri-

ſtus prolixum iſtum ſermonem, quē diſcipulis ſuis fecerat *Ioan. 13.*
poſt cœnam, concluſit cum aſcenſione ſua, qua certi redde- *14.15.16*
bantur illi de ipſius omnipotētia. vnde & orare cœperunt,
vt gaudium eorum impleretur. cumq; perſeuerantes eſſent
in oratione vnanimiter, cū mulieribus & Maria matre eius,
decimo tandem die ſuſceperunt ſpiritum ſanctum. Et nos *Act. 2.*
igitur audaces confidentioresq; reddere voluit dominus ad
orandū, ipſo ſermonis ſui epilogo, iamiam abiturus in cœlum
per ſemitam paſſionis ſuæ & mortis. Eadem quoq; de
cauſa qua euangelium iſtud huic dominicæ, dieb⁹ etiā competit
rogationum. Quidā enim vir pius Mamertus, epiſcopus
Viennenſis in Gallia, memor adhuc erat promiſſionis
huius Chriſti, ac proinde ſpē & fiduciā ſuam omnē in Deū
ſanctumq; Dei verbum poſuit: quū homines grauiter angerentur,
torquerenturq; terræ motibus, peſte & innumeris
morborum generibus, quum inſignes ſtupendi in aëre ſonitus
audirentur, quum inſolita ſæuitia lupi irruent in villas,
pagos & ciuitates, inq; ipſos immenſos hominum aceruos
lætalibus irrumperent morſibus, triduum iſtud continuum
ante feſtum aſcenſionis idem Mamertus inſtituit & dicauit
ſupplicationibus, quibus Deū iugiter pro omni aduerſitate
rogaremus, veluti iamiam ad Chriſtū aſcenſuri in cœlum: *1. Ioan. 2.*
qui antequam aſcenderet, petere nos iuſſit, & ſic accepturos
promiſit. Conſultū videbatur, hoc modo humanæ miſeriæ
& fragilitatis ærūnas Deo patefacere, ſi quo fieri poſſet, vt
ille ad miſerationes erga nos moueretur, nō deſperātes de *Ioan. 16.*
promiſſione data, quin ille qui pro nobis aduocatus aſſiſtit
Deo, & propiciatio eſt pro peccatis noſtris, clementer nos
ſit exauditurus. Letania hæc licet minor dicatur, maiori
tamen nō paulò antiquior eſt, quia illam Mamertus, inſtituit
ſub imperatore Zenone, cùm interim maior demū cœperit
erectaq; ſit per Gregorium Magnum, anno nono Imperatoris
Mauricii, qui plus quàm centum annis tandem
poſt Zenonem imperauit, autore Aurelio ſexto. *Aurelius.*

2 Vtraque hæc Letania quanuis in priuatis regionibus
cœperit, altera Viennæ Galliarum, altera Romæ per gregorium
nondum pōtificem, tamen ſuſceptæ ambæ ſunt per
vniuerſalem eccleſiam, quæ multis & magnis rationibus ad
hoc eſt adducta. Siquidem hoc tempore plerunq; excitātur
bella, quo nomine orare debemus pro continua pace. Se-

getes & fruges quoque iam adoleſcũt· ita vt teneritatẽ eorũ facilè quid poſſet offendere Ad hæc quilibet in ſemetipſo experitur ſanguinem iam ebullire & efferueſcere carnẽ, vnde cum multæ oriãtur in homine cõcupiſcentiæ & commotiones malæ, meritò iam orandus eſt Deus, & clamandũ ad eum cum Paulo, vt auferatur à nobis iſta carnis tẽtatio:
2.Cor.12 & vt ad ſpiritus ſancti ſuſceptionem paratiores promptioresq; efficiamur, conuenit nos antea in iuiuniis, orationibus, ſupplicationibus, & aliis operibus bonis diligenter exercere, atque vt ſub aſcenſionẽ Chriſti maiore cum fiducia, quam quouis alio tempore, oremus Deũ, ipſo maximè iam nunc nos petere, pulſare, & quęrere iubẽte. Et ad extremũ, quando exemplar noſtrum Chriſtus eſt, qui iamiam aſcendit in cœlum: & nos quoquẽ vt tandem aſcendere in cœlũ mœreamur, meritò nunc clamamus ad dominum, ſupplicamus, obſecramus &c. De materia proceſſionum non eſt animus, iam nos in illam intromittere. tu ſi quid vis, require parte tertia de ſupplicationibus & ſtationibus. Tantùm hic rationem ediſſerã, cur in Letaniis non ſolũ Deũ, ſed quoſdã etiam nominatim ſanctos imploremus, vt Petrum, Andreã, Gregorium &c. vt orent pro nobis. fit hoc ſanè vel eo maximè nomine, vt ſic apud Deum ſanctorum ſuorũ interceſſione opem & auxilium nobis impetremus, noſtrarũ precum per illos certum inueniamus euentum, & tandem ad illorũ conſortium perueniamus in cœlo Quodque in iis & aliis orationibus noſtris cõmemoratione vtimur, & interceſſione perfrui cupimus ſanctorum, facimus tanquam obedientes ſanctæ eccleſiæ filii, quæ idipſum fieri ordinauit, inſtin-
Ioan. 16. ctu ſpiritus ſancti commonita, qui illam docet omnem veritatem. quanuis multa habeat eius rei argumenta ex veteri lege, in qua etſi nondum aperto cœlo, nondũ facta redemptione peccatorum, ſancti nulli erant, eorum tamen ſedula fiebat in orationibus memoria Quantò rectius nos hoc facere debebimꝰ noſtris ſanctis, qui iam in æterna fœlicitate eſſentiam Dei contemplantur Sic Moyſes orauit ad dominum pro populo, Recordare Abraham Iſaac & Iacob, & pla-
Exod.32. catus eſt dominus ſuper oratione hac. Tres pueri orabãt etiã in fornace ardẽte, Domine Deus noſter, ne auferas miſe-
Danie. 3. ricordiã tuã à nobis, propter Abraham dilectũ tuũ, & Iſaac ſeruum tuum, & Iſraël ſanctum tuum. Sed & Iezechiæ re-

gi ægrotanti,atque cum lachrymis dominum deprecâti reſpõdit dominus,Liberabo te & ciuitatem hanc,& protegam vrbem iſtam propter me & propter Dauid ſeruũ meũ. Eo pertinet & illud quod quandocunq; ſacerdos iſte legalis ingreſſurus erat in ſancta ſanctorum, rationale geſtabat in pectore,in quo erant lapides duodecim, & iis inciſa nomina duodecim filiorũ Iſraël.Poſſent hic induci multa de interceſſione ſanctorũ aduerſus Neochriſtianos, quæ paſſim inuenies in homiliis de ſanctis, nunc aliorſum diuertamus. Profectò cùm nomina ſanctorũ conſcripta ſint in libro vitæ,& Dauid ipſe dicat,Nimis mihi honorificati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum : & nos meritò illos venerari debemus,atq; orare, vt & ipſi interceſſores noſtri ſint apud Deum. 4. *Re*.20 *Exod*.19. *Luc*.10. *Pſal*. 138

3 Nunc tandem ad contextum euangelii veniamus, vbi primũ ſtatim dicit dominus,Amen amen dico vobis,ſi quid petieritis patrem in nomine meo,dabit vobis.Amẽ,inquit, Auguſt.non eſt interpretatum: neq; enim Græcus hoc interpres auſus eſt facere,nec Latinus:ſic manſit,vt honorem haberet velamento ſecreti,non vt eſſet negatum,ſed ne vileſceret nudatum. Cuiuſmodi voculæ pleræque remanſerunt integræ, quas nemo interpretum auſus eſt in alienã linguã transfundere,vt ſunt,Oſanna, Alleluia, Paſcha, Maranatha,quibus nunc vltrò ſuperſedemus. *Auguſt. tra*. 41. *ſu per Ioan. & lib*. 2. *de doct. chriſt*.

At quæres, cùm Amen dictio ſit Hebraica, & tam frequenter in eccleſia vſurpetur,quid ſibi velit Amen. Reſpondeo, vocem illam apud Hebræos vſum geminum habere. (quia venit à verbo aman, quod ſignificat credere, fidelem vel veracem eſſe : inde Amen, quod poteſt eſſe aduerbium iurandi, aliâs etiam poteſt eſſe aduerbium affirmandi vel precandi)prior hic eſt,quòd hac particula præcedentẽ ſermonem confirmamus,ſic Hieronymus Amen ſignaculũ vocat orationis dominicæ. *Origen*. *Sup. r Mat*.6.

Alibi etiam, Amen,inquit,conſenſum ſignificat audientis,& velut ſignaculum eſt veritatis. Quo vſu accipitur, quando in eccleſia ad collectas & benedictiones reſpondetur Amen,hoc eſt,vtinam,credo,vel fiat.tũc plurimus illius etiam in concionibus vſus eſt, quoniam hoc modo eſt aduerbium mixtum, affirmans ſimul & obſecrans, quæ duo certè pari gratia nequaquam præſtare poſſumus aliquo *Super epiſtolam. Galat*.6.

Latinæ linguæ vocabulo: vt mirũ nõ ſit, nomẽ hoc in Germana ſua lingua iam inde ab apoſtolis remãſiſſe in eccleſiaſtica obſeruatione. feciſſe autem hoc apoſtolos, ex ipſo con
1. Cor. 14 ſtat Apoſtolo, qui docet ſupra benedictiones reſpõderi debere, Amen. Alter dictionis illius vſus eſt confirmãdo & iurando, ſiquidem Amen apud Hebræos, idem quód veritas eſt ſiue credere. ſic ſępenumero in ſcripturis iurat dominus
Num. 14 Viuo ego, dicit dominus, ſic in euangelio ait Amen, comprobare volẽs verũ eſſe quod loquitur. Et notanter vide, ſolum Ioannẽ geminare amẽ, cũ cæteri ſemel tantũ enuncient. 4 Ait igitur dominus, Amen amen dico vobis, ſi quid
Cyrillus. petieritis patrem meũ in nomine meo. In nomine meo addidit, inquit Cyrillus, vt mediatorẽ ſe & collargitorem oſtenderet. Nullus enim accedit ad patrem niſi per filiũ, per quem adductionẽ habemus ad patrem in ſpiritu, vt ait Pau
Ephes. 2. lus, In hoc ille ſe ianuam quoq; appellauit, & talem quidẽ,
Ioan. 10. vt nemo ad patrem niſi per hanc ingrediẽs perueniat: ſiqui-
Ioan. 14. dem hic ipſe, via, veritas eſt & vita. Ac per hoc nouam illã & euangelicã orandi formulã declarauit hic dominus, quæ in veteri teſtamento vſitanon erat. ignota enim patribus iſta fuit orandi conſuetudo in nomine Chriſti. & ſicut cæte
Heb. 7. rorũ nihil fuit in lege perfectũ, adeò vt iuſtitia legis quoq; perfecta non fuerit, ita & modus orandi erat imperfectus.
Ioan. 1. Simul atq; autem venit Chriſtus, & cum eo gratia & veritas facta eſt, omnia quoque emendata ſunt in melius, illẽque rectiorem nobis præſcripſit orandi formulã: quã deinde per vaſtum & ſpatioſum terrarum orbem arripuit eccleſia, & nũc quoq; obtinet, vt collectas omnes ſic concludat, Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filiũ tuum, qui tecũ viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen. Et meritò quidem per Chriſtum precamur, tanq̃ per mediatorem noſtrũ
1. Tim. 2. inter Deum & homines, qui dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus nobis idem quoque de virgine matre in vſu habetur. licet ea mediatrix nõ ſit redemptionis, tamen interceſſionis. In cuius rei argumentum, eccleſia in horis canonicis poſt orationem dominicam adiungit ſalutationem angelicã: & tunc demum repetitur illud, Et ne nos inducas in tentationẽ, &c. Vnde conſtat, nos per Mariam tanquam mediatorem, cupere à tentatione & omni malo eripi.

Maria mediatrix interceſſionis & nõ redẽptiõis. *Cyrillus.*

Porrò cùm Chriſtus & mediator nobis ſit ſimul & col-

largitor,non eodem vtrunque ſit modo. Inquantũ enim filius & Deus eſt,vna cũ patre nobis bona largitur:quod oſtẽdens Paulus dicebat,Gratia vobis & pax a Deo patre & domino Ieſu Chriſto. Inquantũ verò mediator eſt, pontifex, cõſolator & aduocat⁹,noſtráſque preces ad patrẽ adducit, hoc eſt ſecundũ naturam humanã. Et nos itaque,dilectiſſimi,in nomine dñi noſtri Ieſu Chriſti oremus, idq; expreſſius & non in cõmuni , ſicut in veteri teſtamento etiã Dauid orabat,In nomine tuo leuabo man⁹. & Hieremias quoque dicebat,Nomen tuum inuocatum eſt ſuper nos. Nunc non ſic tantũ,ſed expreſſè oramus Deũ per Chriſtum dominum noſtrũ,ſi modò exaudiri cupimus,& vt petita accipiamus ſimulq; repleamur gratia Dei ad reſiſtendũ voluptatibus carnalibus,& vt de die in diẽ feruentiores reddamur in operibus bonis,gaudẽtes in hac vita ex ſpe præmij æterni, quod nobis cõcedere dignetur,qui eſt benedictus in ſecula viuens & regnans cum Deo patre in perpetuum,Amen.

1. Tim. 2. *1. Ioan. 2.* *Pſal. 62.* *Hier. 14.*

HOMILIA II. DOMINICAE QVINtæ poſt Paſcha.

Amen amẽ dico vobis,dicit dominus,ſi quid petieritis patrẽ in nomine meo,dabit vobis. O verbum deſiderabile,omniq́ue gaudio & lætitia proſequẽdum,quod tamen non ſono literarũ ac ſyllabarũ accipiẽdũ eſt,ſed eo ꝙ ſonus ipſe ſignificat,quodq; ex ſono rectè intelligitur. idipſum ſanè accipiẽdus eſt dicere Chriſtus, cũ ait, In nomine meo:quia nõ petitur in nomine ſaluatoris,quicquid contra rationẽ ſalutis petitur, & in hoc diuino conſilio angelus præcepit Ioſeph,vt vocaret nomen eius Ieſum, quoniam ipſe ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorũ. Eſtq; hæc immenſa nominis Ieſu dignitas,quam attendens Paulus,dixit,Quia exaltauit eũ Deus,& dedit ei nomẽ ſuper omne nomen, vt in nomine eius omne genu flectatur, cœleſtiũ, terreſtriũ & infernorũ. O admirandam atq; ſtupendam nominis Ieſu poteſtatẽ:ſiquidẽ ille neq; viſus,neque rogatus,ſed appellatus tantùm apud Deum patrem,mirabilles reddit viros apoſtolos,ſicut pulchrè teſtatur Lucas cũ ait,Domine,da ſeruis tuis cum omni fiducia loqui verbũ tuum,in eo ꝙ manum tuã extendas ad ſanitates & ſigna & prodigia fieri per nomen ſancti filij tui Ieſu. & cùm oraſſent,motus eſt locus in quo erant cõgregati,& repleti ſunt

Auguſt. *Mat. 1.* *Philip. 2.* *Chryſo.* *Act. 4.*

omnes ſpiritu ſancto, & loquebantur verbũ Dei cũ fiduciá. En hic tibi efficaciá ſácti nominis Ieſu, de quo plura requi re in die circũciſionis domini. Poteſt autẽ, inquit Beda, mo uere infirmos auditores, q̃uo diſcipulis ſaluator promittat, Si quid petieritis patrẽ in nomine meo, dabit vobis, cũ non ſolùm noſtri ſimiles multa quæ patrẽ in Chriſti nomine vi dentur petere, nõ accipiunt: verũ etiam ipſe Paulus tertiò dominum rogauerit, nec impetrare potuerit. Atqui iuxta Auguſtini ſententiá, Pauli iſta petitio non faciebat ad ſuá ſalutem, eo ꝙ tentatio illa permiſſa in eum fuerat diuinitus in cuſtodiá humilitatis, iuxta quod ait, Ne magnitudo re uelationũ extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis. Noluit ergo exaudire illum Deus, quia hæc petitio non fiebat in nomine Ieſu, ſiquidem contra ſalutem.

Beda.

2.Cor.12

1 Deinde tentari malum non eſt, ſed in tentatione ſuccũbere, id denique malũ eſt, vt ait Iacobus, Pro magno gaudio ducite fratres, cũ in tentationes incideritis varias. Q̃uũ igitur Paulo gratia tãta diuinitus data ſit, vt tẽtatione vincere poſſet, longè vtilius ei fuit nõ exaudiri, iuxta quod domin9 reſpõdit ei, cũ ter oraſſet, Sufficit tibi gratia mea, quia virtus in infirmitate perficitur. Vnde & Auguſtin9 dicit, exau ditum eſſe Paulum ad ſalutẽ, qui tamen exauditus nõ eſt ad voluntatem. Et dat ille tunc regulam egregiá, cũ ait, Nouerit magnũ ſacramentum charitas veſtra, quod ideo cõmendamus vobis, ne vnquam incidat vobis in tentationibus veſtris. Sancti ad ſalutem per omnia exaudiuntur, ſemper inquam exaudiuntur ad ſalutem æternam.

Iacob.1.

1.Cor.12

Auguſt. ſuper cano. Ioan. tra.6.

2 Hinc iam cõſtare poteſt, q̃uo quilibet chriſtianus comparare ſe, animumq́; inſtituere ſuũ debeat in oratione ſua. Iam enim auditum eſt, Deũ ſemper exaudire ſanctos ad ſalutẽ: interdum malos quoque, ſed ad voluntatem tantũ, non etiam ad ſalute. Sic à Deo petiit Sathan ſibi permitti, vt aduerſitatibus affligeret Iob, & impetrauit, interfecitq́; ei filios & filias, ædes deiecit: boues, oues, aſinos, camelos, & quicquid erat poſſeſſionũ ademit: ſolá illi reliquit vxorẽ, nõ in ſolatiũ tantorũ malorũ, ſed eo animo, vt tandem rebus & dolis deſtitutus omnibus, per ſolam illum deciperet vxorẽ, ſicut primũ parentẽ noſtrum, & per eum nos omnes in ruinam adduxit: neque omninò fefellit illũ ſpes ſua, licet vana, ſiquidẽ cùm maximè ęgrotaret Iob, & affligeretur vehe-

Aug. ſuper can. Ioan.

mentiſſimè,tunc eũ vxor tentauit acerbiſſimè. Sic exauditi ſunt ſpiritus immũdi,cùm oraſſent dominũ ſibi permitti vt in porcorum gregẽ irruerent.Perfida gens iudæorum & impia,cùm abundaret mãna,petiit carnes ſibi dari,& datæ ſunt,verũ quo euentu?tali nimirũ,vt Dauid canit,Manducauerũt & ſaturati ſunt nimis,& deſiderium eorũ attulit eis.non ſunt fraudati à deſiderio ſuo: adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum,& ira Dei aſcendit ſuper eos, & occidit pingues eorũ, & electos Iſraël impediuit. (ſiue ſecundũ Hebræu,incuruare fecit.) Ecce q̃ verũ ſit illud,quod vulgo dicitur,Sæpe dat Deus iratus, quod non daret placatus. Multi ſunt qui petunt. & exaudiuntur à Deo,tantũ in malũ propriũ.ſunt qui poſtulãt ſanitatẽ,diuitias,honores, & cõtingunt illis:quoniã nouit Deus eos aliquid bonorũ operũ facere aut feciſſe,quę eis hic tẽporaliter remunerat,cęterũ ipſos tandem detrudi ſinit in gehennam ignis. De ijs verũ eſt illud euangelicum,quia receperũt mercedem ſuã. Poſſem nominatim vobis hic exẽpla referre eorũ qui ſic orarũt,& exauditi ſunt,verũ interim huiuſmodi hominib' reſpondet dominus idem,quod duobus apoſtolis dixit, Neſcitis quid petatis. Cõſtãter orauit Dauid dominũ de ægritudine filij ſui,cũ lachrymis & ieiunijs:mortuusq́; eſt infans die ſeptimo,& pro illo dedit ei dominus filium maiorẽ Salomonem. Atque vt aliquãdo finiam,quum neſcit homo,an quod petit,ſibi conducat magis aut obſit,quo ad ſalutem animæ,relinquere debet illud diuinæ volũtati & miſericordiæ, atque in hunc modum dicere, Fiat quæſo domine voluntas tua. Sit igitur hæc tibi lex certa,& velut amuſſis,ad quam omnẽ orationem tuam accõmodes,neque errabis facilè.tantũ medico liberam relinquatur curã:ipſe enim optimè cognoſcet,quid animę tuę magis cõducat. Amuſſim autẽ hãc ſi ipſe nõ habes,ex apoſtolo pete,& dabit,dicẽs,Nos quidẽ quid oremus,ſicut oportet,neſcimus,ſed ipſe ſpũs poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Quis autẽ ſcrutatur corda,ſcit quid deſideret ſpũs, quia ſecundũ Deũ poſtulat pro ſanctis. Ad hãc regulã ſit hoc tibi exẽplum: Si ſit tibi filius,& hic ægrotet ad mortẽ,tuq; ores Deum pro incolumitate eius & lõgæuitate,nec tamen audiaris, illéque moriatur. Quid ita? quoniã idipſum animæ ſuæ conducibilius eſt,cũ ille iam mortuus, ſaluetur,qui ſi diutius vixiſſet,

Mat. 8. *Num. 11.* *Pſal. 77.* *Matt. 6.* *Mat. 20* *2. Reg. 12* *Roma. 8.*

Sap. 4. malitia perditus, forte periiſſet. Quare & Sapiēs dicit, Placens Deo factus dilectus, viuens inter peccatores trāſlatus eſt, raptus eſt ne malitia mutaret intellectū eius, aut ne fictio deciperet animā illi⁹. Reperias huiuſmodi liberos plures, quibus quātò melius eſſet citò mori, q̄diu viuendo ſibi *1. Reg. 15.* ædificare gehennā? Saul primò bonus erat, neq; multò poſt *3. Reg. 11* animus eius mutatus eſt in malitiam. Salomone quoq; primùm quis melior? & ipſe tamen demum idola coniugum ſuarum adorauit. 3 Deinceps dicit dominus, Hucuſq; nihil *Auguſt.* petiſtis in nomine meo, petite & accipietis, vt gaudium veſtrum plenū ſit. quo ſanè verba beatus Auguſtinus vult quodāmodo interpretari ſuperiora, ita quòd omnis oratio noſtra eo tendere debeat & dirigi, vt gaudium noſtrum plenum ſit. id autem niſi in fœlicitate æterna fieri non poteſt, vbi tantùm illud fiet, vt ei reliquum addi nihil poſſit. Quiſquis igitur pro iſto gaudio conſequendo petit, is petit in nomine Ieſu: & quicquid extra vitā æternam petitur, ni- *Galat. 6.* hil eſt, ſi conferat ad fœlicitatē. Quo & Paulus hominē procacem & temerarium ait nihil eſſe, nō quod omninò nihil ſit, ſed cōparatione bonorū: ita hic nihil orāt, quotquot pro *Bernar.* alijs rebus à fœlicitate orāt. orare autem debemus, vt gaudium noſtrū plenū ſit: plenum verò gaudium non eſt, quod triſtitia miſcetur, ſicut ait Sapiēs, Riſus dolore cōmiſcetur, Dum igitur dicit dominus, Petite & accipietis, vt gaudium veſtrum plenū ſit, inſinuat nos ſemper orare debere, & nō deficere, tantiſper dū plenum illud gaudiū vitæ æternę cōſequamur. Iterū hic declarat apoſtolis profuturū, ſi corpo- *Chryſoſto.* raliter ab eis recederet, ſi quidē illi hactenus nihil petierāt, & poſt abitum dn̄i denique petituri erant. Illud itaque dum dixit, velut hoc dicere viſus eſt. Quid de abitu meo cōtriſtamini? ecce nomen meum relinquo vobis, potēs adeò & pręualidū, vt quicquid patrem meum in illo petieritis, in certo habituri ſitis. Nec eſt quòd derelictos vos eſſe putetis, dum magnificū adeò & forte nomen vobiſcum habetis. Et hoc *Theoph.* eſt quod Theophylactus ait, Tunc pleniſſimum erit gaudium veſtrum, cùm accipietis omnes petitiones.

4 Multum hic laborant doctores, quomodo dicat Chriſtus diſcipulos ſuos hacten⁹ nihil petiiſſe, cùm multa videantur huic ſententiæ eſſe contraria: ſiquidē filij Zebe- *Mat. 20.* dæi per matrem petierunt, vt ſederent alter ad dexterā, ad

ſiniſtram alter. Ad hæc diſcipuli omnes eiecerũt dæmonia, quod ſine oratione non fit. Quid quòd dominum petijt Petrus, dicẽs, Domine, quo vadis? & Philippus, Domine, oſten de nobis patrem, & ſufficit nobis. Vniuerſi quoque diſcipuli orarũt, Dñe adauge nobis fidẽ. Verũ quidem eſt, antehac quoq; petiiſſe diſcipulos multa à domino: at hic Chriſt⁹ iubet eos petere ex patre ſuo, & ſic accepturos illos. Sed & omnis iſta diſcipulorum petitio, vt plurimum aliud continebat à vita æterna, quamobrem & oratio eorum nulla erat: ſiquidẽ quod mater filiorum Zebedæi petebat, carnale erat & corporale, nihilq; faciebat ad vitã ſed iſtud bibere calicem paſſionis, & quòd gratiam ſanitatũ ex Deo petierunt, id quoq; corporale extitit, multiſque modis inferius ijs quæ vere ſunt ſpũalia. Quid multa? cũ nondum verè agnouerint diſcipuli magnificentiam Chriſti ante ipſius reſurrectionẽ, aſcenſionem & ſpũs ſancti miſſionem, non potuerũt quicquam efficaciter petere in nomine ſuo, cuius virtutem & omnipotentiam cognitam non habebant, tantũ igitur petebant Chriſtũ, quandiu illũ præſentẽ ſecum habebant. Pulchrè hæc Chriſti verba venerabilis ille pater Beda accommodat, dicens, Petite, vt gaudiũ veſtrum ſit plenum, & accipietis. plenum ergo gaudiũ, beatitudinem perpetuæ pacis appellat. Nam vt taceamus de gaudio reprobororũ, quo ſibi luctum mœrentur æternum, habẽt ſancti etiam in præſenti gaudium de ſpe cœleſtiũ bonorum, cùm pro domino terrenis exercentur aduerſis, diſcunt gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. ſed non eſt plenum gaudiũ, quod fletu variãte miſcetur. Non huiuſmodi gaudiũ petere illos voluit, ſed tale, quod nulla inquietatione minuitur, tempore nullo finitur: tale inquam de quo Petrus loquitur, dicẽs, Credẽtes exultatis lætitia inenarrabili & glorificata, reportantes finẽ fidei veſtræ, ſalutem animarum veſtrarũ. Dominus Deus noſter per ſuam immenſam miſericordiã dignetur nobis gratiam conferre ſuam, cuius ope & præſidio digni efficiamur, qui poſſimus plenitudinem hanc accipere gaudiorum fœlicitatis æternæ, Amen.

Ioan. 13. *Luc. 17.* *August.* *Luca 9.* *Beda.* *Rom. 12.* *1. Pet. 1.*

HOMILIA III. EIVSDEM DOMINICAE.

POſtquã diſcipulis ſuis domin⁹ dixiſſet, vt quiduis peterẽt in noĩe ſuo, ſtatim ſubdidit. Et hæc in parabolis loquutus ſum vobis. Quod de quibus ſanè

verbis dixerit dominus, nõ abſurdè admirabitur quiſpiam, & primùm quidem intelligunt nonnulli iſta dicta parabolica referenda ad ea, quę apoſtolis ſuis dñs loquutus eſt adhuc degens in terra: quoniam futurum erat, vt nec in parabolis, neq; prouerbiis loqueretur illis ſcilicet in vita æter-
1.Cor. 13 na. ſic Paulus, Hic inquit, videmus per ſpeculũ in ænigmate, tunc aũt facie ad faciẽ: & vt Ioannes ait, Videbimus eum
Cyrillus. ſicuti eſt. Et quanuis eo propemodum declinat Cyrillus, il-
Auguſt. lius tamen ſentẽtia Auguſt ſatis nõ facit, qui dicit, Poſſem hanc de qua loquitur horã dicere, futurũ oportere ſeculum
1.Cor.13. intelligi, vbi videbimus palã quod B. Paulus dicit, Facie ad faciem, & in prouerbiis iam loquutus ſit, quod idẽ dixit, Videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate: ſed & iſtũ ſenſum videtur impedire quod ſeqtur, Illo die in nomine meo petetis in futuro enim ſeculo quid petituri ſumus, quando ſatiabitur in bonis deſiderium noſtrum. Quicquid autem
1.Cor.13. id eſt, hoc ſanè conſtat, in die nouiſſimo omnem prophetiã
Cyrillus. deſituram: fidemq; tũc futuram omnis illius, quæ nunc eſt in ænigmate, cognitionis Dei, cùm figura mũdi iſtius tranſierit. Quemadmodum in nocte ſerena ſtellarũ ſplendor & pulchritudo apparet, ſole autem oriẽte, particularis ſtellarum ſplendor euacuatur: eodẽ arbitror modo, cognitio iſta præſens tempore illo deſinet, cùm perfecta cognoſcẽdi lux nobis infuſa fuerit. Omnis quoq; illa noſtra rerũ cœleſtiũ cognitio, nocturna tantũ eſt & caliginoſa, lucẽte nobis tantùm vnica iſta ſtella fidei, vnde modicum habemus fulgorẽ & radium gloriæ Dei. Vbi autem in vita æterna exortus nobis fuerit ſol iuſtitiæ, tũ deniq; diſcedent aſtra & nocturnus ſplendor fidei. Vt iam expoſitio illa & in ſe veriſſima ſit, & nobis modis omnibus amplectenda. Chriſtus tamen an hic de hac re loquutus ſit, paulò poſt diſſeremus.

2 Sunt inſuper qui volunt hic Chriſtum loquutum ſimul & inſinuare voluiſſe diſcrimen noui & veteris teſtamenti. hoc enim totum in abditis, occultis & arcanis, myſticisq; verbis poſitum fuit, quando iſtis in figura omnia certũ eſt contigiſſe: quo nomine velum quoddam fuit ſanctis ſanctorũ prætextum, quod in hodiernum vſque diem præ oculis ſuis
1.Cor. 10 ſeruant Iudæi. At cùm primùm venit plenitudo temporis,
1.Cor.3. Chriſtusque in nouo teſtamento vera illa & omnibus manifeſta ſacramẽta ſimul & ſacrificia aperuit, facilè cogno-

ſcimus,quomodo lex per Moyſen data eſt,veritas autem & gratia per Ieſum Chriſtum facta eſt. Parabola erat,illa iam olim apud Iudęos in vſu habita agni paſchalis manducatio: atqui nũc clara voce Paulus teſtatur & clamat, quia paſcha noſtrũ Chriſtus eſt,ſicq; diſcurrere poteſt per omnes veteris teſtamẽti partes. Quid obſtat igitur, quo minus omnis illa cognitio eccleſiæ ſit in veritate eorũ, quæ iam olim figuris tantũ fuerũt inuoluta?iſtic oues immolabãtur & hirci,hic Chriſtus ſanguinẽ diffudit propriũ in ſalutẽ fideliũ, iſtic ſacerdotes offerebant vitulos hoſtias pacificas,hic ſacerdotes noſtri nec victimas,neq; hoſtias pacificas,ſed nec aurum aut thus,ſed qui iiſdẽ muneribus & ſacrificiis deſignãtur,offerũt Chriſtũ Ieſum,qui fecit vtraq; vnũ. Neq; tamen interim deſunt qui verba hæc ſic velint intelligi, ꝙ iſtud quod in parabolis loquutus eſt dñs,referat ipſe ad verba priora,quæ multũ fuerãt obſcura. At ego nõ video,quomodo ſequẽtia verba non ſint perinde occulta & obſcura, vt illa de quibus iſti loquuntur,priora. Cõmunis itaq; intellectus hic eſt,quod Chriſtus loquutus ſit de omnib⁹ quæ euãgelicæ doctrinæ ſunt & prædicationis,quæ tunc obſcura fuerunt ſepulta caligine, cùm Chriſtus prædicaret totũ penè quadrienniũ,eo ꝙ intellectus adhuc apoſtolorũ rudis erat,carnalis & planè Moſaicus. & qui vix terrena capere poterat, ad ſublimia & cœleſtia pertingere qũo potuiſſet, cùm animalis homo nõ percipiat ea quæ ſunt ſpũs? Ex carnaliũ aũt hominũ numero tũc adhuc erãt apoſtoli,vſq; dum gratiã acciperẽt ſpũs ſancti,quando tandem venit hora, de qua loquutus eſt dñs,ſimulq; pollicitus ſe iam amplius non in parabolis,ſed apertè loquuturũ illis, & annunciaturũ de patre ſuo. At quanuis iam habebant quorũdã ſacramentorum inſtitutionẽ,adhuc tamen ignorabant virtutem & efficaciam illorum, tantiſper dum aduenire ſpũs ſanctus, qui corda eorum impleret, qui ipſos omnem doceret veritatẽ: ꝙ Chriſtus quoq; poſt reſurrectionẽ ſuam fecit in die Paſchæ, dum diſcipulis duobus prophetas interpretaretur & Moyſen. Obiicies aũt illud hic mihi,quòd alibi dixit dominus, Vobis datũ eſt noſſe myſteria regni Dei, aliis aũt in parabolis. Quid igitur hic ait,hactenus ſe cum illis locutũ eſſe in parabolis? Ad hoc reſpondeo, ſine dubio apoſtolos ante dominicã paſſionem imperfectos fuiſſe,atq; ideo opus

Ioan.1. *Exod.12.* *Heb.9.* *Pſal.50.* *Epheſ.2.* *Ioan.3.* *1.Cor.2.* *Mat.13.* *Luc.14.*

habuiſſe, vt cum eis dominus in parabolis tantùm & pro-
Heb.5. uerbiis loqueretur. imbecilles enim erãt, & dicta hæc ſub-
limia, etiam ſi audiſſent, capere non potuiſſent. Quod autẽ
alibi dixit eis, Vobis datum eſt noſſe myſteria, &c. id quo-
que ſic ſibi conſtat, quod illis dominus plus myſticæ cogni
tionis cõtulit, quàm vulgo hominum. Verùm idipſum quo-
que lac tantùm fuit, & nihil ſolidi cibi. ſicq; cùm illorũ co-
gnitio eminẽtior fuerit, q̃ iſta vulgaris hominum, guſtũ ſo-
lummodo habuerunt exiguum rerum ſublimium fidei no-
August. ſtræ, quas tamen penitus nõ cognouerũt, eouſq, dum ſpiri-
Chryſoſt. tus ſanctus illis mitteretur. 3 Porrò iam, in illo die, dicit
dominus, petetis in nomine meo. Vbi ſecundum cõmunem
ſanctorum patrum expoſitionem, de die loquitur quo illu-
minati ſunt. quòd cœpit quidem ſtatim poſt Chriſti reſur-
rectionẽ, perfectè tamen adimpletũ eſt ipſo die Penteco-
ſtes, quando in nomine Ieſu miracula fecerunt, ſicut liber
Act.2. Actorum apoſtolorum teſtatur, Subdit autem Chriſtus, nõ
Ioan.17. dico vobis, quia ego rogabo patrem de vobis. Quid hoc ſi-
bi vult? inquies, aut non vult Chriſtus pro diſcipulis ſuis ro
gare patrẽ, cùm tamen conſtet, ſtatim poſteà illũ pro eis o-
raſſe, nec pro ipſis tantũ, ſed pro omnibus qui crediturí per
Auguſt. eos erant? Auguſt. ad hoc reſpondens, ſic dicit, Dominus no
ſter Ieſus Chriſtus, inquantũ homo eſt, pro nobis interpel-
lat patrem, inquantum aũt Deus, non exaudit cum patre. Et
iuxta hoc dicit hic ſe non oraturum pro eis, idq; ſanè pro-
manat ex verbis præcedẽtibus. quum enim ait, in illũ diem
ſcilicet Pentecoſtes, quum petituri eſſent in nomine ſuo, ſe
annunciaturum eis de patre ſuo: conſtat eos etiã, q̃ clarè co
gnoſcerent Deũ patrẽ, intellexiſſe hunc verũ eſſe illius fi-
lium (quia relatiua ſunt ſimul natura, hoc eſt, naturali intel
ligentia) ſicq; agnoſcẽtes eum Deũ verũ, cognouiſſe vtiq;,
quòd illum adorare debeãt: nec amplius ipſe pro eis roga-
turus eſſet, & interpellaturus. Chryſoſt. tamẽ hic adhuc re-
ſpiciens humanã in Chriſto naturã, ſecundũ quã mediator
noſter eſt, vult dixiſſe eum, quoniã amplius nõ ſit rogaturus
pro eis, quaſi ſic dicere voluiſſet, Nõ ego pro vobis rogo pa
trem, quia cùm vos me diligatis, viciſſim vos diligit Deus
pater: ſicq; dum veſtra in me dilectio ſufficit vobis, ſine vl-
lo medio acceſſum iam habetis ad Deũ patrẽ meũ, neq; ali-
quo op' habetis mediatore, ſcilicet accepto iam ſpũ ſancto

in die Pentecoſtes. Antea tamen adhuc ante paſſionem ſuã pro eis orauit, cũ nondum perfecta eſſet in eis dilectio. Neque tamen ignoro, quoſdã ſic exponere, quòd Chriſtus etiã ſi hoc nõ prædixiſſet, pro eis tamen rogare adhuc potuerit, idq; ergo facilè perſuadeor, vt credam: vobis tamen libentius propono certã ſanctorũ patrũ ſententiã. Et ꝙ crediderunt pariter, & dilexerunt apoſtoli Chriſtum, argumentum efficax eſt aduerſus Neochriſtianos, fidẽ ſolã nõ ſufficere. Nos quoque credere debemus, ꝙ crediderãt illi: quia ſaluator noſter Chriſtus dñs exiuit à patre per generationem ab æterno, & per incarnationẽ in tẽpore: rurſusq; reliqt mundũ per mortẽ, ac vadit ad patrẽ in aſcenſione: quos progreſſus omnes paucis verbis expreſſit Dauid, cùm ait, A ſummo cœlo (cœlũ hoc eſt trinitatis) egreſſio eius, id eſt, incarnatio: & occurſus eius, hoc eſt, aſcenſio vſq; ad ſummum eius. Aſcendit enim in cœlũ, & ſedet ad dexteram, patris omnipotentis. 4 Et dicũt ei diſcipuli eius, Ecce nunc palã loqueris, & prouerbiũ nullũ dicis. Obiicies aũt, qũo illud verbum diſcipulorũ cõueniat cum eo quod iamiã Chriſtus dixerat ſe cum illis loqui in parabolis, aut iam ne affuerit hora, qua Chriſtus ipſis in parabolis locuturus amplius non erat. Beda ad hoc reſpondẽs, Verba, inquit, iſta dñi myſtica fuerunt, ſed diſcipuli quibus dicebãtur, adeò carnales erãt, vt eorũ profunditatẽ minimè caperent: & non ſolũ arcana dictorum, ſed etiam nec ipſam ignorantiam ſuam intelligerent: ſicq; dum verba hæc melius ſibi intelligere videbantur q̃ intelligebãt, factũ eſt, vt manifeſta putarent quæ non accipiebãt: & cùm ex ſermone Chriſti tria hec obſeruarãt, ſe à patre diligi, Chriſtũ à Deo patre eſſe, & nunc rurſus ad illũ abire: ſtatim eo ꝙ ſe à patre diligi animaduerterãt, omnia ſe intelligere putabãt ac dicebãt, Nũc ſcimus qa ſcis omnia: & nõ opus eſt tibi, vt quis te interroget. Obiiciet autẽ hic mihi curioſus quiſpiã, & dicet, Qui omni ſcius eſt, opus nõ habet, vt interroget cũ ipſe ab aliis ſubinde interrogetur: cur ergo diſcipuli dixerũt, & nõ opus eſt tibi vt quis te interroget, ac nõ potius, vt tu quenq̃ interroges? Reſpondet ad hoc Auguſt. & nõ abnegat verũ eſſe quidẽ, ꝙ eos qui multa norũt, vt plurimũ interrogemus. Verùm hic apoſtoli Chriſto eminentem adeò tribuere volebãt ſcientã, vt præueniret illũ qui ſe interrogaturus eſſet, quòd quantò maius

Hilari. lib. 6. de trin.

Pſal. 18.

Beda.

Auguſt.

eſt,quàm interrogatum reſpondere?Vnde etiam concludũt apoſtoli & dicũt,Nunc credimus quia à Deo exiſti:ex eo ꝙ omniſciũ eum credebant,colligentes verã illius diuinitatẽ, & ꝙ à Deo exiſſet, nõ ſecus atq; Nicodemus confeſſus eſt.

Ioan 3. Nũc ſcimus quia à Deo veniſti magiſter: nemo enim poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis,niſi ſit Deus cũ eo,cuiuſmodi

Ioan. 9. & illud eſt cæci apud Ioan.Niſi eſſet hic à Deo,nõ poterat

Beda. facere quicq̃.Cæterũ pulchrũ eſt quod hic Beda dicit,Non hæc tranſeunter neq; negligenter cõmemoranda ſunt,ſed ſolerter inuigilandum eſt,fratres mei,vt non verba tantùm & opera noſtra,ſed ipſa quoq; cordiũ ſecreta, diuinis aſpe-ctibus digna reddamus.Non in tẽplo pectoris noſtri odio-rum flamma, non inuidiæ rubigo reſideat, non inde turpis vel cõtumelioſi ſermonis radix oriatur,nõ ibi meditatio fa-

Seneca. cti nocẽtis innaſcatur.Quo facit iſtud Senecę nobile dictũ,

2 Para.6 Noli peccare,Deus videt.Et item hoc ex oratione Salomo-

Hiere. 9. nis, Tu domine ſolus noſti corda filiorũ hominum. & illud Hiere.vaticiniũ,Tu dñe Sabaoth qui rectè iudicas,ac pro-bas renes & corda.Vñ meritò moueri debemus,ne quicquã vel cogitemus turpiter,quoniã nihil eſt quod lateat Deum. Et ô verè ſapientẽ illũ,qui omnibus foribus ſuis & parieti-

Deus videt. bus inſcripſit, Deus videt (quicquid facis) rurſus q̃, iſtũ qui ſic ſcripſit,Deus odit (peccantem) tertiũ quoq; ſic conclu-

Deus odit dẽtem, Deus punit(nõ contritũ.) Meminerimus itaq; ſub-

Deus punit. inde eius,quod minatur dñs per prophetã dicentẽ,Ego ope ra eorũ & cogitationes venio vt congregẽ.Sic iã nos quoq;

Eſa. 66. eiecta vitiorũ ſentina,Deo præparemus domicilium bene-placitum in cordib⁹ noſtris:qui nũc quoq; corda & animos noſtros cõſiderat,quaten⁹ ille viciſſim in nobis habitet hic per fidẽ & gratiã ſuã,tandẽ verò in gloria fœlicitatis æter-nę,quã nobis largiri dignetur in ſecula benedictus,Amen.

SVPER EVANGELIVM FE-RIAE.II. ET III. ROGATIO-NVM, LVCAE XI.

IN illo tempore, dixit IESVS diſcipulis
1 *ſuis,Quis veſtrum habebit amicum,& ibit*
ad illum media nocte,et dicet illi, Amice,

commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum. Et ille deintus reſpondens, dicat, Noli mihi moleſtus eſſe, iam oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili, non poſſum ſurgere & dare tibi. Et ille ſi perſeuerauerit pulſans, dico vobis, etſi non dabit illi, ſurgens eo quod amicus eius ſit: propter improbitatem tamen eius ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios. Et dico ego vobis, Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulſanti aperietur. Quis autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? aut piſcem, nunquid pro piſce ſerpentem dabit illi? aut ſi petierit ouum, nunquid porriget illi ſcorpionem? Si ergo vos cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filijs veſtris, quantò magis pater veſter cœleſtis, de cœlo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?

Iob. 19. Eſaia. 8. Matt 7. Iacob. 1. Ioan. 16.

HOMILIA PRIMA.

CVm iam diſcipulos ſuos, quid orarent docuiſſet dominus, deinceps orandi ſedulitatem quoque & conſtantiam declarauit & ſiquidem iam dies rogationum imminent, quibus orandum nobis eſt pro vniuerſis tum periculis tum aduerſitatibus eccleſiæ, in quem finem inſtitutas habemus ſupplicationes, letanias, proceſſiones, eleemoſynas & cætera opera bona, ad conſequendam & impetrãdam miſericordiam Dei, rectè etiam hoc euangelium iam fidelibus proponit eccleſia, cuius nos contextum breuiter explicabimus. Quis veſtrum habet anicum? Oh quàm rara nunc eſt inter homines amicitia vera. verè theſaurum inuenit, quiſquis amicum reperit fidelem. Atqui vera illa demũ neceſſitudo eſt, & Chriſti glutino copulata, quàm non vtilitas rei familiaris, non præſentia tã-

Eccle. 6. Hieron.

tum corporum,nõ ſubdola & palpans adulatio,ſed Dei timor & diuinarũ ſcripturarum ſtudia conciliant,iuxta illud

Eccle. 6. Sapientis,Qui timet Deum,æque habebit amicitiam bonã, quoniam ſecundum illum erit amicus illius.

Sequitur,Et vadit ad eum media nocte. Conſtans doctorũ ſententia eſt,amicum hunc Deum & Dei filium eſſe Ieſum Chriſtum , qui apoſtolos quoque ſuos vocauit amicos , di-

Ioan. 15. cens,Vos dixi amicos:quia omnia quæ audiui à patre meo,

Prou.17. nota feci vobis:ſed neque nobis fidelior eſt amicus quiſquã nec benignior Chriſto,qui nos omni tempore diligit,iuxta

Ioan.15. veræ amicitiæ præſcriptum,quique animã ſuã poſuit pro amicis ſuis.Ad hũc amicum veniamus nos media nocte,hoc eſt,in medio tribulationis noſtræ & aduerſitatis.ſicut enim votorum locus maximus tũc eſt,cùm ſpei nullus: ita cũ affligimur,ad dominum clamare mouemur,teſtante Dauide,

Pſal. 19. Ad dominum cùm tribularer clamaui.& Oſea ſuffragante,

Oſeæ.6. cùm in perſona domini dicit,In tribulatione ſua manè cõſurgent ad me.Neque malè cõuenit iſtud mediæ noctis tẽpus ad orandum,ſicut in cœnobiis quibuſdam obſeruatur, & non ignorauit hoc Dauid,In matutinis ſurgebam ad cõfitendum nomini tuo ſuper iudicia iuſtitiæ tuę. Ambroſius

Ambro. ait nos hic doceri omnibus momentis,nec dieb⁹ ſolùm,ſed etiam noctibus orare debere:quoniam verè liberalis & dare paratus eſt dominus,qui noctè etiam media dare nõ recuſat:nec quiſquam nobis eſt amicus Chriſto maior,qui animam quoque pro nobis expoſuit.

2 Et dicet illi:Amice,commoda mihi tres panes. Panes iij tres,intellectum deſignãt ſanctæ & indiuiduæ trinitatis, vel etiam ſublimes iſtas virtutes,fidem, ſpem, & charitatẽ, quæ etiã ſignificatæ ſunt in hiſtoria Regũ,quando Samuël

1. *Reg.*10 dixit ad Saulẽ.Vbi veneris ad quercum Thabor, inuenient te ibi tres viri aſcendentes ad Deum in Bethël, vnus portãs tres hœdos,& alius tres tortas panis,& alius portãs lagenã vini. Quæres autẽ,quare cognitio trinitatis in panibus tribus deſignetur,eo nimirũ, quòd illa paſcimur & nutrimur. ſic enim fides in patrem,ſanat infirmitatem noſtrã ſua omnipotẽtia:fides in filium,illius omni ſciẽtia inſcitiæ noſtræ medetur:ea autem quæ in ſpiritum ſanctũ habetur fides bonitate ſua noſtrã curat malitiam.Hæ illę virtutes tres ſunt. quæ nobis quoque virtutẽ & vigorẽ tribuunt,nos illuminãt

& ſanitatem præbent(hæc tu ſi voles,extende quàm latiſſi mè,quia ampliſſima eſt in ſymbolis via,cùm poſſes hic plus quam decē facere ſermones de ſolis panibus) Amicus porrò qui venit de via,ipſe noſter eſt anim⁹,qui toties à nobis recedit,quoties ad appetēda terrena & temporalia foris va gatur:tandemq; errabundus totus,cùm reuertitur ex erroribus viarū, & cupit paſci cibo cœleſti,fatetur ipſe ſe homo egenū eſſe & pauperem:ſiquidem per peccatum miſerè ſpoliatus eſt & priuatus omni gratia Dei , vulneratus quoque in ipſis naturalibus virtutibus. Sic enim verū eſt iſtud Chriſti verbum,vt eſt veriſſimū, Quia nemo venit ad me, niſi pater meus traxerit eum,nullus etiā peccator ex ſe ſolo poteſt reſurgere,eo maximè,quòd nos etiam ſufficientes non ſumus,vel cogitare aliquid ex nobis,ſed omnis ſufficiētia noſtra ex Deo eſt. Si quando igitur animus hominis ſic errabūdus vagatur extra viā , ſicut Dauid errores ſuos confitetur dicens, Erraui,ſicut ouis quæ periit, require ſeruum tuum,quia mandata tua non ſum oblitus,tunc & Deus amicum quærit errantē,& per ſpiritum ſanctum illum reducit domum,aliâs per tribulationes,aliâs fame, ſicut iſtum filiū prodigum.Ipſe tamen totus homo ex ſe nihil habet , quod ſibi proponit:quoniam & liberum iſtud arbitrium ex viribus naturalibus nihil poteſt boni facere ſine gratia Dei.(cōtra Pelagianos)tātùm igitur clamet ad Deum,illius opem & auxilium imploret.Et ille deintus reſpōdens,dicat, Noli mihi moleſtus eſſe,iam oſtiū meū clauſum eſt.Amicus noſter Deus omnipotens, qui omnia habet per abundantiam, quanuis abſconditus eſt & occultus,audit tamen & vocantibus ſe reſpondet,iuxta illud Eſaiæ,Tunc inuocabis,& dominus exaudiet te:clamabis,& dicet,ecce adſum,quia miſericors ſum dominus Deus tuus. Rationem addit , cur non debeat ſibi eſſe moleſtus,quia oſtium meū clauſum eſt. Oſtium,inqit Beda,eſt ſacrarum intelligentia ſcripturarum, quam ſibi etiam aperiri deſiderat Paulus ad eloquenda myſteria Chriſti.Et ô fœlicem aquilam altiſſima nubium trāſcendentē,cui clauſa non fuit ianua iſta,cùm dicere vidiſſe ſe:& ecce,inquit,ianua aperta erat in cœlo.Hæc nimirū ianua peccatoribus clauſa eſt,ianua gloriæ,ianua iſta Chriſtus ipſe,teſtāte Ioanne,ianua verbi Dei:quæ quam miſerè nūc clauſa eſt,& vix pauciſſimis patet hoc tēpore inter tot

Beda. *Luc. 10.* *Ioan.6.* *2.Cor.1.* *Pſal.118.* *Luc.15.* *Eſa. 58.* *Beda.* *Colo.4.* *Apo. 4* *Ioan.10.*

Ioan. 10. hæreſes,quibus vrgemur & circundamur. Atqui pueri,hoc eſt,homines puri,mũdi & ſancti,cũ Deo ſunt in cubili: neque immerito pueri,quia ſic dicit dñs,Niſi cõuerſi fueritis, *Mat.* 18. & efficiamini ſicut paruuli,nõ intrabitis in regnũ cœlorũ. Et vt maximè iſti nõ omnes ſint in cœlis,dum bona adhuc illorum pars viuit in terris: nihil tamen vetat, quò minus conuerſatione viuant,& ſint in cœlo,dicantque cum Paulo, En conuerſatio noſtra in cœlis eſt. Atque huiuſmodi de cauſis ſurgere ille non poteſt,& dare quod petitur.

Theoph. 3 Theophylactus mediam noctem dicit eſſe extremum vitę,ad quod cùm homines peruenerint,ſenſum boni accipiunt & ad Deum feſtinant,panéſque tres petunt, ſalutem corporis,animæ & ſpiritus.iſtorum enim interitus metuẽdus erat & quãuis benigniſſimus ſit dominus,ſimulat tamẽ ſe quaſi non exauditurum,iubetque illum ſibi moleſtũ non eſſe.Cuius ratio altera hęc eſt,vt quod petitur,maiori deſi- *Auguſt.* derio concupiſcatur,quod aliâs citò datum vileſcere poterat & contemni:nã qui ſic petit,accipit vtique,ſed tũc demum,cùm debet accipere,ſicque quædam non negãtur,ſed vt congruo dentur tempore,differuntur. Cauſa altera aſſignari poteſt,quòd hoc modo Deus ſedulos nos eſſe vult,& diligẽtes atque in orando conſtãtes,& vt agnoſcamus,quæ ſit donatio Dei, vtique ſic in timore illam conſerues. Ferè enim ita fit,vt quòd quiſque labore magno vix demum aſſecutus fuerit,id etiam conetur ſeruare diutius & retinere firmius,ne oleum & opera ſimul ei depereant.

Gloſſa. Gloſſa dicit hic,quia non tollit ille nobis impetrandi poſſibilitatẽ,ſed magis incẽdere vult orãdi feruorem dũ difficultatem arguit impetrationis. Quo nomine cauſas duas aſſignat:alteram,quia oſtium meum clauſum eſt:alterã, quia pueri mei mecum ſunt in cubili. Tu ergo ne mihi ſis moleſtus. Non deſunt quidam adeò moleſti Deo,vt ſua importunitate nihil neque ſtatim,nec aliquantò poſt impetrent,ſicut de Antiocho ſcriptum eſt,Orabat ſceleſtus dominum,à *2. Ma.* 9 quo non eſſet miſericordiã cõſecuturus. Verùm de ijs aliàs tantùm loquimur,quos exaudit quidem Deus,ſed tamẽ petita eis differt,vt ardẽtius petãt:iuxta illud Dauidis,Quæ- *Pſal.* 104 rite Deum & confirmamini,quærite faciẽ eius ſemper. Vnde cõſtat oſtium hoc clauſum,aliud ſibi velle quàm quæ a- *Mat.* 25 pud Matthæũ clauſa eſt ianua,quam pulſantibus reſpondit

domin⁹,Noſcio vos.illa enim in æternū clauſa erat:at hoc oſtium ſic tantùmmodo occluſum eſt,vt perſeuerātibus in oratione denuò aperiatur.Rectius itaque cōferri poteſt oſtio illi arcæ Noë,quòd etiam foris clauſit dominus:rurſuſque aperuit,quando placatus iram abiecit ſuper extinguēdo vniuerſo orbe.Clauſo itaque oſtio,& pueris ſecū in cubili exiſtentibus,reſpondet ille,quaſi diceret, Si & tu mūdus eſſes, mecum quoque in cubili exiſteres. Nunc autem ſurgere non poſſum,ſcilicet commodè, & è re tua, præcipuè verò ſi quis in extremo vitæ iam conſtitutus, pietatis ſuæ diuturnitate ſarcire & rependere non poſſit, quod lōgo tempore neglexit. *Gene. 7.*

4 At ſi ille ſic perſeuerauerit pulſans,dico vobis,Etſi non dabit illi ſurgens,eo quòd amicus ſit, propter improbitatē tamē eius ſurget.Si,inquit Beda,amic⁹ homo ſurgit de lecto & dat,nō amicitia,ſed tædio compulſus:quantò magis dat Deus,qui ſine tædio largiſſimè donat?quam obrē ſic habet textus,ſi ille ſic perſeuerauerit pulſans. vbi tu perſeuerantiam obſerua in orando,ſic enim quiſquis perſeuerauerit vſque in finem,hic etiā ſaluus erit.Sic Paulus ait,In diſciplina perſeuerate,tanquam filiis offert ſe Deus.Auguſtinus quoque ſic inquit,Quādo venis ad tres panes, hoc eſt, ad cibum & intelligentiā trinitatis,habes tunc vnde viuas & paſcaris,nec timeas tibi vt finiat:panis enim ille nō finietur,ſed finiet egeſtatē tuā,diſce & doce,viue & paſce.Propter improbitatē eius ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios.Sic Chriſtus quoque expectat & differt, cunq; petēs in oratione perſeuerat,dat ille quàm largiſſimè.Nos igitur quoque expectare decet, & ſuſtinere patiēter, iuxta illud quod Dauid docet,Expecta dominū,viriliter age,cōfortetur cor tuum, & ſuſtine dominū. Perſeuerare inquam debemus,& non deficere in oratione ad Deum,ſed ſubinde clamare,Deus meus clamabo per diem,& non exaudies?& noctè,& nō ad inſipientiam mihi.Surge domine,quare obdormis?Surge inquam,& ne repellas in finem.Cur auertis faciem tuā?obliuiſceris inopiæ noſtræ & tribulationis noſtræ?Sic quiſquis in orando perſeuerat,impetrabit quod petit abundanter: tunc enim aperit ille manum ſuam, & implet omne animal benedictione. *Beda. Mat. 12. Heb.12. Auguſt. Pſal. 26. Pſal. 21. Aba.1. Pſal.47. Pſal.144*

Pulchrè hic nos admonet & hortatur Ambroſius ad *Ambro.*

perſeuerantiam orationis,eiuſque rei exemplar vobis proponit Dauidem,qui etiam cùm petiiſſet panes media nocte
Pſal. 118. impetrauit illos. petiit dicens,Media nocte ſurgebã, petijt
& 6. rurſus,inquiẽs,Lauabo per ſingulas noctes lectum meum. Neque metuit ille aut veritus eſt,ne forte excitaret eũ:ſciebat enim ipſum nec dormire,neq; dormitare. Et nos itaque chariſſimi,memores ſacrarum ſcripturarum & promiſſionũ Dei,noctè dieque oremus,vt peccatorum remiſſionem impetremus. Nanq; ſi rex tãtus multis & grauibus imperij ſui
Pſal. 118. negotiis occupatus,potuit tamen ſepties in die vacare precibus,ſedulus obſeruator matutinarum & veſpertinarũ orationũ: quid nos facere oportebit, qui eo ſæpius orare Deũ debemus,quo crebrius peccauimus,v ſic dum defeſſi ſum⁹, panibus illis reficiamur? Quid quod non nocte tantùm, ſed in ſingula etiam momenta vegetos ac vigiles nos eſſe iubet dominus & vigilare,vt ſiue in ſecũda,ſiue in tertia vigilia
Luca. 12. venerit domin⁹, inueniat nos vigilãtes: quia ô beatos & vere fœlices ſeruos,quos veniẽs dominus inueniet vigilãtes. Et ecce hic præceptum datum vobis ſæpe multũq; orandi, vnde ſpes bona ſit impetrãdi petitũ, Omninò enim ſic eſt, rogari vult Deus,rogatus in nulla vos neceſſitate & tribulatione conſtitutos deſeret,atque vt maximè dare differat,nõ tamẽ deſtituet in finem. ſic Dauid clamauit ad dominũ, In
Pſal. 30. te domine ſperaui,non confundar in æternũ,in iuſtitia tua
Pſal. 83. libera me. Sanè non derelinquet nos Deus, quia eſt in ſuos oẽs miſericordia & clementia,clamantes,& ex toto corde pulſãtes,exaudiet nos,& gratiã ſimul dabit & gloriã, Amẽ.

HOMILIA II SVPER EVANGELIO in diebus rogationum legi ſolito.

CHriſtus diſcipulos ſuos poſtquã orare docuiſſet, ſtatim ſedulò & perſeueranter monuit orare,propoſita in hoc parabola cuiuſdã,qui ex amico panes tres petens nocte media,tãdẽ impetrauit. Vnde exemplũ datur nobis ſedulò,conſtanter & perſeueranter orandi, vt ſic tã-
Eſa. 62. dẽ exaudiamur,iuxta illud propheticũ, Qui reminiſcimini dñi,ne taceatis,& ne detis ſilentiũ ei,donec ſtabiliat & donec ponat in Hieruſalem laudem in terra. cui cõſpirat quod legitur alibi,Si quæſieritis eũ,inuenietis: ſi autẽ dereliquer-
2. *Par.* 15. ritis eũ,derelinquet vos. Et hoc eſt quod nobili iſto epiphonemate concludit dñs. Et ego dico vobis,Petite, & dabitur

vobis,quærite,& inuenietis: pulſate,& aperitur vobis. Quæ ſanè verba,vt habent intellectũ,ita plurimis alijs ſcripturarum locis illuſtrari poſſent: quibus tamen ſuperſedẽtes breuiter tantũ explicabimus hunc quem in manibus habemus locũ. Principio hic dominus nos hortatur & iubet petere, deinde impetrandi fiduciam ingerit. Quid autem diſcriminis interſit inter petere,quęrere & pulſare,alij aliter diſtinguunt,nos breuiter hoc vobis dabimus. Sunt qui ſic explicẽt, Petite remiſſionẽ peccatorũ.quærite gratiã Dei,pulſate ad gloriam æternã Vel petite ſapientiã ad intelligendũ,quærite gratiã ad operandũ bonũ, & pulſate ianuã cœli vt ingrediamini i illam. Gloſſa ſic habet, Petite orando,quęrite operando,& pulſate perſeuerando. Vel ſic, petite in oratione, quærite in ieiuniis,pulſate eleemoſynis. Poſſẽt omnia hæc in immenſum tractari,ſed mitto perſequi ſingula,quia non eſt operoſum lõgiſſimè iſto modo expatiari. Breuiter,petimus,dum oramus: quærimus,cum diligenter inſiſtimus orationi,per quã quiſquis ianuam inuenerit vitę & ſalutis,quid cunctabitur pulſare? Initium virtutis magnus ad illam gradus eſt,cupere ſibi viã veritatis innoteſcere: qua cognita ſtatim quærenda eſt ſemita,qua ad illã perueniat: ratio inquirenda,qua viam iſtam ingradiatur: ſicque acquiſita virtute, pulſandũ tandẽ eſt oſtium,quo cœlum aſcendat.

2 Deinde fiduciã in nobis confirmare volens,ſubdit, Omnis qui petit,accipit. Quæ eſſe debeant bonæ orationis leges & conditionẽs,ſuo loco audietis: hic tantũ magnificentiã,neſcio dicã magis an munificentiã Dei admiremur, qui neminem fruſta petere ſinit,iuxta illud Matathię, Cogitate per generationẽ & generationẽ, quoniam oẽs qui ſperãt in eum,nõ infirmantur.& ſecundũ iſtud Iohẽlis vaticiniũ,quicunque inuocauerit nomen domini,ſaluus erit. Sed & quiſquis quærit,inuenit. Sic enim Sapiens inueniri etiam dicit dñm ab iis qui quærunt illũ. Nec aliquam excuſationem habebunt Neochriſtiani,dum videntur ſibi beneplacere noua ſubinde conſtituendo: ſiquidẽ ſi & ipſi ſidẽ verã & veritatẽ quærerent,inuenirent vtique. Verùm omnis eorum cogitatio praua eſt,animus iniquus,& omninò mali corui ouo deterius. quia nihil habẽt antiquius q̃ bona eccleſiaſtica quacunque vi & iniuria ſibi vendicare. vnde & quod quærunt, inueniunt,pios homines & religioſos eludũt,monachos cõ

1. Mac. 2
Iohel. 2.
Sapien. 1.

temptui habent,cæremonias ſpernunt,& quantum in ipſis eſt,diſciplinā omnē ac honeſtatē euertere nituntur. dehinc cùm hanc ſuam viā ſtrenuè & fortiter ingreſſi ſunt, fores pulſant inferorū.ibiq; intomittuntur:quia pugatorium nullum habent,quòd ſibi iamdudū expugnaſſe videntur. Non ſic autem catholici,qui Deū ſedulò precantur,illumq; diligenter inquirunt, & perſeueranter pulſant. Omnia autem hæc eo faciunt, ne vnq̄ in orationibus noſtris deficiamus, néue ceſſemus,ſi modo exaudiri cupimus,illúmque inuenire,qui tandem portas nobis aperiat honoris & gloriæ,dicente per Hieremiā domino, Inuocabitis me, & viuetis: & adorabitis me,& exaudiam vos:quæretis me, & inuenietis, cū quæſieritis me in toto corde veſtro.

Hier 29

Gene. 8. ¶ Aliā porrò parabolam inducit dn̄s de oratione, & dicit, Quando inter homines,quorū ſenſus vniuerſus ex natura in malū pronus eſt. parentes tamen norunt bona data dare filiis ſuis,neque pro bonis mala dant petentibus,quantò magis pater veſter cœleſtis, qui eſſentialiter & ſolus bonus eſt, nouit bona dare filiis ſuis petentibus ſe? Et cū pater corporalis mala pro bonis non det,quantò minus faciet Deus, qui quantò nos chariores habet, q̄ quiſquā parentum filios ſuos? Mitto quòd Deus magis nobis pater eſt, vt qui & animam dederit (quantò autē hæc corpore eſt præſtantior?) q̄ aliquis pater liberis ſuis. Taceo quòd omnis ſuſtentatio noſtra ex Deo eſt, baptiſmus quoque ex illo penes ipſum redēptio eſt, ab eo ſacramenta omnia promanant. Vnde cū ille redemptor,conditor,conſeruatórque nobis ſit & ſaluator, immenſum eſt quo ille propinquior nobis eſt patre carnali,quo noīe etiam magis bona dabit nobis petentibus ſe,quā hic faciat. Facilè deinceps collectu eſt,quomodo tria bona quæ petuntur,hic dominus proponit: & tria mala,quæ auerſantur omnes & abhorrent. Bona ſunt,panis,piſcis, & ouū mala rurſus,lapis,ſerpens, & ſcorpio. Vtique omniſcia illa Dei patris ſapientia Chriſtus, temerè hoc non dixit. ait enim: Quis ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? Myſticè panis hic charitatem Dei repræſentat: quia ſicut panis: teſte Dauide, cor hominis cōfirmat, ita charitas Dei animā. Fortis enim vt mors, dilectio, Deinde ſicut panis, quanuis communis, pręcipuus tamen eſt cibus, cū miſera ſit menſa aliâs etiam lautiſſima, quę pane caret, ita cha

Mat. 19

Luc. 12.

Aug. li. 2. *ca.* 22. *de q. euā.*

Pſal. 103

Cant. 8.

ritas etiã præcipua quædã & velut anteſignata eſt virtutũ omniũ, ſine qua cæteræ nihil ſunt, quia ſpiritales non ſunt. ſic Paulus, Maior, inquit, horum charitas eſt. Si linguis hominum loquar & angelorũ, charitatẽ autẽ non habeã, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens. Et ſi habuero prophetiã & nouerim myſteria omnia, & omnẽ ſcientiam, & ſi habuero omnẽ fidẽ ita vt montes transferã, charitatem autem non habeã, nihil ſum. En hic panẽ tibi præclarũ & calentẽ charitatis diuinæ, quẽ coram Deo proponere debemus, ſicut in hiſtoria Regũ legitur, propoſitos eſſe panes calidos ante faciem dñi. Panis hic ſanctus, eſt panis ſanctuarij, cuiuſmodi ſe tantũ habere profeſſus eſt Abimelech ad Dauid. Panẽ hunc petamus à deo patre noſtro cœleſti, & nõ dabit nobis lapidẽ, lapidẽ inquam duri cordis, quod charitati aduerſatur, quæ cor emollit. Nos autẽ ſi lapidẽ iſtiuſmodi habuerimus in cordibus noſtris, age age oremus Deum, vt ille dicat lapidibus iſtis, quatenus panes fiãt, ſicut per prophetam iam olim promiſit ablaturũ ſe cor lapideum & pro eo daturũ aliud carneum. Sic Ioannes dixit, ea eſſe potentia Deũ, vt etiam ex lapidibus filios Abrahæ facere poſſet. Panes itaque petamus, nõ lapides: & quiſi nos quoq; in via offendant lapides, iſtos abiiciamus, iuxta id quod Hieremias clamat, Tollite de via lapides, lapides peccatorum, Secundo loco piſcem proponit dominus, qui fidem verã & non fictã deſignat, vbi pulchrã habet Beda expoſitionẽ, ſuperiorem etiam illa, quam Auguſtinus dedit. ait enim, Quõ piſcis ſub tegumento aquarũ naſcitur, viuit, alitur, ſic & fides, quæ in Deum eſt, quæ alterius vitæ gaudia per lamenta præſentiũ fletúſque requirit, inuiſibiliter in corde gignitur inuiſibili gratia, ſpecies per aquã baptiſmatis conſecratur inuiſibili auxilio diuinæ ꝓtectionis ne deficiat, nutritur inuiſibiliũ præmiorum intuitu, quæque bona valet operatur memor illius. Ad hæc piſces iſti in aquis ſcripturarum inueniuntur: & ſicut piſcem procellæ maris feriunt, ita fidelis tribulationibus mũdi huius exagitatur, iuxta illud veriſſimũ vtique veritatis ipſius verbum, In mũdo preſſurã habebitis: cõfidite tamen, quia ego vici mundũ. Piſcis quoq; dum coctioni paratur, prius deſquamatur: & fideles ſi beatitudinẽ appetunt, omnẽ oportet iſtam ſquamoſam fidei imperfectionem abiiciant, ſicut Paulus, ait, Cũ venerit id quod perfectũ eſt,

1.Cor.13.
1.Reg.21
Mat. 4
Hier. 34
Mat. 3.
Hier. 50
Beda.
Ioan. 10.
1.Cor.13

euacuabitur quod ex parte eſt. tunc enim apertus erit diui
næ eſſentiæ intuitus & non amplius velatus. Et q̃ ſalutaris
bonúſque eſt piſcis veræ fidei,tam rurſus malignus eſt cor-
ruptæ infidelitatis ſerpens,quam primo etiam homini in-
2.Cor.11 ſpirauit aſtutiſſimus & perditiſſimus ſerpens,teſte Paulo cũ
dicit, Timeo autem ne ſicut ſerpens Euam ſeduxit aſtutia
ſua ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant à ſimplici-
tate.quæ eſt in Chriſto Ieſu.

4 Tertio loco oui exemplum proponit dñs,q̃uo ſpes no-
bis ſignificatur,ſiquidẽ in ouo velut ſepulta ſpes latet voli-
tantis pulli,quamobrẽ & ſpem ſignat fœlicitatis æternæ.
Ouum enim eſt colũbæ,in cuius ſpecie aparet ſpũs ſanct⁹.
columba autẽ nidificat in cauernis petrarũ, hoc eſt in vul-
neribus Chriſti: & in foramine muri,hoc eſt in latere Chri
ſti, oua ponit: & ſicut teſta oui tegit quod ſperatur ex illo:
ita ibi nobis quod ſperamus,latet vita æterna. Contra autẽ
ſcorpio venenatus opponitur illi, qui cauda pungit,& de-
ſperationẽ repræſentat,qua finẽ inficit,dum illius deſpera
tionẽ inducit. Si ergo vos cũ ſitis mali,dicit dominus,Nõ ſic
Hieron. tamen,ꝙ dominus hoc dixerit de apoſtolis,ait Hieron. ſed
totum hic genus humanũ intelligitur, nec mirum eſt,quòd
homines huius mundi malos appellat,cũ etiam ſanctus Pau
lus dicit:redimentes tempus,quoniã dies mali ſunt. Ama-
tores ergo mundi malos hic vocat, qui tamen eum norint
bona data dare filijs ſuis, quantò magis pater cœleſtis da-
bit ſpiritũ bonum petentibus ſe? Vbi & ſpiritũ ſanctũ bonũ
eſſe arguit,& bonorum omniũ datorem,teſte Dauide,Spi-
Pſal.142 ritus tuus bonus deducet me in terram rectã. & Sapiẽte:cũ
Sap2. ait, O quàm bonus & ſuauis eſt domine ſpiritus tuus in no
bis. Admonitos itaque ego hic vos volo,chariſſimi in dño,
vt oretis ſedulò non hoc tantũ triduũ. ſed vt ait Paulus, ſi-
1. Theſ.5 ne intermiſſione. Oremus his maximè tam periculoſis tẽ-
poribus,& procidamus corã domino, ploremus coram illo
qui fecit nos,vt aliquando exaudiamr.quæramus dominum
Pſal.94 & faciem eius ſemper, vt tandem inueniamus. expurgate
in vobis omnes ſordes corporis & animæ.ſoli quippe mun
Mat.5. di Deum videbunt,mundôque corde illum intuebũtur.O-
rantes autẽ petamus à Deo iuſtitiam regni ſui,fidei,ſpei &
charitatis conſtantiam inconcuſſam.Nanq; & iuſtus ex fide
Pſal.31. viuit, & miſericordia circundat oẽs ſperantes in domino,

& plenitudo quædam legis eſt dilectio. Quotieſcunq; igitur à Deo charitatem petimus & dilectioné, toto corde clamantes ad illum, Panem noſtrũ quotidianũ domine da nobis hodie, non eſt quod metuamus ipſum pro panibus daturum nobis duritiã cordis. Dum ab eo petimus conſtantiam fidei aduerſus impetum & inſultũ diaboli, dicẽtes, Domine, adauge nobis fidem, nihil eſt ꝙ putemus eum permiſſurum nos mergi, & veneno perire infidelitatis, & ſic quoq; cum ſpei firmitate precamur. Quid multa? quandocunque illum pro noſtris & totius eccleſiæ aduerſitatibus precamur, conſolemur nosipſos illo veriſſimo dicto Ioãnis, Hæc eſt fiducia quam habemus ad Deũ: quodcunq; petierimus ſecundũ voluntatem ſuam, audit nos. Oremus itaque dominũ, vt gratia ſpũs ſui inducat nos in viã veræ fidei, quæ per dilectionem operatur. Et vt illud facilius impetremus, ſic viuamus, ne ſimus degeneres & tanto patre indigni filii, ſed innocentiam quam in baptiſmo Chriſti accepimus, filii Dei facti immaculato corde & corpore conſeruemus. Certũ enim eſt quia ſi altiſſimi patris mandata cuſtodierimus, æternæ benedictionis hæreditate remunerabit ille nos, quã iam olim præparauit nobis, per dilectum filium ſuum dominum noſtrũ Ieſum Chriſtũ, qui tecum, ô pater, viuit & regnat in vnitate ſpũs ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorũ, Amen.

Mat. 6. *Luc. 17.* *1. Ioan. 5.* *Galat. 5.*

HOMILIA QVARTA DE CONDItionibus, virtute & efficacia piæ orationis.

Oportet ſemper orare, & nunquam deficere, LVCAE XVIII.

REm ſanè præclaram & magnã eſſe oportet orationem, quæ & Deo tantoperè placet, & dæmones omnes fugat, propellit, ac coërcet. Nanque Chriſtus etiam ſolicitè adeò illam docuit & præcepit, atq; adeò opere ipſo expreſſit, vt quotquot tum in nouo, tum veteri teſtamento amici Dei habiti ſunt, illam extoluerint, vt qui maximè, totaq; deinceps eccleſia vſum orandi ſacroſanctũ aſſumpſit, & in hunc vſq; diem retinet. Deinde tam multa & magna virtute orationis facta ſunt miracula, vt mirum dictu ſit, quàm eximia res ſit oratio: in quã, quiſquis pius eſt, frequentiſſimè, imò ſemper ſe exerceat, vt verè chriſtianus

inueniatur. Tu vbique viuas conſule ſcripturas, & videbis quàm cõtinuus fuerit in orãdo dñs. dimiſſa enim turba po-
Mat. 14. puli, ſolus ſeceſſit in montẽ orare, aliâs etiã in deſertũ. Re-
Luc. 5. 6. fert etiã Lucas Chriſtum in mõtem aſcendiſſe oratũ, ibique
Mat. 17. pernoctaſſe in oratione. Transfigurans quoque ſe corã diſcipulis, aſcẽſo monte orauit. & dum oraret, transformatus eſt in conſpectu illorum Appropinquante deinceps tempore paſſionis, ſeceſſit in montẽ Oliueti: & procidẽs in terrã,
Luc. 22. pronus orauit, Tranſeat, ſi vis pater, à me calix iſte. ſicque dum eſſet in agonia, prolixius orauit. Cùm ergo Chriſtus nullius orationis indigus, tãtum in exemplum noſtrum toties orauerit, omniſque Chriſti actio noſtra ſit inſtructio,
Grego. meritò quilibet chriſtianus Chriſti domini ſui inſiſtẽs veſtigijs, vitæ illius ſe quoque conformem exhibeat, ſeduloq; obſeruet, quod tam multis locis præcepit dñs, & hoc præcipuè quod ſuprà adduximus, oportet ſemper orare & non deficere. Super his verbis aliiſque dicendis, ne quicquam temerè & infrugiferum nobis excidat, ſpiritus ſancti gratiã imploraturi, orationem dominicam coniunctis animi votis ſimul oremus, dicentes, Pater noſter qui es in cœlis, &c.

EVANGELIVM IOANNIS XVI. VEL ILLVD SVPERIVS LVCAE XI.

VIDE DOMINICAM PROXIME PRAEcedentẽ, & homilias feriæ III. atque inde adduc quædam de neceſſario orationum vſu.

HOMILIA PRIMA.

MAgnum eſt re vera, Chariſſimi, quod nõ ipſe tantũ Chriſtus ſeduló orauit, verùm etiam ſuos orare tũ docuit tũ præcepit: neq; id abſurdè, quãdo diſcipulos quoque ſuos præcurſor Chriſti Ioannes orare docuerat. quod hinc patet, quia ad Chriſtũ quondam diſcipulorũ ve-
Lucæ. 11. niſſe legimus, & dixiſſe, Doce nos orare dñe, ſicut & diſcipulos ſuos Ioannes docuit. Quid autem ille eos orare iuſſerit,
Mat. 6. expreſſum in ſcripturis nõ habemus. Chriſtũ tamen euan-
Lucæ. 11. geliſtæ teſtantur docuiſſe ſuos orare orationem illam, quæ proinde dñica dicitur, Pater noſter qui es, &c. Tanta etiam

diligẽtia orare ille ſuos docuit,vt vix aliud ſit opus,in quo ſedulò adeò nos inſtituerit.Nam & illud docuit,quid, vbi, quando,quo & cur orare debeamus.Itaque quòd tã diligẽter ille inſtituit,nos negligenter ne diſcamus,quando turpe futurũ eſt,ſi & min⁹ ſtudioſè & rarius nos faciam⁹ iſtud, in quo ſeipſum dominus noſter & magiſter tã iugiter exercuit.Et hoc eſt quod vbique orationis laudes tãtopere extollũt ſacræ literæ,ita enim de Iob legitur,Iob ſeruus meus orabit pro vobis,faciẽ eius ſuſcipiam,vt nõ vobis imputetur ſtultitia.Quo etiam facit illud Sapientis, Nõ impediaris orare ſemper.Et non diſſentit ab eo Tobias,Bona eſt oratio cũ ieiunio & eleemoſyna, magis quàm theſauros auri recõdere.Sed & Eliachim ſacerdos circumiens omnẽ Iſraël,ſic alloquutus eſt eos,Scitote quoniam exaudiet dñi nus preces veſtras,ſi manentes permanſeritis in ieiuniis & orationibus in cõſpectu domini.Memores eſtote Moyſi ſerui domini,qui Amalech confidentẽ in virtute,potẽtia , exercitu,& clypeis & curribus & equitibus ſuis,non ferro pugnãdo,ſed precibus ſanctis orãdo deiecit.Præterea regius quoq; propheta Dauid tantoperè orationis laudes extulit, vt diceret,Voluntatem timentium ſe faciet dominus,deprecationem eorum exaudiet,& ſaluos faciet eos.Et in alio loco,Orabo ad te,manè exaudies vocem meam. Quoties autẽ nos orare iuſſerit dominus,multis locis teſtãtur euangeliſtæ.Sic enim apud Matthæum legimus,Videte,vigilate & orate,quoniam neſcitis quando tempus ſit futurũ.Apud Lucam dixit illud,vnde exorſi ſumus primùm, Oportet ſemper orare & nũquam deficere.Et inde,Vigilate omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere iſta omnia quæ futura ſunt,& ſtare ante filiũ hominis.Et infrà. Vigilate & orate ne intretis in tentiationẽ. Spiritus quidẽ promptus eſt,caro autem infirma. Petrus quoq; vnanimes nos eſſe iubet in oratione,& vigilare in eadẽ,idq; adeò in ſpiritu & veritate.Et Paulus ſic ait,Sẽper gaudete,ſine intermiſſione orate,in omnib⁹ gratias agite:hæc eſt enim volũtas Dei in Chriſto Ieſu in omnibus vobis.atq; iterũ,Nihil ſoliciti ſitis,ſed in omni oratiõe & obſecratione cũ gratiarũ actione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deũ. Et ad Timotheũ,Volo viros orare in omni loco,leuantes puras manus ſine ira & diſceptatione.Sic Iacob⁹ etiã de ora-

Iob.42.
Eccle.18.
Tob.12.
Iudith.4
Exod.17.
Pſal.144
Pſal.5.
Mat.13.
Luca.18.
Luc.22.
1.Pet.4.
1.Theſ.5
Philip.4.
1.Tim.2.

tione multa ſcribit, & ſedulã cuiuſque iuſti plurimum cõmẽdat, atque ea omnia exẽplo Heliæ cõfirmat. Quòd ſi igitur tantoperè in nouo ſimul & veteri teſtamento nõ tantũ commẽdatur, ſed & præcipitur oratio, vſuſq; illius declaratur, quiſque pro ſe videat, quanta tũ diligentia tum pietate Deum ſedulò precari debeat. 2 Neque verò verbis tãtùm, ſed opere ipſo ab omnib⁹ amicis Dei orationis euidẽtia eſt comprobata. Et mitto hic quidẽ breuitatis ſtudio illos, qui in veteri teſtamẽto Deum deprecati ſunt, Abrahamum aliósq; patriarchas Taceo Moyſen, Dauidem, Salomonem, Manaſſem, Daniẽlem, &c. Neque in nouo teſtamẽto Annã cõmemoro viduam, & Mariam matrem Chriſti, aliósq; qui vnanimiter omnes perſeuerantes erant in orationibus. Pe-

Luc. 2. trum tacere non poſſum, cuius exemplum ſummoperè pla-

Act. 14. cet, quoniam certis tẽporibus in penetralia ædium ſecedebat oraturus. huiuſmodi rebus abundant omnes penè de omnium ſanctorũ vitis hiſtoriæ. Cùm primis verò ad precãdi ſedulitatẽ moueant nos immenſi fructus orationis, quos omnes hic commemorare nimis longum eſſet: tantùm hoc pro confeſſo ponimus, longè & plurimas & maximas eſſe orationis vtilitates, quoniã omnes ſancti in quibuſcunque aduerſitatibus ſuis ad Deũ ſeſe conuerterũt precibus pijs. Quid quòd ingruere nihil poteſt: tam durum aut arduũ, ad quod ſancta nõ faciat oratio? ſiue enim bella irruãt, ſiue annonæ caritas, ſiue fames, ſiue peſtis, ſiue incẽdia, ſiue tempeſtas, ſiue quodcuneq; aliud mali genus, aduerſus omnia ea oratio præſentaneũ eſt remedium: quia in omnibus iſtis di-

2. *Par.* 20 cimus, Quum ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigam⁹ ad te. Ecce o-

3. *Reg.* 7. rauit Helias dominum, & non pluit toto triẽnio: rurſus ora

Ioſue. 10. uit, & pluit. Orauit etiam Ioſue, & ſtetit ſol, vt poſſet perſequi inimicos ſuos. Anna ſterilis orauit Deum, & ſtatim im-

1. *Reg.* 1. prægnata peperit Samuẽlem. Amalech pugnauit cũ Iudeis,

Exod. 17 & vicit, orante autẽ Moyſe, manúſque ſuas eleuãte ad Deũ,

4. *Re.* 29 præualuerũt Iſraẽlitæ. Ezechiæ denunciarat iã mortẽ propheta Eſaias, verùm ille nil mot⁹ iſto vaticinio, deprecatus eſt dñm, & adiecti ſunt vitæ ſuæ anni quindecim. Prætereà irruente rege Sẽnacherib in terram Iudæorum cum manu

4. *Re.* 19 forti, rex Ezechias aſcẽdẽs in templum, orare cœpit dñm, & exauditus eſt: ſtatimq; per angelũ de exercitu Sẽnache-

rib cæſa ſunt centum octogintaquinq; millia hominum. Sic quoque ſi per ſingulas ſcripturæ ſacræ, & omniũ ſanctorum vitæ curramus hiſtorias, inueniemus tantam orationis efficaciam, vt dicere poſſumus facilè omnipotentem eſſe illam per quam mirè adeò Deus operatur. Ne itaque vos illam auxiliatricem tantam in neceſſitatibus veſtris contemnatis, ſed quicquid vobis aduerſum durũ, graue, periculoſum acciderit, ſtatim ad Deum currite, clamate, & orando perſeuerate: neq; deſeret ille vos, iuxta illud Iudæ Machabęi, Clamemus nunc in cœlũ, & miſerebitur noſtri Deus noſter. ſæpius enim ille expertus eſt magnam orationis virtutẽ, qui aduerſus Timotheũ quoq; pugnans, clamantibus ad dominum Iudæis, triumphauit. Notatu dignum eſt, quod legitur Sanctum Martinum in mortem vſq; inuictum ab oratione ſpiritum non relaxaſſe. Perinde pulchrum eſt, quod ſanctus Paulus eremita iam defunctus, à ſancto Antonio inuentus eſt in arborem declinans, aperto adhuc ex oratione ore, expanſiſq; in cœlum manibus: vt dubium non ſit, illum adhuc orantem ſimul cum oratione ſpiritũ Deo tradidiſſe. O fœlicem, ô ſanctam, ô pulcherrimam mortẽ, orationi immori, ſicut & Chriſtus in cruce mortuus eſt, patri cõmmẽdãs ſpiritũ, totumq; Pſalmum perorans. Ecce autem tu quoque oratione baptizaris, oratione ſepeliris, oratione dũ viuis, ſuſtentaris. ideo enim coram morituris oramus, vt ſic omnes moriantur ad exemplum Chriſti quàm proximè accedẽtes, omniumq; fideliũ animæ piarum precum alijs adiutæ, quãprimùm euolent in cœlum: vnde plus ille & ſanctus promanauit vſus, vt etiam coram defunctis Pſalteriũ decantetur.

1. Ma. 4.

1. Ma. 9.

S. Mart.

S. Paulus

Pſal. 31.

Lucæ. 23.

3 Neque paruo hoc nobis eſſe ſolatio debet, quòd preces noſtras non ipſi tãtùm, ſed & nomine noſtro ſancti angeli offerunt Deo. Creditote igitur vobis iã per iſtos rogationũ dies orantibus angelos Dei aſſiſtere, veſtráſque preces offerre in ſublime altare maieſtatis diuinæ. Sic angelus dixit ad Tobiam, Quãdo tu cum lachrymis orabas, & mortuos ſpeliebas, ego orationes tuas obtuli domino. Sic Ioannes inter cętera vidit vigintiquatuor ſeniores habẽtes phialas aureas, plenas odoramẽtis, quę ſunt orationes ſanctorũ. Sic Danięli preces ſuas angelus obtulit domino. Quæ nunc quoque peculiaris eſt lætitia & exultatio angelo tuo, cui cuſtodia tui demãdata eſt, vt quicquid vel oras cæterorum

Tob. 10.

Apo. 5.

Dan. 10.

bonorum facis, ille offerat in conſpectu domini, non ſecus quàm Chriſtus eccleſię ſuæ preces ſedulò offert Deo patri. Quòd ſi autem hoc in ſingulorum hominũ priuata oratione euenit, quantò magis in illa communi & publica precatione totius eccleſiæ, quàm miniſtri ipſius exoluũt ſacerdotes? neq; enim illi horas ſuas ſibi tãtùm perorãt, ſed pro catholica eccleſia. Adeò magni refert, ſi quis ſacerdos, maximè verò animarũ curator horas ſuas negligit: ſicq; nõ ſe tãtũ ſed ſubditos oẽs, totamq; adeò eccleſiam priuat cõmodis orationis ſuæ. Neque me interim latet cõmunem orationẽ dici, quæ ab vniuerſali cõgregatione alicuius eccleſiæ (ſicut nunc per dies rogationum) fit, ſiue dum ſanctis diebus conuenimus ad preces mutuas & publicas. Quæ tamẽ nũc, prohdolor, negligẽter in eccleſia exercentur dum plerique aut non conueniunt, aut ad primum aſpectum, velut lupo viſo, reſiliunt: aut ſi qui ſunt, qui ad tempus manent, ſunt tamen ij pauciſſimi, iſti vel blaterãt, vel in vtranque dormiẽtes aurem, ſtertunt profundum. Vt itaque illius etiam rei rationem habeatis & modum, quando hæc non parua chriſtianæ diſciplinæ pars eſt, atque vt non per hoc triduũ tantùm, ſed omnibus etiam alijs diebus feſtis tales vos exhibeatis quales oportet, en id omne quàm pauciſſimis vobis expediam. Et primùm quidem omnium, orationem illam qua Chriſtus ſanctè vſus eſt, non decet quenquam negligenter abſoluere, eo quòd iſtam Paulus quoque ſeriò docuit, eccleſia martyrum ſedulò obſeruauit: & tota deinceps iã inde à temporibus apoſtolorum eccleſia catholica in miſſa, & alijs ſanctis ritibus cõſtanter retinuit ad hæc noſtra ſecula

Ioan. 17. vſque. CHRISTVM autem ea vſum eſſe teſtatur Ioan-

Ioan. 14. nes, qui poſt illum prolixum & magnificum ſermonem, quẽ diſcipulis ſuis habuit iamiam abiturus in ſupplicium mortis, ita ſeriò & grauiter orare cœpit, vt oratio illa exemplũ eſſe meritò debeat, & forma orandi totius eccleſiæ. Hinc fluit etiam quòd ad finem ſermonis ſemper orare debem', ſequentes in hoc veſtigia CHRISTI. Singula porrò illius orationis membra proſequi nimis longum foret, quia illam toto capite decimoſeptimo, deſcripſit Ioannes, ſicque exorditur, Subleuatis oculis in cœlum, dixit, Vnde colligitur quo quamque decenti geſtu fieri debeat oratio, ne rudis ea ſit nimium, ſed honeſta, ſed pia, ſed huiuſmodi quæ alio-

rum etiam moueat affectus: quia ſicut hic Chriſtus, ita Stephanusquoque oraturus intendens in cœlum, vidit maieſtatem Dei. Sic etiam Suſanna dũ ad lapides duceretur, quib⁹ iamiam obruenda erat, flens ſuſpexit in cœlum, quoniã fiduciam habebat in domino. Sanctus Martinus iam extremo cõfectus, oculis tamẽ & manibus in cœlũ erat ſemper intentus, dum orabat. Et piũ itaque eſt & honeſtũ, virũ orare volentẽ, aperto capite eſſe, iuxta illã Pauli doctrinam, Omnis vir orans aut ꝓphetans velato capite, deturpat caput ſuum. nõ ergo debet vir velare caput ſuũ, qa imago & gloria Dei eſt. Sancta quoque & pia obſeruatio eſt, genua flectere dum orãs. id enim & Chriſtus fecit, flexis genubus orãs, aliãs etiam in faciem prolapſus, in terrã vſque, vt ait Marcus. Sed ad Chriſtũ penè quotquot venere, in terrã prociderunt, vt Petrus à piſcatu, & ille qui lunaticũ adducebat, leproſus apud Marcũ. Paulus quoque, vt ipſe teſtatur, inquiens, Huius rei gratia flecto genua mea ad patrẽ dñi noſtri Ieſu Chriſti, per prophetã quoq; dicit dñs, Mihi curuabitur oẽ genu. ſed & Daniel in ſingulos dies ter genua flectabat in oratione ſua ad Deum & ciuitatẽ ſanctam Hieruſalẽ. ſimiliter & Petrus dum oraret, Neque malè decet orationẽ piam pulſus pectoris, quo noĩe publicanũ cõmendat dñs, quod ille etiã reueritus oculos in cœlũ tollere, tantũ tundens pectus: dixerit, Deus, propitius eſto mihi peccatori. Si qui Chriſtum in cruce morientẽ videbãt, tũdebant pectora ſua. Eo pertinet extẽſio manuũ vel in altũ, vel in modũ crucis ſuper terram, quoniã huiuſmodi geſtus omnes animũ incendunt, & affectũ ſimul cum corpore erigunt in Deũ: humilitatẽ pariũt, qua vel maximè mouetur De⁹, & ad exaudiendũ reddi tur facilior. Sic Paulus vult viros orare in omni loco, & leuare puras manus ad Deũ. Neq; aliter fecere Iudæi corã Eſdra: eleuãtes enim manus ſuas, ꝓciderũt in terrã, & adorauerũt dñm. Eſdras quoq; ipſe, extẽſis ad Deũ manibus, orauit Eodẽ ꝑtinet iſtud Dauidicũ: In noĩe tuo leuabo manus meas. & iterũ illud, Dñe, ad te clamaui, tota die extẽdi ad te manus meas, In hunc mod ĩ ſacerdotes, totúſque populus, mulieres & virgines eleuabãt faciẽ ſuam in cœlũ, & adorabãt Deũ in cœlis. Chriſtus quoq; orans procidit in faciẽ ſuam. ſimiliter & Iudith, & mulier quæ tetigit fimbriã veſtimenti dominici, & cæcus cui viſum Chriſtus reſtituit, leproſus

Act. 7. *Dan. 13.* *Chryſo.* *1. Cor. 11* *Luc. 22.* *Mat. 26.* *Mar. 14.* *Lucæ 5.* *Mat. 17.* *Ephe. 3.* *Eſa. 45.* *Dan. 6.* *Act 9.* *Luc. 18.* *Luc. 23* *1. Tim. 2* *3. Eſd. 9.* *1. Eſd. 9* *Pſal. 62.* *Pſal. 87* *Mat. 26* *Judith 9* *Lucæ 8.* *Ioan. 9.* *Luc. 5.*

quoque & complures alij. Atque hæc omnia prolixius paulò vobis libuit narrare, de externo geſtu in oratione ſeruã do, quem Neochriſtiani, vt alia peleraque, immeritò cõtem nunt, contra tam aperta ſacræ ſcripuuræ teſtimonia, contra apoſtolos, ipſumq́, adeò Chriſtum dominum. Vos autem vt verè catholici & chriſtiani homines, nolite tã ſacras cæremonias propter impuras hęreticorum calũnias intermittere. Quin potius Chriſtũ ſequimini & ſanctos illius amicos, quàm hæreticos iſtos. Quiſquis veſtrum, velut vni ſibi propriè dictum, credat illud, Exemplum dedi vobis, vt ſicut ego feci, ita & vos faciatis. Ita nos Chriſtus adiuuet ad conſequendam vitam æternam, Amen.

HOMILIA II. DE IMMENSA virtute Orationis.

Oportet ſemper orare, & nunquam deficere,

LVCAE XVIII.

VT magis ad publica hæc & annua rogationũ ſuffragia moueamini, chariſſimi, dixi ſuperius idipſum à Chriſto, apoſtolis & vniuerſa denique vſurpatũ eſſe eccleſia: vbi abduxit quidẽ nos à cœpto paululum Ioannes, dũ eleuatis primũ oculis oraſſe Chriſtũ refert: ſed tñ ſalutaris hic nobis fuit excurſus, quoniã ſic in ampliſſimũ ſcripturarũ campũ deducti ſumus, ſimulq́; contẽplati quantum externi iſti in orando geſtus, orantẽ deceant & ornẽt. Nunc verò obſeruatis quidẽ ijs, non penitus tamen intermittam' quod primũ ſtatim dicere cœpimus: quin potius ad inſtitutum, vnde pauliſper digreſſi ſumus, reuertamur: dicamuſq́ue Chriſtũ poſt vltimum illũ ſuum ſermonẽ generalem feciſſe orationẽ ea maturitate, tãto ſerio, vt vix vnquã antea. primũ enim grauiter pro ſe ipſo, deinde pro apoſtolis, mox & ꝓ fidelibus, tandẽ pro electis oĩbus patrẽ ſuũ deprecatus eſt. & principio pro ſe ſic orditur, Pater venit hora, clarifica filium tuũ. pro apoſtolis autẽ orans, ait, Pro ijs quoque rogo, quos dediſti mihi, pater itaque ſancte ſerua eos, qa tui ſunt: ſerua inquã eos in noĩe tuo. Et pro fidelibus oĩbus. Non pro eis rogo tantũ, ſed pro iis qui credituri ſunt per verbũ eorũ in me. Et pro electis omnibus orat illud, Pater, quos dediſti mihi, volo vt vbi ſum ego, & illi ſint mecum. Plurimis hæc omnia verbis loquutus eſt domin', ſed ijs paucis inductis ſu

Ioan. 17.

mus cõtenti. Quũq; ſic oraſſet, exauditus eſt, vt ait Paulus, pro ſua reuerentia. Orauit ergo tã multis dñs, partim ad eruditionem noſtrã, partim neceſſitatis noſtræ gratia. Et poterat vtique dñs, ſi hoc opus eſſet, orare ſilentio: ſed ita ſe patri exhibere voluit precatorẽ, vt meminiſſet noſtrũ ſe eſſe doctorem. Proinde eã quam fecit orationẽ pro nobis, notã fecit & nobis: quoniam tanti magiſtri non ſolum apud ipſos ſermocinatio, ſed etiam ipſius pro nobis ad patrẽ oratio, diſcipulorũ eſt ædificatio: ſiquidem eadem deinceps orãdi forma vſi ſunt apoſtoli, vt ex Paulo patet, ad Timot. ſic ſcribente: Obſecro primũ omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus qui in ſublimitate conſtituti ſunt, vt quietã & tranquillã vitam agamus in omni pietate & caſtitate. Ecce quàm præclarè hic Paulus docet ſimul ac præcepit orationẽ illam publicã pro magiſtratibus & omnibus in vniuerſum hominibus. Id etiã deinceps ſemper obſeruauit eccleſia, iam olim quoque tempore martyrum, ſicut ex Tertulliano patet in Apologetico aduerſes gentes: Nos pro ſalute Imperatorum Deum inuocamus æternum, illuc ſuſpicientes chriſtiani manibus expanſis, quia innocuis: capite nudo, quia non erubeſcimus: denique ſine monitore, quia de pectore oramus, precantes ſumus omnes pro omnibus Imperatoribus, vitam illis prolixam, imperiũ ſecurum, domum tutam, exercitus fortes, ſenatum fidelem, populum probum, orbem quietũ, & quæcunque hominis & Cæſaris vota ſunt. Ad Scapulã quoque dicit, chriſtianus ſciens Imperatorem à Deo conſtitui, neceſſe eſt vt & ipſum diligat & reuereatur, & honoret, & ſaluũ velit, cũ toto Romano Imperio, quouſque ſeculum ſtabit, tam diu etiã ſtabit. Hoc eſt quod in canone miſſæ orat ſacerdos, & dicit: In primis quæ tibi offerimus ꝓ eccleſia tua ſancta catholica. Hoc etiã eſt, quod Paulus ait orare nos pro omnibus hominibus, hoc eſt, pro eccleſia catholica: deinde ſacerdos pro Papa orat, mox pro Imperatore ſeu Rege: & prius quidẽ pro Pontifice ſummo, eo ꝙ ſacerdotiũ antiquiꝰ eſt regno, & imperio. illud enim inſtitutũ eſt Exod. 28. & 29, regia verò maieſtas lõgè poſt, ſicut in Deuter & regnorũ hiſtoria præſcribitur, præterquam quod illud etiam dignius & honeſtius eſt, quia ꝙ minus eſt, à meliori benedicitur. quando igitur à põtifice

Aug. ſu per Ioã.
1. *Tim.* 2
Tertul. cap. 30.
Exo. 28. & 29.
Deut. 17
1 *Reg.* 8
Hebr. 7.

ſummo Imperator coronatur & benedicitur, conſtat illum hoc eſſe maiorẽ. Ad eundẽ modum oẽs reges benedici ſolẽt ab eccleſiaſticis, velut rex Galliæ ab archiepiſcopo Remenſi, rex Angliæ ab archiepiſcopo Cātuarienſi, rex Hiſpaniæ ab archiepiſcopo Toletano, rex Polonus ab archiepiſcopo Gretzenſi, rex Hungariæ ab archiepiſcopo Strigonienſi, rex Portugalliæ ab archiepiſcopo Vlysbonæ &c. Quo nomine etiā rex Boēmiæ Ioanes, diœceſim Pragenſem erigi curauit in archiepiſcopatū, qui prius ad Megūtinenſem pertinebat, vt ſic & ipſe archiepiſcopū haberet, qui ſe coronaret, neque alio indigeret cōmodaticio. Quoniā nuſquā inuenio aliū ab archiepiſcopo poſſe regẽ vel vngere, vel coronare. Atque ideo non temerè Papa ante Regẽ ſeu Imperatorem in canone nominatur. Vſus quoq; cōmunis obtinet, publicè poſt concionẽ, & nonnunquam ſub miſſa, orare pro magiſtratu tam ſpirituali quàm temporali, pro tota prouincia, pro omnibus tribulatis, pro fidelibus defunctis, pro iugi pace, pro fructibus terræ &c. Quod quū etiā à Chriſto deſcendat & Paulo, vniuerſaque totius eccleſiæ cōſuetudine, nos quoq; illū laudatiſſimū ſanè orandi morẽ negligere nō decet, ſed ſummo animi affectu abſoluere, vt ſic Deo placẽtes, noſtrā quoq; ſalutẽ promoueamus: ſiquidẽ ſi humiliantis ſe

Eccle.35. oratio etiā nubes penetrat, quō non tot hominum conſtans precatio ſublimi à cœlorū tranſibit, maximè cū ad eā perficiendam homines diebus feſtis cōueniant? quòd ſi nō fieret,

1.Tim.2 vbi implebitur illud præceptū Pauli, iubentis pro omnibus hominibus, rege & cunctis magiſtratibus nos orare? Nolite igitur, chariſſimi, arbitrari, audita miſſa die ſancto, vos ex præſcripto omnibus ſatisfeciſſe: quin magis cōmunibus eccleſiæ precibus adeſſe, veſtriſque orationibus coniunctiſque ſuffragijs aliorū vota iuuate & promouete. 2 Quid quod

Chryſo. præcipuus quidā Dei cultus hic eſt, & Chryſoſt. veluti cenſus peculiaris quem damus Deo de anima noſtra, pro quo exoluẽdo excuſare ſe nemo poteſt? ſicut in eleemoſyna dāda, de paupertate, in ieiunijs de corporis imbecilitate quis excuſare ſe poteſt: non ſic in orando, quoniam in cuiuſque poteſtate libera conſiſtit oratio, ſecundū Dauidem qui dicit, Apud me oratio Deo vitæ meæ. Quilibet igitur in om-

Pſal.41. nibus aduerſitatibus ſuis omnẽ confidẽtiā & ſpem ponat in Deo: inde auxilium & opem requirat, quoniā Deus cū ſin-

gulis animalibus ſingula dediſſet arma (ſic enim dente timetur aper, defendunt cornua ceruū: ſic equus calcibus, taurus cornibus, canis morſu, vnguibus accipiter ſe defendit) imbelles homines, nudos & miſeros videmus naſci: idque eo factū eſſe conſtat, quatenus illi in Deū confiderent tantū ipſiúſq; opē in omnibus implorarent. Dices, Quando omnia nouit Deus, neq; propoſitū mutet (ipſe enim dixit, Ego Deus, & nō mutor) quæ virtus, quis locus, erit orationi? Reſpondeo, neque ego immutabilē eſſe & Deū & diuinā volūtatem, ſed tamen dico Deū oratione noſtra nihil immutari: tantū enim cū oramus, impetrare cupimus apud Deum, vt quod præuidit ab æterno, per preces noſtras dare nobis velit: ſic quoque propriè loquendo, Deus etiam pœnitentia nō flectitur: & tamen vnuſquiſq; interim Deū orat, quod ſe ille per preces daturū ordinauit, & quid ſit nōnulli ita ſint diuinitus ad vitā prædeſtinati, vt illa non niſi noſtris precib⁹ acquirant? Quid multa? quiſquis mediū iſtud impetrandæ ſalutis contemnit à Deo tibi præſcriptum, ad finem quoq; non pertinget: ſicut è diuerſo Niniuitæ, quia medium illud per pœnitentiā ſuſceperunt, ſe ſimul & ciuitatē ſuam ſeruauerunt. Sic quāuis mortē Iezechiæ certò prædixerat Eſaias, ille tamen quia mediū hoc orationis arripuit, meruit vitæ ſuæ prorogationem. In promptu omniū eſt cauſa, Quoniam Deus non opus tantū definit, ſed & cauſas & media & ordinem illius præuidet, & quō ad operis executionem perueniri tandem queat. Sic Gregorius, Ipſa, inquit, perennis regni prædeſtinatio, ita eſt ab omnipotente Deo diſpoſita, vt ad hoc electi pro labore perueniant, quatenus poſtulando mœreantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante ſecula diſpoſuit donare. Non igitur dū oramus, propriè loquendo, mutare voluntatē Dei cupimus: ſed tantū quod ab æterno daturū ſe nobis præuidit, precibus noſtris impetrare conamur, ſicque intelligendum eſt quod canit eccleſia, Plorem⁹ ante dominū, flectamus iram vindicē. Et quia ſic omnia pulchra digeſſit ordine Deus, vt ſupplicationibus & orationibus quę petimus bona impetremus, inſtemus fortiter neque defatigemur. Quis enim ſcit an plura quàm petimus, Deus præuiderit ſe propter orationem noſtram nobis daturum? Verè enim ille eſt, qui dat omnibus affluenter.

Malac. 3 *1. Re. 5.* *Auguſt.* *Eſa. 38.* *Gregor.* *Iacob. 1.*

3 Quæres autem, an quæ voce & ore ſit precatio, ne

Eſai. 6. ceſſaria ſit, cùm dicat dominus, Orantes, nolite multum loqui ſicut gentes. Ad hoc reſponſurus: dico, Non ſolo corde, ſed etiam ore precari, quodã in loco neceſſariũ eſt, in quodam vtile, in alio planè nociuum. 4 Operæpretium eſt *C. dolētes c. presby. de ce. miſ.* perſonas publicas, vt parochos & omnes ſacerdotes nõ obiter tantũ tranſire, ſed articulatim ſingulas horas ſuas perorare, ex canone, quo præcipitur ſacerdotes perſoluere debere horas canonicas: ita tamen, vt horis competentibus iuxta poſſibilitatem, aut à ſe aut ſcholaribus publicè compleantur. Idem quoquoque neceſſarium eſt illi, qui vel orationẽ aliquam vouerit, vel ex pœnitẽtia ſibi iniunctam habuerit. ibi enim vt quiſque certus ſit ſe debito ſatisfeciſſe, operæ- *Pſal. 3.* pretium eſt orationẽ voce cõplere. Sic Dauid, Clamaui, in- *Mat. 6.* quit, & dñs exaudiuit me de monte ſancto ſuo. Neque dubium eſt, Chriſtum, cũ orandi formam præſcriberet apoſtolis, voluiſſe eos orationem illam ore exprimere, nec animo *Pſal. 142* tantũ leuiter cogitare. Sic Dauid cecinit, Effundo ante faciem ſuã orationem meam, & tribulationẽ meam ante ipſum pronuncio. Sin autem quis pro ſe tantũ oret, neque vt miniſter eccleſiæ, neque ex voto, neque pænitentię præſcripto, poteſt quis vel ore, vel corde orare: quanuis multis de cauſis præſtat interdũ voce precari. quarum prima hæc eſt, quód verbis elangueſcens animi feruor excitatur magis ad timendũ & diligendũ Deũ. vnde fit vt qui aridi ſunt nimiũ, imbeciles & carnales, dormitantẽ animã excitare cogãtur à torpore & grauedine: idq; tantũ lingua & voce ſonãtiore, dum Deũ appellant iam optimũ maximum, iam viuentẽ, iã miſericordẽ, iam tremendum, aliâs iudicem viuorũ & mortuorũ. huiuſmodi enim verbis languẽs animi ſpiritus, exurgit velut experrectus ex lõga moleſtia & faſtidio rerũ cœleſtiũ. Deinde ratio quoque ſuadet, & reuerentia dictat, Deũ non minus ore & lingua, quàm corde & animo colere, laudare, prædicare: ſiquidem cùm homo ex corpore & anima conſtet, ſe meritò totũ debet impendere Deo & offerre, eo quòd naturalis iſta corporis & animæ copula facit, vt vtraque illa hominis pars mutuò adiuta officio, poſſit ore altera & altera corde colere Deũ, non aliter ac ille fecit qui di- *Pſal. 15.* xit, Lætatum eſt cor meũ, & exultauit lingua mea. His accedit, quod per verba quæ quis eloquitur ore, ſe aſtringit & ab omni vagatione externa facilius coërcet. intentus enim

animus iis quæ lingua effatur, non euagatur aliò, qui aliàs omni věto incõſtantior huc illuc ferretur, quocunq; ipſum cogitationũ auræ impelleret,maximè cùm nihil ſit in mundo,quod velocitatem mentis exuperet,iuxta illud Sapientis. Multæ ſunt cogitationes in corde viri,voluntas autem Dei manet in æternũ,quæ etiam cauſa eſt,cur multi pii ſacerdotes pſalmos etiam quos memoriter tenẽt, ex libris orant,ne euagẽtur animo.Neque latuit huiuſmodi oratio Oſeam prophetã,cùm ad ipſam reſpexerit dicens, Tollite vobiſcum verba & conuertimini ad dominum.Omnem aufer iniquitatem,& accipe bonum, & reddemus vitulos labiorũ noſtrorum,vituli illi ſunt orationes, Obiicies autem illud verbum Chriſti,Orantes nolite multũ loqui.Ad id reſpondeo nõ abſolutè Chriſtum hic in orando prohibuiſſe multiloquium,ſed iſtud Ethnicum tantũ. Gentes ſiquidem putabant Deũ non omnia noſſe,ac proinde oratione poſſe mutari, ideòque nõ niſi elegantiſſimè & quàm elaboratiſſima oratione illum adoriebãtur. Quem errorem vt excluderet dominus:ait deinceps,Putant eñ ſe in multiloquio ſuo exaudiri: & ne arbitraremur nos oratione noſtra quicquã ſignificare Deo,quod neſcierat antea,ſequitur, Ne efficiamini ſimiles illis, quia pater veſter cœleſtis ſcit quibus opus habeatis antequam petatis.Neque tamen inficias imus,ꝗ ſi quis ſentiat maiorem in ſe affectum pietatis, ſi ſolo animo oret,quoniam ſi orare debeat vt Anna,quæ motis tantũ labiis orabat in corde,cùm vox interim exaudiretur. Et quod multiloquium gentium damnarit dominus, teſtatur Augu. dicens,Et reuera omne multiloquium à gentibus venit,qui exercendæ linguæ potius quàm mundando animo dãt operam, vt hoc nugatorii ſtudii genus etiam ad Deum preces fundendum transferre conẽtur,arbitrantes,ſicut hominem iudicem,verbis adduci in ſententiam. Et ad Probam quoq; epiſtola vigeſimaprima. Ideo per certa interualla horarum & temporum etiam verbis rogamus Deum,vt illis rerum ſignis nos ipſos admoneamus,quãtum in hoc deſiderio profecerimus, nobiſmetipſis innoteſcamus, & ad hoc agendũ noſipſos acrius excitemus. Ecce tria operatur vocalis oratio,admonet nos,certos quoque facit de incremento pietatis, & excitat acrius ad omnem boni operis profectum. Oremus dominum &c.

Prou.19. *Oſee.vlt.* *Matth.6.* *Mat.6.* *1.Reg.1.* *Aug.li.2. de ſerm. domini in monte.*

HOMILIA TERTIA DE EFFIcacia orationis.

VErè magnus Dei cultus eſt ratio pia, quam pro ſe quiſque exhibere Deo, vt poteſt, ita debet maximè illa tamen vt ſi gratia Deo, attentione indiget, quę velut quædam eſt orationis, adeò vt ſine illa omnis precatio virtute & efficacia ſua careat. Quamobrẽ mortuã huiuſmodi orationẽ reſpuit dominus: dicens per prophetã, Populus iſte ore ſuo & labiis glorificat me, cor aũt eius longè eſt à me. Neq; Deus audit orationem, cui ipſe qui orat, nõ attendit. Quo ꝑtinet illud Bernardi, Qui aliud cogitat, perdit veritatem & vtilitatẽ orationis. & item iſtud Sapiẽtis, Non impediaris ſemper orare, & ante orationẽ præpara animam tuam. quę ſanè præparatio aliud non eſt, q̃ vt homo animum ſuã, omnẽ cogitationẽ intendat ad id quod orat, ne oratio illa ſit patẽs vanis cogitationib⁹. Cuiuſmodi pręparatoria vox eſt ſacerdotis in miſſa ante eleuationem exclamantis, Surſum corda: reſpondẽte choro ſiue miniſtro, Habemus ad dñm, Flectamus itaq;, chariſſimi, corda animosq; noſtros ad dñm, dumq; ſtamus ad orationẽ, ait Chryſoſt. vigilemus & incumbamus ad preces noſtras toto corde, ꝓcul hinc recedat cogitatio laſciuiẽs, procul inde pruritus concupiſcentiæ. Vnde & Auguſt. Scitote, inquit, nõ eſſe voces ad aures Dei, niſi animi affectu. Dices aũt, nõ fieri poſſe, vt ſit animo tuo vltra oĩa mundana tranſcendas ad cœleſtia: vtiq; venire tibi, quod ruſtico cõtigit, cui cùm ſanctus Bernardus mulam promiſiſſet, dũmodo ſemel orationẽ domini cam citra vllũ incidẽs obſtaculũ peroraret: audaculus iſte conatus eſt oratione tãtula emereri mulã, ſed vix trib⁹ verbis abſolutis interrupit orationẽ, & dixit, Etiã ephippiã mihi pater cũ mula donabis? ſicq; ſtolidus iſte oratione ſimul ſua & mula excidit. Itaq; vt inde quiſq; ſe expeditus euoluere queat, pauca ſubnotabimus. 1 Pro cõfeſſo habemus intentionẽ eſſe triplicẽ: actualẽ vnã, qua quis iam attendit actu: virtualẽ alterã, qua prioris illius virtute quis opus aggreditur: & habitualem tertiã, quę in animo reſidet ex multa cõſuetudine nata. Vt ſi iam incipiẽs orare dominicã orationem, verba ipſa intentus conſiderem, intentionẽ habeo actualẽ. Deinde ſi progrediens orãdo, interim aliud quoq; neſcio quid incidens cogito: & tamen ab oratione nõ deſi-

Eſa. 29. Gregor. Bernar. Eccle. 18 Hieron. Chryſoſt. Auguſt. Ruſticus. S. Bernar

ſto,virtualẽ habeo intẽtionẽ:quoniã prioris illius,qua orare cœpi,intentionis virtute pergo ad finẽ vſque orare. Habitualis aũt intẽtio, ex prioribus actionibus & lõgo vſu nata, in animo quieſcit,qua apta mens efficitur, vt quũ velit, poſſet ſimile opus exercere. Atqui iamdudũ audire mihi videor quendã reclamãtem, difficiliora hæc eſſe q̃ vt intelligat. Age age, paulo clarius adhuc idē hoc tibi expediamus nec obſcuritatẽ calũnieris. Quemadmodũ in fund. dis formandiſq; candelis,quum primũ filũ intingis in ſæuum, parum ſeui ei adhæret, & quo dehinc ſæpi⁹ intingis hoc plus accedit de ſeuo vſquequo fiat cãdela: ita in ꝓpoſito ſi quid primùm diſcis & leuiter exprimis forte ſemel,aliquid ſanè illius tũc ſtatim remanet in anima: ſi repetas identidem & ſubinde ingemines,fiet tandem vt quod iam diu didiſceris, etiã ſcias.ipſum aũt ſcire perficitur ex iis, quæ ſubinde alia ex aliis in anima adhæſerunt & remanſerũt:quæ q̃diu animæ inſident,tãdiu etiam ſcis illud quod didiciſti,ſiue dormias, ſiue vigiles. Et hoc eſt quod de habituali intentione diximus in anima reſidẽte. quæ ex cõſuetudine nata eſt, cuius beneficio & virtute virtualẽ intentionẽ, quũ volumus, habere poſſumus. De virtuali intentione hoc tibi exemplũ ſume, Si quis animũ inducat Aquiſgranũ aut Coloniam verſus proficiſci, domi ſtatim inſtituit ſe Coloniã profecturũ; cui⁹ inſtituti vigore abit ille Coloniã,neq; tamẽ in via interim ſemper Coloniã tantũ cogitat & meditatur,ſed & nũc de viarum diuerticulis & erroribus nũc de diuerſorio,aliàs de cibo & potu cogitat:& tamen virtute primi propoſiti ſic abit Coloniã vſque, in via interim nihil minus q̃ Coloniã ſemper cogitans. Et ſicut in ratiõe propoſiti, ita in materia noſtra intentionem ſe res habet. Neq; diſſimile multũ eſt in eo ad ſcopũ propoſitum iacere quicquã vel lapidem vult promouere. is enim nõ admodũ memor eorũ quæ in medio ſunt,ſolũ attendit ſcopum quem cupit attingere, & quãuis id ita faciat,nihilominus tamen virtute iactus quẽ facit,etiam mediũ interpoſitũ penetrat,quanuis illud non admodum intẽderat. At iam diu quæres quænã tibi in oratione neceſſaria ſit intẽtio. Audi, & quidẽ pauciſſimis. Ad hanc rẽ tantã nõ eſt quòd putes ſolã tibi ſufficere habitualem,quæ etiã dormiẽti tibi adeſt, & per omnẽ vitã nõ deficit, quandiu orare ſcieueris: Porrò actualis intentio in exordio quidẽ

Intentio virtualis.

orationis neceſſaria eſt,in progreſſu illius non itē: ſed virtualis intētio neceſſariò ſemper requiritur, eaq́; ſufficit, vt cum incipis orare precationē dominicā,& ab initio ſtatim propoſitum tuum obſeruas,velle te illā orare,ſicque vigore iſtius inſtituti tui dum pergis orando, dū etiā ſi ſingula verba(quæ tamen obſeruare intento animo vtile fuerit) nō animaduerteris,attamen & oratio illa tibi prodeſt:neq; interim ipſi in ſe quicquā decedit, ſi fragilitatis humanæ violentia cogitationes obiter incidētes admiſiſti: neq; teneris orationem illā denuò repetere, quam ſic vel ex debito, vel voto,vel iniuncta pœnitentia & ſatisfactione peroraſti.

2 Et ecce hic tibi euidēs immenſæ miſericordiæ Dei argumentum,vt qui agnoſcit imbecillitatem noſtram,&animi ægritudinē ex iſto inueterato peccato Adæ contractā, eamq; tantam, vt nequeamus prohdolor cohibere animum & cogitationes ad tantillū ſpatiū temporis,quo ſemel orationem dominicam perorare liceret. Vt rectè dixerit Dauid, Vniuerſa vanitas omnis homo viuens. Vſqueadeò mitiſſimus dominus cōpatitur nobis, vt nolit in oratione noſtra vrgere nos ad actualem intentionē,nō ignarus nunquā nos in eodem permanere ſtatu,ſicq; virtualem tantū intentionem à nobis exigit,vnum tamen eſt quod adiecerim,puta intentionem virtualem,ſic demū ſufficere,vt interim nemo ſe vltrò in vagabūdas dedat cogitatiōes:quòd ſi fieret, tuq; orare incipiens, tua ſponte alienas tibi moueres cogitationes,non tantū intentioni iſti tuę virtuali virtus omnis decederet & fructus, ſed idipſum quoq; tibi computaretur in peccatū,dicente Baſilio:Diuinum auxilium implorandū eſt, non tantū remiſſè, nec mente hac atque illac vagante, eo q talis non tantùm non impetrat quod appetit,ſed magis irritat Deum. Eouſq; autem cauere debemus,ne temerè cogitationes vanas admittamus in oratiōe, vt etiam ſi cùm orationem fundimus, aliud quàm quod licet in corde verſemus,etiamſi illud bonum ſit,à culpa tamen liberi nō ſimus. Quamprimùm igitur homo animū ſuū viderit peregrinari velle, reuocet ad intentionem orationis, neque ſic alia ex aliis cogitare pergat.Sic & Baſilius inquit,Si tantùm debilitatus à peccato fixè nequis orare, quantumcunq; potes teipſum cohibeas,& Deus ignoſcit,eo quòd non ex negligētia, ſed ex neceſſitate nō potes aſſiſtere corā Deo.Sinverò quis

Pſal.38. *Baſilius.* *Hugo de S. Victore*

vltrò vagari animo vellet,quantũcunque ſic oraret,ingratũ eſſet Deo,qui per ꝓphetã hoc modo multiplicãtes orationes ſuas ſe non exauditurum minatus eſt.Aut nõ te pudeat cum principe tuo loqui ſumma cum attentione omnium etiam verborum,& cum Deo rem tuam agere tam vagabundis cogitationibus,vt ipſe te non intelligas loquentem?En tibi Abrahamum,quàm obſeruabat ille ſingula cũ Deo loquens?ſic enim de ſe ipſo dicebat,Egóne loquar ad Deum meum,cùm cinis ſim & puluis?Et Sapiens nõ abſurda vſus eſt ſimilitudine,dicens:Secundum ligna ſyluę,ſic ignis exardeſcet,quoniam omninò ſecundum præparationẽ intentionemq; tuam accendetur in te ignis diuini amoris.Quiſquis igitur oraturus eſt,curet prius,vt animo ſit bene cõfirmato,& cogitationib⁹ refrenatis,tantùm meminerit quid & quare ſit Deũ oraturus,& quid ſe ſperet oratione ſua impetraturum. Dehinc etſi animus illius inuito eo,aliorſum rapiatur ad alienas cogitationes,nõ ita nocebunt ei,dũmodo pro viribus excludat,vbi primùm obſeruarit,& manebit orationi meritũ ſuum. 3 O autem immenſam adhuc & infinitam miſericordiam Dei,qui non eo nos vrget ad ſtrictã intentionem , quò minus amplam etiam non nobis ſemitã relinquat?poteſt enim homo inter orandum triplicẽ habere intentionẽ,verborũ,ſenſus & finis.prima illa bona eſt; altera melior,poſtrema hæc optima.Verborũ tamẽ nõ nimia habenda eſt intentio,ne dum ſingulas obſeruas literas, ordinis & ſenſus obliuiſcaris, quibus ad maiorẽ melioréq; affectũ moueri poteras,iniquè aliâs acturus,ſi nimiũ obſeruatis verbis,pietatis & deuotionis non meminiſſes. Neque tamẽ iſta etiam verborũ intentio mala eſt, qua quis ſimul & meretur & ſatisfacit. Satisfacit enim ſacerdos, dum preces quoque non intellectas abſoluit.Et meretur , modo tertiã habeat intentionẽ,velitque ſic Deo ſeruire,in cuius laudẽ & honorem,preces etiam nõ intellectas perorat.Sic in monaſteriis profeſſæ & ex monachis non pauci orant,quæ intellectu non modò non aſſequuntur,ſed ne à longè quidem ſequuntur:tantumq; ex obedientia regulæ,ex deuotione,& in laudẽ Dei,quicquid illud eſt,orãt.Sic pueri in choro aut quidam è ciuibus cõſtituti pſalterium, quod nõ intelligũt, canunt:ſoláque habita verborũ intentione, ſimul cõiuncta illa tertia,finis,quia in laudem Dei fit, opus hoc meritoriũ

Eſaiæ.1.
Gene.18.
Eccle.28.

& Deo beneplacitũ eſt,etiamſi ab infantibus qui modò le-
Pſal. 8. gere poſſet,exhiberetur, iuxta illud Pſalmographi, Ex ore
infantium & lactentium perfeciſti laudem tuam domine.

2 Secunda porrò intentio ſenſus eſt & intellectus verborum,eaq; itidem vt bona eſt,ita bifariam fieri poteſt:vel iuxta literam,vel latentem ſub illa myſticũ ſpiritum verbo-
Exod. 13 rum,vt ſi quis legat aut canat,quõ filij Iſraël exierint Aegyptum,tranſeuntes mare rubrũ,liberati de captiuitate Pharaonis,&c. Vbi ſi verborũ corticẽ quis tantũ aſpiciat,parũ proficit,plus promouebit ſi ad nucleũ ſpũs tranſpiciens, cõſideret exitũ peccatoris ex caligine vitiorum per mare rubrũ,meritum.ſ.amariſſimæ paſſionis & mortis Chriſti,quo aſſertore & vindice eripitur de poteſtate diaboli. Sũt tamen multi in orationibus, quæ coniunctũ cũ literali ſenſu myſticũ quid habent: vt ſi ores, Miſerere mei Deus ſecundũ magna miſericordia tuam,hic ipſe in ſe intellectus ſpũalis eſt:liquidẽ cor hominis quibuſdam velut aculeis ferit & excitat, ſimulque ſalutaris ipſa etiam eſt extrema verborũ intentio. 3 Ad extremum eſt quædã adhuc intentio finis, cũ quis conſiderat,cur & quẽ oret,rationem habens bonitatis miſericordiæ, ſapientiæ & omnipotẽtiæ Dei. Quæ vt optima omniũ,maximè neceſſaria intẽtio eſt:quam qui linguas ignorat,habere tamen poteſt ad laudẽ Dei,animæ ſuæ ſimul & corporis ſalutẽ. Vt ſi quis amore vitæ æternę quinquies orationẽ dominicã orat,quanuis non ſemper inter orandũ intentionem verborum ſeruat,ſed aliud quiddam cogitat de gaudijs beatorũ,illiſque aſſociari deſiderat:vera illi ſanè & meritoria eſt intẽtio finis, faciens ipſam quoque
Hugo. orationem placere Deo. ſic Hugo ait, Pura oratio eſt,cùm ſe ad Deum poſtulatura conuerterit, præ amoris eius magnitudine etiã petitionis ſuæ obliuiſcatur. Vnde plꝰ quàm ridicula & infantulis patet Neochriſtianorũ ſtoliditas,qui miſſas latinas abolens, quia quibuſdã non ſatis intellectas. Quandoquidẽ etiam in miſſa pro magna parte ſcriptura ſacra vſurpatur,in qua ſemper ſpũs ſanctus loquitur, eamque inſpirat etiã in quibuſcunq; linguis. Et quia ſacerdos,vt publicus totius eccleſiæ miniſter, miſſam celebrat, decet oẽs homines fiduciam ſuã reponere in vniuerſali eccleſię fide: ꝙ multò magis placet Deo, ꝙ̃ quæcunque priuati hominis

fides. Præterea quod in miſſa præcipuum fit, nulli profano ſubtrahitur, ſiue intelligēti, ſiue min⁹, ſiue propè aſtāti, ſiue à longe, & vocem ſacerdotis planè non audienti: ſiquidem ſacrificiū illud exhibetur in cōmemorationem paſſionis & mortis Chriſti, ad laudem Dei, neceſſitatis noſtræ gratia, & ad ædificationē totius eccleſiæ. Quæ omnia tu pro tua pietate, pro affectu & ardore charitatis contemplari potes, & maiori ſæpe deuotione Chriſtū adorare, neque intellectis, imò neque auditis ijs, quæ in miſſa proferuntur verbis, quā ſi ſingula obſeruaſſes. Conſtans enim & concors doctorum omnium ſentētia eſt, intentionē verborū etiā nocere poſſe, ſi quādo orātis deuotionē impediat. Quàm puerile eſt quod præ ſe ferunt Neochriſtiani de miſſis Germanicis, ſolam attendētes literā & intelligentiā verborum, neglecto & Deo &, qui ex illo promanat, ſpūali intellectu. Nec quicquā adiuuat eos, quod pro ſe, ſibi quidem fortè & inuictum viſum, afferunt dictum Pauli, Si orem lingua, ſpiritus meus orat, mens autem mea ſine fructu eſt. Quid ergo eſt? Orabo ſpū, orabo & mente: pſallam ſpiritu, pſallam & mente Hoc telo iſti rem totam velut acu ſibi tetigiſſe videntur, & citra controuerſiam colligerē hinc poſſe, omnem quæ lingua ſola ſine ſenſu & intellectu fit, orationem eſſe vanam & infrugiferam. Atqui ad hunc locum nos reſpondemus, & dicimus in eodem triplicem contineri orationem, oris ſeu linguæ, ſpūs, & ſenſus ſiue intellectus. Si quis ergo in ignota ſibi lingua orat, ore vtiq; orat, ſimul & ſpū, hoc eſt, voluntate, dum propter Deū illud facit, mens autē illius, hoc eſt, intellectus ſine fructu eſt, quia quod orat, non intelligit, Non quòd tota interim illi⁹ oratio fructu careat: ſiquidē adhuc & meritoria eſt oranti & Deo beneplacita: ſed fructu illo deſtituta eſt, quem homo ex intellectu capere poterat. Ideoque ibi Paulus eò ſemper nititur, vt oſtendat prophetiam, donū. ſ. ſcripturas & verba orationis interpretandi, præſtare gratię linguarū. Id ita tu perſuaſum firmiter habe, & deprehendes hic quoque inſignem iſtorum errorem. Ecce enim tempore quo indies plurimi tum Ethnici tum Iudæi conuertebantur ad Chriſtū, non admodum conducebat fidelibus, multis linguis loqui corā eis, ſed ſcripturarū interpretatio è re ipſorum tunc erat, quod ſine illa ſcripturas non intelligebant. Cū verò iam homines in fide Chriſti enutriti, & ab ipſis iā

1.Cor.14

inde cunis inſtituti,adoleuiſſent in illa,aſſiduaq; prædicatione verbi Dei,ia tunc cõſtaret eis de omnibus quæ tractabantur in miſſa,vel aliàs fiebant in eccleſia. Ad quid neceſſariũ erit,miſſas celebrare in lingua vernacula, cũ neminẽ etiam ex vulgo lateat, quicquid præcipuum in miſſa tranſigitur,dũ oẽs ſe geſtibus ſuis ad verba ſacerdotis accõmodãt, iam aſſurgendo,iam genua flectendo,iam tundendo pect⁹, &c.Vſqueadeò non deſunt iam noſtratibus etiã idiotis myſteriorũ omniũ cognitiones,dum prophetæ non deſunt,qui quicquid vel in ſcripturis eſt abſtruſum,vel in eccleſia fit arcanum,eis aperiunt,vt iam illi verè ore,ſpiritu & mẽte poſſint orare,prophetiarũ iſtarum adiuti beneficio,quæ in lingua populo bene intellecta fieri debent, teſte Paulo, reliquos Dei cultus nõ pro ſuo quilibet arbitrio in quacunq; peregrina lingua perficere debet, ſed in ea quæ per vniuerſam eccleſiã Chriſti & latiſſima & ampliſſima eſt,apud nos maximè,qui de eccleſia Latinorum ſumus. Aliàs quæ futura eſſet confuſio,ſi nobis Germanicè miſſas legẽtibus,aduenirent vel Itali,vel Galli,vel Vngari,vel Boëmi,nihil intellecturi eorũ quæ diceremus? Aut quid ibi futurũ, niſi quòd ſingularum nationũ homines aliò proficiſcentes,iiſdem ad quos venirent,barbari viderentur?Sanè eo reſpexiſſe Paulum ſatis magnus teſtis eſt Ambroſ.qui dicit illũ hic redarguiſſe Iudæos, qui in ſacrificando lingua Syriaca vti volebant. Quo etiam fertur, apoſtolos ipſorumque ſucceſſores vſque ad tẽpora Cæſaris Adriani,lingua Hebraica vſos eſſe in miſſa.Faxit Deus vt qui nunc miſerè errant Neochriſtiani,aliquando redeant ad vnitatem,vnde exciderunt,eccleſiæ catholicæ.Oremus dominum,&c.Amen.

HOMILIA III. ET POSTREMA, De Oratione.

Oportet ſemper orare,& nunquam deficere, LVCAE XVIII.

1. *Theſ.*5 ECce hic, chariſſimi, idem planè domini & ſerui, magiſtri & diſcipuli præceptum. Iubet Chriſtus nos ſemper orare,Paulus etiam indeſinenter.Et ne quid ſit nobis hic moleſtum,promiſſionem ſanè præclaram apud Ioannem addidit dominus,dicẽs:Si quid petieri- *Ioan* 16.

tis patrē in nomine meo,dabit vobis Et paulò ante, Quicquid petieritis in nomine meo,hoc faciā. Apud Matthæum quoq;,Quicquid petieritis in oratione credētes,accipietis. Et in Marco, Dico vobis,omnia quæcūque orantes petitis, credite quia accipietis,& euenient vobis. Atque non paulò fortius promittit dominus apud Matthæum,Petite,& dabitur vobis:quærite,& inuenietis pulſate,& aperietur vobis: quia omnis qui petit,accipit:qui quærit,inuenit:& pulſanti aperietur. Iacob⁹ quoq;.Si quis,inquit,indiget ſapiētia,poſtulet à Deo,qui dat omnibus affluēter,& nō exprobrat,& dabitur illi. Quòd ſi præclarè ideo ꝓmiſit nobis dñs, ſe daturū quicquid in nomine ſuo petierimus,Ipſeq; etiam via,veritas quoque eſt & vita,verba vtique eius veriſſima ſunt. Et vnde tū illud eſt,quòd in dies multa orantes,nō ſemper exaudimur? Ex multis huius rei rationibus,quas ex Augu.excerpſit Beda,prima hęc eſt, Quoniam nō rarò contra noſtrā ſalutem oramus,tuncq; magni beneficij loco ducēdum eſt, quòd à domino nō exaudimur. ſic Paulus non impetrauit, cū peteret auferri à ſe ſtimulū carnis. 2 Deinde etiamſi quod petimus, ſalutare ſit & conducat ad vitam æternam conſequendam,non tamē exaudiuit orantes dominus,dū vita noſtra peccatrice auertimus aures illius à nobis,ſicq; incidim⁹ in illā Salomonis ſententiā, Qui declinat aures ſuas ne audiat legē,oratio eius erit execrabilis. 3 Si quādo pro peccantibus oramus,vt cōuerſi in gratiā redeant cum Deo, quanuis oratio illa ſcopū verum vitæ æternæ reſpiciat, noſque adeò digni eſſemus in ea exaudiri,obſtat tamē peruerſa iſtius volūtas,quò minus exaudiamur. Sic ad Hieremiā dixit dominū de populo Iudæorū, Noli orare pro populo iſto, neq; pro eis canticū accipias,qa non exaudiam. Et infrà, Si Moyſes & Samuël ſtarēt ante me,anima mea non eſt ad populū iſtum. 4 Fit etiā,vt cū ſolicitè & anxiè petimus, nō ſtatim exaudiamur:qm̄ quòd oramus in futurū differtur nobis:vt cū petimus aduenire regnū Dei,illud tamen cùm viſum fuerit domino,tunc demū dabit,idq; facit,vt ardenti⁹ & vehementius petamus. Atque hæc ferè ſentētia Bedæ eſt in homilia ſuper euangelium hoc in diebus rogationum.

*Ioan.*14. *Mat.* 21. *Marc.*11 *Mat* 7. *Luc.*11. *Iaco.*1. *Ioan.*14. 1.*Cor.*12 *Prou.*28 *Hier.* 7. *Hier.* 15.

5 Porrò cū commune hoc omnibus ſit,vt petētes nō exaudiamur:neq; tamē aliquis ſit hic in Deo defectus, qui vt eſt munificentiſſimus,maximéq; miſericors, benigniſſimus

& potentiſſimus ita etiam propè.eſt omnibus eum in veri-
Pſal. 114 tate inuocantibus,voluntatem timentiũ ſe faciet,& depro
cationẽ eorũ exaudiet,& ſaluos faciet eos. Quid igitur reli
quuum eſt,niſi omnẽ defectum eſſe in nobis?ſic oportet plu
ra hic videre quàm aſpexerit Beda. 1 Nõ mediocriter ve
tant & prohibẽt peccata noſtra,quò minus exaudiamur.id
etiã Beda dixit & iam olim vidit propheta,cũ diceret, Ma
le fecimus,Deũ ad iracundiã prouocauimus,ideo es inexo-
Eſa. 59. rabilis.Eſaias quoq; dicit, Peccata veſtra abſcõderunt faciẽ
Ioan. 9. eius à vobis quò minus exaudiat.Et apud Ioannẽ cæcus, Sci
Pſal. 65. mus,inquit quoniã Deus peccatores non exaudit.Dauid e-
tiã idipſum reueritus eſt & dixit,Si iniquitatẽ aſpexi in cor
Hier. 5. de meo,nõ exaudiet domin⁹.Et Hieremias ait,Peccata ve-
ſtra prohibuerũt bonũ,à vobis.ac rurſus in altero libro,Nu
Thren. 3 bem poſuiſti tibi ne penetret oratio.Dices,Si peccatis no-
ſtris impeditur oratio,fruſtra ſunt proceſſiones & circuitus
noſtri, qñ nos in vniuerſum oẽs peccatis non caremus. Ad
hæc,durũ eſt quòd Deus peccatores nõ exaudiat.Quur er-
go vndiq; ſacræ literæ hominẽ peccatorẽ ad orationem vr
gent, per quam conſequatur veniam. Reſponſionẽ ad hæc
vide in materia proceſſionũ. 2 Tunc quoq; nõ exauditur
oratio,quãdo nõ petẽda petimus. ſic filijs Zebedæi reſpon
Mat. 20 dit dñs,Neſcitis quid petatis. Sic dũ ſæpe Deo ſupplicam⁹
pro auertẽdis bellis,peſte,fame,ille tamẽ nõ exaudit, quòd
iſta mala nobis proſunt.cũ enim ex peccato veniãt,ſublatis
Iaco. 4. ijs,peccatũ remaneret.Vnde & Iacobus dicit, Petentes nõ
Eſa. 26 accipitis,eo ꝙ malè petatis.Et Eſaias,Miſereatur impio,&
non diſcet iuſtitiã facere. Cùm verò feceris iudicia tua in
terra,iuſtitiã diſcent habitatores orbis 3 Contẽptu quoq;
legis diuinæ impeditur oratio noſtra, quod Salomon atten
Prou. 1. dens,dixit,Inuocabunt me,& nõ exaudiã: diluculò conſur
gent,& nõ inuenient me,eo ꝙ oderunt diſciplinã.Hinc eſt
quòd Neochriſtianorũ preces nõ exaudit dominus,quoniã
omnẽ diſciplinam abiecerunt,leges & quicquid bonum eſt
ac pium,contempſerunt:ſibiq; ipſis conſtituerũt leges iux-
Prou. 28 ta arbitriũ ſuum, & non ad beneplacitum Dei. Salomon di
1. *Reg.* 15 cit eius orationem,qui aurẽ ſuam ab auditu legis declinat,
eſſe execrabilẽ. Sic cũ Saul Samuẽlẽ rogaret,quaten⁹ pecca
tũ ſibi ſuũ portaret,& cũ illo reuerteretur,vt ſic poſſet ado-
rare dominũ,reſpondit Samuẽl, Non reuertar tecũ,quia &

tu proieciſti verbum domini,& dn̄s proiecit te ne ſis rex.

4 Non parum quoq; impedimenti accedit exaudiendæ oratiõi noſtræ,ex duritia cordis noſtri erga pauperes, quos dum non audiuimus & iuuamus clamantes ad nos, viciſſim nos quoq; fruſtrà clamabimus ad Deũ,ſic Salomone dicente,velut ex oraculo quodã, Quiſquis obturat aures ſuas ne clamorẽ audiat pauperũ,ipſe quoq; cùm clamauerit ad dominũ,non exaudietur.Neq; etiã lex æquior vlla eſt,q̃ vt qua quiſq; menſura mẽſus fuerit,eadẽ & remetiatur ei. ſic horrendum eſt,quod Iacobus habet, Iudiciũ ſine miſericordia erit ei qui miſericordiã nõ exhibuit.Illum autem exaudiet dominus, qui pauperibus mitis & placatus fuerit: qui prophetæ ſecutus conſilium,panẽ eſurienti fregerit,& egenos vagosq; in domũ ſuam introduxerit, qui operuerit nudos, &c. Quiſquis ſic fecerit, huic clamanti ad dominum vltrò ille ſe offert & dicet, Ecce adſum, ego eñ miſericors Deus tuus. 5 Quatuor hactenus orationis impedimenta & veluti repagula declarauimus,diſpiciamus nunc cætera,nanq; adhuc plura ſuperſunt.Et quintũ quidẽ illud eſt,ꝙ non exaudiuntur,quotquot ea ſunt cordis duritie, vt etiam rogati nolint proximis ſuis dimittere noxam, nõ attendẽtes præceptum Sapientis,Relinque proximo tuo nocenti te,& tũc deprecanti tibi peccata ſoluentur. Homo homini reſeruat iram, & à Deo quærit medelam. In hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam,& de peccatis ſuis deprecatur.

Prou.21. *Mat.7.* *Iacob.2.* *Eſa.58.* *Eccleſ.28*

6 Diffidentia quoque & incredulitas vetant quò minus exaudiamur.quiſquis enim diu orat dominum,neq; ſe credit impetraturum,tandem fruſtrà petit,dum hæſitat in fide, ſimilis fluctui maris,qui vẽto & vndis impellitur.Quo pertinet iſtud Senecæ prouerbiale dictũ, Qui timet oret, docet quomodo petita neganda ſint. & Dauid orantem iubet cõfidere:cùm ait,Spera in Deũ & ipſe faciet. 7 Præterea quicunque adhuc denuò peccant, non exaudiuntur à Deo, dicente Pſalmographo,Ecce qui elongant ſe à te,peribunt huiuſmodi homines etiamſi diu multumq; orẽt, tamẽ pereunt:nam qui etiam inter orandum peccat,nõne ea execratio orationi aduerſaria eſt?Hãc Iacobus ait, Appropinquate Deo ſcilicet à peccatis recedẽtes, & appropinquabit vobis,orationes veſtras exauditurus. Poſſent adhuc multa obſtacala induci,ſed nos aliò feſtinamus.

Iacob.1. *Seneca.* *Pſal.96.* *Pſal.72.* *Iacob.4.*

Oratio tertia. 4 Pulchrum eſt orationis diſcrimina noſſe. eſt enim oratio quæ, cùm efficax non ſit, aliquid tamen apud Deũ impetrat. Eſt alia, quæ licet meritoria ſit, attamen non impetrat quod petit. Alia pariter & meritoria eſt, & efficaciter quod petit impetrat. 1 Primi generis oratio impetrat quidem, ſed nihil meretur, vt peccator orãs nihil ſanè meretur, cum charitate careat, quę radix eſt omnis meriti apud Deũ, & ſi-

1.Cor.13. ne qua opus nullum meritoriũ eſt. Peccator itaque orando nil meretur, & tamen ſi petitionẽ ſuã diuino propoſito facit conformem, multum impetrare poteſt, inſtar Niniuita-

Ionæ.3. rum, qui cùm infideles eſſent, eorum tamen ieiunia & opera bona reſpexit Deus. Sic nonnunquam exaudit Deus malos ex ira in vindictam & vltionem eorũ, vt de Iudęis con-

Num.11. ſtat carnes in deſerto petentibus. Hoc eſt quod Auguſt. dicit, Deum multa dare iratum, quæ non daret placatus.

2 Eſt etiam oratio quædam, quæ cùm mereatur, nihil ta-

2.Cor.12 men impetrat: cuiuſmodi fuit illa precatio Pauli de ſtimulo carnis. Sic ſi bonus aliqs oret pro malo & indigno tali interceſſione, quanuis iſtius iuſtificationem petitio illius nõ impetrat, ipſe tamen orationis ſuę fructu nõ priuatur: quoniam ſic quoque remunerabit Deus in illo opus gratia ſuę & charitatis, quam proximo exhibuit: implebunturq; illa

Ioan.16. Chriſti verba, Si quid petieritis patrem in nomine meo, da-

Pſal.34. bit vobis. Et iterũ iſtud Dauidis, Humiliaui in ieiunio animam meã, & oratio mea in ſinu meo cõuertetur. Vt igitur efficax ſit oratio, mereaturq; ſimul aliqd & impetret, quatuor præcipuè neceſſaria ſunt. Vt qui ſe cupit exaudiri, oret piè. Piè autem orare, in iis quinque rebus poſitum eſt.

Oratio pia. 1 Principiò in confidentia & fide bona: nam qui dum petit, non ſimul confidens in omnipotẽtis Dei miſericordiã, ſperat ſe quod orat accepturũ, nihil agit. Sic Chriſtus dixit,

Mat.21. Si credideritis & non hęſitaueritis, atque monti huic dixeritis, Trãsfer te hinc, & proiice in mare, fiet. Et omninò quicquid petieritis in orationibus veſtris credentes, accipietis. Ecce petẽti illi vt filius ſuus à dæmonio liberaretur, reſpon-

Mar.9. dit dñs, Potes credere? omnia poſſibilia ſunt credenti. Pete igitur confidẽter, fide firma, & ſpe bona, iamq; ex parte piè oraſti. 2 Deinde humiliter orare oportet, ſeq; indignum confiteri & inſufficientem, atq; quod omnis ſufficientia ſit ex Deo, hominibus impartita deſuper à patre luminum. Eo

reſpexit Dauid, dicẽs, Quoniam reſpexit dominus in orationem humilium,& non ſpreuit precẽ eorum. Et quid hoc mirum,quando ſuperbis reſiſtit Deus, humilibus tantũ dat gratiam? Inde etiam gloria magna Deo accidit, dum indignos ſe reputant homines coram maieſtate ſua. *Pſal.101.* *1.Pet.5.*

3 Huc facit ꝙ oratio pia finem bonum & intentionẽ rectam habere debet,vt tendat in Deum pro impetranda vita æterna, pro conſequendis virtutibus, aut incolumitate corporis,bonisq; externis:ita tamen,vt hæc omnia vergãt in laudem & honorem Dei,vt Paulus ait,non ſine gratia & charitate illius,citra quã nemo efficaciter orauerit. Quod rectè vidit,nosq; prudenter Ioannes docuit,dicẽs: Chariſſimi, ſi cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum,& quicquid petierimus,accipiemus ab eo. *1 Cor.10.* *1.Ioan.3.*

4 Decet etiam,vt quis ordinatè per debita media petat. fruſtrà enim orabit Deum ore ſciẽtiæ dono, qui ipſe nil volet diſcere: nihil aget diu multumq; orando pro victu temporali, quiſquis laborare recuſat. Hoc modo cupiebant filii Zebedæi ſedere alter ad dexteram,alter ad ſiniſtram Chriſti,neque permiſit dominus, ſed medium iſtud paſſionis eis obiecit,& calicem quem pro nomine ſuo bibituri eſſent. *Mat.20.*

5 His omnibus ſi acceſſerit intentio,de qua ſuperiori homilia multis diſſeruimus, oratio pia efficitur, quæ prima propoſita eſt bonæ orationis conditio.

2 Altera ex iis eſt,vt quis oret perſeuerãter: nam qui ſemel atque iterum non exauditus ſtatim deſiſtit, nihil impetrat.Ideo enim & Chriſtus ter orauit in mõte Olitieti,& toties Paulus pro auertendo ſtimulo carnis. Quoniã multa ſunt quæ cùm negari videantur, tantũ differũtur ad tempus,quo dentur commodius:atq; ideo expreſſè dixit dominus,Petite,Quærite,Pulſate.Et ſępe ſeruat tibi Deus,quod non vult citò dare,vt tu diſcas deſiderare. Sic pugnantes filii Iſraël aduerſus tribũ Beniamin de vxore leuitæ, bis exauditi non ſunt,perieruntq; ex illis plus quàm triginta milia hominum.perſeuerantes autem orare etiam tertiò, tandem audire meruerũt illud à domino,Aſcendite,cras enim tradam eos in manus veſtras. Sic perſeuerans mulier Chananæa, demum impetrauit quod petebat. Hoc ſibi voluit parabola amici, qui improba tandem pulſantis importunitate victus,ſurrexit,& panes dedit ei quos petierat. *Mat.26.* *2.Cor.12* *Auguſt.* *Luc.11.* *Auguſt.* *Iud.20.* *Mat.15.* *Luc.11.*

3 Cæterum oportet etiam orare ſalubriter, ſi modò exaudiri cupis. Quoties enim non exaudimur petẽtes noſtræ ſaluti aduerſantia? ſic nõ exauditus eſt Paulus, ſic quoq; nõ Moyſes, cùm peteret à Deo tranſitũ Iordanis ad ingrediendum terrã, quã daturus eſſet populo ſuo: ſiquidem illud nec addebat, nec quicq̃ adimebat ſaluti ipſius Moyſi magnúmque quid erat, quod eo ipſo ſignificabatur, quoniã Moyſes, hoc eſt, lex quam ille tulerat, homines nõ poterat ducere in illam veram terrã promiſſionis regni cœlorũ. Sed Chriſtus per euagelium ſuum id tantùm potuit, & præſtitit quoque. Quamobrem & Ioãnes ait legem per Moyſen datã, gratiã aũt per Ieſum Chriſtũ factã eſſe. Sic Chriſtus quoq; pro calice paſſionis rogauit patrem, ſed præſtabat Chriſtum pati, totumq̃; mundum liberare à peccato. Sic multis modis non exaudiuntur homines dũ orãt, & proceſſiones obſeruãt aduerſus tribulationes, & id genus innumera mala, quæ ipſis ſæpe plurimum proſunt, ſuntq̃; certa animæ medicamenta.

1.Cor.12 *Deut.3.* *Ioan.1.*

4 Vt efficax poſtremò ſit oratio & potens ad impetrandum, oret quis pro ſeipſo: nam pro aliis orantes, plerunque non exaudiuntur, ſicut anteà docuimus impediri virtutem orationis per indignitatem eorũ pro quibus interceditur, quod & Hieremiæ accidit. Vos itaque, chariſſimi, pœnitentiam agite de peccatis veſtris, & conuertimini ad Deum ex toto corde veſtro. Orate Deum pro omnibus, tum veſtris, tum eccleſiæ totius aduerſitatibus, pro continua pace, pro fructibus terræ. Orate inquam confidenter, humiliter, ſedulò, intentè & ordinatè, vt ſic dominus Deus cõcedat gratiam, & quicquid conducibile eſt vobis in hac vita: & poſt hanc, gloriam in æterna fœlicitate, Amen.

Hiere.7. 21.&.15

DOMINICA SEXTA ET VLTIMA POST FESTVM PASCHAE, SVPER EVANGEL. IOAN. XV.

I

N illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Cùm venerit paracletus, quem ego mittã vobis à patre, ſpiritum veritatis, qui à patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me, & vos teſtimonium perhibebitis,

quia ab initio mecum eſtis. Hæc loquutus ſum vobis, vt non ſcandalizemini. Abſque ſynagogis facient vos. Sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo. & hæc facient vobis, quia non nouerunt patrem, neque me. Sed hæc locutus ſum vobis, vt cùm venerit hora, eorum reminiſcameni quia dixi vobis. *Matt.10 Mar.13 Luc.12.*

HOMILIA PRIMA.

DOminus noſter Ieſus Chriſt⁹ in poſtremo illo ſuo vereque Auguſtali ſermone, quem habuit apud diſcipulos ſuos, ſolicitè ipſos & ſeduló cõfirmare voluit in fide. Atque inter cætera, quum non parum conſcientias eorum mouere iſtud potuiſſet, quòd in Chriſtum Iudæi credituri non eſſent, iam hic docet eos nullam habituros infidelitatis ſuæ excuſationem: ſiquidem ne minimam quidem prætexere queant ignorantiam, quum tam euidens ſit doctrina Chriſti, vt in nullo refragari potuerint: tanque aperta & ſtupenda miracula illius, vt contradictionem non ferrent. Nunc porrò tertiam aſſignat rationem, quoniã & ſpiritus ſanctus & apoſtoli illo confirmati, daturi eſſent teſtimonium Chriſto, Iudæi autem perſecuturi illos, & ait, Quum venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre ſpiritum veritatis, ille teſtimonium perhibebit de me, & cætera. Conſolatur in hoc diſcipulos dominus, vt cùm viſuri eſſent illum morte turpiſſima condemnatum mori, ne crederent eum penitus extinctum: hic ipſis prædicit miſſurum ſe ſpiritum ſanctum paracletum. quaſi diceret, Triſtes equidẽ vos video ex abitu meo, ſed cõſolamini rurſus, neque enim deſeram vos, ſed paracletum vobis mittam ſpiritum ſanctum. Auguſtinus verba iſta tractat in hunc modum: Chriſtus hic diſcipulis ſuis prædicit, quòd ſicut ipſe mundo & Iudæis exoſus fuerit, ita poſt mortem quoque ſuã ſit futurum, ita vt concepta de Chriſto inuidia, nullam ſit cùm ipſius vita finem habitura. Nunc porrò ſpiritum ſanctum miſſurum ſeſe promittit, per quem alii conuertãtur, alii odio magis inflãmentur: qui diſcipulis quoque ſuis non ſint quicquam condonaturi, in quo magiſtero eorum non pepercerunt. Poterant aliâs dicere diſcipuli ad Chriſtum:

Ioan.15. *Sapien.2.* *Auguſt.*

Si ſermones tuos,vt ais,non audierũt, neq; noſtrũ audient, fruſtrà laborabimus inter eos, apud quos tu etiam tãta miracula nihil ꝓfecerũt. Quorſum ergo nos ablegas fructificatũ,vnde lucri nihil ſit ſperandũ? Hæc & id gen⁹ alia præcauere voluit dominus, promittẽs paracletũ ſe eis miſſurũ, qui de ſe præbeat teſtimoniũ: teſtem de cœlis petitũ ac veracem,quia ſpiritũ veritatis: qui quomodo teſtimoniũ dederit Chriſto, teſtantur Acta Apoſtolorũ,quando iam apoſtolos omnes impleuit, iam ſingulatim Petrũ ad loquendũ cũ fiducia verbum Dei,cum fructu copioſo baptizatorũ & pœnitentium, de effuſo innoxio ſanguine Chriſti, qui & eodẽ redempti ſunt ſanguine quem effuderant. Chriſti enim ſanguis ſic in remiſſionem peccatorũ omnium fuſus eſt, vt ipſum etiam peccatum poſſet delere, quo fuſus eſt.

Act.2. *Auguſt.*

2 Grauiter vtuntur iis verbis ſancti patres aduerſus Arrium & Macedonium, nosq; in eccleſia Latina cõtra Græcam eccleſiã fortiter inde concludimus, ſpiritum ſanctum ꝓcedere à patre & filio. id tu crede, & ſatis eſt tibi eſſe perſonas in diuinis tres: primã Dei patris, qui à ſeipſo eſt: ſecundã filii, qui à patre exiuit: tertiã ſpiritus ſancti, qui proceſſit ab vtroq;, & idipſum totũ ab æterno. Hæc noſſe ſufficit ſimplicibus, cætera ad ſcholas relegato. Et quum dicit hic Chriſtus, Quum venerit paracletus quem ego mittã, ac paulò ante dixit, Paracletus quẽ mittet pater in noĩe meo, nemo hæc duo à ſe inuicẽ diuidat: ſicut enim pater & filius mittunt illum, ita ipſe ab vtroque procedit. Quod pulchrè deſignauit Ioãnes, quãdo in ſpiritu oſtenſum ſibi fluuiũ refert exeuntem à throno Dei & agno, fluuius hic nimirũ ſpiritus ſanctus eſt. Verũ hoc penitus nobis intelligere nõ datur. quod credere ſolũ licet, eaq; fide pertingemus ad vitã, in qua hæc omnia clarius conſpiciemus. Sed cur illũ ſpiritũ vocat veritatis? aut quis tandem ex tribus illis veritas eſt? Sanè cùm in commune quælibet pro ſe perſona veritas ſit, hæc tamẽ propriè & verè filio tribuitur, ſicut de ſe teſtatur ipſe, quum ait, Ego ſum via, veritas & vita. Atq; ideo ſpiritus ille, ſpirit⁹ eſt veritatis, quia ſpiritus Chriſti filii Dei. Et hoc eſt quod Paulus dicit, Si quis non habet ſpiritum Chriſti, hic non eſt eius. atque iterum: Deus miſit ſpiritũ ſanctũ filii ſui in corda veſtra, clamantẽ abba pater. Deinde igitur quoque ſpũs dicitur veritatis, quòd apoſtolos omnẽ docuit

Chryſoſt. *Cyrillus.* *Ioan.14.* *Apoc.22* *Ioan.14.* *Rom.8.* *Galat.4* *Ioan.16.*

veritatē:neq; ipſos tātū,ſed in hūc quoq; diē vniuerſam eccleſiā verū docet euangeliū Chriſti, & docebit vſque ad cō ſummationē ſeculi. Quū itaque ille ſpiritus eſſet veritatis, voluit ei Chriſtus meritò credi,fidémque certā adhiberi,ſiquando de ſe teſtaretur.Verè enim ille ſpiritus,quum ante eum figuræ tantùm fuerant, & vmbræ veteris teſtamenti. *Mat. vlt.* *1.Cor. 10*

3 Quid ergo facturus eſt ille vbi venerit?Teſtimonium, inquit dominus,perhibebit de me,& vos teſtimoniū perhibebitis.Teſtimonium perhibebit,ait Auguſtinus,in cordibus veſtris,qui vobis aperiet omnem veritatem, timorémque omnem,& puſillanimitatem auferet à vobis,igne diuini amoris accendet vos:inde & vos teſtimonium perhibebitis,partim doctrina veſtra,partim miraculis & exemplis. Ecce autem nondū perhibebat illi teſtimonium,quia perfecti nondū erant in intellectu ſuo, ſed planè meticuloſi & puſillanimes,atque ideo nec capaces myſteriorum maieſtatis diuinæ,vt ait Beda,neque confirmati ſatis ad ſuſtinēdas iniurias & violētias hominum. Verùm vbi iam ſuperuenit ſpiritus ſanctus in corda eorum delapſus,tunc primùm datus eſt eis intellectus rerum ſublimiū ſimul & robur cōceſſum quælibet aduerſa tolerandi, quo vtroque quādiu carebant,poterant adhuc negare dominū,deinceps rurſus teſtimonium daturi CHRISTO,quod adhuc iam ſimul cùm mundo dare nequibant, niſi prius perhiberet illud ſpiritus ſanctus ipſis diffuſus iam in cordibus eorum:quod in Petro ſatis apparet,qui ad ancillulæ vocē cùm paulò ante negaſſet dominū,non multò poſt corā Iudæis & Gētibus, imò & imperatore ipſo teſtimoniū Chriſto perhibuit:atq; die Pētecoſtes pro apoſtolis omnibꝰ loquutus,prædicauit illū Iudæis quem pauculis ante diebus morti tradiderāt,& in crucē ſuffixerant.Ac itaque ſi quē delectat tā ſuauiter cum Auguſtino adeò ſanctū ſpectaculū intueri,actus apoſtolorū legat,atque ibi beatum Petrū,quē negātem doluerat,ſtupeat prædicantem(rem admirandā)ecce Petrus,qui nō poterat vnicā ancillæ linguā nihil mali molientem ſuſtinere,neq; dare teſtimonium Chriſto,vnius linguæ impatiēs,nō multò poſt aliquot linguis loquutus ipſe,variarū linguarū homines vno die conuertit ad Chriſtum·tantus in eo erat fulgor gratiæ,tanta plenitudo donorum ſpiritus ſancti,vt qui paulò ante metuebat pro Chriſto occidi,ſtatim poſteà ali-

Auguſt. *Beda.* *Roma. 5.* *Mat. 26.* *Act. 2.* *Auguſt.*

quot milia eorũ qui Chriſtũ crucifixerãt,cõuertit ad fortiter occũbendũ pro Chriſto. Vtriuſq; etiã illius teſtimonij
Act.5. teſtis eſt Lucas,cũ ait,Et nos teſtes ſumus omniũ horũ ſermonũ,ipſeque adeò ſpiritus ſanctus quẽ dedit Deus omnibus qui obediunt illi. Atque iterũ,Virtute magna reddebãt
Act. 4. apoſtoli teſtimoniũ reſurrectionis Ieſu Chriſti. Neque temerè eſt quod ait dominus,Vos qui ab initio prędicationis meæ mecũ fuiſtis,qui certò audiſtis & vidiſtis omnia,vera
Act.1. ces eritis mihi teſtes. Quamobrẽ & Petrus noluit Neophytum aliquẽ eligere apoſtolũ,ſed aliquẽ,vt dicebat,ex iis viris qui congregati nobiſcum ſunt omni tẽpore,quo intrauit & exiuit inter nos dominus Ieſus,teſtẽ eſſe reſurrectionis illius nobiſcum. Idem etiã,hunc,inquit,ſuſcitauit domi
Act.1.10 nus,cuius nos teſtes ſumus. & ad Corneliũ,Hũc Deus ſuſcitauit tertia die,& dedit eum manifeſtũ fieri nõ omni populo,ſed teſtibus præordinatis à Deo, nobis qui manducauimus & bibimus cum illo, poſtquã reſurrexit à mortuis &c.

4 Rationẽ deinceps horum omnium ſubdit domin⁹,de-
Auguſt. clarãs cur hæc eis prædicat, quãuis verba illa magis ad ſequentia,q̃ precedẽtia pertineant: & ait,Hæc loquutus ſum vobis,vt nõ ſcandalizemini. Hæc inquã quę de perſecutio-
Grego. ne dixi vt odio mũdi aduerſum vos,prædicere vobis volui: quoniam quæ præuidentur iacula minus feriunt: ne itaque perturbemini: ſiquidẽ ſpiritus ſanctus ille paracletus paca-
Pſal. 118. bit corda veſtra, dicente Pſal. Pax multa diligentibus legẽ tuam,& nõ eſt illis ſcandalũ,ideoque & charitas per ſpiritũ ſanctum diffuſa eſt in cordibus diſcipulorũ,vt ſic multã pacem haberent in pectore bene cõfirmato, & immunes fierẽt
Roma.5. ab omni offendiculo. Multũq; proderat eis hæc admonitio qua cõfirmare poterant animũ in omni bono aduerſus imminentes tentationes. Quõ Sapiens filiũ abeuntẽ ad cultũ
Eccle.2. Dei ſtare iubet in iuſtitia & timore,atque omninò animam ſuam parare ad tentationẽ. Et Chriſtus itaque quaſi in hæc verba diſcipulis loqui voluit,Si enim vobis teſtibus,tot tãtaq; mirabilia feci,ſic paracletus quoq; in vobis ſimilia faciet,nec tũc Iudæi ad meliora reducẽtur,nolite conturbari, memores verbi quod locutus ſum vobis,quia nõ eſt diſcipulus ſuper magiſtrũ. ſequitur, Abſque ſynagogis faciẽt vos.
Luc. 6. Graue & magnũ hoc erat apud Iudæos,nõ inferius excommunicatione noſtra: vnde contẽptus quis erat omnibus,il-

Iudę; in repulſa ſynagoga iã cœperũt Iudæi exercere aduer ſus chriſtianos: conuenerãt enim vt quiſquis Chriſtũ cõfiteretur,è ſynagoga eiiceretur,& multi ex principibus credi derunt in eum,ſed propter phariſæos nõ cõfitebãtur,vt de ſynagoga nõ eiicerent. dilexerunt enim gloriã hoĩm magis q̃ gloriã Dei. Dices quantulũ hoc fuit eis,vt de ſynagogis Iudæorũ eiicerẽtur,cùm aliâs non magnoperè curabãt ingredi illas? Verùm ſanè hoc eſt,nõ multũ laborabant ſynagogas intrare ratiõe ceremoniarũ: attamẽ ipſis hoc ignominiæ dabatur & magno cõtẽptui tales haberi ſe,qui indigni eſſent aliorũ cõuerſatiõe. Auguſtinus quoq; altius quid hic inquirit,& dicit Chriſtũ hic prædixiſſe duritiã Iudæorum,qui accepturi non eſſent euangelium ſuum:& cõſtantiã diſcipulorũ, quoniam fidẽ & Chriſtum deſerturi nõ eſſent,vt ſic neceſſariò velut auulſa ſynagoga ſit ab eccleſia: quoniã ſi & Iudæi credidiſſent,permanſiſſent vtique tãquã viui rami in oliua fructifera,factumque eſſet corpus vnũ ex ſynagoga & eccleſia,cũ iã diuiſio facta ſit, duratura tãtiſper,dum reliquiæ Iſraël ſaluæ fiant & cõuertãtur ad Chriſtum. Iudæi itaque non agnoſcentes iuſtitiam Dei,dum volebant ſuam ſtatuere iuſtitiã,apoſtolos Chriſti eiecerũt ex ſynagogis,quod quãtò Deum immortalem,melius eis fuit, q̃ ſi permanſiſſent in iuſtitia Iudæorũ? Hoc eſt quod de ipſis regius propheta præuidit, quando dixit, In lumine vultus tui,lumine ſcilicet fidei,ambulabũt,& in nomine tuo exultabũt totã die,in iuſtitia tua(ſuper iuſtitiã ſynagogæ) exaltabuntur,quoniam gloria virtutis eorũ tu es. ſic enim Chriſtus gloria & virtus eſt omniũ credentiũ. Et Iudæi hoc quidem modo abſque ſynagoga fecerunt apoſtolos: qui ſi omnes credidiſſent,ſynagoga quoque penes eccleſiã & in ipſa manſiſſet. Porrò quid inter templum & inter ſynagogã interſit aliâs explicabimus. Nunc hæc dicta ſufficiãt. Interim deprecemur dñm pro omnibus neceſſitatibus eccleſiæ,&c.

Ioan. 9. *Ioan. 12.* *Auguſt.* *Rom. 11.* *Roma. 9.* *Rom. 10.* *Pſal. 88.*

POSTERIOR HOMILIA EIVSdem dominicæ.

CVm iam dominus multa diſcipulis ſuis enarraſſet de proditione Iudæ,de offenſione & fuga illorum omnium,de trina Petri negatione, iámque videret animos eorum metu & anxietate perturbari, rurſus conſolatus eſt ipſos,ſed ita, vt tamen ſubinde amara

Luc. 20.

dulcibus cõmiſceret. Inter cætera ſpiritum ſanctũ ſimul & ipſos teſtimoniũ ſibi daturos prædixit, ſed pro eo illos nihil accepturos, niſi eiectionẽ ex ſynagoga, quod cũ ex minimis aliquid eſſet, addidit etiã hoc maius, Quia venit hora, *Ioan. 16.* vt omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo. *Auguſt* Quo nimirum hoc denunciare voluit, quia Iudæi Chriſtũ nõ fuerãt recepturi, à quo apoſtoli nõ erant receſſuri. quaſi diceret, Tã multi in me credituri ſunt ſuper vos, vt etiã iſtorum repulſa ex ſynagogis, nil eos adiuuet, promoueat magis euangelij profectũ, dum etiã in me credẽtes occident, totum id facturi quaſi ex zelo, ſed non ſecundũ ſciẽ*Rom. 10.* tiam. Sed & occ dendo lapidãdoque Stephanũ, quale habuerũt zelum Iudæi? Talem nimirũ, quoniã legem habebant ex Deo per Moyſen, ſacrificia habebãt & tẽplum, hæc omnia *Act. 7.* mordicus tueri atque tenere volẽtes, cũ audiebãt prædicationẽ chriſtianorũ ad deſtructionẽ & interitũ illorũ tẽdere, factum eſt inde, vt ex zelo perſequerentur prædicatores eorum in mortem vſque, non excuſante tamẽ ipſos quócũque illo zelo quẽ habebant. Huiuſmodi perſecutor fuit & *Gala. 1.* Paulus qui de ſeipſo ſcribit in hũc modũ: Audiſtis enim cõuerſationem meã in Iudaiſmo, quoniã ſupra modũ perſequebar eccleſiam Dei, & expugnabã illam, & proficiebã in Iudaiſmo ſupra multos coætaneos in genere meo, abundãtius æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum. *Ioan. 11.* Sic fecerunt qui in cõcilio ſedebant aduerſus Chriſtum, dicentes, Si ſic permittimus & ſinimus illũ viuere, venient Romani, & tollent à nobis ciuitatem & gentem, rati ſem*Cyrillus.* per legem ſuam templum & ſacrificium manere debere. Et hoc eſt quod hic dominus dixit, quoniam putabunt obſequium ſe Deo præſtare. quaſi dicat, Eo vſq; atrocitatis pro*Act. 25.* rumpent, vt ſacrificij vim in cæde veſtra poſitam putent. Ad hunc modum plures quàm quadraginta viri votum vouerunt, ſe nec manducaturos nec bibituros antequam Pau*Act. 9.* lum occiderent: qui & ipſe anteà literis acceptis Damaſcũ profectus erat in hoc, vt quoſcunq; huius viæ viros aut mulieres inueniret, vinctos adduceret in Hieruſalem.

2 Rationem porrò temeritatis tantæ Iudæorum aſſignat, eò quòd crederent in hoc obſequiũ ſe præſtare Deo, & quia dicit dominus, non nouerunt patrẽ, neque me. Hoc *Chryſo.* vos ergo, ait Chryſoſtomus, ſatis conſoletur, quòd propter

me & propter patrẽ hæc patiemini:ideoq; & Deus perſecutionẽ illã propter nomen ſuũ factam remunerabit: iuxta illud, Beati qui perſequutionẽ patiuntur propter iuſtitiam, *Mat.5.* quoniã ipſorum eſt regnũ cœlorum, Beati eſtis, cũ maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malũ aduerſus vos mentiẽtes propter me. Beatitudo hæc apoſtolis maximo ſemper fuit ſolatio in omni tribulatione, quoniã in omni Iudæorũ perſecutione ſimul aliqua eorum concurrebat ignorãtia: quamobrem & dominus dixit: quia non nouerunt patrẽ neque me: ſic & Paulus ait, Zelũ habẽt, *Rom.10.* ſed non ſecundũ ſcientiã. & hoc eſt quod ille de ſe ſcripſit, *1.Tim.1.* Qui prius blaſphemus fui, & perſecutor, & cõtumelioſus, ſed miſericordiã Dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate mea. Hæc ergo apoſtolorũ fuit conſolatio, ꝙ eos Iudæi perſequebantur ex ignorantia & errore, non veritatis amore, ſed ex mero zelo errroris, quia nimium à vera via errarunt. Id omne prædicere voluit & Chriſtus tanq̃ futurorũ omnium præſcius, non vt ipſi inde metũ conciperem, ſed vt cũ fierent illa, memores eſſent, omnia ſibi antea à dño prædicta: ſicq; & admirarentur magis, & cõſtantiores fierent in fide. Quæ ſanè ſumma tum apoſtolis, tum martyribus in omnibꝰ ſupplicijs fuit cõſolatio, ex ijs verbis Chriſti nata: quorum fiducia magis confirmarentur auxilio & gratia Chriſti, quàm perſequentiũ crudelitate afficerentur.

3 Et hic iam quæſtio naſcitur, multa indigẽs explicatione, Quando hic dominus ipſe teſtimoniũ dedit illis qui apoſtolos occiderunt, quòd arbitrati ſint obſequium ſe præſtare deo, & ipſi ſine dubio grauiter peccarunt fundendo ſanguinem innoxium: quanto magis nos miſeri peccamus, qui ſcienter malo animo multa flagitia perpetramus? Sic iã clamant noſtrates bono & pio affectu ſe omnia facere, abrogare miſſas, horas canonicas, dies anniuerſarios & feſtos ſanctorũ abolere: hæc omnia in honorẽ Dei & gloriã verbi ſui ſancti ſe facere clamãt, & tamen nugæ meræ ſunt. Amplius quærat aliquis pro Iudæis & tyrãnis antiquis, atq; iſtis Neo chriſtianis. Cũ ita ſit, vt vulgò fertur, Quicquid agunt homines, intentio iudicat omnes, ſicque qualis eſt intentio, tale factum efficitur, & à fine omnia denominantur: finis autem hic bonus eſt, quia honor Dei, ergo & opus bonũ. Quo facere videbitur iſtud Chriſti, Si oculꝰ tuus ſimplex eſt, totũ *Mat. 6.*

corpus lucidũ erit. vbi nomine oculi, intentio ſignificatur. Nec dubium eſt inter chriſtianos fieri, quæ ſola intentione

Intentio. bona excuſantur. Ad hæc reſpondens, dico aliud eſſe, intentionem rectam, & aliud, bonam habere: eo quod in bona intentione error ſe intricare facilè poteſt, qui illam corrũpat: & licet ea ex fine ſit bona, tamen aliæ adhuc circonſtãtiæ inſicere ipſam poſſunt, vt minus bona. Recta aũt intẽtio eſt voluntatis noſtræ operatio, qua illa vero modo & medio tendit in bonum. Sequitur inde, fieri poſſe vt ſi finis per ſe bonus, nõ vero modo intendatur, opus bonum nõ ſit, neq; intentio recta. ſicut enim opus in ſe malũ ex fine bono bonũ non ſit, vt ſi quis furetur, vt habeat vnde det eleemoſynas,

Rom. 5. vbi locum habet iſtud Paulinum, Non decet facere mala vt eueniãt bona: ita hic quantũuis fine bono exiſtente, ſi media bona non ſint, opus nihilo melius efficitur. Eo pertinet

Rom. 10. quòd ſuprà de Iudæis adduximus ex Paulo, Zelum habent, ſed nõ ſecundum ſcientiam. Et error itaque & inſcitia per-

Eſa. 5. dit opus, dicente domino per prophetam, Propterea captiuus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam. Sic iã de Neochriſtianis dici poſſet, qui verè forti vinculo blaſphemię & hæreſeos conſtricti tenentur à Diabolo. quamobrem quia intelligentiã veram & cognitionẽ non habẽt. Conclude itaq; & nota peculiariter, intentionẽ nõ idcirco eſſe bonam, quia proponit ſibi finem bonum. Conſtat itaque, finem ſolũ non ſufficere. quid igitur reliquum? idipſum iam iam cõſideremus oportet. & dicamus defectum hic eſſe & vitium in ignorantia ſiue errore, quanuis & hic ſolus ſatis non faciat. Hoc declaremus, Iudæi ſi ſciſſent fidem apoſtolorum rectam fuiſſe, non perſecuti eos eſſent vſq; in mortẽ: Neochriſtiani quoque ſi noſſent idipſum, quod faciunt temerè in imaginibus ſanctis, miſſis, & ſacramẽtis impugnan-

Auguſt. dis, eſſe peccatum, plures eorũ abſtinerẽt. Ecce igitur quo-

Hieron. modo error concurrit & ignorantia. Error aũt hic non ſatis

de viris il eſt ad contemnendũ, cùm dicat Hieron. & poſt eum Augu-

luſt. & Pi ſtinus, Errare poſſum, hęreticus eſſe nõ poſſum. ſic Cypria-

cus cõclu. nus martyr errauit circa baptiſmum hæreticorum, Papias,

7. apolo- Irenæus, Victorinus, Siſibutus rex catholicus cogẽs Iudæos

giæ. ad baptiſmum, & alii complures, quibus tamen nec error fuit pernicioſius, neq; opus ideo deterius redditũ, quando non acceſſit pertinax aſſenſus voluntatis. Hæc enim duo

ſunt quæ demùm faciunt hæreticum, error in intellectu, & pertinax erroris defenſio in volũtate. Et ecce quidem pertinaciam iſtam graue peccatũ, ex illo liquet, quòd dixit dominus, Si non veniſſem & locutus eis nõ fuiſſem, peccatum nõ haberẽt. Nunc aũt excuſationem non habẽt de peccato ſuo. Ecce quõ peccatũ eorum affectus ille pertinax & perſeuerans in malo animas diiudicat. Radix tamen & origo prima omniũ, quotquot vnquã errarunt, eſt inordinata concupiſcẽtia vel infeſta & vitiata volũtas, puta odio, timore, amore, auaritia, &c. Approbare eñ, vt ait Auguſt. falſa pro veris, non eſt natura hominis inſtituti, ſed pœna damnati. *Ioan.15.* *Auguſt.*

5 Pertinax verò habendus eſt quiſquis errorem ſemel & prælibatum & conceptum deſerere nõ vult, neque ſtudioſè veritatem indagat, neque oſtenſam ſibi aſſumit, neque peritis hominibus opinionem illius falſam declarãtibus credere & aſſentiri vult. Quiſquis itaque ſuo tantum innixus capiti, ſuæ tantũ confidit ſapiẽtiæ, is verè pertinax eſt: & ſic docendus, vt ait Gerſon, non eſt, qui mauult ſuũ errorẽ defendere quàm corrigere. Hinc patet quàm exitialis & contagioſus ſit morbꝰ, planeq; inſanabilis huiuſmodi pertinacia, quoniã hic ſemper damnabilis cõcurrit præſumptio & ſuperbia temeritas. Væ igitur eccleſiæ, quàm tale caput inſanum ſcilicet & pertinax regit, vbi oportet omnia perturbari. Rectè nimirũ & prudenter dixit Paulus, Hæreticũ hominem poſt vnam & ſecundam correptionem deuita, ſciẽs quia ſubuerſus eſt, qui eiuſmodi eſt & delinquit, cùm ſit proprio iudicio condemnatus. Etiam inde ratio peti poteſt, cur hæreſis alicuius autores cõuerti ſolẽt rarò ad fidẽ verã: peruerſi enim ſunt, & plerunq; vbi reuocarint errores ſuos ex animo tamẽ id nõ fecerũt. Sic Pelagius reuocauit in cõcilio Mileuitano in Aphrica, ſed parũ promouit, quia non multò poſt in multis articulis relapſis eſt in lutũ hæreſis ſuæ, perinde ac ad vomitũ canis. Berengarius, qui idem olim ſenſit, quod infœlici hoc noſtro ſeculo Zuinglius & Oecolampadius, non eſſe in ſacramento altaris verũ Chriſti corpus, in publico cõcilio errorem ſuũ reuocauit corã Pontifice ſummo Nicolao: neq; tamen remanſit, ſed bis vocatus, toties etiam recidit in errores, vt teſtatur epiſcopus Roffenſis. Hieronymus Pragenſis, Ioannis Huſs comes & aſſecla, nõ reuocauit tantùm, ſed & planè abiurauit hæreſim: rurſusque in *Proue. 3.* *Gerſon.* *Tit. 3.* *De conſe: diſt. 8. ego Berenga.* *Roffen.*

illam relapſus, quanuis ad aſylum ſuum feſtinaret Boemiã in itinere tamẽ à Ioanne duce Bauariæ apud ciuitatẽ Hirſau captus, atque deinceps in cõſilio Conſtãtienſi combuſtus eſt. Non deſunt iam ex Neochriſtianis quidã, qui reuocata & abiurata hæreſi ſua, plerunque tamen perfidi reciderunt in cœnum hæreticũ. & in eo diu prouoluti, à principibus tamen ſuæ factionis & fidei in cancellarios, cõſiliarios & epiſcopos electi ſunt. O quàm dignũ patella coperculum. 6 Quando itaq; error eſt in intellectu, & pertina-

Gerſon. cia in voluntate ſequitur, quòd quanquam in rebus ambiguis proteſtatio generalis etiam ſub conditione facta, tamẽ in articulis fidei vel rebus iam olim ab eccleſia conſtitutis, proteſtatio talis nõ ſolùm nõ releuat facientem, ſed etiam ſuſpectum magis facit, vt cùm iam Neochriſtiani clamant, Nouit Deus quòd ſi ſcirem veritatem hãc eſſe, vltrò crede-

Rom. 10. rem corde ad iuſtitiam, & ore cõfiterer ad ſalutẽ. Quoniam ſimul cum tali proteſtatione, infidelitas, offendiculum & ſuperbia conſiſtunt. non minus igitur facit aut iuuat, quàm ſi quis peccatum abſolutè commiſſum ſub conditione cõfite-

De pœni. & remiſ. c. 1. retur, cùm tamen iuxta conſtitutionẽ Calixti, manifeſtata peccata non ſint occulta correctione purganda. Id em̃ ſi licet, nullus vnquam fuiſſet hæreticus, cùm omnes dicant ſe chriſtianos eſſe, nec quicquã ſe malle quàm catholicos haberi, facileq; informationẽ ſuſcipere, modò certũ habeãt, eam quam tuentur opinionem, fidei & Deo aduerſari. Hoc quotquot vnquam fuerũt hæretici omnes dixerunt, ſed nequicquam. Quin potius hic locum habet iſtud vulgi, Simulata æquitas eſt duplex iniquitas. Sic Iudæi perſecutiõe ſua putarant obſequium ſe præſtare Deo, ſic de ſe Paulus iudi-

Ioan 16. cat ad Galatas ſcribens, rationemq; reddit ad Timotheum.

Galat. 1. ſic de aliis quoque Iudæis ſentit ille, vt ſuprà citauimus. Sic

1. *Tim* 1. Iudæis dixit Petrus in templo, Nunc ſcio quia per ignoran

Rom. 10. tiam feciſtis vos, ſicut & principes veſtri. Chriſtus quoque

Act 3. pro eis orabat in hunc modum, Pater, dimitte eis, quia ne-

Luc. 23. ſciunt quid faciunt. Si enim peccatum non haberent, Chri-

Auguſt. ſtus pro eis non rogaret, vt dimitteretur peccatum. Sic Stephanus etiam lapidantes ſe dixit neſcire quid facerẽt. Atqui nociua eſt ignorantia huiuſmodi & dãnabilis, & in hęreticis multũ malitioſa? quoniam quiſquis ſic ignòrat, etiã ignorabitur. ſic igitur inſcitia ſua noſtrates peccãt hęretici;

vt de eis meritò dictum videri queat illud Pſal. Neſcierūt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant. *1.Cor. 4. Pſal. 81.*

Admonendi quoque hic mihi eſtis eius diſcriminis, quod Auguſt. inter hæreticum ponit ſcientem & ignorantē. Neque enim ſic accipiendū eſt, quaſi hæreticus ſciat ſe eſſe hęreticum: ſed is demum ſciens dicitur hæreticus, qui ſcit opinionem ſuam contrariā eſſe ſanctionibus eccleſiæ catholicæ, vt quando iam Lutherani interceſſionē ſanctorum eludunt, ſcientes errorem hunc eſſe Vigilantii, iam olim à ſancto Hieron. & eccleſia refutatum: & cùm liberum hominis negant arbitrium, quæ hæreſis eſt inueterata Manichæorū ab Auguſtino confutata. Quiſquis in hūc modum articulū ab eccleſia condemnatum & pro hæretico declaratum tuetur, ipſo facto ſciens eſt hæreticus. Sic Papa Gelaſius dicit, Maiores noſtri diuina inſpiratione cernentes neceſſariò precauerūt, vt ꝙ contra vnumquanq; hæreſim coacta ſemel ſynodus, pro fidei communione & veritate catholica atq; apoſtolica promulgaſſet, non ſinerent nouis poſthac retractationibus mutilari: ſed autore cuiuſlibet inſanię ac pariter errore damnato, ſufficere iudicauerunt, vt quiſquis aliquando huius erroris cōmunicator exiſteret, principali ſententia damnationis eius eſſet obſtrictus. Similiter ſciēs eſt hereticus, qui libros ab eccleſia receptos, reiicit, vt iam Lutherus epiſtolam Iacobi, Zuinglius Apocalypſim Ioannis, Oecolampadius etiam Machabæos ex canone exploſit. *Auguſt. Hieron. 24.q.1.et ca. Maiores.*

7 Ex prædictis ſequitur, ſatis nō eſſe ad excuſationē erroris, ſi quis paratum ſe clamitet ad emendationem. cōmunis enim hæc eſt hæreticorum proteſtatio, & cùm primùm ad correctionem ventū eſt, reſiliunt, ſuperbiunt, tumultuātur. Quòd ſi ſancti patres eis afferantur teſtes, clamant eos quoque homines fuiſſe. Sin citentur canones, obganniūt ſtatim frigida hæc eſſe decreta. Sic eligendi forte ſunt iudices, recuſant ſubito, dicētes, Verbum Dei non ferre iudicē. Quòd ſi allegentur concilia, clamitant ea ſæpius erraſſe. Atqui è ſacris literis etiāſi afferatur aliquid, & has ſuo ingenio tractant, ſuamq; tantū expoſitionē ratam haberi volūt, cōtradicente etiā vniuerſa eccleſia iam inde à tēporibus apoſtolorum. Hæ nimirum ſunt iſtę foueæ, in quas ſeſe intrudunt vulpeculæ noſtræ, demoliētes vineā eccleſiæ Chriſti. Atq; ideo Papa Stephanus monet, hæreticis dicētibus paratos ſe *Euaſiones hæreticorum.*

eſſe ad emendationem,credendũ non eſſe,& tum maximè, cùm cõtraria ipſi ſibi docent:nanq; id vbi primùm faciunt,
Innocen. quidam de ap. apoſtatæ fiunt.& hoc eſt illud Innocẽtii,Qui negat catholicam veritatẽ,quum prius agnouit eſſe catholicã, peior eſt infideli.Quid multa? Quicunq; dum errat,legitimè ab ordinario ſuo iudice,iuxta formã iuris correptus nõ deſiſtit, neq; emendatur:iamiam pertinax eſt,& in veteri teſtamen to olim capitis reus fuiſſet, ſicuti nũc Neochriſtiani a ſummo põtifice condemnati ſunt. Ecce autem ſic præcepit dominus,Si difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe pro-
Deut.17. ſpexeris inter ſanguinem & ſanguinẽ,cauſam & cauſam,le pram & nõ leprã,& iudicium intra portas tuis videris verba variari: ſurge & aſcẽde ad locũ quem elegerit dominus Deus tuus,veniesq; ad ſacerdotes Leuitici generis,& ad iu dicem, qui fuerit illo tempore,quæresq; ab eis qui indicabunt tibi iudicii veritatẽ: & facies quodcunq; dixerint qui præſunt loco, quẽ elegerit dominus, & docuerint te iuxta legem eius:ſequerisq; ſententiam eorũ,neq; declinabis ad dexteram,neq; ad ſiniſtram. Qui autem ſuperbierit,nolẽs obedire ſacerdotis imperio,qui eo tempore miniſtrat domi no Deo tuo,ex decreto iudicis morietur homo ille:& auferes malum de Iſraël, cunctusq; populus audiens timebit,vt nullus deinceps intumeſcat ſuperbia. Ecce quàm ſeriò & grauiter iam olim in ſynagoga Iudæorũ dñs finale iudiciũ conſtituit penes ſummũ ſacerdotem in omnibus rebus dubiis,dictata etiã pœna & ſupplicio mortis inobedientibus.
Epheſ.5. Quis iam ſtolidus adeò eſſe poterit, vt dicat Chriſtũ eccleſiam,quam ſanguine ſuo redemerat,non etiã tali iudice,publico omnium dubiorũ directore,præmuniuiſſe, qui nihilo inferiorẽ haberet poteſtatẽ iſto legali ſacerdote? Profectò enim niſi id ita eſſet,malè proſpectũ foret eccleſiæ, ſi quando quid ambiguitatis in illa exurgeret.Hinc illę lachrimę, hinc iſtud malũ,quod Neochriſtiani nullũ tollerare volunt iudicem,niſi ipſam ſcripturã.Et pulchrè ſanè,atq; ad pertinaciã & temeritatẽ cõmodiſſimè:quoniã illa hic iacet, nec quęq̃ remordet etiã morſa & indignè tractata,nõ abſimilis AEſopico iſti Ranarũ regi,vt illi eã diſcerpũt,laniãt,miſeriſq; diripiũt modis. 8 Manifeſta itaq, hęc pertinacia eſt cùm quis in fide errãs,ſubiicere ſe nõ vult emẽdationi eorum,quorũ intereſt. Et quid mirũ? q̃ diu enim malum ope-

ratur,odit lucem,nec venit ad illã,ne fortè opera eiusarguantur. Sic Leo,inquit,præclarè quidẽ & ſuo more grauiter, Quid iniquius quàm impia ſapere,& doctoribus nõ credere? Sed in hanc inſipientiã cadũt,qui nec ad veritatẽ agnoſcendã aliquo impediuntur obſtaculo, nec ad propheticas voces,nec apoſtolicas literas,nec ad euangelicas autoritates,ſed ad ſemetipſos recurrunt. Et ſic quiſquis eo inſaniæ demergitur, vt plus ſibi vni quàm toti mundo & tribuat & credat,manifeſtè pertinax eſt. Gerſon extollit iſtud eximiũ Climachi & nobile dictum: Qui ſibi dux eſſe vult,ſpreto duce proprio,nõ iã indiget dæmone tentãte, quia ipſe ſibi factus eſt dæmon. Manifeſtã tamen iſtã pertinaciã auget, cũ quis ad tuendũ errorẽ ſuum alios quoque iuſſu,minis, promiſſis,prece & precio inducere conatur:quoniã euidẽs hoc eſt argumentũ,illum, inſtitutum cœptumq́, ſuũ errorẽ irrefragabiliter defenſurũ. Quicunq; enim cum Chriſto nõ eſt, contra eũ eſt:& qui cũ eo non colligit,diſpergit. Cuiuſmodi iam, prohdolor, plurimi ſunt ex ciuitatib' & nationibus diſpergunt,eo quod de numero ſint illorũ, qui execrabiliter reſiſtunt veritati,non ſecus ac Iamnes & Mambres reſtiterũt Moyſi. Verũ proculdubio illis eueniet iuxta illud verbum apoſtoli. Reſiſtunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidẽ,ſed vltrà non proficient. Inſaniant itaq;, ſæuiant & tumultuentur iã Neochriſtiani vt lubet.permittit enim hoc eis Deus ad tempus. Attamen adhuc tandem ſuccũbent,& ſtultitia ipſorum innoteſcet omnibus. Veniet nanque tẽpus,quando implebitur in contẽptoribus eccleſiæ iſta prophetia Chriſti dicentis: Amen dico vobis,tolerabilius erit terræ Sodomæ & Gomorrhæ in die iudicij quàm tali ciuitati. Vis ſcire fundamentũ impudentis adeò & ſtolidæ ſæuitiæ potentũ iſtorũ,aduerſus eccleſiam tumultuantiũ? En vno verbo tibi,Superbia eſt. Et ad hoc pulchrũ ecce & notabile dictũ Hieronymi ſuper Abdiã: Tumor hæreticæ mentis confidentiũ in myſterijs & ſecretis ſuis,& quantum in ipſis eſt,repromittentium ſibi regnum cœlorum. & quod Dauid inquit,Poſuerunt in cœlum os ſuum,& lingua eorũ tranſijt in terra:& ſicut Abdias inquit, Superbia cordis tui extulit te. Subſcribit Hieronymus, Quis hæreticorũ non in ſuperbiam extollitur, eccleſiæ ſimplicitatem paruipendẽs? Sic quòd imagines ſanctorũ veneratur eccleſia,Ca-

Ioan. 3.
24.q 3. Quid imp.
Gerſon.
Luc. 11.
2. Tim. 3
Mat. 1
Hieron.
Pſal. 72.
Abdiæ. 1

roſtaldius quid vocat, obſecro ſimplicitatē? Quod miſſam ſacrificiū eſſe piè credit eccleſia,quid ſentit Lutherus eſſe? ſimplicitatē. Quòd verū Chriſti corpus ſub ſpecie panis in euchariſtia eſſe ſanctè credit eccleſia,quid ad hoc quōdam Zuinglius? ſimplicitatem eſſe cōtendit,admirabundus nos perſuaderi etiam à Chriſto potuiſſe in re tam nō poſſibili. Horreo plura dicere ſuper blaſphemiis tantis, quas iſti tamen claudi,vno ſtantes pede profundūt elati & inſolentes. volunt diuinæ omnipotentiæ metam ponere & obſtacula, imperiti ſcripturarum,& virtutis diuinæ ignari. Porrò tam obſtinati & indurati plerunque redduntur hæretici,vt cō-

Mat. 12. ſtantiores magiſq; obfirmato animo ſæpe ſint etiā ad mortē pro erroribus ſuis obeundā,quàm multi fideles pro fidei catholicæ veritate,neque deſunt exempla hæreticorū,qui velut tripudiantes cū ad ſuppliciū ducerentur, cecinerint: Homo Dei ducebatur,aut ſimile quiddā. Quòd ſi autem hæreticorum mortē & cædem ſanctorum conferamus ſuppliciis,plurimū ſanè videbim^9 diſcriminis,nō eo ſtatim,quòd

Pſal. 115. prætioſa eſt mors illorū,hæreticorū verò interitus ſempiternus eſt & execrabilis,ſed etiam ratione gaudij ac volūtatis moriendi,qua de re iam diximus. Nam quod exultant hæretici ad mortē properantes,gaudiū tantùm eſt beluinū quoddā & furioſum,efferum,planeq; inſanū,deſperatione plenū & vana opinione,expers omnis dulcedinis & gaudij ſpiritalis. neq; aliter faciunt quàm latrones quidā aut principum ac patriæ proditores,aut ciuitatum hoſtes,geſtiētes etiā,cū ſint iam morti proximi. Lōgè aliter autem ſe habet lætitia ſanctorū martyrū,quæ in charitate Dei eſt radicata, non contumax,ſed benigna,patiēs,ſuauis,plena ſpei & fiduciæ:planeq; talis,quæ ſuauiter intus animū ſolatur & recreat ſpiritum,exterius verò etiam dolorē corporis minuit. Hæc itaque diuerſitas eſt martyrū diaboli, & eccleſiæ,qua

Gerſon. de re aliàs plura. vide Gerſonē. 9 Quàm vulgare,tam verū eſt illud, Nulla calamitas ſola : ſemper enim abyſſus abyſſū inuocat. atque ideo non ſinit Deus quenquā tam abominabile peccatū & crimē hæreſeos incurrere,niſi plura cōcurrāt ſimul,puta ſuperbia,ignorantia,negligētia,puſillanimitas,philautia & multę inordinatæ affectiones mētis. Vt igitur quilibet catholicus poſſit ſe facilè ab incurſu iſtiuſmodi luporū pręmunire,ſimulq; cōſiderare ſtupēda iudicia Dei:

age breuiter iam expediamus, vnde fiat quod ſinit Deus aliquem cadere in tam abominabile ſcelus hæreſeos.

1 E primo ſtatim loco ſe offert ignorantia eorum, quæ captu intellectus hominis aſſequi poſſet. id ita intellige, Cùm primùm aliquis eo temeritatis peruenerit, vt iã ſibi videatur ſapientiſſimus: conetur etiã illa diiudicare, quæcunque fiunt in eccleſia, & iã de emendatione ſingulorum cogitet, ad huiuſmodi inſolentiã & ſuperbiã, planéque væſanã philautiã vbi quis peruenerit, viſus iã ſibi intelligere omnia, ſe ſapere ſolũ, nihiliq; faciat quicquid omnibus retroactis ſeculis ſit actum in eccleſia: hæc nimirum horrenda & plus quàm Luciferiana eſt ſuperbia Neochriſtanorum. Aut quis non extremã temeritatẽ, neſcio dicã magis an ſtoliditatẽ, æſtimet, ſi quis ſic dicat, In hac ciuitate N. ſunt ſenatores, ſunt conſules quidã, ſed ætate ac prudẽtia non itẽ valẽtes. ij tantã ſibi arrogant ſapiẽtiam, vt maiores ſuos omnes (qui tamẽ homines fuerunt prudentiſſimi) lõgo interuallo multíſque paraſanguis poſt ſe relinquant, vt imo præ ſe eccleſiam catholicam totam ſpernant, contẽnant, calumniẽtur. Vnde hæc omnia? quoniã intellect⁹ ſui capacitatẽ probè ſatis dimenſi non ſunt, ita vt non norint quantum capiat: nã de intellectus noſtri imbecilitate tota vndiq; plena eſt ſcriptura. Ecce enim magn⁹ ille & præclarus propheta clamauit ad dominũ, A A A domine, ne ſcio loqui. Et iſti ſcioli ſenatorculi, belluli ſcilicet conſiliarij, qui conſilij ſui modum ignorant ipſi, ſtatim ſciunt omnia, verentur neminẽ, norũt quid myſteriorum cõcluſum ſit in cœleſtibus, quoniam in hoc Paulum ſuperant, quod in quartũ etiã cœlum perruperũt vltra illum. Vah vah dementiã hominum. Vah faſtũ & dolos diaboli, qui pro ſapientiſſimis habitos ad tantã redigit inſaniam. Sed quãdo tãta eis tum ciuilitas cùm cõſiliorũ peritia inſit, vnde fit vt ignorent iſtud Socratis, Hoc ſcio quod neſcio? Verè hic menſuram nouit intelligẽtiæ ſuæ & capacitatẽ, loquens vtique hoc non de ciuilibus rebus, quarum erat peritiſſimus, ſed de cœleſtib⁹. Hoc etiam eſt quod Bernardus dicit, Non eſt nihil, te ſcire te nihil ſcire. Nimium inſiſto, quãuis id exigat materia, vos tamen cùm ſitis catholici, iſtis monitis non multum indigetis: & apud quos opus eſſet hæc dicere, non audiunt illa, quoniam obicẽ poſuerũt iam olim ſpiritui ſancto: moréque Turcico non fe-

Cur Deus ſinit homines cadere in hæreſim.

Hiere. 1.

Laertius.

Bernar.

runt aduerſus errores ſuos quicquam prædicari:imò vt ſuperēt Turcas impietate ſua, miſſas quoque celebrari apud ſe non ſinūt.Hi itaque iſti ſunt homines licentioſi,qui cum licentia cupiunt intrare infernū.Diabolus enim eſt protector eorū.O domine Ieſu Chriſte, ne ſinas obſecro illos ſic perire,quin potius illumina vultum tuum ſuper eos, neque permittere ipſos in tanta ſuperbia demerſos interire.Non fuit animus eouſque extendere materiam illam,ſed huc me impulit zelus domini,& ſalus veſtra,omniumque qui miſerè adeò nūc à crudeliſſimis iſtis tyrānis opprimūtur & coguntur aduerſus Dei, pontificum, Imperatorum ipſiúſque adeò naturæ leges, ad obſeruandas illorum perditiſſimas conſtitutiones.Nunc breuiter percurramus quæ reſtant.

10 Ex multis quæ annumerari poſſent, neque nulla nec poſtrema hęc quoque cauſa eſt,quoniam intellectum ſuum quem à vera fide auocant, ad errores iſtos conuertunt, ita ſubmerſi in illis,vt quicquid cōtrarium ſapit,etiam audire nolint:iuxta iſtud Sapientis,Stultus nō recipit verba ſapiētię,niſi ea dixeris quę verſantur in corde ei⁹.ſicut enim nō poteſt videre homo quę retrò eum ſunt,ita hæretici vbi ſemel à fide auerſi fuerint, retro ſpicere non poſſunt ad fidei veritatē,tātùm in ea qui cœperunt ingredi,ſemita ſpinoſa errorum pergunt:neque aliud aut vident, aut conſiderant, ſicut Dauid inquit, Verba oris eius iniquitas & dolus, noluit intelligere vt bene ageret. Quid quod etiamſi miracula operetur Deus,cuiuſmodi exhibita ſunt plurima aduerſus Lutheranos,tunc quoque recuſant credere? Quid quod nec ſcripturas,nec rationes ſolidas patrum accipiunt, nec doctorem aliquem legunt?aut ſi qui ſunt,qui legunt,qui tamen ſunt pauciſſimi,ii quoque non eo legunt animo,vt inde veritatem colligant,ſed tantùm tenebrarum ſuarum caligine,illa quoque probata ſanctorum patrum ſcripta offuſcant:ſicque eis fit,quod prędixit Dauid, Neſcierunt,neque intellexerunt, in tenebris ambulant. & iſtud quod Eſaias ait,Neque vident,nec intelligunt,vt confundantur.

Prou.18. *Pſal.35.* *Pſal.81.* *Eſa.44.*

3 Ratio tertia aſſignari poteſt,tum ſublimitas credendorū,tum ruditas intellectus humani. Quomodo Capharnaitis obtuſior eſt intellectus,quàm vt percipiant credántque,diuina potentia corpus vnum in diuerſis eſſe locis poſſe.Sic etiam accidentia panis ſine ſubiecto in ſacramento

eſſe renuunt Lutherani, nolentes credere iſtud Pauli capti uandum eſſe intellectum noſtrũ ad obſequium Chriſti. Oq̃ hic currus, quod aiunt, bouem trahit, cũ oporteat prius credere quàm intelligere: iuxta illud Chriſti ad Marthã, Si crediderís, videbis gloriam Dei. Iſtis autem, qui cum ante fidẽ cupiunt intelligere, dici poteſt illud Eſaiæ, Niſi credideritis, non intelligetis (ſecũdum ſeptuaginta, & ita legit Auguſtinus) Quicũque autẽ verè pij ſunt Chriſtiani, intellectũ ſuũ eleuant lumine fidei vltra naturam & vires illius atque admirãdi & attoniti ſtupẽt omnipotẽtiã Dei. Hoc eſt quod Auguſtinus dicit, Deus lumẽ eſt, ſed pectorũ & animarum, non corporum. lumen hoc quiſquis non videt, ſimilis eſt caliganti in ſole. 4 Magna quoque eius rei cauſa eſt negligentia inquirendi auxilij diuini, & ſocordia credendi. fides enim nõ ex natura, ſed donum Dei eſt. atque ideo nos quoque decet nimium nõ tribuere ſapientiæ noſtræ, ſed deprecari dominum pro incorrupta fidei integritate, & clamare, En credimus domine, tu modò adiuua incredulitatẽ noſtrã. Et iterum, Domine, adauge nobis fidẽ. Expreſſit hoc quoq; Paulus, dicẽs, Gratis ſaluati eſtis per fidẽ, nõ ex vobis, quia donum dei eſt. Noſtrates autẽ Neochriſtiani nouellis quotidie chartis inſidẽt, atque ex ſeipſis indies nouam fidẽ excogitant, nihil minus facientes, quàm vt illam petant à Deo. Errant igitur, & cùm aliàs omnis homo ſit mendax, ipſi ſiũt mẽdaciſſimi. Veſpertiliones tantùm ſunt hæretici, & vlulę, noctu tantũ circũuolitant, nec vnquã ad ſolem perueniunt, iuſtitiæ, dum magis amplectũtur rancidos hæreticorũ commentariolos, quàm iuſta ſanctorum patrum volumina. Nõne enĩ ſic eſt? magis placebis Neochriſtiano alicui, vel corroſum illi afferẽs libellum Vuiclephi, Roclzenzani, Huſſij & ſimilium, quàm ſi recens inuentum, & antehac nunquam viſum ei afferas librum Auguſtini, Chryſoſtomi, Cyrilli, aut Ambroſij. Quæ ſumma & execrãda eſt abominatio, talis planè, vt de ea locutus eſt dominus, dicens, Lux venit in mundum, & magis dilexerũt homines tenebras quàm lucẽ. Quid itaque reliquum, niſi vt tandem perueniãt ad principem tenebrarum in æternam damnationem?

11 Iamiam animus erat vela contrahere: & ecce plures ſe mihi offerunt rationes, quas etiam oportet euoluere, & quinta quidem eſt, obex peccati ſicut enim qui ma-

2. Cor. 10
Ioan. 11.
Eſaiæ. 7.
Auguſt.
Aug. lib. 1. retra. cap. 23.
Marc. 9.
Lucæ. 17.
Ephe. 2.
Pſal. 115.

le videt, manu contegit oculos, ne offendant eum radij ſolis: ita & peccatũ ſiue cõfuſio eſt circa peccatum in multis, qui ideo ſolem iuſtitiæ videre nõ poſſunt, iuxta illud Iob,
Iob.24. Rebelles fuerunt lumini, neſcierunt vias eius, nec reuerſi ſunt per ſemitas eius. Eáque eſt peccatorũ conditio, vt qui vnũ fecit, ad plura prolabatur. ſicq; qui in ſordibus eſt, obſordeſcat adhuc, ſic multi iam homines perditę leuitatis, fa
Apo.22. cilius ad hæreſim prolabuntur: quod ante & peccatis pluri mis onuſtã humeris geſtant ſarcinã, & cõfuſione velut veſtimento amicti circumeunt. ſic filij ſacerdotũ & monacho rum plerunque ad hæreſes prolabuntur vſurariorum. Huc pertinet qđ inter hæreticos impunè licet peccare quibuſlibet, nec aliqua eſt bonę diſciplinæ ratio. neq; enim refert apud eos, ieiunet ne aliquis an oret, an feſtũ diẽ ſanctè trãſigat. nec quicquã intereſt num cõfiteatur, num offerat, num audiat miſſas, liberè licet carnibus veſci, dũ volũt & habẽt, proceſſiones nõ obſeruãt, lumina nõ accẽdunt, neque dies anniuerſarios celebrãt. Ecquid hoc ordine facili⁹? quid hac
Matt 7. ſemita ad gehẽnam tritius? nã ſi ad cœlũ tẽditis, ad illã anguſtam Chriſti viã quantocyus properate. Nõne putatis adulteræ placere hoc cũ audit ſibi nõ eſſe confitendũ? an nõ ſic audet quod aliâs vitaret? Nónne monachis & veſtalib⁹ arrideat, dũ audiũt licere ſibi ſecundũ carnem viuere, dum prædicatores eorum bis ſtulti & ter mali obgãniunt, id ita rectè fieri, & à Papiſtis, quos vocant, immeritò prohibitum?
Hiere.8. Iſti ſcilicet ſunt, de quibus Hieremias, Sanabant, inquit, cõtritiones filiæ populi mei ad ignominiã, dicẽtes, pax pax, cũ non eſſet pax. Iſti etiã ſunt prophetæ mendaces, de quorum
Ezec.13. improbitate cõqueſtus apud prophetã dominus, dixit, Deceperunt populũ meum, dicẽtes, pax pax, & nõ eſt pax. pariete liniebãt luto abſq; paleis. Et deinceps velut viuis coloribus aptiſſimoq; penicillo depingit propheta Neochriſtianorum prædicatores: dicens, Væ qui conſuunt puluillos ſub omni cubito manus, & faciũt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis, ad capiendas animas. & cùm caperent animas populi mei, viuificabant animas eorum. Et violabãt me ad populum meũ, propter pugillum hordei & fragmentum panis, vt interficerent animas quæ non moriuntur, & viuificarent animas quæ non viuunt, mentientes populo meo, cre-
Greg.18 dent mendacijs. Et Gregorius, Quiſquis ergo malè agen-

tibus adulatur, puluillũ ſub capite vel cubito iacẽtis ponit: vt qui corripi pro culpa debuerat, in ea fultus laudibus, molliter quieſcat. Ad hunc modũ prædicatores iſti carnis, homines attrahunt, dũ eis omnẽ vitiorũ colluuiẽ liberè permittunt, dum miſſas & vigilias explodunt, ieiunia & cõfeſſionem etiam in exiliũ relegant. Væ autẽ iſtis qui dicunt malum bonum, & bonũ malũ: qui ponunt tenebras lucẽ, & lucem tenebras: qui ponunt dulce amarũ, & amarũ dulce. Væ vobis qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & apud voſmetipſos prudentes. Aut potuiſſet ne propheta magis propriè depingere ſceleratã iſtorum malignitatẽ, qui execrabiles ſunt omnino, iuxta illud Salomonis, Qui dicunt impio, iuſtus es, maledicent eis populi & deteſtabuntur eos tribus: qui arguunt eũ, laudabuntur, & ſuper ipſos veniet benedictio. Certè magna iſtorũ errorum cauſa ſita eſt in peruerſis prædicatoribus, de quibus Paulus, Inquinatæ ſunt eorũ mens & conſcientia, Confitẽtur ſe noſſe Deũ, factis autẽ negant, cùm ſint abominati & increduli, & ad omne op⁹ bonũ reprobi. Multa dici poſſent de flagitijs & ſceleribus Neochriſtianorũ, ſed nunc mitto. Miror tantũ auditorum illorum ſtupiditatem, quos ſanè vel non ſatis bonos vel minùs prudẽtes eſſe oportet, quod dum audiũ prædicatorũ ſuorum inſtabilitatem, inconſtantiã, & pugnantiſſimam contrarietatẽ: tamen pertinaciter adeò ipſis credunt & adhærent non credituri tantũ vel Auguſtino vel Chryſoſtomo, etiãſi viuos audirẽt. Verùm non poſſunt iſti quicquam conſtans & firmum efficere, quia impius opus facit inſtabile.

Moral. cap. 3. *Eſa. 5.* *Prō. 24* *Tit. 1.* *Sapien. 11*

12 Ad extremũ coronidis loco iubet rationes adhuc tres annectere, & ſeptima quidẽ ſuperbia eſt & huiuſmodi philautia, vt ipſi ſibi placeant homines. ſic Hieronymus in multis locis matrẽ hæreſum facit ſuperbiam. Hoc eſt quod propheta dicit, Arrogantia tua decepit te, & ſuperbia cordis tui. Addit Gloſſa, Quilbet hæreticus arroganter nimium de ſe prædicat, quoniam ſuperbia facit hæreticum, non ignorantia. & Bernardus ait, Superbo oculo veritas non videtur, ſed ſyncero. Non inferiorem porrò ſuperbia efficaciam hic habet auaritia. Sic enim Sapiens dicit, Auaro nihil eſſe ſceleſtius, quoniam & animam ſuam venalẽ habet, & in vita ſua proiecit intima ſua. Aut cur putatis multos etiam præclaros viros, Lutheranos & Zuinglianos fieri, niſi

Hier. ſuper Oſe. 4. *Abdiæ. 1* *Hier. 49* *Bernard.* *Eccle. 10*

quod vident opulenta tibi aliquot cœnobia diripi, cenſus vi occupari, decimas, anniuerſaria & fraternitates abrogari, indeq; ſperant quæſtū? neque adeò tamē illi inhiant, vt negligant eccleſiam, prouident enim ei de tribus aut quatuor etiam ſcilicet bonis (ita coram plebe pollicentur) & doctiſſimis prædicatoribus, de quorū ſalario quicquid reliquum eſt, quæris in quē conuertatur? ineptè, id totū in publicam & diuitē arcā congeritur, ſanè in arcam diuitē, vnde nihil ſperandū ſit pauperibus, quorū ſolo prætextu cęteri interim fiunt opulētiſſimi, dum iſtis algere & eſurire licet fortiter. Præclarè enim hic agitur, quia quanuis ſancti contemnantur, intereà tamen aureæ & argenteæ ipſorum arcæ, imagines, thuribula, calices cōfringuntur, & quæcunq; alia ſunt

Dan. 5. vaſa Deo, cultuiq; diuino dicata, in prophanos vſus conuer-

2. Mac. tuntur. O q̄ non attendunt exēpla regis Balthaſaris, Antio-

3. & 5. chi, Heliodori, & ex præcipuis Pōpeij Magni, qui cū antea

Ioſephus maximos geſſiſſet triuūphos, vbi primū templa violare cœpit, infœlices ſemper habuit exitus. Et quid inde ſperandū niſi partim eternū ſupplicium, partim non plus fructus q̄ ex auro Toloſano, cū nihil hic fœlicitatis nihil fortunæ bonæ

1. Tim. 6 eſſe queat? miſſas abrogant, ſacerdotia abolent, cenſus corradunt egregiè, neque vident illud oraculū è Paulina tripo de profectum: Quia qui volūt diuites fieri, incidunt in laqueos diaboli, radix omnis mali eſt, auaritia & cupiditas, eā

Gregor. quicunq; appetunt, errant à fide, inſerētes ſe doloribus multis. Sed accedat Paulo & alius teſtis ſanctus Gregorius, & ſacrilegos iſtos prædatores coarguat. Et ſacrilegum, inquit, & cōtra leges eſt, ſiquis quod venerabilibus locis relinquitur,

Hieron. prauæ voluntatis ſtudijs, ſuis tētauerit cōpendiis retinere. Accede aūt & tu ſancte Hieronyme, & da teſtimoniū aduerſus ſacrilegos iſtos, Amico rapere quicquā, furtū eſt: at eccleſiā fraudare ſacrilegū eſt. Atq; huiuſmodi flagitiū graui ſem

Lib. 3. per ſupplicio apud idololatras punitū eſt, autore Lucano,

Quis enim læſos impunè putaret
Eſſe deos?

9 Ad hæc omniū multum facit inordinata voluntatis affectio, ſicut nunc, prohdolor, plurimi lutherani fiūt ob inueteratum ſuum odiū, quod ſemel aduerſus clerū vniuerſum, conceperunt. vnde & prædicatores ſuos inſtigant ad inuehendū contra Papā, pontifices & ſacerdotes. Quis enim hæ

reticorũ,inquit Hieron.nõ deſpicit eccleſiaſticos? Quis hæ reticorum non exultat in malis eorũ? Et tales quidem homines irrequieti,ait Gerſon,corrũpunt omnẽ ordinem hierarchicũ,non in eccleſia tantũ,ſed & in ſeculari politia, tales infecerunt regnũ Angliæ,deſtruxerunt ſtudiũ Pragenſe,& vſque ad Scotiã peruenerunt. Quid ſi pius ille pater reuiuiſcens,in hæc noſtra redeat tẽpora? quid obſecro dicturus eſſet, cõſpicatus Lutherana rabie laborare tot inclytas, illuſtréſque regiones,Morauiam, Liuoniam, Daciã, Pruſſiam, Saxoniam,Haſſiam,& quaſdam alias, quanuis non ex integro,quia Deus reſeruauit ſibi aliquot milia,qui non curuauerunt genua ſua ante Baal? Sufficiãt igitur hæc in præſentiarum dicta, diſcantq; hinc Neochriſtiani, ſe non excuſari de ignorantia,nihilq; eſſe quod clamitãt, ſe quicquid faciunt,animo bono facere,in laudem & gloriã Dei. Quia ſic Iudæi quoq; rati ſunt obſequiũ ſe præſtare Deo,quum Chriſtum crucifigerent,Stephanũ lapidarent, Matthiã aliósque apoſtolos & martyres occiderent, & tamẽ grauiſſimè in hoc peccarunt. Nos iam cõmunibus votis deprecemur dominũ, vt gratia ſua clementer illuminare dignetur oẽs, quotquot ab vnitate fidei catholicæ defecerunt, quatenus & ipſi ſemota cæcitate agnoſcant errorẽ ſuum,pœnitentiã agant & confiteantur,planéq; deſiſtant: & ſic ad vnitatẽ fidei reuerſi,nobiſcũ,nóſque cum ipſis ad vnũ illud ouile Chriſti perueniamus,gloriam conſequuturi fœlicitatis æternæ,quã nobis concedat Ieſus Chriſtus in ſecula benedictus, Amen.

Hier. ſuper Abdiam.

Gerſonis notabile dictum.

*IN CELEBERRIMA FESTIVITA*TE PENTECOSTES, EVANG. IOANNIS XIIII.

N illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabi, & pater meus diliget eum, & ad eum
I *veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Qui non diligit me, ſermones meos nõ*

ſeruat. Et ſermonem quem audiſtis, non eſt meus, ſed eius qui miſit me patris. Hæc locutus ſum vobis, apud vos manens. Paracletus autem ſpiritus ſanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Nõ turbetur cor veſtrum, neque formidet. Audiſtis quia ego dixi vobis, Vado & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad patrem, quia pater maior me eſt. Et nunc dixi vobis priuſquam fiat, vt quum factum fuerit, credatis. Iam non multa loquar vobiſcum. venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Sed vt cognoſcat mundus quia diligo patrem, & ſicut mandatum dedit mihi pater, ſic facio.

HOMILIA PRIMA.

Dilectiſſimi in Chriſto frares, hac tam ſolenni feſtiuitate, Deus pater & filius ſpiritum ſanctum miſerunt chariſſimis diſcipulis, iuxta promiſſum. Venit ergo ſpiritus ſanctus cum ſonitu vehementi, & in ſpecie linguarum ignearum, ad declarandum quia corda eorum venerat inflammare & incendere igne diuini amoris: cuius incendium internum, linguæ iſtæ externæ ſignificabant. Quamobrem euangelium hoc hodie legi ordi-
Gregor. nauit eccleſia, quando dixit dominus diſcipulis: Qui diligit me, mandata mea ſeruabit. Quo vnico verbo mendacij coarguit pleroſque Neochriſtianos. quis enim eſt qui cùm interrogatur, an diligat Deum, non reſpondeat ſe diligere illum? At nos, ſi verum ſcire volumus, accommodemus illam
Ioan. 8. ſolidam & certam amuſſim Chriſti verbũ. Qui diligit me, mandata mea ſeruabit. Ideoque cùm pauci ſint, qui mandata Dei cuſtodiant, pauci diligunt Deum: quoniam probatio charitatis, exhibitio operis eſt. Atque hoc Ioannes etiam teſtatur, inquiens, Hæc eſt charitas Dei, vt mandata e-
1. Ioan. 2 ius cuſtodiamus. & paulò ante, Qui dicit ſe noſſe Deum, &

mandata eius non cuſtodit,mendax eſt, & in eo veritas nõ eſt.Poteſt hoc etiã ex verborũ circunſtantiis colligi.interrogauerat enim illum Iudas Thaddæus,dicens, Quid eſt ꝙ nobis te manifeſtaturus es,& non mundo? Quæſierat ecce, ait Auguſt.diſcipulus de domini manifeſtatione,& audiuit de dilectione atq; manſione, quia dilectio diſcernit ſanctos à mundo:&quibus Chriſtus dat ſuam dilectionem,illis donabit in fine ſuam manifeſtationem, & diligentibus ipſum manifeſtabit ſe, diligentes aũt eum, non ſunt mundus hic, quoniam ſic etiam Iudas interrogauerat illum ex dilectione,vt teſtatur Chryſoſt.Cùm plura hic dici poſſent de ſeruandis mandatis Dei,quoniam in corde,ore & opere cuſtodienda ſunt illa,ſic Moyſes ait,Verba quæ præcepti tibi hodie,erunt in corde tuo(ecce cor)& dices ea filiis tuis (ecce in ore) & ligabis quoque in manu tua (en operis conſummationem)Ita Chriſtus etiã ad diſcipulos,Qui habet mandata mea & ſeruat ea, hic eſt qui diligit me. Et ſi bene expendas textũ ipſum, videbis quomodo Chriſtus doceat diſcipulos ſuos. cùm enim dixiſſet, Mundus non videbit me, ſed vos.Et deinceps,Manifeſtabo eis meipſum,quæſiuit Iudas,qũo ſe ipſis,& nõ mũdo manifeſtaturus eſſet. Illud autẽ quòd dixerat dñs,vos, Iudas de ſolis apoſtolis intellexerat, ꝙ nũc dñs de fidelibus omnibus diligentibus ſe,dictũ oſtendit.eſtq; hæc communis & vniuerſalis regula, dominũ hoc de omnibus credentibus intellexiſſe,quomodo dubitãs alicubi Petrus quæſierat, Ad nos ne dicis parabolã iſtã, an ad omnes?Et alibi dñs ipſe quib⁹ ediſſerat aperit,dicẽs,Quod vobis dico,omnibus dico,vigilate. Quibus omnibus,niſi electis & dilectis ſuis ad corpus eius pertinentibus,quòd eſt eccleſia? Non iis itaq; tantùm locutus eſt Chriſtus,qui loquentem audierunt,ſed &apoſtolorum ſucceſſoribus,maioribus noſtris,nobis & poſteris noſtris, quotquot credituri ſunt in illum. 2 Sequitur,& pater meus diligit eũ.Ecce quiſquis Chriſtum diligit, viciſſim diligitur à patre, ſicut deinceps dixit dominus, & pater diligit vos, quia dilexiſtis me.Ex vtraq; illa dilectiõe patris & Chriſti,quid ſequatur, porrò declarat cùm ait, Ad eũ veniemus,& manſionẽ apud eum faciemus.Ecce ſapientiam Chriſti,ecce benignitatem & miſerationẽ Dei. Solus interrogauerat Iudas, quomodo manifeſtaturus eſſet ſeipſos & nõ mundo,dominus reſpon-

Ioan.14. *Auguſt.* *Chryſoſt.* *Deute.6.* *Ioan.14.* *Cyrillus.* *Mat.24.* *Mar.13.* *Auguſt. ad Eſitiũ.* *Ioan.10.*

det & promittit,nec illi tantùm qui quæſierat,neq; ſolis apoſtolis,ſed omnibus credentibus,ſe cum patre venturum,
August. & manſionem ibi facturum:nam de ſpiritu ſancto iã antea
*Ioan.*14. dixerat,Apud vos manebit & in vobis erit.Penſate,fratres chariſſimi,quãta ſit iſta ſolennitas, habere in cordis hoſpitio aduentum Dei. Vide tamẽ duo hæc eſſe,ad eum veniemus,manſionem apud eum faciemus:quo ſignificare voluit dominus, ſe non apud omnes manſionẽ facere ad quos venit,quoniam ſunt non pauci,qui pœnitentia acta conuerſi ad dominum,tempore tribulationis recidũt in priora peccata:apud hos ſanè manſionem nõ facit Deus,ſed quiſquis verè diligit Deũ:adeò vt tam obſirmato ſit animo per charitatem,quod nõ decidat in aduerſis,ibi denique manſionẽ facit dominus.Et hæc quidam trium perſonarum mãſio in anima hominis fidelis præfigurata eſt tũc,cùm tres angeli
*Gene.*18. hoſpitio accepti ſunt ab Abrahã , qui tres illos vidit quidẽ,
2.*Cor.*6. ſed vnũ adorauit.Meminit eius rei Paulus ad Corinthios, dicit enim domin⁹,habitabo in eis,& ero eorũ Deus,& ipſi erunt mihi in populũ.Ita vir ille dicit prophetæ,Fili ho-
*Ezec.*43. minis,locus ſolij mei,& locus veſtigiorum pedum meorũ, vbi habito in medio filiorũ Iſraël. O bis fœlicẽ, ô ter quaterque beatum, ad quem hodie venit ſpũs ſanctus ſimul cũ patre & filio. Vę iſtis,ad quos illi venire recuſant. Vę enim, iis ad quos cùm venerint, manſionem tamen apud eos nec inueniunt,nec faciunt vllam,ſicut apud Saulem, qui quàm
1.*Reg.*1.5 bonus erat primulum,tam perditus & peruerſus deinde factus eſt. Rationem porrò reddit dominus,quia qui nõ diligit me,ſermones meos non ſeruat. Ecce quàm in charitate poſitum hoc eſt totum,adeò vt quiſquis nõ diligit Chriſtũ, neq; patrem deinde viſurus ſit,nec ſpiritum ſanctum: & vt
Chryſo. maximè filium conſpecturus ſit venientem iudicem,tamen hoc illi eueniet non ad cõſolationem,ſed iudiciũ. Sunt qui ſuperiora omnia de manifeſtatione intelligãt reſurrectionis,qua per dies 40. viſus eſt diſcipulis: nos tamen noſtram hanc expoſitionem eo lubentius adduximus,quòd ad nos & oẽs fideles ſe extendit. omnes enim nos paratos,hodie verò maximè eſſe addecet ad hũc ſpiritum ſanctũ ſuſcipiẽdũ,totamq; trinitatem. vnde dici etiam nos nobis queat, templũ
1.*Cor.* 3. Dei ſanctum eſt quod eſtis vos. 3 Quur autem ſeruandi ſint ſermones ſui,iam porrò cauſam aperit,dicẽs illos non

eſſe ſuos,ſed eius à quo miſſus erat patris. Quid enim aliud eſt verbũ Chriſti,niſi euangelium? & hoc quid aliud,quàm Dei patris mandatum? Sic ille firmamẽtũ,vt inquit Cyrillus,in mediũ afferre voluit,quo audientiũ mentem inuicto confirmet robore,vt Iudæorum ſpreta imperitia, euangelicam magno animo ſequãtur doctrinam. Sic alibi ait, Doctrina mea nõ eſt mea,ſed ei⁹ qui miſit me,patris. Et ad Nicodemum,quẽ miſit Deus, verba Dei loquitur. Ad Iudæos quoq; clamat,Quia ego ex meipſo nõ ſum loquutus,ſed qui miſit me pater,ipſe mihi mandatum dedit,quid dicam aut quid loquar. Non ita accipiendum tamen hoc eſt,quaſi doctrina Chriſti ſua non ſit,vna enim eſt omnium triũ perſonarum. hoc ergo tantùm voluit,quòd à ſe cõficta nõ ſit, vel etiam quod non ſua tantùm ſit,ſed & patris & ſpiritus ſancti. ſancta itaq; & ſalubris illa fuit,& à Iudæis nihil minus quàm contẽnenda. Auguſtinus ſic habet, Quum nõ à ſeipſo ſit filius Dei,neq; de ſe ipſo loquitur: nã & eſſentiã ſuã & operationem & ſermonẽ oẽm à patre habet. & ſuus itaq; eſt ſermor,quia loquitur illum:& ſimul non ſuus, quia non à ſeipſo loquitur. Deinde aliter exponit,cui etiam cõſentit Gregorius,quòd ſeipſum voluerit intelligi,quia in principio erat verbũ. non itaq; ſuũ,ſed patris eſt verbũ. quomodo nec ſua imago eſt,ſed patris. Sin autem hoc Chriſti verbũ de humanitate ipſius intelligatur,facilis eſt ſenſus: ſiquidẽ doctrinam euãgelicã humanitas Chriſti à ſe nõ habet,ſed à Deo. Vnde diſcãt omnes prædicatores ſic pro cõcione dicere,vt ſimul verè poſſint dicere cum Chriſto, Sermo quem loquor,nõ eſt meus,ſed eius qui miſit me,patris. dico verè, vt poſſint illud profiteri contra Neochriſtianos,qui cũ clamitẽt verbũ ſe prædicare Dei & euãgeliũ,nihil tamẽ aliud prædicãt quàm ſomnia ſua,ſuáſq; hæreſes, idẽtidem vt cuculus cantilenã eandem occinunt. Quærere tamẽ poterãt diſcipuli,quinam ille eſſet ſermo patris. Reſpondens itaq; dñs,ait,Hic ipſe quem loquutus ſum vobis, cũ adhuc conuerſarer in carne. Geminã planè ſic nobis eſſe inſinuat mãſionẽ. Alia enim eſt illa,quã promiſit futurã: hæc verò alia, quam præſentẽ eſſe teſtatur: illa ſpũalis eſt,atq; intrinſecus mẽtib⁹ redditur: hæc corporalis,forinſec⁹ oculis atq; aurib⁹ exhibeť. Et illa eſt de qua dixit, Ego vobiſcũ ſum vſq; ad cõſũmationẽ ſeculi. Sic verbũ incarnatũ & manet & recedit.

Cyrillus. *Ioan.7.* *Ioan.12.* *Auguſt.* *Gregor.* *Auguſt.* *Mat.vlt.*

Gregor. recedit corpore,manet diuinitate addit Cyrillus, Quando
Cyrillus. nobiſcũ Chriſtus ratione deitatis nõ manet,qui omnia re-
plet,& à nulla re abeſt·Ab homine igitur dictũ eſt,Hæc lo
Baruch.1 quutus ſum apud vos manens.Sic prophetia Baruch imple-
ta eſt,In terris viſus eſt,& cum hominibus conuerſatus eſt.

4 Quum iam ſæpe prædicationem Chriſti audiſſent apo-
ſtoli,neq; tamen intellexiſſent, quamobrẽ ſæpius ipſum de
intellectu interrogabant,vt Petrus,Thomas , Philippus &
Iudas in cœna,cogitare apud ſe poterãt,Quid eſt quod ſer-
mones ſuos non intellectos toties audiuimus?Idipſum præ-
uenire volens,ſubiũxit dominus,Paracletus ille quem mi-
tet pater in nomine meo,docebit vos omnia . Caue tamen
tu ſuſpiceris tantùm Chriſtũ loqui,& ſpiritum ſanctum do
cere ſolùm:vtrunque enim illud commune eſt tribus perſo
nis,ſed ita,quoniam trinitas eſt,oportebat ſingulas inſinua
Auguſt. re perſonas,eàſq; nos diſtinctè audire, inſeparabiliter in-
telligere.Atque nõ apoſtolis tantùm,ſed vniuerſæ eccleſiæ
doctorem illum paracletum dedit dominus.vnde etiam nõ
illam docet,regit & gubernat,nequa impingat aberrans in
fide.Magiſteriũ autem illud ſpiritus ſancti deſerunt hære-
tici omnes & ſchiſmatici,cumq; fontẽ fidei relinquant,re-
liquum nil eſt,niſi vt in miſerabiles concidant errores. Et
quàm pulchrè omnia docuerit ſpũs ſanctus diſcipulos,no-
men vel hac vna die ſatis manifeſtè apparuit,quãdo intre-
pidos & fortiſſimos illos reddidit ad prædicandum cũ fru-
ctu,& quidem tanto,vt prima ſtatim die ad piſcatoris vocẽ
conuerterentur tria milia hominum & baptizarẽtur? ſicq;
omne id quod obſcurũ eis fuit antea, iam hoſtie intellexe-
runt manifeſtiſſimè,quodcunq; ad ædificationẽ fidei facie-
bat & eccleſiæ.Duo itaq; Chriſtus commemorat,quę ſpiri
Gregor. tus ſanctus facturus erat docturus eos omnia,& ſuggeſturus
etiam quæ Chriſtus dixiſſet.ſuggerit autem ſpiritus ſanctus
non quòd ſciẽtiam ab imò inſerat,ſed ab occulto,& docuit
ille quidẽ quæcunque non dixerat Chriſtus,ſuggeſſit verò
Theoph. quæcunq; obſcura dixerat dñs:vel quæ propter imbecilli-
tatẽ rationis memoria comprehendere nõ poterant apoſto
li.Quæ magna eis fuit cõſolatio,quod cùm diſcendi fidem
nondum haberent,amiſſo tamen magiſtro,aliũ habituri eſ-
Chryſo. ſent doctorẽ, eumq; manifeſtum, qui ſe docere omnia: im-
Iob. 32. pletumq; ſic eſt illud dictum Iob, Inſpiratio omnipotentis

dat intelligentiã. Quomodo autẽ id factum ſit, refert Gregorius,& ait, Niſi idem ſpiritus cordi adſit audiẽtis, ocioſus eſt ſermo doctoris: niſi intus ſit qui doceat, doctoris ligua exterius in vacuũ laborat. Et hinc illud eſt, quod multi ſermonem aliquẽ audientes, non æqualem fructum inde rẽportant: quoniam doctor internus quoſdã ſpecialiter docet, alios non item. Quo facit illud Ioannis. Vnctio vos docebit de omnibus. Hanc nimirum vnctionẽ didiſcit eccleſia iam inde à temporibus apoſtolorum vſque ad nos. neque ſpiritus aduentum expectauit Lutheri, Zuinglij, Oecolampadij, Regij, Capitonis, Buceri: & ſimiliũ, quos rectè hominum monſtra, non homines credas. Admirandum autẽ hic quoddam diuinæ ſapientiæ conſidera myſterium quanuis enim operà trinitatis ſunt indiuiſa, tamen aliqua certis appropriantur perſonis. Ecce quàm pulchrè conueniunt omnia, Deus pater mundum condidit, Deus filius humanum genus redemit, ſpiritus autem ſanctus eccleſiam docuit. *Grego.* *1. Ioan. 2*

5 Cæterum quando ne iota quidem periturum eſt de verbis domini, neq; hęc etiam fruſtra dicta erunt, quem mittet pater in nomine meo. Mittetur enim paracletus ille ſic in nomine meo, quòd nihil alienum à me, vel meis verbis cõtrarium docturus ſit, ſed in gloriam nominis mei. Poteſt tamen & in hunc modum intelligi, quòd in nomine filij vẽturus erat ſpũs ſanctus. Quia ſicut in nomine patris venerat filius, eo ꝙ filius eſſet Dei patris: ita ſpũs ſanctus venturus in nomine filij: iuxta illud Pauli, Miſit Deus ſpiritum filij ſui. Neq; tamen ſic conſolari deſinit ſuo, addit inſuper, Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. Multa de pace dici poſſent, re vtique pia, ſancta & chriſtiana profeſſione digniſſima: ſed ego vos admonitos iam tantùm volo, vt ſectemini pacem, quam Chriſtus quoq; diſcipulis ſuis abiturus, ad patrem reliquit, & vnicè commendauit & vos itaq; pacẽ ſanctè obſeruate, ſi modò chriſtiani ita eſſe cupitis, vt dici vehemẽter optatis: quia vbi pax, ibi & Deus & omnis fœlicitas: vbi cõtẽtio & diſcordia, ibi diabolus & genus omne malorũ. Quòd porrò geminauit pacẽ, eo refert Augu. quoniam pacẽ nobis relinquit in hoc ſeculo, pacemq; ſuã dabit in futuro. Pacẽ nobis ſuam relinquit, qua ſuperemus inimicũ: pacem dat, vt ſine hoſte viuam*. pacem, inouã relinquit hic nobis, abiturus ad patrem: pacem dat nobis nos *Theoph.* *Galat. 4* *Auguſt.*

Ephe. 2. adducturus ad patrem. Imò & Chriſtus ipſe pax eſt, qui fa-
1. Pet. 2. cit vtraq; vnum, Iudæos ſcilicet & Gentes in vnitatē fidei congregans. Etiam hoc temerè nō eſt, quod diſtinctim ait,
Auguſt. Pacem relinquo vobis, pacem meā do vobis, neque enim idem relinquere eſt & dare, atque ea quidē quam relinquit, pax noſtra eſt, vt eam poſſumus ipſi accipere: quam verò ipſe dat, in cœlis eſt, illamque tantiſper habere nō poſſumus, dum in nobis lucta eſt carnis & ſpūs. Et tamen hic quoque pax eſt, quā habere poſſumus ſecundum hominem interiorē, imperfecta tamen ea eſt, quàm diu legē habemus in mē-
Roma. 7. bris noſtris repugnantem legí diuinæ. Et quidē quāuis non negē tam corporalem quàm internā pacē bonā eſſe: vtraq; tamen crediderim pręcipuè hic loquutum eſſe Chriſtum de pace animæ & conſcientiæ, vt ait Paulus, Pax Dei quæ ſu-
Philip. 4. perat omnē ſenſum, cuſtodiat corda veſtra & intelligētias veſtras. Atq; ideo adiecit dominus, Non ſicut mundus dat, ego do vobis, mundus pacē dat, ſine bellis & ſeditionibus, ſed non ad gloriam Dei: quin potius ad promouēdas merci
Auguſt. monias & manutenendas tyrānides, & id genus alia negotia mūdi. Quæ non tam pax vera eſt, quàm fucus quidā pacis: quoniam in iſto genere pacis etiā confœderati plerūq; inter ſe diſſentiunt, alter alteri inſidiatur & peſſimè loquitur. Profectò pax vera eſſe non poteſt, vbi non eſt concor-
Eſa. 57. dia, quia diſiuncta ſunt corda. Quiſquis autem diligit Deū mandata eius ſeruat: ad quem veniens pater manſionē fa-
Gregor. cit, hic pacem veram habet, quū interim non ſit pax impiis, ſed tantùm diligentibus Deum, & faciētibus bonum, & in quorum operibus non minus quàm corde & ore ſpectetur dilectio, quæ otioſa nunquam eſt operatur enim magna, ſi eſt: ſin verò operari renuit, iam nō eſt dilectio. In hac probatione frigidi, imò nulli comperientur Neochriſtiani: qui quicquid in vniuerſum eſt bonorum, contemnunt & eludunt, tantùm abeſt vt quid boni faciant. Vos autem mandata Dei ſeruate: diligite Deum, & viciſſim ille vos diliget, manſionem etiam facturus in cordibus veſtris, quum venerit ad vos. O enim fœlices vos, qui tantæ gratiæ participes efficimini. verè vobis ille pacem ſuam relinquet conſcientiæ bonæ, quam deinde perficiet in vita æterna. Id adeò tu facere dignare fili Dei Chriſte Ieſu, qui cum patre viuis & ſancto ſpiritu, in ſecula benedictus, Amen.

ALTERA HOMILIA IN DIE ſancto Pentecoſtes.

A Ppropinquante iam perſecutione diſcipulorum, magnaq; perturbatione eorũdẽ ex paſſione & morte Chriſti, multis modis ille cõſolatus eſt eos tanquam paſtor bonus: & inter cætera promiſit eis, quòd ſi dilexerint illi Deũ, ipſiúſque mandata ſeruauerint, viciſſim dilecturus ſit eos: inde pollicitus eſt eis ſe miſſurum paracletum ſpiritũ ſanctũ, qui docturus ipſos ſit omnia, & in hoc pacẽ ſuam eis reliquit, & dedit. Tandẽq; concludit hoc caput iiſdẽ quibus exorſus fuerat verbis: dicẽs, Non turbetur cor veſtrũ, neq; formidet audiſtis enim quia dixi vobis, Vado, & iterũ veniã ad vos. Homo abiit, mãſit Deus. Suos deſeruit, ſed nõ dimiſit: atque ideo ipſos non perturbari iuſſit intellectu, vt exciderent fide ad aliquem declinantes errorem, neq, voluntate ed decrementũ charitatis, audiẽtes illum rediturum, ſicuti reuerſus eſt in morte ſingulorũ apoſtolorum, & rediturus adhuc eſt in extremo iudicio, iuxta illud Chriiſti verbũ, Iterum redibo ad vos, & gaudebit cor veſtrũ. Poteſt etiã ad verba pręcedẽtia ſic referri, quia prædixerat ſe abiturũ, & paraturũ illis locũ, tuncque reuerſum aſſumpturũ eos ad ſeipſum. Ita quod hic multis verbis dixerat, breuiter iam repetit atque ad hũc ſenſum facilis eſt intellectus horũ verborum: cũ ait, Vado & venio ad vos, per paſſionẽ & mortẽ diſcedo à vobis ad patrẽ: rurſúſque venio ad vos in morte veſtra, & tunc aſſumã vos ad meipſum. ſunt enim quidam, qui credunt Chriſtum apparere ſanctis & fidelibus in morte ſua, & in electis quidẽ planè ita ſentio, maximè verò apoſtolis, quos in hoc ſibi ex vniuerſo mundo elegerat, vt fidẽ plantarent eccleſiæ Cũ autem ijs omnibus nihil aut certè parũ promouiſſet apud apoſtolos Chriſtus, illiq; nõ deſinerẽ triſtari, porrò reprehendit eos, dicens, Si diligeretis me, gauderetis vtiq;, quia vado ad patrẽ. quaſi diceret, Videmini vobis diligere me, atq; ideo grauiter & moleſtè fertis abitũ meũ. Verũ non eſt hæc ſolida dilectio, quũ impedire conamini gaudiũ meũ, ſalutẽ veſtram: nam abiens ſummũ mihi gaudiũ comparabo, vobíſque idem pręparabo. Neq; aliter omninò ſe hic res habuit, quã ſi quãdo parentes filios ſuos à ſe ablegare recuſãt nimio amore, quo erga illos dicũtur: ſicq; indulgẽtiori educatione perire apud ſe ſinunt,

Ioan.14.

Ioan 16.

Ioan.14.

quos poterãt ablegatos à ſe ſeruare in ſummum illorũ commodũ ſuumq; honorem. Et in tali caſu non parum & reprehendenda venit, & in culpa eſſe iudicatur immodica parẽtum dilectio, ſi ſic pereãt liberi. Simili nanque modo diſcipuli quoq; cupiebant, nimia corporalis præſentiæ dilectio ne mori, retinere apud ſe Chriſtũ, qui magis charitate vera gaudere debebãt de abitu illius ad patrẽ, quũ & ipſe eis dixerat, Expedit vobis vt ego vadam. 2 Eius rei rationem deinceps reddit: & ait, Pater enim maior eſt me. Hæc nimirum, fratres, ſunt illa verba, vnde Arrius veneum exuxit, quo vniuerſum mundũ defatigauit, neſcio an dicam magis infatuauit, quin potius dicã vtrunque, non fuit enim vnquã hæriſis vel amplior, vel peſtilentior. fuerũt quidẽ ſæpe hereſes maiores, ſed hæc vna omniũ maximè nocuit. Siquidẽ & latiſſimas, profundiſſimáſque radices egit, & in capitibus eccleſiæ diutiſſimè durauit. Ecce enim orta primũ in Alexãdria AEgypti, totã ſtatim inuaſit Aphricã, infecit Græciã, Aſiã, Italiam, Galliã, Hiſpaniam, & quod penè cum lachrymis dico, in noſtrã quoque prorupit Germaniã. nã & Magũtiam vſque peruenit. Quid quod & imperatores aliquot, reges nonnulli, & principes plurimi, neque pauci epiſcopi hac hæreſi infecti fuere? Sententia autem illorum hęc fuit, Quum hic dixerit dominus, patrem ſe maiorẽ eſſe Chriſtũ quoque ſeu filium Dei, Deum verum nõ eſſe, ſed ſummam tantùm creaturam Dei. Quæ extrema eſt blaſphemia, filiũ Dei ſummo & maximo illo quod habet, velle ſpoliare ſcilicet diuinitate. aut quid cõtumelioſi⁹ filio Dei tribuere potuiſſent, niſi ipſum verũ non eſſe? Meritò itaq; catholici fortiter ſe oppoſuerunt aduerſus iſtam impudentiſſimã hæreſim, & eorũ aliquot milia ſanguinem pro fidei veritate effuderũt. Si enim filius Dei Deus non eſſet, ſequeretur alia hæreſis, ſpiritũ ſanctum quoque Deũ nõ eſſe, ſicut deinceps ſenſit Macedoni⁹. Et quãuis hæreſis iſta in illo ſanctiſſimo cõcilio Niceno eſt condemnata ſub Cõſtãtino Magno, nõ defuerunt tamẽ poſtea homines temerarij, qui cõciliũ quoque illud contemnerent, & hæreſim iſtam quacunq; vi & violentia tueri conarẽtur, præſidijs adiuti Imperatorum & imperatricum, puta Conſtantiæ, Valẽtis, Iuſtinæ, Humerici, Vuandali, & multorum regum Gothorum. Et tamen triumphauit in vitis omnib⁹ veritas catholica, quãdo per Va-

Euſebius in eccle. hiſto.

lētinianum,Theodoſium,Gratianum, & alios pax reſtituta eſt eccleſiæ. Quūq; Imperatores hęretici vndequaque in oppidis templa dediſſent hæreticis occupanda,ita vt in vna ciuitate eſſent in hoc templo catholici,in alijs hęretici,atque quotidie tumultus,factiones & ſeditiones mouerentur, cædes vndique eſſent & homicidia,nuſquam pax aut requies: inter hæc omnia ex multis aliis fortiſſimum ſe præbuit patriarcha Alexandriæ Athanaſius,qui multas antea perſequutiones paſſus erat ab hæreticis,& aliquoties in exilium eiectus.fugerat Treuerim ad ſanctum Maximinum,ibiq; compoſuerat ſymbolum illud fidei catholicæ, Quicunque vult ſaluus eſſe. Hoc eo libentius multis verbis enarraui, quod nunc quoque ſunt,qui de malignitate ſua gloriantes, iactāt ſuis damnatis erroribus indies tot acceſſiſſe principes, vrbes,pagos,& neſcio quid non. Verū vos iis omnibus ne nimiū quidē moueamini, quin magis in veteri illa indubitata fide perſeuerate fortes,atque ab eccleſia ne recedite.Nec curate ſi principes & optimates nunc fiant hæretici: olim iā olim idē quoq; cōtigit in regibus & imperatoribus,necnon epiſcopis malis, quod qui hiſtoriarū ſunt periti,facilè norūt,Arrianū hæreſim altiores egiſſe radices apud imperatores,reges & principes,quàm vél Lutheranā iſtā,vel Zuinglianam, cū Imperatorem habeamus & regem maximè catholicos. Et vos itaque,chariſſimi,conſtantes eſtote,& in fide fortes,neque tantilli facite,ſi quando auditis quoſdā excidere à nauicula fidei. Magis orate Deū,pro gratia & firmitate perſeuerātiæ aduerſus omne gen⁹ hęreſum.Simulq; ſperate & confidite in Deum, quoniā & hanc hæreſim extirpabit,vt cæteras. 3 Nunc hæc ipſa Chriſti verba diſpiciamus,vnde Arriani hæreſim ſuam deſumpſerūt. Chriſtus ſic dicit,Vado ad patrē,quia pater maior me eſt. Verba hęc quiſquis verè expendit, videt vtiq; Chriſtū voluiſſe in hoc patrē ſe eſſe maiorem,in hoc quod ipſe abiit ad patrē: abiit autem ad illum ſecundum formam, aſſumptam formam ſer ui.quid multa?ſecūdum humanitatem. Et quum in Chriſto naturę duę ſint,ſecundum diuinā patri ſuo æqualis eſt,imò vnum quid cum patre: ſed ſecundum humanā pater illo maior eſt. Temerè itaque incendium tantū inde pararunt Arriani,quod mirari debebant magis & ſuſpicere, illud ſcilicet,quòd propter homines aſſumpſit filius Dei, qui exina-

Auguſt.

Philip. 2.

niens ſeipſum,formam ſerui ſuſcepit, Quum itaque Chriſtus ſecundũ diuinitatem ęqualis ſit Deo patri & ſemper cũ ipſo,nunc quoque apoſtoli indicat,ſi iudigerent ipſum,eos
Cyrillus. gaudere debuiſſe,quod humanitatem quoque ſuam iam ſecum inferret cœlo Et certè argumentũ amoris diſcipulorũ
Pſal.46. erga Chriſtum fuiſſet, non dolere ipſo abeunte ſecundum humanitatem,ſed cum Pſalmiſta gaudere: cũ diceret, Om-
Auguſt. nes gentes plaudite manibus,iubilate Deo in voce exultationis.Et hæc cõmunis Auguſtini, Hilarij & Chryſoſtomi ſentẽtia eſt.ait enim Auguſtinus obiurgãs hæreticũ, Quid igitur hæretice?cùm Chriſtus ſit Deus & homo,dum loquitur vt homo,tu calumniaris Deo?dum ille in ſe naturã commendat humanã,tu in illo audes deformare diuinam?infidelis,ingrate,ideóne tu minus diligis eum qui te fecit,quia dicit ille,quod factus ſit propter te? Vbicunque aliquid in ſacris literis reperitur,quod diuinæ naturæ non competit,id
Regula. totum humanitati tribuendũ eſt:vt cùm dicitur aut legitur, mortuum eſſe Chriſtũ,eſurire,eſſeque patre minorem,hæc omnia de humana natura ſunt intelligenda: de diuinitate autem verum eſt illud verbũ Chriſti,Ego & pater vnum ſu
Ioan 10. mus. Eſtq; hoc cuilibet chriſtiano pro certo habendũ Chriſtum ſecũdum diuinã naturam vnum quid eſſe cum Deo patre & ſpiritu ſancto, vnamq; trium perſonarum eſſe poteſtatem,ſepientiam,bonitatã,maieſtatem,gloriam, & æternitatem,ſicut infrà iu dominica trinitatis diſſeremus.Non deſunt tamen ex Neochriſtianis quidam qui Arrianis & ſceleſtiores ſint & magis impij. nam qui ſcripſerint Chriſtum non ſolũ Deum verum non eſſe,ſed & hominẽ purum.Tantum potuit malignitas hominũ iſtis perditiſſimis ſeculis.

4 Diuinitatẽ porrò ſuã diſcipulis probat dominus: & dicit,Et hæc dixi vobis antequam fiant,vt cũ facta fuerint, credatis.Ecce quia certò adeò futura contingentia prædicere ſoli Deo proprium eſt,certo hinc ſuam concludit diuinitatem. Non tamen id ſic intellige,quaſi illi tunc demum
Auguſt. credere debeant quæ prædixit,cùm facta fuerint,quæ exigua & penè nihili eſſet fides.Verũ hęc Chriſti ſentẽtia eſt, Quũ futurũ eſt,vt rurſus veniã ad vos in ſpecie viſibili,tũc cætera quoque credite inuiſibilia quę dico vobis,vt me eſſe filium Dei.Vel etiam declarare hic voluit,fidem eorũ quæ iamiam ruitura erat in paſſione Chriſti, rurſus confirman-

dam in reſurrectione. Et eſt hoc ſanè ſtabile firmúmq; deitatis Chriſti pignus, futurorum prædictio. Oſtendens autē ſe à Deo cito reſurrecturū, deſignauit ſe pluſquam prophetam eſſe, cùm cæterorum prophetarum nullus reſurrexerit. Et hoc eis rurſus poſt reſurrectionem ſuam repetiit, dicens, Hæc ſunt verba quæ locutus ſum ad vos, cùm adhuc eſſem vobiſcum, quoniam neceſſe eſt omnia impleri quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi & prophetis & pſalmis de me. Iam, inquit dominus, non multa loquor vobiſcum. venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. princeps mundi, diabolus eſt, non tamen quod dominus ſit ilius, quia domini Dei eſt terra & plenitudo eius, ſed quod per vniuerſum orbem longè lateque dominetur per idollolatriā: quæ quia per euangeliū Chriſti deſtruetur rurſus, vēturiq; ſunt etiam Ethnici ad cognitionem fidei, ideo dixit Chriſtus ad Iudæos, Iam princeps huius mundi eiicietur foras. Et verè princeps mundi diabolus, vt qui tam potenter & validè dominabatur tunc in hominibus mundanis & carnalibus, ac quotquot trahat in ſuo triumpho captiuos, qui etiam primū hominem Adamum deceperat in paradiſo, qui fune peccati originalis aſtrinxerat omnes, præ cuius tyrannide nemini licebat ingredi cœlum. Quod autem adueniens ille nihil inuenturus ſit in Chriſto, intelligit Auguſtinus eo pertinere, quòd non creaturarum, ſed peccatorum princeps ſit diabolus. Sed quo tandem modo venit? in malis, inquit Cyrillus, & peruerſis Iudæis, qui Chriſtum tradiderunt in mortem citra omnem mortis cauſam, vel ipſo diaboli ſubminiſtro Pilato teſtante, qui quoties tādem dixit, Nullam in eo inuenio cauſam?

Cyrillus. *Luc. vlt.* *Pſal. 28.* *Ioan. 12.* *Gene. 3.* *Auguſt.* *Cyrillus.* *Mat. 27*

Equidem crediđero facilè eo quoque verbum hoc pertinere, quod cùm maximè hominem iam moriturum viſitet diabolus: iuxta illud, Et tu inſidiaberis calcaneo illius. Calcaneum autem vltimum vitæ humanæ finem rectè intelligimus. Quum itaque ad mortem ſingulorum hominum veniat diabolus, quærens partē ſuam in illis, ad Chriſtum quoque venit, ſed ſpe ſua fruſtratus, nihil inuenit in eo, atque ideò meritò ſuam quoque priſtinam iuſtitiam amiſit. Qui enim per membra ſua, ſcilicet Iudam, Iudæos, Herodem, Pilatum, præter omne meritum mortis, Chriſtum vitæ autorem morti adiudicauit, nónne ad omne iuſtitię præ-

Gene. 3. *Gloſſa ſuper Dan.*

FERIA SECVNDA PENTECOSTES, EVANGELIVM IOANNIS III.

IN illo tempore, dixit Ieſus Nicodemo, Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuũ vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Non enim miſit Deus filium ſuum in mundum vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum. Qui credit in eum, non iudicatur. qui autem non credit, iam iudicatus eſt, quia non credit in nomine vnigeniti filij Dei. Hoc eſt autem iudiciũ, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem: erant enim opera eorum mala. Omnis enim qui malè agit, odit lucem: & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifeſtentur opera eius, quia in Deo ſunt facta. *Ioan. 3.*

HOMILIA PRIMA.

VEnientem ad ſe Nicodemũ noctè dominus noſter in altiſſimis fidei catholicæ myſteriis erudiuit. docuit enim illum arcanũ iſtud baptiſmi ſacramentum, ſpiritualis vitæ vnitatem, aſcenſionem ſuam, paſſionis & mortis ſuæ meritum longè maximum. Et poſt hęc omnia hodiernum hoc ſequitur euangelium, quo rationem ediſſerit Chriſtus, cur in hũc mundum venerit miſſus à patre: cuius immenſam erga genus humanum charitatem miris modis commendat, ſimulque ſuam nam pater filium quem habebat vnicum, miſit in mundũ, filius vltrò ſe obtulit in redemptionẽ, vſqueadeò Deus dilexit mundũ. Chryſoſt. ait: Ne Nicodemus humanis affectib⁹ perturbaretur, & omninò interiturum putaret quem in crucem ſuffixum exaltari iam oportere audierat, vide quomodo tollit dubitationem, dum ait ſe moriturum dilectione regente patris, & ſuaptè *Ioan. 1.* *Chryſoſt.*

voluntate. Sed tu ipſa etiã verba mihi attentius conſidera. Sic Deus,inquit,dilexit mundum. Admiranda hæc etiã teſtante Auguſt.dilectio eſt,vt Deus pater vnigenitũ ſuũ daret pro vita creaturarum,pro redemptione ſeruorum. Proh pudeat nos,tam maximæ dilectioni nõ viciſſim reſpõdere. Aut cur corpori noſtro,imò cadaueri parcimus?vt quid pecuniam non expendimus propter Chriſtũ,cũ videamus pro prio filio ſuo non pepercisse Deum?(ſic,notat quantitatem ibi:ideo dixit,Sic,vſqueadeò,aut tantoperè.) Hæc itaque cauſa eſt,cur eccleſia,quæ rectore gaudet ſpũ ſancto, euangelium hoc legi ordinarit in feriis Pentecoſtes. cùm enim feſtiuitas hæc tota tribuatur ſpũi ſancto,qui amor & charitas Dei eſt,vnio quędã patris & filii,ita vt illi & ſe viciſſim & nos quoq; diligant per ſpiritum ſanctũ·ideo huc euangelium iſtud facit,commendans nobis charitatem Dei in genus humanum Conſidera tu hic mihi,quis nos diligat. Ecce conditor noſter Deus,qui nos tantũ noſtra cauſa diligit, ipſe nullius dilectionis indigens. Conſidera deinde, quãta ſit hæc dilectio. Ecce tanta, vt filium pro nobis propriũ daret in redemptionẽ. Conſidera præterea, quis & quãtus ſit qui pro nobis datur, En filius ipſe Dei, qui & eſſentialiter ipſe eſt Deus, ꝓ cinere cadaueroſo & puluere terrulẽto impẽditur. O ſtupendũ ſanctiſſimæ trinitatis conſiliũ,vt cùm ſuperbus homo affectarit ſimilis eſſe Deo, vt ſciret bonũ & malũ,ſpe ſua falſus nõ modò non ſimilis factus eſt Deo,ſed & à ſua illa magnifica gloria delapſus,cõparatus eſt iumentis inſipiẽtibus & ſimilis factus eſt illis. Vt tamẽ homo ille priſtinæ reſtitueretur dignitati, Chriſtus illum per lignum in quo peccauerat,rurſus redemit, qui filius Dei erat in ſinu patris,propter hominẽ factus eſt, gloriamq; immortalitatis qua per peccatum deſtitutus erat,per gloriam ſuæ reſurrectionis homini reſtituit:quæ quia omnia inenarrabili quadã facta ſunt ſapiẽtia Dei,rectè dicit Auguſt.ſe totis aliquot dieb⁹ nõ ſatiatũ admirabili illa ſuauitate & dulcedine diuini conſilii conſideranda ſuper generis humani redemptione. Quo etiã pertinere videtur illud Dauidicũ,Mirabilis facta eſt ſciẽtia tua ex me,cõfortata eſt, vt nõ potero ad eã. Magnus itaq; eſt qui nos dilexit primũ, magnus qui & nobis & ꝓ nobis datus eſt,neq; minor dilectio,qua vrgente id totũ factum eſt,ait Auguſtinus, Audite auribus, acci-

Auguſt. *Pſal. 48.* *Auguſt.* *Pſal. 138.* *Auguſt.*

pite mentibus,dilectiſſimi,loquentibus nobis,ſed ipſo docente, qui nõ recedit à nobis,dominus dicit, commendans charitatẽ patris in nobis,quã exhibuit ipſe filius moriendo pro nobis:ſua ſiquidẽ morte à noſtra morte redemit, ipſeq; mortuus mortẽ interemit,ſuffigens eam in crucẽ, & ſic qui mortales erant anteà,fecit vt eſſent immortales. Tu itaque hic admirare profundiſſimã ſapientiã Dei. cùm enim per inuidiã mors irrupiſſet in mundũ,per inuidiam aũt diaboli, viciſſim Deus voluit in mundũ ſalutẽ & vitã venire per dilectionem ſuã. 2 Poſt inæſtimabile diuini amoris argumentũ,iã Chriſtus fructũ cõmemorat nobis ex ſuo aduentu prouenientẽ,vt oĩs qui credit in illũ,non pereat,ſed habeat vitam ęternã. 1. Deum credit,qui altiſſimè & ſummę veritati ſuper omnia,propter ipſam tantũ adhæret, & in illam tendẽs per charitatẽ,eidẽ incorporatur. Qui ſanè fructus eſt immenſus, nobis inde prouenieñs, quod Deus filium ſuũ miſit in mundũ, vt qui anteà morti deputati eramus æternæ,deinceps vitã haberemus æternã. Atq; hinc diſcrimen exurgit veteris & noui teſtamẽti. illud tẽporalia tantũ ꝓmittebat & caduca,hoc ęterna pollicetur & cœleſtia. *Sapien.2.* *Ambroſ.*

Quàm verò tum propriè tũ breuiter, hic æterna Dei patris ſapiẽtia docet,quid dãni vitem' per fidẽ,puta ne pereamus,deinde tandẽ quantũ aſſequamur,ſcilicet vitam æternam.Nanque ante aduentum ſuum iam perieramus oẽs,qui nunc per fidẽ illius aſſerti ſumus ab interitu,ſicut & Zacharias præuidit, In ſanguine teſtamẽti tui eduxiſti vinctos ex fouea,vbi aqua nõ erat.Commodum aũt & fructus,eſt ipſa vita æterna:iuxta illud,Ego veni vt vitã habeant,& abundantius habeãt. Et veniſſe quidem ſe iam in omni miſericordia,adhuc amplius probat,dicens,Quia non miſit Deus filium ſuum in mundũ,vt iudicet mundũ, ſed vt mundus ſaluetur per illum.Atque hæc quidem prioris ſermonis veluti confirmatio eſt,quòd Deus ex dilectione miſerit filium ſuum in ſalutem hominum,non in iudicium: ſicut & alibi teſtatus eſt,inquiens,non veniſſe ſe iudicare,ſed ſaluare mundum : Cauſa igitur aduentus Chriſti ipſa eſt ſalus mundi, quoniam non venerat vocare iuſtos,ſed peccatores ad pœnitentiam. Et hoc ſibi vult etiam nomẽ Ieſu, de quo angelus dixit, Quoniam ipſe ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Eoque ipſo oſtendit ſe ſuperiorem omni- *Zach. 10* *Ioan.16.* *Ioan.12.* *Luc.5.*

bus eſſe, qui cunctis retrò ſeculis miſſi fuerant à Deo, quoniam ii ſerui tantum fuerant hic aũt ipſe filius Dei, & qui ſolus poterat redimere ſeruos ſui patris.

3 Diceres aũt. Q̃uo ait Chriſtus ſe nõ veniſſe, vt iudicet
Ioan.5. mundũ, cùm deinceps ipſe dicat, patrẽ non iudicare queñq̃, ſed omne iudiciũ eſſe datũ filio: iuxta illud etiã vaticiniũ
Eſa.16. Eſaiæ, Et præparabitur in miſericordia ſoliũ, & ſedebit ſuper eũ in veritate in tabernaculo Dauid, iudicans & quęrẽs iudiciũ, & velociter reddẽs quod iuſtũ eſt? Reſpõdeo & dico variũ & multiplex eſſe iudiciũ, quod tamẽ nũc mittimus. Quia aũt duplex eſt aduẽtus Chriſti, alter in carne, alter in die nouiſſimo. in carne venit, vt agnus mitiſſimus in omni miſericordia, tantùm abeſt vt in aliquo iudicio. Sed in die nouiſſimo veniet inſtar leonis in omni iuſtitia. Illic venit iudicandus à Pilato, hic adueniet totũ iudicaturus orbem.
Ioan.8. Rectè igitur Chriſtus loquens de ſuo aduẽtu ad redẽptionẽ humanam, dicit ſe nõ iudicare queñq̃. Atq; in eius rei argumentũ oblatã ſibi à Iudæis adulterã noluit condẽnare. Quo exẽplo docere voluit veniſſe ſe ad ſaluandos, nõ condemnandos peccatores. Obiiceres rurſus, Si ſalus mundi finis eſt, propter quẽ Deus miſit filium ſuũ, quid quod ille plurimum ſpe ſua excidet, quãdo dãnantur multi? Imò nihil hoc
1.Tim. 6 obſtat quo minus ſalus mundi cauſa ſit miſſi filii Dei. Deus eñ vult omnes homines ſaluos fieri. vnde & ſaluator mũdi dicitur. At quod nõ oẽs ſaluãtur, culpa nõ eſt Dei, ſed eorũ qui nõ credũt in Ieſum, qui doctrinã illius nõ exprimũt operibus. Ergo quantũ in medico eſt, ſanare venit ægrotum
August. ipſe ſe interemit, qui pręcepta medici ſeruare nõ vult. Quiſ
Oſeæ.13. quis ergo ſeruari nõ vult per Chriſtum, ex ſeipſo & ſuaptè peruerſitate condẽnatur, iuxta illud propheticum, Perditio tua ex te eſt Iſraël, tantummodo ſalus ex me. 4 Et quanuis in priori aduentu ſuo non iudicet Chriſtus, bonos tamẽ diſcernit à malis. boni enim credentes in Chriſtum non iudicantur, mali autem eo ipſo quòd nolunt credere, iam iudicati ſunt, dum recuſant credere in nomine vnigeniti filii Dei. Sed ne quis cùm audiret eum venire, vt iudicaret mun
Chryſoſt. dum impunitum peccatum arbitraretur, & pigrior fieret, hanc tollit opinionem, inquiens, Iam iudicatus eſt. Audiant hæc Neochriſtiani, & conſiderent ſe quoque in numero eſſe eorum, qui abutentes miſericordia Dei, renuũt

agere pœnitentiam & ſatisfacere pro peccatis,quicquã bo ni operari,quando Chriſtus ſatisfecerit in omnibus.Cõtra hic ſentit ipſe Chriſtus,iã iudicatum eſſe perhibens, quiſquis nõ credit. Ecce adhuc inferi ſunt,adhuc ignis iſte extinguibilis ardet.Et quãuis dixerit dominus non veniſſe ſe iudicare mundum,iſti tamen iudicium illius non effugiẽt, credens tamen in Chriſtum, hic non iudicatur.Sed audio cõtra hoc quod dicit hic dñs. credẽtes in iudicium non venturos,obiicere aliquem iſtud Pauli, Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſq; prout geſſit in corpore ſuo,ſiue bonum ſiue malum. Quod ſi itaq; mortui omnes venturi ſunt ad iudicium,quid hic de credẽtibus dicit Chriſtus? Reſpondetur, Geminum eſſe iudiciũ: alterum quo ſingulis remuneratio & præmia bonorum decernuntur:ſic angeli quoque & homines iudicabuntur ſecũdum merita ſua vel demerita. Atq; hoc locutus eſt Paulus. Alterum eſt diſcuſſionis,quo ſingulorum bona & mala,velut ad lancem ponderantur: & ſic neq; planè boni,nec penitus mali iudicabuntur. Vide partẽ primã. Et hinc ſequitur verba Chriſti ſic eſſe intelligenda, Quicunq; credit in illũ, non iudicabitur iudicio cõdemnationis. Colligere conantur ex hoc loco Neochriſtiani fundamentum erroris ſui de ſola fide ſufficiẽte,ſed fruſtra. Cùm enim dicit dominus,eũ qui credit in illum,non iudicari, B. Auguſtinus ex more ſacrarum literarũ aſſerit diſcrimẽ eſſe inter hæc tria, credere Deum, credere in Deũ,& credere Deo. Nam credere in Deum,ipſam ſimul charitatem includit.eſt enim credendo amare,credẽdo in eũ,ire,credẽdo ei adhærere,& eius mẽbris incorporari. Iam verò & ipſi hic de fide loquuntur,quã Paulus per charitatem operari dicit. Corruit itaq, quicquid ſtipularũ & fœni ſuper arenoſam terram iſti conſtruxerãt. Sed adhuc tamen quæres,quomodo dicit dominus,non credentem iam eſſe iudicatum? Aut quî fieri poteſt, vt nondũ tranſacto iudicio,qui tamen non credit,iamiam ſit iudicatus? Sanè iudicatus eſt infidelis,quòd non lata iam ſuper eũ ſit ſententia,ſed quoniam res ipſa iam diiudicauit, ſicut ad Adam dixit Deus, In quacunque die comederis de ligno ſcientiæ boni & mali,morte morieris. Cumq; manducaſſet ille,mortuus ſtatim eſt in anima,corpore tamẽ quamplurimos adhuc ſuperuixit annos, etiam ſi ſic quoque quod ſen-

Dominica 2. Aduentus.

Auguſt. de agnitione veræ vitæ.

Galat. 5.

Auguſt.

Gene. 2.

tentiam latã confirmat,iam erat de mortuis,habẽs in ſe cau ſam mortis. Ita planè hic quoque iudicatũ infidelem dicit dominus,quoniã priuat⁹ ſit gratia Dei, ſimulq; in ſe habeat adhærentẽ ſibi cauſam damnationis æternę. At nos iam deprecemur Deum pro impetranda gratia ſpũs ſancti, ne condemnemur tandem,ſed confirmati fide per dilectionẽ operante,poſt hanc vitam, illam aſſequamur æternam, Amen.

HOMILIA II. FERIAE SEcundæ Pentecoſtes.

CVm iam dñs Nicodemo declaraſſet myſteriũ baptiſmi,paſſionẽ quoque ſuã & aſcenſionem præmonſtraſſet,deinceps, quod in hodierno euangelio audiuimus, docuit ſe à patre ſuo in mundũ hunc miſſum magna generis humani charitate,bonis quidẽ & pijs in ſalutem,malis autẽ & infidelibus in iudiciũ,cuius iam porrò
Ioan.1. rationem reddit dominus,& ait, Hoc eſt iudiciũ, Venit lux in mundum, & homines dilexerunt magis tenebras quàm
Ioan.8. lucem. lux inquam quæ eadem erat vita, nã & vita erat lux hominũ. Et ipſe ſe Chriſtus teſtatus eſt lucẽ eſſe mũdi. Præ-
Eſa.9. uidit Eſaias hoc in ſpũ, dicens, Populus qui ambulabat in
Malac.6 tenebris, vidit lucem magnam, & habitantibus in regione vmbræ mortis, lux orta eſt eis. Orto itaque ſole iuſtitiæ & lumine fidei,quicũq; adhuc tenebras vel Moſaicæ legis vel idololatriæ maluerunt præferre euangelio,iã iudicari ſunt neque excuſationẽ aliquam habent, ſi modò verũ eſt illud
Ioan. 15. Chriſti, vt eſt ſanè veriſſimum, Si non veniſſem & locutus eis non fuiſſem,peccatũ non haberẽt: nunc autẽ excuſationem nõ habẽt de peccato ſuo. Sed audio te obiicere hic & quõ fieri poſſit,vt homines magis dilexerint tenebras lumine. Sanè,verũ lux geminã in ſe habet operationem,lucere, & omnia manifeſtare. illud amant omnes,hoc non perinde diligitur ab omnibus. nam & fures odio habent lucem, ne
Iob 24. manifeſtetur furtũ ſuũ: & deformis lucẽ non amat, ne cõſpiciatur oĩbus deformitas ſua. Quo pertinet illud Iob, Fuerũt rebelles lumini, neſcierunt vias eius, nec reuerſi ſunt per ſemitas eius. mane primo conſurgit homicida, interficit egenum, ſubito irruente aurora,putat eam eſſe vmbrã mortis. Cur autem iſti omnes amarunt tenebras magis quàm lucem? quoniam opera eorum mala erãt,& inde cæcitas & caligo,inde odium lucis. Et ſicut laborans ex oculis nõ poteſt

aſpicere lucẽ:ita qui ægrotant oculis animæ, nequeunt intueri ſolẽ iuſtitiæ & veritatis. Quãobrẽ & Paulus dixit, Nolite ambulare ſicut gentes in vanitate ſenſus ſui, tenebris obſcuratum habẽtes intellectũ, alienati à via Dei per ignorantiam, quæ eſt in illis, propter cæcitatẽ cordis ipſorum. Idcirco itaque, vt ait Chryſoſt. plectuntur quod tenebras dimittere, lucẽ obuiam ſuſcipere noluerũt. Quo verbo ſemel omnis aufertur infidelibus excuſatio, dum vltro ſe eis offerentem lucem recipere noluerunt: ſed ſic verum eſſe & impleri hic quoque oportebat quod dixerat Chriſtus, Qui mali quid facit, odit lumẽ: nec venit ad illud, ne arguantur opera eius. Qui peccatorum dilexerunt tenebas, odio habuerunt lucem, ſtupidi & veſani, non attendentes, quod etiam ſi tenebarum obruti fuiſſent caligine, dũmodo ipſi occurriſſent Chriſto veræ luci, quod multi fecerunt publicani, illuminati vtique fuiſſent, vt Matthæus, Magdalena, Zachæus, &c. Perſeuerantes autẽ in malo & odio habentes lucẽ, iſti ſunt de quibus iamiam illud Chriſti verbũ adduximus, quia metuunt ne arguantur opera eorũ. Sic oculus quoque adulteri obſeruat caliginẽ, dicens, Non me videbit oculus. Ephes. 4. Chryſo. Beda. Mat 9. Luc. 7. Marc. 2. Lu. 9. 15

2 Neq; multò aliter faciũt hæretici, qui cũ malè viuãt & doceãt peſſimè, nõ veniũt ad lucẽ, neq; dogmata ſua peruerſa iudicari ſinunt, nec cõcilia ferũt, neq; gymnaſiorũ etiam probatiſſimorũ autoritatẽ tolerant: quoniã doctrina eorũ peruerſa eſt, de qua ne coarguantur, odio habent lucẽ cane peius & angue. Quicunq; autẽ piè & catholicè docent, neq; lucẽ odiunt, neq; aliorũ refugiũt iudicium. At hæretici omne iudiciũ abhorrẽt, præter id quod à ſui ſimilibus profertur hæreticis, ratũ habentes illud vulgare prouerbiũ, Noui Simonẽ, & Simon me. Neque illud nouũ eſt, horrere malos lucẽ, iam olim id ita fuit etiã in primis peccatoribus. Nõne enim primi parentes noſtri ſtatim cũ peccaſſent, etiã in ipſo paradiſo abſcõderũt ſe à voce & cõſpectu dñi à medio ligni paradiſi. dicebat enim Adã, vocatus à dño vbi eſſet, Audiui vocẽ tuam & abſcondi me, eo ꝙ eſſem nudus. Sic in hodiernũ quoque diẽ faciunt omnes filij Adã, nudi virtutibus & gratia Dei, nam & illi non veniunt ad lucẽ, ne arguãtur opera eorum. Quòd ſi ne nunc quidem mihi credis, ſaltem operibus iſtorum fidem adhibe, & ex multis vel ſolam aſpice confeſſionem. quam enim ægrè, quam moleſtè vix tan- Iob 24. Gene. 3.

dem vi extorqueri ſibi ſinunt, vt confiteantur? ſi modo cõfitentur aliqui, quibus Deũ immortalẽ quàm egregiũ, molle & delicatulũ parauit Lutherus pululũ, quum rẽ fecit gratiſſimã, quàm verò innumeros ſuæ hæreſi adiunxit, dũ confeſſionem abrogauit? Nam cũ plerique eorũ peruerſiſſimi ſint, lucẽ habeãt exoſiſſimam, quàm placuit eis opera eorũ etiam peſſima ſic celari neque coargui, ſi in lucẽ prodirent? Tantum eis arridẽt tenebræ, & hic tẽporales, & illic diſpli-
Eſa. 43. cituræ ſunt, vel inuitis æternæ. Aliter longè Deus per pro-
Prou. 18. phetam nos docet, imperans & dicens, Narra ſi quid habes, vt iuſtificeris. Quo facit illud Sapientis, Iuſtus (hoc eſt, iuſtificandus) prior eſt accuſator ſui. Verũ quid hoc mirum, quando in hac re perinde fit vt in alijs? eorum enim eſt fugere, & quocunque modo etiam iudicis abhorrere ſententiam: & in vniuerſum omnes mali fugiunt lucẽ, ne redargu-
Ephe. 5. antur ex opere ſuo malo. ſic nanque & Paulus, Omnia, inquit, quæ arguuntur, à lumine manifeſtantur. Et notanter dicit dominus, Omnis qui malè agit (actu) fugit lucẽ. nõ dicit, qui malè egit. vt enim quis peſſimè egerit, & tamen redeat ad lucem, pœnitentia ductus & confitens peccata ſua, gratiã inueniet atque placebit Deo, ſicut ipſe teſtatur dñs,
8 dicens, Quòd ſi impius conuerſus fuerit ab impietate ſua, non recordaturũ ſe illius amplius. 3 Sequitur de bonis, Quicunque facit veritatẽ, venit ad lucem, vt manifeſta fiant opera eius. hic eſt qui facit opera bona à diuina veritate & fieri iuſſa & edocta: ille etiã venit ad lucem, nec metuit argui. facilè enim patitur manifeſtari opera ſua, non vt inde elat⁹ ſuperbiat, ſed in hoc tantũ, vt iuxta præceptũ domini, luceant opera ſua bona corã hominibus, qui deinde viden-
Mat. 5. tes illa, glorificẽt Deũ patrẽ qui in cœlis eſts. Quoniam ſic opera bona manifeſtari ad exemplũ & ædificationẽ proximorum, pium eſt & ſalutare: ſic tamen, vt cũ opus ſit in pu-
Gregor. blico, intentio maneat in occulto. Retulerit etiam nõnunquam manifeſtari opera bona, vt ſic offẽdicula & ſuſpiciones euitentur: vt hoc tam periculoſo tempore quiſquis metueret publicè opera bona exercere, facilè ſuſpicionem aliis de ſe præberet alicuius erroris & ſectæ Neochriſtianorũ, vnde ſimpliciores offendi poſſent. Et vtile itaque eſt, & in hoc caſu neceſſariũ, corã omnibus & publicè fidem ſuam
Act. 21. operibus teſtari: ſicq; offenſam aliorum vitare, ſicut Paulus

Hieroſolymis ex conſilio diſcipulorum cum aliis quatuor viris purificatus eſt. Vſque adeò quiſquis bene facit & veritatẽ ſectatur, non abhorret lucẽ, vt opera ſua manifeſta fiãt. Manifeſtationis autem huius rationẽ iam porrò reddit huiuſmodi, quòd opera illa ſint in Deo facta. Magnũ hoc quid eſt chariſſimi, alicui⁹ opera in Deo eſſe facta. oportet enim ea bona eſſe, atq; adeò Deo placere in tali homine, ſed quomodo in Deo fiant, forſitan quæres. ſic nimirum, ſi in gratia fiant & charitate, quia Deus charitas eſt, ſi fiant ſecundũ voluntatẽ Dei & ex mãdatis illius. Atque vnũ hoc eſt quod homines facit Deo pariter & hominibus gratos, opera bona facere in Deo, hoc eſt, ipſa luce, ad quam opera ſint manifeſtanda: ad eam verò opera malorum & impiorũ non veniunt, neque hæreticorũ: quibus, quia nihil niſi errores placent & hæreſes, ne minimũ quidem cõmune eſt cum fidei catholicæ veritate. Sed neque peruerſi chriſtiani prodeunt in lucẽ verbi diuini & ſacræ concionis, vbi cũ primum audiunt aliquid ſibi dici aduerſus vitia ſua & ſceleratam vitã, atque veri ſplendorẽ luminis cõmendari, reſiliunt ſubitò, neque ferunt charitatis fulgorẽ in prædicatione. Indurati quoque peccatores verentur accedere lumen confeſſionis, ne arguantur opera illorũ mala, ſicut Auguſtinus hæc omnia refert ad confeſſionẽ peccatorũ, & nos iã articulo quarto audituri ſumus. Omnibus enim modis Nicodemũ eo adducere voluit, vt crederet in illum, Meſſiam ipſum eſſe verum cognoſceret, ac deinceps agnito lumine fidei, ſtuderet operibus bonis. 4 Deinde ſic infert Auguſtinus, Lux vera: quæ venit in hunc mundũ, Chriſtus eſt. & ea quidem lux duplices inuenit homines, quoſdam qui dilexerũt tenebras exoſa luce, & ij opera mala fecerunt. Alios quoque reperit qui cùm operarentur veritatem, lucem illam inuentam dilexerunt. Hinc ille quæſtionem mouit huiuſcemodi, Fratres mei, quorũ opera bona inuenit dominus? nullorum. omniũ enim opera mala inuenit. quomodo ergo quidam fecerunt veritatem, & venerunt ad lucem? ſi enim omnes peccatores inuenit, & ſic omnes ſanat qui morſi fuerunt à ſerpẽte. Reſpondetur ad hoc, quod Chriſtus verborũ ſuorum vigorem in hoc conſtituit, quoniam nonnulli homines magis dilexerunt tenebras quàm lucem: & hoc eſt quod quidam diligunt peccata in illis perſeuerantes, exoſamque habent lucẽ: nec

1. Ioan. 4

Auguſt.

Auguſt.

Num. 21

peccata ſua volunt redargui vel concionibus, vel quacunque alia doctrina vel confeſſione. Quicunque autẽ peccata ſua odio habent, confitentur illa, ſuique ſunt accuſatores apud Deũ & homines, ſimul etiam ſtatim in Deo veritatem operantur, iamque partibus Dei accedunt. Duo enim hæc ſunt peccatũ & homo: hunc creauit Deus, illud ipſe ſibi adinuenit homo. O igitur homo, extingue quod finxiſti, & De' quod fecit, ſeruabit. Exoſum habe in te, cuius ipſe es autor: & tantũ dilige, quod in te fecit Deus: quia ſtatim cũ diſplicere inceperit tibi malũ, ſubnaſcitur bonum, & ſic boni operis initium eſt confeſſio mali. Hocque adeò eſt facere veritatem, dicere cum Dauide, Iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatũ meum contra me eſt ſemper. Quàm bene & præclarè actum fuerit cum tali homine, qui cum fiducia deinde dicere poterit illud & orare dominum, Auerte faciem tuã à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele. Ad hæc omnia auditores ſermonũ ſuorum exhortatur Auguſtinus, Currite fratres mei, ne tenebræ vos comprehẽdant: euigilate ad veſtram ſalutem, euigilate dum tempus eſt: nullus retardetur à templo Dei, nullus retardetur ab opere domini, nullus auocetur ab oratione continua, nullus à ſubita deuotione fraudetur. euigilate cũ dies lucet. Chriſtus eſt dies, paratus eſt ignoſcere reis, ſed agnoſcentibus.

Pſal. 50. *Ibidem.* *Auguſt.*

Hoc enim quiſquis facit & ambulat in dilectione & lumine fidei, veritatem facit, operibus bonis peccatorũ ſuorum reſtingens incendia, gemitibus, lachrymis, ieiunijs, eleemoſynis, & id genus aliis. Deinceps Auguſtinus oſtendit pericula vitæ huius, & diſcrimina tẽtationum exaggerat, quàm graue ſit in proſperis non efferri ſuperbia, in aduerſis non deprimi, nec nimia frangi patientia. Ne itaque fortunatus ſucceſſibus proſperis abutatur, inde ſibi cõcilians ruinam, quod datum erit in ſolatium. Neque qui à Deo flagellatur, impatienter ferat, quin potius toleret patrem erudientem, ne ſentiat iudicem punientem. Hæc illa Auguſtini monita quotidie vobis occinimus. ſæpius enim dicenda ſunt, quæ tam ſalutaria continẽt præcepta. Et vos igitur intimis præcordijs conſiderate illa, ſimulque immenſam Dei charitatẽ, qua vrgente proprio etiam filio non pepercit, quo minus pro nobis traderet illum in ſupplicium crucis: ac deinde diſcipulis ſuis totique eccleſiæ paracletum miſit ſpiritum

Auguſt. *Auguſt.*

ſanctum, cuius virtute & gratia intrepidè illi confeſſi ſunt fidei veritatem coram omnibus principibus, nihil reueriti crucis ſimul & crucifixi gloriam vniuerſo mundo prędicare. Nunc verò & nobis dignetur Deus donare gratiam ſpiritus ſancti, qua roborati in vera fide, veritatem quoque hic operemur in luce, & tunc in clariſſimo gloriæ lumine cum gaudio conſpiciamus claritatem eſſentiæ diuinæ in æternum, Amen. *Pſal.11.*

FERIA TERTIA PENTECOSTES EVANGELIVM IOANNIS X.

IN illo tempore, dixit Ieſus Iudæis, Amen amen dico vobis, qui non intrat per oſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliundè, ille fur eſt & latro: qui autem intrat per oſtium, paſtor eſt ouium. Huic oſtiarius aperit, & oues vocem eius audiunt. Et proprias oues vocat nominatim, & educit eas. Et cùm proprias oues emiſerit, ante eas vadit, & oues illum ſequuntur, quia ſciunt vocem eius. Alienum autem non ſequuntur, ſed effugiunt ab eo, quia non nouerunt vocem alienorum. Hoc prouerbium dixit eis Ieſus, illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis. Dixit ergo eis iterum Ieſus, Amen amen dico vobis, quia ego ſum oſtium ouium. Omnes quotquot venerunt, fures ſunt & latrones, ſed non audierunt eos oues. Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſaluabitur: & ingredietur & egredietur, & paſcua inueniet. Fur non venit, niſi vt furetur & mactet & perdat. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant.

HOMILIA PRIMA.

Nte huius euangelii initium refert Ioannes Chri
A ſtum ſanaſſe quendam à natiuitate cæcum, & cùm cæci ipſi eſſent Iudæi, ſtatim infert illud verbum
Auguſt. domini de paſtore, ouibus & ouili. Cùm enim poſt curationem cæci interrogarent dominũ Iudæi, an ipſi quoque cæci eſſent, ſubiunxit ille euangelium iſtud, eo ipſo declarare volens iſtorum cæcitatem inſignem. neque enim oues Chriſti erãt, ſed cùm vera ianua nõ intrabãt in ouile, lumine quoq; *Chryſoſt.* vero carebant. Ita ſemper humani animi, vt ait Chryſoſtomus, elationem comprimit, vt ad magnorum & mirabilium erigat cognitionem. Ne autem dicerent, nõ propter ſuã cæcitatem ad eum nõ accedere, ſed deceptorem vitare, huc omnem refert diſputationẽ, vt ſe paſtorẽ probet adducendo vtriuſque indicia: & ſe paſtorẽ verũ eſſe, & illos qui ſibi videbantur oculatiſſimi, in medio etiã ſole caligare, eſſeq; cæcos & duces cæcorum Poteſt tamẽ ſic quoque induci, quòd
Mat. 15. Iudæi veri paſtores ſibi videbãtur ratione legis Moſaicæ à Deo acceptæ, Gentiles aũt ex abundantia ſapiẽtię ſibi placebant: & quo ad homines in virtutibus ſeſe exercebant, vt Cato, Socrates, & id genus alii permulti, tã Gręci quàm Romani. Verùm hos omnes nihil cum paſtoribus habere com
Auguſt. mune hic Chriſtus docuit, quoniã nõ vera ianua ingrediantur, ſcilicet per Chriſtum. Dicant igitur Pagani, bene viuimus: ſi per oſtium non intrant, quid prodeſt eis, vnde gloriantur? Ad hoc enim vnicuiq; debet prodeſſe viuere, vt detur illi ſemper viuere. ita neque Iudæis quicquam profuit
Act. 4. fucata illa vitæ ſuæ bonitas, dum per Chriſtum non intrabant. Vtrique igitur temerè glorıantur, Ethnici de virtutibus, de lege Iudęi: quoniam non eſt aliud nomen ſub cœlo, in quo oporteat nos ſaluos fieri, niſi in nomine Ieſu. Similiter & hæretici multum ſibi videntur oculati, neque alii ha
Ioan. 9. beri volũt ab omnibus, quàm qui olim Phariſæi, ac ſi & ipſi à Chriſto illuminati, ſicut iſte cęcus. Verùm quandiu erroribus ſunt inuoluti, ianua vera nõ ingrediuntur: ſic Arrius, Sabellius, Fotinus, & reliqua hæreticorum colluuies. Quiſquis enim vera ianua cupit intrare, & non in primo ſtatim, quod aiunt, limine impingere, oportet & Chriſtum in veritate prædicet, & aliud niſi gloriam Dei non quærat.

2 Ait ergo dominus, Amen amen dico vobis, qui non intrat per oſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliundè, ille

fur eſt & latro. Omnis figurata locutio ampla eſt,lateq; pātet, dum ex variis proprietatib⁹ varia etiā aſſignari poteſt intelligentia,à ſacris tamen literis nō recedēs. Tam exuberans enim eſt ſacra ſcriptura,vt exhauriri nequeat: ſiquidē & ſuper hoc breui euangelio homiliæ haberi poſſent plures quàm decē,ſed nos ſumma tantū capita euoluamus. Videamus igitur & conſideremus primū ouilis huius oſtium, deinde ouile ipſum intueamur attentius,mox oues,deinde ianitorē,paſtorē quoque,furem & latronē conſpiciamus. Et primùm quidem dicit Chryſoſt. ſcripturarum teſtimonium per oſtiū ſignificari. illic eñ ingreſſus nobis patet ad Chriſtum, ſic ipſo apud Ioannem domino dicente, Scrutamini ſcripturas,in quibus vos putatis poſſe habere vitā. Ecce hic Iudæos Chriſtus ablegat ad oſtium ſcripturarum,quæ de ſe teſtimonium perhibent. Ad hæc,oſtium ad cuſtodiam ouiū claudi ſolet. Et ſic quoque hic. Omnis enim ſcriptura diuinitus inſpirata,vtilis eſt ad docendū,ad arguendū,ad corripiendum, ad erudiendum, in iuſtitia,vt perfectus ſit homo Dei,ad omne opus bonū inſtructus. Deinde occluſo oſtio, nihil præualent lupi & fures aduerſus oues. Ad eundē quoque modū nos præmunit ſcriptura ſacra ab omni fraude hæreticorum,quos fundamento ſcripturarū ſancti patres ſemper euicerunt,ſubiugarunt,& ab ouili chriſtiano abegerūt. Tota eñ fides noſtra in ſacris literis latet,hinc eruenda eſt. Atqui in omnib⁹ nos ſcutum fidei ſumere iam olim Paulus iuſſit,quo præmuniti,poſſimus quęuis ignea nequiſſimi tela effugere. Ex iis tribus liquet, Chryſoſtomum non abſurdè ianuam ſcripturā ſacrā intellexiſſe. Sed quis ille oſtiarius? poſſet hic quidem primùm intelligi Moyſes, cui principio commiſſa ſunt myſteria Dei: qui etiam primus ſacrarum literarū ſcriptor extitit inſtinctu ſpiritus ſancti. vnde & dominus dixit, Si Moyſi crederetis,& mihi forſitā crederetis. ille enim de me ſcripſit. Sed tamē acuti⁹ expēdendo, oſtiarius hic ipſe eſt ſpiritus ſanctus, cuius inſpiratione vtrunq; teſtamētum à ſanctis Dei hominibus conſcriptū eſt. ſic de eo locutus eſt Chriſtus ad diſcipulos, Paracletus autem ſpiritus ſanctus,quē mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcunque dixero vobis. & deinde, Quum venerit ſpiritus ille veritatis,docebit vos omnem veritatē. Quando itaque præcluſum adhuc

Regula. *Chryſoſt.* *Ioan.5.* *1.Tim.3.* *Epheſ.6.* *Ioan.5.* *Ioan.4.* *Ioan.16.*

Ioan. 10. erat oſtiū illud apoſtolis, dicit de iis Ioannes, quoniá nondum intelligebant ſcripturas, & quòd pati ſimul ac ex mortuis reſurgere dominum oporteret. Deinde verò adueniens ſpiritus ille veritatis, aperuit eis oſtium verū ſcripturarum,
Act. 2. & tūc inceperunt loqui magnalia Dei. Hoc itaque oſtiario, qui verum ſacræ ſcripturæ aperuit intellectū, per quem & Chriſtus innoteſcit, & quæ ad ipſum ducit ſemita, inclareſcit omnibus, vſi ſunt apoſtoli ſanctiq; patres iam inde annis mille & quingentis, illoque autore interpretati ſunt literas ſacras, quo cōditæ erant. Iam igitur quiſquis temerè illā præſumit aliter vel intelligere, vel explicare, fur vtiq; eſt & latro atque animicida, ſicut faciūt hæretici, quibus oſtium hoc ſpiritus ſanctus nō aperit. vnde & dominus dicit eos aliunde aſcēdere. Et obſerua illud quod dicit, aſcēdere.
Hieron. ſuper Abdiā. eo enim notatur, omnem hæreſim ex ſuperbia naſci. ſic Hieronymus dicit, Quis hæreticorum non extollitur in ſuperbiam? idem etiā ſuper Abacuc increpat hæreticos ſcientiā ſibi arrogantes, & eccleſiæ ſimplicitatē contemnētes. Quo
1. *Tim.* 6 pertinet & illud Pauli, Si quis aliter docet, & nō acquieſcit ſanis ſermonib⁹ domini noſtri Ieſu Chriſti, & ei quæ ſecundum pietatem eſt doctrinę, ſuperbus eſt, nihil ſciens, cuiuſmodi & iſti ſunt noſtrates hæretici, quia proteruia tantū & in cōuiciis ſunt profuſiſſimi. 3 Verùm iuxta vnius rei variam in ſacris literis ſignificationem, oſtium quoque Chriſtum ipſum non incōmodè hic deſignabit, quando alibi di
Ioan. 10. cat, Amen amen dico vobis, ego ſum oſtiū ouium. & deinde, Ego ſum oſtium. ſi quis per me ingreſſus fuerit, habebit vitam æternam. Et in hoc omnem illam ſuam declarationē
Auguſt. conſtituit Auguſt. quia vt maximè ſcriptura oſtium eſſe videtur, ſi illam referas ad Chriſtū, qui per illam & declaratur & innoteſcit hominibus, quomodo ipſe duobus diſcipu-
Luc. 24. lis euntib⁹ in Emaus ianuā illam aperuit, ipſis etiam id ita confitentibus & dicentibus, Nōne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiebat nobis ſcripturas? Nōnne hic euangeliſta de ſacra ſcriptura non aliter quàm de ianua loquitur? Sic Philippus diaconus ianuam aperuit etiam Eunucho Candacis reginæ. Et aptè itaque & appoſitè Chryſoſtomus ſcripturam, ianuam expoſuit, quod per eam Chriſtus ad nos venit, ſicut & baptiſmus ianua tum ſacramentorum tum eccleſiæ dicitur. Sin autem conſide-

remus illud, quomodo nos ad Chriſtum veniamus, tunc videbimus & Chriſtum oſtium eſſe, quia per ipſum acceſſum habemus ambo in vno ſpiritu ad patrem. *Epheſ.2.*

Et tamen hęc quoque ianua humilis multum eſt & anguſta, in quam quicunq; irrumpere conātur elati, impingunt & illudint capite. humile eſt, inquam, oſtium, quia ſic de ſe dominus ait, Mitis ego ſum & humilis corde. Et ad diſcipulos, Quicunq; ſe humiliauerit ſicut paruulus iſte, hic eſt maior in regno cœlorum. Et niſi efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Anguſtum etiā eſt oſtium. & ideo quicunq; ſe dilatāt voluptate corporis & carnis, atque ebrietatibus pingueſcūt, nō poſſunt penetrare; quia & ipſa per ſe via arcta eſt, & porta multo anguſtior, quæ ducit ad vitam. Sed & qui bonis temporalibus nimium inhiāt, & ſe diuitiis infarciunt, omnibus lucris inhiantes, anguſtū illud oſtium nequeūt perrumpere. ſic diſcipulis ſuis dixit dominus, Filioli, quàm difficile eſt confidentes in pecuniis, in regnum Dei introire? Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, q̄ diuitem intrare in regnum Dei. Dices, Quòd ſi Chriſtus paſtor eſt, vt ſuapte voce teſtatur, quomodo erit oſtiū? Chryſoſt. ad hoc reſpondens, dicit, Quando nos patri offert, oſtium: cùm noſtri curam gerit, paſtorem ſe profitetur, ſicut illū Petrus epiſcopum vocat animarū noſtrarum. Ad eundem modum in rebus noſtris etiā agitur: nam & paſtor' & oues oſtium ouilis intrant, ſed non eadem de cauſa. paſtor enim non ſua gratia, ſed ad cuſtodiam ouium ingreditur. oues autem in ſui præmunitionem intrāt, vt ſic ab omnium incurſu præſeruentur. 4. Quid hinc iam reliquū ex eo eſt quod Chriſtus & paſtor eſt & oſtium, niſi ouile ipſam ſanctā eſſe eccleſiā? ea enim eſt, in quam ille gētes vniuerſas in vnitatē fidei congregauit, vt ipſe dicit futurū ouile vnum & paſtorem vnicum. Oues aūt, chriſtiani ſunt, mites, patientes & benigni, neque vel equorum vel mulorum ſtabulum eſt eccleſia, quoniam in equis & mulis non eſt intellect', ſed ſuperbia tantū & ambitio, teſte Gregorio. Neque verò ſtabulum aſinarium eſt eccleſia, quod aſini ignaui ſunt, tardi, rudes, & nulli' planè niſi beluini intellectus. ſic animalis homo nō percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei. ſtoliditatē enim iudicat & ſtultitiā. Sed nec caninū ſtabulū eſt, eo q̧ canes oblatrant, mordent, remordent. ſic & qui con-

Matt.11. *Mat.18.* *Matt.7.* *Mar.10.* *Ioan.10.* *Chryſoſt.* *1.Pet.2.* *Ioan.10.* *Pſal.3.* *1.Cor.2.*

uiciantur, detrectant aliis & peierant, nõ ſunt in eccleſia,
Apoc.22 deforis aũt & exterius ſunt canes, venefici, libidinoſi, quan-
Philip. 3. uis & hæretici canes à Paulo dicantur. Sed neque caprarũ
vel porcorum ſtabulum eſt, quoniã ad hoc ouile neque lu-
1.Cor.6 xurioſi pertinent, nec temulenti, vt ait Paulus, neque fures,
neq; auari, neq; maledici, neque rapaces regnum Dei poſſi-
Pſal.94. debunt. Ergo & ouile eſt eccleſia, & boni chriſtiani oues do
mini ſunt, ſicut dicit Pſaltes, Nos populus eius & oues pa-
ſcuæ eius. Poſſet hoc ad longum extendi, nos ſummatim &
Chriſtianus, ouis. breuiter omnia perſtringemus. 1 Rectè Chriſtianus homo oui comparatur, quòd animal illud ſit præ cæteris ſimplex & innocuum, nec cornibus impetens, nec mordẽs dentibus, neque conſimili ferocia vel lupum, vel porcum, vel equum referens indomitũ. 2 Ad hæc, ouis animal eſt multum humanis vſibus commodum. ſiquidem lana veſtit hominem, lacte & carne paſcit, chordis ſeu fidibus ex viſceribus factis oblectat & demulcet, fimo impinguat agros.

3 Animal quoq; eſt humile & multum patiens, neque de primatu contendit, neque percuſſum repugnat, neq; inſtar canis aut anguis vindictam quærit, atque ob illam inſignem
Eſa.52. patientiam Chriſtus quoque comparatur oui, dicente propheta, Sicut ouis ad occiſionẽ ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum. 4 Præterea ouis plurimum obediens eſt, adeò vt puella vnica triginta etiam oues virgula tantùm paſcat, atque in hac re oues tam capris præſtant q̃ ſuibus, in quibus paſcendis multũ operę inſumendum eſt & laboris. 5 Modeſtiſſimum quoque animal eſt ouis, atque exiguo paſtu contentum eſt, ſimulque hyeme & æſtate paſcua tantùm ſectatur arida, non pinguia nimiũ, nec irrigua. 6 His omnibus accedit, quòd plurimum timidum eſt, neque tonitrua tantùm & luporum metuit incurſus, ſed & proprii ſui horret ſonitum veſtigii. Atque hæc quoque quilibet bonus chriſtianus in ſe habere debet. Et primũ quidem curet, ne cuiquã facilè noceat, nec cornibus potentiæ impetat proximũ, neque altero iſtò ſcientiæ aut prudentiæ cornu leuiter offendat alios, quod ſolẽt mali magiſtratus & officiales, quod iniqui tabulæ forenſes & iuriſtę, curtiſani, aduocati, aliiq; qui venalem circun-
Pſal.74 ferunt linguã, atque de huiuſmodi cornibus Dauid inquit, Confringã cornua peccatorũ. Neminem quoque morſibus

obtrectationũ proſcindat, ita etiã docente Paulo, Quòd ſi inuicẽ mordetis & comeditis, videte ne ab inuicẽ cõſũmamini, &c. Sed & neminẽ feriant, hoc eſt, contẽnant, neq; parẽtes, neq; pauperes, nec infirmos, neque ſimplices, de quibus præcepit eis dñs, ne quenq̃ ex puſillis iſtis contẽnerent. *Galat.* 5.

2 Præcipuum quoque habeant chriſtiani, prodeſſe aliis, maximè verò pauperibus in danda eleemoſyna. Magnum enim quid eſt, ſic fructificare, quoniam omnem palmitem non ferentem fructũ, dominus ille vineæ in ignẽ abiicit. *Mat.* 18.

3 Neque minus patientem decet eſſe chriſtianum & humilem. O enim verè præclarum & fœlicem hominem, qui nulla ratione concitetur ad iram, neque ad impatientiam, ſed omnem vindictam Deo dimittit, iuxta exemplum Chriſti & doctrinam Petri. *Ioan.* 15. 1. *Pet.* 2.

4 Obediẽs verò maximè ſit, vocemque audiat Chriſti in ſcripturis ſibi loquẽtis, per magiſtratus quoq; ſpirituales & ſeculares nunq̃ moueatur ad ſeditiones: quia qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Nemo itaque iſtos ſectetur aut audiat, qui docent & iubent ſubditos deficere à magiſtratibus ſuis, ſicut perditus & peruerſus iſte hæreſiarcha Lutheus verè Auguſtũ & inuictiſſimũ Imperatorẽ noſtrũ receptaculum & eſcam vermium nimis contumelioſe, Papã quoque Antichriſtũ vocat. Vah turpitudinẽ diabolicã, vah malitiam hominis, ſi modo homo eſt. Adeóne de ſummis magiſtratibus malè loqui tibi vt liceat? Atqui ex huiuſmodi ſermonibus non oues Dei, ſed hirci diaboli educantur, qui à grege deuiantes, feſtinant ad interitum. *Rom.* 13.

5 His virtutibus accedit illud quod & modeſtũ eſſe oportet chriſtianum, faciliq; victu cõtẽtum. Sic Paulus inquit, Nos victũ modo & amictũ, quo operiamus nos, habẽtes, vltra nil quærere debere. Planè enim ita eſt, in aridis paſcuis, in cõtinentia corporali anima pingueſcit: & qui opima ſectatur gramina voluptatũ & paſcua libidinis, iamiã deperiit, vt ait Petrus. Voluptatẽ exiſtimantes diei delitias coinquinationis & maculæ delitiis affluentes, in cõuiuiis ſuis luxuriantes vobiſcum, oculos habentes plenos adulterij. 1. *Tim.* 6 2. *Pet.* 2.

6 Metu quoque non careat & timore caſto, neque ipſe ad iram prouocet Deum ſuum. Sic enim beatum prædicat Sapiens, qui ſemper metuit. Hæc vos, dilectiſſimi, ſubinde cõſiderate, & ſic tandem ingredi poteritis oſtium verũ Chri- *Pro.* 14.

Ioan.10. ſtum Ieſum, vbi ſimul & paſcua inuenietis & vitam æternã, Amen.

HOMILIA II. FERIAE TERtiæ Pentecoſtes.

Auguſt. IN hoc euangelio chariſſimi, dñs & paſtorẽ verũ, & oues bonas deſcribit: & de paſtore quidẽ dicit, illũ verũ non eſſe, ſed furem & latronem, quiſquis non per oſtium ingreditur. Et fur eſt ille ſanè, quia quod alienũ eſt, ſuũ dicit. latro autẽ, quia quod eſt furatus, occidit. Huiuſmodi fures ſunt, quotquot nec legitimo titulo nec iuſta ratione, vi tãtũ & nonnunquã fraude ſe ingerũt in epiſcopatus, præpoſituras, & quæcunque ſacerdotia. iſti dũ honorem ſolũmodo aucupantur & bona tẽporalia, nõ per ianuam verã intrant in ouile, ſed aliunde aſcẽdunt. Hoc mo-
1.Mach. 7.& 9. do Alchimus occupauit pontificatũ Iudæorũ, vi & violẽtia regis Antiochi, ſed occupare quidẽ licuit, diu poſſidere non licuit, quanuis neque impunè occuparit. graui enim correptus morbo, quũ loqui nil poſſet, in maximis mortuus eſt do-
2.mac.4. loribus. Sic Iaſon põtificatum emit 360. talentis argẽti. Sic irrupit & Menelaus, quanuis nil dignũ haberet tãta dignitate. Sic violenter ingerere ſe voluit in officiũ ſacerdotale
2.Pa.26 Num.16 rex Ozias, ſed graui lepra ſtatim correptus eſt. Dathã quoque & Abiron, quũ aduerſus Aaronem molirentur aliquid, & vi intrudere ſe conarentur, cum omni grege ſuo viui ſunt abſorpti. Quot iã ſunt huiuſmodi occupatores magis q̃ poſſeſſores, qui iniuſto titulo quid nõ ſibi vendicant, ſola principum quorundam autoritate freti? ii oẽs quicquid occuparunt, ſub peccato mortali reſtituere tenentur, niſi de cõdẽnatione ſibi non timent. Non deſunt etiã fures, qui nõ vera ianua ingrediũtur ouile Chriſti, ſed ſimonia & vſura ſpirituali ſibi vẽdicãt ſacerdotia quæque. Quibus quàm totus
Act.8. iã abũdat mũdus? Væ autẽ illis, quia graue peccatũ eſt illud & cõtra ſpiritum ſanctũ, quale cõmiſit Simon, qui baptizatus iam à Philippo diacono, cùm videret per impoſitionem manuum viſibiliter conferri, ipſumq; apparere ſpiritũ ſanctum, oblata pecunia, petiit eandẽ ſibi quoque dari poteſtatem. ſed quid audiuit ex Petro? Pecunia tua tecũ ſit in perditionem, quoniã donũ Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.
4.Reg.5. Simili quoq; modo Giezi accepit pecuniã & veſtes à Naamã, quẽ Eliſeus ſanauitã lepra, ſed Eliſeus maledixit illi, &

effecit vt lepra,ipſi totiq; generationi ſuæ adhęreret.& ſtatim exiuit ille ab eo leproſus,candore niuē referens.Atque fit,vt qui ſacerdotia vendunt,Gieзitæ:qui verò mercantur, Simoniaci appellentur. Latrones autem ſunt, quicunq; lana,neque lacte contenti,non ſolùm aſcendētes in ouile irrumpunt,ſed & oues occidūt:iſti nimirū hæretici ſunt,qui quū peruerſa doceant,animos ſimplicium ſeducunt,nō vera ianua per Chriſtum ingreſſi,neq; ordinatione legitima per inueſtiturā epiſcoporum,ſed ipſi irruunt violenter, & nō vocati inſtar Aaronis,vltro prædicāt,contra bullas pōtificum,contra imperatoria edicta, & epipſcoporum ſuorū mandata.Hinc quid boni ſperes?Sed Paulū audi,de hæreticis ſic dicentē,Hæreticū hominem poſt vnā & ſecundā correptionem deuita, ſciens, quia ſubuerſus eſt qui eiuſmodi eſt & delinquit, cū ſit proprio iudicio cōdemnatus. Ij ſunt qui aliunde aſcendunt,neq; per tecta tantùm irrūpunt,ſed & fundamētum ouilis perfodiunt.An non validū fidei noſtræ fundamētum in ſacris literis poſitum eſt?at illas iſti ſic lacerant,vt vix nobis reliquiæ maneant ſaluæ,tota aliquot volumina & ſanctorū apoſtolorū explodūt epiſtolas, quaſi ipſi ij ſunt,qui Ariſtarchi virgula verubus transfodere quæ velint poſſint & audeant. inſuper ſanctorū cōciliorū inuiolatā quōdam & ſacroſanctam cōtemnunt autoritatem, nec iudicem aliquem ferunt. Vſqueadeo hæreticus vnus ſexcentis Simoniacis deterior eſt & malignior. Tu ſi vis,hæc tria extende,vt placuerit. 2 Quando itaque iam de fure & latrone conſtat, quis ille paſtor eſt? Chriſtus ipſe paſtor paſtorū.Sed quod ad cæteros eccleſiæ paſtores attinet, hos quoque vera ianua ingredi decet. Vbi de electione epiſcoporum,abbatum,præpoſitorū, plebanorum multa dici poſſent,imò libri integri cōſcribi.oportet enim paſtorem ingredi per ianuam veræ fidei,ne ſit hæreticus:per ianuam libertatis,ne violēter ſemet ingerat per brachium ſeculare: per ianuam gratuitæ beneuolētiæ,ne muneribus,donis,aut promiſſionib⁹ ſibi paret ingreſſum:per ianuā integritatis, ne corruptè,doloſè,infideliter & fraudulenter ſe intrudat. Eius rei argumentum efficax in Aarone.nam cùm ſingulæ virgæ tribuum populi Iudæorum repoſitæ eſſent in tabernaculo coram domino,mane inuenta eſt virga Aaron germinaſſe, & turgētibus gēmis erupiſſe flores,qui folijs dilatatis

Hebr. 5.

Tit. 3.

Num. 17

in amygdalas dilatati ſunt. Poſſet hoc ad lõgum extẽdi ſecundũ ſuas ſignificationes: nam rectitudo virgæ, ſignat integritatem vitæ: quòd floruit, fortitudinẽ ſignificat & robur: quòd dilatata ſunt folia, eloquẽtiã deſignat, flores enim famã bonã referunt, & amygdalæ pertinent ad varios bonorum operum fructus. Et tales quidẽ eligendi ſunt atq; aſſumendi in officiũ paſtorũ. Breuitatis ſtudio omnibus iis ſuperſedeo, quæ ad paſtorem pertinere Iezechiël refert, tantũ hoc lubet admonere, quòd paſtor aptus eſſe debet ad paſcendum, audax ad profligandos lupos, ſolicitus ad integrũ reſtituendum dño ouium ſuarũ numerum: quoniam non eſt aliud animal, quod perinde opus habet paſtore vt ouis, neque enim viribus valet ad defendẽdũ ſe: ad hæc armis caret quibus reſiſtat: cùm nec ipſa vel mordeat, vel quouis modo impetat: deinde non ea eſt velocitate, vt effugere poſſit facilè: neq; ita aſtu pollet, vt ſe abſcõdat. Hæc omnia ad quẽcunq; ſimplicẽ chriſtianũ transfero, vt lubet, obſeruata ſcripturæ ſanctæ regula. Veri autẽ paſtoris ſignũ geminũ oſtẽdit domin9. Alterũ, quòd illi aperit oſtiarius tanq̃ noto. hæreticis autẽ ſpiritus ſanctus nõ aperit oſtium, eo ꝙ priuato intellectui innitentes, & eccleſiã Chriſti contẽnunt, & ſacras literas pro ſuo libito tractãt. Sed illis tantũ aperit oſtium ſpiritus ſanctus, qui bonum animum adferũt ad literas ſacras, neque priuatum quærũt honorem, ſed gloriam Dei: illis demum verum inſpirat ſpiritus ille ſanct9 intellectũ.
Colo. 4. Sic Paulus Coloſſenſes rogauit pro ſe orare dominũ pro apertione oſtij ſermonis. Et hic Gloſſa, quæ tres facit oſtiarios:
Ioan. 20 Chriſtũ, qui claues largitur ligãdi & ſoluẽdi. Scripturam quoq; ipſam, ſiquidẽ ea docet vſum verum clauium: & ſic clauẽ etiam quãdã ſcientiæ reperimus, dicẽte domino, Væ vobis legiſperitis, qui tuliſtis clauẽ ſcientiæ, ipſi nõ introiſtis, & eos qui introibant, prohibuiſtis. Et ſpiritum ſanctum, qui miniſtris dignitatẽ impartitur: nam licet in peccato conſtitutus ſacerdos clauiũ habeat poteſtatẽ: tamẽ eo ipſo quòd clauium ſibi adrogat vſum, gratia carens ſpiritus ſancti, peccat, ſicuti iam ſuprà declarauimus. Alterum veri paſtoris argumentum hoc eſt, quòd oues vocem illius audiunt, doctrinã ſuſcipiunt, & mãdata conſequendæ fœlicitati ſeruientia nõ contẽnunt. At cuiuſmodi ſunt paſtores qui non prædicant? aut quomodo mutorum iſtorum vocem au-

dient oues?plus operatur,lõgéq; efficacior eſt vox paſtoris quàm mercenarij& ex hoc genere bonarũ ouium cæcus il- le fuit,qui vocem Chriſti audire non recuſauit. 3 Alia porrò quædã paſtoris erga oues ſuas officia cõmemorat do minus,quorũ primũ eſt,quod illas nomine quanq; ſuo con- uocat. Vbi nota illud quod oues ſuas dicit. Oues enim pro- priæ ſunt chriſtiani homines, atque adeò oues Chriſti. idq; multis de cauſis,partim ex creatione:iuxta illud,Ipſe fecit, nos autẽ populus eius, & oues paſcuæ eius. partim etiã no- mine redẽptionis, teſte Petro, quum ait, Scientes quod nõ corruptibilibus auro vel argento redempti eſtis de vana ve ſtra conuerſatione paternæ traditionis,ſed pretioſo ſangui ne quaſi agni immaculati Chriſti. Nominatim itaque oues illas proprias vocat,quo paſtoris iſtius clementia ſignifica- tur, & benignitas plus quàm familiariſſima. idq́, ille facilè præſtat,cũ ſingula ouiũ ſuarũ nomina conſcripta habeat in libro vitæ,ipſo etiã aſſerẽte, Gaudete & exultate, quia no- mina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. Nouit ille ſanè diſcrimen ouiũ ſuarum ab hircis alienis.quo reſpiciens Apoſtolus,ait, Nouit dñs qui ſint eius. Et quod ſic nominatim vocat oues, ſingulari quadã gratia fit, ſicut ſe Moyſen ex nomine noſſe profitetur,quoniã gratiam apud ſe inuenerit. Officium al terũ eſt,vt paſtor oues ſuas educat in paſcua, idipſum quo- que ex omni parte abſolutiſſimè fecit dominus,qui Gentes eduxit ab erroribus & cultu idolorum,Iudæos ex ſeruitute legis, patres ex limbo, & omnes in vniuerſum peccatores ex ſordibus & lacuna vitiorũ educit,quantum quidem in ſe eſt,ad gratiam & fidei veritatem. ſic per prophetam,Eduxi, inquit,te de terra AEgypti,& de domo ſeruientiũ liberaui te. de patribus quoque ait Pſalmiſta,Captiuam duxit capti- uitatem,& nos quotidie clamam⁹,libera nos de laqueo ve- nantium. De Adamo ſic dicit Sapiens,Quia ſapientia cuſto diuit illum à delicto ſuo(ecce quod pœnitentiã egit Adam, & veniam meruit de peccato ſuo) eduxit illum de limo ter ræ,& dedit illi virtutẽ continendi omnia. Tertiũ boni pa- ſtoris officium eſt, vt cũ emiſerit oues ſuas, ante eas vadat, ouésq; ſic ipſum ſequantur, quoniã ſciunt vocem eius. Ecce paſtor ille præcedit,cũ cęteri paſtores ſequantur oues ſuas. lõgè enim admirabilior hæc noſtra ars paſtoralis eſt. & me- rito quidẽ hîc præcedit paſtor,quia niſi præcederet,oues ip

Pſal. 94. 1. Pet. 1. Luc. 10. 1. Tim. 2. Exod. 34 Mich. 6. Pſal. 67 Pſal. 30. Sapiẽ. 10 Adã pœnituit. Chryſoſt.

ſum ſequi non poſſent. oportet itaq; præcedere gratiã Dei,
Ioan. 6. quoniam hic ait dñs, Nemo venit ad me, niſi pater meus tra
xerit eum. Pręceſſit ille quoque diſcipulos ſuos & martyres
ſanctos in ſupplicio paſſionis, præceſſit & in officio humi-
Ioan. 11. litatis, dicẽs, Exemplũ dedi vobis, vt quemadmodũ ego feci,
& vos faciatis. Sic quoq; reſurrectione omnibus homini-
1.Cor.15. bus præceſſit ſimul & aſcenſione ſua. vñ Paulus Chriſtũ ait
reſurrexiſſe, primitias dormientiũ. Et quid immoramur plu
ribus? Omnibus nobis præceſſit verbo & facto: iuxta illud
Gregor. Greg. Omnis Chriſti actio eſt noſtra inſtructio. & de aſcen
Ioan.14. ſione ſua dicit ipſe, Vado parare vobis locũ. quod etiã pro-
Mich. 2. pheta attendens, dixit, Aſcendit pandẽs iter ante eos. Idq;
adeò omnes paſtores facere addecet, vt ouibus ſuis tam fa-
ctorum præcedant exemplis, quàm verborum: & factorum
quidem eo magis, quòd opera non paulo ſunt verbis effica-
Gregor. ciora. hinc enim fit, vt cùm paſtor per abrupta graditur, ad
præcipitium grex ſequatur. Sed melius per exempla, quàm
per verba graditur. Illa enim vox libentius corda auditorũ
1.Pet.5. penetrat, quàm dicentis vita commendat. Sic etiam Petrus
docet paſtores, quando dicit, Paſcite qui in vobis eſt gregẽ
Dei, prouidentes non coactè, ſed ſpõtaneè ſecundũ Deum:
neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè: neq; vt dominan-
tes in clerum, ſed forma facti gregis ex animo. & cùm appa
ruerit princeps paſtorum, percipietis immarceſſibilem glo
1 Cor.4. riæ coronam. ſic Paulus epiſcopos & parochos iubet imita-
Luc.17. tores ſuos eſſe: ſic enim vocem paſtoris audient oues, ſi eam
ille factis exprimat, vt Chriſtus, qui potens erat in verbo &
opere. 5 Cùm iam docuiſſet dominus, quomodo ſe oues
erga paſtorem gerant, porrò commemorat, quales ſe exhi-
beant furi & latroni. ac principio dicit eas alienũ nõ ſequi.
Pſal.17. Alienum inquã & vita & doctrina quidẽ, iuxta illud Pſal-
Hiere.23 mi, Alieni mentiti ſunt mihi: & iſtud domini per prophetã
dicentis, Væ paſtoribus qui diſpergunt & dilacerant gregẽ
paſcuæ meæ. Sic iam noſtris temporibus oues bonæ nõ au-
diunt vocem alienorum paſtorum. ſiquidẽ nõ ignorant eos
& voce & vita eſſe corruptiſſimos. norunt etiam verba illo
rum inducere ad errorẽ, exempla ad peccata, doctrinã vni-
uerſam ad perditionẽ. Et bene quidẽ in hoc faciũt, qui cœ-
nobia religioſa incolunt, quòd huiuſmodi mercenarios ſibi
obtruſos non ſequuntur, ſed ab eis fugiunt, & vocem eorum

audire contemnunt. Contrà quicunq; iſtorũ alienorũ vocẽ & doctrinam obuiis (quod aiunt) vlnis amplectuntur, argumentum id quidẽ efficax eſt, eos non oues Chriſti, ſed hircos eſſe diaboli, & Luciferi capras. Vos autem ne ſequamini iſtos, ne credatis, néue adhęreatis eis, ita ſuadente Chriſto, *Luc.21.* Nolite ire poſt illos. nanque ſicut ouis naturaliter exhorret & fugit lupum, adeò vt canis & magnitudine & colore referens lupũ, neq; tantopere cõtrarius ſit oui, neq; illum ſic metuat ouis: deinde ſi chordas ex neruis lupinis & ouillis ſimul in teſtudine cõiunxeris, fruſtra labores, concordantiam nullã extorqueas. Ad eundem quoque modum exoſos habere debet ouis Chriſti oẽs iſtiuſmodi lupos hæreticos, & ab eis diſcordare & clamare ad dñm cum Pſalmiſta, Narrauerunt mihi iniqui fabulatiõs, ſed nõ vt lex tua. de caſtis *Pſal.117.* Deo ſacratis virginibus loquor, quibus lupi hæretici deputantur prædicatores. Parabolam porrò hanc non intellexerunt Iudæi, quoniã illuminati non erãt ea luce, quam in hũc mundum miſit Deus, & malebant tenebras quàm lucẽ: quo- *Ioan.1.* niam ſi Chriſtum cognouiſſent verum illum eſſe paſtorem, non ita percuſſiſſent eum, vt diſpergerentur oues gregis. Quid reliquũ igitur, niſi quòd dũ cognoſcere verba Chriſti *Zach.13.* noluerũt, iuxta ſententiã Pauli, ignorantes ipſi etiã ignora- *1.Cor.14* buntur à domino Deo? Quotquot autem pii ſunt, veríque paſtoris vocem audiunt, illum ſequuntur, alienos non item: vera vtique ianua ingredientur ad paſtorem animarum noſtrarũ Chriſtũ Ieſum in fœlicitatem æternam, quam concedere dignetur nobis in ſecula benedictus, Amen.

HOMILIA III. FERIAE TERtiæ Pentecoſtes.

VEri paſtoris & furis diſcrimẽ dñs Iudæis expoſuit, quòd ille per oſtium ingreditur, hic aliundè aſcendit, idque nec intellexerunt iſti, neque intellecturi forſitã eramus & nos, niſi aperuiſſet Chriſtus. ipſe enim verba hęc explicans, oſtiũ ſe eſſe teſtatur. vbi ſi obieceris dicẽs Chriſtũ, qui verus eſt paſtor, oſtiũ eſſe nõ poſſe: ſanè reſpon *Auguſt.* debit tibi Auguſt. & dicet, Ipſe Ieſus Chriſtus ſaluator noſter, & paſtorẽ ſe eſſe dixit, & oſtiũ, quod noſtrũ quiſq; non auſus fuiſſet dicere: & quia per oſtiũ intrat, per ſeipſum intrat, & nos per illũ intramus. nõ ſecus enim ac lumen & cętera oĩa conſpicua reddit, & ſimul ſe viſibile facit: & Chri-

ſtus lux vera patris,facit non ſe tantũ,ſed & alios per ſe ingredi in vitam æternã. Ego nanq;,ait,ſum oſtiũ ouiũ. Quid multa?quocunq; modo rem expenderis,Chriſtum habes o-
Galat. 3. ſtium.nanq; & eccleſiam nemo ingreditur,niſi per Chriſtũ quem induerunt,quotquot in Chriſto ſunt baptizati. Eccleſiam ergo intrant fideles per fidem veram in Chriſtum,quę
Gene. 6. ianua illa eſt arcæ Noë,per quam figurata eſt eccleſia: ſicut & Chriſtus ipſe oſtiũ eſt veræ dignitatis,quo intrare debẽt prælati oẽs,non aliundè aſcendere, ſicut ſuperiori homilia
Eſa. 22. cõmemorauimus. Adhæc Chriſtus quoq; eſt oſtium cœli &
1.*Cor.* 1. vitæ ęternę.ſiquidem quinque milibus annorum occluſum reſerauit per clauem ſanctæ crucis,vt redimeret genus hu-
Pſal 117 manum. ſic enim Deus pater daturũ ſe promiſit clauẽ Dauid ſuper humerũ eius. Atque ideo quicunq; iam olim dixerunt eſſe ſe Petri & Pauli,ab ipſo vero oſtio oberrauerunt, ſed quicunq; profitentur eſſe ſe Chriſti,ii ianuam veram attigerunt:quia hæc eſt porta domini,& iuſti intrabũt in eã. Et in hoc quod Chriſtus etiam oſtium eſt, alios paſtores omnes ſuperexcellit: qui licet plurimi cõſtituti ſint in eccleſia,oſtii tamen appellationẽ & proprietatẽ ſibi tribuere nõ poſſunt. paſtor eccleſiæ fuit Petrus,ſed non oſtium: quia &
Act. 4. ipſe profeſſus eſt, non eſſe nomen aliud in quo ſaluari oporteat omnes,niſi illud Chriſti Ieſu, quem omnium orationũ eſſe oſtium credit eccleſia, dum collectas omnes concludit per Chriſtum filiũ Dei(ſecundum ſingularum collectarum exigẽtiam)ſolus ergo ille mediator eſt redemptionis,ſolus etiam oſtium verũ. & quanuis ſcriptura etiam oſtium dici
1.*Tim.* 2. queat,id tamen ratione Chriſti tantũ fit,in quo illa eſt, quẽ docet,quem cognoſcendũ fidelibus præbet. ſicut enim nos in orationibus noſtris cum domino loquimur,ità viciſſim ille per ſcripturas innoteſcit,& loquitur nobiſcum,verè igitur oſtium eſt. O vtinam modo tu Chriſte Ieſu, nos ab hoc oſtio concedas non aberrare,ſed per illud ingredi in vitam æternam. 1 Addit deinceps Chriſtus, Omnes quotquot venerunt,fures ſunt & latrones. Hinc Manichæi voluerunt vetus teſtamentũ totũ, & omnes patres reiicere atq; fures & latrones iudicare,Noe,Abraham,Moyſen,Dauidem &c. idque vt obtinerent facilius, deprauato contextu ſic legerunt. Omnes quotquot venerunt ante me, fures ſunt & latrones (ideo non cura Græcum Eraſini, & tranſlationem

eius ſępe claudicantē,quia Græcum Vaticanum hic nō habet neq; latinum,neq; Chryſoſt.ante me,legit.vnde ſuſpicor eſſe deprauatū Theophylactū per Oecolampadium) ſicut illud præclarè oſtendit Auguſt.neque eſt hæc ibi ſententia Chriſti quòd omnes qui ante eum fuerint,fures ſint & latrones:ſiquidē ex iis fuerunt patriarchæ & prophetæ, amici Chriſti.& qui cum Chriſto venerint,quia veraces ipſi Chriſtū qui veritas eſt,comitati ſunt,& crediderūt in Chriſtum nondum incarnatum, ſicut nos in illū iam in carne natum credimus.vnde & Auguſt.dicit, tēpora mutata eſſe nō fidē. & infrà, Diuerſis quidē temporibus, ſed vtroſque per vnum fidei oſtiū, hoc eſt, per Chriſtum, videmus ingreſſos. Et verum adeò hoc eſſe,neminemq; niſi in fide mediatoris ſaluatū,audi teſtem Apoſtolum,affirmantem eundem ſpiritum fidei nos habere, ſicut ſcriptū eſt, Credidi ꝓpter quod locutus ſum.& alibi dicit Apoſtolus,Omnes eandem eſcam ſpiritualem manducarunt,& omnes eundē potum ſpiritualem biberunt.& illi itaq; Chriſti ſerui fuerunt, & quiſquis eos audiuit, Chriſtū audiuit. Sed quid hoc, inquies, quòd dñs quotquot venerint,fures & latrones oēs perhibet fuiſſe?Auguſt. reſpondet &dicit Chriſtū ſic locutū, Oēs quotquot venerunt,ſcilicet ſine me,quos neque vocaui vt Aaronem:neq; elegi vt apoſtolos, quos per vicarios & ſucceſſores meos non ad hoc ordinaui,ſicut Moyſen cōſtitui in hoc vt paſtores inſtitueret duodecim tribuum Iſraēl:iſti omnes qui propria venerunt temeritate,quos non elegi,neque per ſucceſſores meos ad hoc ordinaui,fures ſunt & latrones,cuiuſmodi plurimi fuerunt pſeudoprophetæ & ſeditioſi,vt Iudas Galilęus & Theodas.Neq; diuerſæ multū ſententię eſt Auguſt.contra Fauſtum ſcribēs,loqui hic Chriſtū de iis qui prius quàm vocarentur,venerunt: non ſic autem patriarchę & prophetæ,qui miſſi ſunt diuinitus.latrones autem fuerūt & fures,qui à Deo nō miſſi,paſtoritiū tamē ſibi munus vendicarunt,de quibus conqueritur dominus, & dicit per prophetā,Falſo prophetæ vaticinātur in nomine meo.nō miſi eos,& non præcepi eis,neq; locutus ſum ad eos.Et infrà de ꝓphetis Samariæ & Hieruſalē,Nō mittebā ꝓphetas,& ipſi currebant:nō loquebar ad eos,& ipſi prophetabant.Audiui quæ dixerunt prophetæ,prophetantes in nomine meo mendacium. De iis igitur hic dñs agit,qui non vocati ve-

Lib.2.c. 4.contra aduer. legis. *Ioan.14.* *Auguſt.* *2.Cor.4.* *Pſal.115.* *1.Cor.10.* *Exod 28* *Luc.6.* *Exod.18.* *Act.5.* *Lib.16. cap.12.* *Hier.14.*

niunt qui non iuſſi currũt:iſti fures ſunt &latrones. Quales ſunt Neochriſtiani omnes, prædicatores carnis & diaboli, qui neq; electi à Deo,neq; à magiſtratibus legitimè conſtituti, ſeipſos ingerũt quacunq; vi aut violẽtia, ſicut Iaſon & Menelaus:tamen ſub prætextu nominis Ieſu,quod ſubinde obtrudunt,ſicut & euangeliũ crebro ingeminant. Quorum tamen ſi vitã & doctrinã penitus inſpicias, diabolũ tantùm promouent,cuius nũcii & apoſtoli ſunt, cuius mendacia docent,teſte hic dño.. 3 Sequitur,Et non audierũt eos oues.

Auguſt. Hic ait Auguſt. Maior hæc quæſtio eſt.quid habet obſcurũ & ad intelligendũ difficile? Audite obſecro, ecce dominus dicit,oues audiũt vocem paſtoris,& nõ furis,ſed quid puta-

1. Reg.15 mus,qui audierunt dominũ,omnes oues erunt? Saul audiuit vocem domini,& factus eſt lupus,nõ obediẽs Deo. Audiuit Iudas,& lupus erat,ſequebatur,ſed pelle ouina tectus inſidiabatur.aliqui vero qui Chriſtũ crucifixerunt,non audiebant dominũ,& oues erant.quomodo iſta ſoluitur quæſtio, audiunt oues,& non audiunt oues? Sic enim & propheta er

Ezech.33 rantes oues commemorat & Dauid,quæ quanuis errãt,dũ

Pſal.118. vocem furis audiunt, oues tamen dicuntur. Multis inducit hanc quæſtionem Auguſt. ego fundamentũ tantùm aſſumpſi,& ſuccum rei,ne multis vos detinerẽ ambagibus, & re-

Ambro. ſuper 9. cap ad. Roma. ſponſionẽ quoque breuibus abſoluam. Ouem Dei dici duobus modis accipitur:vel ſecundum præſentem iuſtitiam,ſic Saul & Iudas Scarioth(quem tamẽ Beda dicit ſemper fuiſſe nequam) quia boni fuerunt, oues etiam Chriſti extiterunt, & tamen lupi facti ſunt plerique Iudæorum, qui lupi fuerunt crucifigẽtes dominũ, audita concione Petri, facti ſunt oues,quia audierunt Chriſtum in vicario ſuo loquentẽ. Vel etiam ouis Chriſti dici poteſt ſecundum aliquã ordinationem Dei, aut illius præſcientiam ſcit enim Deus qui ſunt

2. Tim.2 eius,& nomine vocat. At quis alius oues omnes cognoſceret,niſi qui numerũ ſcit electorũ? Et ſic oues ſunt quotquot ab æterno præordinauit & præuidit Deus ſaluandos. Atq; cõtra,quos præſciuit eſſe dãnandos,lupi ſunt &hirci. Quodque hic dicit dominus audire oues vocem paſtoris,nõ alieni,de ouibus loquitur ſecundũ præſentẽ iuſtitiam, dũmodo ſunt adhuc oues:& quòd nõnullæ oues aberrant,atque lupi vocem aliquot audiunt, non fit hoc ſecundum præſentem ſtatum,ſed finalem ordinationem Dei. ſiquidem quæ nunc

erat ouis,priuſquam moriatur, audit adhuc vocem paſtoris, atque pœnitentia de peccatis acta ſaluatur(hoc eſt,quod di cimus,duplex eſt prędeſtinatio,ſcilicet ſimpliciter, & ſecun dum finalem Dei ordinationem; & ſecundum præſentẽ iuſtitiam.) Eſt tamẽ vox Chriſti quam luporum nullus audit, ſed tantùm oues:puta,Qui perſeuerauerit vſque in finẽ,ſaluus erit.hæc vox eſt ſalutis in tabernaculo iuſtorũ. 4 Ipſe quoque ſe iam dominus explanat,dicens, Ego ſum oſtiũ. per me ſi quis introierit,ſaluabitur.Ecce non ſolùm paſtor, ſed & oues intrant per oſtium, nec aliquod dubium eſt in illis verbis,niſi quod ſequitur, & ingredietur & egredietur. hoc enim nonnihil videtur habere difficultatis,quòd iſtud ipſum egredi aliquid mali cõtineat,ſicut de malis Ioannes ait, Ex nobis prodierunt, quia non erant ex nobis. Proinde quadruplicem inuenio iſtorum verborum intellectum.

*Mat.*10. *Pſal.*117. *Auguſt.* 1.*Ioan.*2

1 Non eſt quòd egreſſus ſeu exitus malũ quid ſignificet, & Chriſtus ipſe vult ingredi oues ſuas penetralia cogitationum piarum,& rurſus exire per Chriſtum operando bonum.breuiter ingredi per Chriſtũ,eſt ſecundũ fidẽ cogitare.egredi aũt per Chriſtũ,eſt ſecundũ ipſam fidem operari. ſic Dauid,Exibit,inquit,homo ad opus ſuum.ſic de operib' locutus eſt dominus apud Matthæum, Sic luceat lux veſtra coram hominibus,vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. 2 Alium adhuc ſenſum adducit Auguſt.& ait, Plus me delectat,quòd ipſa veritas tanquã bonus doctor nos admonuit. videtur enim mihi dixiſſe, vt vitã habeãt, ingrediẽtes in ouile,ſcilicet eius,& eccleſiã, & abundãtius habeãt ingrediẽtes in morte p oſtiũ Chriſtum, in vitam æternam. Cùm itaque & paſtor bonus ſit Chriſtus & doctor eximius,videtur mihi quaſi ſic dicere voluiſſe,Veni equidem in hoc,vt vitam per me habeãt,qui ingrediuntur,& abundantius habeãt qui egrediũtur. prius enim aliquem ingredi oportet in eccleſiam per fidẽ,quę operatur in charitate: & ſic demũ habiturus eſt vitam,quoniam iuſtus ex huiuſmodi fide viuit. Quiſquis autẽ ita perſeuerat in finem vſque,is ex hac vita egredietur per oſtium Chriſtum, vt abundantius vitam habeat. Sicque boni cùm moriuntur,non amittunt vitam, ſed abundantius illam acquirunt, ſicut latro in cruce iam tandem pœnitens, copioſius illam inuenit, cùm audiret ſibi dicere Chriſtũ: Hodie

Auguſt. *Pſal.*103 *Mat.*5. *Auguſt.* *Galat.*5. *Habac.*2

Lucæ. 23. mecum eris in paradiſo. Neque multo diuerſæ ſententiæ eſt *Gregor. Hom.* 13. *ſuper Ezech.* etiam Gregorius, ſuper Ezechiêlem dicens, Ingredietur ad fidem, egredietur ad ſpeciem (ſcilicet Chriſti in æterna patria intuendam) paſcua verò inueniet in æterna ſocietate. Hinc etiam Pſalmiſta ait, Dominus cuſtodiat introitū tuū *Pſal.* 120 & exitum tuum. cuſtodit enim dominus cuiuſq; animæ introitum, quo intrat ad fidem: exitum quoq; quo exit ad ſpeciem, vt neque intrans eccleſiā erroribus ſupplantetur, neque ab hac temporali ad æternā exiens ab antiquo hoſte rapiatur. Eſtque hæc multū cōſolatoria expoſitio pro morientibus, *Pro morituris.* quibus ſubinde inculcandum eſt, quomodo intrarint eccleſiam Chriſti per fidē, ipſumq; adeò oſtiū Chriſtum, vt ſic quoque eodem oſtio egrediantur, abundantius habituri vitam, & paſcua inuenturi. ſiquidem illic ſaturabūtur, quicunque hic ſitierunt iuſtitiam & eſurierunt. 3 Poteſt idem illud etiam exponi de ſolis beatis (quia adhuc quinque ſenſus poſſent applicari ad viatores) ſicut Chriſtus intrauit & exiuit inter apoſtolos, vt dixit Petrus. & quomodo prælati *Act.* 1. ingrediantur pro vita cōtemplatiua, exeant in vita actiua. Ingreditur Magdalena, egreditur Martha: quod ingrediatur ſeipſum reformādo prælatus, & egrediatur ſubditos reformādo: vel ingrediatur officia diuidēdo & diſponēdo, & egrediatur per exemplum formam virtutis cooperatoribus ſuis exhibēdo: aut quilibet ingrediatur trabē ex oculo proprio eiiciēdo, & egrediatur feſtucam eiiciēdo ex oculo proximi. Dies deficeret, ſi omnino ſymbola proſequi vellē. hoc eſt quod ſemper dixi, ampliſſimum eſſe cāpum ſignificatiuæ ſeu ſymbolicæ theologiæ. Ingrediūtur beati, dum omnipotentiam contemplantur diuinam, quoniam in eſſentia diuina videnda & fruenda eſſentialis conſiſtit beatitudo: egrediuntur etiam ad cōtemplandam Chriſti incarnationē, gloriā Deiparæ virginis, &c. in quibus accidētalis iſta ſtat beatitudo. ſiue autem exeat, ſiue intret beat⁹, gaudia vndique inuenit non deficientia, gaudiū inquam ex Deo, & gaudium ex glorioſa & magnifica Dei creatura, ita vt iā poſ*Pſal.* 22. ſit dicere illud Dauidicum, Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco paſcuæ ibi me collocauit. Sed de iis aliâs.

Aug. li. 20. *de ciuit.* 22. 4 Ingreſſus hic etiam intelligi poterit de beatis intuētibus & Deum & quæcunque in cœlo ſunt: exeuntibus autē per ſciētiam, dum cognoſcunt pœnas damnatorum. Atque

hoc ita eſſe teſtatur Eſaias cùm ait, Egredientur & videbũt cadauera virorũ, qui prçuaricati ſunt in me. vbi Gloſſa quędam ſic habet, Electi egrediuntur quaſi ad videndũ non loco, ſed intelligẽtia vel viſione manifeſta, vt ad laudem Dei magis accẽdãtur. Et quòd beati paſcua habeant & gaudia, hac ipſa egreſſione ſua teſtatur Dauid, inquiens: Quoniam lætabitur iuſtus, quũ viderit vindictam. & Eſaias, quum ait, Erunt vſque ad ſatietatem viſionis omni carni. loquitur enim ibi de damnatis, quorum vermis nõ morietur. idipſum ſanè videbunt beati, & ſaturabuntur. Ecce quomodo beati ſatiãtur ſimul & paſcua inueniunt ex damnatis quoque in inferno. Vſqueadeo verum eſt illud Pauli, quòd ſanctis omnia cooperantur in bonum: & hoc eſt quod Dauid de iuſtis inquit, Lauabunt manus ſuas in ſanguine peccatoris, ſicut iam ſuprà per nos explicanda ſunt verba Chriſti, & vndique inuenimus in ſacris literis ita eſſe confirmatum. *Eſa. 66.* *Gloſſa.* *Pſal. 57.* *Eſa. 66.* *Pſal. 57.*

5 Nunc breuiter concludamus, dicamúſque etiam illud quod ait dominus, Fur non venit niſi vt furetur, mactet & perdat, variè poſſe exponi, ſed tamen quod ſicco, quod aiũt, pede nos tranſibimus, fur quoque eſt diabolus, & hic quidẽ furatur per cogitationes malas, mactat per conſenſum prauum, & perdit in opere malo. Aliter ſic accipe, Fur ſeu latro etiam eſt hæreticus, quoniam is tantùm in hoc venit, vt honorem & gloriam temporalem ſuffuretur, animas quoque quas ſeducit mactet, & dum illas ſuis dogmatibus attrahit, æternaliter perdat. Vel etiam fur ipſe tyrannus eſt, qui gratia bonorum temporalium ſæuit aduerſus fidem, vt ea quæ in cœnobiis ſunt bona, ſibi vſurpare queat. Qui autẽ mactat animas, hæreticus eſt, ſuis peruerſis dogmatib⁹ illas ſeducẽs. Qui perdit, diabolus eſt, quoniam eas vſque ad inferos detrudit. Nec eſt quod mireris me iſta tribus tribuere perſonis, quæ hic de vno fure prædicat dominus: diabolus enim caput eſt, cuius reliqui duo membra exiſtunt. ſicq; de iis tribus velut de vno loquitur ſcriptura, (per regulam Ticonij apud Auguſt. lib. 4. de doctrina chriſtiana) Primũſq; adeò fur diabolus extitit, qui Adamo & Euæ gloriam ſuffuratus eſt paradiſi: nunc autẽ impij omnes & animicidæ mẽbra ipſius ſunt. Et ſicut diabolus cum ſuis venit mactare & perdere animas, ita viciſſim venit Chriſtus, vt habeãt vitã hic gratiæ, illic abundantius etiã vitam glorię & fœlicita-

tis æternæ. Quam nobis concedat Chriſtus Ieſus dominus, idem paſtor & cuſtos noſter in ſecula, Amen.

De paſtore vide ſuprà in Homilia feriæ ſecundæ Paſchæ.

IN OCTAVA PENTECOSTES.

Multis iam retro ſeculis pij homines hac dominica venerati ſunt ſanctam & indiuiduam trinitatē, quod etiam per Papam Benedictum, X I I. cōfirmatum eſt. Iam verò ſunt, qui ea dominica legant euangelium, Quum venerit paracletus, quod explicatum per nos eſt dominica poſt aſcenſionem domini. Alij verò euangelium legunt de Nicodemo, quod etiam lectum eſt hac ipſa dominica in concilio Piſano, quando feſtum illud inſtitutum eſt, teſte Cardinali Cameracen. Petro de Aliaco, qui in eodem concilio prædicauit. & nos itaque illud iam explicemus.

DOMINICA TRINITATIS EVANGELIVM, IOANNIS III.

Ioan. 22.

IN illo tempore, Erat homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. hic venit ad Ieſum nocte & dixit ei. Rabbi, ſcimus quia à Deo veniſti magiſter. nemo enim poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo. Reſpondit Ieſus & dixit ei. Amen amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuo, non poteſt videre regnum Dei. Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo poteſt homo naſci, cùm ſit ſenex? nunquid poteſt in ventrem matris ſuæ iterato introire & renaſci? Reſpondit Ieſus. Amen amen dico vobis, niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Non mireris quia dixi tibi, opor-

tet vos naſci denuo. Spiritus vbi vult ſpirat, & vocem eius audis, ſed neſcis vnde veniat, aut quo vadat. Sic eſt omnis qui natus eſt ex ſpiritu. Reſpondit Nicodemus & dixit ei: Quomodo poſſunt hæc fieri? Reſpondit Ieſus & dixit ei: Tu es magiſter in Iſraël, & hæc ignoras? Amen amen dico tibi, quia quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur, & teſtimonium noſtrum non accipitis. Si terrena dixi vobis & non creditis, quomodo ſi dixero vobis cœleſtia, credetis? Et nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo. Et ſicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. *Ephe. 4.* *Num. 21.*

HOMILIA PRIMA.

SVb finem capitis ſecundi, paulo ante exordium huius euangelij, dicit Ioannes quòd Chriſtus non credebat ſemetipſum eis, eo quòd ipſe noſſet omnes. Quamobrem Nicodemus qui iam credere cœperat, videns miracula Chriſti, quum ipſe phariſæus eſſet, venit ad Ieſum. Ne exhorreatis, dilectiſſimi, nomen & titulum phariſæorum, neque omnes malos fuiſſe putetis. nam & à Deo extra ſacerdotium inſtitutus fuerat olim triplex ordo ſpiritualiũ hominum, ſicut nũc in eccleſia, præter ſacerdotes à Deo inſtitutos, habemus Benedictinos, Bernardinos, Prædicatores, Minores, Carthuſianos, &c. planè enim ſic in veteri teſtamento erant Eſſei, Phariſæi, & Sadducæi, teſte Ioſepho, & poſt illũ etiã autore Euſebio. Erant itaq; phariſæi ex iis honeſtiſſimi, ſic dicti, quòd tam moribus quàm habitu ſeparati & diuiſi erãt à cæteris, deducta appellatiõe à verbo phares. Quid multa? ſicut iam religioſi habitu & cæremoniis ſeparati ſunt à reliquis chriſtianis, ita phariſæi apud Iudæos erant. Vos itaque cũ phariſæos auditis nominari, ne quid cogitetis mali, ſicuti neq; in illum ſuſpicamini audiẽtes monachos & moniales vobis cõmemorari; ſiquidẽ & hic Nicodemus phariſæus extitit, *Exod. 21.* *Ioſeph.* *Euſebius de præpa ra. euãg.*

Philip. 3. & tamẽ bonus: & Paulus apoſtolus fuit Phariſæus, ſicut ip-
Act. 26 ſe apud regem Agrippam de ſe profeſſus eſt, dicens, Et qui-
dem vitam meã à iuuentute quæ ab initio fuit in gẽte mea,
in Hieroſolymis, nouerunt omnes Iudæi, præſciẽtes me ab
initio, ſi velint teſtimoniũ perhibere, quoniã ſecundũ cer-
tiſſimam ſectã noſtræ religionis vixi phariſæus. Verũ qui-
dem eſt, quòd decurſu temporis religionem externo tãtùm
habitu mentiti ſunt, & ſub ſpecie pietatis hominibus etiam
bonis bona ſua ſubtraxerũt: & vſq; adeò omni malitię ſtu-
Mat. 23. duerũt, vt qui peſſimi eſſent Iudæorum, Phariſæi eſſent, ſi-
cut vndique nobis euangelica teſtatur hiſtoria. Erant tamẽ
ex ijs, qui bene & piè ſe gerebant, ſicut hic Nicodemus, &
Act. 5. ille legis doctor Gamaliël, & ſanctus Paulus etiam filius
Act. 23. phariſæi, ſicut ipſe teſtatus eſt, quãdo à præfecto corã tota
populi cõcione ſtatueretur. Nomine Nicodemus. Tãtũ hic
Ioan. 16. & in ſepultura Chriſti mẽtionẽ illius facit Ioannes. Nico-
demus autẽ ad linguæ Græcæ ꝓprietatẽ tantundẽ eſt, ac ſi
dicas, victoria populi: Hebræis, ſanguis innocẽs. Erat vtiq;
ille de ſecta magnifica phariſæorũ, etiã ex nomine clarus,
quia Nicodem⁹ officio illuſtris, ſi quidẽ princeps Iudęorũ.
(ecce religio, nomẽ, dignitas.) Quæres, quur adeò propriè
velut depingat ille Nicodemum? eo nimirum, quòd eũdem
deinceps cõſtituturus erat aduocatum Chriſti, quum illum
Ioan. 7. Iudæorum populus totus condemnaret: dicebat enim tunc
Nicodemus, Nũquid noſtra lex iudicat hominem, niſi prius
audierit ab ipſo, & cognouerit quid faciat? 2 Venit itaque
Ioan. 6. Nicodemus ad Ieſum nocte. Quod venit, ex fide factũ eſt,
quod illũ latẽter attraxit pater: quia nemo, inquit Chriſt⁹,
venit ad me, niſi pater meus traxerit eũ. Sed ꝙ nocte metu
venit impellẽte factũ eſt, & fidei ſuę imperfectione: erat e-
Ioan. 12. nim ex eorũ numero, de quibus Ioannes dicit, Multi ex prin
cipibus crediderunt in eum, ſed propter phariſæos nõ con
fitebantur, vt de ſynagogis non eijcerẽtur: dilexerũt enim
gloriam hominum magis quàm gloriã Dei. Et merito qui-
dem iſtum ſuũ defectum nox deſignauit, quæ in ſacris lite-
Ephe. 5. ris vt plurimũ inſcitiã ſignificat & peccatũ: ſic Paulus, Era-
tis, inquit, aliquando tenebræ, nunc autẽ lux in domino. In
magna adhuc caligine erat Nicodem⁹, licet exiguum lucis
radium ſibi emicãtẽ iã perſenſerat propter miracula Chri
ſti, ſicut ipſe ſuo ſermone teſtat⁹ eſt. Rabbi enim ait, ſcimus

quia à Deo veniſti magiſter,& nemo poteſt hæc ſigna face re quæ tu facis,niſi ſit Deus cũ eo.Ecce quõ adhuc in nocte fuit,loquutus cum dño ſicut cũ homine puro,& ratus ſe pla nè ſatisfacere, ſi cœleſte in ipſo cognoſcat magiſteriũ, etiã ſi nihil vlterius inquireret.ſed q̃ pulchrè ſeipſum redarguit Nicodemus? ſic enim ſanctus Chryſoſtomus, Quid inquit, Nicodeme nocte venis ad eũ qui diuina loquitur,qui à Deo venit? quid illũ hominem tantũ putas,& prophetam alienæ opis indigum ad exercenda miracula? Quanuis idipſum nõ obiecit dominus illi,quia curæ erat Chriſto à principio,nõ tam quis eſſet oſtendere q̃ vt crederetur,nihil contra patris facere voluntatẽ, ideoq; verbis ſæpenumero humilioribus loquut' eſt,re autẽ quid poſſet,oſtẽdit.miracula enim ſumma virtute operatus eſt.Rabbi,inquit,hoc eſt, magiſter,ſeu doctor magnifice,magis aucte,& erat ſanè hoc aliquid: dedit enim illũ Deus nobis doctorem iuſtitiæ, & deſcendere faciet ad vos imbrẽ matutinum & ſerotinũ.Rabbi, ſcimus quia veniſti à Deo magiſter.non malè magiſtrum eum vocat,quoniã ſic Chriſtus ad apoſtolos ipſe dixit,Vocatis me magiſter & domine,& bene dicitis, ſum etenim. Bene etiã dixit à Deo eũ veniſſe,quia & Chriſtus vndiq; dixit à Deo ſe miſſum & exiuiſſe.Quod autẽ de ſignis adiecit,etiam de ſe teſtatur dominus, inquiens, Si non feciſſem ſigna in eis, quæ nemo alius facit,peccatũ non haberẽt.ſed & cæcus dixit,à mundo auditũ non eſſe, quòd quiſquam aperuerit oculos cęci nati. Ecce quõ miracula pariunt fidẽ.ſed ille tamen in hoc deficiebat, quòd cognoſcebat etiã Chriſtũ eſſe Deũ. Et vide hic quoque,quõ miracula teſtimoniũ dant virtuti diuinæ,etiã per malos facta: iuxta illud, Multi dicent in die illa,Domine,domine,nõne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus? &c.ſed dicet eis dñs; Quia neſcio vos.Et tamen iſti quoq; miracula faciãt oportet per inuocationẽ nominis alicuius ſancti, quum interim Chriſtus miracula ſua fecerit virtute propria,citra omnem alienæ opis implorationem.Agnouit itaque Nicodemus eſſe in ipſo aliquid diuinæ virtutis,ſicut & credibile eſt ex aſpectu radiũ emicuiſſe diuinitatis ſuæ, vt quũ Iudæos templo expelleret.

Chryſo. *Io. 13. 16* *Ioan. 15.* *Ioan. 9.* *Mat. 7.* *Ioan. 8.* *Mat. 21*

3 Neque tamen Nicodemum de non agnita diuinitate increpauit dominus,ſed benignè alloquutus, paulatim

cœpit illũ ex humilibus rebus erigere & adducere ad altio ra,ſublimiora iſta & diuina myſteria,dixitq́;,Amen amẽ di co tibi,niſi quis renatus fuerit,non poteſt videre regnũ cœ lorum. Ecce quõ magiſterium declarare conatur dominus, quod in ipſo profeſſus erat Nicodemus,aperiens ei quõ fili⁹ Dei fieri poſſit renatus per gratiã,vt ſic filiũ Dei cognoſce ret in natura. Quòd ſi bene expendas hæc verba Chriſti,vi debis ea correctionẽ quandam in ſe habere, quaſi dicere vo luiſſet,Profiteris magiſtrũ eſſe me,méq; adeò eſſe à Deo, &
Mat. 7. Deum eſſe mecũ:verũ,id ſatis non eſt,quia nõ omnis qui di cit mihi dñe,dñe,intrabit in regnum cœlorũ. En autẽ oſtiũ iſti ſtatim oſtendit baptiſmũ,quem regenerationis nomine intelligit.verè enim ianua eſt & eccleſiæ & omnium ſacra mentorũ,cuius neceſſitatẽ hic dñs ei inſinuat,oſtendẽs vo luntatem hanc eſſe Dei, vt quiſquis renatus non fuerit,ne que ſaluetur:ſicut & apertius diſcipulis ſuis dixit,quãdo ad
Cyrillus. prędicandũ & baptizandũ miſit. Niſi quis renat⁹ fuerit,ait dominus. Quæ verba non nulli ſic exponunt, Quod quum conditi creatiq́; ſimus in ſtatu innocentiæ in primo noſtro parente Adã, rurſúſque relapſi & mortui per peccatũ, quo auocati ſumus à via vitæ & gratiæ dei, iuxta illam Dei pa
Gene. 2. tris interminationẽ,Quacunque die manducaueritis de li gno vitę,morte moriemini:ideo neceſſariũ erat renaſci nos per ſacramentũ ſecundũ formam filij Dei, ita dicente Iaco
Iaco.1. bo,Voluntariè regenuit nos verbo veritatis,vt ſimus initiũ aliquod creaturæ eius. Sunt etiam qui ſimpliciter intelli gant, dicẽtes naſci hominẽ ſecundũ carnem ex parentibus ſuis,nõ ſecus ac ex terreno homine Adã originẽ ducit,idq́;
Pſal.50. non ſine peccato, iuxta illud Dauidicũ,Ecce in iniquitati bus conceptus ſum,& in peccatis cõcepit me mater mea. Ex hac natiuitate hæreditariũ acquirimus peccatũ, cõcupiſcẽ tiam malã,mortẽ,& quid deniq; nõ? etiam inferos. Magna itaq; gratiã Deus nobis inſtituit ſacramentũ baptiſmi, quo regeneramur & renaſcimur ſpiritu,teſtante Paulo,Quòd ſi
1.Cor.15 in Adã omnes mortui ſunt,ita in Chriſto viciſſim omnes vi uificantur. Vndique plenum eſt teſtamentum nouum, quõ nati ſum⁹ ex Deo,qui & poteſtatẽ dedit nobis filios ſuos fie
Ioan.1. ri. Tuncq́; Deus verus noſter efficitur pater, & nõ ſic tantũ, vt conditor eſt nobis & creator, omniumq́; creaturarũ opi fex,ſed peculiari quodã modo pater noſter erit. Quæ radi-

calis & fundamẽtalis eſt cauſa, quòd orare ille nos docuit, *Mat. 6.*
Pater noſter qui es in cœlis. Illa enim noui teſtamenti vna oratio eſt ſuauis & grata, quam nemo patrũ veteris legis potuit edicere. ſiquidẽ quã ex affectu prodit filij ad patrẽ oratio, tam nos quoq; chriſtiani ex animo oramus patrẽ noſtrũ cœleſtem: & quum antea ſecundũ carnẽ pater nobis eſſet Adã, ſola deinceps gratia regenerãdo nos nobilitauit Chriſtus, vt prrrò eſſemus filij Dei. En ergo verũ imperatorem hic vobis, qui ſuos verè nobilitat, qui vera inſignia cõfert: ſed ijs demum qui renati exuuias veteres abiecerint, iuxta hoc dictũ euangelij noſtri, Niſi quis renatus fuerit, non poteſt videre regnũ cœlorũ. Ecce nemo venit ad hanc auiã, nemo militiæ huius regis omniũ regũ adſcribitur, niſi renatus antea (oportet enim quòd deponatur baſthardus) per baptiſmum. Poſſent & deberent ſane hic plurima dici de vſu, excellẽtia & dignitate baptiſmi, ſed hanc materiam totam relegamus ad homilias noſtras de ſacramentis. Hoc vnũ fac præſcribas tibi, quotieſcunque oras, Pater noſter, id te nec facere poſſe, neque audaciam tantam orãdi illud habiturũ, niſi in baptiſmo effectus eſſes filius Dei.

4 Sãcta & ſalubris fuit illa reſponſio Chriſti. ſed & Nicodemus, quia nocte venit, adhuc de tenebris carnis ſuę loquitur non intelligit quõ audiuit à luce: nam ſpiritus ei loquitur & carnẽ ille ſapit. Dixit ergo ille rurſus ad dominum, Quõ poteſt homo naſci cũ ſit ſenex? Ecce hominẽ hic animalẽ tibi, qui intelligere nõ potuit quæ ſpiritus erant. Chriſtus enim magnũ illud arcanum baptiſmi reuelauit ei: quod rudis ille diſcipulus ſtultũ quid, imò etiam impoſſibile iudicat, quãdo nequeat homo ſenex intrare rurſus vterũ matris, vt ſic renaſceretur. O caput ineptũ & penè inſenſatum. ſanè in tenebris erat Nicodemus, & atra noctis caligine obuolutũ habebat intellectũ, magnus & præclarus Rabinus. Huiuſmodi homines duri erãt & Capharnaitæ, qui quũ audirent dominũ ſibi de myſterio corporis & ſanguinis ſui differentẽ, dixerunt, Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire? aut quomodo poteſt ille nobis carnem ſuam dare ad manducandum? Impoſſibile iſti hoc iudicabant, ſicut nunc quoque faciunt euchariſtiæ impugnatores impudentiſſimi. Sed tu hic diſcrimen magnum conſidera ſapientiæ diuinæ & humanæ, dicebat enim Chriſtus, neceſſarium eſſe

August.

1.Cor.2.

Ioan. 6.

Auguſt. vt renaſcatur homo: Nicódemus impoſſibile id putabat, vt quis ingreſſus iã grãdæuus vterũ matris renaſceretur. non nouerat iſte niſi vnã natiuitatẽ ex Adam & Eua, ex Deo & eccleſia nondũ nouerat, non nouerat niſi eos parentes qui genuerãt ad mortẽ, nondũ nouerat eos qui genuerant ad vitam: ſed quia nõ retroceſſit cũ Capharnaitis, meruit audire verũ & ſolidũ verborum Chriſti intellectum. Inſuper vide natiuitatẽ carnalẽ iterari non poſſe. ſiquidẽ homo ſenex nõ poteſt ingreſſus vterũ matris denuo renaſci. ex illo ergo & ſpiritualis illa repeti non debet, neq; enim baptizatus, rebaptizari poteſt aut debet. ſolẽnitates quidem in caſu neceſſitatis omiſſę repeti poſſunt, aut ſicubi dubiũ eſſet de baptiſmo: vt in ſuppoſititijs. tunc enim ſub cõditione baptiſmus iterari poteſt, aliàs nũquam ſciẽter iterari debet, etiam ſi factus eſſet à miniſtro peccatore, hæretico, ſchiſmatico, Iudęo vel etiã Gentili: vſqueadeò rebaptizatio nunq̃ vel virtutem aliquã habet, vel ſine peccato maximo, vel etiam citra hæreſim & inſignẽ contumeliam ſacramẽti fieri poteſt. Quid quod immenſa etiam hinc & Chriſto & paſſioni ſuæ (vnde omnis eſt virtus atque efficacia baptiſmi) accedit iniuria? Omnia tamen hæc intellige, ſi tum forma eccleſiæ in baptizando ſeruetur, tum veram baptizandi intẽtionem habeat miniſter. Sic epiſcopus Alexandriæ Dionyſius ab hæreticis baptizatũ recepit, licet in confeſſione ſua ante baptiſmũ hæreticiq̃ plurimos impios & nõnullos etiã blaſphemiã ſapiẽtes articulos eis propoſuerãt, teſte Euſebio. Sic Alexandrinus epiſcopus Alexander, cũ pueri inter quos epiſcopus electus fuerat Athanaſius, per iocũ baptizaſſent ſeruata forma eccleſiæ, cognouit ille & decreuit non rebaptizandos eos eſſe. Non ignorarunt vtique patres illi ſancti, quãta fiat cõtumelia ſpiritui ſancto in rebaptizãdo. vnꝰ enim eſt baptiſmus, inquit Paulus, & qui ſemel ritu & forma eccleſiæ ſunt baptizati, ſi poſt peccatũ denuò vellẽt baptizari, crucifigerẽt ſibiipſis filiũ Dei, & ludibrio haberent. Vna itaq; ruina corruũt hic duæ magnæ hæreſes: altera Donatiſtarũ, qui ab hæreticis baptizatos rebaptizarunt, cõtra quos multa fortiter ſcripſit Auguſtinus. Et fuit quidẽ aliquãdo iſtius ſentẽtię etiã Cyprianus, ſed illũ pulchrè excuſat Auguſtinꝰ, multum enim exercuit articulus iſte ſanctos patres. Altera eorũ qui omninò noluerunt paruulos eſſe baptizandos, in qua

Baptiſmꝰ non reiteretur.

Lib. 7. c. 8. ec. hiſt.

Lib. 10. c. 15.

Ephe. 4

Hebr. 6.

De pec. meri. & remiſſ.

naui erroris iam olim naufragium fecerunt Pelagiani,contra quos & Auguſt.præclarè ſcripſit, & concilium Milenitanum decreuit. Poſt ſexcentos dehinc annos eandem hæreſim Cathari in Gallia & Germania reſuſcitarũt inter reliquos decem articulos, ſicut illud antiquus quidam abbas Eckebertus deſcribit. Hæreſim iſtã infœlici hoc noſtro ſeculo reuocauit ab orco Vbalthazarus Hiebmayr, & tenuerunt Heizer, Hut, Denckius, & alii nonnulli ſequaces eorũ. eſt autem hæreſis hæc iam olim condẽnata, vt teſtantur Cypriani ſcripta, & Auguſtini ſuper Geneſin, ad Fidum & ad Marcellum, quos libros & vidit & laudauit beatus Hieron. Multas in eccleſia turbas mouit hæc hæreſis, plures deperdidit anima, corpore, bonis & honore. Vtinam aliquando tandem finem iis malis tantis daret Deus. Sed hęc aliàs, nũc tantũm oremus Deum, &c. *Eckebertus.* *Cypria.* *Auguſt.*

HOMILIA SECVNDA SVPER euangelio dominicæ Trinitatis.

SCintillam fidei concepit Nicodemus ex doctrinã & miraculis Chriſti. Quid mirum? trahebat enim illũ Deus pater intrinſecus, & permouebat ad cognitionem ſui, vnde & magiſtrũ vocauit eum, & magnũ eſſe profeſſus eſt, qui ſigna tãta facere poſſet, & Deũ cum eo eſſe: & tamen rudi adhuc erat intellectu, dominumq; de regeneratione baptiſmi loquentẽ ſic intellexit, quaſi oporteret aliquem iam natu grandẽ iterũ ingredi vterũ matris, & ſic renaſci: quod ille putauit eſſe impoſſibile, vti & eſt. Itaq; paulo melius erudiuit eum dñs, & dixit, Amen amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpũ ſancto, nõ poteſt intrare regnũ cœlorũ. Ecce prudens dñi reſponſum. Nicodemus arbitrabatur illud dñi verbũ eſſe impoſſibile, dominus autẽ non adorſus eum eſt duriter, ſed paucis verbis errorem illi ſuum commonſtrauit, quaſi ſic dicere volens: Nicodeme, in hac regeneratione, quam tibi prædico, nõ eſt opus aliquem rurſus intrare vterum matris. ſolummodo enim fit illa per aquã & ſpũm ſanctũ, neq; opus hic vẽtre, ſed ſolo ſpũ. Tu autẽ impoſſibile dicis, ſenem naſci denuo: ego tam neceſſarium, vt aliter quis ſaluus eſſe nõ poſſit. Atq; ſic attentum eum fecit dñs. dum enim neceſſitatem baptiſmi illi inculcat, diligentiorẽ reddit in inquirendo. ſiquidẽ primus homo de terra factus, præuaricatus eſt: hũc autem alterum *Auguſt.* *Ioan. 3.* *Chryſoſt.*

hominem nouum ex aqua ſpũ regenerare vult Chriſtus, ſi-
Gene.1. cut & olim ſpirit⁹ domini ferebatur ſuper aquas. Aqua ex-
terius emundat corpus à ſordibus,ſpiritus intus ſanctificat
animã,vt ſic tot⁹ homo nouus efficiatur, acceptabilis Deo,
filij loco per gratiam,qui anteà filius iræ erat ſecundum na
Ioan.1. turam. Quamobrẽ & Ioannes Chriſto dixit,Hic eſt qui ba-
ptizat. Et diligenter tu hic cõſidera,quòd non temerè vni-
uerſaliter adeò Chriſtus loquitur de omnibus hominibus,
quoniam neceſſarium ſit illis renaſci.quia enim anteà Ni-
codemus eum magiſtrum appellauerat,iam ipſe declarat &
teſtatur magiſtrum ſe totius eſſe mundi: vnde & magnificè
adeò atq; potẽter illũ docet de omnibus in vniuerſum ho-
minibus. Deinde animaduerte quòd bis regnũ cœlorũ Ni-
codemo inculcat,quoniam quum phariſæus eſſet ipſe & re-
ſurrectionem crederet mortuorum, in hoc illud adiunxit,
ne negare poſſet quin renaſceretur. Præterea vide & attẽ-
de Chriſtum principio loquutum obſcurius,vt diligentio-
rẽ illum faceret. nanq; ſi manifeſtè ei dixiſſet hominẽ ba-
ptizari in aqua,contemnere potuiſſet:quum autem audiret
Chriſtum ſibi dicere de regeneratione,admiratus eſt: & ne
paruipenderet aquam in baptiſmo,verum quoq; addidit ba-
ptiſtam ſpiritum ſanctum,quomodo decet facere præcepto
Chryſo. rem bonum,vt ait Chryſoſt. Ad hæc obſerua quod primum
dicit dominus,non videbit regnum cœlorũ: deinde,nõ in-
Gloſſa. trabit in regnum cœlorũ. Gloſſa enim dixit,Chriſtum idẽ
vtroq; ſermone ſignificare voluiſſe,quoniam nõ ſaluabitur:
ſed verba hæc vlterius quiddam inſinuare videntur,nimirũ
quòd hic dñs deſignare voluerit æternã fœlicitatẽ in viſio
ne & confeſſione cõſiſtere eſſentiæ diuinæ.hæc enim eſt vi
Ioan.17. ta æterna,inquit dñs,vt cognoſcant te Deum verum & quẽ
Auguſt. miſiſti Ieſum Chriſtum. Auguſt.quoq; in hanc ſententiã ſic
ait, Viſio ſcilicet interna iſta in intellectu,eſt tota merces
beatorũ. Quiſquis itaque eſſentiam intuetur diuinam, verè
beatus eſt.ſicq; ingreditur in regnum cœlorum,iuxta illud
domini ad ſeruum, Intra in gaudium domini tui. Quur au-
tem ex omnibus elementum aquæ elegerit ad baptiſmum,
vide in materia baptiſmi de ſeptem ſacramentis.

2 Iam porrò ſententiam ſuam de regeneratione declarat
Mat.25. dominus, & ait, Quod ex carne natum eſt,caro eſt.quaſi di-
ceret, Tantùm de natiuitate carnis tu loqueris Nicodeme,

vbi caro de carne naſcitur:ego autem de ſpirituali loquor, in qua quod ex ſpiritu naſcitur, ſpiritus eſt. Caro, mortalis eſt:ſpiritus,perpetuus. & in generatione carnali portamus imaginẽ Adæ terreni,vt ait Paulus. Vnde iniqua eſt generatio & naturalis malitia.ſemẽ enim erat maledictũ ab initio,teſte Sapiente. Hinc & ex hac generatione nata eſt illa querimonia Pauli, Video aliam legẽ in membris meis,repugnantem legi mentis meæ,& captiuantẽ me in lege peccati,quæ eſt in membris meis. Quòd autẽ nihil boni naſcatur ex carne, ſatis magnus ecce nobis teſtis adeſt Iacobus. Quum enim in carne habitet concupiſcentia, & quiſque à cōcupiſcentia ſua teneatur abſtractus & illectus:deindẽ cō cupiſcentia cùm conceperit,parit peccatum,peccatum verò cùm conſummatum fuerit, generat mortem. Sicq; nihil boni naſcitur ex carne,nec quicquã aliud niſi caro. & ſicut origo eſt & fons,ita fluuius. vbicunque ſcaturigo mala, ibi & riuus malus:vbi radix arida,ibidem & arbor tota ſterilis eſt.ideoq; & ex carne nil niſi caro. At quid de carne ait ſanctus Paulus vas electum? Caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt,neque corruptio incorruptelã poſſidebit. Cōtra autẽ,quicquid ex ſpiritu naſcitur,ſpiritus eſt.arbor bona fructus profert bonos:ſpiritualis tum nobilitas tum perfectio,ex ſpiritu eſt,non ocioſo tamen,ſed operante,& cōmouente virtutes animæ ad omne bonum, hominemque vniente cùm Deo. quia qui Deo adhæret,vnus cum eo ſpiritus eſt. O verè fœlicem & beatum hominem, qui ſic ex ſpiritu naſcitur & Deo,& vt ait Ioannes,qui non ex ſanguinibus,neque ex voluntate carnis,neque ex volũtate viri,ſed ex Deo nati ſunt. Myſteria hæc non eſt quòd multũ prædicemus carnalibus hominibus.neque enim intelligũt,& ſolo vſu patẽt iſta,proinde miſſa facio. Videte autem omnes, quàm miſericorditer nos Deus noſter redemerit,& regenerauerit, multo magnificentius quàm in prima creatione. Principio enim dictum eſt,Producant aquæ reptile animæ viuẽtis. Ex quo aũt alueum Iordanis ingreſſus eſt Chriſtus, non amplius reptilia animarum viuentium,ſed animas ſpirituales producit aqua & agnos eccleſiæ. In creatione mũdi refert quidem Moyſes, quòd tunc ſpiritus domini ferebatur ſuper aquas : verùm quinque milibus annorum poſtea ignorabatur, quid ageret ſpiritus domini ſuper aquas,

1. Cor. 15 · *Sapi. 12.* · *Roma. 7.* · *Iacob. 1.* · *Roma. 11.* · *1. Cor. 15* · *Mat. 7.* · *1. Cor. 6.* · *Ioan. 1.* · *Chryſo.* · *Gene. 1.*

hominem nouum ex aqua ſpũ regenerare vult Chriſtus, ſi-
Gene.1. cut & olim ſpirit⁹ domini ferebatur ſuper aquas. Aqua ex-
terius emundat corpus à ſordibus, ſpiritus intus ſanctificat
animã, vt ſic tot⁹ homo nouus efficiatur, acceptabilis Deo,
filij loco per gratiam, qui anteà filius iræ erat ſecundum na
Ioan.1. turam. Quamobrẽ & Ioannes Chriſto dixit, Hic eſt qui ba-
ptizat. Et diligenter tu hic cõſidera, quòd non temerè vni-
uerſaliter adeò Chriſtus loquitur de omnibus hominibus,
quoniam neceſſarium ſit illis renaſci. quia enim anteà Ni-
codemus eum magiſtrum appellauerat, iam ipſe declarat &
teſtatur magiſtrum ſe totius eſſe mundi: vnde & magnificè
adeò atq; potẽter illũ docet de omnibus in vniuerſum ho-
minibus. Deinde animaduerte quòd bis regnũ cœlorũ Ni-
codemo inculcat, quoniam quum phariſæus eſſet ipſe & re-
ſurrectionem crederet mortuorum, in hoc illud adiunxit,
ne negare poſſet quin renaſceretur. Præterea vide & attẽ-
de Chriſtum principio loquutum obſcurius, vt diligentio-
rẽ illum faceret. nanq; ſi manifeſtè ei dixiſſet hominẽ ba-
ptizari in aqua, contemnere potuiſſet: quum autem audiret
Chriſtum ſibi dicere de regeneratione, admiratus eſt: & ne
paruipenderet aquam in baptiſmo, verum quoq; addidit ba-
ptiſtam ſpiritum ſanctum, quomodo decet facere præcepto
Chryſo. rem bonum, vt ait Chryſoſt. Ad hæc obſerua quod primum
dicit dominus, non videbit regnum cœlorũ: deinde, nõ in-
Gloſſa. trabit in regnum cœlorũ. Gloſſa enim dixit, Chriſtum idẽ
vtroq; ſermone ſignificare voluiſſe, quoniam nõ ſaluabitur:
ſed verba hæc vlterius quiddam inſinuare videntur, nimirũ
quòd hic dñs deſignare voluerit æternã fœlicitatẽ in viſio
ne & confeſſione cõſiſtere eſſentiæ diuinæ. hæc enim eſt vi
Ioan.17. ta æterna, inquit dñs, vt cognoſcant te Deum verum & quẽ
Auguſt. miſiſti Ieſum Chriſtum. Auguſt. quoq; in hanc ſententiã ſic
ait, Viſio ſcilicet interna iſta in intellectu, eſt tota merces
beatorũ. Quiſquis itaque eſſentiam intuetur diuinam, verè
beatus eſt. ſicq; ingreditur in regnum cœlorum, iuxta illud
domini ad ſeruum, Intra in gaudium domini tui. Quur au-
tem ex omnibus elementum aquæ elegerit ad baptiſmum,
vide in materia baptiſmi de ſeptem ſacramentis.

2 Iam porrò ſententiam ſuam de regeneratione declarat
Mat. 25. dominus, & ait, Quod ex carne natum eſt, caro eſt. quaſi di-
ceret, Tantùm de natiuitate carnis tu loqueris Nicodeme,

vbi caro de carne naſcitur:ego autem de ſpirituali loquor, in qua quod ex ſpiritu naſcitur, ſpiritus eſt. Caro, mortalis eſt:ſpiritus,perpetuus. & in generatione carnali portamus imaginẽ Adæ terreni,vt ait Paulus. Vnde iniqua eſt generatio & naturalis malitia.ſemẽ enim erat maledictũ ab initio,teſte Sapiente. Hinc & ex hac generatione nata eſt illa querimonia Pauli, Video aliam legẽ in membris meis,repugnantem legi mentis meæ,& captiuantẽ me in lege peccati,quæ eſt in membris meis. Quòd autẽ nihil boni naſcatur ex carne, ſatis magnus ecce nobis teſtis adeſt Iacobus. Quum enim in carne habitet concupiſcentia, & quiſque à cõcupiſcentia ſua teneatur abſtractus & illectus:deindè cõcupiſcentia cùm conceperit,parit peccatum,peccatum verò cùm conſummatum fuerit, generat mortem. Sicq; nihil boni naſcitur ex carne,nec quicquã aliud niſi caro. & ſicut origo eſt & fons,ita fluuius. vbicunque ſcaturigo mala, ibi & riuus malus:vbi radix arida,ibidem & arbor tota ſterilis eſt.ideoq; & ex carne nil niſi caro. At quid de carne ait ſanctus Paulus vas electum? Caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt,neque corruptio incorruptelã poſſidebit. Cõtra autẽ,quicquid ex ſpiritu naſcitur,ſpiritus eſt.arbor bona fructus profert bonos: ſpiritualis tum nobilitas tum perfectio,ex ſpiritu eſt,non ocioſo tamen,ſed operante,& cõmouente virtutes animæ ad omne bonum, hominemq́ue vniente cùm Deo. quia qui Deo adhæret,vnus cum eo ſpiritus eſt. O verè fœlicem & beatum hominem, qui ſic ex ſpiritu naſcitur & Deo,& vt ait Ioannes,qui non ex ſanguinibus,neque ex voluntate carnis,neque ex volũtate viri,ſed ex Deo nati ſunt. Myſteria hæc non eſt quòd multũ prædicemus carnalibus hominibus.neque enim intelligũt,& ſolo vſu patẽt iſta,proinde miſſa facio. Videte autem omnes, quàm miſericorditer nos Deus noſter redemerit,& regenerauerit, multo magnificentius quàm in prima creatione. Principio enim dictum eſt,Producant aquæ reptile animæ viuẽtis. Ex quo aũt alueum Iordanis ingreſſus eſt Chriſtus, non amplius reptilia animarum viuentium,ſed animas ſpirituales producit aqua & agnos eccleſiæ. In creatione mũdi refert quidem Moyſes, quòd tunc ſpiritus domini ferebatur ſuper aquas: verùm quinque milibus annorum poſtea ignorabatur, quid ageret ſpiritus domini ſuper aquas,

1.Cor. 15
Sapi. 12.
Roma. 7.
Iacob. 1.
Roma. 11.
1.Cor. 15
Mat. 7.
1.Cor. 6.
Ioan. 1.
Chryſo.
Gene. 1.

Mat.3. tantiſper dũ Chriſtus aquas Iordanis ingreſſus,aperto cœlo cerneret ſpiritum ſanctum deſcendentem in ſpecie columbæ,& venientem ſuper ſe,in argumentum & ſignũ efficax baptiſmi,quod in eo ſpiritus ſanctus potenter emũdaturus eſſet animam baptizati, & inſigniturus ſtola innocẽtiæ inſtar columbæ,& abluturus ab omnibus ſordibus peccatorum.hoc itaq; erat,quod quicquid ex ſpiritu naſcitur, *Cyrillus.* ſpiritus eſt.Audi porrò quid hic Cyrillus dicat, Natum ex ſpũ,ſpiritum hominis dicimus,non quia ex eo ſecundũ naturam eſt:ſed vna quidem & priſca ratione,quoniã per ſpi- *Gene.1.* ritum ex nihilo ad eſſe productus eſt, ſicut in libro Geneſis legimus,quòd Deus condiderit hominem ex limo terræ,& inſpirauerit in faciem eius ſpiraculum vitæ,vnde factus ſit homo in animam viuentem.Et ſecundũ hoc vtiq; verũ eſt, quòd ex carne caro,ex ſpiritu autem ſpũs naſcitur.quum enim gemina in nobis ſit ſubſtantia,corpus & anima,corpus quidem de corpore venit parentis,anima autem quæ ſpiri- *Auguſt.* tus eſt,ex ſpiritu Dei venit.ſic inquit Auguſti.Anima infundendo creatur,& creãdo infunditur,quoniam ſingulis hominibus,ſingulæ creantur animæ à Deo,autore Pſalmiſta. *Pſal.31.* Qui fingit(ſicut figulus ollas)ſingulatim corda eorũ: & de hac re non loquitur hic dominus.Secundo,ſpiritus ex ſpiritu naſcitur,quando per ſpiritum reformamur,& proprio illius ſignaculo inſignimur,animoq; noſtro trãsformamur ſecundum imaginem ipſius:de qua trãsformatione Paulus *Galat.4.* loquẽs,dicit,Filioli,quos iterum parturio,donec formetur *1.Cor.4.* in vobis Chriſtus:& iterum, In Chriſto Ieſu genui vos per euangeliũ,idq; adeò fit in ſacramento baptiſmi,quo renaſcimur in ſpũ Dei,& charactere inſignimur ĩdelebili:quod ita eſſe vel inuitis omnibus Neochriſtianis, teſtatur nobis apertè ſanctus Paulus,Nolite,inquiens, contriſtare ſpiritũ *Ephe.4.* ſanctum,in quo ſignati eſtis in die redemptionis veſtræ:& *Ephe.1.* paulo ante,In quo & vos cùm audiuiſſetis verbum veritatis euãgeliũ ſalutis veſtræ,in quo & credẽtes ſignati eſtis ſpiritu promiſſionis ſancto,qui eſt pignus hæreditatis noſtrę. Vtrinque hic manifeſtè declarat Paulus,chriſtianos conſignari per fidem in regeneratione ſpiritus in baptiſmo.

3 Quum itaque iam dominus Nicodemo declaraſſet,quid de regeneratione illa ſibi voluiſſet, & quòd non ſecundum carnem,ſed ſpiritũ intellexiſſet, admiratus ille eſt & obſtu

puit: ac proinde ſubiunxit dominus, Non mireris quia dixi tibi, oportet vos naſci denuo. ſpiritus vbi vult ſpirat, & vocem eius audis. Homines mundani, quum audiunt aliquid dici de natiuitate ſeu generatione cœleſti vel filij Dei, vel etiã filiorũ adoptionis, tantùm admirantur & ſtupent attoniti: iuxta illud Eſaiæ, Quis audiuit vnquã tale? & quis vidit huic ſimile? nũquid parturiet terra in die vna? aut pariet tur gens ſimul, quia parturiuit & peperit Sion filios ſuos? Nunquid ego qui alios parere facio, ipſe non pariam? dicit dominus. Ita hic quoq; fecit Nicodemus, quamobrẽ apertius adhuc ei dominus naturam & proprietatẽ venti inculcat, quem hic idiomate Hebraico ſpiritũ vocat: quãdo hæc ſingularis quædã eſt virtus docẽtis, vt multis ac varijs modis auditorũ animos attrectet: vnde paulatim materiæ difficultas fiat apertior. Quum igitur Nicodemus verba Chriſti de carnalibus & terrenis rebus intellexiſſet, & dominus viciſſim oſtẽderet ſe de ſpiritu loqui: neq; adhuc ſatis Nicodemus aſſequi poſſet (infinitũ enim pene eſt, quo ſpiritualia diſtãt à corporalibus) mediam adhuc creaturam ei propoſuit ventum, qui neq; ad ſolidi corporis naturam, neq; ad incorpoream conſcẽdit, priuſq; tamen ordine ab aqua, quæ tenuior eſt quàm terra & craſſior vẽto. Vult ergo dominus docere, quomodo ſpiritus inuiſibiliter operatur regenerationem ſuam in anima hominis, & nobis quoq; nec ſentiẽtibus neq; videntibus. Ait enim, Spiritus vbi vult ſpirat, & vocem eius audis: neſcis autem quo vadat, aut vnde veniat. Duo in ijs verbis proponit ille. alterum, quòd ſi huius ſpiritus quem auditus ſenſu percipis, & actu impetum ſentis, ne viam quidem noſti, quonam pacto diuini ſpiritus operationem perſcrutaberis? Alterum verò eſt, quòd ſimul ibi declarat potentiam & virtutem ſpiritus ſancti. quòd ſi enim venti vbilibet ſpirantis ſemitam impedire nemo poteſt, nec prohibere, quanto minus impedire quis poterit operationem ſpiritus ſancti, quam vetare nec natura poteſt. neque vlla creatura? aut quis eſt qui reſiſtat voluntati diuinæ? Verè nanque ſpiritus ille vbi vult operatur, quod luce clarius cernis in María Magdalena peccatrice. Ecce autem & Iudas apoſtolus cecidit, & ſpiritus ille latronem ſeruauit, vſque adeò neſcit tarda molimina ſpiritus ſancti gratia, cuius enim vult miſeretur, & quem vult indurat.

Eſa. 60. *Cyrillus.* *Chryſo.* *Chryſo.* *Cyrillus.* *Roma. 9.* *Ambro.* *Rom. 9.*

Dices, Quomodo aut quid hic dicit dominus de vento ſeu ſpiritu, quod vbi vult ſpiret, qui voluntatem nullam habet, quũ nec homo ſit, neq; animal, neq; alicuius vitæ capax? Sanè verũ reſpondeat tibi ad hoc Chryſoſt. & dicet, Quia nõ loquitur hic dominus, ac ſi voluntate aliqua feratur vẽtus, ſed liberum eius à natura impetum ſignificat. Mos enim eſt ſcripturæ, ita etiam de inanimis loqui, quemadmodum cùm inquit, Vanitati ſubiecta eſt creatura nolẽs. ideoq; & propter liberam agitationem venti dicit hic ſpiritum ſpirare vbi velit. 4 Sequitur, Et vocem eius audis. per vocem ſuam intellige & ſtridorem, quem audis vtiq;, ſed vnde ſpiret exacte non cognoſcis: & licet videas auſtrum euntem à meridie ad aquilonem, & alium ventum venientem ab oriẽte in occidentem, tamen originẽ illius certam ignoras. Ita ſpiritualiter quoq; audit aliquis vocem ſpũs, dum commotionẽ illius in ſe experitur. neq; enim infidelis audit vocẽ paſtoris, ſed fidelis tantùm, gratia modo diuina nõ deſtitutus, vt illam ſequatur: iuxta iſtud Dauidicum, Hodie ſi vocẽ eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra. O quoties audimus quidem vocem domini pulſantis in cordibus noſtris, noſq; admonentis & exhortãtis ad omne bonũ, iam per ſeipſum, iam per angelos ſuos? Curemus modo ne contemnamus inſtinctum domini, ſed potius omni reuerentia & honore ſimul ac timore recogitemus & ſuſcipiamus: ſicq; iam audiẽtes vocem ſpũs, neſcimus tamen adhuc vnde veniat. omnis enim illa operatio ſpiritus ſancti occulta eſt, totáque latet inuiſibilis. Beda hoc exponens, ſic ait, Nam videtur baptizandus in fontem deſcendere, videtur aquis intingi, videtur de aquis aſcendere. quid autem in illo lauacrum regenerationis egerit, minimè videri poteſt, ſola fideliũ pietas nouit: quia peccator in fontem deſcẽdit, ſed purificatus aſcẽdit: filius mortis deſcendit, & filius vitæ aſcendit: filius diaboli deſcendit, & filius Dei aſcendit, idq; nos corporalibus oculis noſtris non cernimus, ſed mater ſancta eccleſia quæ peperit illũ denuo, nouit hoc in fide, quod infideles nec norunt neq; credũt, vt dicit Ioannes. Chariſſimi, nũc filij Dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus. ſic Sapiens dicit, Ignoras quæ ſit via ſpiritus. Ecce itaq; quomodo audis vocem ſpiritus, neq; tamen ſtupendam ipſius intelligis operationẽ. ſicq; ait Aug. Sonat Pſalmus, vox eſt ſpũs. ſonat euã-

Chryſoſto. *Auguſt.* *Pſa. 104* *Beda in Homil.* *1. Ioan. 3.* *Eccle. 11.* *Auguſt.*

gelium?vox eſt ſpiritus.vocem eius audis,& neſcis vnde veniat aut quo vadat.Vocē iam meam in prædicando auditis, vocem vtique ſpiritus: in quibus autē ſpiritus operetur, & quo vadat,idipſum ſanè neſcio. Sunt qui hic variam ventorum generationem & multiplicē cauſam declarent.interdū enim venti generantur ex nubibus, vel ſecundū latitudinē aëris,aliâs ex cauernis terræ,nonnūquā ex mari, ita vt planè neſciamus vel quando oriantur vēti, vel vnde emergāt, vel quibus de cauſis. Sic etiam ignoramus, & quando & vbi,& in quibus operetur ſpiritus ſanctus. Quo nomine diligenter orare debemus Deum pro gratia ſpiritus ſancti impetranda,cuius ope & auxilio renati, efficiamur filij Dei in vitā æternā,quam nobis concedere dignetur dominus Deus, cui laus,honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA IIII. ET VLTIMA in dominica Trinitatis.

Benigniſſimus & optimus maximus ille dominus noſter Ieſus Chriſtus, non interdiu tantū, ſed & noctū opus atque officium ſuum euangelicum exequutus eſt: atque ex phariſæis principem quendā Nicodemum, erudiuit & docuit profundiſſima fidei chriſtianæ myſteria de regeneratione ſpirituali,qua quis nouus homo efficitur:& meritò quidē,ſicut & Paulus teſtatur,dicens,In Chriſto Ieſu neque circuncīſio aliquid valet, neque præputium, ſed noua creatura. planè enim quiſquis ingredi cupit regnum cœlorū, fiat oportet creatura noua,nouuſq; homo, ſemotus ab exuuijs veteris Adæ,iuxta illud Pauli,Renouamini ſpiritu mentis veſtrę,& induite nouum hominem,qui ſecundum Deum creatus eſt in iuſtitia & ſanctimonia veritatis. Sanctam illam fidelium regenerationē aſſequi non potuit Nicodemus,quamobrē dixit ad dominū,Quomodo poſſunt hæc fieri? verba Chriſti non intellexit,& tamē nihil ad eū dixit cōtumacius,ſed magis vt diligens diſcipulus quæſiuit, cōceptam iā illam apud ſe habens opinionē de Chriſto,quòd vera eſſent verba ſua,modū tamē & menſurā illorum ignorabat. Increpauit ergo eū dominus, & ait, Es tu magiſter in Iſraël, & hæc ignoras? quaſi diceret, Magiſter, tu es doctor Iudæorum, inde magiſterio tuo inflaris. Atqui ſcias quia nemo ex ſpiritu naſcitur, niſi humilis fuerit, & tu igitur fac humilieris, fiāſque ex magiſtro diſcipulus,

Galat. 6

Epheſ. 4.

Auguſt.

niſi enim ſcieris quomodo renaſcendū tibi ſit ſpiritu, fruſtra eſt omnis ſcientia tua, & inane totum magiſteriū. Sin autē renatus fueris ſpiritu, ſic demū cognoſces vias domini, & quid ſit illi acceptabile. Verū quid miramur hoc? velamen

2. Cor. 5. adhuc habebant omnes Iudæi poſitum ſuper intellectū eorum, ſicut Moyſes &c. Tu hinc etiam diſce non mirari, ꝙ Neochriſtiani credere nolunt doctoribus ſanctis, quod recipere recuſant quicquid ipſis dicitur, ſiquidē nō intelligūt, omníſque iſta culpa eorū eſt propria, nullum vitiū doctorū. Ecce hic Nicodemus venit pio corde bonoq; affectu ad dominum, confeſſus eſt illum veniſſe à Deo magiſtrum, & tamen Chriſtum nō intellexit, ipſe quoque magiſter in Iſraël. Quanto magis iſti nos intellecturi nō ſunt, cū ad nos veniāt animo maligno & inuido atque amaro corde? Vt rectiſſimè

Bernar. dixerit Bernardus, Tantū vincere cupiunt hæretici, non veritatem agnoſcere. hinc eſt quòd obſtinati permanent, cæ

Pſal. 4. ci, & in peruerſis ſuis dogmatibus dānatiſſimi, homines graui corde, diligentes vanitatem, & quærentes mendacium. Aut quotuſquiſque eſt ex Neochriſtianis, qui libros legat catholicorum vnde diſcat veritatem? tantū incumbunt ijs quę perditiſſimi quique hæretici vel ſcripſerunt vnquam, vel etiam nunc ſcribūt. ea nocturna pariter & diurna circunuerſant manu. ſic illa tantū diligunt quæ ſcripſere, Vuickleph, Huſs, RocKenzan, Vueſelus, Marſilius de Padua, Lutherus, Zuinglius, Oecolampadius, Bucerus, Regius, & id genus reliqua fæx hæreticorum. Vt autem magiſterium ſuum declararet dominus, quod in ipſo profeſſus erat principio ſermonis ſui Nicodemus, ecce dicit, Quod ſcimus, loquimur: & quod vidimus teſtamur. quo verbo efficaciter ille virtutem teſtimonii ſui confirmat, eo quòd audierit & viderit

Chryſo. ipſe, quę certiſſima eſt teſtimonij firmi comprobatio. Dices autem, vbi quæſo viderit hæc Chriſtus. reſpondet Chryſoſtomus, & ait vidiſſe eum in illo immenſo eſſentiæ diuinæ ſpeculo. ſiquidem cū apud nos ſenſus viſus certiſſimus ſit, cùm perſuadere quid volumus, aut loqui ſolemus, non audiſ-

Ioan. 3. ſe nos, ſed vidiſſe. ita Chriſtus quoque ab æterno audiuit & vidit, & ſciuit ex Deo patre in ſeipſo, in intellectu diuino. Quod nimirum illud eſt hic ſequē, Quod vidit & audiuit, hoc teſtatur, & teſtimonium eius nemo accipit. Neq; paruā hic noxā incurrerūt Iudæi, quòd teſtimoniū tantū noluerūt

accipere, imò quod & Chriſtũ Ieſum à Deo patre miſſum, hæredem verum, quem potius audire debebant, quàm quen uis alium, illum quoque occiderunt; vt teſtatur parabola euangelica. 2 Videmus igitur quàm euidẽter teſtimoniũ ſuum comprobet dominus ex viſis & auditis. vnde meritò danda ſibi ſit fides: quoniam nemo niſi per fidem peruenire queat ad cognitionem myſteriorum Chriſti. Vbi tu conſidera, quòd quanuis hoc verbo dominus ſatisfecit Nicodemo, Neochriſtiano tamen noſtrati ſcilicet acuto & ſubtili ſatiſfacturus non erat, cui perſuaſa & certiſſima habetur ſentẽtia, nihil dicendũ eſſe cuiquam citra ſcripturæ autoritatem, & tamen hic Chriſtus tãquam legiſlator ex propria loquitur autoritate, ſicuti & nos deinceps iam loquimur autoritate eccleſiæ, quæ ſuam illam à ſponſo habet domino. Poſſet illius ratio hæc quoq; aſſignari, quod iã ante magiſteriũ Chriſti confeſſus erat Nicodemus. quum itaque illud iamiam crederet, vanum fuerat & ſuperfluum vti teſtimonio ſcripturæ. Obiicies autem hic mihi, Quare magiſterium ſuum in Iſraël exprobrat dominus Nicodemo, eo quòd non cognouiſſet myſterium baptiſmi, quũ tamen Iſraëlitæ baptiſmum nullum haberent? Reſpondeo, varijs multiſque modis figuratum iam tunc erat baptiſmi ſacramentum in veteri teſtamento, vt ſic meritò debuerat Nicodemus nonnihil de eo intelligere. Ecce enim prima ſtatim mulier ex viri latere eſt deſumpta, & aqua produxit volatile & reptile. Eliſeus ex aqua fecit ferrum natare. Iudæi ſimul omnes trãſierunt mare rubrum, aqua Iordanis mundauit Naaman à lepra, cùm ſe lauiſſet ſepties ex illa. ad commotionem piſcinę Hieroſolymitanæ tunc temporis ſanabatur primus quiſque vt erat ingreſſus in illam. Poſſent ad longum figuræ iſtæ extendi, ego tamen ijs omnibus ſuperſedeo. hoc vnum tacere nõ poſſum, quod apertiſſimè magnus propheta Ezechiël prædixit de baptiſmo, Et effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris, & ab vniuerſis idolis veſtris mũdabo vos & dabo vobis cor nouum, & ſpiritum nouum ponam in medio veſtri. Aliqua ſaltem ex iis, ſi nõ omnia mouere debuiſſent Nicodemum, illique occurriſſe, iam maximè cùm videbat iſtud re ipſa cõfirmari, baptizante iam tunc Ioãne, & vniuerſa Iudæa confluente ad illum.

Mat. 21. *Gen. 2. 1.* *4. Re. 6.* *Exod. 14* *4. Reg. 5* *Ioan. 5.* *Ezec. 36*

Iterum quærat aliquis nonnihil circa hoc quod dicit ibi dominus, Si terrena dixi vobis & nõ creditis mihi. ſanè etenim verba Chriſti terreno more intellexerat Nicodemus, ſed non eo modo elocutus eſt dominus, ſed ſpirituali quodam, ſicut ſeipſum aperuit, ſubdens, Quod ex ſpiritu natum eſt, ſpiritus eſt. Chryſoſtomus reſpondens ad hoc, Terrena inquit, hoc in loco nonnulli de vento dictum arbitrantur, hoc eſt, Si exemplum à terrenis ſumptum non creditis, quomodo altiora credetis? & tamen illud dominus Nicodemo ob maiorem faciliorem q; intellectũ dixerat. Verè enim hic quoque locũ habet iſtud Gregorianũ, Quòd regnum cœlorũ idcirco terrenis rebus ſimile dicitur, vt ex his quæ animus nouit, ſurgat ad incognita quæ non nouit: quatenus exemplo viſibilium ad inuiſibilia ſe rapiat: & per ea quæ viſu didicit, quaſi confricatus incaleſcat, vt per hoc quod ſit natũ, diligere diſcat & incognita amare. Arguere itaque & corripere hic vult dominus Nicodemum, quòd cùm exempla nõ intelligeret terrena, multò minus myſteria cogniturus eſſet cœleſtia, cuiuſmodi eſt illud Sapientis, Difficilia æſtimamus, quæ in terra ſunt, & quę in ꝓſpectu ſunt inuenimus cũ labore: quæ in cœlis autem ſunt, quis inueſtigabit? Et iſtud Iob, Nunquid noſti ordinem cœli, & pones rationem eius in terra? Rationem, inquit Gregorius, cœli ponere in terra, eſt ſupernorum iudiciorum myſteria, vel conſiderando diſcutere, vel loquendo manifeſtare. Tunc ergo ratio cœli ponitur in terra, quando cœleſtia terrenis comparãtur. Auguſtinus aliter intelligit, & dicit Chriſtum hic per terrena accipere verba quæ dixerat, Soluite tẽplum hoc, & in triduo reædificabo illud. locutus autem hoc fuerat de templo corporis ſui, quod ex terra conſtitutum erat, & Iudæi non credebant, nec intelligebant. 5 Ne autem in ijs verbis dubitaret Nicodemus aliquantulum, quando dixerat dominus vidiſſe ſe & audiuiſſe, ſicq; ſuſpicaretur ita loqui illũ, quaſi qui fuiſſet in cœlis, anteuertit iam dominus & ait, Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo. Ecce ergo Nicodeme hic tibi, quomodo ego tum viderim, tum audierim. de cœlo enim deſcẽdi: & ſi aliũ adhuc ex me requireres teſtem, en alium tibi dare non poſſum, quóniam ſolus ego deſcendi. Poſſunt hæc verba etiam hoc modo intelligi, quòd Nicodemus proponebat & pro-

Marginal notes: Chryſoſt. — Gregor. — Sapiẽ. 2 — Iob. 36. — Gregor. — Auguſt. — Ioan. 2. — Auguſt. — Cyrillus.

fitebatur Deum eſſe cum Chriſto: & ipſum tamen Deũ non eſſe credebat,ſed prophetam tantũ & magnũ amicum Dei. Quam opinionem peruerſam declinare volẽs dominus,dixit principio veniſſe ſe in hoc, vt homines filios Dei faceret,& vt baptiſinũ inſtitueret in regenerationẽ:quod vtiq; facere nõ potuiſſet niſi Deus eſſet. Cumque ne ſic quidem intelligere vellet Nicodemus,deinceps apertè dicit, veniſſe ſe de cœlo:ſicque nõ prophetam, ſed prophetarũ omniũ eſſe dominũ,qui prophetas reliquos omnes miſiſſet. Sed iã hic tria occurrunt inquirẽda. Primũ,quomodo dixerit Chriſtus, veniſſe filium hominis de cœlo, qui primũ filius hominis factus fuerat in terris. Reſpondeo,cùm filius Dei naturam humanam aſſumpſerat in vnitate perſonæ,iam naturæ quoque mutuo ſuas participãt proprietates ſeu idiomata propter vnionem: ſicque dicimus nos mortuum eſſe Deũ, cũ tamen Chriſtus tantum ſecundum humanitatem ſit mortuus. Et cõt rà quando ſecũdum naturam diuinam Chriſtus deſcendit de cœlis, dicimus tamen hominem quoque Chriſtum cœlitus veniſſe. Atque hæc omnia propter cõmunicationem idiomatum,id eſt proprietatum. Altera quæſtio eſt, Cũ tunc tẽporis filius hominis adhuc erat in terris viuens, quomodo dixit hic eũ eſſe in cœlo? Reſpondetur hic quoque ſicut ſuperius, Chriſtum Deum fuiſſe & hominem,atq; ſecundum carnem adhuc vixiſſe in terra, & ratione deitatis fuiſſe in cœlo: iſtæque duæ naturæ cõmunicabant inter ſe inuicẽ proprietates ſuas,ita vt verè diceretur, Deum in terra, & hominem eſſe in cœlo per communicationem idiomatũ. Tertia porrò quæſtio hæc eſt, quomodo hic dicat dominus,neminẽ præter filium hominis aſcendere in cœlum, cũ tamen omnes nos ſperemus peruẽturos aliquando ad regnum cœlorũ, ſicut nobis promiſit dominus futurũ, vt ſim⁹ ſimiles angelis Dei? Reſpondemus itaque etiã ad hoc,& dicimus Chriſtũ ſolũ deſcendiſſe de cœlis, & aſcendere in cœlum: ſed quòd etiã ſancti Dei homines aſcendunt in cœlũ, id tantũ habent vt Chriſti membra: tunc ergo ſolus Chriſtus aſcendit in cœlum, quando ſolus ipſe cũ membris ſuis fertur in cœlũ. Et hoc eſt quod vbique Deus commendat vnitatem, & iubet vnanimes nos eſſe debere, neque ab eccleſiæ vnitate deficere. Væ igitur iſtis qui oderunt eccleſię vnitatem,quoniam non aſcendent in cœlũ. vnus enim eſt qui in

Auguſt.

Mat. 22.

Auguſt.

cœlũ aſcendit Chriſtus, vnus inquam ille cum mẽbris ſuis.
1. Cor. 12 Vnde & Paulus, Nolite, inquit, plures fieri. & rurſus, An ne
1. Cor. 1 Chriſtus diuiſus eſt? In hunc ſenſum ſuperiora verba inducit Auguſtinus: & ait, Si terrena dico vobis de corpore meo terreno vero illo, & interim neq; intelligitis, nec creditis, cœleſtia quomodo intelligetis? hoc eſt, ſi quid de corpore myſtico dixero, eccleſia ſcilicet, ſicut in multis locis deinde Paulus multa diſſeruit. Solus ergo Chriſtus aſcendit in cœlum, ſolus inquam ille cum vero & myſtico corpore ſuo.

Et vt aliquando hæc finiamus, voluit dominus hic Nicodemo fructum & vtilitatem baptiſmi declarare huiuſmodi, quòd quiſquis non fuerit renatus ex aqua & ſpiritu ſancto, nequeat etiã intrare in regnum cœlorũ, cũ nemo feratur in cœlum, niſi Chriſtus & quicunque incorporatus eſt illi. Incorporantur autem Chriſto omnes in baptiſmo & eccleſia ſancta Dei, vt ſic in Chriſto poſſint omnes aſcendere in cœlũ.
Gene. 3. Neque enim iis qui nati ſunt ex Adamo terreſtri, patet regnum cœlorum & ianua paradiſi, ſiquidem Deus ante eum repoſuit Cherubin & flammeum gladium, ad cuſtodiendam viam ligni vitę. Illis autem qui ex altero Adamo cœleſti renati ſunt per baptiſmum, patet vtique cœlum, ſicuti teſta-
Amos 9. tur propheta, Qui ædificat inquiens, in cœlo aſcenſionem ſuam, & faſciculũ ſuum ſuper terram fundauit. Chriſtus itaque ipſe ſibi viam parauit ad cœlũ, faſciculus autem ſuus electi ſunt, quos cõgregauit in terra. 4 Admirari poterat Nicodemus, vnde hæc tãta virtus ineſſet aquæ in regeneratione ſpirituali, iam porrò illum docet dominus id omne vẽturum ex paſſione ſua: atq; hoc probat ex figura veteris teſtamenti, quando mordẽtibus in deſerto ſerpẽtibus Iudęos, & miſerè pereuntibus omnibus, quotquot morſi erant, præ-
Num. 21. cepit dominus Moyſi ſerpentem æneum in ſublimẽ aërem
August. ſuffigere, quem quiſquis intueretur cõualeſceret ex morſu.
Gen. 3. Qui autem ſunt ſerpentes mordẽtes, niſi peccata de mortalitate carnis? ſic primum hominẽ peccato graui momordit in paradiſo. ſerpens autem æneus in ligno Chriſtus ipſe eſt
Luc. 23 in cruce: æs tinnitum habet validum, & Chriſtus verbũ extitit ſonorum: æs illud latro inclamauit, Domine, memento mei cùm veneris in regnum tuum. Tinnitũ æris huius etiã
Mat. 27 cũ oſtendiſſet, Centurio prorupit in hæc verba, Verè filius Dei erat iſte. Quiſquis ergo oculis fidei aſpexerit ſerpentẽ

illum ſaluabitur. Comparatur autẽ ſerpenti dñs in morte ſua: ſicut enim ſerpens iſte æneus homines ab aliis ſerpentibus demorſos ſanabat, ita hic omnes homines ex morſu mortis ſaucios curauit ſerpẽs occiſus Chriſtus ſerpens verò hic æneus, quia expers veneni: & tamen interfectus, quia morte ſua nos viuificauit. Et ſic mortua eſt mors in morte Chriſti, quoniam abſorpta eſt victoria tua ô mors. Hoc itaque modo verbum Dei factum eſt in ſimilitudinem carnis peccati, cùm in carne ſua peccatum damnauit, reſpicientibusque in eum fide ſyncera æternæ ſalutis largitor oſtenditur. cùm primum enim vita mortua eſt, nos viuificati ſumus. De hac ipſa exaltatione locutus eſt etiam illud, Cùm exaltaueritis filium hominis, tunc demum cognoſcetis quia ego ſum Chriſtus: & iterum, Cùm exaltatus fuero à terra, trahã ad me omnia. Quando igitur grauiter demorſi ſumus omnes à peccato originali & multis aliis peccatis mortalibus, ſic iam intueamur Chriſtũ in cruce, vt olim Iudæi ſerpentẽ, qui temporalẽ tantùm vitam conferebat aſpicientibus, ſed hic noſter nobis vitam largitur æternam. Sicut ergo eſt Adam terrenus & ſerpens malignus, ita & Adã ſecũdus & ſerpens bonus, eſt Chriſtus Ieſus. Quæras autem, cur adeò ſerpentẽ ſolum Nicodemum in exẽplo propoſuit hic dominus, & non quodcunq; aliud animal ex multis iſtis, quæ in lege veteri Chriſtũ figurabãt? Reſpondet ad hoc Chryſoſtomus, & dicit dominum voluiſſe paſſionem ſuam velut medicinam quandam declarare, ex omnibus autem omniũ animalium figuris, nulla eſt quæ magis propriè medicinam animæ repræſentet quàm iſta ſerpentis. Et ſunt quidem ratione ſacrificij cætera quoq; animalia figuratiua CHRISTI, ſed quo ad medicinam, ſolus ſerpens. Id ita intellige. Naturaliter ita eſt, venenum veneno propellendum eſt, nõ ita autem in reliquis morbis. Demorſus itaque homo à ſerpente, oportet adhibeat theriacam, quæ quum ex veneno ſerpẽtis cõponatur, veneno alteri medetur. Sic nobis præſentaneum remedium, atque adeò theriaca ſaluberrima Chriſtus eſt, omne venenum abigens peccati, quo antiquus iſte ſerpens nos momorderat. Quæ etiam ratio eſt, cur diabolum ſerpẽtem vocemus antiquum, cùm Chriſtus ſerpens nouus ſit & ſalutaris. Cauſa quoque hinc patet, quare Iudæos Deus ſanarit in ſimilitudine eius animalis à quo erãt

1. Cor. 15. *Cyrillus.* *Rom. 8.* *Ioan. 8.* *Ioan. 19.* *Chryſoſt.*

EVANGELIVM DOMINICAE II. A FESTO PENTECOSTES LVCAE XVI.

N illo tẽpore, dixit Ieſus appropinquan-
tibus ad ſe phariſæis parabolam hanc: Ho
I mo quidã erat diues, qui induebatur pur-
pura & byſſo, & epulabatur quotidie
ſplendidè. Et erat quidam mendicus no-
mine Lazarus, qui iacebat ad ianuam vlceribus plenus,
cupiens ſaturari de micis quæ cadebant de menſa diuitis,
& nemo illi dabat. Sed & canes veniebant, & linge-
bant vlcera eius. Factum eſt autem vt moreretur mendi-
cus, & portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus
eſt autem & diues, & ſepultus eſt in inferno. Eleuans au-
tem oculos ſuos cùm eßet in tormentis, vidit Abraham à
longè, & Lazarum in ſinu eius, & ipſe clamans dixit:
Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum vt in-
tingat extremum digiti ſui in aquam, & refrigeret lin-
guam meam, quia crucior in hac flamma. & dixit illi A-
braham: Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua, &
Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu verò
cruciaris. Et in his omnibus inter nos & vos chaos ma-
gnum firmatum eſt, vt hi qui volunt hinc tranſire ad vos,
non poßint, neque inde huc tranſmeare. Et ait. Rogo ergo
te pater, vt mittas eum in domum patris mei. Habeo enim
quinque fratres, vt teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc
locum tormentorum. Et ait illi Abraham: Habent Moy-
ſen & prophetas, audiant illos. At ille dixit: Non pa-
ter Abraham, ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœ-
nitentiam agent. Ait illi: Si Moyſen & prophetas non

audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.

HOMILIA PRIMA.

NOn temerè eſt quicquid eſt, dilectiſſimi, quod Lucas initio huius euangelii non ait parabolam hãc eſſe, quoniam conſtans doctorum ſentẽtia eſt, hiſtoriam hanc eſſe & reuera ſic, vt narratur, contigiſſe. Vnde *Ambro.* & Ambroſius dicit, Narratio magis quàm parabola videtur, quando etiam nomen exprimitur. Nec deſunt qui non longe ante tempora Chriſti factum id eſſe putẽt. fert enim vt *Theoph.* ait Theophylactus, Hebræorum traditio, Lazarum quendã per illud tempus extrema inopia & infirmitate laboraſſe, cuius domin⁹ memor fuerit in hac parabola, vt pote noti & manifeſti. Tribus autem accidẽtibus diuitem hunc deſcribit. Primum enim diuitẽ eum fuiſſe refert, eius (vt opinor) auaritiã deſignans. Deinde purpura & byſſo indutum, vnde eius ſuperbia atque ambitio colligitur. Poſtremo quotidie ſplendidè epulatũ eſſe tradit, per quod immoderatus illius luxus, gula atque intemperantia declaratur. His notis atque circunſtãtiis diues ille nobis quaſi carbone quodã delineatur, atque ob oculos ponitur. nominis verò nullam prorſus mentionem facit. Ita enim inquit Dauid, Non memor ero *Pſal.15.* nominum eorũ per labia mea. Dominus impiorũ nomina ignorat, quemadmodum in parabola fatuis illis virginibus reſpondet, Amen dico vobis, neſcio vos. Lazarus autẽ Deo *Mat.25.* probè erat notus, ideo etiam nomen eius exprimitur. Iuſtorũ enim nomina in libro vitæ ſunt deſcripta, vti Moyſes, a- *Exod.32.* poſtoli, Pauliq́; in negotio fidei cooperatores, ſicut ipſe in *Luc.10.* epiſtola ad Philippenſes profitetur. At viciſſim attende *Philip.4.* quibus coloribus Lazarum depingat. Quod enim ad nominis rationem attinet, Lazarus à Deo adiutũ ſignificat. Erat is pauper, imò & mendicus. Quorũ ſane multi nullis corporis anguntur cruciatibus: At ille ne hac quidẽ cõmoditate fruebatur: ægrotabat enim & quidẽ grauiſſimè, plenus vlcerib⁹, & ad veſtibulũ diuitis iacebat. ecce alius dolor, videre alios in delitiis, ſe aũt fame premi, qua quidẽ eo redact⁹ eſt, vt ſaltem micis de menſa diuitis cadentibus exſaturari cuperet. ſed & illud fruſtrà: nemo enim dabat. ex quo quidem

nō mediocris cumulus aliis ei⁹ ęrumnis accedebat. Deniq; miſer ille Lazarus vſqueadeo omni auxilio ac ope deſtitutus erat, vt ab omnibus negligeretur, præterquam canibus, qui vlcera eius lingebant. Sed quia tribus potiſſimum in rebus diues à Chriſto taxatur, neq; his plura enumerátur, atq; poſteà in inferno ſepultus eſſe dicitur, facilè patet eū in his prædictis rebus deliquiſſe. Atque hic quidē ſpatioſus occurrit campus explicandi, quonam modo per veſtes, & cibū & potum ac diuitias peccetur. Non enim (vt ait Ambroſius) omnis ſancta paupertas, aut diuitiæ crimínoſæ: ſed vt luxuria infamat diuitias, ita paupertatem cōmendat ſanctitas. De diuitiis ſic inquit Gregorius, Hinc diues non abſtuliſſe aliena reprehenditur, ſed propria non dediſſe: nec dicitur, quia vi quenquā oppreſſit, ſed quia in acceptis rebus ſe extulit. Hinc ergo ſummopere colligendū eſt, qua pœna mulctandus ſit, qui aliena diripit, ſi inferni dānatione percutitur, qui propria non largitur. Audiant hæc diuitū filij, qui ſuis ſe opibus neutiquam peccare poſſe putant, quoſcūque in vſus impendāt, vtpote nec furto, nec præda paratis. Vnde fit vt in grauiſſima peccata nonnunquam impingant, dū bonorum acceptorū immemores, dominum huius beneficij autorem non agnoſcūt. Damnatus eſt hic diues propter nimiam animi eius ob huiuſmodi fortunæ cōmodo inſolētiā, atq; quòd nulla erga proximū miſeratione afficiebatur: & quoniā cū diues erat, peccata ſua nō redemerat eleemoſynis, neque amicos ſibi fecerat ex māmona iniquitatis. Sic ſunt, qui veſtitu ſe non poſſe peccare putant. quòd ſi autem omni peccato careret luxuria veſtium, nō adeò propriè hic dn̄s deſignaſſet diuitem, qui apud inferos cruciabatur, purpura & byſſo fuiſſe veſtitū. Nimius enim veſtiū apparatus honorem tantùm ambit & vanā gloriā, quamobrē & dominus dixit, Qui mollibus veſtiuntur, in domibus regū ſunt. & Sapiēs ait, In veſtitu ne glorieris vnquā, nec in die honoris tui extollaris. Nanq; & Herodes cū regali veſtitu amictus loqueretur in concione ad populū, & hic illi acclamaret, Vox Dei, nō hominis, percuſſit eum angelus domini, & inde corrodebatur à vermibus ad necē vſque, ſicut ad lōgū mortis ſuæ cruciat⁹ deſcribit Euſebius. Sed neq; hoc temerè cōmemorat dn̄s, quòd iſte epulabatur quotidie ſplēdidè. Rarò enim cōuiuia habētur ſine peccato, inquit Gregorius.

Theop. *Lucæ. 7.* *Gregor.* *Mat. 11.* *Lucæ. 7.* *Eccl. 11.* *Act. 12.* *Lib. 2. cap. 9.*

Mat. 24 Quo nomine Iob quotidie deprecabatur dñm pro liberis
lib.1.c.5. ſuis,ex ordine viciſſim cõuiuantibus,vt quicquid illi luxu-
moral. riando delinquerẽt,ipſe orãdo placaret: cũ etiam ſint vitia
Iob 1. quædam quę ægrè à gula ſeparantur, quoniam ex ciborum
Gregor. ſingulari delectu voluptas ſequitur, ex qua dum corpus in refectionis delectatione reſoluitur,etiã cor ad inane gaudiũ relaxatur,ſicut ſcriptum eſt,Sedit populus mãducare & bi-
Exod.32 bere,& ſurrexerunt ludere.Plerunque etiã multum loquacitatis & temerariæ garrulitatis eſt in conuiuiis, quia tunc
Gregor. impleto vẽtre effrenis redditur lingua. Vnde & Gregorius dicit diuitem hũc ideo petiiſſe refrigerium linguæ ſuæ ex aqua apud inferos, quòd inter conuiuandum multis modis loquendo & garriendo deliquerat, quanuis initio huius euangelij nõ commemoret dominus idipſum. Quando autẽ immenſa illius pœna ex linguæ cruciatibus deſignatur,argumentũ inde datur nobis maximi etiam ſui peccati.Quid multa? diues hic talem ſe geſſit, ſicut viri Sodomæ, de qui-
Eze. 16. bus propheta dicit,Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuę, ſuperbia, ſaturitas panis & abundantia, & otium ipſius & filiarũ eius, & manum egeno & pauperi non porrigebant. Quando verò diuitiæ & apparatus veſtiũ pro peccatis com putẽtur,vide homilias de ſeptẽ peccatis capitalibus. 2 Simul cum hoc diuite erat & pauper quidã nomine Lazarus, quæ ſanè volũtas Dei eſt,vt alij diuites,pauperes quoq; ſint alij:regnumq; cœlorũ illi mereantur eleemoſynis & cultu Dei promouendo,ij aduerſitatibus patiẽter ſuſtinendis.Sic
Prou. 22 Sapiens ait, Diues & pauper obuiauerunt ſibi, vtriuſq; operator eſt dominus. Nomen mendico huic erat Lazarus. Ecce quomodo cognouit etiã ex nomine illũ Deus, non ſic autem diuitem ſtolidum. Iacebat ille præ foribus diuitis. Quare duo iudicia impleuit Deus, alterum diuiti,qui excu
Chryſo. ſationẽ habere nullam potuit, quo minus eum viderit. præ foribus diuitis iacuit, quo declaratur crudelis & impia diui tis parcitas. neq; enim dicere poterat, Equidem illum non vidi,neſcio in quo angulo delituit, mihi eũ cernere non licuit,nec quiſquã ipſius mihi miſeriã ſignificauit. Ad ianuã ſuam iacuit,expoſitus cõſpectui illius ſiue egredientis,ſiue exeuntis: & ſi corpus vulneribus & vlceribus plenũ videre non potuiſſet,tamẽ vocẽ & eiulatũ non potuit vtique nõ
Gregor. audire. Sic Gregorius quoque, Habuiſſet, inquit, forſan

aliquam excuſationem diues,ſi Lazarus vlceroſus ante eius ianuas non iacuiſſet, ſi remotus fuiſſet,ſi eius inopia non eſſet oculis importuna: ſed dum egenũ & vlceratum ante ianuam diuitis in delitijs affluentis poſuit, in vna eadem re, ex viſione pauperis non miſerenti diuiti cumulum damnationis intulit: rurſum ex viſione diuitis quotidie tentatum pauperem probauit. Alterũ itaque indicium Dei fuit ſuper Lazarum,quem ille quotidie probauit,dum videret præ oculis ſuis diuitẽ tantis diuitiis & luxu affluentẽ. profectò etenim grauiter hic tẽtatus eſt,dum ipſe omnis boni indigus, cerneret iſtum in tantis voluptatibus laſciuientẽ. Aut quãtas hunc egenũ & vlceribus obſeſſum tentationes creditis in ſua cogitatione toleraſſe,cũ aſpiceret ſe fame tantũ non emorientem,pane etiam carentem,miſerè valere ex corpore,præter dolores,famẽ,ſitim & frigus nihil habere: rurſus iſtum nihil deſiderare,quod ad quancunq; corporis voluptatem pertineret. Cùm interim iſte quamuis ægrotus, quamuis famelicus,præter micas de menſa cadentes nihil requireret, & vel ſummis votis expeteret, neque illæ tamen ſibi poterant contingere. Eſtque hæc extrema diuitum tum inhumanitas, tum durities, quòd perire prius aliquid ſinunt,adeò vt etiam canes exhorreant,quàm in vſum pauperum conferrent. Ex eorũ numero intractabilis & immitis iſte fuit diues,nihil commune in hoc habens cum patre ſuo Abrahã,cũ Iob & Loth,qui nihil duxerunt antiquius quàm peregrinos hoſpitio excipere. Diſcant hinc mendici,neceſſaria tantũ ſibi petere,nõ cupedias,non vinum: diſcant reliquias,nõ delicias,& fragmenta,nõ oblectamenta quærere. Quãuis autem petere huiuſmodi delicata nõ debẽt mendici,interim tamen eo nil peccant diuites,cùm pauperibus maximè ægrotis aliquid boni parari ſinunt & tribuunt. ſic enim Neemias dixit,Ite,comedite pinguia,& bibite mulſum,& mittite partes iis qui non præparauerunt ſibi. Lingebant autẽ huic noſtro Lazaro canes vlcera ſua,cuius nec diues miſerebatur,neq; ſerui: ei cõdolent canes, miſericordia ſuperiores hominibus. Neminem habebat bonus ille,qui ſibi vlcera mundaſſet,ſaniemq; deterſiſſet,niſi canes. Vſque adeo mirabiliter hoc vno facto virtus probatur pauperis, & cumulum ſibi diues acquirit damnationis.

Iob 31. *Gen. 18.* *Auguſt. de verbis domini.* *2. Eſd. 8.*

3 Sicut diſſimili modo vixerunt diues & pauper, ita in- *Theoph.*

æqualé etiam fortiti ſunt exitũ.factum eſt enim vt morere
tur pauper,& ſepultus eſt ab angelis in ſinum Abrahæ,vn-
de patientia ipſius colligitur.nanque ſi obmurmurator fu-
iſſet,& blaſphemus,neutiquã tantũ honoré fuiſſet conſecu
tus,& angelorum comitatu ſtipatus.non decet murmurare
mendicos,nõ peierare,non indignari ſi diuitũ videãt opes
& fortunã.nam quicũque hoc faciũt,nõ ſtatim vt hic Laza-
rus, perueniẽt in cœlũ. Et vide q̃ diuerſis modis dñs loqui-
tur de morte pauperis & diuitis.de illo dicit, factum eſt vt
moreretur:de hoc inquit,mortuus eſt:ratio huius eſt,quòd
Sap.4. mors pauperis mors nõ erat,ſed ex morte trãſitus in vitam:
Ioan.5. iuxta illud Sapientis,Viſi ſunt oculis inſipientiũ mori, ipſi
autẽ ſunt in pace.Lazarus mortu⁹ eſt,& oĩs ſua infœlicitas
deſijt,paupertas,vlcera,morbi vno momẽto finẽ acceperũt:
& quod pro iis ſuſcepit gaudiũ, æternum & immortale eſt.
Mortuus inquã Lazarus,delatus eſt ab angelis in ſinũ Abra
hæ.Nolite itaq; cõtẽnere mẽdicos,pauperes & ægrotos,no
lite ſpernere creaturã,atq; ideo imaginẽ Dei animã ſanctã
nolite deſpicere.Quis enim deſpectior Lazaro?quis paupe-
rior?quis deniq; miſerior?quoniã niſi extremæ mẽdicitatis
fuiſſet,Chriſtus exẽplo illius hic vſus nõ eſſet.in tanta fuit
nanq; homo inopia & paupertate, vt defuerit etiã corpori
ſuo libitina. verũ quando ditiſſimus erat anima, multiſque
hic virtutibus redimitus,diuitiis ſpũalibus,magnificentiſſi
mam ea parte habuit ſepulturã ex miniſterio angelorũ,poſt
Chryſo. tantã infœlicitatẽ exactæque vitæ ærũnas deportatus eſt ab
angelis in ſinũ Abrahæ.ecce non ſufficiebat ad portandum
pauperẽ vnus angelus,ſed propterea plures veniunt vt cho
rum lætitiæ faciãt,gaudet vnuſquiſque tantũ onus tangere,
libenter talibus oneribus prægrauãtur, vt ducant homines
ad regna cœlorũ.Diſcamus hic etiã noſmet cõmendare in
cuſtodiã & tutelam angelorũ,illóſq; deprecari quatenus &
nos exutos corpore deferre dignentur in vitam æternã. O
enim vos beati & ſanctiſſimi ſpũs,cõmendatos etiã nos vo
bis habetote homines miſeros,& defunctos deducite in æ-
terna gaudia, vbi cõciues veſtri facti, angelorũ ruinas ſup-
pleam⁹.Sedulò recogitemus iſtud magnificũ ſanctorũ ange
lorũ officiũ.inde enim colligimus quantũ ſit illorũ de nobis
Luc.15. gaudiũ,ſi bene pieq; viuamus. Cõtra omni iſta lætitia pri-
Eſa.33. uam⁹ eos peccatis noſtris, iuxta illud ꝓpheticũ,Angeli pa

cis flebũt amarè. Cogitemus q̃ ſeduló aſſiſtãt nobis admini ſtratorij ſpũs, miſſi in obſequiũ eorũ quibus hæreditario debetur vita æterna. Quo autẽ deportarunt eũ? in ſinum Abrahæ, non ait iuxta, ſed in ipſum ſinũ Abrahæ. cur autẽ? vt illũ palparet & refocillaret, atque vt clementiſſimus pater ſinu ſuo foueret Cuiuſmodi autẽ ſinus hic fuerit, docet Auguſt. cũ ait, Non eſt quòd vſqueadeo deſperes, vt arbitreris corporeũ ſinum vnius hominis ferre tot animas. Si errare pueriliter non vis, ſinum Abrahæ intellige remotã ſedẽ quietis atque ſecretũ, vbi eſt Abraham: & ideo ab eo dictam, non quòd ipſius tantũ ſit, ſed quòd ipſe multarum gentium pater ſit, quibus ad imitandum fidei principatum præpoſitus eſt. In ſumma ſinus hic limbus ipſe eſt, in quo patres illi ante aduentum Chriſti detinebantur: planè hic locus, de quo dicimus in ſymbolo, Chriſtum deſcẽdiſſe ad inferos. atque de eo alibi inquit Auguſt. Non abſurdè credi videtur, antiquos etiam ſanctos, qui venturi Chriſti tenuerunt fidem, locis quidem à tormentis impiorũ remotiſſimis, ſed apud inferos fuiſſe, donec eos ſanguis Chriſti ad ea loca deſcendẽs erueret. Idipſum non pauló dilucidius expreſſit Gregori⁹, cùm ait, prius ante quàm redẽptor noſter morte ſua humani generis pœnã ſolueret, eos etiã qui cœleſtis patriæ vias ſecuti ſunt, poſt egreſſum carnis, inferni clauſtra tenuerũt, non vt pœna quaſi peccatores plecteret, ſed vt ij in locis remotioribus quieſcerent, quos ab ingreſſu regni reatus primæ culpæ prohiberet. & lib. 12. cap. 7. quia ante aduentum mediatoris Dei & hominis; omnis homo, quanuis mundæ probatæq; vitę fuerit, ad inferna clauſtra deſcendit. Nec tamen ita iuſtorũ animas ad infernũ dicimus deſcẽdiſſe, vt in locis pœnalibus tenerentur, ſed eſſe ſuperiora inferni loca, eſſe alia inferiora credenda ſunt, vt in ſuperioribus iuſti requiſcerent, & in inferioribus iniuſti cruciarentur. Porrò cũ quidam ex Neochriſtianis in diſputatione Bernenſi nouis arietibus etiam limbũ patrum auſus ſit impugnare, eſt quod hic aliquot ſcripturæ locos afferam pro limbo patrũ. Ecce Iacob ad filios ſuos dixit, Deſcendam ad filium meum plorans in infernũ. non vtique damnatorum, quod hominis deſperati fuiſſet, ſed in limbum patrum. Et inde, Deducetis canos meos cum dolore ad inferos. In hoc limbo orauit Iob, quando dixit, In tenebris oraui orátionẽ meam. ex hoc lim

Heb. 1. *Chryſo.* *Auguſt. de origi. animæ.* *Lib. 20. ca 15. de ciui. Dei.* *Lib. 4. moral. c. 32.* *Limbus patrum.* *Gene. 27* *Gen. 42.*

bo liberauit dominus animas patrum,ſicut in ſpiritu Dei vi
Zach. 9. dit propheta,dicens, Eduxiſti in ſanguine teſtamẽti tui vin
ctos tuos ex lacu,in quo nõ eſt aqua.hæc illa captiuitas ſan
Pſal. 67. cta eſt,quam captiuã ſecũ in cœlũ deduxit dñs,autore Pſal-
Act. 2. miſta, & teſtãtibus quoq; Petro & Paulo. Quod igitur nos
Coloſ. 2. cõmuniter limbũ dicimus, id hic dominus ſinum vocat A-
brahæ:ſinum quidẽ,quòd in eo animæ patrũ cõquieſcebãt,
Ambro. ſicut Ambroſi⁹ ait Lazarũ in Abrahæ gremio,quaſi in quo-
dam ſinu quietis & ſanctitatis receſſu locatum, ne vel præ-
ſentium rerum voluptate titillati in peccatis perſeuerem⁹,
vel faſtidio & moleſtia victi, grauitatem laboris exhorrea-
Auguſt. mus.Sinũ autem vocamus Abrahæ,partim ob illam quã Au
Gen. 22. guſtinus habet rationẽ, partim eo ꝙ Abrahã primus exti-
tit,cui promiſit dominus benedictionẽ omniũ populorũ in
ſemine ſuo.in hac ſcilicet tum promiſſione tũ benedictio-
ne ſuſtinuerũt ſancti patres, firmiter ſperantes & expectan
tes quando tandem impleretur iſta promiſſio,vt iam meri-
tò limbus iſte ſinus dicatur Abrahæ.eſt autem ille nũc ſan
guine Chriſti planè euacuatus,dirutus & cõfractus:iamque
porrò non in limbũ commigrant animæ beatorum,ſed euo
lant in ſinum Chriſti,fœlicitatem & vitam æternam: cuius
nos quoq; cõſortes faciat,qui eſt benedict⁹ in ſecula, Amen.

HOMILIA II. EIVSDEM dominicæ.

CONſiderate obſecro chariſſimi, qualẽ diſparita
tẽ hominũ coniũgit hic dñs,diuitẽ connectit cũ
paupere.Magna inter vtrũq; diuerſitas vitæ, vn
de maius conſequutũ eſt etiã mortis diſcrimen.mortuus e-
nim eſt Lazarus & ab angelis deportatus in ſinũ Abrahæ,
ſcilicet limbũ patrũ ante Chriſti aduentũ & paſſionem,qui
nũc trãſmutatus eſt in regnũ cœlorũ,in quo ſancti conſtitu-
Ioan. 14. untur in mãſionibus à Chriſto ſibi paratis.qui ſinus & am-
pliſſimus & capaciſſimus eſt,quoniã omnes tũ angelos,tum
Bar. 3. 5. homines ſanctos recipit,teſtãte ꝓpheta, O Iſraël,ꝙ magna
eſt domus domini,& magnus locus poſſeſſionis ſuæ. Eſſeq;
iam ſinũ Abrahæ regnũ cœlorũ, patet ex verbis illis domi-
ni, Multi veniẽt ab ortu & occaſu ſolis,& recumbent cum
Mat. 8. Abraham, Iſaac & Iacob in regno cœlorum . Mortuus au-
tem eſt & diues,atque ſepultus eſt in inferno. Ecce mortui
ſunt ambo,ſed alterum tamen ſuſcipiunt angeli,alterũ tor

menta manent: alter defertur manibus angelorum in ſinũ Abrahæ, alter nil præter cruciatus expectat. Medicus portatur in ſinũ Abrahæ, diues in infernum detruditur. O mortem inæqualẽ, ò inæqualẽ exitũ, ò quàm diſſimile vtrunque diuerſoriũ. Mortuus eſt diues, mortuus inquã, quacũq; parte expẽdas, mortuus eſt animo per peccatũ, ſicut de vidua inquit Paulus, quòd quæ viuit in voluptate, mortua eſt. Mortuus eſt & naturaliter ſeparata aĩa à corpore, & fortè (propter peccatũ) ante decurſum verũ naturę ſpatiũ, ſecundum illud Dauidis, Viri ſanguinũ & doloſi nõ dimidiabunt dies ſuos. Ad hęc mortu⁹ quoq; eſt morte infernali, æternis iam deputatus ſuppliciis. Eſt enim hæc triplex mors damnatorum, quòd moriũtur gratia, natura, & gloria Dei, pro quib⁹ eis peccatũ, mors & inferi contingunt. Atque hoc illud eſt, quod dolenter exclamat beatus Ioannes, Væ væ væ ĩis qui habitant in terra. ita etiã vt diuiti huic, quoniam ſepultus eſt in inferno, qui locus, quodcunq; cœmeterium eſt eorum qui diaboli ſunt: quicunq; autem CHRISTO gaudẽt parocho, cœleſti donantur beatitudine. Diues ergo ſepultus eſt in inferno, vbi & pauperior & miſerior eſt quàm vnquã fuerit Lazar⁹ ſuper terram, teſte Iob, Diues cùm dormierit, nihil ſecum auferet: aperiet oculos ſuos, & nihil inueniet. cui accedit etiam alter teſtis fidelis Dauid, inquiens, Dormitauerunt ſomnum ſuum, & nihil inuenerũt oẽs viri diuitiarum in manibus ſuis. Iſte igitur qui hic in ſummo rerũ omnium vixit affluxu, iã miſerrimus eſt & ſepultus in infernum. lautè vixit ſemper, veſtitus eſt ſplendidè, ſed reſpice finẽ. Ecce ſepultus eſt in infernum. Aut nõne verus eſt Iob, qui enumerata malorũ hominum voluptate concludit, quia ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto deſcendũt ad infernũ? Et hic quidẽ finis atq; exitus eſt faſtuoſorũ & ſuperbientiũ diuitũ, iuxta illud Eſaiæ, Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, cõcidit cadauer tuũ, ſubter te ſternetur tinea, & operimentũ tuũ erũt vermes. Ecce quãta rerũ viciſſitudo, q̃ admirabilis commutatio purpuræ & byſſi in flãmas & tormenta. Neque erat quòd adderet dominus qui eum ſepelierit, in infernum enim quum ſit ſepultus, conſtat id ita miniſterio factum dæmonum eſſe, vt Lazarus in ſinum Abrahæ deportatus eſt comitatu angelorum. Vſqueadeo mors peccatorum peſſima eſt: & qui oderunt iuſtum, delinquunt.

1. Tim. 5 · *Pſal. 54.* · *Apoc. 8* · *Iob. 27.* · *Pſal. 57.* · *Iob. 11.* · *Eſa. 24.* · *Pſal. 33.*

2 Sepultus autem in inferno diues,eleuatis oculis, vidit
Chryſoſt. Lazarum in ſinu Abrahæ. vnde Chryſoſt.euincit factũ hoc in veritate ſic eſſe,neque tantùm parabolam exiſtere,quum parabola ſit vbi exemplum ponitur,& nomina tacētur. Verùm quia hic nomina exprimuntur Abrahę,Lazari,Moyſis, ideoq; oportet & iuſtum verum Lazarũ fuiſſe.at quis fuerit
Gene.11. Abraham,ſatis nobis Geneſeos teſtatur hiſtoria. de Lazaro nihil certi conſtat,niſi quod ex hoc euangelio liquet: tamē idem ille qui Abrahamum condidit, etiam Lazarum creauit. Diues eleuat oculos ſuos in tormentis,vt videret Lazarum à longe,quem,quum viueret,videre noluit præ foribus iacentem. quæ cõmunis peccatorũ infœlicitas eſt,vt quandiu peccant,nil videant,& poſt peccatum denique accipiantur oculi eorum:id quod in primis parentibus noſtris eſt
Gene 3. videre,qui tum demum quum comediſſent de ligno vetito, aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt nuditatem ſuam: ita planè cõtigerat etiam huic diuiti,cui oculos,quos clauſerat peccatum,aperuit pœna. Verùm iſta oculorum eleuatio non de oculis eſt intelligenda corporis, quod iam erat
Gregor. ſepultũ in terra,expectaturũ idē iudicii:ſed ita,quòd eleuauit oculos mentis,& illis vidit Abrahamũ. Sic igitur in ma-
Chryſoſt. ximis tormentis conſtitutus diues, ſolum adhuc liberũ habebat oculorum ſuorũ obtutum,quo alterius poterat inſpicere gaudium, neque tamē ſibi in cõmodum,ſed vt dũ alterius gaudiũ cõſyderaret,quo ipſe carebat,maiorē inde pœnã haberet. Quæ ratio eſt quur Deus permittit etiã dãnatos videre electos, & in die iudicii aſpicient iſti Chriſtum quoq;, ſed ad immenſam quã inde colligent pœnæ maioris
Theoph. acerbitatē. Sicut Dominus,inquit Theoph. eiectum Adam collocauit è regiõe paradiſi,vt cõtinuò aſpectãs,clarius ſentiret à quantis bonis excidiſſet: ita etiã huic diuiti ob oculos poſuit Lazarum, vt videret quanta bona amiſiſſet, dum
Chryſoſt. immitis adeò & durus fuerat in pauperem. Chryſoſt.quoq; hic expendit illud,quod dicit in tormentis,non in tormento, quoniã totus erat in tormētis. Et ſicut diues ille triſtatus eſt, conſpicatus Lazarũ in tãto gaudio:ita viciſſim Lazarus gauiſus eſt,vidēs tormēta diuitis,non quòd vel hic Lazarus vel quiſquam alius ſanctorũ gaudium concipiat de tormentis & pœnis in ſe, ſed quia tantùm hic quoq; diuina relucet iuſtitia & manifeſtatur gloria Dei : iuxta illud domini ad

cæcum, Neque hic peccauit, neque parentes, ſed vt manifeſtetur gloria Dei: ſicut ad longum iſta verba explicat Greg. *Ioan.9.* *Gregor.*

Patres hic triplicem expendunt & pertractant viciſſitudinem ſeu commutationem ſtatus huius diuitis. Primùm enim in ſublimi erat Lazarus, & diues in imo cõſtitut⁹. quãobrem erat quod ſuſpiceret in altum: cùm econtrà diues in hac vita ſedebat in ſublimi aula & ſella magnifica: pauper autem præ foribus iacebat contemptus omnibus. Fieri aũt ſic, vt in iſto ſeculo omnia contrario modo eueniant, teſtatur & Sapiens, Iacebant mali ante bonos, & impii ante portas iuſtorũ. Deinde diues hic in ſumma voluptate vixit, Lazarus verò in extremis doloribus. Id quoq; iam verſum eſt, nam mutata vice, diues in tormẽtis cruciatur, Lazar⁹ in ſinu Abrahæ lætus exultat, ſicut dicit Eſaias, Serui mei comedent, vos aũt eſurietis: & ſerui mei bibent, & vos ſitietis: & ſerui mei lætabuntur, & vos confundemini: & ſerui mei laudabũt præ exultatione cordis, & vos clamabitis prę dolore cordis, & contritione ſpũs vlulabitis, & dimittetis nomen veſtrũ in iuramentũ electis meis. Ad hæc Lazarus in hac vita mẽdicabat ex diuite micas panis, iſthic diues mendicato petiit ex Lazaro guttã aquæ. Sicut aũt hic non exaudiuit diues Lazarum, ita illic mendicus quoq; diuitem non exaudiuit: iuxta illud Salomonis, Quicunq; obturat aurem ſuam ad clamorem pauperis, iterum clamabit etiam ille, & non exaudietur. Moneant hæc diuites omnes, vt miſericordes & mites ſint pauperibus. Commendatos ſeduló ſibi habeant pauperes domeſticos, cogitẽt & illos creatos ad imaginem Dei, atque nobilem habere animam: & fortè iſtos ſublimiorem habere in cœlo ſedem iis, qui hic ſibi vidẽtur magnifici & ſplendidi. Credant certóq; ſciãt, quicquid hic dederint pauperibus, Chriſtum irremuneratum nõ dimiſſurum. Viciſſim quiſquis miſericors non eſt erga pauperes, norit ſe quoque miſericordiam nõ conſequuturum. Eſtote igitur liberales, & pauperibus affatim date eleemoſynam. nihilo enim minus ex hoc habebitis, quin potius ſuperabundanter retribuet vobis dominus Deus. Eſtote (inquam) miſericordes, & miſericordiam conſequemini. *Proue.14* *Eſa.65.* *Proue.21* *Mat.5.*

3 Quum ergo diues ſic videret Abrahamum & Lazarum à longe (quanuis ſit hic dubium quibuſdam, an dãnati viſuri ſint beatos etiam poſt iudicium extremum, quum

Eſa 26. dicat propheta, Auferetur & tolletur impius, ne videat glo riam Dei.) Et quod Abrahamũ vidit, factũ eſt ad magnum mœrorẽ ipſius, quin ille hoſpitalis fuit & liberalis erga pau

Hebr. 13. peres. Quo nomine dicit & Paulus, Hoſpitalitatis & beneuolentię nolite obliuiſci. per hanc enim placuetunt quidã Deo, angelis hoſpitio receptis. Diues aũt hic planè illiberalis fuit erga pauperes, qui & Lazarũ, quẽ videre dum viueret noluit præ foribus iacentem, tandẽ vidit in ſinu Abrahę à longè. Vnde exemplũ nobis datur & argumentũ certũ, quòd poſt hanc vitã omnes conſpectui noſtro ſiſtẽtur, quoſcunque hic offenderimus. Abrahã pater hic fuit pauperũ,

Chryſoſt. atq; ideo illic in ſinu ſuo geſtauit Lazarum. clamauit igitur diues, Pater Abrahã, miſerere mei. Clamauit inquam, neq; id temerè. ſiquidem magnæ pœnæ vocem quoque magnam reddebant, ipſoque adeò clamore animi ſui pœnã, more hu

Baruch. 3 mano declarabat. ſic Baruch ait, Anima in anguſtiis, & ſpiritus anxius, clamat ad te. Neque verò etiã hic clamor corporaliter accipiendus eſt, ſed ſecundum illud ardens animi ſui deſyderium (ſcholis interim relinquamus iſta, quomodo angelus vel ſpiritus cum altero loquatur) quod Abrahæ ſignificabat. Quæris aũt, quur Abrahamũ inclamarit pro mittendo Lazaro, & non ipſum potius petierit Lazarũ venire?

Theoph. Theophylactus reſpondens ait, Quoniã confundebatur for taſſis, exiſtimãs forſitan & Lazarũ vindictæ auidum, & ex ſuis cauſis iudicabat illum. Si ego in tanta fœlicitate contempſi illũ, & neq; micas ei cõmunicaui, nõ annuet, vt mihi iam beneficium concedatur. Pater, inquit, Abraham, miſerere mei. Vnde colligitur diuitem hunc Iudæũ fuiſſe, qui patrem agnouerit Abraham. verè enim pater ſuus erat natura, ſed ſi meritum æſtimes, patrem ille habebat diabolũ. Miſerere mei. Oh quàm ſero ſapiunt Phryges. ſera nimis & tarda hæc fuit pœnitentia virginum fatuarum, clamãtium,

Matt. 25 Domine domine, aperi nobis. verùm non agnouit ille eas. Pater Abraham, dixit, vt hoc placido nomine permoueret

Eſa. 45. eum: iuxta iſtud propheticũ, Aut obliuiſci ne poteſt mater filii ſui, vt nõ miſereatur eius? Norat vtiq; miſericordiã Abra

Gene. 19. hæ diues, qui etiã pro malis rogauerat Deũ, ſicut ſexies orauit pro Sodoma & Gomorrha: exauditusq; fuiſſet, ſi modò in quinq; ciuitatibus homines bonos inueniſſet decẽ. Pater Abraham, ait, miſerere mei. pœnitentiam iam tandem

agit eo loco conſtitutus, quo nihil reliquum erat pœnitentiæ, quoniam in inferno, ait Dauid ad dominum, quis confitebitur tibi? Miſerere mihi. Ecce miſericordiã inclamat, qui ipſe pauperum noluit miſereri. Verùm iudicium ſine miſericordia, inquit Iacobus, erit illi, qui nõ fecit miſericordiã. idipſum expertus eſt ſanè hic diues, qui ſi miſericordiam à Deo impetrare voluiſſet, anteà miſereri debebat pauperis: iuxta illud quod dixit dominus, Nônne ergo oportuit & te miſereri conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum? Attendite etiã hic quòd dicit Chryſoſt. diuitem hunc non rectè oraſſe. ait enim, Neſcio an ei' qui in inferno eſt valeat miſereri. Creator creaturæ miſeretur ſuæ. Vnus venit medicus, qui ſanaret morbos, alii ſanare non poterant. Vult hic ſanctus pater, propriè loquẽdo, ſanctos noſtri nõ miſereri, ſed ſolum Deum. Quo facit illa continua praxis eccleſiæ, quæ in Letaniis quũ principio diuinã implorat opem, concinit, Pater de cœlis Deus miſerere mobis: Fili redemptor mundi Deus, miſerere nobis: Spiritus ſancte Deus, miſerere nobis. deinde quũ ad virginem matrem & alios ſanctos deſcendit, non iã amplius canit, miſerere nobis, ſed ora pro nobis. Nunc itaque audite orationem diuitis. Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Mitte (inquit) Lazarum. Hoc nonnulli tribuũt malitiæ diuitis, quaſi non petierit ad ſe Lazarum venire, ſed vt Lazarus ex regno deſcenderet ad iſtum in flammã ignis, ex ſede magnifica in lacum inferni, è loco requietiõis ſanctæ in locum ſupplicii. Chryſoſt. ait etiam hanc diuitis petitionem ſtolidã fuiſſe. ſiquidem Abraham ſuſcipere tantùm poteſt, mittere nõ poteſt. ſunt qui putent etiam temerarium nimis fuiſſe iſtud, quod hic petiit, dum illum ſibi mitti poſtulauit, cui tam duriter impius fuerat. Deinde petit extremum ſaltem digiti illius intingi in aqua. Vide (inquit hic Chryſoſt.) conſcientiam peccatoris, non totum audet petere digitum. Hinc fratres colligite, quanta ſit diſtrictio ſeueritatis Dei. Diues enim iſte qui vlcerato pauperi, menſæ ſuæ vel minima dare noluit, in inferno poſitus vſque ad minima quærenda peruenit. nam & guttã aquæ petiit, qui micas negauit: in hac vita intueri illum non poterat, cuius nunc extremũ digiti petit.

Pſal. 6.
Iacob. 2.
Mat. 18.
Chryſoſt.
Chryſoſt.
Chryſoſt.
Grego.

Chryſoſt. 4 Tandem oſtendit quid cum aqua hac agat, nimirum vt refrigeret linguam: Ecce vbi peccatum, ibi & pœna eſt. multa ille inſolenter & ſtolidè eloquutus fuerat. Minimum in homine membrũ lingua eſt, ſed omniũ maximè nociuũ, ſicut pulchrè Iacobus arguit. quamobrẽ in lingua maximè torquetur Atque hæc ſunt gulæ commoda, hæc illa ſunt lucra, hæc temerariæ loquacitatis gaudia ſunt. Quia enim abundare in cõuiuiis loquacitas ſolet, is qui male cõuiuatus dicitur, apud infernũ grauius in lingua ardere perhibetur, *Gregor.* ait Gregorius. Verùm ſicut antea de clamore diximus, ita hic quoque ſciendum eſt. quia enim vtriuſque anima à corpore iam erat ſegregata, & hic diues linguam corporalẽ nõ habebat, & Lazarus ille huiuſmodi digito carebat: figuraliter itaque intelligenda hæc ſunt in hunc modum, quod ibi virtutes animæ accipiuntur & auxiliatrix quidẽ illa per digitum, quoniã ſentiẽs flammã ignis diues loquacitatis ſuæ *Aug. 21. ca. 10. de ciui. Dei.* pœnam, linguã iſtud ipſum appellauit. (vide ſi placet, Aug. in quæſt. Euã. lib. 2. cap. 38. & de orig. animæ, & de contẽpt. mundi.) Quum itaque cruciaretur in flamma, auxilium petiit & recreationem linguæ ſuæ, qua voluptuarios & delicatulos prægustauerat cibos, qua honorem & famã pręſciderat proximis ſuis, vt iam meritò illa primũ ſtatim affligeretur, petẽs aquã ſibi dari, ſed fruſtrà. iam enim illã plus mille & quingentis annis petiit, neq; impetrauit in hunc vſque *Prou. 24* diem, iuxta illud Sapientis, Qui tribuit pauperi, non indigebit: & qui cõtemnit rogantem, defectum patietur. Et quid mirũ obſecro, quod ſancti Dei homines mundũ ludo comico ſeu tragico conferũt, ipſumq; vocant theatrũ Dei? Ecce *Mundus theatrum Dei.* enim perſonati ſumus in mũdo pleriq; omnes: hic habitum geſtat regis, ille perſonã diuitis gerit: iſte figurã ſenis, alius pauperis formã habet: dumq; perſonã quiſq; ſuã gerit, non facilè diſcernes diuitẽ à paupere. Quamprimũ autem aduesperaſcit, & peracto ludo veſtes quilibet mutuatitias atq; aſſumptas deponit, tum demum apparet, qualis quiſq; fiet. Ad eundem planè modum quãdiu perſonati ingredimur in hoc mundo, egregiè laruati mundanis honoribus & quibuſcunque conditionibus, iudicare nemo poteſt qui qualesq; ſimus: quum aũt veſper aduenerit ille mortis, tunc denique abiectis perſonis pompoſis opum & glorię, apparet qui verè diuites, quis pauper & inops, quis glorioſus aut inglori⁹.

Deũ immortalẽ,inclinata tũc die quotuſquiſq; pauperculus principes præcedet?quàm multos etiã principes anteibunt ij,qui hic fuere pauperrimi & pro miſeris habiti ſũt, prout quiſquis ſe in operibus bonis exercuit ſedulo?An nõne putas pleróſque mendicos venturos in cœlũ, & qui hic purpura & ſerico amicti fuerũt,ex calido lecto adhuc calẽtes cõmigraturos ad infernũ?O enim admirandã illã mutationẽ dexteræ excelſi.O q̃ durũ eſt iſtud ſapientis,quòd potentes qui magiſtratu ſuo abutuntur,potenter tormenta patiẽtur. Sed nos iam corde & ore oremus dñm,vt cor mite nobis cõcedere dignetur erga pauperes ſuos,quatenus dum nos eis miſericordiam exhibemus,viciſſim quoque miſericordiam conſequamur à domino Deo poſt mortem noſtram: vnde deinceps etiam anima noſtra à ſanctis angelis ſubuehatur in ſinum Abrahæ,in gaudia fœlicitatis æternæ, Amen. *Pſal. 76.* *Sapiẽ. 6.* *Mat. 5.*

HOMILIA III. EIVSDEM dominicæ.

MEndicus ille Lazarus mortuus ecce eſt ab angelis deportatus in ſinum Abrahę.Mortuus & diues atque ſepultus in inferno.quum clamaret,pater Abrahã,miſerere mei, & mitte Lazarũ vt intingat extre.digi.ſui in aquã,& refrigeret linguã meã,audiuit illud viciſſim ex Abraham:Fili,recordare quia recepiſti bona in vita tua,& Lazarus ſimiliter mala.Iã autẽ ille conſolatur, & tu torqueris.O q̃ benignus fuit & mitis huic dãnato Abrahã, dũ nõ aggreſſus eum eſt duriter,neq; auarũ,neq; crudelem, neque immitẽ,neq; impudentẽ ſed filiũ appellauit,qui mores ſuos imitatus nõ erat.vnde docemur afflictis non addere afflictionem.dicit enim & Sapiens,Animam humiliatã ne turbaueris. Quanuis etiã idipſum nomen filij,plurimum doloris conciliauit diuiti, quod in hoc cogitare poterat, quantum bonorũ amiſiſſet,ad quæ ex Abrahamo natus fuerat: & quæ per gratiam adeptus eſſet,ſi vitam Abrahæ moribus repræſentaſſet.Recordare quia bona recepiſti in vita tua:vnde cõſtat,autore Gregorio, & hunc diuitem aliquid boni habuiſſe, ex quo in hac vita bona receperit. Vſque adeo etenim mitis & miſericors eſt Deus, vt etiam opera bona peccatorũ,quæ tãtùm in cõmune bona exiſtunt,irremunerata nõ ſinat. Inde eſt quòd ſæpenumero mali tantùm fœlicitatis habent,nam quum boni quid faciant, recipiũt *Theoph.* *Eccle. 4.* *Gregor.*

Mat. 6. mercedem, iuxta illud euangelicum, Receperũt mercedẽ
Auguſt. ſuã. Sic Auguſtinus dicit, Deum Romanis tãtũ dediſſe po-
lib. 5. ca. teſtatis & dominij, atq; adeò vniuerſi orbis monarchiã pro
12. & 15 pter virtutes eorũ: quoniam naturaliter loquẽdo, bonis mo-
de ci. dei. ribus & virtutibus ſemper ſtuduerunt. Idem nobis etiã ſcri
ptura teſtatur de Nabuchodonoſore, qui quia mandatũ do-
mini impleuerit aduerſus Tyrum & exercitum ſuum, nec
aliquã inde accepiſſet mercedem, dixit domin⁹ ad prophe-
Hier. 29. tã, Ecce ego dabo Nabuchodonoſor regem Babylonis, &c.
Dedi ei terram pro eo quòd laborauerit mihi. Ecce hic do-
minus Nabuchodonoſori victoriam promittit aduerſus re
gẽ AEgypti. Eſtq; hæc quidẽ infœlix fœlicitas, breui poti-
ri voluptatula, & hinc damnari in perpetuũ, nec quiſquã ex
hac fortuna eſt odio proſequẽdus, qui tantuli gaudij pœnas
inde luet æternas. Eſtq; hæc magna ratio, qua boni murmu
rare non debeant aduerſus malos, quum vident illis fœlici
ter omnia, ſibi verò nihil ex voto ſuccedere. Quis enim co
gnóſcit arcana iudicia Dei? quis rationẽ ſcit, quur hoc aut
illud faciat Deus? quid enim ſi ſic illum remuneret, vt diui-
Gregor. tẽ iſtũ? Recepiſti bona in vita tua. Quæ ſentẽtia, vt ait Gre-
gorius, pauore potius indiget q̃ expoſitione. Nam quicun-
que munus aliquod tẽporale recepit, meritò metuat, ne for
tè hoc in retributionẽ meritorũ ſuorum illi iuſtus largitus
ſit iudex, vt tandem æterna careat remuneratione. Ideóque
exclamo ad vos potentes, & qui floretis in fortuna, timete
Deũ, ne dicatur vobis, Euge, bona recepiſtis in vita veſtra.
Legitur, ſanctum Ambroſium diuertiſſe apud quendam, qui
quondam ſuus fuerat diſcipulus: ipſumq; interrogaſſe, Sunt
omnia ſalua? quum autẽ reſponderet ille ſe in ſumma rerum
omnium fœlicitate vigere floridum totũ citra omnẽ aduer
ſitatem, nõ ſecus atque illũ fœlicem & fortunatũ virum a-
Pſal. 143 pud Dauidem, ſubiunxit ad hæc Ambroſius, & dixit ad ſu-
os, Aufugiamus celeriter hinc. neque enim hic habitat De-
us, vbi fortuna eſt tãta, ſtatimque vt abiit Ambroſius, vidit
ignem cadere de cœlo, & totam illam conſumere domum.
Neq; tamen per hoc exterritos vos volo, chariſſimi: neque
quod dico, ſic dictũ exiſtimetis, quaſi quicunque huiuſmodi
dona habẽt ex Deo, diuiti huic ſint ſociãdi. Multi ſancti vi-
ri diuites fuerunt. diues extitit Abraham, diues Iſaac, diues
& Iacob, opulẽtus Iob, fortunatus etiam Dauid & alij cõ-

plures: ſed hoc vnũ dico vobis eò, ne in fortunis veſtris ſuperbiatis elati, néue in magnis opib⁹ opera bona intermittatis. Quin magis ſemper deũ timete, illũ colite & piæ oculis habete, vt rurſus hic fœlicitatẽ vobis, iſthic gloriam largiatur æternã. Multum hic ponderat Chryſo. quod Abrahã dixit, bona tua (ſic enim legit), quoniã bona illa ſua vera eſſe putabat, quæ tamẽ vera nõ erant: & interim iſta quæ bona arbitratus eſt eſſe, recepit in vita, Lazarus autẽ ſimiliter mala. Semper itaq; archetypũ hunc Lazarũ præ oculis habeam⁹, ſiue nos premunt morbi, vel dura vexat egeſtas, ſiue frigus vrget, ſeu fames moleſta eſt, aut quæcunque tribulatio grauat. Gaudeamus in hoc, omnemq; illam aduerſitatẽ offeramus Deo patientes ſimul & ſperantes, quòd receptis malis iſtis, rurſus cum Lazaro refocillabimur. Quæ etia efficax eſt medicina in omni aduerſitate. Tantùm memẽtote iſtorum verborum Abrahæ, Lazarus mala recepit: nunc autem conſolatur. Ecquis non malit beatam illam & fœlicem Lazari infœlicitatem ſuſtinere, quàm omnes iſtas poſſidere diuitis opes? ille enim ad momentum malè habuit, & nunc æterna potitur fœlicitate: & hoc illud eſt quod ait Paulus, id enim quod in præſenti eſt, momentaneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis, non contemplantibus nobis, quæ videntur, ſed quæ non videntur. *Chryſoſt.* *2. Cor. 4.*

2 Aliam iam porrò ratiõẽ proponit Abrahã, quòd chaos magnum ſit inter vtrunque, ita vt neuter ad alterum peruenire poſſit. Quibus verbis deſignare ille voluit, etiã corporaliter chaos magnũ eſſe inter bonos & malos, interſtitium immenſum, vel vt Emſerus fœlicis memoriæ ſemper voluit, voraginẽ & hiatũ, atq; caliginẽ horrendã. Et ſpatium quidẽ iſtud firmatum eſt graui ſeueráq; diuini iudicis ſentẽtia. Segregatio autẽ illa huiuſmodi eſt, quòd Deus malos indurauit, bonos confirmauit, ita vt ij peccare amplius nequeant, illi bene operari non poſſint. hoc eſt ergo quod dicit, Nemo à nobis peruenire põt ad vos, neq; à vobis ad nos. Hoc etiã eſt quod Ambro. inquit, Poſt mortẽ nequeunt merita immutari, ſed quocunque ceciderit lignũ, ibi iacet, ſiue ad auſtrũ, ſiue ad aquilonẽ. vt iã nihil ſit, quod ſomniãt Origeniſtæ fore aliquando, vt oẽs etiam dãnati ſaluentur. verè enim dixit Propheta, quia ignis eorum non extinguetur, *Emſerus.* *Ambro.* *Eccle. 11.* *Eſa. vlt.*

Theop. neque vermis morietur. Vnde & Theophylactus, Obſerua inquit, locũ hunc contra Origeniſtas, dicẽtes quòd tempus erit quo finientur impiorum ſupplicia. Ecce enim audimus Abrahã dicẽtẽ, quòd ij qui volunt hinc ad vos vel illinc ad nos trãſire, nõ poſſunt. Abrahã ſanè fide dignior eſt quàm Origenes. ſemel diuiſit Deus inter eos, qui finaliter vel boni vel mali ſunt & permanſerunt, iamq; res aliter obtineri
Exod. 8. aut immutari non poteſt. Ego, inquit, ſum dominus, egoque ponam diuiſionem inter populũ meũ & tuum. Auditis quidem omnes euangelium hoc auribus, metuo autẽ ne nõ ſatis percipiatis corde. Equidem pro me ipſo curam gero, ne quod vobis ore proclamo & prædico lingua, non ita vt decet, cõſtanti animo recolã. Aut quis eſt tã obfirmato animo qui nõ exhorreſcat, totusque tremat pœnas audiens infernales, & æternas & nunquam deſituras, & recreationem nõ admiſſuras? Caue tibi, caue inquam & ſedulò tibi proſpice, ne huc aliquando peruenias captiuus, quiſquis iam vinculis peccatorum conſtringeris. Tuq; adeò noſtri miſerere, miſericors & miſerator domine. Cæterũ prudẽs Abrahę reſpõſum hic mihi conſidera. primum enim rationẽ aſſignat diuiti, quur illũ adiuuare non debeat, quoniã bona ſua receperit in vita: deinde quòd nequeat eum iuuare, quum chaos interſit immenſum inter vtrunq;. Quamobrẽ & Gregorius dicit, Iuſtorũ animæ quàuis in ſuæ naturæ bonitate miſericordiam habeant, iã tũc autoris ſui iuſtitiæ coniunctæ, tãta rectitudine conſtringuntur, vt nulla ad reprobos cõpaſſione moueantur. Vult dicere, In ſe non placet eis vtique pœna damnatorum, verùm quando cõformes ſunt iuſtæ & æquiſſimæ voluntati Dei, videntq; hic etiã iuſtitiã relucere diuinã, & cogitãt in hoc miſericordiã quoq; Dei, qua ipſi à ſuppliciis tantis ſunt præſeruati, nihil cõdolent dãnatis:
Pſal. 57. quin potius interueniẽte iudicio iuſtitiæ diuinæ, gaudẽt, vidẽtes vindictã. Sicut ergo ex præſcripto iuſtitię nemo beatorum peruenit ad damnatos, ita viciſſim nullus dãnatorũ venit in cœlũ ex innata malignitate, in qua adeò ſunt indu
Pſal. 37. rati, vt ſic oderint Deum, vt nolint eſſe cum illo. ſed & quia ſuperbia eorum qui oderunt Deũ aſcendit ſemper, iſti ma-
Apo. 16. gis vellẽt grauiores adhuc pœnas perpeti, quàm vt pœnitẽtiã agerẽt, ſic etiam teſtãte Ioãne, & homines blaſphemarũt nomen Dei, habẽtes poteſtatem ſuper has plagas, neque

egerunt pœnitentiā, vt darent tibi gloriam. Non deſinunt iſti blaſphemiis laceſſere Deū. nunc enim blaſphemat Deū patrem,qui eos creauit: nunc filium,qui eos redemit nunc ſpiritum ſanctū,qui ſuper eos fuſus eſt in baptiſmo. Vſque-adeo magnū chaos intereſt obfirmatū inter beatos & damnatos. 3 Sequitur, Rogo autem te pater, mitte in domū patris mei. O hominē ineptū,ſi patrem iam profiteris Abraham,cur non antea Lazarū cognouiſti fratrem,vt illi miſericordiā exhiberes, & eadem nunc quoque tibi no negaretur? Sed vide hic peruerſitatē. ſi pater eſt Abraham,quo modo dicit,mitte in domū patris mei? Atqui quàm ſapit piſcator ictus, tam iſte in ſuppliciis ſenſum alienæ infœlicitatis capit. nam qui prius Lazarū deſpexerat ante pedes iacentē, nunc aliorum abſentium curā gerit: atque cū ipſe grauiter torqueretur, à longe etiam fratrum ſupplicia cernit: & qui pro ſe impetrare nihil poterat,ad alios conuertitur,petitq; vt Abraham Lazarum mittat in domum patris ſui. *Chryſo.* *Theoph.*

Sanctus Auguſtinus dicit, Lazarum ille petit mitti, quia ſenſit ſe indignum,qui teſtimonium perhiberet veritati:& quia non impetrauerat guttam aquæ,multò minus credit ſe laxari poſſe ab inferno ad prædicationem veritatis. Neque verò ſimpliciter ex mortuis quemcunque, ſed Lazarū mitti cupit,vt videant eum coronatū,& in gloria,& in incolumitate, qui viderant cū prius contēptum & infirmum: ſicque futurum credidit,vt eſſet eis teſtis fidelis & cert⁹,cuius exemplo mouerētur,& cōuerſi à via ſua mala non venirent in iſtum locum tormentorū,ſed ad Lazarum pertingerent in ſinum Abrahę. Vide autem inſignem diuitis huius malignitatem,nō enim ait,Mitte Lazarum ad fratres meos,ne meo exemplo,modo & more viuentes offendant Deum,quin magis de præteritis peccatis pœnitentiam agant:ſed tantū ne veniant in locum iſtum tormenti, ſicque non faciebat hoc in laudem & gloriam Dei. Concluſionis loco eſt quòd obſeruemus hic importunitatē diuitis,qui tot verbis inaniter & fruſtra ſanctū patrem defatigare veritus non eſt. Deinde vide etiam iniquitatem hominis, quoniā qui antea cū fratribus ſuis recuſauerat Lazaro dare micas panis ex menſa, nunc illum cupit requiem ſuam deſerere, ſinumque Abrahæ relinquere, & rurſus ad iſtos venire in mundum. certò enim non petiit Lazarus reuiuiſcere,mortíſque amaritudi- *Auguſt.* *Beda.*

t

nem denuò experiri. Præterea ex hoc diuitis ſermone colligitur, fratres ſuos ſui planè ſimiles fuiſſe, iiſdemq; quibus ille extiterat, vitiis fuiſſe contaminatos. Ecce, inquit, fratres
Ioan.4. quinq; habeo, quinq; etiã maritos habuerat mulier Samari-
Lucæ.14 tana. & qui ad nuptias inuitatus venire recuſauit, quinq; iuga boum emit. Sũt qui velint hinc cõiicere, patrem eorum adhuc fuiſſe ſuperſtitẽ, quoniã dixerit, in domũ patris mei, ſed hoc vt inualidius eſt quã vt perſuadeat, ita eadẽ facilitate contẽnitur, qua aſſeritur. His omnibus accedit inſignis ſtultitia diuitis, putantis nõ ſocios etiam eſſe debere pœnarum, qui in vita ſocii fuerãt vitiorum eorundem participes, cùm tamẽ viciſſim quicunq; ſocii ſunt paſſionis, ſocii etiam
2.Cor.1. futuri ſint conſolationis, vt ait Paulus. Ad hæc magnitudinẽ tormenti hinc cognoſcimus, quòd diues Lazarũ videbat in tanta requie & dignitate eſſe: ſe cõtra & torqueri & fratrum iniquitate angi, ne & ipſi condẽnarentur, quos ad-
Gregor. modum antea in vita dilexerat, vt ait ſanctus Gregor. Peccatores quo amplius in ſupplicio puniuntur, & eorũ vident requiem quos contempſerunt, & de illorũ etiam pœna torquentur, quos inutiliter amauerunt. Viciſſim quoque beati gaudent de pœna & ſupplicio damnatorum, à quorũ peccatis præſeruati ſunt ipſi, ſimulq; ex cõſortio lætantur beatorum, de quorum mutua communione quiſq; effuſiſſimè gaudet, non minus ex aliorum quàm ſua gloria. ſiquidem ibi dilectio eadem, eademq; voluntas, & vnus animus, atque gaudium vnũ erit in ſecula. cuius nos oẽs participes faciat, qui ipſe eſt fœlicitas ſũma, & penes quẽ gloria ſempiterna, Amẽ

HOMILIA IIII. EIVSDEM dominicæ.

Q*Vilibet euangeliũ hodiernum primo aſpectu facilis eſſe intelligẽtię putat: & illud tamen in receſſu ſuo multa, tum obſcura, tum difficilia continet. Vt autẽ omnis illa moleſta & faſtidioſa prolixitas euitetur, vnã atq; alteram quęſtionem circa hoc euangelium moueri ſolitam lubet excutere, quarũ prima hæc ſit. Quo tandẽ modo ſcire
Mortui cognoſcũt viuos. potuerit diues, quid fratres hic ſui operati ſint in terra? Atque qui amplius hic dubitare volet, ambigere poterit, an etiam defuncti curam gerant eorum quos hic charos relique runt in terris, aut vnde id ſciant. vt ſi moriatur parẽs ſuperſtitibus liberis, an etiam norit quomodo cum eis agatur,

aut maritus defunctus ſciàtne vxorem ſuam ſecundas nu-
ptias celebraturam. Nam ignorare mortuos quid inter vi-
uos agatur, videri cuiquã poſſet ex illo prophetico, Abrahã *Eſa.63.*
ignorauit nos, & Iſraël non cognouit nos. Et manifeſtius *Iob.14.*
ex iſto dicto Iob, Siue nobiles fuerint filii eius, ſiue ignobi-
les, non intelliget: attamen caro eius dum viuet, dolebit, &
anima illius ſuper ſemetipſo lugebit. vbi Gregor. ſic dicit, *Gregor.*
Quemadmodũ qui in hac vita ſunt conſtituti, ignorãt quid
de animabus fiet defunctorum, ita neſciũt qui mortui ſunt
vitã & opera viuentiũ. Vult igitur hic Iob, quòd cùm cura fi
liorum multũ hic hominẽ ſolicitarit, ille tamẽ demortuus
nõ curat amplius, quid de filiis ſuis agatur. Reſponſio, De
beatis dubiũ nõ eſt, quin poſſint ſcire res mortalium: quo-
niam cognoſcere illud facilè poſſunt vel ex ſpeculo eſſen-
tiæ diuinæ, vel per reuelationẽ angelorũ. ſic enim Gregor. *Gregor.*
Qui, inquit, creatoris ſui claritatem vidẽt, nihil in creatura
agitur, quod videre nõ poſſint. Verùm de dãnatis itidẽ am-
bigimus, recordari illos eorũ quæcunq; hic ſciuerunt, ſicut
Auguſt. credidit Nebridiũ mortuũ adhuc eſſe memorẽ ſui. *Lib.9.*
Et quòd curam gerãt ſuorũ, ſatis nobis hoc declarat euan- *confeſſ.*
gelium. Quòd aũt ſciant omnia quæ hic in mundo eueniãt *cap.3.*
liberis amicisq; ſuis, idipſum ſanè negamus: neq; enĩ fit, niſi
ſpecialiter eis reueletur à Deo, vel aliquis de cœlo deſcen-
dat qui ſignificet illis. Ita hic quoq; rẽ intelligere debemus
de diuite qui oblitus nondũ fuerat ſe quinq; fratres hic re-
liquiſſe in terra, ſed neq; obliuio dũ cœperat illũ, vel Laza-
ri, vel Abrahæ patris, quin potius adhuc nouerat vtrunq;.
quòd aũt ſcierit fratres ſuos adhuc eſſe ſuperſtites, colligi-
tur ex illo quod dicit Auguſt. Habent mortui curã de viuis. *Super*
Aliàs namq; verũ eſt quod habet Gloſſa ſuper Eſaiã, quoniã
neſciunt mortui etiã ſancti, quid faciãt, viui atq; adeò eorũ *Pſal.108*
filii. verumq; id eſſe, ex illo colligim⁹ quod dixit dñs ad Io
ziam, Colligam te ad patres tuos, & colligeris ad ſepulchrũ *4.Re.22*
tuũ in pace, vt nõ videãt oculi tui mala omnia, quæ introdu
cturus ſum ſuper locum iſtum. Atq; hoc modo reſponderi
poteſt ad locũ Eſaiæ ſuprà adductũ, quòd Abrahã naturali
cognitiõe Iudęos nõ cognouerit: deinde dixit hoc Eſa. an-
te aduẽtũ Chriſti, qñ nondũ intuebatur Abrahã verbũ Dei,
in quo illos cognoſcere potuiſſet. vñ clarè cernis, qũo diues
cognouerit fratres ſuos. partim enĩ virtute memoratiua id

fiebat, partim ex æſtimatiua, qua iudicabat illos eandẽ vitã viuere quam ipſe egerat. Altera quæſtio eſt, Quo pacto diues hic petierit fratribus ſuis per Lazarum denunciari tormenta & ſupplicia ſua, ne & ipſi damnarentur, cùm tamen conſtet, dãnatos omnes odiſſe homines quotquot viuũt in mundo, imò & Deum ipſum, quoniam voluntatem habent conformem voluntati patris ſui diaboli, qui nihil magis in votis habet, quàm omnes homines condẽnari: & ſicut Deus vult omnes homines ſaluos fieri, ita diabolus omnes dãnari. Quomodo ergo præcauere voluit diues iſte condemna-

1.Tim.2. tionem fratrũ ſuoru? Reſpondemus ad hoc, Quòd quanuis nonnulli inſani & vecordes tentarũt ex hoc homine diuite facere ſanctũ, dixeruntq́; illum in purgatorio tantũ fuiſſe, vnde iam fortè ſit exemptus: idque eo, quòd Abraham patrem ſuum, & ille rurſus ipſum filium appellauit: quodque miſericordiam petiit ex Abrahã, quam qui dãnati ſunt non petunt, ſed ſubinde blaſphemant dominum. Quo facit & illud quod Abraham dixit, Et tu iam torqueris, non quòd pœnam paſſurus ſit æternã: & hoc quod ipſe ſalutem deſyderat

Lutherus diuitem ſanctum vocat. viuorũ ne dãnentur. Quæ forſitan ambiguum fecerunt hęreticũ iſtum, quouis tum Vertumno tum Proteo inſtabiliorem Lutherũ, quòd nõ audet affirmare torqueatúrne adhuc diues ille, an ſecus. Nam ſi diceret iſte eum iam amplius non cruciari, oporteret ipſum vel inuitum fateri purgatorium, in quo fuerit antea, & ex quo nunc ſit ereptus. Nos tamen dilectiſſimi, ne curemus quicquid deblaterent hęretici, ſed veritatem potius ipſam inquiramus, & quid Chriſtus dicat conſyderemus. ait enim, Diues hic ſepultus eſt in infernum. Addit Abraham, chaos magnum obfirmatũ eſt inter nos. quod ſanè interſtitium tantũ non eſſet, ſi diues hic dãnatus nõ fuiſſet (quod ex Græco aſſerunt de inferno, nõ credo. dicent lectionẽ noſtrã eſſe falſam. Porro ſi in inferno leuauit oculos ſuos, ſtatim videmus vbi fuerit ſepultus, ſcilicet in inferno.) Cùm itaque omnes ſacræ ſcripturæ interpretes veteres & recentiores conſentiant diuitem hũc eſſe damnatũ, idemq́; verba euangeliſtæ pre ſe ferãt, ne minimũ

Diues petiit mitti ad fratres. quidẽ moueãt nos inſana hæreticorũ deliramenta. Ad quęſtionem aũt vt tandẽ veniamus, primũ dicimus ſecundum nonnullos, vel idipſum non petiiſſe diuitẽ propter fratres ſuos, ſed quia hac petitione aliud quiddã impetraturũ ſeſe

ſperabat. Credebat enim & Lazarũ tam eſſe dilectũ Abrahæ, vt non mitteret eum denuò in exiliũ: & Abraham adeò eſſe miſericordem, vt non deſereret miſeros illos & errabundos: inde cõfidebat quòd Abraham ipſum ablegaturus eſſet diuitem ex tormẽtis. ſed falſus eſt ſpe ſua, quoniam operæpretium non erat, vt propter fratres ſuos Deus nouam aliquam viam inueniret conuerſionis ad pœnitentiã. Et eſt hęc quidẽ bella beneq; colorata ſententia: verùm ego nondum video, quomodo vel ex ipſo cõtextu, vel ex cæteris circunſtantiis defendi queat. Aliter itaq; vt plurimũ dicũt doctores, quòd, quia diues fratribus ſuis exemplum malũ reliquerat ſuperbiæ, auaritiæ, & gulæ, voluerit ille iam pręmonitos fratres non in eorũ, ſed ſuum ipſius commodũ. Nam ſi & ipſi in cruciatus tormentorum ſuorum peruenturi erãt, quanto auctiorem pœnam ſibi futuram metuebat, tantò magis præmonitos eos cupiebat, quando hæc communis lex eſt omniũ, Qui aliis peccandi prębẽt occaſionẽ, vt quo quiſque plures in ſua vita ſeduxerit, eo cumulatoria maioraque ſubiturus ſit ſupplicia. Sic Auguſt. incertam ait eſſe pœnam Arrii, quando neſcitur, quot poſt eius errorem ſunt ſubuertendi. Proh ſupreme Chriſte q̃ durum erit Luthero ſuiſque ſequacibus, qui tot tantosq; errores in fide ſeminant? nanq; ſi poſt ducentos adhuc annos aliqui Lutheranis dogmatib⁹ ſeducti damnabuntur, tum quoque grauior futura eſt pœna Lutheri. omnes enim hęretici vnam coaceruatã conficient congeriem, dicẽte Eſaia, Congregabuntur in congregatiõe vnius faſcis in lacum. Atq; hæc communis ſanctorum patrum ſententia eſt. Et tamen adhuc aliã inuenio quorundã doctorum opinionẽ, eamq; huiuſmodi, quòd in dãnatis etiã non omnino extincta eſt affectio naturalis. atq; ideo quanuis inuidi omnes ſint & maligni, ita quòd cuperẽt omnes in vniuerſum homines eſſe damnatos, attamen cùm primũ ad aliquas particulares perſonas ventũ eſt, ipſique interim non ignorant voluntatem ſuam non impleri, ſed aliquos adhuc ex viuentibus beari, tunc ſanè fœlicitatem illam magis fauent ſuis amicis & cognatis q̃ alienis. nanq; & ſi vir aliquis aut mulier in omnem vanitatem, miſeriam, breuiter in omne flagitiorum genus fuerit demerſus, nolit tamẽ aliquẽ liberorũ ſuorũ in ſimiles ærumnas detrudi. Quanuis etiam liceat inuenire homines tam vindictæ cupidos, vt liberos

Auguſt.

Eſa. 24.

quoque & quoſcunq; impenderẽt amicos, dummodo ipſi ſe vlciſcerentur. Ita nimirũ dãnati quoque conſanguineis ſuis nõ parcũt, quo minus vellent eos etiam cum omnibus aliis condẽnari. Quum aũt vidẽt tot homines ſaluari, adhuc cuperent amicos illos ſuos magis q̃ alios quoſcunq; beari. Id adeò in hoc etiam damnaro cernere licet, quoniam ſic ait

Gregor. Gregor. Reproborum mentem pœna ſua quandoq; inutiliter erudit ad charitatem, vt iam tũc & ſuos ſpiritualiter diligant, qui hic dum peccata diligerent, nec ſe amabant. Serò nimis ſuum inchoabat magiſterium, cùm iam nec diſcendi tẽpus haberet miſerrimus iſte diues, neq; docendi, vt ait

Ambroſ. Ambroſ. Quòd ergo diues ille fratres ſuos voluit ab infernalibus pœnis præſeruare, nullo factũ eſt animo ſeu affectu bono, ſed tantũ volũtate quadã naturali, quòd nollet eos ad ſe venire in augmentum ſupplicii: & quia tantã pœnã fratribus ſuis non fauebat, maluiſſet pati & ſocium habere Lazarum in inferno, quàm fratres. 3 Abraham vir planè mitiſſimus nihilo commotus tam importunis precib⁹ diuitis, benignũ ei dat reſponſum & ait, Habẽt Moyſen & prophetas, audiãt illos. O præclarũ reſponſum, & quod multa complectitur in ſe & magna. primũ enim inde colligere potes concordiam Moyſi & prophetarum, cõtra Samaritanos, qui tantũ acceptis quinq; libris Moyſi, prophetas noluerunt recipere. Abrahã illi Moyſen obiicit & prophetas, ex Moyſe præcepta vt diſcerẽt moralia: in prophetis vt inuenirent quę ſint myſteria fidei. Quare docere voluit Chriſtus vetus teſtamentum ſtabilimentũ eſſe fidei, quo nomine & in glo-

Matt.17 rioſa illa Chriſti trãsfiguratiõe Moyſes & Helias viſi ſunt. Voluit ergo hoc verbo declarare ſatis proſpectũ eſſe fratribus diuitis cum doctrina ſana, ad effugiendũ infernũ, ſi modo ſequi vellent. Theophy. verba iſta hoc modo expendit,

Theoph. Nõne ſicut tu diues curã geris fratrũ, ita & Deus qui illos fecit? innumeros enim illis pręfecit doctores. Petis tu mitti eis Lazarũ tantũ: ecce Lazarũ habent Moyſen, prophetas quoq; habẽt Lazaros. nã & Lazarus fuit Moyſes, qa pauper & nudus, magis dilexit paupertatẽ Dei q̃ diuitias Pharaonis. Hierem. etiã fuit Lazarus, vt qui tam diu panẽ tribulationis comederit captiuus. ſic ergo ꝓphetę oẽs, omnes ſancti Lazari ſunt & doctores fratribus tuis, neq; illo indigent Lazaro. Sed prohdolor, inuenias etiã huiuſmodi iã Chri-

ſtianos crudos & ſemicoctos,qui nolūt accipere & Moyſen prophetas,imò & Chriſtū cū apoſtolis ſuis explodunt,omnéſque veteris & noui teſtamenti prædicatores:atq; Lazarū ſibi dari cupiūt,mitti aliquē ſibi volūt ab inferis. O vocē infœlicē,ô infernale dictū,ex faucibus diuitis huius profectū. Ecce enim dicit ille, Nō pater Abrahā, ſed ſi quis ex mortuis reſurgens trāſierit ad eos,pœnitētiam agēt. O hominem temerariū & præſumptuoſum, qui etiā Abrahamū docere tentat. & cùm norat dictante id ſibi conſciētia, nihil ſe ſuis meritis tribuere,quoniā nil boni fecerat,patrem tamē ſemper inclamat Abrahā,quem ſequutus nunquā fuerat,vt iam potuerit ei dici hoc quod Chriſtus Iudæis dixerat, Si filij eſtis Abrahæ,opera Abrahæ facite. Pulchrè examinat hæc verba Chryſoſtomus,& dicit Moyſen & prophetas non ſuffeciſſe ſeruando homini,ſed operæpretiū fuiſſe, vt ex mortuis reſurgeret vnus,qui eſt Chriſtus Ieſus,quanuis ignorabat diues,quiſnā iturus eſſet ex mortuis. venit autem Chriſtus in quē quotquot crediderūt, audiētes ipſum, ſalui facti ſunt:pœnitentiā egerunt,ne cū hoc diuite dānarētur. ſic ad Chriſtum conuerſa ſunt ſtatim die Pentecoſtes tria milia hominum ad vocem piſcatoris,neque multo poſt quinque milia. Iudæi autem qui illum noluerunt recipere, cæci & obſtinati,ideoq; cū hoc diuite torquebuntur. Quāuis intellectū verborū ſuorum tam abditum & ſublimē non habuit diues,ſed eo tātùm reſpexit quòd ſi reſurgēs aliquis mortuorum veniret ad fratres ſuos,illi plus ei credituri eſſent. quia enim audiendo ſcripturas contēpſerat ipſe,& fabulas eſſe putauerat ex iis quæ paſſus fuerat,iā quoq; ſimiliter iudicabat de fratribus. Mirū ni ſic quoq; ſentiunt iā ſtolidi quidā,qui quicquid agitur aut prædicatur in eccleſia,ſacerdotū commenta & deliramenta vocant monachorū. Et quàm ineptè iſte mortuos cupit reſurgere,ratus illos plus fidei habituros eis quàm viuētibus,nō ſecus ac rex Saul optabat Samuëlem audire mortuū,cui credere viuo recuſarat.

Ioan. 8. *Chryſo.* *Act. 2. 4* *Chryſo.* *1. Reg. 18*

4 Ad extremum iam concludit Abraham,& ait, Si Moyſen & prophetas nō audierūt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit,credent. quaſi diceret, Quòd ſi maioribus non credūt,neque inferioribus credent. Reſponſionē hanc veram effecerūt Iudæi, dum etiā conſpicati iam reſurrexiſſe Lazarum,non deſierunt perſequi Chriſtum. tantùm abſuit

Ioan. 11.

Heb. 11. vt crederent in eum. Sed & mulieres acceperunt viros ſuos à reſurrectione. Quid quod Chriſtus ipſe quoque reſurre-
Ioan. 5. xit, cui tamen non crediderunt Iudæi? ſi autem Moyſi & prophetis rectè fidem habuiſſent, vtique in Chriſtum etiã
Mat. 27. credidiſſent. Multa etiam corpora mortuorum reſurrexerunt ſub paſſione Chriſti, atque ingreſſi ſunt in ciuitatem ſanctam, & apparuerunt multis. Verùm quid hoc profecit in fide Iudæorum? ſanè ſi quid commodaret iſta mortuorũ reſuſcitatio fidelibus, domin⁹ Ieſus, vt eſt mitiſſimus, idipſum quoque non intermiſiſſet. ſed nihil perinde promouet & commendat fidem ac frequens ſcripturarum meditatio. Ecce enim venit Chriſtus de cœlo, & hominibus prædicauit quantum in illo eſſet, tum bonorum, tum gaudiorum, neque tamen creditum eſt ei. Deſcendit ad inferos, reſurrexit & dixit quid ibi ſit malorum, neque ſic creditum eſt illi. Obteſtor itaque & iam aliquanto liberius admoneo vos, vt euãgelium iſtud crebro in oculis habeatis, & firmiter animo concipiatis. Pauperes quidem ideò, vt nudi nudum ſequantur Chriſtum in patientia & ſpe bona, in manſuetudine, non murmurantes, non indignantes, rebus inhoneſtis ſe non onerantes, diuitibus non inuidentes: quod quiſquis facit, recipietur in ſinũ Abrahæ. Diuites autem eſtote prudentes, neque ex fœlicitate inſolentes, neque diuitiis veſtris abutamini ad ſuperbiam, laſciuiam, gulam, & luxum veſtium: ſed bona veſtra impartiamini Lazaro huic, vt illic vos viciſſim adiuuet. Mementote obſecro diuitiarum tranſitum, ne in morte miſeriores Lazaro efficiamini. Recordemini quòd hic diues ex Lazaro guttulam aquæ petiit, & non impetrauit, eo quòd ipſi in hac vita eleemoſynã denegarat. (vide locos quoſdam communes, & optimas diui-
Chyſoſto. tum admonitiones apud Chryſoſtomum homi. 64. ſuper Matth. & homil. de diuite & paupere) Subinde animo ve-
Tob. 4. ſtro & cogitatione ſedula reuoluite illud Tobiæ ad filium ſuum, De ſubſtantia tua fac eleemoſynam, & ne auertas faciem tuam ab vllo paupere: ita enim fiet, vt neq; à te auertatur facies domini. Quomodo potes fac ſis miſericors: ſi multum tibi fuerit, abundanter tribue: ſi exiguum tibi
Luc. 16. fuerit, etiam exiguum libenter impartiri ſtude, &c. Ita nos dominus quoque docet, vt amicos faciamus nobis ex mammona iniquitatis, vt quum defecerimus, recipiant nos in

æterna tabernacula, in fœlicitatem perpetuam, quam nobis concedat dominus Deus, qui viuit & regnat in ſecula. Gregorius & Theophylactus proſequuntur ſymboba, ex quibus facilè potes quatuor aut quinque ſermones conficere. non proſequor, quia ſunt facilima.

DOMINICA III. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM LVCAE. XIIII.

IN illo tempore, dixit Ieſus parabolā hāc, Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos, & miſit ſeruum ſuum hora cœnæ dicere inuitatis vt venirēt, quia iam parata ſunt omnia. Et cœperunt ſimul omnes ſe excuſare. Primus dixit ei, Villam emi, & neceſſe habeo exire & videre illam. rogo te, habe me excuſatum. Et alter dixit, Iuga boum emi quinque, & eo probare illa. rogo te, habe me excuſatum. Et alius dixit, Vxorem duxi, & ideò non poſſum venire. Et reuerſus ſeruus, nunciauit hæc domino ſuo. Tunc iratus paterfamilias, dixit ſeruo ſuo: Exi cito in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles & cæcos & claudos introduc huc. Et ait ſeruus: Domine, factū eſt vt imperaſti, & adhuc locus eſt. Et ait dominus ſeruo: Exi in vias & ſepes, & cōpelle intrare, vt impleatur domus mea. Dico autem vobis, quia nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.

HOMILIA PRIMA.

CHariſſimi, hoc euangelio docemur ſubinde cogitare vocatos nos eſſe ad vitam æternam, neque plus opere abſumere in rebus terrenis quàm cœleſtibus. Inſtruimur quoque geminam eſſe viam, qua Deus vocat hominē: alterā in benignitate, cum horrore & coactione alteram. Et quanuis hic doctores variam explicant *Matt. 6.*

cœnam,nos tamen eos potiſſimum ſequamur,qui eam refe runt ad fœlicitatem æternã,nõ neglecturi interim ea quæ
Ambro. hic habet Ambroſius.Rationem porrò & occaſionem huic euangelio Iudæus quidem dedit ſermone ſuo:nam quum in ſabbato dominus inuitatus eſſet à quodam principe phariſæorum,& ibidẽ hydropicũ curaſſet,atque ſuper hæc tamen domin⁹ doceret illos humilitatẽ in accubitu,& modum inuitãdi pauperes,vnde eis retribueretur in reſurrectione iu ſtorum,ſublata voce dixit quidam recumbẽs in mẽſa, Bea-
Lucæ.14 tus qui manducabit panem in regno Dei. Ex hoc tandẽ pane miciſſimus dominus cœnam totam inſtituit, de qua hoc euãgelium iam omiſſis omnibus circunſtãtiis breuiter explicabimus.Homo, inquit, quidam fecit cœnam magnam. Hæc narratio quum ſit parabola quædam, expoſitionẽ quo ad literam tantũ n habet ſpiritualem.At quis eſt iſte homo, niſi ille de quo per prophetã dicitur,Homo eſt, & quis co-
Hier.17. gnouit eum?(ſecundum ſeptuaginta, quia in tranſlatione Hieronymi non ſic legitur)Homo igitur ille Deus ipſe eſt, vel etiã Chriſtus verus Deus & homo. & homo quidẽ De⁹ dicitur,ob immenſam ſuam tum bonitatem tum miſericor-
Theoph. diam, cuius rei hic rationem reddens Theophylactus ait, Quando vindicatiuam Dei virtutẽ ſcriptura ſignificat,pãtheram,vrſum & pardum eum vocat: quando autem miſericordiam vult inſinuare,hominẽ inducit. Quando igitur miris modis bonitatem ſuam dominus declarat in ſacramẽto altaris,quo participes nos facit corporis & ſanguinis filij ſui,atq; eandem adhuc vberiorem exhibiturus eſt in cœna fœlicitatis æternæ,meritò eum ſcriptura hominem vocat,qui naturaliter animo eſt placido & benigno,multúm-
Sap.1.7. que ſociali.Quamobrem & Sapiens ſpiritum Dei,ſanctum, modeſtum,humanum,benignum etiam vocat & ſecurũ.neque multo ante dicit,Quia benignus eſt ſpiritus Dei. Quãdo autẽ ad Chriſtum hoc referim⁹,facile collectu eſt,quomodo ſit ille homo,qui homo natus,qui hominem redemit, qui cœnam hãc inſtruxit:iuxta illud,Ego diſpono vobis,ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum,vt edatis & bibatis
Luc. 22. ſuper menſam meã in regno Dei.ſiue autem de Chriſto,ſiue de Deo patre intelligatur,vterq; ſanè is eſt, qui fœlicitatẽ nobis præparat,qui cœnam inſtruit.Atque in hoc filius Dei deſcẽdit de cœlo,vt ad hãc cœnã nos reuocaret, quatenus

& nos hoſpites ipſius eſſemus.ſic enim Deus dilexit mũdũ, vt filium ſuum vnigenitum daret. Atq; de huius cœnæ pręparatione dicit propheta, Oculus nõ vidit abſque te Deus, quæ præparaſti expectantibus te. Quo alluſit Paulus, inquiens, Oculus nõ vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis aſcendit quod præparauit Deus diligẽtibus ſe. Sed & Chriſtus cœnã hãc parat, quia manſiones parat, ſicut ipſe teſtatur: quum ait, In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Si quo minus, dixiſſem vobis, quia vado parare vobis locum. Omnia ita parata ſunt, vt quæ inſtructiſſima. ſiquidem in dulcedine parauit Deus, vt ait Dauid. *Ioan.3.* *Eſa.61.* *1.Cor.2.* *Ioan.14.* *Pſal.76.*

2 Neque verò temerè ſumma Dei ſapientia dixit, quia cœnam fecit, quoniam ſatietatẽ nobis internæ dulcedinis præparauit. Quur autem cœnam, non prandium cõmemorat? ſanè hinc conſtat parabolam hanc non eandem eſſe cũ illa Matthæi de prandio, vbi & quæ in hoc mundo fit, inſinuatur manducatio, à qua multi recluduntur, idque adhuc manè eſt. Hic autẽ æternæ gloriæ ſaturitas proponitur nomine cœnæ, poſt quam aliud nõ comeditur. ſic enim & beati nullius alterius cibi guſtum, niſi gloriæ Dei expectant. Illic ex prãdio quidam reiiciebatur in tenebras exteriores, quoniam multi eccleſia excidunt per hæreſes & alia peccata: hic autem nemo retruditur, ſed quotquot ſunt in fœlicitate, cõfirmati ſunt nec vnquam excidunt. De potu cœnæ huius loquitur dominus apud Matthæũ, dicẽs, Amodo non bibam de genimine vitis huius, donec bibã illud nouũ vobiſcum in regno meo. Porrò qui parabolam hanc referunt ad ſacramentũ, etiam facili ducuntur perſuaſione, cur illud cœnæ nomine accipiatur. ſiquidẽ extremis tẽporibus, atq; omnino ſub veſperum mundi huius venit Chriſtus ſicque nouiſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis Deus in filio ſuo. ſic Ioannes iam inquit, Hora nouiſſima eſt. vſqueadeò commodè ſacramentum cœnæ confertur, quando & agnum illum typicum Iudæi veſperi manducabant. Tum demum exorta eſt lux euangelica, cùm lex Moſaica occidit: & quando Ioannes carceribus clauſus eſt, Chriſtus prædicare cœpit: ſic beatitudinem quoque Ioannes cœnam appellauit, dicens, Beati qui ad cœnam agni vocati ſunt. Neque etiam abſolutè cœnam vocat, ſed & magnam. Magna enim cœna illa eſt venerabilis ſacramenti, vbi Chriſtus ipſe manducatur. *Gregor.* *Mat.22.* *Chryſo.* *Mat.26.* *Hebr.1.* *1.Ioan.2.* *Matt.4.* *Apo.19.*

Quamobrē & Sapiēs inquit, Ad mēſam magnā ſediſti: ſcias itaq; talia te præparare debere. ſed hæc materia in die cœnæ domini iā ſuprà abſoluta eſt. Magna etiā cœna eſt vitæ æternæ, vbi tantū gaudij eſt, vbi amplius neque labor erit,
Apo.21. nec vllus dolor, quoniam priora tranſierūt. De hac lætitia dicturi ſumus in homilia de fœlicitate perpetua, quæ ſanè
Luc.12. cœna magna erit, quia rex ibi diſcumbere faciet inuitatos,
Heſter.1. & circumiens miniſtrabit eis, quod etiam per illud Aſſueri
Grego. cōuiuiū iam olim eſt deſignatū. 3 Sequitur, Et vocauit multos, pauci autem venerunt, quoniā nonnūquam ipſi qui do-
1. Tim.2 mino per fidem ſubiecti ſunt, æterno eius cōuiuio malè viuendo cōtradicūt. Vocauit, inquam, multos, quia vult omnes homines ſaluos fieri. Omnes nos vocauit ad vitā æter-
Mat.11. nā, quando in hunc mundum natus homo clamauit, Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. per ſeipſum vocat Deus totū mundū ſuo inſtinctu alliciēs: per miniſtros quoque prædicatores vocat homines ad hanc cœnam. Totumq; adeò mundum audiuiſſe euangeliū
Roma.10 Chriſti, teſtatur Paulus, quum ait, Nónne audierunt? quia in
Pſal.18. omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Sic itaq; multos vocauit, puta vocatione cōmuni, qua multi vocantur, pauci tamen eliguntur. neque enim hic dominꝰ de illa ſingulari & glorioſa vocatione lo-
Mat.20. quitur, qua ſoli boni vocātur, & de qua Paulus, quos, inquit,
Roma.8. prędeſtinauit Deus cōformes fieri imaginis filij ſui, & quos prædeſtinauit, hos & vocauit. Et miſit ſeruum ſuum hora cœnæ, dicere inuitatis vt venirent. Sed quis eſt ille ſeruus?
Theop. is nimirū, qui forma ſerui aſſumpta filius Dei homo factus,
Philip.2. & vt homo miſſus eſſe dicitur. Diceres autē, Atqui dn̄s ipſe eſt Chriſtus, quomodo igitur ſeruus erit? ſanè, dn̄s ille eſt, quia filius Dei atq; adeò Deus ipſe: ſed tamē Chriſtus Deo patri nō ſolummodo placuit vt filius vnigenitus, verū etiā ſecundum humanam naturā, qua omni caruit labe peccati, paternoque conſilio paruit & voluntati. & quum omnē impleuerit iuſtitiam, dicitur ſeruire Deo patri, quamobrē & hic tantùm filius Dei appellatur. Vnde etiā dicit dominus, qui miſit ſeruū ſuū hora cœnæ, quoniā nō initio mundi natus eſt Chriſtus, ſed nouiſſimis demū temporibus filius Dei
Grego. homo factus eſt. Grego. hic per ſeruū totū intelligit ordinē prædicatorum, qui niſi mittantur, quo quæſo modo prædi-

cabunt?ſic primũ apoſtolos,deinde ſeptuagintaduos emiſit *Rom.10.*
dominus ad prędicandũ,dixitq; illis,Ecce ego mitto vos,ſi- *Lu.9.10*
cut oues in medio luporũ.Seruus itaq; totũ repræſentat ordinem eorũ,qui prædicant verbũ Dei, qui quũ primò cœpiſſet in patriarchis,per prophetas ad Chriſtũ vſque peruenit: is deinde officiũ illud apoſtolis demandauit. vnde ad doctores promanauit,in quibus conſummabitur vſque ad conſummationẽ ſeculi.Vbi populũ adhortatur Gregori⁹,ne in- *Gregor.*
tueatur vitam prædicantiũ,& indignitatẽ exequendi muneris,dicens,Quanuis adhuc indigni exiſtimus,quanuis peccatorum ponderibus grauamur, & tamen cùm vobis de ædificatione veſtra aliquid loquor, hoc eſt quod ago, ſeruus enim ſum patrisfamiliâs, nemo me hoc propter me hoc in loco deſpiciat.etſi ad inuitandum non ſum dignus, magnæ tamen ſunt delitiæ quas promitto. Quin potius ſic facite, vt in alijs rebus euenit: quando enim dominus aliquis ſeruum ad vos mittit, non vtique ipſius perſonã conſideratis, ſed magnificentiam domini qui miſit illum. De miſſione autem prædicatorũ multa habemus in ſcriptura,quoniã huiuſmodi ſeruus Hieremias erat,quomodo dixit dominus iturũ *Hiere.1.*
ad omnem populũ,quocunque miſerit illum, & locuturum quicquid iuſſerit ipſe. Dices,nunc neminẽ à Deo mitti,Imò quanuis non immediatè prædicandi poteſtatẽ accipiunt à Deo, tamen à vicariis illius mittũtur, qui iis ſucceſſerẽrũt, quos citra mediũ miſit dominus, ſicut apoſtoli immediatè miſſi ſunt à Deo, quibus dixit Chriſtus, Quẽadmodum me *Ioan.20*
miſit pater, ita viciſſim mitto vos. Apoſtoli deinceps alios miſerunt. ſic enim Paulus ait, Titũ ideo ſe in Creta reliquiſ- *Tit.1.*
ſe,vt in ciuitatibus presbyteros ordinaret. Id nunc quoque faciũt ſucceſſores apoſtolorũ epiſcopi,qui presbyteros vndique ordinãt,iuxta inſtitutũ Pauli & ſpũs ſancti inſtinctũ. Agnoſcere itaq; & venerari debetis ab eis miſſos,non ſecus ac ſi Deus illos miſiſſet. Quia ſic Deus Aaronẽ ipſe elegit in *Num.17*
exordiũ legalis ſacerdotii,electionẽq; per virgã miraculoſè confirmauit:quod deinceps neceſſariũ nõ erat,ſed ſufficiebat ordĩe & modo ſemel cœpto ordinari ſacerdotes. Ita nũc quoq; chariſſimi,vos ſeruos illos tanq̃ à Deo miſſos accipite,quicunq; à legitimis magiſtratibus ad vos veniunt,iuxta ritũ eccleſiæ à Chriſto inſtitutũ. Quotquot autẽ per hoc oſtium non intrãt,ſed aliunde aſcendũt, aut vi irrũput,fures *Ioan.10.*

Hier.23. ſunt & latrones,quod nũc faciũt Neochriſtiani,qui ad prę-dicandũ ante currũt q̃ mittantur. non igitur ſunt miniſtri Dei,ſed mancipia diaboli, & præcurſores Antichriſti.

4 Quãdo ait dominus, quòd miſit ſeruum ſuũ hora cœnæ,ſi per ſeruũ Chriſtum ipſum intelligimus,horã cœnæ iã ante explicauimus.Sin autẽ prædicatores accipimus, tũc ſanè hora illa eſt, qua homines ſe ad cœnã parare debẽt, eaq́; *Gregor.* hora tota hæc eſt vita.Si itaque iam hora cœnæ eſt quũ vocamur, tantò minus nos debemus excuſare à cõuiuio Dei. Præcipuè autem ablegauit & emiſit dominus ſeruũ ſuũ hac extrema mũdi ætate,idq́; à Chriſto nato vſque ad finẽ mun*1.Cor.10* di.nos enim ſumus,ait Paulus,in quos ſeculorũ fines deuenerunt.Atque ideo ab origine mundi omnes homines vocati ſunt ad hanc cœnã & inuitati:verũ poſt Chriſtũ,tandem venerunt ſerui diuinitus miſſi,atque inuitatis annunciarũt omnia eſſe parata.Vocati ſunt omnes, alij quidẽ per legem naturalẽ, alij verò per ordinatiſſimam illã rerum viſibiliũ *Rom.1.* diſpoſitionem : ſic enim dicit Apoſtolus , Inuiſibilia Dei à creatura mundi per ea quæ facta ſunt,intellecta cõſpiciuntur,ſempiterna quoque eius virtus & diuinitas.Atque dein*Rom.2.* ceps,Gẽtes quæ legẽ non habent,naturaliter quę legis ſunt faciunt. Neque tamen paulò manifeſtius inuitati ſunt ad hãc cœnam Iudæi,qui ſuam habuere legẽ,patriarchas quoque & prophetas,ſed cœna parata nondum erat, tantiſper dum veniret Chriſtus,appropinquante iam hora cœnæ, ſi*Mat.4.* cut dixit dominus, Pœnitentiam agite,appropinquabit enim regnum cœlorum. neque ſic tamen parata cœna erat, quare adhuc deinceps Chriſtus promiſit diſcipulis ſuis ſe paraturũ locũ:ſicque omnia demũ paſſione,morte, reſurrectione & aſcenſione Chriſti ſunt parata. Et tandem emiſit ille ſeruos,qui inuitatis dicerẽt omnia eſſe parata,quod anteà internuncius nullus,quantũuis vel patriarcha,vel propheta præſtare potuiſſet,ſed apoſtoli denique dicere potuerunt, quando Chriſtum audierunt ſibi dicentẽ, Ite in orbẽ vniuerſum,& prædicate euangeliũ omni creaturę.Ecce miſſionẽ. Quoniã autẽ parata ſint omnia, ſequitur, Qui crediderit & baptizatus fuerit,ſaluus erit.Ecce cœnã inſtructiſſimã.Nos modò curemus,vt parati ſimus ad illã.Aliũde nã que docemur virgines tantũ & prudẽtes,& eas quoque paratas introiiſſe cũ ſponſo:reliquis verò excluſis dictũ eſſe à

domino, Neſcio vos. At quē neſcit dominus? quiſquis nō eſt ouis illius, quiſquis vocē eius nō audit, nec ſequitur illum. Vos itaque dilectiſſimi, quum videtis omnes nos eſſe inuitatos, idque adeò auditis prædicatores vobis denunciare, & parata eſſe omnia: vos inquā metipſos parate, ne cœnā hanc negligatis, quam omnibus nobis lætam fœliciter contingere ſinat, penes quē eſt fœlicitas ſumma, quique eſt benedictus in ſecula, Amen. *Mat. 25.* *Ioan. 16.*

HOMILIA II. EIVSDEM dominicæ.

VItæ æternæ gaudia, fratres, ardenti animo concupiſcere nos docet domin⁹, propoſita in hoc parabola cœnæ, ad quā ille omnes homines vocauit, ſeruūq; ſuū miſit, qui inuitatos venire iuberet, & denunciaret omnia eſſe parata. quatenus ſic nos quoque ad cœnā illam venire mereamur agni immaculati: & ſubito qui inuitati fuerāt recuſarūt venire, & ſinguli ſe excuſare cœperūt. Ecce hic dñs verè potētiſſim⁹ pauperculos inuitauit, & iſti venire abnuunt. Vnde & Gregor. dicit, Offert Deus quod rogari debuerat: non rogatus dare vult, quod vix ſperari poterat, & tñ contēnitur. ad Dei inuitamur cōuiuiū, & nos excuſamus Audio aūt, aut certè ex vobis nōnullos mihi audire videor, dicentes, Nolumus nos excuſare, ad cœnā illam æternā cupimus venire cū gaudio. Audio & verū quidē eſt, quod bene ab Auguſtino cuiuſdā Mimi facetiſſimi prædicatur vrbanitas, qui quum ſe promiſiſſet in theatro quid in animo haberent & vellēt oēs, dictur ū, atq; ad diē conſtitutū ingēti expectatione maior multitudo cōueniret, ſuſpēſis & ſilētib⁹ oībus, dixiſſe phibetur, Vili vultis emere, & carè vēdere. Qui ſi dixiſſet, fœlices oēs eſſe vultis, miſer nemo, quātò rectius ſenſiſſet. Planè enim ſic ego quoq; facilè crediderim oēs vos cupere quidē ad hanc cœnā venire, ſed operari bonū oportet, & (vt ait Chriſtus) ſeruare mādata Dei, ſi vitā ingredi vultis. Mētes igitur veſtrę verū dicūt, ſi non plus terrena q̄ cœleſtia diligūt, ſi non amplius rebus corporalibus q̄ ſpiritualibus occupantur: ne & vos excuſetis cum rebus nihili quas chariores habeatis vita æterna. qui enim ſe excuſare conātur, ipſo facto ſe magis in culpa eſſe teſtātur. ſiquidē huiuſmodi hoīes ideo ſe excuſāt, quia nemini intercluditur regnū, niſi ei quem profeſſio vocis ſuæ excluſerit. *Gregor.* *Li. 13. c. 3 de trini. Dei.* *Mat. 19* *Gregor.*

Ambro. Malè ſit, ſi quis peccat, deterius ſit, quũ peccatũ excuſat, cuius rei exemplar viuũ habemus in primis parentibus noſtris, quibus non ſatis fuit Deũ offendiſſe, niſi inſuper iram
Gene.3. Dei magis concitarent aduerſus ſe offenſam expurgando.
Excuſare peccatũ. Adã peccati culpam reiiciebat in Euam, Mulier, inquiens, quam dediſti mihi coniugẽ, dedit mihi de ligno, & manducaui. Eua, ne crimen ſineret ſuæ ceruici imminens, in ſerpẽ-
Pſal.14. tem illud coniecit. Vnde gloſſa quædã ſuper Pſal.14. ſic ha-
Pſal.70. bet, Peſſimũ omninò vitiũ eſt excuſare. & alia, Malũ eſt peccare: peius, in peccato perſeuerare: peſſimũ, velle peccatũ excuſare, vel in Deũ coniicere. Nanque niſi iſta peccati ex-
Pſal.140 cuſatio, peccatũ magnum eſſet, non adeò ſolicitè oraſſet Dauid dominũ, ne declinaret cor ſuum in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis. Multa ſuper hoc vitio dici poſſent, quando ſæpe multumq́; contigit, quòd peccata noſtra purgare conamur: idque innata iſta malignitas facit in nobis, vt ſemper fucũ & prætextũ quæramus peccato. Atque viciſſim dici non poteſt, quàm temerarij ſimus in iudicandis proximis noſtris, quámque oculati ſimus in oſtẽden-
Luc.6. da feſtuca & eiicienda ex oculis proximi, atque in trabe oculi noſtri plus quàm lamiæ & talpæ. Aliter nos docuit ſan-
Super cã. ctus Bernardus: Noli, inquiens, iudicare proximũ tuum, ſed magis excuſare. excuſa intentionẽ, ſi opus non potes. Verũ nos nobis indulgentiſſimi aliis ſumus duriſſimi.

Gregor. li.22. moral.c.13. 2 Priuſquã autẽ progrediamur in textu, pauca adhuc ſuper excuſatione peccatorũ dicenda ſuperſunt, vt ſic doceamini illã magis euitare. innatũ enim ſibi vitiũ hoc habet natura noſtra iã indeà protoplaſto ſtatim infecta, labẽdo peccatũ committere, cõmiſſum negando abſcondere, & conuictũ defendendo excuſare. Quapropter Gloſſa quædã ſuper
Eſa.34. Eſaiam hominẽ hericio confert, qui quum fugatur, caput & pedes conſpiciũtur, ſed apprehenſus in ſphæram colligitur. Ita homo tantiſper dum bene viuit, neminẽ veretur, caput & pedes manifeſtè geſtat, quũ primũ aũt in peccato aliquo captiuus deprehenditur, erubeſcit ſtatim & inuoluit ſe do-
Gen.5. loſa implicans excuſatione. Huiuſmodi hericius fuit A-
Exod.32 dam in paradiſo: fuit & Aaron, dum excuſaret ſe de vitulo
1.Reg.12 cõflatili. Talis fuit hericius etiã Saul, ſacrificans antequã veniret Samuel. ſicque per omnem ſcripturam ſacram inuenies huiuſmodi hericios, quibus nunc vniuerſus mundus

abundat. Corripe iuuenẽ, argue virginẽ de malo, & ſtatim inuoluunt ſe, malis aliorum exemplis excuſantes ſuam prauitatem. vſqueadeo omnes ſuis vitiis prætextum quærunt. Vis autem habere huius excuſationis radicẽ? En tibi ſuperbiam, quæ vt plurimũ abſtrahit homines à gratia Dei, à pœnitentia vera & cognitione ſui, atq; nõ rarò pertingit vſq; ad blaſphemiã Dei. nam quum ſuperbit homo huiuſmodi, ſtatim excuſat, nolens haberi pro eo, qui tale quid committat. Sic Bernar. ait, Quum ſuperbo imputatur culpa, creſcit, non amputatur: quia quum argutus fuerit, cor eius declinat ad excuſanda peccata. Quilibet enim dicit ſe nõ feciſſe, aut feciſſe affirmat, ſed iniquũ nõ eſſe aſſerit: aut certè intentionẽ excuſat, qua via ſi nihil proficit, in alios culpã transfert. Hinc iam patet quòd ratione radicis excuſatio iſta peccati, peccatũ eſt: atq; vt ouum nidi refert fœtorẽ, ita excuſatio ſecum vitiũ trahit ſuperbiæ, vt quũ quis peccati ſui noxam in Deum côiicere nititur aut aliã creaturã, peccat iam denuò: vel quũ aliquis vitiorum ſuorum cauſam in Deum conditorem, ſeu influxum cœleſtem trãsferre conatur. Iniquum eſt autem huiuſmodi ſibi quærere prætextũ, quod & Dauid prohibuit, dicẽs, Nolite extollere in altũ cornu veſtrum, Nolite loqui aduerſus Deũ iniquitatẽ. Sic Caſſiodorus quoq;, Hoc, inquit, maximum vitium eſt, quo laborant homines, vt quòd poſt peccatũ ſuũ maximè ad excuſatiõis confugiũ, quaſi pœnitudinis ſe cõfeſſione proſternãt: quod peccatum inter ſumma peccata conſtat numeratũ eſſe, quia inde naſcitur, vnde ad pœnitentiam reus tardius venit. *Pſal. 74.* *Caßio.*

Quid quod geminatur peccatum, ſi peccatum excuſetur, iuxta illud Gregor. Peccatũ peccato addit, qui culpæ quam facit, patrocinia defenſionis adiunxit. Cuiuſmodi erãt, de quibus hic dñs loquitur in euangelio, aliiq; oẽs, qui per hos deſignãtur. quæſierũt enim ſibi folia ficus, ſicut Adã & Eua, vt tegerẽt ignominiã peccati ſui. Sic eñ textus habet, Cœperunt oẽs ſimul ſe excuſare. Oẽs ſe excuſarũt, communis illa loquutio eſt, quum plures ſignificare volumus, vt quando Matthæus dixit vniuerſam Iudæam & regionẽ circa Iordanẽ exiuiſſe ad Iordanem, quũ vtiq; plures domi remanſerint. Sic Hieremias, Oẽs à minimo vſq; ad maximũ intẽtos eſſe ait in auaritiã. quãuis eñ liceat reperire nõnullos qui auari nõ ſint, magna tamẽ turba & immẽſa cohors eſt eorũ; *Lib. 21. moraliũ.* *Gene. 3.* *Matt. 3.* *Hiere. 8.*

qui per auaritiæ ſtudiũ præcipites ruũt ad inferos. Et vt maxime de omnibus hominibus loquatur hic Chriſtus, omnes etiã ſub peccati iugo detinentur:eoque ipſo quòd peccatores ſunt,ad cœnam non veniunt,dicẽte Pſalmiſta, Omnes declinauerunt,ſimul inutiles facti ſunt.cui cõſonat & Paulus,cùm ait,Omnes peccauerunt & egent gloria Dei.

Pſal. 13. *Roma.* 3.

3 Iam porrò cõmemorat dñs,quæ cuiuſq; fuerit excuſatio. Primus enim dixit,Villam emi,eam eſt quòd inuiſam,rogo te,habe me excuſatum.Excuſationem hanc ad ſuperbię reprehenſionẽ refert Auguſt. quoniã in villa empta dominatio notatur,ideoq; & hic ſuperbia caſtigatur,cũ ferè in dominiũ & potentiã ſuperbia ſe quoq; ingerat, teſtè Sapiẽte, Dominatur homo homini,ſed ſibi tãtùm in detrimentum. Villã hanc olim licitatus eſt & emit Lucifer,primus ille ſuperbiæ filius,qui dũ affectat dominiũ,regnũ amiſit cœlorũ. Emit eandem & primus homo in paradiſo, & quanuis ante potẽtiſſimus eſſet rerũ omniũ dominus,tamẽ cùm nollet eſſe Deo ſubiectus,ſed illi æqualis , eò profunditatis demerſus eſt,vt & dominiũ omne amitteret,& à pulicib⁹ pediculiſq; impeteretur. Et bene hic orditur dominus à ſuperbia, quòd ea initium eſt deficiendi à Deo, & qua homines grauiſſimè peccãt,Vt rectè filiũ ſuum admonuerit Tobias, ne vnquam ſineret ſuperbiam dominari in animo ſuo, quoniã in illa exordiũ ſumpſit omnis perditio. Hieronymus, Ambroſius, & Gregorius hic auaritiam intelligunt. ſunt enim qui villas emant ex auaritia, vt inde cẽſus & redditus magnos colligãt. ſunt etiam qui dominationis maioris gratia emant.& quãuis ſuperbia maior grauiorq; ſit quàm auaritia,tamen hæc neſcio quõ magis irretit animum hominis, peccatáq; & plura & maiora parit:ſiquidẽ malorũ omnium radix eſt auaritia.Hinc illud Ambro. Neque ille qui ſtudiis intentus inferioribus,poſſeſſiones ſibi terrenas coëmit,regnũ cœli poteſt adipiſci,cũ dñs dicat,Vende omnia tua,& ſequere me. Quàm propriè autẽ mores hic depingit ſuperborum & auarorum? Ait enim, Neceſſe habeo exire, & videre illam. Neceſſe,inquit, habeo,quaſi neceſſariũ ratus ſe in ſuperbia & auaritia ſua permanere debere , iuxta illud Sapientis,Exiſtimauerunt luſum eſſe vitam noſtram,& cõuerſationem vitæ compoſitam ad lucrũ, & oportere vndecunque etiam ex malo acquirere. Deinde ait,neceſſe habeo

Auguſt. *Eccle.* 8. *Eſa.*14. *Gene.*1. *Eccle.*10. *Tob.*14. 1.*Tim.*6 *Ambro.* *Sapiẽ.*14

exire. Ecce quia ſuperbi & auari exeunt. Exit autem, quiſquis ſola exteriora cogitat propter ſubſtantiam. faſtidiunt nanq; ſpũalia omnia, & quæcunq; animæ ſaluti conducunt, inſipida videntur & ingrata. gratum autẽ nihil credũt, niſi ſordidum iſtud mundi huius lutum & quæſtum. Ad hec temeritatem & præſumptionẽ hominis vide. ait enim, neceſſe habeo videre illã. Lubentius aſpiciunt auari pecuniam, & quicquid eſt bonorum temporalium, quàm ſolem hũc luciđiſſimum, nec quicquã eis ſuauius eſt, neq; acceptius eſt bonis iſtis, in quæ tota mente incumbunt: Quia vbi theſaurus tuus, ibi & cor tuũ eſt, dicit domin⁹. & Sapiẽs: Et quid prodeſt poſſeſſori, niſi quòd cernat diuitias oculis ſuis? Et tamẽ cum omni iſta tum inſolẽtia tum auaritia, ait ad ſeruũ, Rogo te, habe me excuſatũ. Bene quidẽ humilitas hic ſonat in voce, ſed ſuperbia interim relucet in actione. Sic omnes faciunt vſurarij, pernicies pauperũ, peſtis reipub. putãt enim poſt longi tẽporis vel etiam totius vitæ vſuram, egregiè ſe placituros ſatiſq; facturos Deo, ſi imaginem aliquam crucifixi erigãt in monaſterio, tuncq; bonos illos fratres obnixè rogant, vt pro ſe Deum orent: neq, tamẽ ab auaritia & fœnore deficiũt, quaſi re bene geſta, ſic ſe excuſatos putãt: ſed fruſtra id agunt, nihil efficiẽt. oportet rẽ iniuſtè partam reſtituere. oportet concupiſcentiam & illicitã iſtam habẽdi libidinẽ abiicere. oportet ſalutaria magis diligere quàm hęc terrena. Verùm hac de re aliâs, quoniam multi diuites ſunt etiã ſine peccato. 4 Alter dixit, Iugã boum emi quinque, & eo probare illa. vbi Auguſti. intelligi vult concupiſcentiam oculorũ & auaritiæ ſtudiũ, quãuis & infidelitas hic poteſt intelligi. cũ enim quinque ſint in nobis ſenſus exteriores, quicunq; audire nõ vult, niſi quod ſenſibus percipit, is iam iuga boum emit. bobus enim aratur terra. & iſti terrena tãtùm credere volũt, vt nũc quoq; faciunt noſtrates ſacramẽtarij, qui ideò etiã cœnã æternæ fœlicitatis negligũt. Gregorius curioſitatẽ hic intelligit. nanq; & nos per quinq; iuga boũ, quinq; accipimus corporis ſenſus, paria quinque in vtroq; ſexu. iſti dũ exterius oblectare ſe cupiũt curioſius, bonorũ cœleſtiũ obliuiſcũtur. Grauenãq; eſt curioſitatis vitiũ, quæ dũ cuiuſlibet mentẽ ad inueſtigandã vitã proximi exterius ducit, ſemper eam in ſua intima abſcondit, vt aliena ſciẽs, ſe neſciat: & curioſi animus quãto peritus fuerit alie-

Grego.
Matt. 6.
Eccl. 5.
Longæ vſuræ redemptio per imaginẽ crucifixi.
Auguſt.
Gregor.
Curioſitas.

ni meriti,tanto fiat ignarus ſui.Et hoc eſt quod dicit,Vado probare illa:quæ proprietas vna hominum eſt curioſorum, tētare & experiri omnia.Vitiū iſtud hæreditariū habemus
Gene. 3. ex Eua,quæ,quia per curioſitatem credidit ſerpenti,miſerè
Gen. 34. decepta eſt.Dina quoq; filia Iacob cū curioſula cuperet vi-
Luc. 23. dere mulieres regionis iſtius,à Sichem violenter tractata & deflorata, cauſa extitit magnæ cladis.Herodes etiā ex curioſitate petebat ſignū videre à domino.Quid multa?curio ſitas in hodiernū vſq; diē multas perdit & virgines & mu-
2. *Tim.*5 lieres.ſed iam olim vitium hoc prohibuit Paulus iuuenculis viduis,dicens,Sunt quædam viduæ adoleſcentiores quæ otioſæ diſcūt circumire domos,nō ſolùm otioſæ,ſed & ver boſæ & curioſæ. Neq; tamen mulieribus tantū propriū eſt hoc mali genus.ſunt enim & viri in ſuo genere ſatis curio-
2.*Theſ.*3. ſi.de cuiuſmodi viris Paulus,Audiuimus, inquit, inter vos quoſdā ambulare inquietè,nihil operātes, ſed curioſè agētes.iis denūciamus & obſecramus in domino Ieſu Chriſto,
Ambro. vt cum ſilentio operantes,ſuum panē manducent.Ambroſius ait ſententiam hanc ſibi nō diſplicere, quòd quidā per iſtos tres hic ſe excuſantes,intelligunt populum triplicem, Gentium,Iudæorū,& hæreticorum.Primus iſte qui villam emit,Gētes repræſentat:quæ cùm auaræ fuerint & immū-
Ephe. 5. dæ,indignæ quoq; extiterūt quæ cœna illa fruerētur. Omnis enim immundus & auarus(eſt autē auaritia hæc idolorum ſeruitus)non habet partem in regno Chriſti & Dei.Is autem qui iuga boum emerat,Iudæos refert Moſaicæ legis iugo ſubiectos,quæ quinq; iugis(hoc eſt libris)continetur. Sic & Petrus legē iugū vocauit in cōcilio,dicens,Quid tē-
Act. 15. tatis Deum,imponētes ceruicibus diſcipulorum iugū,quod neq, nos,neq; patres noſtri portare potuerunt? Et quanuis ægrè ac duriter tulerint iugum iſtud Iudæi,fruſtra tamē laborarunt,quia nō peruenient ad cœnam agni noſtri immaculati, quanuis in primitiua eccleſia complures reliquerūt iugum legis,vt peruenirēt ad vitam æternam. Sic itaque & nunc omnes chriſtiani liberi ſunt à iugo Iudaico, clamātes ad dominum,Diſrumpamus vincula eorum, & proiiciamus
*Pſal.*2. à nobis iuga ipſorum.(De hæreticis vide homilia ſequēti.) Et quanuis iſte quoq; obſtinatus eſt,petit tamen ſe excuſari.ſed fruſtra: neq; enim expurgabit illum ſeruus apud do-
1.*Reg.*15. minum ſuum,quin potius hoc faciet ei quod Samuël *Sauli*,

quando dicebat hic ad Samuëlem, Nunc porta quæſo peccatum meum, & reuertere mecum, vt adorem dominum. Reſpondit autem Samuël, Non reuertar tecum, quia proieciſti ſermonem domini, & proiecit te dominus, ne ſis rex ſuper Iſraël. Verùm miſereatur noſtri Deus noſter, neque abiiciat nos à facie ſua, Amen.

HOMILIA III. EIVSDEM dominicæ.

D Eus omnes homines vult ſaluos fieri, cũctóſque ad cœnam regni cœleſtis conuocat. parata ſunt omnia, nõ ſolùm ad eã pertinentia, ſed etiã viã ad hãc cœnam ſternẽtia. ſ. naturales cõmoditates & diſpoſitiones, lex euangelica, ſalutifera ſacramenta, paſſio dni, exempla ſanctorum, qui albis induti ſtolis, agni cœnam adierũt. Faſtidiunt hanc tam benignã inuitationem immanes Turcæ ac Tartari, reliquæq; feræ nationes. deſpiciũt obſtinati Iudæi, Moyſi iugo nondum exoluti. aſpernãtur peruerſi hæretici. Hæreſis enim (vt præclarè ſcribit Ambroſi*) velut Eua, fœmineo affectu fidei tentat rigorem, & lubrica facilitate prolabens, lenocinia falſi decoris affectat, intemeratã negligens veritatis pulchritudinem. quemadmodum fœmina blãdiloquentia ſua viri etiam fortiſſimi pectus ad quoduis facinus perpetrandum expugnat, ſicut ex Adam ab Eua decepto patet, & (vt inquit Sapiens) nequitia mulieris immutat faciem eius. Quidam etiã chriſtianorũ conuiuium iſtud arrogantia præpediti, accedere grauantur: ij ſunt qui villam emerũt, eamq; vana quadam voluptate pellecti, videre cupiunt. Alij nimia habẽdi cupiditate detinẽtur, & ij ſunt qui quinq; iuga boum emerũt, atq; ea probare cupiũt. Alij propter ductam vxorẽ venire non poſſunt, per quos intelligũtur voluptuarij illi, lautè opipareq; perpetuò victitãtes: carni vſqueadeo affixi, vt ab illa nulla ratione diuelli queant, veluti mariti vxoribus adhærent. Hoc articulo taxantur ſocordes ac pigri, quo immodicè ſibi indulgentes, corporis curã diuino cultui præferunt. Notantur & fornicatores, atque vẽtri gulæq; dediti, qui carnẽ loco ſponſæ habent. Neq; verò exiſtimes dñm hiſce verbis matrimonium iniuſtum eſſe ſignificare, ſicuti cauillãtur hæretici Tatiani quorũ opinioni tali via occurrit D. Ambroſ. inquiẽs dñm hæc nõ in matrimonij cõtumeliã, ſed vt ea occaſione maiori laude attol-

1. Tim. 2 · *Ambro.* · *Gene. 3.* · *Eccl. 25.* · *Ambro.*

2.Cor.7. leretur virginitas, locutū eſſe. Mulier enim innupta & virgo cogitat quæ domini ſunt, vt ſit ſancta corpore & ſpiritu: quæ aūt nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quō placeat viro poteſt & hoc modo refelli, Chriſtū nō omnes matrimonij vinculo cōſtrictos cœna æternæ beatitudinis excluſiſſe: ſed illos tātū, qui Veneris voluptatisq; ſuę explēdæ gratia vxores ducunt. nam per rem iuſtā, ſignificari poteſt non incōgruè res iniuſta. ſimili modo apud Lucā de vſura & villico, in quo virtutē per vitiū deſignat, quod hoc in loco dilu-
Gregor. cidè explicat Grego. Sed eſt quiddā hic peculiare. Superbus
Luc.19. enim & auarus ſeruos rogabant, vti ſeſe apud dñm excuſa-
Luc.16. rent: luxurioſus verò non itidem, vtpote adeò cuiuis voluptatū generi addictus ac immerſus, vt prorſus omni vitæ in melius commutandæ ſpe atq; fiducia excidiſſet. Itaq; ſimpliciter ſe venire poſſe negat. Nam animalis homo, iuxta di-
1.Cor. 2. ctum Pauli, non percipit ea quæ ſunt Dei, ſtultitia enim eſt illi. Cùm igitur illi mons Dei oſtēditur, quo niſi per corporis voluptatūm abſtinētiā perueniri non poteſt, totus perhorreſcit, ilumq; nimiū præruptum ac editum excelſumq;
Gene.19. eſſe cauſatur, dicitq; cū Loth, non poſſum in monte ſaluari. Pater quidē cœleſtis cunctos pariter ad cœnā vitæ æternæ inuitauit. Verùm huic ſuperbia, illi verò auaritia, alij voluptas acceſſum prohibet. 2. Animaduertendū eſt & hoc quod ſequitur, ſeruū reuerſum nunciaſſe hæc dño ſuo. Euā-
Act.4. gelij præcones ſæpe apud dñm conquerūtur de contuma-
Num.16 cia eorū, qui illis obedire nolunt: ita Petrus & Ioannes expulſi è concilio Iudæorū, ita & Moyſes, cū Dathan & Abi-
3.Re.19. rō à propoſito abducere non poſſet dñm, ne ſacrificia eorū reſpiceret, orabat: ita Helias dicebat ad dominum, Altaria tua deſtruxerūt, & prophetas tuos occiderūt gladio, & derelictus ſum ego ſolus, & quærūt animam meam, vt auferāt
Lucæ.9. eam. Reditum autē ſeruorū explanat dominus apud Lucā, cū dicit, Quicunq; nō receperint vos, exeuntes de ciuitate illa, etiā puluerem pedum veſtrorū excutite in teſtimoniū ſupra illos. per quod indicauit, vt teſtarētur apud Deum ſeſe in caſſum laboraſſe. Commotus itaque grauiter paterfa-
Grego. milias, dixit ad ſeruū, Exi in vicos. quo verbo deſignare voluit dñs, quoniam ſuperbi venire contempſerunt, pauperes eligi. ſeruus hic renunciauit domino ſuo excuſationem malorum, & iratus eſt dominus. Intelligi tamen hoc ipſum fa-

nè debet, nō quòd in Deo ſit cōmotio talis, neque enim in ipſum cadit paſſio, ſed ſic, quia vel Deus ita agit quaſi iraſcatur, vel quaſi in ira cōcitata ſint opera ſua: ita etiā quādo dicitur de Deo, quòd ſit triſtis, quòd pœnitudine ducatur, & in vniuerſum quādo dicimus iratū eſſe Deū peccatoribus, ſicut ait Eſaias, Ecce tu irat⁹ es & peccauim⁹, in peccatis fuimus ſemper. Planè enim ita hic quoq; eodē modo iratus eſt paterfamiliâs inuitatis venire nolētibus, quòd tam ingrati eſſent, omnîſque illa ſeruorū inuitatio inanis. Aut quō ait p Eſaiā? In vacuū laboraui, ſine cauſa & vane fortitudinē meā cōſumpſi. Denuò hinc cōmittit paterfamiliâs ſeruo, vt exeat in vicos & plateas ciuitatis, ad eos qui ampla & lata iſta peccatorū ſemita ambulabant. de qua Chriſtus etiā dixit, Lata eſt porta; & via ſpatioſa quę ducit ad perditionē, & multi intrant per eā. Sunt qui non temerè dixiſſe hic dn̄m putēt vicos & plateas, quoniā platea lata & ampla Gentes ſignificet, quæ ſine lege in ampliſſima omniū vitiorū via viuebāt: quibus apoſtolos ſuos Chriſtus miſit, ſicut Paulus ad Iudæos dixit, Vobis oportebat primū loqui verbū Dei, ſed qa indignos facitis vos vita æterna, ecce cōuertimur ad gētes. Vici anguſtiores miſerā ſignificāt plebeculam Iudæorū, idque adhuc magis liquet ex ſequentibus. 3 Cōmiſſionem nanque ipſe ſuam porrò explicat paterfamiliâs: & ait, Exi, & pauperes ac debiles, cæcos & claudos introduc huc. Quā partem totam Theophylactus de Iudæis intelligit, qui ad Chriſti fidē peruenerunt. principes enim Iudæorum eiecti ſunt, nec crediderūt, imò & de infidelitate ſua gloriati ſūt, dicentes, an & principū aliquis in eū crediddiſſet. Sic nimirū legiſperiti & ſcribæ infatuati ſunt, gratiamque Dei neglexerunt: ſed qui ex vulgo erāt homines ſimplices & indocti, qui hic cæcis, claudis & debilibus comparātur, ſubinde admirati ſunt ſuper doctrina & miraculis Chriſti, ideoque ad cœnā hanc peruenerūt, vt Petrus, Ioānes, aliiq; apoſtoli & multa hominum milia qui baptizati ſunt, & crediderunt in dominū, vbi impletum eſt iſtud dictum Pauli, Elegit Deus infirma mūdi, vt confundat fortia. Pontifices principes Iudæorū obſtinati perierunt. multi autē pauperes & publicani gratiā Dei conſequuti ſunt, atque ad cœnā domini peruenerunt. ita ad eos dixit etiam dominus, Amē dico vobis, publicani & meretrices præcedent vos in regnum Dei.

Eſa. 64. *Eſa. 49.* Mat. 7. *Act. 13.* *Ioan. 7.* Mat. 7. 1. Cor. 1 Mat. 21.

Quanndo autem triplices hic perſonæ commemorantur,
Gregor. Gregorius eas ſic exponit, pauperes & debiles ſunt, qui iudicio ſuo apud ſemetipſos infirmi ſunt. Cæci verò, qui nullum ingenij lumẽ habent. Claudi, qui rectos greſſus in operatione non habẽt. Si ita penitus iam introſpiciamus, quo pacto vitia morum morbis huiuſmodi deſignẽtur, videbimus peccatores fuiſſe, qui primũ vocati venire noluerunt: peccatores quoque extitiſſe, qui deinde poſtremi in vicis & plateis inuitati ſunt. Quid igitur dicendum ad hoc? ſanè reſpondet
Gregor. Gregorius, & dicit peccatores ſuperbos condemnari, humiles autẽ eligi. fit enim ſæpe, vt qui pauper eſt & in mundo contẽptus habetur, in ſeipſum digreſſus conuertatur ad dominũ: ſicut filius iſte prodigus, cũ videret ſibi etiam ſiliquas
Luc.15. deeſſe, dixit, Quãti mercenarij in domo patris mei abũdãt panibus, & ego miſer hic fame pereo? Gregori⁹ in hoc etiã inducit figurã illam, quando Dauid inuenerat puerum AE-
1.Re. 30 gyptium, cùm perſequeretur Amalechitas. ſed ego miſſum hoc facio. Poſſunt etiam hic induci verba iſta, quòd vocarit
Mat 5. pauperes, de quibus apud Matthæũ, Beati, inquit, pauperes ſpiritu. cuiuſmodi ſunt omnes, qui ſe in hoc mundo pauperes exiſtimant, cùm nequeãt bona aſſequi cœleſtia: ſicut &
Iaco.1. Iacobus inquit, Nõne Deus elegit pauperes, diuites in fide, hæredes regni, quod promiſit Deus ijs, qui diligunt illũ? Sic etiam vocauit Deus debiles & imbecilles corpore, ſed fide & ſpiritu fortes: quomodo ſe Paulus, cũ ægrotat, fortiorem atque potentiorẽm eſſe affirmat. Quod ad cæcos attinet, bo-
1.Cor.12. na ſanè & fœlix eſt ſanctitas eius, qui videre non vult vanitatẽ mundi huius. ſic nimirũ cæcus fieri cupiebat Dauid, di-
Pſal.118 cẽs, Auerte oculos meos ne videant vanitatẽ. ſic Iob pepi-
Iob.31. git cũ oculis ſuis, vt etiam virginẽ ne videant. Qui ergo cæci ſunt, & tamen vidẽt, veniunt ad cœnã, eo ꝙ illuminan-
Luc. 18. tur, ſicut cæcus iſte apud Lucã, cui dixit dominus, Quid vis vt faciam tibi? Qui reſpondit, Rabboni, vt videam lumen.

Quotquot autem cæci ſunt, neque cæcitatem ſuam agnoſcunt, iſti ſanè ad cœnam non veniũt, ſicut obſtinati & per-
Ioan. 9. fidi Iudæi: quibus dixit dominus, Si cæci eſſetis, peccatum non haberetis: iam autem cùm dicatis vos videre, peccatum veſtrum manet. Et paulò ante, In iudicium ego veni in mũdum iſtum, vt nõ videntes videant, & qui vident, cæci fiãt. Sic etiam qui claudicant in operibus bonis, ad cœnã hanc

venire nõ poſſunt,niſi prius recti fiant:iuxta illud Eliæ,Vſquequo claudicatis in vtranque partē? Si dominus Deus veſter eſt,ſequimini illũ. Huc facit etiã illud quod Paulus ait, Remiſſas manus & ſoluta genua erigite,& greſſus rectos facite pedibus veſtris,vt non claudicans quis erret,magis autem vt ſanetur. ſpiritualiter enim loquendo, cũ primũ quis peccatum mortale opere cõplet, claudicat coram domino: illud verò quando rurſus declinat per pœnitentiam & cõtritionem, rurſus ſanatur & fit rectus.vnde & Dauid ſic orauit ad dominũ, Perfectos fac domine greſſus meos in ſemitis tuis,vt non moueantur veſtigia mea. 4.Re.18 Hebr.12 Pſal.16.

4 Reuerſus itaque ſeruus,dixit domino, Factũ eſt vt imperaſti,& adhuc locus eſt.Iſraëlitæ,inquit Theoph. fuerũt intra ciuitatem,vt ij qui legē receperant & ciuiliorem vitã ſortiti.Gentiles verò à lege Dei alieni erant,& ruſticitate magna verſabantur,teſte Apoſtolo,ideoq; per eos deſignãtur,qui inter ſepta iacebant:ſepem autem, diſcrimen inter Deum & Gentiles accipimus , quod quid aliud eſſe putas q̃ peccatum? Gregorius quoque ferè ad hunc modum intelligit,& ait, Multi ad cœnã dominicã ex Iudæa collecti ſunt, ſed locũ ſuperni conuiuij multitudo illa nõ impleuit, & locus adhuc vacuus gentibus remanſit.Id ita intelligunt ſancti patres: quia enim tertia angelorũ pars corruit,vt ait Ioannes,Draco iſte magnus cauda ſua trahebat tertiam partē ſtellarum cœli,hoc eſt angelorũ:iam ruina iſta per Chriſtũ in homine reſtituta eſt, dicente propheta regio, Iudicabit in nationibus implebit ruinas . Atqui impletio illa ruinæ non ſatis cõſummata eſt in Iudæis:ideoq; & Gentes vocatę ſunt ad implendum numerum beatorũ, qui ſoli Deo cognitus eſt: & de quo Ioannes,modicum,inquit,adhuc tēpus eſt, donec compleantur conſerui eorum & fratres eorum , qui interficiendi ſunt vt illi. Theoph. Rom.2 Gregor. Apoc.12 Pſal.109 2.Tim.2 Apoc.6

Exi itaque,inquit paterfamiliàs,in vias & ſepes,& compelle intrare.Atque hæc tertia eſt vocatiò,vt ait Ambroſi9. Prima enim facta eſt per patriarchas & prophetas:ſecunda per Chriſtum & apoſtolos & Ioannem: tertia poſt diuiſionē apoſtolorũ inter Gentes,de qua prædixit Dauid, Exultabunt ligna ſyluarũ à facie domini quia venit . Ligna ſyluarum Gentes ſunt:ligna vtique rudia, craſſa & non læuigata,planéq; ſterilia ratione infidelitatis. quòd ſi etiã fructus Ambro. Pſal.95.

produxiſſent, acidi & ſtyptici fuiſſent, ingratiſſimiq; ſaporis. Quotquot igitur ex gẽtibus venerunt ad cognitionem Chriſti, velut ex horridis ſepibus prodeũtes accurrerunt.

Theoph. Cõſidera tamẽ quomodo inuitatio iſta omnino quædam forma proponitur. ita enim habet, & cõpelle intrare. Siquidem quãuis planè voluntarium ſit credere, tamen vt ſciamus magnæ virtutis Dei eſſe, credidiſſe Gentes, in tanta verſantes ignorantia, ideo dixit, Compelle, Quoniam niſi præclara quædã virtus prædicata fuiſſet, & ingens verbi diuini veritas: quo tandẽ modo fieri potuiſſet, vt Gentes quæ penè vſque ad rabiẽ & inſaniam in cultu idolorũ erant impediti, & ſecundũ carnem viuebant, tam cito conuerſæ fuiſſent ad cõfeſſionẽ nominis Chriſti & vitam ſpiritualem? Poteſt etiã compulſio iſta non ad virtutem tantũ verbi & prædicationis extẽdi, ſed etiã ad efficaciam operũ & ſignorum, quibus Gentes omniũ validiſſimè ad fidẽ Chriſti ſunt

Gregor. impulſæ. Gregorius hoc ad vniuerſalẽ omnium hominũ vocationem refert, & ait: Alij enim vocantur, & veniunt: alij autem cõpelluntur, vt intrent. Nã ſunt nõnulli, qui faciẽda intelligunt, ſed hęc facere deſiſtunt. his plerunq; contingit, vt eos in carnalibus deſideriis ſuis mundi huius aduerſitas feriat: cumque ſe frangi in deſiderijs ſuis conſpiciunt, quid de ſe autori ſuo debeant, cõmemorant. ſic inquit Dauid, Im

Pſal. 82. ple facies eorum ignominia, & quęrent nomen tuum. & itẽ

Eſa. 28. Eſaias, Sola vexatio dat intellectum. ſæpe enim aduerſitates proſunt, & à peccatis auertunt homines, atque ad viam ſalutis conuertunt. quomodo non raro impellũtur homines

Pſal. 31. multi ad operandũ bonum, autore Pſalmiſta, In chamo & freno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te. Vulgus quidẽ ſic loquitur, ſed tamen verè, Quiſque cũ ſe ſe mergi ſentit, & aquam ore baurit, natare diſcit. Aut quid

Pſal. 119 aliud eſt quod verbis tantũ diuerſis, re eadẽ diuin' ille Pſal

& 24. tes ait, Ad dominum cũ tribularer clamaui? O itaque domine libera à neceſſitatibus animam meã. Et hoc eſt quod ait Gregorius, ſæpe nonnulli ad temporalem gloriam proficere volentes, aut longa ægritudine tabeſcunt, aut afflicti iniuriis concidunt, aut percuſſi grauibus dãnis affliguntur, vt in mundi dolore videant, quia nihil confidere de eius voluptate debuerunt, ſeque ipſos in ſuis deſideriis deprehendẽtes, ad Deum corda conuertunt.

Atque hi iſti ſunt, quibus dicit dominus per prophetam, Ecce ego ſepiã vias tuas ſpinis. Tunc enim ſpinis obſepit dominus vias noſtras, quando in eo quod iniquè cõcupiſcim⁹, ſtimulos inuenimus dolorum. quando malis cõcupiſcentiis multa in mundo occurrũt aduerſantia, quando vetamur acquirere quod nequiter appetimus. Requiris eius rei exemplum? En Paulũ tibi, de quo dicit Auguſtinus, Cũ Petrum & alios ſolo verbo vocaſſet, Paulum non ſolũ voce cõpeſcuit, ſed etiam poteſtate proſtrauit. & primũ quidẽ cęcitate corporis corripuit, vt ad deſideratũ animæ lumen veniret. Vbi eſt igitur quod iſti clamare cõſueuerũt, liberũ eſſe credere vel nõ credere, cui vim Chriſtus intulit, quẽ coëgit? Ecce habent Paulũ apoſtolum, agnoſcant prius in eo cogentem & poſtea docẽtem, cũ Petrum & alios apoſtolos ſuo verbo vocaſſet, Paulũ non voce cõpeſcuit, ſed etiam poteſtate proſtrauit, prius ferientem, & poſtea conſolantem. & quamuis ille ſic compulſus intrauit in eccleſiam, in eadem tamen plus aliis omnibus laborauit. Nonnulli per ſepes, Gentes intelligunt, quæ pro ſuis legibus vixerunt ciuiliter, vt Romani, Græci, Spartani, & Athenienſes: per vias autem Barbaros accipiunt, qui ſine legibus vixerunt, vt Scythæ & alij.

Oſee 2. *23.q.4. quis nos Auguſt.* *1.Cor.15*

5 Rationem, cur ad ſepes & vias mittat, dominus aſſignat huiuſmodi, vt impleatur domus mea. potẽs ille & magnificus dominus impleri vult domũ ſuam, vt ſit potentiſſima, dicente propheta, Magna eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis eius. De immenſo illo numero ſcribit idem iſte, qui & vidit Ioannes dilectus Chriſti apoſtolus cũ ait, Vidi aliam turbam quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus populis, nationibus & linguis, ſtare ante thronum agni. Et deinceps cõcludit dominus, dicens, Dico vobis quòd nemo virorum illorũ qui vocati ſunt, guſtabit cœnã meam. Vbi tu principio animaduerte, quòd dominus ſeſe oſtendit eſſe patremfamiliàs illum, qui cœnam parauit fœlicitatis æternæ. Deinde horrendam iſtam audi vocẽ Chriſti, quòd nemo eorũ qui vocati ſunt, venturus ſit ad cœnam: non ſecus, atque illorum quotquot egreſſi ſunt AEgyptum (fuerunt autem virorum ſexcenta tria milia quingenti quinquaginta, extra filios Leui, qui erant viginti duo milia hominum) ex omnibus illis terram promiſſionis tantùm ingreſſi ſunt Ioſue & Caleph: ita hic quoque de inuitatis ſentien-

Bar.5. *Apoc.7.* *Nu. 14.*

dum,non ſic tamen, quaſi nemo eorum qui vocati ſunt, venerit ad cœnam,ſed quia exiguus eorũ qui venturi ſunt,numerus erit,ſi conferas condemnatis. ſic enim multi ſunt vo
Mat.22. cati,pauci electi,dicit neminem veniſſe. Vel certè de iis loquitur,qui aut infidelitate, aut peccatorũ amore venire noluerunt,quoniam cœnam illam non guſtabunt,atque ex ijs Iudæi præcipuè. quorum quantula obſecro pars credidit in
Eſa.1. Chriſtum?quando etiam Eſaias dicit,Niſi dominus exerci-
Gregor. tuũ reliquiſſet nobis ſemen, niſi Sodoma & Gomorrha facti fuiſſemus. Quando itaque audiuiſtis dilectiſſimi, quàm cleméter nos dominus ad cœnam inuitarit ſalutis æternæ, ne negligamus ipſi. Ecce enim ille vocat per ſe, vocat per angelos,vocat per patres,vocat per prophetas, vocat per apoſtolos,vocat per paſtores,vocat etiam per nos,vocat plerunque per flagella, vocat aliquando per huius mundi proſpera,vocat aliquando per aduerſa.

Nemo igitur, cùm vocatur contemnat, nemo ſe excuſet. quis ſcit enim an denuo ipſum vocaturus ſit domin⁹ an nõ?
Prou.1. Ecce per Salomonem dicit dominus, Tũc inuocabunt me, & ego non exaudiã: mane exurgent, & non inuenient me.
Heb.12. Sic ſic inquã accidit Eſau, qui cũ vendidiſſet primogenita, factum eſt inde,vt petens ex patre benedictionem,repulſus ſit,neque inuenerit pœnitentiæ locũ,quanuis illam cum lachrymis quæſierat. Sic etiam quinque fatuis virginibus eue
Mat.25. nit,quæ quum ſero nimis venirent, clauſa iam ianua,clamãtes quoque,Domine domine,aperi nobis,nihil aliud audierunt, niſi hoc vnum, Neſcio vos Sequamur igitur & vltro ſuſcipiamus vocationem Dei, feſtinanter & ardenter diligamus cœleſtia,atque fugiamus mala, omniumq́ue iſtorum adiutorem ſedulum habemus mediatorem illum Dei & hominum per quem impetrare cuncta poſſumus, dũ modo noſtra in eũ feruenter exardeſcat charitas, qui viuit & regnat Deus cum patre & ſpiritu ſancto per ſecula, Amen.

EVANGELIVM DOMINICAE IIII. A FESTO PENTECOSTES, LVCAE XV.

I N illo tempore, Erant appropinquantes domino Ieſu publicani & peccatores, vt audirent illum. Et murmurabant phariſæi & ſcribæ, dicentes, Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Et ait ad illos parabolã iſtam, dicens: Quis ex vobis homo qui habet centum oues, & ſi perdiderit vnam ex illis, nónne dimittit nonagintanouẽ in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inueniat eam? Et cùm inuenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens. & veniens domum, conuocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam quæ perierat. Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſupra nonagintanouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia. Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam vnam, nónne accendit lucernam & euertit domum, & quærit diligenter donec inueniat eam? Et cùm inuenerit conuocat amicas & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente.

Mar. 19. *Matt. 18*

HOMILIA PRIMA.

V Erbo ſimul & opere declarauit dominus veniſſe ſe ad conuertendum ſaluandúmque peccatores. ideo enim publicani etiam appropinquabant ad illum, qui in hoc natus erat homo, vt peccatores reuocaret, atque ob eam rem facilè paſſus eſt eos ad ſe accedere. huiuſmodi autem erant iſti pauperes, qui parati erant à peccatis recedere, & ad cœnam agni venire, vt Magdalena, Matthæus, Zachæus & illi de quibus hic dicitur, quia appropinquabant ad Ieſum, vt audirent eum. Ecce itaque geminos tibi in hoc euangelio peccatores: alii audire cupiebant domi-

Matt. 9.

num, alii etiam murmurabant; alii boni, hi damnati erant, quanuis & hos dominus ſalutaribus doctrinis cupiebat ad ſui cognitionẽ adducere. Appropinquabant ergo ad dominum peccatores, nõ pedibus tantũ corporis, ſed & mentis, vt iam poterat de eis dici, Vos qui à longe fuiſtis, propè
Ephe.2. facti eſtis. quando igitur Deo appropinquarunt, gratiã con
Iaco.4. ſequuti ſunt: iuxta illud, Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Quanuis enim diu Chriſto cohabitaſſent corpore, animo ab eo alienato & alibi peregrinante, nihil profuturum eis erat, ſicut neq; Iudæ nec Phariſæis profuit
Hiere 12 quicquam, ſicut propheta dixit, Propè es tu ori eorum, ſed
Eſa.29. longè à renibus ipſorum. & alius quoque, Populus hic labiis appropinquat, cor autem eorũ longè eſt à me. Quiſquis aũt toto corde accedit ad dominum, ad illum viciſſim dominus
Luc.15. venit per gratiam ſuam, imò & trahit illum, & obuiam venit ei, ſicut pater filio iſti prodigo. ſic Gregorius de Maria
Gregor. Magdalena, Quid, inquit, miramur magis, peccatricem, quæ venit, aut dominum qui attraxit, aut potius vtrunq; ? dominum per charitatem attrahentem, & peccatricem per pœ-
Hiere.3. nitentiam contritionemque cordis venientem: iuxta illud,
Oſeæ 11. Charitate æterna dilexi te, ideo attraxi te miſerans, cui ſuf-
Ioan.5. fragatur alterum iſtud, Funiculis traham eos, vinculis charitatis. Contrà autem peruerſis Iudæis dixit dominus, Non vultis venire ad me, vt habeatis vitam. Conſydera tamen exactius nõ ſimplices peccatores, ſed publicanos veniſſe ad dominum, qui tributa coëmerant, & in illorũ exactionibus
Super miſerè homines excruciabãt, autore Hieron. Quanuis qui-
Matth. dam eius fuerunt ſententiæ, vt publicanos iſtos telonearios
tom.4. Gentiles fuiſſe putarent, vt Tertullianus, quod Hieron re-
Luc.18. probat in epiſtola quadam ad Damaſum, eo quòd Dominus in euangelio parabolam poſuit de publicano & phariſæo ſimul aſcendentibus in templum. Profectò ſi ethnicus ille fuiſſet, neque in templum oraturus aſcendiſſet, neque iuſtificatus deſcendiſſet. Ad hæc Matthæus quoque Iudæus extitit & publicanus. Vos itaque etiam appropinquate domino, vt ſaluemini. Extende vt placet.

2 Aſcendentibus ad dominum peccatoribus, ſcribæ &
Gregor. phariſæi murmurare cœperunt. vnde Gregor. dicit, Vera iuſtitia compaſſionem habet, falſa indignationem, quomodo phariſæi fucata ſua pietate iis qui cõuertebantur ad domi-

num,indignabantur.Indignatur ecce peccator iuſto,& iuſtus iraſcitur peccatori,ſed diuerſis modis: hic amore iuſtitiæ,ille pompa ſuperbiæ.iuſtus enim quāuis exterius verba indignationis accumulat,intus tamen charitatis dulcedinē ſeruat. peccator tantū ſuperbit ex falſa iuſtitia, alios præ ſe contemnit,neque infirmis quicquā compatitur: & quo minus peccatorē agnoſcit,eo maior efficitur peccator. Huiuſmodi erant homines iſti phariſæi,qui ideo dominū cōtempſerunt,quòd peccatores reciperet. Peſſimum autem quid eſt,& Deo vel maximè exoſum,murmurare aduerſus peccatores, cùm conuerti volūt ad Dominum. Hinc Sapiens ait, Cuſtodite vos à murmuratione, & parcite linguæ à detractatione. Os enim quod mentitur,occidit animam. Verùm de iis qui plura in ſequenti dominica. Phariſæi autem gemina de cauſa murmurabāt,partim quòd tanta pietate Chriſtus peccatores reciperet,partim quòd cum eis māducaret, quod ille ſanè diuina faciebat benignitate & miſericordia. quanuis enim Deus odio habet peccatorem, humanā tamē naturā non odit,quam etiā ad imaginem ſuam creauit.hinc ille longanimis & patiēs diu ſuſtinet pœnitentiam eorum, venientes etiam placidus aſſumit, conuerſos ad ſe paterno fouet affectu.ſic ꝓpheta inquit, Benignus eſt & miſericors, patiēs & multū miſericors, præſtabilis ſuper malitia (præſtabilis hic placabilem ſignificat conſolatorē,planeq́; eum qui indulget & miſericors eſt,nacham hebraicè.) Hic etiā immenſa Chriſti pietas cognoſcitur. quāuis enim phariſæi exoſum habebant Chriſtū, eandē tamē ille eis quoq; q̄ publicanis exhibere paratus eſt miſericordiam. neq; duriter adoritur eos, ſed mitiſſimè docet vt ſanarentur, propoſita in hoc parabolā,qua declarat, quonam modo ille vellet peccatorem ſeruare hic in terra. 3 Eadem quoq; parabola docere eos voluit non murmurare aduerſus peccatores pœnitentes. ſi enim ſuper oue perdita,rurſusq́ue inuēta,animali vtique bruto & ad imaginem Dei non creato, gaudiū tantum concipitur, quantò magis ex homine pœnitentiam agente,creatura rationali,& qui ad imaginē Dei cōditus eſt, per peccatū tamen ſubſequēs deperditus,iuxta illud, Erraui ſicut ouis quæ periit,require ſeruū tuū, quia mādata tua nō ſum oblitus. Miraris autē quid ſibi dn̄s cum iis centū ouibus, & ex illis vna deperdita velit? Audi,quādo cētenarius

Sap.1. *Oſeæ.2.* *Theoph.* *Gene.1.* *Pſal.118.*

numerus eſt perfectionis, oues centũ rectè habuiſſe dicitur Deus, qui angelos & homines poſſedit: ex quo grege ouis vna tũc periit, quando homo per peccatum paſcuis excidit æternæ ſalutis. & eſſe quidem homines oues, teſtatur Pſal.

Pſal.74. cùm ait, Nos populus eius, & oues paſcuæ eius. ſic Deus per

Hier.34. prophetam inquit, Vos eſtis oues mei gregis, vos homines dicit dominus. Ex iis ouibus electis nimirum Dei creaturis deperiit vna primũ ſtatim in paradiſo, Adam cum vniuerſa

Eſa.53. poſteritate ſua, ſicut Eſaias oẽs nos errare dicit inſtar ouiũ, & quẽlibet declinare in viã ſuã. Angeli quidẽ permanſerũt in perfectione ſua, miſer autem homo excidit numero illorum. Et tamẽ vide hũc quoq; adhuc eſſe in numero. dicit enim dominus, Quum amiſerit vnam ex illis. Ecce quod & homo adhuc in numero centenario eſt, & inueniri poteſt, quamuis ſit perditus, atq; ad gregẽ reduci. nõ ſic aũt diabolus, qui planè iã hoc numero excidit, & irreuocabiliter deperiit. filius aũt Dei, ideo deſcendit de cœlo, vt ouẽ perditam quæ iam erat extra numerũ, quæreret, hominẽ ſcilicet, nõ aũt diabolũ quem, vt ſemel periit, ita deperditũ ſinit cũ

Heb.2. omni conſortio ſuo. ſic Paulus ait, Angelos non apprehendit, ſed ſemẽ Abrahæ apprehendit. filius enim Dei homo factus eſt, vt homines redimeret, non vt angelos lapſos reſti-

Theoph. tueret. Quantam itaq; habeat charitatem erga ouẽ deper

Grego. ditam, oſtendit, quũ ſubdit, Nõne relinquit nonagintanouẽ oues in deſerto? Oues illæ nonagintanouẽ, nouem ſunt chori angelorum, quos in cœlo reliquit. Quæris aũt cur hic dominus cœlum deſertũ vocitet, in quo tanta eſt angelorum

Dan.7. multitudo, vt dixerit Propheta, Mille milia miniſtrabãt ei,

Gregor. & decies centena milia aſſiſtebant ei. Reſpondetur verum quidẽ eſſe, quòd hic in terra locus aliquis cũ deſeritur, deſertus iacet & corruit: nõ tamen hoc modo Chriſtus deſeruit cœlũ, in quo Deus verus ſemper erat. ſed ideo etiã cœlum locus deſertus appellatur, quòd homo, cùm peccaſſet, ipſum deſeruit: vel etiã ſolitudo dicitur, quòd ꝓcul ab omni mundana turbatione longè ſegregatũ eſt, nõ ſecus ac cœnobiũ, licet à ſexcẽtis (vt olim res erant) fratribus inhabitetur, eremus tamen dicitur. Quando itaq; cœlũ pace & tranquillitate plenũ eſt, rectè deſerti nomine intelligitur. Sunt qui antiqua conſuetudine cœlũ hic deſertum dici putent, quoniã olim veteres in nemoribꝰ & deſertis magnis paue-

rint oues, vt filiis Iacob cũ pecoribus ſuis ex ſylua in ſyluã *Gene.27*
commigrabant, quando Ioſeph eos quærebat in Hebron &
Dothaim: ſicut & Moyſes oues ſoceri ſui in vaſtitatẽ deſer *Exod.3.*
ti agebat, vbi & paſcua ſunt meliora, & lupi deſũt ac fures.
Quum ergo in cœlo paſcua ſint optima diuinę amœnitatis,
ſicut teſtatur Chriſtus, cùm ait eum, qui per ipſum ingre- *Ioan.10.*
diatur, beatũ fore, intraturũ quoque & egreſſurum, atq; pa-
ſcua inuẽturum, rectè cœlum deſerto cõparatur: de quo & *Pſal.64.*
Dauid, Pingueſcent, inquit, ſpecioſa deſerti, & colles vber-
tate. Poſſent conſimiles rationes plurimæ cõgeri, verũ ego
iis ſuperſedeo, quoniã & Chriſtus in deſerto quinq; milia, *Ioan.6.*
& iterum quatuor milia hominum pauit, qui beatos omnes *Mat.15.*
paſcit in æterna patria. 4 Relictis itaque nonagintanouẽ,
vadit quæſitũ vnicam illã ouem, quæ perierat. Ita nimirũ do
minus noſter Ieſus Chriſtus per incarnationem ſuam venit
in hunc mundũ quærere ouẽ perditã, ſicut ipſe dixit ad apo
ſtolos, Exiui à patre & veni in mundũ. Et apud Matthæum,
Tantùm ego miſſus ſum ad oues perditas domus Iſraël. Id- *Ioan.16.*
ipſum prædixerat Propheta, inquiens, Ecce ego viſitabo o- *Mat.15.*
ues meas, ſicut paſtor viſitat gregẽ in die, quãdo erit in me- *Ezec.34.*
dio ouium ſuarum diſſipatarũ. atque hæc immenſa illa bõ-
nitas eſt & miſericordia Dei, qui nos oues ſuas tam clemẽ-
ter viſitare dignatus eſt. Et hoc eſt quod Zacharias inſtin-
ctu ſpirit9 ſancti dixit, Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri *Lucæ.1.*
in quibus viſitauit nos oriens ex alto. Quiſquis verè viſce-
ra illa diuinæ erga nos pietatis contẽplatus fuerit, admira-
ri ſatis non poterit, quòd diligẽter adeò nos Deus quęſiuit,
vt filium etiam ſuum, quem habebat vnicum, pro nobis im-
penderet. Vide ergo iſtius noſtri in quęrendo ſedulitatem, *Ioan.3.*
quòd non deſinit quærere tantiſper dũ inuenerit. Quo re-
ſpexit Eſaias, quum ait, In brachio ſuo cõgregabit agnos, & *Eſa.40.*
in ſinu ſuo leuabit, fœtas ipſe portabit. Ecce quàm propriè
propheta aſſiduitatẽ illius quaſi depinxit. congregat enim
oues diſperſas à lupo & à peccatis ſuis. congregat etiam in
iuſtificatione: quia qui cum Chriſto nõ eſt, diſpergit. & id- *Mat.23.*
ipſum cõgregare, eſt iuſtificare, ſicut alibi dixit, Hieruſalẽ,
Hieruſalem, quoties volui cõgregare filios tuos, ſicut galli-
na cõgregat pullos ſuos ſub alis, & noluiſti? Iuſtificatus igi
tur homo per gratiam Dei, defertur in ſinũ Dei, hoc eſt, in
illius pace & conſolatione, adeò vt in conſcientia ſua tã ſit

quietus, quàm qui caput puluillo imponit. Nam quòd ſinus
Luc.17. requiem ſignificet, vel ſolus nos docere poteſt Lazar⁹ in ſinum Abrahæ deportat⁹. & quia quies ſpũi tribuitur, arguit
Eſa.11. illud Eſaiæ, Requieſcet ſuper eũ ſpũs veritatis. & deinceps, Super quẽ requieſcet ſpũs meus, niſi ſuper humilẽ & quietũ? quoniã nihil eſt in mundo irrequietius conſciẽtia mala. Ad hæc cùm iam iuſtificatus quis eſt & quietus, tunc paſtor oues fœtas ipſe portat. Quænam illæ ſunt fœtæ? homines ex piis operibus bonis velut prægnantes. quũ enim illi ea ſibi conceperint animo, iuuãtur à Deo, vt perficere poſſint: iuxta illud quod canit eccleſia, Actus noſtros quæſumus domine inſpirando præueni, & adiuuando proſequere. & hoc eſt quod dicere volumus, de iſta diligenti inquiſitione, quam facit paſtor de ouibus, quas adeò diligit vt ad gregem centeſimum ſanctorũ angelorũ adducere modis omnibus percupiat, quibus vtinam nos adiungamur in cœlis, Amen.

HOMILIA II.

Murmurantibus contra dominũ phariſæis, eo ꝙ miſericorditer adeò peccatores reciperet pœnitentes, ipſe per parabolã docet ſe ideo veniſſe de cœlo, vt oues quæreret deperditas: quas vbi inuenerit, ait ſe cũ gaudio humeris ſuis impoſitas reportare ad reliquũ gregẽ.
Gregor. Ouem illam perditam dominus tũc humeris ſuis impoſuit, quando in illis crucem portauit, quando naturam aſſumpſit
Eſa.53. humanam, & peccata noſtra tulit, infirmitates ſimul & dolores noſtros geſtauit, attritus propter ſcelera noſtra. Verè enim animã ſuam & dedit in mortem, & cum iniquis depu
1.Pet.2. tatus eſt. Verè inquam peccata multa pertulit, qui & pro malefactoribus rogauit. Petrus quoq; clarè teſtatur, quomodo paſtor ille noſter ouẽ ſuam geſtarit. ait etenim, peccata noſtra pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, hoc eſt peccati noſtri pœnã & ſuppliciũ ſuſtulit. Sequitur ergo, vt nos mortui
1.Cor.6. peccatis, iuſtitiæ viuamus, cuius liuore ſanati ſumus. Meritò igitur nos glorificare viciſſim dominum debemus, portãtes
Ambro. dominum Deum in corpore noſtro. Ambroſius hæc Chriſti verba præclarè inducit, inquiens, Gaudeamus, quia ouis quæ in Adam perierat, in Chriſto rurſus tollitur. Humeri Chriſti, ipſa ſunt brachia crucis, & illuc repoſui ego peccata mea, ibidem etiam requieuit anima mea. quãuis er
Mat.26 go dominus magnis circũdatus erat doloribus & mœrori-

bus,ſicut ſuus teſtatur ſermo,Triſtis eſt anima mea vſq; ad morté,tamen cũ gaudio ſuſtinuit omnia: quiq; ex ſupplicij grauitate dolebat,de redemptione hominũ dici non poteſt quàm ſit gauiſus,teſte etiam Paulo,quãdo ait, Propoſito ſibi gaudio,ſuſtinuit crucem,confuſione cõtẽpta. atque Dauide,Exultauit vt gigas ad currendã viam ſuam. Dices,quid fieri poſſit,vt quis ſimul gaudeat & triſtetur? Sanè,neque enim contraria ſunt hæc,gaudere aliquẽ ex re alia,& ex alia triſtari.ſic Paulus quoq; ait, Excipientes verbum in tribulatione multa,cũ gaudio ſpiritus ſancti.ſic & Iacobus,Pro gaudio,inquit,ducite,cũ in tentationes incideritis varias.Id in omnibus martyribus contingit, qui licet dolores maximos ſuſtinuerint: inter omnia tamen hæc tormenta ex conſolatione interna ſpiritus ſancti gauiſi ſunt.ſic cũ gaudio ad crucem feſtinauit,eamq; ſalutauit Andreas, Laurentius prunas ardentes roſas eſſe reputauit,Eſtque hoc naturale,quòd vir bonus & fortis pro patria conſtanter occumbens, quamuis dolore non careat, tamẽ quia ex virtute mortem pro patria oppetit,idipſum cum gaudio facit.ſiquidem (iuxta Philoſophum)etiam omnis virtuoſè agens,delectabiliter operatur. Sic volunt doctores,quòd quãuis animæ in purgatorio detentæ, in immenſum torqueantur: multum tamen habent gaudij,dum & voluntatem diuinam agnoſcunt,& ſe illi per charitatem conformant:gaudẽtes etiam illam impleri,certæ interim ſalutis æternæ.Ita hic inquit dominus,Cũ gaudio imponit ouem humeris ſuis.Gauiſus eſt Chriſtus in paſſione ſua, & tamen dolenter triſtatus eſt, quoniam noſtra fortitudo gaudiũ eſt Deo. Aut qũo non gauiſus eſſet dominus de humani generis redẽptione,de victoria angelicæ ruinæ,de paterni mandati impletione? In ſumma,gaudium & triſtitia non contrariantur de diuerſis obiectis. 2 Quũq; ouẽ inuentam domũ retulerit,cõuocat ille amicos.ſic Chriſtus quoq, oue per paſſionẽ ſuam inuenta, rurſus aſcẽdit in cœlum:ibiq; amicos ſuos inuenit,totos choros angelorum: qui amici vtiq; ſunt Dei, quoniam ſeruant voluntatẽ ipſius conſtanter:vicini etiã ſunt,eo ꝙ fœlici obtutu claritatẽ diuinæ eſſentiæ vident ſemper. Ait autẽ ad illos, Gaudete & congratulamini mihi,quia inueni ouẽ meam quæ perierat. Ecce,non dicit,Cõgratulamini oui perditæ,iam rurſus inuentæ,ſed mihi, quoniam gaudium illius vita noſtra eſt.

Hebr. 12 *Pſal. 18.* *1 Theſ. 1* *Iaco. 1.* *1. Ethic.* *Neem. 8* *Gregor.*

Philip. 4 Quòd ſi Paulus gratulatus eſt probitati Philippenſiũ,quanto magis nobiſcũ gaudet Deus de fœlici pietatis profectu? ſic enim dixit Paulus: Fratres mei chariſſimi & deſideratiſſimi,gaudiũ meum & corona mea. Obiiciet aliquis hic quomodo angelos dicam⁹ iam amicos eſſe & vicinos, quos iam ſuprà diximus eſſe nonagintanouẽ oues in deſerto relictas, aut qua ratione ex ouibus tam repentè amici & cognati facti ſunt? Reſpondet Theophylactus, & dicit nos poſſe angelos gemina ratione conſiderare: altera, vt creaturam quõ omnis creatura Deo cõparata, vana eſt & beluina, atq; ſic etiam angeli oues Dei ſunt: altera verò, quando creaturæ ipſæ inter ſe conferuntur: & tunc creatura aliquid eſt, quæ comparata Deo,nihil eſſet:ſicut & ſi creaturã vnam alteri conferas, ipſa bona eſt,quæ ſi conferatur ad eſſentiam
Luc. 18 Dei,verum erit illud euangelicum,Nemo bonus eſt,niſi ſolus Deus. Ita hic angeli cõparati Deo, oues ſunt & ouibus etiam inferiores:collati autẽ hominibus,amici ſunt & vicini Dei. Quid multa? Angeli, cũ à ſummo paſtore paſcantur foueãtur & cuſtodiantur, meritò oues dicuntur: & tamen quãdo tam ſublimi modo donati & coronati ſunt à Deo, ipſius etiã gloriæ facti participes,& cohæredes exiſtunt æternæ ſalutis,verè vicini ſunt & amici Dei,ſicut & ad apoſto-
Ioan. 15. los ſuos dixit dñs,Vos ego dixi amicos,quia omnia quæ audiui à patre meo, nota feci vobis: ſicque omnes amici Dei ſunt,quotquot mandata illius ſeruant: iuxta illud, Vos amici mei eſtis,ſi feceritis ea quæ præcipio vobis. Et iam tandẽ parabolam iſtam concludit dñs, Dico vobis, quòd ita gaudiũ erit in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiã agente, q̃ ſuper nonagintanouẽ iuſtis, qui nõ indigent pœnitentia.
Gregor. Intelligit hoc Gregorius de peccatorib⁹, qui acta pœnitentia,tam ardentes fiũt in operibus bonis & feruentes,vt præſtent iis qui ſic lapſi nõ ſunt. Cuius generis extitit illa peccatrix Maria,cuĩ ideo dimiſſa ſunt peccata multa,quia dile-
Luc. 7. xit multũ. Sic Ambroſ. Fidelior,inquit,fact⁹ eſt Petrus poſt-
Ambro. quã fidẽ ſe perdidiſſe defleuit, & ideo maiorẽ grãtiã reperit
inter. 47 quàm amiſit. Quo pertinet & iſtud Pauli, Vbi ſuperabũda-
de fide uit delictũ,ſuperabundauit & gratia. Neq; verò pauci ſunt
Petri. qui præterita delicta conſequẽti lucro compenſant,vbi qui
Rom. 5. nõ cecidit,nullo tanto ducitur operum bonorũ ſtudio & a-
Gregor. more:ſicq; ille prior plus gaudij affert domino Deo,ſicut &

agricola illā terrā amplius amat, quæ poſt ſpinas vberes fruges profert, quàm eam quæ nunquā ſpinas habuit, & nunq̄ fertilem meſſem produxit. Atque ad hūc ſenſum nō eſt verbum hoc merè vniuerſale, quoniā non eſt gaudiū maius ſuper quocunque peccatore pœnitentiā agente, quàm ſuper quocunq; iuſto. Quot enim ſunt veſtrûm, qui pœnitentiam agitis diligenter de peccatis cōmiſſis? hic ſanè quanuis ideo de pœnitentia veſtra gaudēt angeli, & omnes ſancti in cœlis, non adeò tamen vt de virginibus non peccantibus. tantū abeſt vt magis gaudeant, vt ſuper Ioanne Baptiſta, qui in ipſo vtero matris eſt ſanctificatus, ſed mai⁹ gaudium habēt de peccatorib⁹, qui magno animi feruore cōuertūtur, quàm ſuper iis qui in magna delicta prolapſi non ſunt, & tamen ſe cum hoc non exercent in præclaris operibus miſericordiæ: tunc ſanè plus gaudent angeli ex illis, quàm iis. Atque hoc eſt quod dicit Ambroſ. Proficere illud debet cuique ad incentiua probitatis, ſi vnuſquiſque conuerſionem ſuā gratam fore credat cœtibus angelorum: quorū vt interceſſionē petere, ita offenſam vitare quiſque debet. Cura igitur quiſquis in peccato iaces, gaudio ſis angelis Dei de tua ad illū conuerſione. Sunt qui velint hic Chriſtū non loquutū dè eſſentiali gaudio, quaſi iſtud maius ſit ſup peccatore qui cōuertitur, quàm iuſto qui pœnitētia non eget, ſed de accidentali gaudio, de externa gratulatione & ſigno lætitiæ: ſicut clarè patet ex ſequenti parabola de filio prodigo, cui iam reuertenti occurrit pater, veſtiriq; eum iuſſit & calceari, & anulo inſigniri: idq; tantum tanto applauſu tantaq; omniū aggratulatione, vt ſenior etiā iſte indignaretur de gaudio, quod ſibi pater nunquā exhibuerat. Sicq; concluſio iſta cū priore expoſitione facilè concordat, quoniam effuſius gaudium habet Deus ſuper homine lapſo, & per paſſionē Chriſti reuocato, atque pœnitentiā agente, quàm ſuper nonaginta nouem, hoc eſt ſuper nouem choris angelorum qui nunquam ceciderunt, pœnitentiæ nullius indigi. Quanuis abſolutè loquendo, Deus non ideo ex quouis homine gaudium maius habet, quàm ſuper omnibus angelis: ſed ſicut mater quæ decem habet filios, ex quibus cæteris bene valentibus decimus ægrotare incipit, tunc ſanè plus curæ habet de illo reſtituendo, quàm reliquis conſeruandis: & maius gaudium concipit ſuper ipſo iam reualeſcente, quàm de cæteris qui-

Ambroſ.

Luc. 15.

non ægrotarunt:non quòd verè & eſſentialiter vnum iſtum decimum plus nouem diligat, ſed quia morbus in cauſa eſt, cur magis illi curæ ſit decimus vnus: quoniam voluntas materna maiori tum affectu, tum deſiderio fertur in ſanationé filii. Significantius etiam ſic dici poterit, quòd ſit maior charitas in affectu, non in effectu: quia maiori dilectione etiam quis poteſt munus facere. Conſimile huic eſt, Si fortè vicini tui filiolus frequens ſit tecum, & plurimus tibi cohabitet, ita vt aſſueſcas illius, ſit vt quum ille per ſe placidus ſit & gratus in omnibus, tibi quoq; charior efficiatur aliquo cognato: reuera tamen cognatus hic tibi charior eſt, quoniam propter illum plus quàm pueri iſtius nomine faceres. & tamen ſi fortè contingeret apud te mori puerum, futurum eſſet, vt plus ex illius quàm cognati morte doleres, ob illam diuturnam conſuetudinem pueri, plus mouentem animum tuum, quàm faciat cognatus à te ſemotus. Atq; ex hoc fundamento intelligi poteſt, quomodo Chriſtus Petrum quadam ratione plus alijs dilexerit apoſtolis, & quo pacto Ioanné. ſed hæc aliàs. Gaudiũ itaque erit in cœlis ſuper vno peccatore pœnitentiã agente, gaudium inquam erit, quia noua

Iob vlt. gaudij materia & ratio gaudendi: ſicut Iob poſt multas tribulationes & ærumnas ad extremũ opulentior, & cũ magno gaudio magnificétior factus eſt, quàm ſi miſer nunquã fuiſſet: quoniam quæcunque habuerat, Deus illi dedit duplicia.

Tob.11 Similiter & cũ Tobias reuerſus eſſet ex Rages, maius factũ eſt parenti vtrique gaudiũ, quàm ſi nunquam abiiſſet. Ipſi quoq; Tobiæ à cæcitate reſtituto lætitia maior erat, quàm ſi cæcus non fuiſſet. Sed nunc iã rationes aliquot ſubnectamus, quur angeli de noſtra conuerſione tantopere gaudeãt.

Pſal.109 1 Eo quòd vident per homines ruinas ſuas impleri, ſicut

Aug. in ſoliloq. iam ſuprà ex Dauide induximus. 2 Quoniã ciues ſunt ait Auguſt. beatæ ciuitatis perpetuæ Hieruſalem, in hoc miſſi ad nos, vt confortent & muniant nos, atq; orationes filiorũ offerant in cõſpectu Dei. Quando igitur anima relicto inſtinctu diaboli ſpiramen bonum ſui angeli ſequitur, atque pœnitentiã agit, tunc ſanè gaudet ille, miniſteriũ ſuum atque cuſtodiã bene ſucceſſiſſe. Et ſicut angel⁹ de homine ſuo

Eſa.39. triſtatur, quũ peccat, iuxta illud, Angeli pacis flebant ama

Eſa. vlt. rè: ita dum reſurgit, lætatur rurſus, dicente propheta, Gaudete omnes qui doluiſtis ſuper eam. Atque hoc modo in cœ

lis angeli gaudebunt de fœlicitate hominis, qui ſua cuſtodia ſit ſaluatus. Qua de re plura in feriis Michaëlis.

3 Conſtat militiam & bellum eſſe inter Chriſtum & diabolum. vtrinq; igitur exercitus eſt, quia vtrinq; prælíũ mutuusq́; conflictus, bonorum apud Chriſtum, & malorum qui partes diaboli tuentur: vt iam meritò chriſtianũ hominem Paulus iubeat laborare, vt bonũ Chriſti militem. In cohorte ergo malorũ cùm ſit peccator, hic ipſe quum pœnitentiã agit, ad Chriſti vexillum conuertitur. hinc gaudium angelis eſt, exercitum ſuum augeri vidẽtibus, & iſtum diminui, quæ nõ parua etiã gloria Chriſti eſt, qa in multitudine populi dignitas eſt regis. Eſt eadẽ quoq; gloria magna patris, dum videt in anima hominis enaſci ſpiritũ ſalutis, ſicq́; illũ fieri filium Dei per gratiam ſuam, cuius nobis poteſtatẽ dedit dominus. Gaudet & lætatur Deus filius, videns efficaciã ſuæ paſſionis & effuſi ſanguinis virtutem, ſicut in hac parabola docemur exemplo ouis deperditæ. Gaudet inquã ille imaginẽ ſuã in anima pœnitẽtis rurſus reformari & agnoſci, quod in parabola drachmæ inuentæ inſinuatur. lætatur & ſpiritus ſanctus, dum in conuerſione peccatoris templum denuò acquirit pene dirutũ, nunc reſtauratũ, quod & Paulus obſeruauit, dicens, Neſcitis quia templũ Dei eſtis vos, & ſpiritus Dei habitat in vobis? Non poteſt aũt ſpiritus ille ſanctus habitare in anima, niſi prius expulſo inde diabolo per pœnitentiã. Magno quoq; gaudio inſuper ducitur ſpiritus ſanctus, eo quòd membrum denuò adipiſcitur quod viuificet, dicente itidem apoſtolo, Neſcitis quia membra veſtra templũ ſunt ſpiritus ſancti, qui eſt in vobis? Sic ergo membrum quod per peccatum ſegregatũ erat à corpore Chriſti, per pœnitentiam & gratiam ſpiritus ſancti reuiuiſcit, rurſusq; viuificatur. quamobrem Paulus omne peccatum extra corpus Chriſti eſſe perhibet. cuius quidem ratio hæc eſt, ꝙ peccator amplius non eſt (idque per peccatum) de myſtico & ſpiritali corpore eccleſiæ, quod per ſpiritum ſanctum viuificatur. Iam ne igitur videtis chariſſimi, quantum gaudium, quàm læta gratulatio, quàm feſtiua ſolennitas ſit in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agẽte? Et vos itaque conuertimini ad dominum, vt de pœnitẽtia veſtra angeli ſanctique omnes lætentur, ipſeque adeò gaudeat Deus pater, Deus filius, Deus ſpiritus ſanctus, Amen.

2.Tim.2 *Prou.14.* *Eſa.26.* *Ioan.1.* *Luc.15.* *1.Cor. 6.* *1.Cor. 6.* *Ibidem.*

HOMILIA III. EIVSDEM dominicæ.

Magni & graues erant peccatores phariſæi, ſed tamē vitam egregiè fucatā,à cæteris ſeparatā hominibus, & ſcilicet ſpiritualem viuebant, ipſi ſibi optimi pla neque ſanctuli viſi,reliquos præ ſe homines omnes cōtem nebant,neminem meliorem rati iis,qui ſuæ farinę eſſent & Luc.15. ſortis. Quamobrem murmurarūt,conſpicati peccatores & publicanos appropinquare ad dominum. Quibus ille rurſus per parabolas oſtēdit,eos congaudere ſibi debere,quòd ouē perditam,hoc eſt,hominem lapſum ruiſus inueniſſet. & ite rum in alia,Quæ mulier habens drachmas decem,ſi perdiderit drachmam vnam, nōne accendit lucernam& euertit (Vaticanū habet euerrit, licet Grego.cōſtanter legat euer tit)totam domum,& quærit donec inueniat illam? Vult di cere dominus,Si tanta diligentia mulier quęrit drachmam vnam deperditam,tantoque gaudio ducitur quum inuenerit illā,quantò rectius filius Dei ſumma cū diligētia hominem quæſiuit deperditū? & ſicut nemo aduerſus mulierem de ſua diligētia remurmurat, ita neq; erga Chriſtū murmuret quiſquam, quòd tam operoſè peccatoré ad ſe attraxerit, Gregor. ſed illi potius gratuletur. Qui ſignatur per paſtorem, inquit Gregor.ipſe & per mulierē,Chriſtus Ieſus,qui & Deus Ambro. verus & Dei ſapientia eſt. Atq; quanuis Ambroſius per mu Theoph. lierem eccleſiam intelligit, eiuſdem tamen cum Gregor. ſententiæ eſt & Theophylactus.ait enim,per mulierem ſapientiam accipe & virtutem Dei patris, dominum Ieſum, Prou. vl. qui nimirum mulier illa eſt,de qua Sapiens,Multę,inquit,filiæ congregauerunt diuitias,tu ſupergreſſa es vniuerſas.

Habet autem mulier hæc drachmas decem. Drachma ſeu numiſma iuſtum habet pondus,veram imaginem, & inſcriptionem.atq; iis quidem creaturæ rationales ſignificantur, Gene.1. quæ ſecundum intellectum & voluntatem conditæ ſunt ad imaginem Dei,ſicut de homine expreſſè teſtatur Geneſeos hiſtoria. Et angeli itaque & animę hominum ſupremi regis continent imaginem, quæ principio quidem ponderoſa ſa- Eccleſ.15. tis erat. indiderat enim ei Deus verum ponderis granum. ſiquidem iuxta ſeipſum veſtiuit omni virtutum genere hominem. Cuiuſmodi verò ſit hæc inſcriptio,ſatis(vt opinor) complectitur in ſe lex naturæ omnibus nobis innata, co-

gnitio Dei inſcripta cordibus noſtris:iuxta illud,Signatum *Pſal.4.*
eſt lumen vultus tui domine ſuper nos. multum enim tum
ſcientiæ tum ſapientiæ inſcripſit Deus huic ſuo numiſmati.
fuerunt aũt drachmæ decem:angelorum nouem, vna hominum,
eamq́; vnicam amiſit mulier,quando homo ad imaginem
Dei creatus,per peccatũ recidit à ſimilitudine Dei,
tuncq́; impreſſum ille amiſit inſigne,tunc etiam ſcriptura
eius obſcurata eſt:planeq́; factũ eſt huic drachmæ,quod filiis
Sion,qui(vt ait propheta)quum eſſent inclyti & amicti *Thre. 4.*
auro primo,reputati ſunt in vaſa teſtea opus manuum figuli.
Et hoc eſt quod dicit Auguſt.Si homo ſeruaſſet bonum *Auguſt.*
quod in illo creauit Deus,hoc eſt,imaginem,ſemper laudaret
Deum. Obiicies autẽ, Quanuis peccatores ſimus,manet
tamẽ in nobis anima,neq; illa amittit imaginẽ,manente
vtique eſſentia animæ,intellectu & voluntate.Reſpondeo
& dico geminã eſſe imaginem Dei,alterã perfectã,integram,
beneq; formatã:& ea in bonis tantũ eſt, vbi imago
Dei per charitatem & gratiã formatur redditurq́; pulcherrima.
Verùm hanc,prohdolor, amiſit homo per peccatũ,
ſicut ait Dauid,Imaginem eorũ ad nihil rediges. Et de hoc *Pſal.72.*
Paulus,Sicut,inquit,portauimus imaginem terreni,hoc eſt, *1.Cor.15.*
Adæ præuaricatoris:ita portemus & imaginem cœleſtis.&
de hac Auguſt.loquitur,quoniam illam amiſit Adam. Altera
eſt eſſentialis imago, ſiue formata ſiue informis,non refert,
illamq́ue habemus omnes: veruntamen & ipſius inſigne
obſcuratum eſt,neque ita patet in peccatoribus, & adhuc
minus in damnatis:& hoc eſt illud Dauidicum,In imagine *Pſal.38.*
pertrãſiit homo. licet enim quis peccet, animã tamen
adhuc ſuam habet,adhuc intellectu & voluntate nõ caret:
quæ tria ſunt ipſa eſſentialis imago Dei,de qua plura in homiliis
de Trinitate. De imaginis autem huius deformitate
inquit propheta,Denigrata eſt ſuper carbones facies eorũ.

2 Quum itaque amiſerit mulier drachmam,lucernã accendit,
quod & ſpiritualiter factitatum eſt, quando Dei ſapientia
apparuit in humanitate,lucerna ſiquidem lumen in
teſta eſt,lumen verò in teſta eſt diuinitas in carne.Quoniã *Gregor.*
& Chriſtus ipſe corpus ſuum teſtã appellat,dicens per Dauidem,
Aruit tanquam teſta virtus mea. ſicut enim teſta in *Pſal.21.*
fornace paratur ad ignem, ita Chriſtus corporis ſui teſtam
vſſit igne paſſionis.vnde & confirmatus eſt ad robur reſur-

rectionis. Theophylactus, Accendit, inquit, lucernam, ſuam carnem. ſicut enim lucerna quãuis ſit ex terra, illuminat tenebroſa per lucẽ quam recipit: ita & caro domini, licet terrena eſſet lumine deitatis ſuę, quam in ſe recepit, apparuit.

Eſa.62. Reliqui doctores ſimilitudinem hanc adhuc pulchrius illuſtraut, dicuntq; lampadem eſſe corpus Chriſti: filum ardens, animam: & plenitudinem gratiæ, oleũ: lumen, diuinitatẽ, vt inquit Eſaias, Egrediatur ſicut ſplẽdor iuſtus eius, *Theoph.* & ſaluator eius vt lampas accẽdatur. idque adeò neceſſariũ erat, quoniã homo, qui iam lumẽ amiſerat proprium, inueniri niſi alieno lumine non poterat. Euerrit autem mulier domum quàm poteſt diligentiſſime, tãtiſper dum inueniat drachmam. atque hoc eſt quòd omnis mundus velut Augiæ ſtabulum repurgatus eſt à peccato, quoniã cùm primùm diuinitas manifeſta eſt per carnem, omnis noſtra conſcientia *Ioan.1.* perturbata eſt agnitiõe noſtræ culpæ, eo quòd Chriſtus ille eſt agnus Dei, qui tollit peccata mũdi. Sic & nos expurgare debemus conſcientias noſtras vera cõfeſſione & pœnitentia, atque ad iſtius mulieris exemplum diſquirere ſingulos angulos diligẽtiſſimè, quatenus imaginem Dei in nobis immaculatam conſeruemus. Quod etiã facilè fit, accenſo tantum pri' lumine, quo poſſimus deſpicere vias omnes, actiones quoque & rationes ſimul ac circunſtantias peccatorũ. ſiquidem quod à lumine arguitur, ab eodẽ & manifeſtatur. *Ephe.5.* Sed & Chriſtus ipſe drachmã hanc quæſiuit accuratiſſimè, vtque in quærendo melius colluſtraret omnia, lumen quod *Luc.11.* accendit ipſe, etiam ſuper candelabrum poſuit, vt cæteri quoque melius viderent. lumen quoq; diuinitatis ſuæ quod in humana natura abſcõderat, in crucem erexit Chriſtus, vt ſic vltra omnes eleuatus, ab omnibus videretur. Vſqueadeo nos ille dilexit, vt ne proprio quidẽ parceret ſanguini ſuo, quin effunderet. Poteſt etiam per lumen lux intelligi euangelicæ doctrinæ. quãdo enim antehac tenebrę penes Gentes, legis aũt vmbra tantùm fuerat apud Iudæos, rectè Chriſtus lumen accendit ſuæ diuinæ veritatis, vnde & Ioannes *Ioan.1.* dixit, Lex per Moyſen data eſt, gratia aũt & veritas per Ie*Mala.4.* ſum Chriſtũ facta eſt. atq; hinc etiã filius iuſtitia à propheta dicitur. 3 Sequitur, Et quum inuenerit, cõuocat amicas & vicinas, dicẽs, Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram. Mulier hæc, ſapientia Dei, filius

Dei,quum drachmam inuenerit perditam,hominem miſe-rum,peccatorem iſtum infœlicem, gaudet ſanè & gratulatur,neq; immeritò.ſiquidem non mediocris eſt drachma,in qua principis eſt figura, atque ideo imago regis cēſus eſt ecclesiæ. Oues autem nos ſumus,atque in hoc rogare Deū debemus,vt clementer nos reuocet ad aquas reparationis.Oues inquam ſumus, & ideo pro paſcuis clamemus ad dominum. Drachmæ ſumus,quapropter nos decet habere pretiū redemptionis.filii ſumus,feſtinemus itaq; ad patrem, ſicut hic deinceps parabola inducitur duorum filiorū.Gregori⁹, Euerſa,inquit,domo inuenitur drachma: quia dum purgatur cōſciētia hominis, reparatur in homine ſimilitudo creatoris. purgatur, intellige per pœnitentiam. Conuocat illa amicas,hoc eſt,ſpiritus angelicos, congaudentes vtique ſapientiæ diuinæ,de inuenta drachma deperdita,& reuocata in vitam æternā.Neque multum hæc explicatio diuerſa eſt à ſuperioris parabolæ declaratione. Gaudium enim fuit & Chriſto & ſupernis virtutib⁹,quæ amicæ ei⁹ & vicinæ ſunt, quia & ipſæ incorporeæ,& aſſiſtunt ante thronum ſapientiæ Dei, teſtante Daniele. Omnes igitur illæ lætantur ob drachmam inuentam,hoc eſt,quòd miſeri iſti & exules filii Euę,gratia Dei adiuuante,ex hac valle lachrymarū ad gloriam reuocati ſunt ſalutis æternæ. *Ambroſ.* *Gregor.* *Theoph.* *Dani.7.*

Per iſtam mulierem nonnulli eccleſiam ſanctam intelligunt,quoniā & ea oues deperditas,drachmam quoq; quærit amiſſam: accendit etiam luminaria tum ſalutaris prædicationis,tum piæ orationis,tum bonorum exemplorum. iſtis enim tribus nos quærit eccleſia. Qui autem ita ſentiūt,textum hunc ſic tractant,quòd in priore parabola ſignificetur, quomodo Chriſtus oues ſuas quærat redemptione ſuæ paſſionis: poſteriore autem,quo pacto ſancta mater eccleſia filios ſuos perditos quærat prædicatione, oratione & exemplo. Et deinceps in tertia iſta filii prodigi,quomodo pro ſe quiſque ſuam quærat fœlicitatem.

Eſtque hæc expoſitio piæ meditationi commodiſſima. Nam ſi fundamentum inſpicias, tria hæc neceſſaria ſunt ad conuerſionem peccatoris,hęc continuè ſine vlla alia intermixtione dominus coniunxit.(habes hic materiā prædicandi per totam quadrageſimam.)Siquidem ante omnia oportet præcedat meritum paſſionis CHRISTI, ſine quo

Ioan. 14. opera noſtra, quantũuis in ſe bona, vana futura ſunt. ſiqui-
1. *Tim.* 2 dem ad patrem niſi per Chriſtum, peruenire nemo poterit,
qui vnus eſt mediator Dei & hominũ, homo Ieſus Chriſtus,
qui ſemetipſum dedit in redemptionẽ pro omnibus. Quum
itaque vnus ille mediator ſit redemptionis, quid mirũ ſi ſe-
ipſum prima ſtatim parabola propoſuit, quãdo & ipſe præ-
cipuus eſt, qui oues ſuas inquirit, imò & oſtium ouium exi-
Ioan. 10. ſtit, quo quiſquis ingreſſus fuerit, ſaluabitur? Quòd ſi igitur
ipſe oſtiũ eſt, meritò de iuſtificatiõe dicturus, à ſeipſo exor
Ioan. 19. ſus eſt. Quod autem de muliere ſequitur, facilè ad eccleſiã
Epheſ. 5. catholicã referri poteſt, ſponſam Chriſti, ex cuius etiam la
Apoc. 11 tere in cruce nata eſt, ſicut in multis locis tum Paulus tũ Au
guſtinus clarè teſtatur. Quòd ſi itaque mater illa eſt, vtique
filiorum ſuorũ ſalutẽ deſyderat, atq; ideo drachmam quærit
amiſſam. Cuius quidẽ tam efficax eſt oratio, vt mundus to-
tus, quàm eſt impius & ſceleratus, periret ſicut tẽpore Noe,
& ſicut quinq; illæ ciuitates tempore Abrahæ niſi tam piè
& diligenter ſancta mater eccleſia pro ſuis filiis oraret. Etſi
aũt iam Chriſtus pro peccatoribus mortuus ſit, & eccleſia
pro iiſdem orauerit, tamẽ neceſſariũ adhuc eſt, vt peccator
Auguſt. qui rationis eſt cõpos, etiã quod ſuũ eſt, faciat. Qui creauit
te ſine te, nõ iuſtificabit te ſine te. Atq; ideo prioribus dua
bus tertiã adhuc parabolã adiũxit dñs de filio prodigo, qui
hominis pœnitentis quidam velut archetypus eſt, aptiſſimè
repræſentans, quomodo ille peccando alienatus ſit à Deo,
quomodo in ſeipſum digreſſus, pœnitentiam meditetur, &
quõ ad patrẽ veniẽs, ſit peccata confeſſus: Pater, exclamans,
peccaui in cœlum & coram te. His itaq; tribus parabolis be
ne penſatis, habes quicquid neceſſarium eſt ad agendũ pœ-
nitentiam. Verè eñ ouis perdita eſt peccator, amiſſa drach
Eſa. 51. ma filius prodigus. Quẽ vt quęrendo inueniret Chriſtus, fa
ctus eſt ouis, & quidem huiuſmodi, quæ nõ aperiat os ſuum
dum ducebatur ad ſupplicium. Et ſicut filius Dei inſtar ouis
pro peccatore oblatus eſt, ita etiam factus ille eſt drachma
quędam. homo enim qui iam ſemet diabolo obſtrinxerat, vt
iterum redimeretur, hac ipſa opus habebat drachma. Vnde
1. *Pet.* 1. & Petrus ait, Non corruptibilibus auro & argento redem-
pti eſtis de vana veſtra conuerſatione paternæ traditionis,
ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati & incõtamina
ti Chriſti. Trib⁹ quoq; iis parabolis, tria vitia capitalia de-

clarare voluit dominus, oue perdita inſinuans ſuperbiam, amiſſa drachma auaritiam, filio autem prodigo luxuriam. Neque hic finis, verùm & pluribus modis exponi poſſent illa Chriſti verba, quæ quidem tam ſucculenta & omnino ſunt vberrima, vt nemo illa vel ſatis perſcrutari, vel planè enucleare poſſit. (potes itaque ſuperiora latiſſimè extendere, & plures ex iis facere ſermones) ſed nos iam claudamus riuulos, dicamúsque cum domino, Sic gaudium erit angelis Dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. Atque ideò oremus dominum, vt ipſe quoq; nos oues ſuas perditas clementer viſitare dignetur, humerisque ſuis imponere, & ad gregem deferre angelorum in æterna gaudia. Deinde incẽdere etiam velit lumen gratiæ ſuæ cœleſtis, qua adiuti, expurgemus omnes conſcientiæ noſtræ angulos: ſicque iterũ inueniamus drachmam deperditam, vera omnipotẽtis Dei imagine inſignitã, vt ſic & angeli nobiſcum & viciſſim nos cum illis perpetuò gaudeamus in æterna ſecula, Amen.

DOMINICA V. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM LVCAE. VI.

IN illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter cœleſtis miſericors eſt. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimittite, & dimittemini. Date & dabitur vobis. Menſuram bonam & confertam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum. Eadem quippe menſura qua menſi fueritis, remetietur vobis. Dicebat autem & illis ſimilitudinem: Nunquid poteſt cæcus cæcum ducere? nónne ambo in foueam cadent? Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. perfectus autem omnis erit, ſicut magiſter eius. Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo eſt, non conſyderas? Aut quomodo potes dicere fra-

Mat. 7. Ma. 7. 15 Mar. 4. Mat 7. 10 Ioã. 13. 15

tri tuo: Frater, ſine eijciam feſtucam de oculo tuo, ipſe in
Ioan.13. *oculo tuo trabem non vides? Hypocrita, eijce primùm trabem de oculo tuo, & tunc perſpicies vt educas feſtucam de oculo fratris tui.*

HOMILIA PRIMA.

PAulò ante hoc euãgelium retulit Lucas Chriſtum elegiſſe duodecim apoſtolos, & iiſdem nomina indidiſſe, vt nouo quodam & priſcis quondam ſeculis inaudito nomine vocarentur apoſtoli. Poſt hæc multa ſalutaria documenta, quæ illis dedit Chriſtus tanquam futuris prælatis, & vniuerſis mundi doctoribus, inter hæc omnia illud quoque, dilectiſſimi in domino, continetur euangelium, quo multa docentur, quæ pauculis verbis explicari non poſſunt adeò enim ſunt vberrima. Et nos ita illa ſingulatim decerpamus. Eſtote, inquit dominus, miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt. Multa iam anteà dixerat dominus de dilectione proximi, de diligendis etiam inimicis, de benedicendis qui nobis maledicunt, de orando pro iis qui nos contemnunt, de dando quibuſcunque petentibus, de commodando & mutuando ſine vſura, & quòd hoc modo filij Dei futuri eſſemus, qui & ipſe mitiſſimus eſt. Atque ſuper iis omnibus ita concludit, Eſtote miſericordes, &c. Quæ ſanè verba, vt ſunt breuiſſima, tamen duo maxima complectuntur, miſericordiam ſcilicet Dei & noſtram. de vtraque nos pauca dicamus. Et principio quidem, exhibere proximo noſtro miſericordiam, nõ tantùm bonum eſt & ſalutare, ſed & neceſſarium & Deo beneplacitum, ſiquidem opus iſtud eſt ex ſummis virtutibus, quanuis contemnatur ab omnibus. Beatus enim qui intelligit ſuper egenũ & pauperem. Quid multa? Omnis ſumma diſciplinæ chriſtianæ in miſericordia & pietate eſt. Et ſuper Lucam, Miſericordia eſt plenitudo virtutum: ideò non publicanus, non miles excipitur, nõ agricola vel vrbanus, nõ diues vel pauper: omnes in communi admonentur, vt conferant non habenti. Euolue vniuerſam ſcripturam, & non inuenies ſpiritum ſanctum aliquod opus tam diligenter admonuiſſe, vt orationem & miſericordiam, atque nulli operi toties tum remiſſionem peccatorum, tũ vitã promiſiſſe æternam. Ecce

Ambro. ſuper epiſt. ad Titum.

enim per prophetã clamat dñs,imò & per ſeipſum, Miſericordiã volo,non ſacrificium. Clamat quoq; per Eſaiam,& ait,Cũ effuderis eſurienti animã tuã & animã afflictam repleueris,orietur in tenebris lux tua,& tenebræ tuæ erũt ſicut meridies.frange eſurieti panem tuũ, & egenos vagóſque induc in domũ tuam,cùm videris nudum,operi eum,& carnẽ tuã ne deſpexeris. Multa etiam alia reperies ibidem. Quo nomine eccleſia hunc locũ propheticum per totũ tempus quadrageſimæ vſurpat in Primis & Completorio,quaſi dicere velit,Non placebunt Deo veſtra ieiunia, nõ oratio, non pœnitẽtia quoque ipſa,niſi & miſericordes ſitis.Atque hoc eſt quod Sapiens dicit, Ne contẽnas dare eleemoſynã. Nullũ diem ieiunij ſinat abire quilibet chriſtianus, quo nõ elargiatur eleemoſynã & oblationem ſuam. Neq; diẽ dominicũ quiſquã prętereat,quo non pauperibus det eleemoſynã.O quàm ſalubre foret pauperi quotidiè dare eleemoſynã, die quidem dominico in honorem trinitatis,die Lunæ pro ſalute omniũ animarum,die Martis in gloriã angelorũ & ſanctorum omniũ , die Mercurij ob miſericordiã & æternã ſapiẽtiã Dei,die Iouis propter venerabile ſacramẽtũ,feria ſexta ad honorandã paſſionem Chriſti,& vulnera eiuſdem glorificãda.ſabbato autẽ, ad gloriam virginis matris , Annæ & Ioſeph.Eſſe verò eleemoſynã tam frugiferã, age paucis explicemus propter vulgus hominũ ſimpliciorum,quoniã ex diuitibus non eſt quod ſperemus in hac parte ſalutem,ita clauſæ ſunt manus illorum pauperibus. Audiamus ergo immenſam eleemoſynæ virtutem & efficaciã.

Oſee. 6. *Matt. 9.* *Eſa. 58.* *Eccl. 7.*

1 Per eleemoſynam acquirimus liberationẽ ab omnibus malis & periculis huius vitæ. Hinc enim eo lubẽtius exordior,vt videatis hic quoque tam nihil deperire ex eleemoſyna veſtra,vt ſummum ex illa lucrum ſperare debeatis. Ecce enim inquit Dauid,Beatus vir qui intelligit ſuper egenũ & pauperem , in die mala liberabit eum dominus. Dominus conſeruet eum,& viuificet eum & beatum faciat eum in terra , & non tradat eum in animam inimicorum eius. Dominus opẽ ferat illi ſuper lectũ doloris eius , vniuerſum ſtratum eius verſaſti in infirmitate eius. Vnde ſcutum quoque dicitur eleemoſyna aduerſus omne malũ. Super ſcutũ, ait Sapiens , potentis & ſuper lanceam aduerſus inimicum tuũ pugnabit eleemoſyna.(ecce quod & milites debẽt dare

Pſal. 40.

eleemoſynā) Conclude igitur eleemoſynā in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo In morte quoque
Aug. ad eremi. & Hiero. ad Nepotianum. cōſeruat hominē eleemoſyna, ita teſtante Auguſtino cùm ait, Nō memini me legiſſe, mala morte mortuum, qui libēter opera charitatis exercuit. habet enim multos interceſſores, & impoſſibile eſt preces multorū non exaudiri. Cōtrà, quiſquis durus eſt, & nihil min⁹ q̄ immiſericors, duriter memoria mala emoritur. Quo facit iſtud Dauidicum, Pereat memoria eius de terra, quoniā nō recordatus eſt facere mi-
Pſal 108 ſericordiā. diuitiæ inquit Ambroſius, hominis nō ſunt, quas
Ambro. ſecū ferre nō poteſt: tātū miſericordia comitatur mortuos. Poſt mortē quoq; cōſeruat hominem eleemoſyna ab omni
Tob. 4. malo iudicij nouiſſimi. Sic enim Tobias ait, Sí multum tibi fuerit, abūdanter tribue: ſi exiguū tibi fuerit, etiā exiguum libēter impartiri ſtude. præmiū enim bonum tibi theſaurizas in die neceſſitatis, quoniā eleemoſyna ab omni peccato & à morte liberat, & nō patietur animā ire in tenebras.
Pſal. iii. Eleemoſyna in extremo iudicio nos tuebiī, imò & aduocata noſtra erit, teſte Dauide qui dicit, Iucūdus homo qui miſeretur & cōmodat: diſponet ſermones ſuos in iudicio, & in æternū nō cōmouebitur. In memoria æterna erit iuſtus, ab auditione mala nō timebit. A qua auditione? ab illo, inquit
Auguſt. Auguſtinus, tremendo iudicio Dei, quod qui à ſiniſtris ſiſtētur, audiēt, Ite maledicti in ignē æternū. Quod vt audituri nō ſunt boni, ita hic tantū horrēt tremuntq; mali & immi-
Iacob. 2. ſericordes: quoniā iudiciū ſine miſericordia erit illi, qui hic nō facit miſericordiam. 2 Neque verò tantùm ad vitanda mala cōducit miſericordia, ſed & per illam conſequitur homo bona temporalia, & fœlicitatem quoq; huius ſeculi. Id ideò repeto, vt magis pungam animos auarorum, qui quas corraſerunt diuitiolas nolūt expēdere, metuentes ne fortè fiant pauperiores. dicunt enim, Qui bona ſua etiā propter Deū elargitur pauperi ante meridiē, poſt meridiē mendicabit ipſe. Eſt autē hoc extremæ diffidentiæ argumentum, quā iſti erga Deū habent & verbū illius ſanctū: cū in propatulo ſit, Chriſtum toties contrariū docuiſſe. Ecce enim di-
Lucæ. 9. cit, Date, & dabitur vobis. & apud Matth. Centuplum in-
Mat. 19. quit, accipiet. Dico ergo contra auaros iſtos & lucripetas. Quiſquis in hac vita libenter eleemoſynam impartitur pauperibus, ei nihil deficiet. quicquid neceſſariū habet ad

vitæ ſuſtentationem. Idq; adeò apertè teſtatur Salomon, cũ ait, Fœneratur domino, qui miſeretur pauperis, & viciſſitudinẽ ſuam reddet ei. & deinceps, Qui pronus eſt ad miſericordiam, benedicetur: de panibus enim ſuis dedit pauperi. Sed & Sapiẽs ait, Qui facit miſericordiam, fœneratur proximo. Præclarum autẽ eſt illud verbum Salomonis, Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt: alij recipiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt. Et in alio loco, Qui dat pauperi, nõ indigebit: qui deſpicit deprecantẽ, ſuſtinebit penuriam. Et vos itaq; chariſſimi, date eleemoſynã. ecce enim ſponſorem habetis certiſſimum Chriſtum ipſum, à quo quicquid expoſueritis, fide optima recipietis, modò ne nimium contrahatis manus pauperibus, neque nimis parci ſitis pauperibus. Quin potius eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt. Date pauperibus, rurſúſq; dabit vobis Deus. Eſtote miſericordes, & miſericordiã conſequemini. neq; enim Deus eleemoſynæ veſtræ obliuiſcetur, teſte Sapiente, Eleemoſyna patris non erit in obliuionem, ita nec reliquę eleemoſynæ. 3 Sed neq; mediocriter prodeſt eleemoſyna ad redemptionem peccatorũ & ſatisfactionem pro iiſdem. Ita Chriſtus ait, Date eleemoſynam, & omnia munda erunt vobis. Et Tobias multis quoque modis declarans idipſum filio ſuo, inquit, Eleemoſyna redimit à morte, mũdat à peccato, & facit inuenire vitam æternã. Atque iſtiuſmodi locis tota vndiq; abundat ſcriptura. ſicut enim initio diximus, cõſtat Deo nihil perinde placere ac piam orationem & eleemoſynã. ita Daniel ad Nabuchodonoſorẽ inquit, Placeat tibi cõſilium meum, peccata tua eleemoſynis redime, & miſericordiis pauperum. Forſitan ignoſcet Deus delictis tuis. ſic quoque Sapiẽs ait, Ignẽ ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis, & Deus proſpector eſt eius, qui reddit gratiã: & ſicut in ſereno glacies, ita ſoluẽtur peccata tua. Ideoq; & Chryſoſt. hoc fortiſſimũ eſſe in pœnitẽtia medicamentũ affirmat, & Ambro. dicit, Medicina miſericordiæ tollit magna peccata. habemus plura ſubſidia, quibus peccata noſtra redimimus. pecuniam habes? redime peccata tua, nõ venalis eſt domino, ſed tu venalis es, & quidẽ vendit' peccatis. redime igitur te operibus bonis & pecunia tua, quoniã crimina etiam grauiſſima eleemoſynis redimuntur. Habet autẽ iſta Ambroſij verba fundamentũ ex euangelio, vbi di-

Prou.16. Pro.22. Eccle.29 Prou.28 Prou.11. Luc. 6. Mat.5. Eccle.3. Luca 11. Tob.4. Dan.4 Eccle.3. Chryſo. Ambroſ. Luc. 16.

cit dominus, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiát vos in ęterna tabernacula. Ele-
Auguſt. emoſyna enim, vt inquit Auguſt. mũdat peccata, & ipſa interpellat pro nobis ad dñm: quia quicquid dederim⁹, ipſum integrè poſſidebimus. Date itaq; eleemoſynã abundanter, pauperes vobis habete commẽdatiſſimos, quia vt maximè multa expoſueritis illis, nihil decedet vobis, autore & aſſer
Prou.3. tore Sapiẽte, cùm ait, Honora dñm Deũ tuũ de tua ſubſtantia, & de primitiis frugũ tuarũ da pauperib⁹, & implebũtur horrea tua vbertate atq; torcularia tua vino abundabunt.

4 Porrò cùm ab homine humanum nihil ſit alienũ, tum verò maximè humanum eſt illud, vt proximis ſuis egẽtibus miſericordiam exhibeat, quãdo nihil eſt quod perinde Deo
Tob.4. & hominibus hominem reddat acceptũ vt eleemoſyna. Sic
Auguſt. Tobias filium ſuum docuit, Ex tua ſubſtãtia fac eleemoſynam, & ne auertas faciẽ tuã ab vllo paupere, ita fiet vt nec à te auertatur facies dñi. Hocque vel maximè liquet hinc, quòd dñs iudicaturus tantũ proponet opera miſericordiæ.
Mat.25. Nam cùm interrogabũt benedicti, Domine, quãdo potauimus te, &c. reſpõdebit ille, Quod minimo ex meis feciſtis, mihi feciſtis. Vnde ſatis liquet, Chriſtũ ſic acceptare quod pauperibus fuit factum, vti ſibi eſſet exhibitum. Quo reſpexit & Sapiẽs, cùm ait illũ contẽnere creatorem ſuũ, quiſquis egenũ ſpreuerit: honorare aũt Deũ, qui miſeretur pauperis. Quoniam oẽs eleemoſynæ aureis literis inſcribũtur libro memorię à ſanctis angelis: ſicut Raphaël cõmẽdat eleemo-
Tob.12. ſynam Tobiæ & orationẽ. Cogitate itaque vos dilectiſſimi in dño, quotieſcunq; eleemoſynã datis pauperi, illã deferri manib⁹ angelorũ & pauperũ in cœlũ. Quapropter Auguſt.
Auguſt. inquit, Ante fores gehennæ ſtat miſericordia, & nõ permittit aliquẽ in carcerẽ mitti. Ecce enim id compertum habes in Cornelio, qui cùm multas diſtribueret eleemoſynas, audiuit ſibi dici ab angelo, Oratiões & eleemoſynę tuę aſcen
Act.10. derunt in memoriam in conſpectu Dei: & nũc mitte viros in Ioppen, & accerſi Simonem: hic dicet tibi quid te oporteat facere. Hinc Sapiens ait, Pauperi porrige manũ tuã, vt
Eccle.8. perficiatur propitiatio & benedictio tua, gratia dati in conſpectu omnis viuentis. Contrà, Quicunq; non audit mendicũ, neque audiet illum Deus, quãdo orabit in neceſſitate
Prou.21. ſua, teſte Sapiente qui dicit, Quiſquis obturat aures ſuas ad

clamorē pauperis, & ipſe clamabit, nec exaudietur. Quod *Luc.14*
luce clarius eſt cernere in diuite iſto, qui, quia Lazarum no
luit audire, vt micas ſaltem de menſa cadētes ei porrigeret,
viciſſim exauditus non eſt petens, vt Abrahā ad ſe Lazarū
mitteret, qui linguā ſuam refrigeraret. Commendatos ita-
que vobis habete pauperes, & ipſi quoq; eritis Deo cōmen-
datiſſimi, illiq; ſimul & hominibus dilectiſſimi, vt ait Sapi- *Eccle.29.*
ens, Eleemoſyna viri quaſi ſacculus cū ipſo, & gratiā homi-
nis quaſi pupillam conſeruabit. Menſulam igitur tuam, in-
quit Hierony. pauperes & peregrini nouerunt, & tu cum il- *Ad De-*
lis Chriſtum conuiuam noueris. 5 Quòd ſi hæc nondum *metrium.*
vos mouent, moueamini ſaltem immenſa illa eleemoſynæ
tū vtilitate, tū remuneratiōe, quam ex ſumma miſericordia
præparauit Deus facientibus miſericordiā. ſic eñ ait Chri *Mat.5.*
ſtus, Beati miſericordes, quoniā miſericordiā conſequētur.
Quoniā cùm eleemoſynā dare opus ſit tam pium & bene-
placitum Deo, ille quoq; abundanter remunerabit iſtud. Et
audi largiſſimā Chriſti promiſſionē, Quicunq; potū dederit
vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ in nomine diſci
puli, Amen dico vobis, nō perdet mercedē ſuā. Quòd ſi hoc *Mat.10.*
ita eſt, quantò magis remunerabit eleemoſynā largiorem?
qua quidē remuneratione tota vndiq; ſcriptura pleniſſima
eſt. Ecce enim eleemoſyna facit inuenire vitam æternā. & *Tob.12.*
Chriſtus ait, Congregate vobis theſauros in cœlo, vbi nec *Mat.6.*
ærugo aſſumit, nec tinea demolitur, & fures nō effodiunt
neq; furātur. Atqui theſaurū hūc tibi per eleemoſynas con
gregare poteris. Hinc ille dixit, Manus pauperis ærariū eſt
Chriſti, totumq; illud quod mendicus accipit, accipit Chri
ſtus. Exiguū igitur da pauperi, vt accipias multū. Da illi ter
ram (quid enim aliud eſt pecunia, q̄ terra vel alba vel flaua?)
& dabit tibi cœlū. ſic enim quicquid pauperi dederis, tibi-
ipſi dederis. quodcunq; aūt mendico ſubtraxeris, & tibi &
illi perierit. Vis ſcire, quæ ſit efficacia eleemoſynæ, quātaq;
ſit miſericordiæ virtus? Ecce illud Sapientis animaduerte,
Omnis miſericordia faciet locū vnicuiq; ſecundū merita *Eccle.16.*
operū ſuorū. En hic tibi, quo ordines & locos diſtribuit mi
ſericordia, vt iā minus ſit mirū, cur Chriſt⁹ in iudicio nouiſ-
ſimo in remuneratione bonorū ſit dicturus, Venite benedi *Mat.25.*
cti patris mei, percipite regnū quod paratū eſt vobis ab ini-
tio mundi. Eſuriui enim, & dediſtis mihi quod manducarē.

Aut nõ vides quomodo hic Christus remunerationis ratio-
August. nem reddit miſericordiam/quæ tantũ habet efficaciȩ,vt au
torem ſuũ ſine præmio eſſe non patiatur. Cæterùm qui lin-
Eſa.8. guam angelorum Seraphin lapide attigit,pręclare ille ſanè
fructum deſcripſit miſericordiæ, Frange,inquiens,eſurienti
panem tuũ.cùm videris nudũ,operi eum, & ſanitas tua ci-
tius orietur(ecce bona corporis) & ante faciem tuã antei-
Eſa.58. bit iuſtitia.(ecce ſpiritualia bona animæ)iuſtitiam enim&
reliquas virtutes impartitur Deus miſericordiã facientibus.
ſequitur,Et gloria domini cõgregabit tȩ. Quo verbõ decla
rare voluit propheta fœlicitatem æternã contingere iis,qui
opera miſericordię exercẽt diligẽter:cùm interim immites
homines & immiſericordes diabolus deiiciat in barathrũ
damnationis. Deinceps formã oſtẽdit propheta, qua Deus
congregaturus ſit illos in vitã æternã,& ait,Tunc inuoca-
bis,& dominus exaudiet te:clamabis,& dicet, Ecce adſum.
ego enim ſum miſericors dñs Deus tuus. Multa alia præcla
ra & egregie conſolatoria verba habet ibidẽ propheta,quę
nunc miſſa facio,vt tandẽ finiam. Quando aũt ex iis omni-
bus conſtat, tam ſalutarem & plane diuinam eſſe eleemo-
ſynam,vt per eam conſeruemur in morte & poſt illã,vt per
eam multa bona tẽporalia Deus largiatur hominib⁹,vt in-
de remiſſionem conſequamur peccatorũ, vt ex illa Deo pa
riter & hominib⁹ efficiamur accepti,vt inſuper præter bo
na temporalia fortunæ,corporis & animæ,æternæ cõſequa
mur gaudia vitæ. Admonitos vos per Chriſtũ omnes volo,
ne cui rei parcatis,quin largiter detis eleemoſynã omnib⁹
qui indigent illa,cogitate immenſos quos iã audiſtis fruct⁹,
dum nõ potes in terra tantulis bonis quicquàm lucrari vel
melius,vel excellentius. Expendite,ſi neglexeritis facere
Ec.le.3. eleemoſynam,quàm durũ ſubituri ſitis ſuppliciũ. Verè enĩ
malè habebit cor durũ in die nouiſſimo. Conſyderate deni-
August. que illud quod bene põderauit Auguſt.cùm ait, Dicit tibi
Chriſt⁹,da mihi ex eo qđ dedi tibi.de meo quęro,da & red-
de.habuiſti me largitorẽ,fac me debitorẽ.temporalia mihi
exhibe,& ego tibi dabo æterna.Bona tua mihi da & paupe
rib⁹ meis,atq; hinc ego dabo tibi meipſum. Ecce quõ Chri
ſtus ſe & regnũ ſuũ cœleſte venũ proponit,daturus tantùm
pro eleemoſyna. Et vos itaque alacres eſtote,date hilariter
pauperibus,atq; vltrò dabit vobis Deus vitã ęternã, Amen.

HOMILIA II.

STatim poſt apoſtolorum electionem multa illis ſalutaria præcepta dedit dominus,& vitæ euangelicæ dogmata ſaluberrima, quæ omnia cõcluſit hoc epiphonemate,Eſtote miſericordes,ſicut & pater veſter miſericors eſt. Vnde nos quoque monemur bona noſtra miſericorditer impartiri pauperibus,ſicut nobis Deus largiſſimè cõmunicauit bona temporalia & ſpũalia : quoniã qui habet bona totius huius mundi, & viderit fratrem ſuũ neceſſitatẽ patientem, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo manet charitas Dei in eo? Quicunq; autem pauperibus miſericors eſt,piè quoq; & miſericorditer ſuſcipietur à Deo,vt ait ipſe per prophetam, In magna miſeratione ſuſcipiam te. Atqui quantũ fructus & vtilitatis habeat miſericordia,&ex huius operibus cum primis eleemoſyna, integra iam homilia explicauimus:nunc reliqua diſpiciamus. Dñs ad miſericordiã nos cohortatur,eo ꝙ miſericors ſit etiã pater noſter, nõ iſte terrenus,ſed ille ad quem clamamus quotidiè. Pater noſter qui es in cœlis. Quod ſanè argumentum eſt efficaciſſimũ, dum modo bene expendatur,quoniã inde vel maximè mouemur eleemoſynam facere,&miſericordiã exhibere proximis noſtris. Quãdo enim Dei erga nos miſericordia ineffabilis eſt, debemus eadẽ & nos vti erga pauperes vt inquit Auguſt. Beati illi qui ſubueniunt miſeris, quoniã eis rependitur, vt per miſericordem dominum de miſericordia liberentur. Siquidem æquiſſimũ hoc eſt,vt qui à potentiori adiuuari deſyderat,ille etiã opituletur inferiori. Quàm ſit aũt Deus miſericors,nõne vbique ſcriptura teſtatur,à capite ad calcẽ vſque? Ecce enim ad Moyſen dicit dominus, Ego ſum dominus Deus tuus,qui facio miſericordiã in mille iis, qui diligunt & cuſtodiunt præcepta mea. Quo facit & iſtud in oratione Manaſſes,Immenſa verò & inueſtigabilis eſt miſericordia promiſſiõis tuæ,quoniã tu es dominus Deus altiſſimus ſuper omnem terram,longanimis & multùm miſericors,& pœnitens ſuper malitia hominum. Et verè idipſum cognouit Iudith quoq;, cùm diceret, Dominus patiens eſt, indulgentiam eius fuſis lachrymis poſtulemus. Verùm quis melius vel agnouerit,vel expertus ſit eandem niſi Dauid, qui ſubinde clamauit ad dñm, Reminiſcere miſerationũ tuarũ domine, & miſericordiarum tuarum quæ à ſeculo ſunt. Se-

1. Ioan 3. *Eſa. 54.* *Matth. 6* *Auguſt.* *Exod. 20* *2. Par. 36* *Iudith. 8* *Pſal. 24.*

ꝯundum miſericordiam tuam memento mei tu, propter bonitatē tuā dñe, quia tu dulcis & rectus es? Atqui hic patres ſancti dum magnitudinē & amplitudinē conſyderant miſericordiæ diuinæ, pulchrè ponderant in eadē altitudinē, profunditatē, & latitudinem. Vſqueadeo enim profunda eſt miſericordia Dei, vt pertingat vſque in limbū & purgatorium, ibiq́ue liberet patres clamantes cū gaudio, & dicētes
Pſal. 85. cū Dauide, Miſericordia tua magna eſt ſuper me, quoniam eruiſti animā meā ex inferno inferiori. Sublimis quoque eſt
Pſal. 56. illa. ſiquidē erigitur vſque in cœlū, dicente Dauide, Magnificata eſt miſericordia tua vſque cœlum. Dices, quando nec paupertas neq; miſeria in cœlo aliqua eſt, quis illic vſus eſſe poterit miſericordiæ Dei? Reſpōdeo ego, in cœlo quoq; miſericordiā ſuā declarare Deum, dum gloriā largitur iis, qui propriū meritū nō habuerūt. illi enim per gratiā ſeruantur & miſericordia atq; merito Chriſti, vt paruuli, qui à baptiſmo moriuntur, ſola gratia & merito Chriſti Ieſu ex baptiſmo ſaluātur. Quid quod miſericordiā Dei euidēter ſentiūt beati in cœlis, etiā ratione ſua vſi, dum vltra meritū oēs remunerantur? Aut nōne hæc ſumma in Deo miſericordia
Pſal. 25. eſt, quā rectè agnouit Dauid, quādo dixit, Dñe, in cœlo miſericordia tua? Quæ aūt ſit latitudo illi⁹, nōne qui latiſſimè patet, mundus iſte cognoſcit? Quoniā miſericordia dñi ple-
Pſal. 118. na eſt terra, miſericordia eius à ſeculo vſq; in ſeculū ſuper timētes eū. Dies nos antè deficeret, quā oēs aut potiores ſaltem ſcripturę locos ſuper hac re conferremus. Quos tamen vniuerſos velut vno faſce cōplexa eccleſia, orat, Deus cuius miſericordię nō eſt numerus, ſuſcipe propitius preces humilitatis noſtræ. Refert aūt plurimū ſubinde meditari immenſitatē miſericordiæ Dei, vt ſic quilibet plus feruoris conci-
Pſal. 32. piat ad orandū eum cū maiori fiducia, cū Dauide, Fiat miſe-
& 39. 50 ricordia tua dñe ſup nos, quemadmodū ſperauim⁹ in te. Ne longè facias dñe miſerationes tuas à nobis. Miſerere mei De⁹, miſerere mei, quoniā in te cōfidit aīa mea. Quādo igitur tāta eſt erga nos miſericordia Dei, vt ſi tāta nō eſſet ab-
Thren. 3. ſorpti eſſemus nos, neq; ad momentū ſubſiſteremus, niſi ſu-
Pſal. 142 ſtēraret nos miſericordia ſua, quia ſic non iuſtificabitur in cōſpectu ſuo oīs viuēs, ſi in iudiciū ille nobiſcū intraret. Sola ergo immēſa illius miſericordia cōſeruamur, quoniā di-
Titum. 1. ues in miſericordia dñs. Hinc nimirū diſcamus mīam exhi

bere pauperibus,ſicut miſericors eſt cōditor,adiutor & redemptor noſter.Atq; hoc illud eſt quod ait dñs,Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt. At nos ſatis hactenus digreſſi,rurſus reuertamur ad textum. 2 Sequitur ergo,Nolite iudicare,& non iudicabimini:nolite condēnare,& non condēnabimini.Regula hæc pulchra quidem,ſed grauis & ſeria eſt,& vt nūc ſunt in mundo homines,explicatu perquam neceſſaria,quo facilius quiſq; poſſit ſibi à temerario iudicio proſpicere:& vt diſcant inde mali nō adeò ſolicitè quærere malis ſuis prætextū & fucum.Nō tamē hic iudicare prohibet dominus. aliâs quomodo deinceps Paulus in Corintho fornicâtem iudicauit, & Petrus Ananiā & Saphiram mēdacij coarguit?Non ergo prohibet hic iudicare,ſed formā & modū iudicandi docet,quod ex ſequentibus ſatis conſtat,quando dicit, Quacunque menſura mēſi fueritis, eadem remetietur & vobis. & alibi apud Matthæum, Quocunque iudicio iudicaueritis, eodem & iudicabimini. Vt itaque poſſitis in hac etiam parte ſaluare conſcientiam veſtram,mēbratim rem totam,& in partes concidā,& dico. *Ephe. 2.* *Hieron.* *1.Cor. 5.* *Act. 5.* *Mat.7.*

1 Non vtique prohibet hic dñs iudicium illud,quo quis ſe ipſum,factáq; ſua diiudicat.ſic enim vſqueadeo non prohibemur iudicare,vt etiā iubeamur.quoniā ita inquit Paulus, Si nos iudicaremus,non iudicaremur. Et in huiuſinodi iudicio ſi quis nolit nimiū ſibi indulgere , poteſt homo recto vti proceſſu & modo:ſiquidē ſecum habet teſtem,qui reiici non poſſit,ſuper facto & facti rationibus,teſtē inquam cōſcientiā. Ex verbis itaque præcedentibus & ſequētibus ſatis conſtat, Chriſtū hic eſſe loquutū de iudicio proximi, de illo quidē iudicio ſui ipſius difficile eſt dicere. O enim fœlicē & beatū hominem,qui poſſit dicere cū Paulo,Ego meipſum non iudico.nihil enim mihi conſcius ſum , ſed non in hoc iuſtificatus ſum. & ibidē,Mihi pro minimo eſt vt à vobis iudicer,aut ab humano die.Atq; hic principio profiteor me nihil dictū de publicis iudiciis & forēſibus,vbi quis ratione officij ſui tenetur nonnunquam ſontes condemnare:ſed de illo tantū,quod quis apud ſeipſum concipit & pronūciat de proximo ſuo. 2 Poſſum autē loqui de facto manifeſto proximi,quod negari nequeat,& de huiuſmodi quoque iudicio hic dominus non loquitur. quū enim facta eiuſmodi ſunt, vt bono animo fieri nequeāt,tunc ſanè nos oportet bonum *1.Cor.11.* *1.Cor.4.*

bonum, & malũ dicere, quoniã ſic Chriſtus ait, Ex fructibus
Matt. 7. eorũ cognoſcetis eos. ſiquidẽ arbor mala nõ poteſt fructus
ferre bonos. fructus malæ arboris ſunt, publica fornicatio,
adulteriũ, furtum, blaſphemia, homicidium, ebrietas, &c.
Vbi ſi quis malũ non iudicauerit eſſe malum, peccabit vti-
Prou. 17. que: iuxta illud Sapientis, Qui iuſtificat impium & qui cõ-
demnat iuſtũ, abominabilis eſt vterq; apud Deũ. Huiuſmo-
di enim opera dies domini declarat per ſcripturas ſacras
decernens, quid ſit iniuſtũ. Et nos itaq; iudicium noſtrũ cõ-
formãtes ſcripturæ, rectè facimus, offenſuri Deũ, ſi contra-
riũ fecerimus. In hoc tamẽ caſu obſerua hæc duo. Primùm,
malè facit quiſquis nimiũ curioſè & temerè ſcrutatur pec-
catum proximi: peius adhuc facit, qui huiuſmodi perſcruta
tione peccatum per ſe occultum manifeſtat. Quo facit il-
Bernar. lud Bernardi, Noli eſſe alienæ vitæ temerarius iudex aut
curioſus explorator, niſi idipſum qui in magiſtratu poſi-
tus eſt ex officio faceret, vt malum puniret. Alterũ eſt quòd
peccatum proximi hominis etiam manifeſtum iudicare nõ
debemus cũ aliqua amaritudine, adeò etiã elati, vt quæ in
tergo noſtro eſt mantica, eam nec conſideremus neque vi
deamus, ſicut hic ſequitur, Quid vides feſtucã in oculo fra
Matt. 7. tris tui, trabẽ autem in oculo tuo non cõſideras? Idẽ & Pau
Lucæ. 6. lus iam olim docuit, inquiẽs, Si præoccupatus fuerit homo
Gala. 6. in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi ĩſtrui
te in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tẽteris
Atque ſic aduerſus ſeueros alienæ vitæ Momos & iudices
inuehitur Chryſoſtomus, dicẽs, In alienis delictis ſeueri &
Chryſo. amariſſimi iudices reſidem⁹; noſtras autẽ trabes oculis in-
fixas propriis nõ videmus, dũ nemo noſtrũ cõſiderat ſe vel
in grauioribus eſſe peccatis, vel in maiora potuiſſe prolabi,
niſi adiutus fuiſſet gratia Dei. Hác itaq; perpetuã velut a-
muſſim adhibe ad omne iudiciũ proximi tui: quotieſcunq;
iudicaturus es alterũ, incipe à te ipſo. Regulã hanc colligi-
mus ex dictis factiſq; Chriſti dñi, qui in cauſa adulterij ac-
Ioan. 8. cuſantib⁹ mulierculã Iudæis dixit, Qui ex vobis ſine pecca
Gregor. to eſt, mittat prim⁹ lapidẽ in illã. Ait ibi Gregorius, Ad a-
liena peccata puniẽda ibãt, & ſua reliquerãt, reuocẽtur ita-
que intus ad cõſciẽtiã vt prius propria corrigãt, & tũc alie-
na reprehẽdant. Quiſque igitur ſibi proſpiciat, ne amarius
duriúſq; corripiat proximũ ſuum, ne illi dicat Paulus quod

Romanis,in quo aliū iudicas, teipſum condemnas. eadem *Roma.2.*
enim agis quæ iudicas.Atque hęc dicta ſint vobis ad erudi-
tionē & inſtructionē vitæ veſtræ,ne etiā in manifeſtis ope
ribus malis,nimiū acerbe adoriamini proximos veſtros:ſed
dū alios iudicatis,veſtri quoq; vos nō capiat obliuio pecca
ti. 3 Sunt adhuc opera quædā media,ſic dicta quòd tā bo-
no quàm malo animo fieri poſſint,atque in iis iudicare ne-
minē debemus,ſed omnia in optimā partē referre.ſic enim *Rom.14.*
& Paulus ait, Qui nō manducat, manducantem nō iudicet.
Diuerſum quiſquis facit,delinquit, Deiq; ſibi vſurpat iudi-
cium : quoniā quū opus illud ex affectu facientis pendeat,
quicunq; cor hominis iudicare præſumit,diuinū ſibi arro-
gat iudicium,dicēte propheta, Prauum eſt cor hominis & *Hier.17.*
inſcrutabile,quis cognoſcet illud? Ego domin9 ſcrutās cor *1.Reg.6.*
& probans renes, qui do vnicuiq; iuxta viam ſuam. Homo
videt ea quæ apparēt ab extra,Deus autē intuetur cor. Atq;
ideo Auguſtinus ſacerdotem noluit iudicare,dicēs,Ne di- *Ad Hip.*
uinæ poteſtati ſub cuius examine cauſa adhuc pēdet face-
re viderer iniuriā, ſi illius iudiciū meo vellē iudicio præ-
uenire. Quid multa?in rebus ambiguis nemo iudicare de-
bet proximum ſuū,niſi fortè circūſtantiæ rem illuſtrarēt &
patefacerent,cuius rei exēpla nōnulla præbet Auguſtinus *Auguſt.*
in hunc modū, Vides aliquem ſæpius ieiunare? ne nimium
hinc laudes eū,ne fortè extollatur. Vides alium die prohi-
bito manducare,& morbum in hoc cauſari?caue diiudices
eum.fortè enim vitio gulæ id facit,aut animo bono. Vides
inſuper quendā durum ſubditis ſuis,& ad gratiam tardum?
noli iudicare illum,quia tam vitio poteſt tyrannidis hoc fa
cere,quàm zelo iuſtitiæ.In iis & conſimilibus caſibus quāto
ſatius eſt nos inclinare ad dextrā hanc & mitiorem partē,
quàm iſtam ſiniſtram?quoniā melius eſt nos malos reputa-
re bonos,quàm bonos malos : quemadmodum ſatius eſt li-
berari nocentem,quàm puniri inſontem. Atque in hoc ca- *L.abſen-*
ſu dicit hic dominus, Nolite iudicare. Nam in manifeſtis *tem ff.de*
licitum eſt iudicare,ſed cum dilectione & ſolo odio pecca- *pœniten.*
ti,hominis verò amore:odio morbi,ægrotantis amore.

4 Hinc ſequitur nos iudicare pro damnato neminem
nec poſſe, neque debere ante obitum ſupremáque funera.
quis ſcit enim an non qui hodie peruerſus eſt,cras conuer- *Greg.li.*
ſus efficiatur?Atque ideò Gregorius ad Imperatorē Mauri- *4.epi.75.*

ciũ, Neſcimus, inquit, qualis quiſque erit in horrẽdo & tremendo illo iudicio Dei. Nolite ergo, ait Apoſtolus, iudicare ante tempus, quoadusq; veniat dñs, qui & illuſtrabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordiũ. & alibi, Non amplius inuicem iudicemus. loquitur enim ibi de hoc iudicio. Quoniã quis ſcit, quomodo & quãdo Deus det gratiam? Ecce enim Paulus quum peſſimè cœpiſſet, finẽ tamen optimum fecit. Iudas, Saul & Nicolaus diaconus bene cœperunt, finierunt peſſimè. Neminẽ itaque finaliter iudicemus, cogitantes etiam latroni in cruce miſericordiã cõtigiſſe. Quamobrem neminem, vt iam dixi, iudicemus, quomodo quiſque in vltimo fine inuenietur: quin potius rogemus Deũ, vt illi gratiam ſuam non neget, ſanctáq; ſacramẽta efficaciter cõcedat inſtãte iam mortis articulo: quatenus verè contritus, cõfeſſus, abſolutus, & viatico corporis Chriſti præmunitus, commigret ex hoc exilio in vitam æternã. Id adeò omnibus nobis concedat Deus, Amen.

1. Cor. 4. *Rom. 14.* *Luc. 23.*

5 Si quando etiã opus proximi manifeſtũ non ſit, circũſtãtiæ tamẽ & cõiecturę pręualidæ multę ſunt quę vrgeãt, ita vt quis inficiari nequeat: tunc ſanè itidẽ iudicare licet. Vt ſi duæ perſonæ ſuſpectæ cohabitent ſimul, etiãſi opus malum vel nõ faciãt, vel aliis nõ appareat, fortis tamẽ præſumptio vrget. Sic Salomon, quũ infantulum iuſſiſſet in duas partes diſſecari, cõſentiente muliere vna, altera matre vera reluctãte, ex graui cõiectura iudicauit Salomõ illã filij matrem nõ eſſe, quæ infantulũ paſſa fuerat diuidi. factũ & opus occultũ, ſed præſumptio multũ erat violẽta. 6 Etiãſi præſumptio ſit grauis, ſed coniecturæ leues extrinſecus, quãuis homo ſine peccato in ſuſpicionẽ malã delabi poſſet, ſicq; illud etiã fieret ſine peccato: iudicare tamen nõ debet, quoniã duo hæc ſunt & diuerſa, iudicare, & ſuſpicari. Atq; hoc etiam Sapiens docuit, dicẽs, Cor hominis immutat faciem illius, ſiue in bono, ſiue in malo. & iterum, Ex viſu cognoſcitur vir. Amictus corporis & riſus dentiũ, & ingreſſus hominis enunciant de illo. Hæc itaque ſuſpicionis ſigna ſunt & argumenta, ſed ad iudicandũ non ſufficiunt, dicente Paulo, Tentatio vos non capiat niſi humana. Humanã ille vocat tẽtationẽ, iſtam volucrẽ & ſubitã ſuſpicionem: quam, quia homines ſumus, vitare non poſſumus: vt ſi quis mulierem videat viſu vagabundam, ſuſpicatur vtique illam non ſatis

3. Reg. 3. *Ecc. 13. 19* *1. Cor. 10*

eſſe pudicam:atque hæc tentatio eſt humana.& ſuſpicionē illā Sapiens quoque nō reticuit,dicens,Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & in palpebris illius agnoſcetur. Et tamē ex huiuſmodi argumento iudicare nemo debet,ne iudicetur & ipſe.ſiquidē ex illo nōdum perfectè poteſt animum ipſius cognoſcere,vt inquit Paulus,Quis enim hominum ſcit quæ ſunt hominis,niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt?Quando itaq; negatum nobis eſt animū proximi intueri,arcana quoq; illius ne iudicemus,ſicut apoſtoli orabāt in electione Matthiæ,Tu domine qui vniuerſorū noſti corda.Eſtque hæc cōmunis doctorū concluſio,Quotieſcunque non ſufficientes quis habet coniecturas & præſumptiones, atque interim malum ſuſpicatur de proximo ſuo,peccat venialiter:ſin autem inſuper etiam iudicet,mortaliter. *Eccl.26.* *1.Cor.2.* *Act.1.*

7 Poſſunt autē ſuſpiciones ex obiecto oriri in ſe,vt in ſuperiori exemplo de muliere. Aliæ originē trahunt ex longa experientia.ſic Ariſtoteles,Senes,inquit,ſunt ſuſpicioſi, neque facilè credūt,quoniam ſæpe ſunt decepti.Quiq; hoc modo facilè ſuſpicantur,ſic habentur,vt ſuprà articulo ſexto indicauimus.Sunt alij ſuſpicioſi ex affectu malo,puta inuidiæ aut ſuperbiæ. ſic ait Auguſtinus, Hi maximè temerè iudicāt,qui magis amāt vituperare & damnare, quàm corrigere & emendare.Atque qui ſic ſcrutātur omnia gaudētes ex ſuſpicione aliorū,& peccant,& abſtinere ab illo debent,quoniā conſuetudo iſta vitioſa eſt & infecta iam inde ab Eua parente.Prætereà leuiter ſuſpicantur nonnulli, eò quòd ipſi defectū habeant:ſicque ex ſuapte malitia iudicāt alios omnes,vt ait Sapiens,Stultus ambulās in via ſua, quū ſit ipſe fatuus,omnes ſui ſimiles iudicat.Sic fœnerator omnes alios emendo & vendendo imponere hominibus putat,quoniā ipſe id facit. Amator ex ſuo ingenio omnes diiudicat.Atque iſti ſunt, qui omnia peſſimè interpretantur, vitio vertunt omnibus omnia, conſuetudine impia & diabolica.bonus enim chriſtianus & candidus,nō facilè debet ſuſpicionem ſibi concipere de proximo ſuo,ſed neque credere eiuſmodi ſuſpiciones mouentibus. Ita enim Auguſtinus,Homo,inquit, malus ſuſpicatur in alio, quod ſentit in ſeipſo.Diabolo hoc peculiariter proprium eſt,vt omnia in peſſimam rapiat partem.Quo facit illud Chryſoſtomi,cùm ait,Sunt aliqui qui de omnibus malè iudicant.dicūt enim, *Ariſtot.* *Auguſt.* *Eccle.10.* *Auguſt. ſuper. Pſal.118.* *Chryſo.*

ſi quis ſtudet & vacat humilitati, hypocrita eſt:recreatiō, guloſus eſt ſi patiētiæ, timidus eſt:ſi iuſtitiæ, impatiens eſt: ſi ſimplicitati, fatuus eſt:ſi prudētiæ malitioſus eſt: ſi maturitati, melācholicus eſt:ſi iucunditati, diſſolutus eſt:ſi religioni, ſingularis eſt:ſi ſocietati, ſecularis eſt:ſi ſilētio & paci, diſſimulator eſt. & ſic in omnibus aliis. Vobis autē expēdendū relinquo, cū grande adeò ſit peccatū, ita temerè iudicare proximū, quot milia animarū ſic per hoc arripiat diabolus, in æternā damnationē detrudens. verè enim in huiuſmodi iudicijs quo maius periculū eſt, eo minus nos illud in nobis agnoſcimus. Vos itaq; dileƈtiſſimi in domino, cauete vobis ſolicitè, & ſi haƈtenus malè iudicaſtis proximū, deinceps abſtinete: & iſtud quod haƈtenus feciſtis, deponite per pœnitentiā, contritionē, confeſſionē & ſatisfaƈtionem. Sed neque temerè ſuſpicemini quicquam de proximo veſtro, ſubinde in auribus veſtris tinnitum audientes illorum verborum Chriſti, Nolite iudicare, & non iudicabimini in condemnationem. probate vos accuratè ante horam illam, quotquot cupitis æternā fugere damnationem, à qua nos cuſtodiat qui eſt benediƈtus in ſecula, Amen.

HOMILIA III.

DOminus noſter Ieſus Chriſtus inter reliqua ſalutāris ſuæ doƈtrinæ præcepta, etiam hoc euangelium propoſuit diſcipulis ſuis. Eſtq́ue illa non exigua legis euangelicæ portio, quam euāgeliū hoc continet. primū enim hic docemur facere eleemoſynā, quod non fallax eſt chriſtiani hominis argumentū. Deinde prohibemur temerè iudicare, ne & ipſi iudicemur: quod & dileƈtio mutua chriſtianorū exigit, ne quis de proximo ſuo malū vel cogitet, vel ſuſpicetur, niſi certa faƈti argumēta aſſint. tūc enim

Ioan.8. licitū eſt iudicare, ſicut apud Ioannē Chriſtus ait. Porrò iā dn̄s idipſum planius declarat, dicens, Nolite condēnare, & non condēnabimini. ſiquidem & non iudicare, & non con-

Mat.6. dēnare, opera ſunt miſericordiæ. Deinde dicit ille, Dimit-

Mat.18. tite, & dimittetur vobis. quæ etiā ſpiritualis eſt eleemoſyna erga proximos noſtros, vt ſic nobis etiam Deus remittat debita noſtra quomodo nos Deus docuit orare. Quamobrē in euāgelio dominus ſeruum ſuum corripit, qui exiguū debitum noluit remittere conſeruo. Vide dominicam 23. poſt Pentecoſten. 4 Sequitur, date, & dabitur vobis. Non ſatis

eſt non iudicare dimittere quoq; & non condẽnare ſatis nõ eſt, inſuper etiã dare ꝓximis noſtris nos aliquid boni oportet. hoc enim argumentũ euidens eſt, te proximo tuo dimiſiſſe, quod aduerſus te deliquerat, ſi quid ei dederis. Atq; hoc eſt quod Ioãnes ait, Diligere debemus nõ verbo & lingua, ſed opere & veritate. In vniuerſum etiã hoc dicit dominus de dãdo, vt alacres nos faciat ad eleemoſynã, quę & ipſa ſine damno ſit: quoniã ſi multũ dederimus perinde multũ nobis dabitur: & cũ ille de remuneratione certos nos facit, etiã diligentiores & cordatiores nos effecit ad eleemoſynam dandã. Addit itaque dominus, Dabitur in ſinum veſtrum. ſic enim quod in ſinu habemus, certò poſſidemus. Ecce ergo quanta ſecuritate poſſidebimus, quãta dilectione & charitate conſeruabimus remuneratioñe, quam nobis dominus daturus eſt pro eleemoſyna noſtra in vita æterna. Illam autem in quatuor rebus hic dominus declarat, quũ dicit, Menſuram bonam & confertam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrũ. O quàm verum eſt iſtud Pauli, Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui in benedictione ſeminat, in benedictione etiam metet. Quod ſi bene feceritis, & pauperibus menſuram dederitis bonã, Deus viciſſim vobis non ſimilẽ tantũ reddet, ſed & vberiorẽ. Atq; in hoc fundatũ eſt illud commune dictũ doctorũ, quòd Deꝰ ſemper præmiat vltra condignum. Sunt qui hæc menſurarum genera referunt ad ſuperiora illa miſericordiæ opera, ſicq; Chryſoſtomus dicit, Supereffluens menſura datur ei, qui non iudicat: conferta ei quidẽ qui iudicat, ſed non condẽnat: bona ei qui condemnat, & tamen dimittit. Equidem crediderim hic Chriſtũ voluiſſe declarare plenitudinẽ remunerationis in æterna patria: quæ tanta erit, vt eam nec oculus viderit, neque audierit auris, nec in cor hoĩs aſcenderit: quoniã nõ ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futurã gloriam cœleſtis Hieroſolymæ. At quæres quinã illi ſint, qui dabunt menſurã hanc nobis. Sanè pauperes ij ſunt, quibus eleemoſynam impendimus, illi menſurã nobis bonam retribuunt: non quòd cœli liberam habeant facultatẽ: ſed quia autores nobis ſunt vitæ æternæ, quam ideo nobis dat Deus: qui quia propter illos nobis eam largitur, dicitur, quaſi illam nobis dẽt ipſi. ita enim alibi dicit dominꝰ, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiant vos in

Marginalia: 1 *Ioan.* 3 — *Theoph.* — *Chryſo.* — 1. *Cor.* 2 — Rom. 8 — *Luc.* 16.

æterna tabernacula. Ecce cũ n De⁹ illos recipiat, ipſe tamẽ ait pauperes eos ſuſcipere.

Theoph. 2 Porrò dominus ſermonẽ iam ſuũ huiuſmodi parabola cõfirmat, Nunquid poteſt cæcus cæcũ ducere? nónne ambo in foueã cadunt? Similitudo hæc ſic inducitur, Quando iam dominus iudicium temerarium prohibet, rationem porrò declarat illius. Quia qui aliũ condemnat, & ipſe interim in eadẽ incidit peccata, cæcus vterq; eſt, vterq; peccator, & neuter oculũ habet gratiæ Dei: quoniã qui alterũ iudicare præſumit, ductoris ſibi abrogat officiũ: & tamen cæcus ille quoque eſt, quia peccator. Plerunque induci hoc ſolet aduerſus prælatos, curatores animarum & prędicatores,

Gregor. ſicut hic facit Gregorius. quando enim phariſæi hypocritæ erant, & phariſæis nemo ſatisfacere poteſt in bonitate dum iudicant omnes, contra eos dixit dominus, Nolite iudicare, & non iudicabimini. Atque ideo cæci erant illi, cũ interim iſti quoque quod iudicabant, nihilo eſſent oculatiores: ſicq; nec iſ, neque illi promouebantur. Id alibi etiã Chriſtus monuit diſcipulos ſuos, dicens, Sinite eos, quia cæci ſunt & duces cæcorũ. Cũ autem cæcus cæcum ducit, ambò in foueã

Mat. 15. cadunt. Atque huic cõmuni intellectui cõſonat iſtud, quod ſtatim in ſequentibus dixit dominus, Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. Nunquid, ait ille, poteſt cæcus cæcũ ducere? quaſi diceret, nihil minus. Quanuis autẽ hoc ad omnes in vniuerſum homines dictũ eſt, peculiariter tamen aduerſus prædicatores & prælatos refertur, quos non oportet eſſe cæcos, vtroque oculo plus q̃ lynceos. Oculus illorũ alter ipſius intellectus, illuminatus ſit multa ſciẽtia: alter voluntatis, quàm plurimis virtutibus, & harũ omniũ præcipuè charitate: ſicq; ille demũ verus erit ductor, qui, ſubditis ſuis verã poſſit ſemitã mõſtrare, dũ ipſe quoque temerè non iudicat, ſed proximo ſuo facilè dimittit, eleemoſynas largiter diſtribuit. Aliàs ſi prælati talibus virtutibus adornati non eſſent, videntes eorũ vitã ſubditi, facilimè eis cõſentirẽt, ſeq; vitæ illorũ cõformarent & moribus. Quoniã nihil facilius, nihilq; leuius eſt q̃ quòd ſubditi ſuperiorũ ſuorũ vitã ſequã-

Senecá. tur in malo. Sic enim Seneca ait, Error ſapiẽtis facilè trahitur in exẽplũ. Prohdolor autẽ, q̃ plurimi iã ſunt in eccleſia cæcorũ duces, quoniã hoc nobis euenit, quod de Iudæis E-

Eſa. 56. ſaias dixit, Speculatores eius cæci oẽs, neſcierunt vniuerſi,

canes muti, non valentes latrare. prædicator enim & animarũ curator quicũque ignarus atque inſcius eſt, cæcus eſt, vt inquit Eſaias, Ideo populus meus captiuus ductus eſt, eo quòd nõ habet ſcientiã. Atq; præcipuè qui ſcientiã non habet, ineptus eſt ſacerdotij dignitate, teſte Oſea, Quia tu ſcientiã repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. O quàm miſerè nunc parochi conſtituuntur, quorũ nec cæcitas cõſideratur neque viſus. Quòd ſi à principe ſit parochia aliqua cõferenda, nihil ille aſpicit, nihil cõſiderat, videnti ne cõferat an cæco. Tantùm hoc attenditur: Ecce hic ſecretarij filius, ille ſcribæ filius, iſte venatoris filius. Iſti ſunt illi prçliarii, qui ſunt, horũ commodo conſulendũ eſt magis quàm eccleſiæ profectui. Si & in ciuitate præbenda vacet, prouidendũ eſt filiis ciuiũ etiam cæcis. fitq; hic planè quod feciſſe leguntur Iebuſæi, ad quos cũ veniſſet Dauid, dixerũt ei, Nõ ingredieris huc, niſi abſtuleris cçcos & claudos, quos illi in muro collocauerunt in ignominiam Dauidis. Sic multi ſunt, qui cũ ſacerdotia habeant, per muros eccleſiæ conſtituunt cæcos & claudos in ignominiam Dauidis, hoc eſt Chriſti. Verũ hic in ciuitatẽ non venit, niſi prius amotis cçcorũ ductoribus. aliàs enim ſubditi nullo modo adduci poſſunt ad vitam æternã, quoniam ſic & Gregorius ait, Cũ paſtor per abrupta graditur, ad præcipitiũ grex ſequatur oportet. Hieronymus autẽ, Saluator, inquit, prçcipit doctores peſſimos dimittendos arbitrio ſuo, ſciens eos difficulter ad veritatem poſſe trahi, & cæcos eſſe, & cæcum populũ in errorẽ trahere. Deũ immortalem, quot iam cæcorũ duces ſunt in mundo, Lutherani, Sacramentarii, Catabaptiſtæ: qui nõ ipſi tantũ cæci ſunt, ſed & alios ſecũ cæcos efficiunt. Vtrique igitur in foueam cadẽt damnationis æternæ. Aut nõne qui noſtra memoria ante paucos annos habiti ſunt ſapientes, ſubitò facti ſunt cæci, adeò vt meritò miremur omnes id ita fieri poſſe? Verùm nos interim eis dicere poſſumus illud, quod Paulus Iudæo dixit, Confidis teipſum eſſe ducem cæcorum, lumen eorũ, qui in tenebris ſunt, eruditorẽ inſipientium, magiſtrum infantiũ, habentẽ formam ſcientiæ & veritatis in lege: qui ergo aliũ doces, teipſum nõ doces. Sed q̃ planè verus propheta extitit Chriſtus? quàm verum eſt illud Chriſti verbũ, quod dixit ad Nicodemum? Lux venit in mundũ, & hoĩes magis dilexerunt tenebras quàm lucẽ. Aut

Oſeæ 4. *Collatio præbendarum.* *4. Reg. 5* *Gregor.* *Hieron. ſuper Mat.* *Mat. 15.* *Rom. 2.* *Ioã. 3.*

nõne veram chriſtianæ fidei lucẽ accepimus, vidimus, agno uimus? & tamen quot ſunt qui malint tenebras hæreſeos errorum omniũ? Deus nobis gratiã ſuã donare dignetur, quà adiuti, rurſus congregemur in vnitatem fidei, Amen.

3 Nunc iã deinceps probat dominus verũ eſſe quod dixerat, cæcus cæcũ ducit. Nã poterat quis dicere, Etiam ſi quis ducit, cadet: is tamen qui ducitur, non cadit. Id ille iam confirmat, dicens, Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrũ. Magiſtro itaque cadente, non poteſt nõ cadere & diſcipulus. Quoniã in via morũ oculi diſcipulorũ exempla reſpiciunt prælatorum. atque ſic etiam Gregorius inquit, Nemo plus in eccleſia nocet, q̃ qui peruerſè agens, nomen vel ordinẽ ſanctitatis habet. delinquentẽ nanque hunc redarguere nullus præſumit, & in exemplũ vehementer culpa extẽditur, cùm pro reuerentia ordinis peccator honoratur. ſũnt qui hoc ſingulatim & ſuperiori ſeparatim intelligãt: tuncq; Chriſtus de ſeipſo loquitur, hunc in modũ, Chriſtus cõmunis omniũ noſtrûm magiſter (vnus eſt enim magiſter noſter, & nos inuicẽ omnes fatres ſumus) patienter ſuſtinuit opprobria & contemptũ, neq; ægrè tulit: ſed adeò dimiſit perſequẽtibus ſe, vt etiam pro iiſdẽ oraret. Quòd ſi hoc magiſter ille noſter fecit, quid nos facere æquũ erit, qui diſcipuli illius, qui chriſtiani ſumus? Sic Stephanus & quidã alij fecerunt: ſic Chriſtus apoſtolos ſuos docuit, dicens, Vos vocatis me magiſter & domine, & bene dicitis, ſum etenim. Quòd ſi ergo ego laui pedes veſtros magiſter & dominus, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplũ enim dedi vobis, vt quẽadmodũ ego feci, ita & vos faciatis. Sic apud Matthæũ quoq; ſatis eſſe perhibet diſcipulo, ſi ſit ſicut magiſter ſuus.

Gregor. *Mat. 23.* *Luc. 23.* *Act. 7.* *Ioan. 13.*

4 Cæterũ quo magis à iudicio proximi nos deterreat dominus, aliam porabolam proponit, & ait, Quid vides feſtucam in oculo fratris tui? Similitudinem hanc explicat Auguſtinus, dicens feſtucam eſſe ſubitam & breuiuſculam iram, trabem autem iram inueteratam. Vult itaque Chriſtus, quomodo qui iram habet in corde ſuo, poteſt reprehendere, qui vix feſtucam habet in illo? feſtuca enim moleſtat quidem oculũ, trabes autem planè excæcat. Idipſum Dauid quoque profitetur, Turbatus eſt, inquiens, in furore oculus meus. Ecce feſtuca de trabe, ait Ioannes, Quicunque odit fratrem ſuũ, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit

Auguſt. *Pſal. 6.* *1. Ioan. 2*

quo eat, quia tenebræ obcæcauerunt oculos eius.

Hoc eſt ergo quod iudicare nõ debemus proximũ noſtrũ in rebus ambiguis, quæ tã bono q̃ malo animo fieri poſſunt. In manifeſtis aũt vtere hac regula Pauli, Argue, ora, hortare eũ in omni patiẽtia & doctrina. Quid multa? hoc commune humanæ fragilitatis vitiũ eſt, clauſum oculũ alterum habemus in conſyderandis noſtris vitiis, in alienis carpẽdis latiſſimè patentẽ. Per oculũ aũt intentionem mentis accipe, qua quis quid facit. Quando itaq; aliquis grande peccatum habet in corde ſuo, quomodo reprehendere poterit alterũ minori ſcelere grauatũ? Audiãt hoc cùm oẽs homines, tum vero maximè, qui in magiſtratu poſiti ſunt & alios docent, quiq; ſubditos ſuos grauiter reprehendũt ex leui delicto, ſeq; & ſua iſta immenſa facinora, nec vident, neq; conſyderãt, tantũ abeſt vt diiudicẽt & arguãt. Sunt qui in hoc quoq; iuſti & ſanctuli volunt haberi, dum alios corripiunt de malo, ipſiq; interea boni nil faciũt. Conſentiunt quoque doctores, voluiſſe hic Chriſtũ prelatos oẽs erudire & monere, ne nimiũ ſint duri in arguendo. ſic enim & Samaritanus vulnerib' ſaucii iſtius, qui in latrones inciderat, oleum infudit cũ vino. Oportet amara dulcibus, & melli miſceri abſynthium: ita tamẽ hic, vt in omni reliqua vita, Nequid nimis. Non ergo omnino hic dñs vel iudiciũ vetat, vel correctionẽ alterius, tantũ vult vt quiſq; ſe primũ corripiat, ne dicatur illi, Medice, cura teipſum. Sed nos nimis in vitiũ credula turba ſumus, nimis noſmet nobis indulgemus, & interim proximo noſtro nihil nec credimus, nec indulgemus. Quidam hic expendũt diligentius iſtud de trabe in oculo, idq; manifeſtum eſt. Quàm diu enim prælatus etiã occulta habet in ſe peccata, corripere adhuc poteſt & arguere: vbi verò in oculo peccatũ fuerit manifeſtũ omnibus, iã nõ ſibi ſumat arguendi munus. Sunt qui volunt illũ vel peccatum intermittere, vel à poteſtate debere recedere. Atqui videmus bonã partẽ prælatorum maximas habere in oculis trabes, neq; raro propterea gloriari & alios interim de minutulis feſtucis carpere, iudicare atq; duriſſimè punire in bonis nonnunq̃ & corpore. cuius rei poſſent hic q̃ plurima enumerari exempla, ſed quia hæc ſunt odioſa, oremus dñm, vt exempta & trabe & feſtuca ex oculis omnium noſtrum, clara luce cõſpiciamus tandẽ lumen æternæ gloriæ, Amen.

1. Tim. 4

Theoph. Luc. 10

Luc. 4.

DOMINICA VI. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM LVCAE. V.

Mar. 4. I N illo tempore, Cùm turbæ irruerent in dominum Ieſum, vt audirent verbũ Dei, & ipſe ſtabat ſecus ſtagnum Geneſareth, & vidit duas naues ſtãtes ſecus ſtagnũ. piſcatores autem deſcenderant, & lauabant retia. Aſcendens autem in vnam nauim, quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere puſillum. & ſedens, docebat de nauicula turbas. Vt ceſſauit autem loqui, dixit

Ioan. 21. ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam. Et reſpondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabo rete. Et cùm hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam. Rumpebatur autem rete eorum, & annuerunt ſocijs qui erant in alia naui, vt venirent & adiuuarent eos. Et venerunt, & impleuerunt ambas nauiculas, ita vt penè mergerentur. Quod cùm videret Simõ Petrus, procidit ad genua Ieſu, dicens: Exi à me domine, quia homo

Mat. 4. Mar. 1. peccator ſum. ſtupor enim circundederat eum, & omnes qui cum illo erant, in captura piſcium quam ceperant. Similiter autem Iacobum & Ioannem filios Zebedæi, qui erant ſocij Simonis. Et ait ad Simonem Ieſus: Noli timere, ex hoc iam homines eris capiens. Et ſubductis ad terram nauibus, relictis omnibus, ſecuti ſunt eum.

HOMILIA PRIMA.

Ambro. P Ræclarè, inquit Ambroſius, dilectiſſimi in domino fratres, quod vbi Chriſtus iam multis impartiuit varia genera ſanitatum, nec tẽpore nec loco cœpit à ſtudio ſanãdi turba cohiberi. ita paulo ante hoc

euāgelium idem hoc Lucas commemorauit:& cū dominus turbā populi fugeret,venit ille tamen ad eum,& tunc prædicauit eis in ſynagoga.Hinc iam hodiernū ſequitur euangeliū.vbi dicit Theophylactus,fugit dominus gloriā, quæ eum ob hoc magis ſequebatur.Principio autem cōſiderāda nobis hic venit magna populi tum pietas, tū feruor vehemens audiēdi verbum Dei. Ait enim Lucas, factū eſt cū turbæ irruerent in eum vt audirēt verbum Dei. Hi nimirū boni erāt & pij,quoniam non omnes vtiq; Chriſtum ſecuti ſunt bono affectu,ſed alij ex temeraria præſumptione,alij ob ſui commodum,alij vt eum comprehenderent in ſermone.Simplices autem quærebant doctrinā illius,& cogitabāt illud,quod Petrus dixit ad dominū,Dñe,quo ibimus? verba vitæ æternæ habes. Tā ſuauis erat Chriſti doctrina, tā ſuauis ſpūs,tā ſuauia verba illius,ſed iuſtis tantùm & bonis,quibus gratus extitit ſermo eius.Sic Sapiens, Spiritus, inquit,meus ſuper mel dulcis.Et in Cāt.dulcis eſt & ſuauis ſermo tuus. Poterāt ergo dicere ad dominū illud Dauidis, Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua,ſuper mel ori meo? Matthæus ait illum egreſſum ex ædibus, ſediſſe iuxta mare. Vbi ſanctus Hieronymus dicit domū nō potuiſſe capere populū tantū.nimis enim anguſta erat illa,in qua diſcipuli audiebāt myſteria Dei.Miſericors itaq; dominus exiit domū,& ſedit iuxta mare mundi huius. Neq; ſcrupuloſum eſt,quòd ſtetiſſe eū Lucas ait,& Matthæus ſediſſe,quoniam vtrūque fieri potuit, vt qui paulo ante ſteterit,nūc ſederet. Mare autem Genezareth volunt quidam idem fuiſſe ſtagnū cum mari Galilææ,alij geminum fuiſſe dicunt.Qua de re aliâs.nūc ſufficiat monuiſſe,quòd & ſtagna Iudæi maria vocant,quo loquēdi modo hic quoque vtitur ſcriptura.Et vidit duas naues ſtantes ſecus ſtagnum.piſcatores autē deſcēderant, & lauabant retia.Hæc quia ad literam patent,expoſitione non indigent.Verùm quia in euangelio nō tantùm facta,ſed & factorum ſignificationes conſiderare debemus, conſtat hoc quoq; ſine myſterio factum non eſſe.Quoniam mare mūdum ſignificat in ſacris literis,eo quòd ſicut illud fluit & refluit,ſurſum deorſumq́ue iactatur & fluctuat, eiicitur in littus,ſterile eſt & periculoſum. monſtris plenum, ventoſum, & multum amarum:ita planè in hoc mundo nihil ſtabile eſt,nihil perpetuū:hoc enaſcitur, illud deperit:

Theop. *Ioan. 6.* *Eccl. 24.* *Cant. 4.* *Pſal. 118.* *Mat. 13.* *Aug. tract. 44. & 49. ſuper Ioannem.*

hic euehitur in rota fortunæ, iſte planè per præceps corruit. Mundus quoq; hic bonos omnes, recuſantes vlulare cũ ipſo, euomit. Nec eſt quòd ex eo fructũ ſperes. ſterilis enim eſt, curis & ærumnis pleniſſimus, periculoſus, totus laqueis inuolutus, abundans malis tum hominibus tum dæmonibus. Ibi dici non poteſt, quantum ſit ventorũ, hoc eſt, tentationum: quanta amaritudo, & quam planè nullum ſynceriũ gaudium. (reliqua vide in Kayſerſpergio) Nauiculæ porrò duæ ſignificant ſynagogam & eccleſiam, vel duos illos in eccleſia vnitos populos Iudæorum & Gentium Quãdoquidẽ mare mundi huius transfretare propriis viribus non poſſumus, quod Pelagiani crediderũt, naui indigemus, quã nobis dedit Deus & ea in paradiſo quidem fuit innocẽtia, quam Eua confregit: deinde lex naturę, mox ſynagoga extitit vſque ad Chriſtum: qui denique nauiculã nobis dedit eccleſiã. In eam congregati ſunt Gentiles & Iudæi, quoniã qui operatus eſt Petro in apoſtolatum circunciſionis, operatus eſt & Paulo inter Gentes. ſed & Paulus inquit, Qui enim operatus eſt Petro in apoſtolatũ circunciſionis, operatus eſt & mihi inter Gẽtes. Et Iacobus & Cephas & Ioannes, qui videbãtur columnæ eſſe, dexteras dederũt mihi & Barnabæ ſocietatis, vt nos in Gentes, ipſi autẽ in circunciſionẽ, tantũ vt pauperum memores eſſemus. Quod etiã ſolicitus fui hoc ipſum facere. Morali ſenſu ſolent nauiculæ iſtæ ad pœnitentiã quoq; referri, ſed nos id iam miſſum facimus. 2 Aſcẽdit autẽ dominus in vnã nauim quæ erat Simonis. neq; etiã temerè, autore Ambroſ. ſibi nauiculã Petri Chriſtus elegit, quæ adhuc fluctuat ſecundũ Matthæum, ſecundum Lucam repletur piſcibus, vt & principia eccleſiæ fluctuantis, & poſteriora exhuberantis cognoſcas. Nauis enim Petri ipſa eſt eccleſia Chriſti, qui eam illi primũ cõmẽdauit regendam. Et bene dicit, qui aſcendit in vnã nauim, vnitatẽ declarare volẽs eccleſiæ, extra quã nemo ſaluabitur. Nanque vna illa eccleſia eſt, quæ à ſpiritu ſancto ſanctificatur, mouetur, viuificatur & regitur. ſic enim de illa ſponſus inquit, Vna eſt columba mea, perfecta mea: vna eſt matri ſuæ, electa eſt genitrici ſuæ. fruſtra ſperant itaque Neochriſtiani, ſpiritum ſanctum gubernaturũ etiam eorum nauim ſciſſam & ruptam vndiq;, & tot hęreſibus diſſectam. tantũ enim ille gubernat nauiculam Petri, eccleſiã catho-

Mundus mare.

Galat. 2.

Ambro.

Cant. 9.

Eccleſia vna.

licam. iſti omnes diſpergunt,& ſectas faciunt, quod nō eſt opus ſpūs ſancti,ſed diaboli,qui Neochriſtianorum gubernat eccleſiam. De hac noſtra autem eccleſia inquit Paulus, *Ephe. 4.* Soliciti ſeruare vnitatē ſpūs in vinculo pacis. Etiam olim in exordio eccleſiæ naſcētis,vna tātùm erat nauicula.ſiquidem multitudinis credētium erat cor vnum & anima vna. *Acto.7.* Præclarè aūt Epheſios ſuos,& in illis nos quoq; docet Paulus,quomodo viuendū ſit in vnitate eccleſiæ catholicæ, cū *Ephe. 4.* ait, Veritatē autem facientes in charitate,creſcamus in illo per omnia,qui eſt caput Chriſtus:ex quo totū corpus cōpactum eſt, & cōnexum per omnem iuncturā ſubminiſtrationis,ſecundum operationem in menſuram vniuſcuiuſque mēbri augmētum corporis facit,in ædificationē ſui in charitate. Ecce quomodo oporteat eſſe vnitatē membrorum in corpore eccleſiæ Chriſti, & adminiſtrationē in illis opē q; mutuā. Verū id non faciunt hæretici,qui ſegregāt, & ſubinde noua moliuntur, nō conformantes ſe cæteris mēbris. Vnde hoc quæris? nō aliunde ſanè, niſi quia nō ſedēt in nauicula Petri,ſed in iſta Iudæ proditoris. Nō turbatur autem *Ambro.* iſta quæ Petrum habet,turbatur quæ habet Iudam, quoniā non habet firmamentum eccleſiæ Chriſtum. Ecce attēdite hoc Neochriſtiani omnes,geminam vidit Chriſtus nauiculam,& vnam tantùm ingreſſus eſt,vt vnitatem commendaret,& ſectiones cōdēnaret. Quid ita inſanitis furioſi, quòd ingredi ſimul omnes , imò præcipitari mauultis in alteram iſtā,quā & rimis totā eſſe fiſſam cernitis,& in qua dānationem ipſi veſtrā operamini? Sedit inquam Chriſtus in nauicula Petri,cui ille cōmendaturus erat eccleſiam , ſicut promiſit anteà,dicens,Tu es Petrus,& ſuper hanc petram ædifi *Mat. 10.* cabo eccleſiam meā promiſſum hoc impleuit ei apud Ioā- *Ioan. 21.* nē,inquiēs,Paſce oues meas. Quod tu require in homiliis de *Parte. 3.* feſtiuitate ſancti Petri. Atq; hoc illud eſt,quod Chriſtus tātùm nauiculam ingreſſus eſt Petri.quanuis enim nauiculæ plures ſint,plures etiam eccleſiæ,& earundē rectores plures ac gubernatores,illi tamen omnes in vnam tantū vocati ſunt partē ſolicitudinis. Petrus autem vniuerſam eccleſię curam ſuſcepit. 3 Sequitur , Rogauit eum à terra reducere *Theoph.* puſillū. Vide hic mānſuetudinem Chriſti , qūo obſecrat Petrum,vt à terra abducat. Ecce Deus hominū creator obſecrat creaturam,dominus ſeruum,magiſter diſcipulum. Qua

in re immenſam cõſideramus Chriſti, tum miſericordiam, tũ humilitatem. Dominus cœli & terræ ex creatura ſua tãtulũ petit obſequium, vt abducatur pauliſper à terra, vt ſic eum plebs commodius audire poſſet. Tãta, tamq; exquiſita in Chriſto fuit diligẽtia promouẽdæ vtilitatis humanæ ſalutis animarum. Secundum literam quidẽ ſatis patet, quomodo Petrus vt erat nauium peritus, Chriſtum abduxerit à terra: myſtice autem ſiue moraliter, dominus, cùm eſſet populo prædicaturus, voluit à terra abduci, vt ſic declaret eos qui doctrinam ſuam ſequi vellent, abſtrahere ſeſe debere à terrenis affectibus & concupiſcẽtiis, ab auaritia, voluptate carnis & ſimilibus. Atqui puſillum tantũ à terra abduci poſtulat nauim, eo ipſo quoq; docere nos volens, quòd nullus tãtæ ſit fœlicitatis prædicatorũ, qui ſemel ſtatim & primo, quod aiũt, impetu poſſit homines auocare à rebus terrenis. quis enim ſubitò adeò mundum relinquat? Sic nimirũ condeſcendere moribus hominum potuit Paulus, cùm diceret
1.Cor.3. Corinthiis, Non potui vobis loqui quaſi ſpũalibus, ſed quaſi carnalibus. tanquã paruulis in Chriſto lac vobis potũ de-
Act. 15. di, nõ ſolidum cibum. Sic & Petrus noluit graue iugũ im-
Grego. ponere chriſtianis. Omnia igitur hæc portare cũ modeſtia, ordinatio bona eſt. puſillanimitatis enim foret, non poſſe ſuſtinere diuitias: impatiẽtiæ, nõ poſſe ſuſtinere paupertatẽ. Prædicator itaq; moraliter abducat paulatim auditores ſuos à terra & cupiditatibus terrenis. Sicq; dñs docuit plebẽ ex naui. Et iã hodie ex hac naui docet domin⁹ homines,
Beda. dũ autoritate eccleſię (vt ait Beda) ſuę docet, extra quã nulla eſt ſaua doctrina. & ſic quicquid Huſs, Vuickleph, Pirkardi, & Lutherani docent, nihil eſt, quoniã nõ ſunt illi viri eccleſiæ. Ne audiatis itaque iſtos profugos & in omnibus regionibus vagabundos errones, proprioiũ ſomniorũ coniectores. tantùm illos audite prædicatores, qui cũ Chriſto è
Eccl. vlt. nauicula Petri docent. ſic Sapiẽs ait, Appropinquate mihi indocti, & cõgregamini in domo diſciplinæ. ſed quænã eſt hæc domus diſciplinæ? ipſiſſima, vt ſic loquar eccleſia Chriſti, extra quam quod iam ſæpe diximus, non eſt ſalus, neque vlla beata veritas. Quãuis autẽ & Chriſti dicatur nauis, id tamẽ lubẽs prætereo. 4 Vt ceſſauit autẽ loqui, dixit ad Si-
Eccl. 3. monẽ, Duc in altũ, & laxate retia veſtra in capturã. Nõ ſemper docuit domin⁹, ſiluit interdũ. ſic enim omnia tẽpus ha-

bent. Cũ ergo iamdiu docuiſſet, voluit ſermonem ſuum etiã miraculo confirmare, & myſtica quadã ſignificatione, quòd verbum ſuum inſigni quadã virtute tot eſſet capturũ homines, Petrũ & coadiutores ſuos apoſtolos atque deinceps per prælatos eccleſiæ & prædicatores: idque etiam nunc operatur verbũ Chriſti, non tantũ in auribus audientiũ, ſed & in cordibus apoſtolorũ. ita enim myſticè & ſpiritualiter intelligitur Pſalmiſta cũ ait, Verbo Dei firmati ſunt cœli, hoc eſt, apoſtoli, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorũ. Illa porrò Chriſti verba, quæ dixit Petro, in ſe quidẽ exigua videntur, ſed multa in virtute complectuntur. Duc, inquit, in altũ. Ambro. ait, Et ſi aliis imperatur vt laxent retia ſua, ſoli tamen Petro dicitur, Duc in altũ. Et bene apoſtolica inſtrumenta piſcandi, retia ſunt, quæ non perimũt captos, ſed reſeruant, & de profundo ad lumen extrahunt, & fluctuantes de infernis ad ſuperna perducunt. ſic omnes apoſtoli verbo Dei homines ceperunt, ne perirẽt. Sed tamen Petrus ex omnibus vnus peculiarẽ adhuc habuit piſcandi cõmiſſionem, de qua Matthæus, Mitte hamũ, & eum piſcem qui prim⁹ aſcenderit, tolle. Sed de iis plura in feſto ſancti Petri. tantũ hæc nunc eò cõmemoraui, vt magis conſideretis immenſam illam Chriſti ſapientiam, cuius non verba tantũ, ſed & facta ineffabilem habent ſignificationem. Duc in altum. Hoc vni dictũ eſt Petro. ſequitur, Et laxate retia veſtra in capturã, idq; multis loquutus eſt dominus. quòd quis obſecro, qui non videat & intento animo cõtempleur, dominum ſingularem prærogatiuã dediſſe Petro? Myſticè tamen doctores altũ iſtud ſic exponunt, quòd vbicunque profundi ſunt gurgites, ibi & piſces plurimi ſunt. Ita hic Chriſtus Petro commiſit & ſucceſſoribus, vt nauiculam eccleſiæ in altum ducerent ſecularis dignitatis, ita ſcilicet vt reges, imperatores & principes cõuerterẽt ad fidẽ, & caperẽt retibus prædicationis ſuæ, quomodo deinde Conſtantinũ, Theodoſiũ, & alios complures Cæſares conuerterunt ad fidem. Nauiculam quoq; duxerunt in altum ſecularis ſapiẽtiæ, dũ doctos & ſapientes mundi huius ceperunt in fide. Aut nõne in altum duxit nauim Ambroſius, quando Auguſtinũ in mundo doctiſſimũ retibus ſuis attraxit ad fidem? Et Paulus, quando Dionyſium Areopagitam conuertit? Petrus quoque nõne, quod hic iuſſus erat, in altum duxit nauim, quando cõuertit

Pſal. 32

Ambroſ.

Mat. 17.

Duc in altum.

Act. 17.

Clementé? Atque hoc deinceps ſequuti ſunt prædicatores alij omnes, qui nauim adduxerunt in altu humani cōuictus, quando magnæ autoritatis homines conuerterunt ad fidē, Act.10.8 Corneliū, Centurionē, Eunuchum reginę Candacis &c. Sed cur ſermonē illorum retia vocat? ideo nimirū, quando rete huc illuc vndique contextum eſt, atque id in prædicatore quoque eſſe debet. ille enim quanta maxima poterit induſtria intexere debet nouo teſtamento vetus illud, & epiſtolas Pauli euāgeliis, atq; omnibus illis velut emblemata inii Ambroſ. cere ſanctorū patrū ſcripta. Hinc & Ambroſius ait, Quænā ſunt apoſtolorum, quæ laxari iubentur, retia, niſi verborum cōplexiones, & quaſi quidā orationis ſinus & diſputationum receſſus, qui eos quos cœperint non amittant?

Atqui ſunt qui interim prædicatoribus obganniāt, quid ita ſacerdos omnia confundat, quid hæc illis miſceat, perturbet? Quiſquis hoc apud ſe cogitat, meminerit Chriſtum hic concionem reti comparare. ſicut ergo contextū hoc eſt, ita quoque concionē comparatam eſſe decet. Aut quot obſecro iam veſtrum hic ſunt, & quàm inique cōparati eſtis omnes, quàm inæqualibus moribus, vita & intellectu? Hinc opus eſſet me cuique aliquid dicere, quod ex concione ſibi peculiariter ſeruet. Verùm hic mirabili textura oportet me ſingula ſingulis inſerere, vnde cuique pro ſuo captu aliquid cedat. Auguſt. Qui ergo minus valent intellectu, ne ferant moleſtius, ſi prædicator ſublime dicat, & quod eorum capacitatē excedat. fortè enim aſſunt, qui illud exactè intelligant. Viciſſim quoque ſi quid humile ille prædicat, qui ſapientes ſibi vidēntur, ne contēnant. Cōcio enim rete quoddam eſt, neque magnos tantū, ſed & paruos piſciculos capere debet. Quo nomine Mat.13. regnū cœlorum ſagenæ miſſæ in mare confert dominus, qua omnis generis piſces capiuntur. dominus Deus & mihi loquendi gratiam & vobis cum fructu audiendi donare dignetur, vt ſic verbo Dei piſces quamplurimos capiamus. vos inquā, quibus vnà mecum requiem & vitam tandē concedat æternam, Amen.

HOMILIA II.

IRruentibus vndique turbis ad dominum, & iam verbum illius vix audire valētibus, vt audire eū poſſent commodius, aſcendit in nauiculam: & finito ſermone, præcepit Petro vt nauim duceret in altum, &

laxarent retia. Atque tunc reſpondit ei Simõ, Præceptor, per totam noctẽ laborantes nihil cepimus, nunc autẽ in verbo tuo laxabo rete. Adhuc illum euangeliſta Simonem vocat, id enim erat ei nomen iam inde ab infantia & tempore ſuæ circuncisionis, ſicut iam paruulis in baptiſmo nomina indicuntur. Et benedictus ille fuit Simon, hoc eſt, obediẽs, quoniã ſemper ille hoc vnũ in primis votis habuit, vt obediret Deo. Quod autẽ nunc Petrus appellatur, idipſum ei Chriſtus promiſerat apud Ioannẽ, Tu vocaberis Cephas. Mutatio autẽ illa facta eſt apud Matthæũ, quandoo dixit illi dominus, Tu es Petrus, &c. Præceptor, inquit Petrus. Ecce quo honore Chriſtũ habet Petrus, & quàm efficax fuerat verbũ domini in corde Petri, vt ſtatim illũ præceptorem vocaret. Et verè quidẽ ille præceptor eſt, qui præcepta nobis dedit euangelica, atque ipſe viciſſim quem præceptorem dixerit, eius non contẽnit ſequi præceptum. aliàs enim ille piſcaturus amplius non erat, quando, tota nocte quod tempus piſcationi aptiſſimum eſt, nihil ceperat: ſiquidem nunc planè periculum erat, ne nihil porrò caperet. Verũ hic planè Simon erat, quia obediens domino. Myſticè tamen tota nocte nihil ceperat, nocte inquam veteris teſtamenti, quando adhuc nox eſſet, nondum exorto ſole iuſtitiæ. tunc enim tantũ exercebantur cæremoniæ, neque vlla habebatur ſanctimonia ſacramentorum, quæ nos nũc habemus. Quod autẽ tempus illud ante Chriſtum nomine noctis ſignificetur, & ipſe ſatis magnus teſtis Paulus adeſt, qui dicit, Nox præceſſit, dies autem appropinquauit. Atque hac ipſa nocte nihil eſſe captũ, quantumuis longa piſcatione idem ille teſtatur, quum ait, Nihil ad perfectum adduxit lex. Aut nónne piſces illi fuerunt verè magni & magnifici, Abrahã ipſe & magnanimus Moyſes, Dauid quoque, & alij cõplures, qui ſola gratia Dei, non obſeruatione legis magni facti ſunt? Per noctem etiam peccatũ mortale intelligitur, quod opus hominis planè ſterile facit. ſic enim peccator indignus eſt pane quo veſcitur, ita dicente Chriſto, Si quis in nocte ambulat, facilè impingit, quia lumen in eo nõ eſt. Magnũ ſanè damnũ peccatum eſt, quod omnem hominis laborem perdit & interimit: neq; illum tantũ quem facit in peccato mortali cõſtitutus, ſed & iſta opera bona quæ antea fecerat, ſicut dominus dicit per Ezechielẽ, Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit ini-

Ioan. 1. *Mat. 16.* *Rom. 13.* *Hebr. 7.* *Ioan. 11.* *Ezec. 18*

quitatem, ſecundum omnes abominationes, quas operari ſo let impius, nunquid viuet? omnes iuſtitię eius, quas fecerat, non recordabuntur. In præuaricatione qua prǫuaricatus eſt, & in peccato ſuo quod peccauit, in ipſis morietur.

Ecce, quàm horridam nobis noctē peccatum ingerit mor tale, in quo non tantū nullum opus meritorium fieri poteſt: ſed & quod antea factum eſt, hic perit. Hæc iſta nocentiſſi-
Iob 3. ma nox eſt, de qua Iob ait, Noctē illā tenebroſus turbo poſ-
Rom. 6 ſideat, expectet lucē & nō videat. Idē quoque Paulus docet, quòd in nocte peccati nihil operemur boni, quum ait, Quē fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? nam finis illorum mors eſt. Noctem quoque tribulationis adducunt hic nonnulli mundi huius. Verū equidem illam noctem eſſe non crediderim, in qua Chriſtus ipſe lux clariſ ſima tātopere relucet: quoniā in hac nocte plura opera me-
Iob 1. ritoria capit Iob, quàm vel Saul, vel Salomon in ſumma re- rum omnium fœlicitate. Vtique enim verum eſt illud, quòd per multas tribulationes ingredi oportet regnum cœlorū.
Act. 14. Sic Paulus ſanctorū perſequutiones & tribulationes cōmē dat, atq; Theſſalonicēſibus gloriatur, propter fidem eorum & patiētiā in perſequutione effuſiſſimè gaudēs. Vnde fit vt
Diuitiæ. tēporum horū proſperitatem magis noctē reputē, quàm vel perſecutionē, vel quācunque tribulationē. Bona ſiquidē tem poralia vix magnis demum laboribus acquiruntur, multa cu ra vix quoq; cōſeruantur, & vehementi dolore amittuntur,
Eccle. 4 quod & Sapiēs teſtatur, inquiens, Vnus eſt, & ſecundū non habet, non filiū, non fratrē: & tamē laborare non ceſſat, nec ſatiātur oculi eius in diuitiis. Quibus autē curis poſſideantur,
Iob 15. ecce nobis teſtis adeſt Iob, & ait, Sonitus terroris ſemper in auribus illius, & quū pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpica-
Eccle. 5. tur. Quantis doloribus amittantur, declarat Eccleſiaſtes, di cens, Eſt alia infirmitas peſſima, quam vidi ſub ſole, diuitię cōſeruatę in malū dn̄i ſui. perierunt enim in afflictione peſ ſima. Hinc ego ambulantes in proſperitate, nocte operari ar bitror magis quàm eos, qui in perſequutione & tribulatione vix extremū retinēt ſpiritū. Nanque & mali duriter labo rant, & operoſius aliquanto in ædificanda ſibi gehenna, quā
Sapiē. 5 boni in emendanda ſalute, ſicut ipſi fatētur. Laſſati ſum in via iniquitatis & perditionis, & ambulauim vias difficiles.

2 Etſi itaque Petrus tota nocte nihil ceperat piſciū

iam tamẽ magna fiducia dicit ad dñm, In verbo tuo laxabo rete. Niſi enim ædificauerit dñs ciuitatẽ, fruſtrà vigilat qui cuſtodit eam: ſic etiam niſi dominus cor illuſtrauerit auditorum, doctor in nocte laborat: niſi in verbo gratiæ ſupernæ laxata fuerint inſtrumenta diſputationum, fruſtrà vocis ſuę prædicator iaculũ mittit: quia fides populorũ non ſapientia verbi compoſiti, ſed diuinæ vocationis munere prouenit. Diſcant hic prædicatores nõ laxare retia ſermonis in fabulis hominũ, ſed vt hic Petrus in verbo Chriſti. Norit igitur hoc quilibet prędicator. Quandiu ſibi non magis placẽt ſacræ literæ quàm alia ſcripta, ſic vt peculiariter afficiatur ac veluti rapiatur, dum illas verbotim commemorat, certũ eſt eum non habere gratiam Dei ad prædicandum. Sed qui in veritate verbi Dei laxat retia ſua, piſces capit plurimos domino Deo. Curet itaq; prædicator verba ſcripturæ propriè (quod aiunt) in forma citare, ſciens verbum illud ſanctum ſpiritus ſancti plus operaturũ in cordibus hominum, quàm ſi tua vel aliorũ hominum verba recitet. Sic enim & Hieremias diſcrimen ponit prophetarũ, Propheta qui habet ſomnium, narret ſomniũ: & qui habet ſermonem meũ, loquatur ſermonẽ meũ verè. Sed aliàs plura de efficacia & virtute verbi Dei. Satis ſit hic admonuiſſe, efficax eſſe verbũ Dei, quoniam omnia ille portat verbo virtutis ſuæ, inflammat illud etiam corda hominum. ſiquidem ſic & Dauid ait, Ignitum eloquiũ tuũ vehementer, & ſeruus tuus dilexit illud. & Deus per prophetam, Nunquid non, inquit, verba mea ſunt quaſi ignis, & quaſi malleus conterens petram? Nihil validius, nihilque potentius eſt verbo Dei ſecundum ſpiritum ſanctũ intellecto. Rectè igitur Petrus, quanuis adhuc recens & penè ſemicrudus neophytus in fide, dicit, In verbo tuo laxabo rete. Adeò ille feruebat in fide etiã ante fidẽ: vnde & tot & tantos piſces cõprehendit, vt rete ſolus extrahere nõ poſſet.

Pſal. 126 *Beda.* *Hier. 23.* *Verbum Dei.* *Hebr 1.* *Pſal. 118* *Hier. 23.*

3 Laxato itaque reti, concluſerunt magnam multitudinem piſciũ. vbi pulchrè in perſona Petri ait Ambroſius, Et ego domine ſcio quia nox mihi eſt, quando non imperas: nemo adhuc nomen ſuum dedit, adhuc noctẽ habeo. ô fructuoſa humilitas, qui nihil ante ceperant, magnam in verbo domini concludunt piſcium multitudinem: Non hoc humanæ facundiæ opus, ſed ſupernæ vocationis eſt munus. credũt diſputationes hominum, fide ſua plebs credit.

Theoph. *Ambro.*

Prædic. Diſce hinc prædicator,non extolli, ſi quos videas verbo oris tui cõuerti & fieri meliores.neque enim loquacitas tua id operatur,ſed gratia Dei,huic id omne feras acceptũ.Mul

Eccl.6. tos piſces concluſit Petrus.O ſalutarem capturã in reti apo ſtolico,in quo quiſque ſe optet eſſe,iuxta illud Sapientis,Iniice pedem tuũ in compedes illius, & in torques illius collũ tuum.O fœlicẽ capturam,capi & concludi hoc ipſo reti.ſic

Eſa. 45. enim de captiuis etiam Propheta loquitur, Poſt te ambulabunt vincti manicis,pergent & te adorabunt. Sic omnes tũ prælati,tum prædicatores rete Petri eiicere debent in ver-

Mat.13. bo Ieſu Chriſti,& complures capient piſces,hoc eſt,multas conuertent animas hominũ in mari mundi huius natantiũ, quo nomine recte piſces dicũtur. ſunt autem ex iis mali, alij multi etiam boni,vt teſtatur parabola euangelica.

4 Euidens quoque argumentum tantæ multitudinis piſciũ deinceps oſtendit euangeliſta,quos ceperat Petrus. Rũpebatur enim rete.Præ multitudine piſciũ,inquit Beda,re-

Beda. te rũpitur, quia nunc ad confeſſionẽ fidei etiam cum electis reprobi intrant,qui ipſam etiã eccleſiam hæreſibus ſcindãt. Porrò quòd Petri rete rũpitur,caue intelligas factũ propter

Luc.22. ipſum Petrum:quoniã ſic cõſtans eſt promiſſio Chriſti,Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, ſed piſces in-

Rom.11. cauſa ſunt,quòd rumpitur,quoniã in eo manere nolũt, quo-

Eſa.18. modo rete ſciſſum eſt in circuncifione propter quorundam Iudæorum infidelitatem. Nauigans enim in Iudæa Petrus, pauciſſimos reti ſuo cõcluſit Iudæos,ſed multitudo Gentiũ ingreſſa eſt.Et tamen ad finem reliquiæ Iſraël ſaluabuntur. Sic itaq; rupturã retis duobus modis intelligere poſſumus:

Beda. altero,vt Beda de hæreticis,qui latera matris eccleſiæ contundunt,atque ſcandalis & erroribus ſcindunt. vnde & Au-

Auguſt. guſtinus rupta retia ait multas hæreſes ſignificaſſe. Altero autẽ,vt hic Gloſſa quæ intelligit de eccleſia circũciſionis,in

Gloſſa. qua ſciſſum eſt rete, quia non tot intrant de Iudæis, quot ex

Act.15 Gẽtibus, qui alia naui vecti ſuccedunt. Quid quod oportuit rũpi rete in malis?Nõne enim ante Iudas retroceſſit,& Simon Magus,Ananias atque Saphira perierũt, quàm Paulus & Barnabas peruenirẽt in rete fidei? Porrò quod ad mores

Gregor. attinet,ſcindũt rete illud nõ rarò prædicatores ipſi ſuis exẽ-

ſuper Eze.h. plis malis & vita peruerſa.Sic Gregorius ait,Ad hoc vt ſeruetur veritas prædicandi,teneatur neceſſe eſt altitudo viuẽ

di. & in prima parte Paſtoralis, Rete rũpunt, qui quod verbis prædicãt, morib⁹ impugnãt. Rũpunt quoq; retia qui piſcantur noctu, carentes lumine ſcripturæ ſanctæ, & verſantes in tenebris ignorantiæ & errorũ. quoniã qui huiuſmodi ſunt, alios quoq; ſeducũt, tantũ abeſt vt cõuertant. de iis loquitur Paulus, & ait, Volũt eſſe legis doctores, nõ intelligentes neq; quæ loquũtur, neq; de quib⁹ affirmãt. Idque adeò nunc faciũt neochriſtianorum prædicatores. Quiſquis itaq; eſſe cupit bonus piſcator Chriſti, videat vt inſtrumenta armaq; piſcatiõis ſuæ bona habeat, doctrinã ſanã & vitã ſanctam. Quòd ſi aũt ſciſſum habet rete, declinet ad portũ: & deſcendens reſarciat illud cũ Ioãne & Iacobo. Quúmque conſideramus omnia ad piſcationem hãc ſpectãtia, hoc quoq; adiicere debemus, vt prædicator ſit iuſtus & doctus, atque omni errorũ contagio immunis. Rete quoq; ſit integrum, & non ſciſſum exemploiũ ſcãdalo, & vitæ malignitate. Atque ſic fiet, vt facilè capiãtur piſces. Sunt enim ex iis quidã, qui metuant, nolintque ſibi dici veritatẽ, quo nomine ſuggeſtum & concionem cane peius oderunt & angue. iſti nunquã capientur reti fidei & verbi Dei. nimium enim implicati ſunt reti diabolico. Sunt alii quoq; nimiũ magni, vnde & rumpunt rete. Atque iſti ſunt qui magna potentia freti, mandatis Chriſti & eccleſiæ parere recuſant, adeò vt etiã contẽnant. Et de iis inquit propheta, Confregerũt iugum, ruperunt vincula. Quamobrem & dominus nõ multos ex potentioribus conuertit, ſed ex ſapientibus mundi huius Nicodemum tantùm & Gamalielem, ex diuitibus Zachæũ & Ioſeph ab Arimathia, ex principibus Centurionem & regulum. Atque hoc eſt quod dicit Paulus, Videte vocationẽ veſtrã fratres, quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: ſed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, vt confundat ſapientes, & infirma mundi. Multi quidẽ iam ſunt piſcatores, prędicatores multi ſunt in eccleſia, ſicut dñs dicit per prophetam, Ecce ego mittam piſcatores multos, & piſcabuntur eos. Sed hoc vnũ mihi diligentius paulo conſidera, quod ait Ambroſ. Rumpũtur retia, nec labitur piſcis. Idq; adeò ſcrupulũ alicui mouere poſſet, eo quòd paulo ſuperius diximus nonnullos diſrumpere rete per ſectas & hæreſes: quo rupto, iſti vtiq; excidũt reti eccleſiæ Chriſti. ſic enim Ioannes ait, Ex nobis prodierũt.

1. Tim. 1 · *Mat. 4* · *Hiere. 5* · *Ioan. 3* · *Act. 5* · *Luc. 19* · *Mat. 27* · *1. Cor. 1* · *Iere. 16* · *Ambroſ.* · *1. Ioan. 2*

quia non erant ex nobis. non ergo manēt piſces iſti in reti. Verùm quidē hoc eſt, quòd hæretici nō manēt in hoc reti, & tamen quidā mali permanebunt in illo vſque ad conſummationē ſeculi, quando tandē ſegregabuntur mali à bonis.
Mat.13 Atq. ideo etiā mali piſces nō ſemper excidūt reti ex quocunque peccato, ſed ad intellectū verborū Ambroſii ſenſus hic eſt, quòd piſces etiā ſciſſo reti non excidūt, ſcilicet electi, quos Deus cōſeruat inter ſcandala perſecutorū. Nos itaque iam dominum deprecemur, vt nobis quoq; ille gratiā ſuam donare dignetur, mihi loquendi, vobis audiendi, quatenus ego reti verbi Dei ex vobis quoq; piſces bonos capere poſſim quàm plurimos, qui colligantur ad finem mundi in vaſa fœlícitatis æternæ, quam omnibus nobis concedat Deus pater, Deus filius, & Deus ſpiritus ſanctus, Amen.

HOMILIA III.

POſt multa quæ diſcipulis ſuis dixerat dominus, tandē iuſſit Petrū laxare rete, qui & cœpit magnā multitudinē piſciū, ita vt rumperetur rete. Annuerunt itaq; ſociis ſuis, qui erant in alia naui, vt venirēt & adiuua-
Ambroſ. rent eos. Sed quæ eſt illa alia nauis, niſi fortè Iudæa? Facta
Pſal.133 eſt enim Iudæa ſanctificatio eius. Sic ergo & iſti ex ſynagoga venerūt ad nauiculā Petri eccleſiā, vt implerēt nauim vtranq;, quoniam omnes curuāt genua ſua in nomine Ieſu. Beda etiā fermè ad hunc ſenſum exponit, niſi quòd per alte
Beda. ram nauiculā ſignificari putat eccleſiā ex gētibus collectā. ſcit enim dominus qui ſunt eius, eſtque apud illū definitus electorū ſuorū numerus. Quādo igitur nō fideles inuenie-
2. Tim.2 bātur apud Iudæos, quos nouerat ille prędeſtinatos ad vitā: quæſiuit etiā corda gentiū, quæ velut alterā nauiculā piſcibus, ſic gratia diuina repleuit & perfudit. Obſeruabis autē hic, quòd qui prælatus vnus extrahendo reti nō ſufficit, poteſt ille etiā alios extra ſuā nauiculam aduocare, ſicut coadiutores & prædicatores cōſtitui videmus: quoniā & Petrus hic ſocios ſuos ex altera naui ad ſe vocauit. Per hoc tamen nihil minus volo, quàm excuſatos habere eos, qui rete hoc ne digitulo quidem minimo tāgere volūt, nec quicquā in eo trahere: totū autem illum trahendi laborem in alios reiiciunt, atque interim auidiſſimè piſces, quos non ceperunt, deuorant. Hi nimirum iſti ſunt, qui nec prædicant, nec quicquam aliud agunt circa curam animarum, tantùm cen-

ſus quærunt & reditus, curandi autē animas laborē omnem mercenariis relinquunt, iniquiſſimè ſanè & iniuſtè. Recti⁹ faciunt,qui in partem ſolicitudinis quoſdā aduocant,vt hic Petrus ſocios ſuos, & Chriſtus duodecim vocauit apoſtolos, atque deinceps ſeptuaginta duos diſcipulos. Idipſum ſane iniquū nō eſt,coadiutores accipere. 2 Nutu igitur ſocios ſuos vocat Petrus, quia propter ſtuporem magnū loqui nequibat. Atque venerūt illi,& vtranque nauiculam impleuerunt. Harum impletio nauiū adhuc ſemper & vſq; in finem ſeculi creſcit,noſq; adeò omnes quotquot prędicamus,hāc nobis ſumimus implendā.ſed quid hoc, quod penè mergebantur? Sanè Ambroſ.merſionē hanc eo refert,quòd in multitudine tāta plures futuri ſunt mali,quoniā oportet hæreſes eſſe,vt probentur iuſti.Alii ſic intelligunt, quòd quāuis nō ſubmerſæ ſunt naues,in graui tamen periculo extiterūt. ita Beda inquit iuxta prophetiā Pauli,quòd nouiſſimis diebus erunt tempora periculoſa, & homines ſui amātes. Aut nōne illud hoc noſtro ſeculo ita fit,quādo hæretici iſti nauiculā ita huc agitarūt,vt periculū ſit de merſiōe, niſi Chriſtus fauore ſuo eā ſuſtētaret? Vos aūt ne moueamini,neque metuite quicquam,ſi ſæuiant Neochriſtiani,eſtote cordati & fortes. Certū eſt illud,quod ſæpe adduximus, Pii Papæ, Fluctuat & nunquā mergitur illa ratis. Fides iſta Petri antiquiſſima nō deficiet,quin magis triūphabit,hæreſes omnes definēt,ſicut & nulla hactenus hæreſis per mille quingētos annos præualuit aduerſus eccleſiā Chriſti. Poteſt autem illa merſio ſic intelligi, quando homines rurſus recidunt in mundum per peccatum,vnde per fidē educti fuerant. Prior tamen illa expoſitio magis cum ſacris literis cōſpirat. ſiquidem ſic & apud Matthæum legimus,quomodo venti impellebant nauiculam prius, quàm ingrederetur in eam dominus: ſtatim autem cùm conſcendiſſet ille in eam, ceſſarunt venti. Neque nouum eſt illud,periclitari nonnunquam eccleſiam & fidem noſtram. Ecce enim Cain perſequutus eſt Abel & occidit, Eſau inſectatus eſt Iacob, ipſique adeò fratres Ioſephum, Saul, Dauidem,& Abſalon eundem patrem ſuum. Iudæi ſimul & Gentiles conati ſunt fidē hanc noſtrā extinguere,lapidibus,gladiis,rotis,lanceis, crucibus,igni, aqua & quid aliud reſtabat, quod in ſupplicium verti poſſet? Vſqueadeo ſemper nauis hæc graues ſuſtinuit vento-

Luc.10 *Theoph.* *Beda.* *Ambro.* 1 *Cor.11* *Beda.* 2. *Tim.3* *Mat.14.*

per ſunt tractandi. ſic & Beda ait, confortat dominus timorem carnalium, animosque fragilium conſolando erigit, ne quis vel de ſuæ conſcientia culpæ tremens, vel de aliorum innocētia ſtupēs, ſanctitatis iter formidet aggredi. Noli timere, inquit ad Petrum, ne verearis puſillanimis, infirmus, indoctus. Ego te magnum adhuc faciam, quoniam homines capies. ait Ambroſ. Noli timere, indulgenti domino peccatum fateri. noli timere etiam quę tua ſunt domino deferre: quia quæ ſunt, ipſe nobis conceſſit. Ecce q̄ ille planè mitiſſimus eſt, qui tot hominibus poteſtatem dedit viuificandi homines. Ex hoc, inquit, iam homines eris capiēs. Atq; hoc ad ipſum Petrum ſpecialiter pertinet. Exponit enim ei dominus, quid hæc captura piſciū ſignificet: quòd videlicet ipſe ſicut nunc per retia piſces, ſic aliquando per verba ſit captura hominum. Rurſus hic prædicatores docētur, qualem habere debeant affectum, ſcilicet capiendi homines & acquirendi Deo. neque enim animus eorum pręcipuus eſſe debet in bonis temporalibus, in opimis ſacerdotiis, ſed in ſalute animarum. Quomodo autem apoſtoli nauiculas iſtas reduxerint ad littus, & relictis omnibus ſequuti ſint dominū, illo eodem fortunante dicturi ſumus in feſto Andreę, aut alterius apoſtoli. Quanuis autem penè conſimilis hiſtoria apud Ioannem deſcripta eſt de multitudine piſcium, quos cepit Petrus, eadem tamen nō eſt, ſicuti nec vna vtriuſque ſignificatio, quod Auguſt. multis de cauſis affirmat. *Beda.* *Beda.* *Ioan. 21.* *Aug. ſuper Ioannem.*

1 Quoniam piſcatio hæc primo facta eſt anno ſuæ prędicationis, illa poſt reſurrectionē, deniq; ante aſcēſionem.

2 Hic Chriſtus in naui ſedet, illic in littore ſtat.

3 Hic iubet ſimpliciter retia laxari, illic etiam in dexteram partem eiici.

4 Rumpuntur hic retia, illic non item.

5 Hic penè dimerſa eſt nauis, illic non.

6 Hic geminam habent nauiculam, illic vnicam.

7 Hic vtranque implent, iſthic retia ſimul cum piſcibus pertrahunt ad littus.

8 Hic nullus exprimitur piſciū numerus, iſthic capti commemorantur 153. magni piſces. Hinc luce clarius apparet, duplicem illam fuiſſe piſcationem. Quòd autem & gemina vtriuſq; ſit ſignificatio, idem ille teſtatur Auguſt. Quandoquidem hęc deſignat quomodo animarum curatores piſcari *Duplex piſcatio.*

hic ſolennt animas, vt eaſdem in nauiculam adducant eccleſiæ. Illa porrò apud Ioannem hoc repræſentat, quo tandem piſces boni capientur, & ad finem mundi eligentur in vitā æternam. Atque hinc iam octo illa diſcrimina ſatis patent. Siquidem quia vltima iſta fuit piſcatio, Chriſtus commemoratur ſtare in littore fœlicitatis æternæ, poſt reſurrectionē iam ſuam glorificatus, vbi & piſces in idem littus attrahuntur. Atque hoc eſt quòd piſcatio prima facta in terris, nauigante tum Chriſto quoque in mari. Et quur abſolutè laxari iuſſit retia? quoniam hic in eccleſia boni & mali ſunt piſces, zizania quoq; & filices cum tritico creſcunt. In die autē nouiſſimo rete illud tantū in dexteram iacetur ad eos quibus dicet dominus, Venite benedicti patris mei, &c. Rumpitur hic rete, quoniam multi ſunt in eo, nulli (vt eſt in prouerbio) magni & mali piſces, neq; pauci ipſi per hæreſes ſe inde præcipitant in mediam maris voraginem: illic autē boni tantū erunt, qui rete non rumpunt. Hic merſionē minantur naues, quoniam illa nauicula eccleſiæ multos ſuſtinet impetus: ad hæc, plurimū in ea indigeſtæ plebis, quæ vitam & ordinem bonorum non ſeruat: iſthic verò abſtergit Deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorum, & amplius non erit neque luctus, neque clamor, ſed nec vllus dolor. Ideoque & hic piſces ſub aqua trahuntur ad littus, ſiquidem boni homines poſt mortem abſconditi latent in ſomno pacis, donec perducātur ad littus reſurrectionis. Hic nauiculæ duæ ſunt ex Iudæis & Gentibus collectæ, illic vna tantū, quoniam & ouile vnicū erit in vita æterna. Eoq; nomine illic piſces magnos tantū ceperūt. ſiquidē ſancti omnes reges magni ſunt & ſacerdotes. Vnde dominus quoq; dixit, Quiſquis fecerit & docuerit, magnus vocabitur in regno cœlorū. Atqui hic in mari mundi huius piſces capimus magnos & paruos, bonos malóſq;: & pars quidē in reti permanēt, pars rupto reti excidunt, alios quoſdam tandē ad conſummationem mundi eiicient. Deus & dominus noſter gratiā nobis ſuam impartiatur, quaten⁹ & nos hic capiamur in terris reti verbi Dei, ſicq; permaneamus in nauicula eccleſiæ, & in die nouiſſimo cum aliis magnis piſcibus concludamur ad dexteram, pertrahamurq; ad littus fœlicitatis æternæ, quam omnibus nobis concedat Chriſtus Ieſus dominus noſter, Amen.

Mat. 13. *Mat.* 25. *Apoc.* 21 *Apoc.* 3. *Mat.* 7.

DOMINICA VII. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM MATTHAEI V.

*I*N *illo tempore dixit, Ieſus diſcipulis ſuis, Niſi abũdauerit iuſtitia veſtra plus quàm ſcribarum & phariſæorum, nõ intrabitis in regnum cœlorum. Audiſtis quia dictũ eſt antiquis, Non occides. qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. qui autem dixerit fratri ſuo, racha, reus erit concilio. qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuũ ante altare, & vade, prius reconciliare fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* *Exod. 20* *Deut. 5.* *Iaco. 5.* *Leui. 22.* *Eccle. 35.* *Deut. 15.* *Mala. 19* *Lucæ 12.*

HOMILIA I.

I N ſaluberrimo hoc ſermone, chariſſimi, quem in monte habuit dominus, & ſuper quem Auguſt. libros duos cõſcripſit, inter reliquas etiam docuit ille perfectionem legis euangelicæ ſupra Moſaicam iſtam. Vnde & dixit, Nõ veni ſoluere legẽ aut prophetas, ſed implere. Quicquid ergo defectus extitit in lege veteri, Chriſt' in noua cõſummauit & perfecit. lex enim ad perfectionem adduxit neminẽ. Et quãuis diſcrimen legis & euangelij magnũ quid eſt, & per vniuerſã ſcripturã latiſſimè extẽdi poſſet, nunc tamen animus non eſt à contextu euangelico diſcedere. Dicit ergo dominus, Niſi abundauerit iuſtitia veſtra plus q̃ ſcribarum & phariſæorũ, non intrabitis in regnũ cœlorũ. Dictũ hoc eſt prælatis eccleſiæ, apoſtolis, & ſucceſſoribus eorundẽ, ſucceſſoribus inquã in poteſtate, honore & dignitate, atq; vtinã etiam in vita. Eos nimirũ iuſtiores eſſe voluit prælatis ſynagogæ. Atqui expoſitio illius videtur nõ parũ difficilis. Auguſt. quidẽ ſic intelligit, Quãdo antea dixerat dominus de impletione magnorũ & paruorum præ- *Auguſt.* *Mat. 5.* *Hebr. 7.*

ceptorum:cuiuſmodi eſt illud, Nō occides. Addit Chriſtus, vt perficeretur lex non tantū non occidendum eſſe proximum,ſed ne iraſcendū quidem illi ſine cauſa. Atque ſic iuſtitia euangelica ſuperare debet phariſaicam iſtam. Minimū itaq; illud eſt,nō occides, quod quiſquis ſeruat, non ſtatim ideo magnus erit in regno cœlorū.ſin autē cōſurgat in gradum ſublimiorē, & ne ſuccenſeat quidē illi temerè, tunc ſanè & perfectior erit, & multū alienus ab homicidio Sicq; illud quaſi declarare ſuperiora,quādo dixit domin⁹,non veniſſe ſe ſoluere legem,ſed implere. Ecce enim pręcepit lex, Nō occides: impleuit dominus & adiecit quod deerat,nec indignaberis illi ſine cauſa,quod quanto perfectius eſt illo, quod ex ira aut ſimilibus affectibus prouenit? 2 Alio porrò in loco Auguſt.ſic inquit, Niſi abūdauerit iuſtitia veſtra ſuper ſcribarum & phariſæorū,id eſt ſuper iuſtitiam eorum, qui ſoluunt quod docent. De ſcribis autem & phariſæis dicit alio loco,quoniā dicunt & non faciunt. Niſi ergo ſuper eos abundauerit iuſtitia veſtra,id eſt,vt vos nō ſoluatis,ſed faciatis potius quod docetis. Vult dicere Auguſtinus, Omnis iſtorū iuſtitia in ſola cōſiſtebat doctrina: eaq; ſana quidem erat,ſed tamen illam opere nō implebāt: ſicut alibi dicit dominus,Super cathedrā Moyſi. Chryſoſt.inquit,Docere abſque operibus,condēnat docentē. cū itaq, primū ſe aliquis ipſe correxit, tunc eundem etiam erga alios congruit eſſe diligentem. ideoq; ille pntat Lucam de domino loquentem, præpoſuiſſe operationem verbo, quum ait cœpiſſe eū facere & docere. Ecce quō præcedit opus. Quia tunc poteſt quis ad docendum venire quū ipſe impleuerit opere quod ſit docturus. Cōſonat & Hieronymus,dicens, Magiſtri erū ditio, etiam ſi paruo peccato obnoxius ſit, deducat eum de gradu maximo: nec proſit docere iuſtitiam, quam minima culpa deſeruit. Et beatitudo perfecta ſit, quæ ſermone docuerit,opere complere. Vtraque expoſitio bona vtique eſt, ſed tamen prior illa aliquantò melior, & textui accommodatior. Adhuc tamen plures inuenio iſtorū verborū expoſitiones,& inter reliquas hæc etiam vna eſt. Quandoquidem enim lex Moſaica manum tantū (quod aiunt) prohibebat, opusq; illud externum vetabat,inſuper euangelium animū quoque & cogitationes reſtringit,eo ꝙ in lege pœna poſita non erat iis,quæ quiſque in animo ſuo perpetrauerat. ſiqui-

Lib. 20. c. 9. de ciuita. Dei

Mat 23.

Chryſo.

Act. 1.

Hieron.

dem qui legem iſtam tulerat, homo purus erat, nec cogitationes hominũ cognoſcere poterat. Euangeliũ autem peccatum punit tam cordis q̃ operis: quoniam qui illud nobis dedit, verus Deus & homo eſt, ſicq; renes ſcrutatur & corda. Iudæi porrò perſuaſam iſtã habebant opinionẽ peruerſam, ſe animo & cogitatione non peccare, ſi opere non implerẽt. dicebant enim, Occidere hominem peccatũ eſt: velle occidere, non itẽ, ſi non occidas facto. Teſtatur idipſum ex Iudæis nõ infimus Ioſephus, qui cũ de morte ſcrib. Antiochi, contra quẽ Machabæus pugnauit, quẽq; Polybius hiſtoricus eo refert miſerius eſſe demortuũ, quòd in ciuitate Pſidia (vel vt alij legunt Præſidia aut etiam Perſide) templum Dianæ ſpoliare voluerit, idipſum refutans Ioſephus, dicit, Qui nullatenus egit peccatum, ſed tantùm cogitauit, nullo reatu tenetur. Conceptã itaque iſtam vanam Iudæorũ perſuaſionem hic dominus voluit refellere, quoniam non opere tantùm, ſed & animo & cogitatione grauiter peccari ſolet. Atque hoc eſt quod dicit dominus, Niſi abundauerit iuſtitia veſtra plus quàm ſcribarum & phariſæorum, non quòd per hoc dominus legẽ cuperet reiicere, quoniam interroganti adoleſcenti, quid faciendũ ſibi eſſet ad poſſidendã vitam æternã, reſpõdit, Si vis ad vitã ingredi, ſerua mandata. ſed quia hic & alibi homines ad ſeruãda præcepta maximè decalogi ſubinde adhortatus eſt, illa planius explicauit in vero ſenſu, & errores Iudæorum reiecit, ſicut ipſa etiam litera clarè teſtatur. Atq; hæc ipſa etiã expoſitio, licet ab illa priori Auguſtini multũ aliena, in ſe tñ eſt veriſſima. Quartam inſuper verborũ illorũ inuenio expoſitionẽ, eamq; huiuſmodi, quòd dominus exiſtimarit ſcribas & phariſæos adhuc rudes fuiſſe in præceptis diuinis, quòd nimium inhærerent externis cæremonijs: hic autẽ Chiſtus veritatem oſtendit, veramq; lucẽ euãgelij dedit hominibus, vbi veteres vix vmbram habuerant futurorum. Atque illa hic ſententia eſt Chryſoſtomi, qui multis etiã verbis contra Manichæos docet Chriſtum nõ reieciſſe legẽ, quoniam licet imperfecta, à Deo tamẽ fuerit. Quòd ſi ergo Iudæus aliquis bene geſſit in circuncisione ſua, circa ſacrificia & templum, decet chriſtianum adhuc eſſe perfectiorem, vt vltra hoc in corde ſi ſacrificiũ offerat domino, ſimulq; myſticam legis ſignificationẽ expendat & bona æternæ ſalutis. Quãdo igitur præ-

Lib.12. cap.16.
1.Mac.6
Mat.19
Hebr.19

Rom. 9. putium circunciderunt Iudæi, Chriſtiani circunciſionẽ hãc obſeruarunt in ſpiritu, non ſecundũ literam: & pro agno paſchali atq; oblationibus & ſacrificiis boum, vitulorum & ouiũ, nos iam offerimus Deo agnum immaculatũ Ieſum Chriſtum. Porrò Chryſo. etiam de iuſtitia ſic ait, Quòd illa hic

Chryſo. vniuerſam dicit virtutem, ſicut de ſancto Iob dicitur, Erat

Iob 8. homo iuſtus & ſine querela, non quòd ille iuſtus tantũ fuerit, quoniã multas etiam alias habuit virtutes, prudentiam, conſtantiam, patientiam, pudicitiam, pietatem, &c. Quum itaque lex euangelica præſtantior ſit & ſuperior q̃ Moſaica, idq; in multis donis domini, in ſacramẽtis, in ſacerdotio, in oblationibus, in remiſſione peccatorũ, in apertione cœli, vtique etiam capita eccleſiæ apoſtoli, euangeliſtæ, martyres & doctores maiorem habuere ſanctimoniam, quàm patriarchæ & prophetæ veteris legis, Abraham, Noë, Moyſes, Dauid, Eſaias, &c. ſicq; reliqui criſtiani in iuſtitia ſuperent & excedant Iudæos, plebs plebem. Quid autem mirum, ſi illi iis fuerint inferiores, qui & illuminati nondum erant, & rudes adhuc erant diſcipuli, neque verũ illum doctorẽ habue

Ioan. 16. rãt ſpiritum ſanctũ, quem diſcipulis demũ ſuis miſit Chri-

Gregor. ſuper Mat. 25. ſtus, qui eos omnẽ doceret veritatẽ? Dixit itaq; apoſtolis dominus, quòd iuſtitia eorum abundantior eſſe debeat, quàm ſcribarum & phariſæorũ: ita nimirũ, quia (vt ait Gregori⁹) quum augentur dona, rationes etiam creſcũt donorũ. Quãdo igitur in noua lege vberior promiſſa eſt remuneratio, &

Chryſo. gratia ſpiritus ſancti eminentior, oportet etiam in ea pugnã eſſe magis arduã difficilioremq;. Non enim iã lacte & melle manans terra promittitur, non ſenectus vberior, nec numeroſitas filiorum, non frumenti viniq́. copia, non ouium, atque armentorũ greges, ſed cœlum & ea quæ ſunt in cœlo bona, & filiorũ adoptio, ac cum vnigenito iũcta fraternitas & ſocietas hæreditatis, & glorificari, & cõgregare, & præmia illa quę ꝓmittũtur innumera. Meritò igitur iuſtitia noſtra abundare debet vltra iſtam phariſęorum & ſcribarum.

3 Accedat iis omnibus ſententia quinta. Iudæi enim conſtitutiones quaſdam fecerunt, quæ partim aduerſabantur legi diuinæ, partim licet non erant illi cõtrariæ, ab eis tamen magis diligentiúſq; obſeruabantur, quàm mandata domini, ſicut ob id increpauit eos dominus, dicens, Qua-

Mat. 15. re & vos tranſgredimini mandatũ Dei propter traditionem

v eſtram? Nam Deus dixit, Honora patrẽ & matrem: & qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis, Quicunque dixerit patri vel matri, munus quodcunq; eſt ex me, tibi proderit, & non honorificauerit patrem ſuũ aut matrẽ ſuam, & irritũ feciſtis mandatũ Dei propter traditionem veſtrã. & alio in loco, Væ vobis duces cæci, qui dicitis, Quicũque iurauerit per templum, nihil eſt: qui autem iurauerit in auro tẽpli, debitor eſt. Stulti & cæci, quid enim maius eſt, aurum, an templũ quod ſanctificat aurũ? Ecce quã maturitate dominus corripit Iudæos, qui contẽpta lege domini, proprias ſanctiones cõfirmabant, inutiliter vtique & fruſtra, dum quod in lege minimum erat, non ſeruabant. Eſt illa etiam hic ſentẽtia Hieronymi, Voluit ergò dñs prælatos & apoſtolos noui teſtamẽti perfectiores eſſe phariſæis, atq; nec parua, nec magna negligere mãdata. Habetis itaque iam chariſſimi variam illorum verborũ expoſitionem, quomodo iuſtitia apoſtolorũ, imò & chriſtianorum omniũ abundãtior eſſe debeat, quàm vel ſcribarum vel phariſæorum. Non tamen hæc intelligi ſic debẽt, quaſi lex Moſaica etiã chriſtianis ſit ſeruanda ſecũdum literam, dẽptis moralibus. Cæremonialia nãque, vt de ſacrificiis, de purgationibus, de cibis prohibitis, de non edendo lepore aut porco, & ſimilia innumera, quia nõ cõtinent in ſe perfectionẽ eſſentialem, ſunt abolita. Sic & iudicialia eorum mandata, quoniam & nimis erant grauia, & charitatẽ offendebãt, corruerunt. Quamobrẽ ait Petrus, Quid tentatis Deum, imponere iugum ſuper ceruices diſcipulorum, quod neq; nos, nec patres noſtri portare potuerũt? Et hoc eſt quod manus Moyſi graues fuerunt, ad ſignificãdam legis immodicã duritiẽ. Eodẽ pertinẽt & tabulæ legis lapideę. lapis enim durus eſt & grauis, lex autem euãgelica deſcripta eſt in cordibus hominum molliſſimis. quę etiam ratio, quòd Chriſtus ipſe nil ſcripſit. Cauſa aũt grauitatis legis Moſaicę, acerbitas eſt pœnarũ, quoniã illic lex valebat talionis, oportebatque dentẽ pro dente, oculũ dare pro oculo: graues etiam erant manus illæ, quòd intellectus ſpiritualis ibi obſcurus & abſcõditus latebat. Sicq; quod agnus paſchalis aſſus Chriſtũ ſignificauit, obſcurum quid erat, & Iudæis incognitum. Quòd mare rubrũ deſignauit baptiſmũ, nõne obſcurum erat? Quòd hirci duo geminam in Chriſto naturam ſignificarunt, itidem

Mat. 23. *Hieron.* *Act. 15.* *Exod. 17.* *Hiere. 31.* *Deut. 19.* *Exo. 12.* *Leui. 19.*

latebat Iudæos, & ſic in ſimilibus. Grauis quoque erat lex Moyſi propter ingenté iſtam mandatorũ multitudiné. prohibitiua enim tantũ erát trecenta ſexagintaquinq;, & præceptiua ducéta quadragintaocto, quæ ſi coniungas, habebis præcepta ſexcéta tredecim. Quibus nône putas multũ onera tos eſſe ſimplices? neque vero in hoc numero côſtiterunt pręcepta, ſed alia ex aliis ſubinde ſubnaſcebantur noua. Atqui lex iſta omnis ex dilectione dependet Dei & proximi, quam quis dubitet fuiſſe feruentioré in apoſtolis & martyribus, q̃ in patribus veteris teſtamenti? 4 Bene expendit Auguſt. illud, quod dicit dñs, Non intrabitis in regnum cœlorum: hoc inquam illud, quod toties in euágelio repetitur, regnum cœlorum. Ait ergo, Denique quod non temerè dixerim, neſcio vtrũ quiſquã in illis libris (veteris teſtaméti) inuenit nomen regni cœlorum, quod tam crebro nominat dominus. Hoc enim propriè pertinet ad reuelationé noui teſtamenti, quod ori eius nominandũ ſeruabatur, quem regé ad regendos, & ſacerdoté ad ſanctificandos fideles ſuos, vniuerſus ille apparatus veteris teſtaméti parturiebat. Sed & illud quod ait, Intrabitis, temerè dictũ nô eſt. Vult enim domin' miniſtros ſuos ſemper ire debere de virtute in virtutem, atq; creſcere in operibus bonis, in meritis, & tandé in remuneratione vitæ æternæ. Sic inquit Hiere. Venite, nolite ſtare. recordamini procul domini, & Hieruſalé aſcendat ſuper cor veſtrũ. Quiſquis ſeruire vult Deo, ne moretur, neque ſtet, ſed procedat ſemper, quoniã legiſlator dabit benedictionem, & ibunt de virtute in virtuté. Quo facit illud Bernardi, Stare in via Dei, eſt retrocedere: quoniã qui in gratia Dei eſt, quicquid tũc facit, id omne ei meritoriũ eſt, dicente Paulo, Diligentibus Deũ omnia cooperãtur in bonũ. Admonitos itaq; vos omnes vo'o, vt ſolicitè & diligenter ſtudeatis & inuigiletis voluntati diuinę, efficiatis pręſidio gratiæ Dei, vt iuſtitia veſtra abũdet plus q̃ Iudæorum veterum: ſicque vos intrare tandem poſſitis regnũ cœlorum, quod omnibus nobis concedat Deus, Amen.

Contra Fauſtum. *Hiere. 51* *Pſal. 83* *Bernard.* *Rom. 8.*

HOMILIA II.

IN monte excelſo ſublimia etiam loquutus eſt dominus myſteria, & magna præcepta dedit apoſtolis: ac deinde minus magna & grauia docturus plebé, deſcendit de móte. Vnde & Beda dicit, Quib' in mon-

Beda.

te aperit,vt magna ſublimiter audiāt,in eos oculos ſtans in cāpo dirigit,vt audita patēter intelligāt. Inter illa ergo ardua & excelſa,docuit ſe eum eſſe, qui legē impleturus erat, nō ſoluturus. ideoq; & apoſtolis cōmiſit,vt iuſtitiā haberēt abundantiorē q̄ phariſęi. Idipſum iam porrò plenius explicat in quibuſdā ſpecialibus mandatis. Audiſtis, inquit, quia dictum eſt antiquis, Non occides. Ego aūt dico vobis, Quicunque occiderit, reus eſt iudicii. Admiratur hic Chryſoſt. ſummā illam ſapientiā Dei, quod dicit hic Chriſtus, Dictū eſt antiquis, non aūt, ego dixi antiquis. neq; ſic, Pater meus dixit antiquis, & ego dixi vobis. poterāt enim inde ſibi anſam arripere diſcipuli cogitandi, quòd ita ille ſibi nimiū tribueret. ſiquidē adhuc erāt nouitii in fide, & inde oportebat dominū nōnihil parcere ipſis, ne fortè offenderētur. Quoniā licet mētiri nemo debeat, nemo tamen ſemper tenetur dicere veritatē. ſic nanq; vbi vel nihil prodeſt, vel plus obeſt q̄ profit, cælanda veritas eſt. Sunt quidā rudes homines, qui videntur ſibi præclarè feciſſe, ſi quouis in loco citra omne diſcrimen veritatē dicāt. Malè ſanè, & in multis caſibus iniquè ſatis. Sed hæc aliàs. Dictū eſt antiquis, Nō occides. De hoc præcepto non eſt animus iam multa dicere, ſed differam vſq; in materiā 10. præceptorū. Pulchrè aūt ſuper hoc ſcribit Auguſt. ſed & illud mitto. Dictum, ait, eſt antiquis. Quo verbo declarat ille, multū iam temporis abiiſſe, quo præceptum hoc datum ſit per Moyſen. Orditur itaque de antiquis dicere hiſtoriis, vt animos diſcipulorū faceret attentiores, ſicq; audirēt diligentius, quid deinceps eis dominus eſſet dicturus. Neque id tamen temerè factū eſt quòd ille hic ab eo pręcepto orditur, à quo lex cœperat in moralibus, authore Chryſoſt. Quæras autem, quando veterem illā legem implere voluit dominus, cur nō à pręcipuis illis tribus primis exorſus eſt? Reſpōdeo, quia primū mandatū pertinet ad diuinam eſſentiam in ſua veritate, tertium aūt in ſua bonitate. ideoq; & colendus ille vt Deus verus eſt, & propter bonitatem ſuam peculiare aliquod tēpus ei ſanctificandū. Iſtud verò in omni lege fuit cōmune. ſtatim enim omnibus creatis, ſanctificauit De' diē ſeptimū, quam ob rem nō ſunt hic grad' vt in reliquis præceptis. Secundū aūt mandatū de iuramēto, quia ſpecies varias habet, ideo in ſequentibus etiā cōmemoratur. Cæterū quartū de honore paren-

Chryſoſt.

Lib. 1. ca. 20. de ciuit. Dei.

Exod. 20

Chryſoſt.

tũ non proponit hic dñs.ſiquidẽ natura ad hoc inclinamur, & gratia Dei deinde perficit quod deerat naturæ. Non fuit itaq; neceſſariũ ſingulatim illius meminiſſe. q̃ñ eñi & natura hoc iubebat, & Charitas Dei, minus quoq; in eo erit defectus. Atq; hac de cauſa à proximo præcepto exorſus eſt hic

Exod.21. Chriſtus, & dixit, Non occides. qui autẽ occiderit, reus erit iúdicio. Iudiciũ hoc habem⁹ in Exodo, Qui percuſſerit hominem volens occidere, morte moriatur. huiuſmodi ferè iudicium dedit dñs Petro, Qui gladio pugnat, gladio peribit.

2 Tribus iam porrò gradibus mandatum hoc dñs implet, quorũ primus hic eſt, Ego autem dico vobis, quia omnis qui

Chryſoſt. iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Vidiſti, inquit Chryſoſtomus, perfectam vtique poteſtatem. Vidiſti dignitatem, quæ latorem certè legis deceret. quis enim prophetarũ ita vnquam loquutus eſt? quis iuſtorum? quis patriarcharum? Nullus omnino. nam illi per ſingula ſæpius inferebãt, Hæc dicit dominus. ſed nõ ita loquitur & filius. illi enim domini verba, hic verò patris annũciat. Dicet, An ne ſemp ira pec-

Pſal.4. catũ eſt? Diffiteor. nam & Dauid dixit, Iraſcimini, & nolite peccare. Quãdo aũt ira peccatũ ſit aut nõ, ſtatim audiemus.

Auguſt. Hoc iam admoneamus, quod Auguſt. & Chryſoſt. hic legũt,

Chryſoſt. Qui iraſcitur fratri ſuo ſine cauſa, vel temerè, quoniã cum ratione & ex cauſa indignari ſuum modum habet, (exemplar Vaticanum habet εἰκῇ, ſed in Latino nihil eſt quod illi

Auguſt. reſpondeat) & Auguſt. quidem vult iſtud ipſum ſine cauſa,

Hieron. in ſequentibus omnibus intelligi debere (quanuis Hieronymus cenſet radendum eſſe illud, ſine cauſa) ſic, vt accipias eum, qui ſine cauſa iraſcitur, ſine cauſa dicit Racha vel fatue. Hic per iram communiter intelligunt doctores rancorem conceptum in corde, iracundiam iſtam commotionem animi. Quiſquis ergo iram ſuã & animum concitatũ declarat extrinſecus geſtibus vel verbis furorem ſpirãtibus, reus erit concilio: ſed qui etiam verba contumelioſa addit, reus erit gehennæ ignis. Ecce tres in ira gradus. primum in animo, ſecundũ in geſtibus, poſtremũ in verbis ignominioſis. Atque iis tribus gradibus dominus opponit tres etiam ſuppliciorum gradus, quorũ primus eſt, reus erit iudicio: ſecundus, quia reus erit conſilio: tertius, reus erit gehennæ ignis. Hinc etiam patet, peccatum peccato grauius eſſe, atq; ideo etiam illis grauiorib⁹ ſupplicia acerbiora deberi. Quod ad

voculam racha attinet,ait Auguſt.ſe quendam Iudæum interrogaſſe,illumq; reſpondiſſe, vocem eam eſſe non ſignificantem aliquid,ſed indignantis animi motũ exprimentem. (milha,ſicut apud nos interiectio indignantis.) Quòd ſi autem qui ſuccenſet, inſuper etiã proximũ ſuum cõtumelioſè adoritur, & fatuum vocat ſine cauſa, iamiam gehennam ignis cõmeruit. Atq; hic quidẽ exemplũ nobis proponitur iuſtiſſimi iudicis,qui ob vnicũ verbulũ cõtra proximi charitatem prolatum ſupplicium inferre vult gehennæ. Quæres adhuc,cuiuſmodi ſit harũ trium pœnarũ diſcrimen,iudicii,cõcilii & ignis. Reſpõdet en tibi in hoc Auguſt. Reus iudicii eſt, de quo diſcernendũ adhuc eſt in iudicio, an aliquid commeruit vel nõ,ita vt trãſgreſſio ipſius ambigua ſit. Reus eſt autem concilii, de cuius quidem trãſgreſſionę nõ ambigitur, ſed tamen quo ſupplicii genere ſit afficiendus, idipſum adhuc cõſyderatiõe indiget Sed reus gehẽnæ ignis eſt,de cuius tum pręuaricatione tum ſupplicio cõſtat,vt hic iratum certũ eſt pœnam meruiſſe æternam. Hinc itaq; iam facilè patet,quomodo Christus impleuerit legẽ & perfecerit.lex enim punit occidentem,eo ꝙ facit cõtra fratris charitatem. Chriſtus autem,quia perfectior eſt,vult nos nec animo, nec geſtibus, neque conuitiis aliquam iram declarare. Nihil enim ita ſtudet Deus, vt nos mutuis charitatis nexibus colligare. propterea & per ſemetipſum & per diſcipulos ſuos,tam in nouo ꝙ̃ in veteri teſtamento,plurimo hoc mandatum cõmendat ſermone,& vehemens animaduerſor atque punitor eſt eorum,qui præceptum tale contemnunt.

Auguſt. *Auguſt.* *Exod.* 2 9 *Chryſoſt.*

3 Simul atque autem chriſtianos ſuos docuit dominus fraternè & amicè vna viuere, neque quicquam indignari, non ignarus vtique fuit ille tamen fragilitatis humanæ,ſiquidẽ non omninò illum extinxit affectum: primò quidem, quia impoſſibile eſt hominem paſſionibus liberari. nam vt regere illas poſſumus ita abſq; illis eſſe non poſſumus. Porrò iam nos mitiſſimus ille dominus reconciliari inuicem docet, ſi quando iraſci cœperimus proximo noſtro. Ait ergo, Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordat⁹ fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſum te,vade & reconciliare fratri tuo. Auguſt. hic vult dominum voluiſſe nos præmonere, fas non eſſe in animo tenere aliquid, vt in odium indignatio conuertatur: ſed potius curandum,ne ſol occidat

Chryſoſt. *Auguſt.*

Ephe.4 ſuper iracundiã noſtrã. Egregiè expendit verba hęc Chry-
Chryſoſt. ſoſt. & dicit, O ineffabilem benignitatẽ, atq; immenſum er
ga homines amorẽ Dei. Honorẽ ſuum deſpicit, dũ in proxi-
mo charitatẽ requirit. quid enim iis verbis mitius eſſe poſ-
ſit? quid lenius? Interrumpatur, inquit, miniſterium meũ, vt
tua charitas integretur. Duo hic nobis intelligenda propo
Offerre. nit dominus. Alterum offerendum eſſe ad altare, adeò etiã
tum ſanctè tum conſtanter, vt ſi quid inter offerendum inci
derit, oblationẽ relinquendam ibi eſſe, neque rurſus aufe-
rendam: quoniam offerre & opus eſt beneplacitum Deo, &
actus latriæ. Quamobrem ipſe etiam dicit per prophetam,
Eſa.60 Offeretur ſup placabili altari meo, & domũ maieſtatis meæ
1.Para. glorificabo. Dauid quoq; videns optimates, omnemq; popu
lum ſuum offerre in templũ, dicit cũ gaudio magno, Domi-
ne Deus Abrahã, Iſaac & Iacob patrũ noſtrorum, cuſtodi in
æternum hanc voluntatẽ cordis eorũ, & ſemper in venera-
tionẽ tui mẽs iſta permaneat. Ecce quõ ſanctus ille prophe-
ta, quẽ dñs inueniſſe ſe ſeruũ ſecundũ cor ſuum teſtatus eſt,
rogauit dominum, vt populum ſuum in hac bona volũtate
conſeruet in offerendo, quod niſi opus eſſet beneplacitum
Deut.16 Deo, Dauid tantopere nõ petiiſſet. Precepit hoc ipſum etiã
dominus vt quilibet vir ter in anno appareat in loco quem
Exo.23. elegerit Deus. (Hoc eſt, Hieruſalem) & ſequitur, Non appa-
rebit in cõſpectu meo vacu⁹, ſed quilibet offeret iuxta quod
habet, ſecundum benedictionẽ domini Dei ſui. Vnde doce-
mur grati eſſe Deo noſtro, & offerre illi pro facultatib⁹ no-
ſtris, quas largitus eſt nobis. Hinc etiã mirari deſinamus, ſi
quando videmus maxima quorundã bona euaneſcere & di-
labi, opulentiſſimorũ hominum liberos depauperari. fortè
enim maiores eorum malè corraſerunt diuitias per vſurã &
fraudẽ, per fas & nefas. fortè etiã bonis ſuis non honorarũt
Deum, neque in oblationibus ſui cultus, neq; in eleemoſynis
Chryſoſt. pauperum. Alterum eſt quod præclarè hic admonet Chry-
ſoſtomus. Audiant ij qui ſacris initiati, tamen in inimicitiis
ad communionem altaris accedũt. audiãt etiã illi, qui non
ſunt initiati. offerunt nanq; & ipſi munus & hoſtiam, ora-
tionem dico & eleemoſynam. Ecce potius vult dominus te
Mat.6 orationẽ tuã relinquere, & reconciliari proximo tuo, túnc-
que demũ ad orationẽ redire. Ideo enim Deus homo factus
eſt, omniaque fecit, vt nos in vnitatẽ cõgregaret. Ex altera

parte præcepit, vt remittamus proximo noſtro noxā: ex altera iubet offenſoré, miſſo ſacrificio, reconciliari proximo ſuo. Sicut ergo prohibuerat ante iraſci, ita hic rurſus præcipit, ſi quis fortè indignatus ſit, proximo ſuo reconciliari iterū, eo quòd oratio ſua, omneq; ſacrificium opera ſint minus grata Deo, niſi in gratiam redierit cū proximo ſuo. Rectè itaq; præcepit Apoſtolus, vt ne ſol quidē occidat ſuper iracūdiā noſtrā. Voluit quoq; eo ipſo declarare dn̄s gratiſſimum eſſe Deo ſacrificium, quod quis ex charitate offerat. *Luca. 6.* *Ephe. 4.*

4 Quid ſi autē, inquit Auguſtinus, proximus quē offendi, alibi ſit trans mare, vel in remotioribus locis? Tamdiu ne ad aras manebit oblatio mea donec redeat ille, vt ſic deniq; poſt tantū itineris immēſum ſpatiū ego offerā? Reſpōdet ille tandem poſt multa, & dicit nos ad recōciliationem properare debere, cū cogitamus nos proximū noſtrum offendiſſe: neq; tamen ſemper nos abire debere pedibus corporis ſed potius affectione mentis nos humiliare corā proximo noſtro, in conſpectu eius cui munus tuū offers. Quòd ſi itaq; ille ſit præſens, poſſes eundē quoque rogare, & recōciliationē poſtulare, ita tamen vt prius quoque gratiā poſtularis à Deo, qui etiam hoc vult, vt cùm offers, memor offenſionis fraternæ, proponas tibi reconciliationē, eodémque deinceps affectu animum tuum reuoces ad præſentem oblationem. Atque ſic fratres Ioſeph petierunt reconciliationem: Pater tuus præcepit nobis antequam moreretur, vt hæc tibi verbis illius dicerem, obſecro vt obliuiſcaris ſceleris fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ, quam exercuerunt in te. Poſt reconciliationem veniens offer munus tuū, eoque nimirum apertè dominus deſignat, Deum magis intueri offerentē quàm oblationem, ſicut & Abel reſpexit ad munera eius. Ecce hic Abel præcedit. Sed & Chriſtus ipſe magis reſpexit mulierem illam viduam, quæ in Gazophilacium mittebat æra minuta duo. Quiſquis enim dum ſacrificium offerre vult domino, ſeipſum ſubtrahere cupit illi, meritum nullum habet, quomodo & Deus ait per Paulum, Qui ſubtraxerit ſe, non placebit animæ meæ. Habens itaque aliquis ſimultatem aut odium cum proximo ſuo, nō reſpicitur à Deo, neque illi gratus eſt. vſqueadeò diſſidia fraterna odio ſunt Deo, qui non eſt vtiq; Deus diſſenſionis, ſed pacis. vnde & Ioānes dicit, Qui odit fratrē ſuum, in te- *Gen. vlt.* *Gene. 4.* *Luc. 21.* *Hebr. 10.* *1. Cor. 4* *1. Ioan. 2.*

Ephe. 4. tenebris eſt,& in tenebris ambulat, & neſcit quo eat, quia
Rom. 12. tenebræ obcæcauerũt oculos eius. Vos modo in Chriſto dilectiſſimi, nolite indignari proximis veſtris. Quòd ſi autem cœperitis iraſci, ſol tamẽ nõ occidat ſuper iſtã iracũdiã veſtrã. Quãtũ in vobis eſt, pacẽ habete ad oẽs: nã & De⁹ vos in pace vocauit, ſicque oẽs oblationes veſtræ, orationes eleemoſynæ, & opera bona omnia accepta erũt Deo, vobiſque meritoria vitæ æternæ, quã vobis & mihi largiatur largitor bonorũ omniũ Deus, qui eſt in ſecula benedictus, Amẽ.

HOMILIA III. DE IRA.

FRatres chariſſimi, hodiernũ illud euãgeliũ ſanctum eo facit, vt ne ſuccẽſeamus proximo noſtro, ſed fraternã cũ illo charitatẽ cõſtãtiſſimè foueamus. Quòd ſi autẽ leuiter aliquando ad irã prouocemur, vt hic quoque modus nobis ſit & ratio certa, quãdo ira peccatũ eſt aut nõ, totã hanc materiã lubet breuiter pertractare & ſub decurſu: quoniã in ſe ampliſſimè patet, poſſetq; per multas homilias extẽdi. Dico ergo principiò, irã cupiditatẽ eſſe vindictæ. Eſt autẽ ira quædã bona, alia quoq; ſufferri poteſt, alia vitioſa eſt & peccatum. Primùm omniũ ira bona ea eſt, cùm
Ira. quis ſibiipſi ſuóque peccato indignatur, & illud in ſe cupit
1. Cor. 15. vlciſci atq; punire. ſic Paulus ait, Si nos diiudicaremus, non diiudicaremur. Sancta hæc ira eſt & ſalutaris, Deóque be-
Pſal 4. neplacẽs, de qua Dauid, Iraſcimini, inquit, & nolite peccare, quæ dicitis in cordibus veſtris, & in cubilibus veſtris cõpungimini. Sed & illa quoque ira bona eſt, cùm vir bonus quiſpiam iraſcitur peccati & ſceleribus hominums, dũmodo proueniat illa ex zelo iuſtitiæ. Vtinã autem principes, iudices, & cõſules huiuſmodi iram haberẽt in corrigendis malis quantum vitiorum caueretur? Exemplũ huius iræ ha-
Num. 15. bemus in Phinees filio Eleazari, qui deprehẽſum cum muliere Moabitide Iudæũ occidit, dixitque ad Moyſen dominus, Phinees auertit iram meam à filiis Iſraël, quia zelo meo cõmotus eſt contra eos, vt non ipſe delerem filios Iſraël in
1. Mat. 2 zelo meo. Sic indignatus eſt & Matathias, cõſpicatus Iudæũ quendam ſacrificare idolis ad iuſſum regis. tunc enim cum dolore contriſtatus eſt, & contremuerunt omnia membra eius: inflammata quoque eſt ira ſua ſecundum iudicium legis, & irruens occidit eũ. Plenáque eſt ſcriptura tota exẽplis innumeris huius iræ, honeſtæ ſanè & ſalutaris, ad quã

pertinet illud pręceptū Ambroſij, Iraſcimini vbi eſt culpa, *L. 1. offi.*
cui iraſci debeatis, Non poteſt enim fieri, vt nō rerum indignitate moueamur, alioquin nō virtus ſed lenitudo ac remiſſio iudicatur. Atq; hæc ipſa ira nō tantū peccatū nō eſt, ſed & quiſquis in magiſtratu conſtitutus illā non habet, is quoq; peccat. Sic Saul cū regē Agag vinctū in bello cœpiſ- *1. Reg. 15.*
ſet, & parceret illi, indignatus eſt dominus ſuper eū: & di- *3. Re. 20.*
xit, Pœnitet me Saul feciſſe regē. Et cū rex Achab parceret in bello Benadab regi Syriæ, ipſumq; dimitteret inito pacto, venit Micheas & dixit, Quia dimiſiſti virū dignū morte de manu tua, erit anima tua pro anima ei⁹, & populus tu⁹ pro populo eius. Ecce quia nō cōmot⁹ eſt zelo & indigna-
tione Achab ſuper regē, iratus ſuper eum dominus, puniuit *3. Re. 22.*
illū, ita vt interficeretur in bello à populo regis Syriæ. Periculū nūc quoq; eſt, ne qui in magiſtratu ſunt cōſtituti, grauiter offendāt Deū, dū impunè permittūt cuiq; ſua etiā maxima vitia cedere. Quicūque enim ſic iraſcūtur, nō peccāt
teſte Gregorio, cùm ait, Si nobis & proximis noſtris iraſci- *Lib. 5.*
mur, non peccamus. ſiquidē ex virtute id prouenit, eo quòd *moraliū.*
animus verè generoſus indignetur oportet, cùm videt vitia palam fieri impunè. Cōtra ſi indignatio huiuſmodi feruet, fit vt homines magis ad virtutes incitētur. Vnde & Chryſoſtomus inquit, Si ira nō fuerit, nec doctrina proficit, nec iudicia ſtant, nec crimina cōpeſcuntur. patiētia enim irrationalis vitia ſeminat, negligentiā nutrit, & nō ſolùm malos, ſed etiam bonos ad malum inuitat. 2 Eſt alia ira tolerabilis, neq; peccatum mortale, atq; id gemina via. Quidam enim ſola iraſcūtur impatiētia in aduerſis, quæ impatiētia magis eſt quā ira. quāuis enim ſint impatiētes, vindictā tamen nō cupiūt, atque ideò etiā peccatū mortale nō eſt, niſi huiuſmodi impatiētia vſum ꝓhiberet rationis: de qua aliâs, quomodo homo debeat eſſe patiens & in quibus. Alij verò quā ſint naturaliter calidi, faciles & proni ſunt ad iram, ſtatim incenduntur & feruent: quæ cōmotio prima, citra præmeditationem exurgens in homine ex ſola ſenſualitate, vel peccatū omnino non eſt, vel certè exiguum & veniale. Tātum curādum eſt hic, vt in aliis primis motibus, ne creſcat,
ne perſeueret, néue tu conſentias, quoniā ſic ex veniali fie- *Pſal. 26.*
ret mortale Hinc Dauid ait, Declina ab ira, & derelinque furorē Sed & in legibus imperatoriis ita cautum eſt, quòd

L. quicquid. ff. de reg. iuris. quicquid calore iracundiæ vel ſit vel dicitur, non prius ſit ratum, quàm ſi perſeuerantia apparuerit iudicium animi fuiſſe. Poſſem etiam tertio loco ſub hũc ordinẽ referre eos, qui ſcienter & meditato animo iraſcuntur etiam cũ cupiditate vindictæ, ſed exiguæ alicuius, neque admodũ nociuæ. Atque hęc etiã ira dicitur imperfecta, quoniã licet ex parte iraſcentis ſit perfecta, ratione tamen obiecti & imperfecta & exigua eſt, neque pro peccato mortali cenſetur. Ita ſi quis vindictã cupit pro contumelia ſibi illata, iuxta ordinẽ & formam iuris, non autẽ vult vlciſci ſe contra præſcriptum & dictamen iuris, peccatum quoque mortale non eſt, imò ſi quis id faciat ex amore & obediẽtia magiſtrat*, bene facit. ſiquidem ira hæc mater eſt omnis honeſtę diſciplinę. Et tantùm de ira quæ peccatum non eſt, aut veniale tãtùm.

3 Eſt autem ira etiam peccatum mortale, idque adeò quadruplici, aut etiam pluribus rationibus.

1 Si quis præmeditata voluntate appetat vindictam, velitque proximo ſuo damnum etiam notabile & ingens inferri citra iuris præſcriptum, hoc nimirum peccatum eſt mortale, dicente domino in euangelio, Qui iraſcitur fratri *Mat. 5.* ſuo, reus eſt iudicij.

2 Si quis animum ſuum iratum verbis aut geſtibus importunis declaret, itidem peccat, quod hic dominus admonuit in eo quod dixit, Quicunque dixerit fratri ſuo racha.

3 Quum etiã cupiditate vindictæ cõuitiari quis incipit, & verbis vti cõtumelioſis, puta fatue, inſane, claude, fur, latro, nequã, homo nihili: hoc quiſquis fecerit ex ira ſine cau-*Mat. 23.* ſa, peccatũ magnũ facit, de quo etiam dominus, Qui, inquit, *Luc. 24.* dixerit fratri ſuo fatue, reus erit gehennæ ignis. Dices, At-*Gala. 3.* qui Chriſtus quoq; Iudæos ſtultos ac cæcos, & duos illos diſcipulos euntes in Emaus, itidem ſtultos & tardos corde vocauit. Paulus etiã Galatas ſtultos & incircunciſos, atque *Auguſt.* velut effaſcinatos increpauit. Audio, ſed tu viciſſim Auguſtinũ mihi audi. Et Chriſtus & Paulus idipſum fecerunt vt ſine ira, ita nõ citra cauſam, quia in correctionem illorum, nõ cupiditate vindictæ. quo nomine in hoc caſu iratis peccatoribus annumerari non debent. Poteſt itaque à bonis bono animo in diſciplinam & piam correctionem proximus noſter ſine peccato fatuus aut ſtultus appellari.

4 Quòd ſi quis autem animo irato non tantùm con-

uitiis & contumeliis pugnat,ſed iam etiã factum,ipſum aggreditur,contendit,miſcet iurgia,percutit,offendit, vulnerat,aliena diripit,perdit,exurit:ea demũ magis nociua uiru lentaq; eſt ira,de qua plura in homiliis de quinto præcepto.

5 Quum quis iram adeò animo ſuo conceperit perſeuerãter,vt planè efferueſcens creſcat & ſolidetur ac obfirmetur in odium, quod homicidio cõparatur: cũ inquam ſic ex feſtuca trabes,ex paruo peccato peccatum fit maximũ,grauiſſima ſanè eſt offenſa Dei & proximi. ſic Ioannes inquit, *1.Ioan.3*
eum qui odio habet fratrẽ ſuum, eſſe homicidã. Habetis en hic dilectiſſimi, multos iræ gradus, quos quàm fieri potuit breuiſſimè,explicauimus,cœpimúſque primũ ſtatim ab illa laudabili ira,& peruenimus vſq; ad peſſimã iſtam,quę odio & homicidio inuoluta eſt. cœpimus inquã dicere de illa,de qua Sapiens ait, Melior eſt ira riſu, quia per triſtitiam vul- *Eccl.7.*
tus corrigitur animus delinquentis. & progreſſi ſumus vſq; ad iram,de qua Iacobus,Ira,inquit,viri iuſtitiã nõ operatur. *Iacob.1.*

4 Quum autem grande adeò peccatũ ſit ira,grauiter etiam illo offenditur Deus,atque ideo toties in ſacris literis prohibetur. Ecce enim Ioſeph præcepit fratribus ſuis,ne alter alteri ſuccenſeat in via. Et Iob dixit,Non te ſuperet ira, vt aliquem opprimas. Sapiẽs quoque ille Eccleſiaſtes ait,Ne acceleres iraſci. ira nanque in ſinu ſtulti requieſcit. Quo facit illud Iacobi,Omnis homo ſit velox ad audiendũ, tardus ad loquendum,& tardus ad iram. Non abſimile eſt iſtud Sa- *Iaco.1.*
pientis,qui præcipit, Aufer iram à corde tuo,quomodo etiã Iacob[9] iram & indignationẽ iubet auferri. Tu ſi voles percurre hoc modo omnẽ ſcripturam,& vbique inuenies quàm grauiter Deus prohibeat iram, ſicut & hodierno docemur euangelio, & à Paulo monemur puras leuare ad Deum ma- *Mat.5.*
nus ſine ira & contentione. Moueantur itaque iis ſimilib[9] *1.Tim.2*
monitis qui facilè & temerè iraſci ſolent, vt ſaltem temperent iram erumpentem ac leuiter nimis efferuentem.

Quòd autem multum diſpliceat Deo ira huiuſmodi,en tibi teſtem Sapientem,quum ait,Ira & furor,vtraque execrabilia ſunt, & vir & peccato continens erit illorum quoniã *Eccl.27.*
non parũ contemnit Deũ iratus,dum vindictã Deo debitã, ſibi vſurpat. ſic enim dominus ait per Moyſen, Mihi vindi- *Deut.32.*
ctam,& ego retribuã. Quãdo itaq; iratus Deo nõ permittit *Rom.12.*
vindictã,poteſtatem ſibi vendicat diuinã. Præterea eo quo-

que non parum Deo diſplicet ira, quoniã hęc Deũ ipſum & ſpiritũ ſanctũ ſuo expellit domicilio. Aut vbinã locus Dei? ecce tibi reſpondens Dauid, inquit, In pace factus eſt locus eius. Contra in ira locus diaboli eſt, iuxta ſententiã Gregorij ſuper illud Pauli, Nolite contriſtare ſpiritũ ſanctũ. Quũ ira pulſat pectus animumq́; noſtrum, perturbat domiciliũ ſpũs ſancti: neq; raro dum prævalet ira, totam expellit trinitatem, & diabolũ hoſpitem inducit. Certũ eſt enim, quòd q̃ abomniabilis eſt apud Deũ ira, tam grata diabolo eſt, ſiquidẽ & igni ſeu incendio ſpũali ſimilima eſt. ſicut enim inter reliqua elementa ignis & plurimũ & celerrimè nocet, ita magnũ vitiorũ incendiũ diabolus parat ex igni & facibus iræ, de cuius ardore Sapiens ſic ait, Secundum ligna ſyluæ, ſic ignis ardeſcit: & ſecundũ virtutem hominis, ſic iracundia illius erit, & ſecundum ſubſtãtiam ſuam exaltabit iram ſuam. Multa ibidem de incendio iræ habet Sapiens, Et egregiè obſerua, quòd ſicut ligna, ita ignis eſt. ſic itaq; diuites & potentes indignantur, & nihil non proferunt, quo terreant alios & dehortentur. Nimis enim q̃ nociuum eſt, potentem eſſe iracundiã, ſic vt iſtũ furorem cohibere & (vt ille ait) catenis nequeat compeſcere. q̃ facilè fieret, vt ex huiuſmodi flãma & ſcintilla incendiũ pararet, quo regionem totã perderet? Multũ verò lucri ira conciliat diabolo, cui, dici non poteſt, quot animas illa acquirat. multũ enĩ irrequietus eſt, quin multis leuiter iraſcitur: neq; ſibi tantũ, ſed toti vico, oppido, imò & regioni vniuerſæ lites infert, iurgia miſcet, contentiones ſeminat, & quid multa? peſtis eſt, non homo. neq; multò diuerſum accidit iracundo à cane improbo, qui dum alios mordet, cæteros quoq; canes ſuis tum latratibus tum morſibus irritat. Quamobrem & Sapiens dicit, Vir iracũdus prouocat rixas, patiẽs aũt excitatas cõpeſcit. Quando itaq; peccatũ eſt ira, deumque grauiter adeò offendit, & viciſſim diabolum tantoperè exhilarat, decet vtiq; nos pietate & manſuetudine chriſtiana, omnem iram fugere, ſicque & Deo magis placebimus, & humanæ naturæ propinquiores erimus. ſiquidẽ ea benigna, patiens, mitis & ſuauis eſt. Aut quid aliud ſibi velle putas, niſi humanitatẽ prę ſe ferre, quod nõ dedit natura homini vngues præacutos & adũcos, dentes aſperos & incuruos, cornua horrida, faucem amplã, & os mordax, cuiuſmodi habent leones, vrſi & apri, lupi atq;

Pſal. 7
Epheſ. 4.
Eccle. 28
Potens iracund⁹.
Prou. 29.
Natura homo benignus.

conſimilia bruta efferа & furioſa animalia? Aut q̃d eſt obſecro, quidue refert (tam hic appello conſcientiá iratè & furibundè) aſſiduò latrare inſtar canis, cornibus petere vt taurum, mordere quaſi lupum, ſubinde impetere calcibus velut equũ, & ferire dẽtibus inſtar apri, laniare quoſlibet vt leones aut vrſi ſolent, pungere vt vipera? Non ſic, inquã, nõ ſic homines, quos cogitare decet & meminiſſe, hoĩes eſſe ſe, & hominem ab humanitate dictũ potius q̃ ab humano, neque ſemetipſos comparare debere iumentis inſipiẽtibus. Quin *Pſal.26* magis mites ſint, patientes & benigni, quoniam mites hæ- *Matth.5* reditabũt terram, & manſuetos ſuſcipit dominus, peccato- *Pſal.146* res autem humiliat vſq; ad terram. Quamobrem & Paulus *1. Tim.2* dixit, Seruum domini non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilẽ, patientẽ, cum modeſtia corripientẽ eos qui reſiſtunt veritati. Quiſquis enim ſic mitis fuerit & pacificus, huic pacis autor & largitor dñs daturus eſt pacem æternã, quã oĩbus nobis cõcedat ille hic & in æuũ, Amen.

HOMILIA IIII. DE IRA.

Etſi ex animo pio & affectu bono ꝓficiſci poſſit ira honeſta illá & laudabilis, quã habuit Moyſes ſuper eos, qui vitulum aureum adorauerãt ei quibus etiã *Exod. 32* tria & viginti milia interfecit, Leuitæq; q̃a in hoc ei auxiliatores affuerãt, benedicti ſunt. Habuit conſimilẽ irã & Iehu ſuper ſacerdotes Baal, quos vna die curauit occidi, & lau- *4. Re.10* datus eſt à dño. Huiuſmodi ira irati ſunt Iudæi omnes aduerſus tribum Beniamin, de qua 25. milia occiderunt, iam antẽ *Iudit. 10* diuinitꝰ certiores facti de victoria. Et tali ira ſuccẽſuit Pau- *Act.13* lus mago Elimas, cui dixit, O plene omni dolo & omni fallacia fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, non deſinis ſubuertere vias dñi rectas? Et nũc ecce manus domini ſuper te, & eris cęcus nõ vidẽs ſolem vſq; ad tempus. Attamen q̃ bona ira illa eſt, tam rurſus mala & nociua eſt iſta, quę ex peruerſa proficiſcitur natura. nocet enim corpori, vitæ, animo & rationi, ipſiſq; adeò cohabitãtibus irato. Principio nanq; *Damnа* nocet ira proximis noſtris. ſiquidẽ iracundus vicino ſuo in- *iræ.* tolerabilis eſt, iuxta illud Sapientis, Graue eſt ſaxũ & one- *Prou.27* roſa arena, ſed ira ſtulti vtroq; grauior. Nanq; dũ iratus amicitiã ſcindit & gaudia perdit, tolerari nõ debet, ſicut Sapiens inquit, Homo iracũdus incẽdit litẽ, & ꝑturbat gaudia. *Eccle. 28* Atq; ideo præcepit Salomon, Noli eſſe amicus homini ira- *Prou.22.*

cundo, neq; ambules cum viro furioſo, ne fortè diſcas ſemi
Prou.18. tas eius, & ſumas ſcandalum animæ tuæ. Et alibi, Spiritū ad
iraſcendum facilem quis poterit ſuſtinere? Atq; vt maximè
quis irato ſe adiungat, non diu tamen durabit illa amicitia,
Eccle.28 eo q̄ ſtatim vbi ſufflaueris, quaſi ignis exardeſcit. Quoties
autem iratos facti mali pœnitet, ſed fruſtrà & ſerò nimis?
Quid quod iracundi maxima mala coniunctiſſimis amicis
ſuis inferunt? 2 Neque minus ira ipſa ſibi pœna exiſtens,
iraſcenti nocet in corpore & animo: corpore quidem, quoniam
dum iraſcitur, membris omnibus deformatur. vertit enim
flammantes oculos, inflatam & turgentem cōmutat faciem,
eaq; nūc rubore perfunditur, nunc rurſus palleſcit tota:
manus tremunt, lingua titubat, totusq; homo alius videtur
omnino, vt iam neceſſarium ſit, rem illam magnam eſſe
& homini aduerſam, quæ ſic illum immutat & alterat: neq;
verò citra magnum detrimentum, vis & violentia tāta fieri
Seneca. poteſt. Hinc ait Seneca, Nihil æque proderit iratis, quàm
intueri deformitatē irę. nam in ea facies turbatior ora pulcherrima
fœdat, toruos vult⁹ reddit, & linquit decor omnis
Iræ malū iratos. Aiunt periti, vel graui morbo corripi, vel omnino emori
eum, qui incenſus ira biberit. Mulier quoq; ſi furore
commota lac præbeat paruulo ſugendum, magnum malum
ac defectum, quem per omnem vitam patietur, aut ipſam etiam
mortem illi infert. Eat nunc quiſquis volet, & iraſcatur,
ſæuiat, furiat, quando res tam nociua eſt iracundia. Quū
itaq; philoſophi perhibent, iram multos inducere morbos,
abbreuiare vitam, nolite contemnere tam ſalubria monita.
Eccle.30. id enim & Sapiens teſtatur, quū ait, Zelus & iracundia minuūt
dies, & ante tempus ſenectam adducit. ſiquidem dum
Prou.17. triſtitiam incutit, per illam quoque exiccat oſſa. Vitanda
Seneca. igitur & fugienda eſt ira non tantùm ob immoderatam in-
Albert. temperantiam, ſed & propter ſanitatem. Ira, inquit Albertus,
eſt ventus peſtilens, hominis interiora depaſcens, vitā
minuens, guerras & rixas commouens, caſtra & villas con-
Pruden. ſumens. Prudentius quoque in Pſychomachia, ipſoque adeò
iræ & patientiæ conflictu, ſic ait:

Ipſa ſibi eſt hoſtis veſania, ſeque furendo
Interimit, moriturque ſuis ira ignea telis.

Sicut autem corpori & vitæ, ita animæ nocet ira, quomo-
Pſal.6.30 do enim iratus vtatur ratione ſua, quando & Dauid oculum

ſuum præ furore turbatũ eſſe conqueritur? Vulgatũ eſt hoc, attamen verum, quod irati dicere ſolent, Ira mihi animum perturbat, quo minus poſſem veritatẽ videre. Diabolus ergo in hoc piſcatorẽ agit. quomodo enim hic in piſcatione aquam perturbat, ne videant retia piſces, ſicq; facilius capiantur, ita diabolus, quando cõgregationem aliquã hominũ cupit irretire peccatis, ira perturbat, & tunc omnia miſcentur ac confundũtur. Quid quod rarus, imò penè nullus eſt, qui diteſcat ira? dum enim animum exatiare cupit, fortè pro ictu vno expendat oportet aureos centum. Sic ſapiens bona ait ira & iurgiis imminui. Sũt qui dum ſatiare volũt animũ, verba inflicta rependẽtes, pereãt, bonisq; omnib⁹ excidãt, nedum ipſi, ſed & filii. 3 Dici autem non poteſt, quantum ira incommodet animæ, atque id quadruplici via. Primùm ſtatim facit ira, ne Deus alicui peccata dimittat, iuxta illud Sapiẽtis, Homo homini reſeruat iram, & à Deo quærit medelam? In hominem ſimilem ſibi nõ habet miſericordiã, & de peccatis ſuis deprecatur? ipſe cùm ſit caro, irã reſeruat, & peccatis remiſſionem petit à Deo? Quis ergo orabit pro peccatis illi⁹? quaſi dicat, Nemo. Magnũ itaq; hoc eſt in ira, quòd quandiu quis illam retinet, Deus quoq; iram reſeruat ſuper ipſum. Vſqueadeo nemo pro peccatis irati audet rogare dominum. 2 Facit quoque hominem pronũ & procliuem ad omne malũ. ſic enim Salomon ait, Qui ad indignandũ facilis eſt, erit ad peccata procliuiòr. Quid multa? Ianua omnium vitiorum eſt iracundia, qua clauſa virtutib⁹ intrinſecus dabitur quies. eadem etiã aperta, animus ad omne vitiorum genus armatur, eo ꝙ vſum rationis impedit ira: quo impedito, obſtaculum & veluti repagulum obiectũ eſt omnibus virtutibus, quãuis etiam vitia quædam immediatè ex ira naſcãtur, puta iurgia, verbera, homicidia, bella, rapinæ, incendia, periuria, blaſphemię, & huiuſmodi innumera. 3 In hoc quoq; multũ nocet ira animæ, quod ipſam excæcat, ſicut enim coruus quum nactus eſt cadauer, primũ ſtatim accurrit ad oculos, ita diabolus quoque primum omnium feſtinat ad oculũ intelligentiæ, quam quonam modo deprædetur, iam antea declarauimus. Quoniã vbicunq; ira eſt, ibi ſapientia nõ dominatur. Regi, inquit Sapiens, accept⁹ eſt ſeruus intelligẽs diabolo gratior eſt cæcus, & excæcare iram, teſtatur Iob, dicens, Caligauit ad indignationẽ

Eccle. 28 *Prou. 29.* *Prou. 14.* *Iob. 17.*

oculus meus. Quod & Dauid per ſimilitudinem nõ abſurdè
Pſal. 75. expreſſit, quũ ait, Supercecidit ignis, & nõ viderunt ſolem.
Ignis iſte ira eſt. ſuper quemcunq; ergo ceciderit ignis ira-
cundiæ, videre nõ poteſt ſolem iuſtitiæ, quoniam ira excæ-
catus eſt, vt rectè dixit ille ſapiẽs, Duo aduerſa ſunt prudẽti
Iacob. 1. cõſilio, præcipitatio & ira. 4 Præterea in hoc quoq; mul-
tum incommodat ira animæ, quòd priuatur omnibus bonis
& virtutibus. ſiquidem iuſtitiam homini adimit, quam ira
viri non operatur. Sic iudex ira commotus, nequit diſcer-
nere iuſtũ ab iniuſto: quumq; ſibi videtur egregiè ꝓ dicta-
mine iuſtitiæ egiſſe, re tota excidit, quoniam iudicis eſt cũ
manſuetudine cauſam omnem audire diligẽter: iuxta illud
Sapiẽtis, Tu dominator virtutis, cum trãquillitate iudicas.
Iob. 39. Habemus ſuper ea re Gloſſam egregiam in Iob, quando di-
Sapien. 12 cit, Non te ſuperet ira, quæ facit, vt qui corrigit, ſæpius ſibi
videatur bene facere, quum peccat. ait ergo, Si ira correcto-
rem ſuperat, antè opprimit, q̃ corrigat: & ſub ſpecie zeli iu-
ſtitiæ, furor eſt. Zelus eñ iuſtitiæ, qui eſt quaſi ignis, ardere
debet oleo miſericordiæ: & ſicut ignis cõfringit lampadẽ,
ſi nõ ſit in ea oleum, ita zelus iuſtitiæ cor hominis deſtruit,
niſi adſit oleũ miſericordiæ. Cupis exemplũ huius videre?
Ecce in Chriſto zelus iuſtitiæ. volebat excidiũ Hieroſoly-
mæ, ita vt etiã non maneret lapis ſuper lapidẽ: ſed acceſſit
oleũ miſericordiæ, quia vidẽs ille vrbẽ, fleuit ſuper eã. Deus
Prou. 27 ipſe quoq; oſtẽdit ſe pœnã malis, quã infligit ex iuſtitia, in-
uitum id facere per miſericordiã. ita enim dicit per Eſaiã,
Eſa. 1. Hodiè ego conſolabor ſuper hoſtibꝰ meis, & vindicabor de
inimicis meis. Miſericordiã quoq; aufert ira, teſte Salomo-
ne, ira non habet miſericordiam, nec erumpẽs furor. Ira e-
nim charitatem extinguit, ideoque vbi hæc adeſt, miſericor
dia eſſe nulla poteſt. Cætera mitto. Poſtremò ad materię hu
ius concluſionem, quando auditum iam eſt, quàm iratus ſit
Deus omnibus iracundis, quanq; grata ſit ira diabolo, quan
ta ſint incommoda quæ nobis ex ira emergunt, admonitos
vos omnes volo, iram iſtam, furorem breuẽ fugere, vitare,
compeſcere, atque pro ea diligere pacem, ſectari charitatẽ,
manſuetudinem, & benignitatem, omnemque amicitiã: &
Rom. 12. ſic filii Dei eritis, hæredes quoque futuri vitæ æternæ. Ca-
ueat etiam ſibi quilibet homo, ne nimium appetens ſit vin-
Matt. 5. dictæ citra ordinem iuris, & ſola vltionis libidine. Sed vel

Deo vindictam omnē relinquat, & ipſe retribuet: vel ſi vi-
tionis eſt,cupiat illā ex præſcripto iuris & animo bono pro
pter iuſtitiā,& ne dicat, Reddam malū pro malo. Expecta *Prou.20.*
dominum & liberabit te. Potēs eſt dominus vt poſſit te vl-
ciſci de eo qui meruit vindictā.Quòd ſi immunis permāſe-
ris à ſuperioribus incommodis iræ,multū etiam mereberis
apud Deū tua patiētia & manſuetudine,ac propterea læta-
beris,videns vindictā,vt inquit Dauid. Vindictā autē tan- *Pſal. 57.*
tā ſumet dominus de illo,niſi ipſe antea depoſuerit à ſe per
pœnitentiā,vt totus mundus ſatiaretur ex illa:quoniā ver-
mis eorū non morietur,& ignis eorum non extinguetur,& *Eſa.vlt.*
erunt vſque ad ſatietatem viſionis omni carni. Quotieſcū-
que igitur aliquis offenderit te,ſic apud te cogita, Quòd ſi *Felix co-*
confeſſus ille & contritus deſuper pœnitentiā egerit,con- *gitatus.*
ciuis & frater mihi erit in cœlo,vbi ego eum plus omnibus
hominibus iam in terra degentibus diligā.Quid itaque ip-
ſum offenderē aut ei intenderem malum?Sin per pœniten-
tiā non depoſuerit iſtā peccati ſarcinam,feret malū,& ſup-
pliciū ſuū habebit,idque maius quàm vel ego,vel vniuerſus
iam mundus ei poſſit inferre. Satius eſt id omne me relin-
quere Deo,qui me & vlciſcetur,& remunerabit de patien-
tia.ait enim,Mihi vindictam,& ego retribuā. Deū immor *Deut.32.*
talem,quanto melius mihi hoc eſt,quàm breui hac vltionis
voluptatula potitum detrudi tādem in gehennā? Quiſquis
nāq; per ſe quærit vindictā,occidit ſemetipſum,vt ait Iob,
Virum ſtultū interficiet iracundia. Quo facit illud Augu- *Auguſt.*
ſtini,Nemo malus eſt,qui non antea maximum ſibi inferat *Lib.1.*
malū.Et idē iſtud eiuſdē:Iuſſiſti dñe,& ita eſt,vt ſibi ſit pœ- *confeſſ.*
na omnis inordinatus animus.Sic Chryſoſto.inquit,Nemo *Chryſoſt.*
læditur niſi à ſeipſo, quod & peculiari libro proſecutus eſt *Hierony.*
ille.Quiſquis ergo dū ſe vlciſci cupit,malū infligere tentat *ſuper*
proximo ſuo in corpore vel bonis aliis,ſibi multo maximū *pſal. 36.*
infert in animo.Atque hoc eſt quod Auguſt.ait,In corpore *Parte.2.*
occidere voluerūt,in anima moriuntur, gladius quoq; ante
penetrat animā perſequens,& corpus illius qui offenditur.
Aut quæ malū dementia eſt,quòd vbi quiſ paululū tibi ade-
merit bonorū,ſtatim ipſe tibi auferre conaris cœlū?Nolite
ergo vinci & ſuperari ab ira,ſed furorē iſtū poti⁹ q̄ poteſtis
fortiſſimè,etiā catenis cōſtringite,atq; illud Pauli cōſilium *Rom.12.*
ſequimini:cū ait,Noli vinci à malo,ſed vince in bono ma-

lū. Dimittite proximis veſtris, & dimittet vobis Deus, quo-
Lucæ. 6. niam cùm dimiſeritis hominibus delicta ſua, etiā pater ve-
Mat. 6. ſter cœleſtis remittet vobis peccata veſtra. Dimittite inquā
iuxta Sapientis conſilium proximis veſtris qui nocuere vo-
bis, & viciſſim cū oraueritis, dimittātur vobis peccata ve-
ſtra. Honeſtum erit vobis coram Deo & hominibus, ſi con-
Pro. 20. cordes & pacifici ſine cōtentione vixeritis: quoniam vt ait
Salomon, honor eſt homini qui ſeparat ſe à cōtentionibus.
Matt. 6. Omnes autem ſtulti miſcentur cōtumeliis. Expēdite quod
oratis quotidie, Domine, dimitte nobis debita noſtra, ſicut
& nos dimittimus debitoribus noſtris, & miſericors vtique
nobis erit Ieſus Chriſtus dominus noſter, Amen.

DOMINICA VIII. POST FE- STVM PENTECOSTES, EVANGE- LIVM MARCI VIII.

Mat. 15. Sup. 6.

IN diebus illis, iterum cùm turba multa eſſet cum Ieſu, nec haberent quod manducarent, conuocatis diſcipulis, ait illis: Miſereor ſuper turbam, quia ecce iam triduo ſuſtinēt me, nec habent quod manducēt: & ſi dimeſero eos ieiunos in domum ſuam, deficient in via, quidam enim ex iis de longe venerunt. Et reſponderunt ei diſcipuli ſui: Vnde illos quis poterit ſaturare panibus in ſo-
Infr. eo. *litudine? Et interrogauit eos: Quot panes habetis? Qui di-*
Sup. 6. *xerunt, Septem. Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper ter-*
Ioan. 6. *ram. Et accipiens ſeptem panes, gratias agens fregit & dabat diſcipulis ſuis vt apponerent, & appoſuerunt turbæ. Et habebant piſciculos paucos, & ipſos benedixit & iuſſit apponi. Et manducauerunt, & ſaturati ſunt, & ſuſtulerunt quod ſuperauerat de fragmentis, ſeptem ſportas. Erant autem qui manducauerant, quaſi quatuor milia, & dimiſit eos.*

HOMILIA PRIMA.

Ltitudinem, inquit Auguſtinus, diuinitatis ſuæ & *Auguſt.* A miſericordiã humanitatis, multis & variis modis in ſcripturis ſanctis dñs noſter Ieſus Chriſtus oſtẽdit, quẽadmodũ ſolet, myſteriis & ſacramẽtis. Omnia enim miracula quæ in hoc mũdo nobis ſuper noſtræ fragilitatis velamẽto exhibuit, in noſtrũ nobis cõmodũ cedũt & ſalutẽ: quando nõ verbo tantũ, ſed etiã opere potenter nos erudiuit, ſicut in hac quoq; lectione cõſideranda eſt in vno eodemq; redẽptore noſtro, diſtincta operatio diuinitatis & humanitatis. Nãque quòd miſertus eſt dñs turbis ne deficerẽt ex longo itinere & contabeſceret, cõpaſſionẽ declarauit humanæ naturæ: quòd autẽ ſeptẽ panibus & paucis piſciculis ſatiauit quatuor milia hominũ, opus eſſe credimus diuinæ virtutis. Sed nos iam textum ipſum aggrediamur. In diebus illis, inquit Marcus, iterum cũ turba multa eſſet, nec haberẽt quod mãducarent. In quibuſnã diebus, inquies? Reſpõdeo, in quibus filiã mulieris Chananææ ſanauit, reuerſuſq; ad mare Galilææ in medio Decapoleos, mutum & ſurdũ curauit, tũc inquã turba multa cõuenit & accurrit ad Ieſum in ijs ipſis diebus. Et notãter ait Marcus, In diebus illis, iterum, cũ turba multa eſſet, quo verbo euangeliſta latenter inſinuat miraculũ iſtud cũ quinq; panibus & quinque milibus hominũ, iam ante fuiſſe factũ à dño: atq; adeò in ipſo Aprili, vt affirmãt doctores, circa tempus paſchale. Vnde patet Chriſtũ pro ſua benignitate bis populũ mirabiliter ſatiaſſe, neque idẽ eſſe hoc cum eo, quod apud Ioannẽ eſt, miraculo. Vnũ tamẽ & idem eſt hoc cum illo Matthæi. Atque in hoc pro principio immenſa ipſius apparet miſericordia, ſimulque gemina declaratur refectio, ſicut deinceps dicturi ſumus. Cũ ergo turba multa eſſet cum domino, quãuis non eodẽ omnes animo, nec haberent quod mãducarẽt, operæpretiũ erat exhibere miraculũ: ſiquidem ægrè licebat hic quod ederent adipiſci. Hic itaq; ille, vt Deus verus miſericorditer opem eis ferebat, ſiquidem dat omnibus abũdãter, & nemini exprobrat, ſicut & ipſe docuit, iuſſitque nos ſolicitos nõ eſſe, quid mãducemus & bibamus, quoniam pater noſter cœleſtis ſciat quibus opus habeamus. Quærit hic Chryſoſtomus, cur tandẽ hic apoſtoli non rogarint dominum, vt dimitteret plebem, ſicut alibi dixerat, Dimittite

Beda. *Ioan. 6.* *Mat. 15.* *Iacob. 1.* *Lucæ. 12.* *Chryſoſt.* *Mat. 14.*

trinitatis lucidi,domino pro ſuis ſuorumq; peccatis,animæ videlicet lãguoribus,perſeuerãti inſtãtia ſupplicãt. Poteſt etiã hic populus ſignificari chriſtianus, dũ per pœnitentiã peccatorũ ſe cõuertit ad Deũ in opere,verbo & cogitatione: poteratq; ille deficere in via,niſi paſcuis doctrinæ ſanæ paſceretur. Ex iis qui pœnitentiã operantur,alius alio venit remotius,alius propinquius,pro ratione peccatorum. A lõginquo adueniunt homicidæ,prædones,blaſphemi,& iis cõſimiles alij. Atq; quo magis aliquis in erroribus & operibus malis oberrauit,eo lõgius receſſit ab omnipotẽte Deo. Et ſic nimirũ Iudæi ex propinquo,Gentes autẽ venerunt à longe: iuxta illud Pauli,Nũc in Chriſto Ieſu vos qui aliquã do eratis longè,facti eſtis propè in ſanguine Chriſti. Poteſt etiã hoc triduum ad triplicem ſtatum referri,naturæ, legis & prophetiæ: vel moraliter ad tres partes pœnitentiæ,cõtritionem,confeſſionem & ſatisfactionẽ. ſic enim populus quod manducet non habet, quod nos quoq; ſine gratia Dei facere nil poſſumus vel bonum vel meritorium. Cũ itaque Chriſtus à nobis recedit in via,tunc deficimus. ſiquidem ſine eo facere nil poſſumus, neq; ſufficimus cogitare aliquid ex nobis,tanquam ex nobis, ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt,qui nos verbo ſuo paſcit in intellectu, gratia in voluntate,& corpore in ſacramento.

Ephe. 2. *Ioan. 15.* *2. Cor. 3.*

3 Et reſponderunt ei diſcipuli, Vnde iſtos quis poterit hic ſaturare panib⁹ in ſolitudine? Ecce quomodo diſcipuli adhuc ſerpunt,& quãuis multa fecerit atque dixerit, vt prioris miraculi memoriam haberent, tamen quaſi nulla re admoniti,imperfectiores adhuc interrogant, Vnde nobis tot panes in ſolitudine? Quàm bene tamen hoc Deus ſic diſpoſuit ad aſtruendã miraculi magnitudinẽ: ne enim quis ſuſpicaretur panes eſſe allatos ex ꝓximo,illud exhibuit in ſolitudine. Sed apoſtoli verba Chriſti nõ ſatis diligenter expenderunt,cùm dixit, Si dimiſero eos ieiunos, deficient in via. quibus ille declarare voluit poteſtatẽ eſſe ſibi nutriendi eos,ne deficerent: quod cùm diſcipuli non intelligerent, interrogauit eos,quot haberent panes,& reſponderũt,ſeptem. neq; hic diuinã animaduertebant potentiã,quam paulo ante exhibuerat in quinque milibus hominum paucis panibus refectis. & iam olim in multis milibus Iudæorum, quos quadraginta annis pauit in deſerto: itẽ in muliere illã,

Chryſo. *Ioan. 6.* *Exo. 16.* *Num. 14*

3.Re.17. quæ modico oleo prophetã cum vniuerſa familia refecit,&
4. Reg.3 in altera iſta vidua Eliſei. Porrò panes illi ſeptẽ myſticè re
Septem ferri poſſunt ad ſeptem dona ſpiritus ſancti,ad virtutem ſe-
panes. ptem ſacramentorũ, vel etiam ad ſeptem cõditiones verbi Dei,quæ ſunt,illuminare in fide,ædificare in ſpe, incẽdere in charitate,diuinam poteſtatem impartiri,plenã & perfectam elargiri libertatem, fortiter pugnare cõtra omnẽ iniuſtitiam,& vniuerſam ſuperare falſitatem.(nõ proſequor,
Beda. quia nihil facilius ſymbolica theologia.) Bene, inquit Beda,ſeptẽ panes in myſterio noui teſtamẽti ponũtur ob ſeptiformem ſpiritus ſancti gratiã,neque hordeacei eſſe produntur,ſicut illi quinque, de quibus quinq; milia hominũ ſunt ſaturata,ne ſicut in lege,vitale alimentum corporalibus figuris obtegeretur. Iubet autẽ dominus turbis diſcũbere ſuper terram, apud Ioannem ſedebant in fœno ſeu gramine. Ad quam rẽ multa pertinentia vide in homiliis dominicæ Lætare. Acceptos autẽ illos panes ſeptẽ benedixit domin9, gratias egit, & dedit diſcipulis vt proponerẽt turbis. Paulu lũ hic erat panis,ſed vtvt illud fuerit modicũ, tamen beneſatiauit tantam hominũ multitudinem,idq; ex benedictione diuina. Diſcamus igitur & nos hinc ſpẽ & fiduciã noſtrã magis reponere in gratiã & benedictionẽ Dei,quàm diuitias noſtras.ſiquidẽ bendictio Dei facit,vt fœliciter nobis
Iob.1. cedant bona noſtra, ſicut ipſe ſathan veritatem vel inuitus profitetur,de Iob dicẽs, Operibus manuũ eius benedixiſti, & poſſeſſio eius creuit in terra. Idipſum experimur adhuc quotididie. Sunt enim qui ex modico etiã viuãt honeſtiſſimè & largiter: ſunt cõtra qui cũ hæreditates habuerint ampliſſimas,pereãt miſerè. Cur id? inquies, quoniã nõ eſt hic benedictio dñi. Cæterũ hic in fractione intelligunt doctores,& volunt nos vltro atq; libẽter panẽ frangere & diſtribuere debere in eleemoſynas pauperum. Diſtribuenda eſt
Chyſoſto. eleemoſyna,bona pauperibus etiam cõmunicanda ſunt,nõ in cumulum coaceruanda. Chryſoſtomus ait ipſum hic dom̃nũ panes in manibus diſcipulorũ multiplicaſſe. Alij dicunt diſcipulos iam in manibus Chriſti multiplicatos erogaſſe & diſtribuiſſe turbis. Sic & adhuc cuiq; proponit De9
Mat.25. quotidie bona ſua, quibus ſinguli operentur, alij plus, alij minus,ſicut in parabola talentorum ipſe declarat.

4 Pauculi quoque hic aderant piſciculi,& eos bene-

dixit dominus, iuſſitque proponi turbis. Benedictionẽ hanc piſciũ fecit, partim vt & ipſi inter manus diſcipulorum multiplicarentur, partim vt eſſent ſapidiores. ſic enim & panẽ in deſerto dedit dominus patribus, omne delectamentũ in ſe habentem. At tu hic mihi conſidera, quòd ſemel Chriſtus in nuptiis donauit vinũ, bis panes, hic & apud Ioannẽ, ac ſæpius piſces, nunquam carnes, quod quidẽ in ſcriptura ſit contentũ, vt iam laudadi maximè ſint Carthuſiani non ſine admiratione, quòd per omnẽ vitã à carnibus abſtinent, ſicut Rechabitæ vinum non biberũt. Diſcant etiam hinc diuites in caritate annonæ nõ retinere frumenta cũ videant plebeculã iis opus habere. Quin potius cogitent illi ſibi quoque vt hic diſcipulis, committere dominũ, vt panes proponant. Audiant quoque Sapientẽ, & idẽ dicent eis, Qui abſcondit frumenta, maledicetur in populis. Benedictio autẽ ſuper caput vendentiũ. Sæpe & multũ vobis diximus, & nũc quoq; idem repetimus, quoniam illud mihi quidẽ non moleſtũ, vobis autem neceſſarium eſt. Valde exoſam habet Deus auaritiam, quæ plerunque caritatis annonæ magna & bona cauſa eſt, dũ ſentit ſe Deus, vt ait Hieronymus, in eleemoſynis pauperũ ſuorũ fraudari, ſicut de eleemoſyna iã ſuprà in certis homiliis multa diximus. Cũ autem manducauerunt illi & ſaturati ſunt, ſuſtulerunt de fragmẽtis quod ſuperauerat, ſeptẽ ſportas, & eorũ qui manducauerãt, erãt quaſi quatuor milia. Ecce q̃ verum ſit illud quod de eleemoſyna ſuperius diximus, ne quis cogitet ſe eo minꝰ habere, quòd multũ elargitur pauperibus. Quoniam hic apoſtoli ex ſeptem panibus ſuſtulerũt ſeptẽ ſportas. Vſqueadeò largiter benedicit Deus bonis illius, qui libenter largitur pauperibus. Sic & Salomõ teſtatur, inquiens, Honora dominum de tua ſubſtantia, & de primitiis frugum tuarum da pauperibus, & implebuntur horrea tua vbertate, & torcularia tua vino abundabũt. Sicut autẽ in tẽporalibus, ita in ſpiritualibus etiã bonis ſe res habet. Caue enim cogites, dũ pro parẽtibus tuis oras dominũ, dum pro coniuge das eleemoſynam, pro liberis ieiunas, peregrinaris pro fratribus aut ſororibus, ideoq́, opera illa minus tibi prodeſſe apud dominum Deum nihil minus. imò communicatio iſta opera facit magis meritoria, magíſque placere Deo, ſicut ad Corinthios dicit Paulus, Qui admini ſtrat ſemen ſeminanti, & panem ad manducandum præſta-

Sapiẽ.16 *Luc.26.* *Hier.35.* *Prou.11.* *Hieron.* *Prou.3.* *2 Cor.9.*

bit,& multiplicabit ſemen veſtrum,& augebit incrementá frugũ iuſtitiæ veſtræ. Et paulo ante, Vt in omnibus ſemper omnem ſufficientiam habentes abũdetis in omne opus bonum. Quòd autem hic pluribus panib⁹ pauciorem hominũ copiam ſatiauit,quàm apud Ioãnem (ſiquidē hic ſeptem panibus quatuor tantùm milia hominũ ſatiauit, illic panibus quinque totidem hominum milia) ob diſcrimen amborum

Chryſo. ſignorum factum eſſe affirmat Chryſoſtomus, & ait, Ne reliquiarum æqualitas miracula confunderet, & obliuionē obduceret, hoc diſcrimen hac differētia vtriuſque ſigni memoriam voluit cõfirmare. Voluit quoque ſimul ille ineffabilē ſuam hic declarare virtutē, & quòd omnia poſsit pro beneplacito ſuo,quodque paucis panibus facilè potuerit tantam ſatiare hominum multitudinem, pluribus adhuc remanētibus fragmentis,quàm ante fuerant panes. Nos iam coniunctis precibus oremus dominum pro omni calamitate eccleſiaſtica,pro parentibus noſtris,benefactoribus,fautoribus, & pro omnibus, pro quibus ille nos vult velle & debere orare, quibúſque autores fuimus peccandi; vel etiã qui ipſi nobis,& pro omnibus defunctis, Amen.

HOMILIA II.

Auguſt. Virtutes domini, inquit Auguſtinus, manifeſtiſſimè credimus eſſe factas in præſenti: ſed quid lateat in myſterio,ipſius gratia dónante requiramus, eo maximè, quòd & verbo & facto ille nos docuit exquiſitiſſimè.

Hieron. Principio autē expoſitionē Hieronymi videamus,qui panes illos ſeptē,ait ſignificare dona ſeptē ſpirit⁹ ſancti: quatuor milia hominũ,nouũ deſignant teſtamentũ cum temporibus quatuor: fragmenta autē reliqua, intellectũ myſticum primorum ſeptem dierũ ſiue hebdomadis primæ: ſeptē ſportæ, ſeptē illæ ſunt eccleſiæ primæ: piſciculi benedicti, libri ſunt

Luc. 24. noui teſtamenti. ſic enim & Chriſtus poſt reſurrectionē ſuã

Ioan. 21. petiit partem piſcis aſſi. Atque quando apparuit diſcipulis ſuis in piſcatione, illi cũ veniſſent ad littus, viderunt carbones & ſuper iis piſcem. Breuia ſunt hæc & conſcripta admodum neque multũ intelligentiæ capietis inde: nos itaq;

Auguſt. paulò amplius hæc vobis explicabimus. Auguſtinus vtranque illam hiſtoriam ſimul cõnectit & ait, Prior illa parabola pertinet ad Iudæos,iſta verò ad Gentes: illic quinque panes fuerunt,hoc eſt,quinq; libri Moyſi,rudes & hordeacei:

hic autem panes ſeptē fuerunt : quoniā viſibiliter datus eſt ſpiritus ſanct⁹ in donis ſuis,quæ iā olim prçuiderat Eſaias. *Eſa.11.*
In priori illa ex reliquiis impleuerunt cophinos duodecim, tribus duodecim Iudæorū, iuxta numerum patriarcharum duodecim: in hac verò hiſtoria apoſtoli ſeptem tantū ſportas ſuſtulerunt,quç deſignant eccleſias ſeptē,aut etiam candelabra aurea ſeptem.Piſces duo,duo ſunt teſtamenta,liber omnium prophetarū,& ſermo Ioannis.Iſtic ſedēt in fœno, *Ioan.6.*
hic ſuper terrā. Vtrinq; vna conuerſatio, gratia vna,vna & eadē virtus & deitas vna fuit.Iſtic in fœno ſederūt,hoc eſt, quia mortificauerunt opera carnis. omnis enim caro fœnū, *Ioan. 4.*
inquit propheta: hic autem ſedēt ſuper terram, dum opera terrena conculcant. Iſtic refecta ſunt quinq; milia,qui numerus ad Iudæos pertinet.ſiquidē ſtatim poſt Chriſti aſcen *Act.4.*
ſionem baptizata ſunt quinque milia illorū ad ſermonē piſcatoris.Hic autē quatuor milia tantū pauit dominus,quod ad Gentes ſpectat, ex quatuor partibus mundi congregatas & ſeptiformi ſpiritus ſancti gratiæ repletas. Quando igitur nos chriſtiani impleti ſumus & refecti non libris Moſaicis, ſed ſeptē panibus,ſeptem inquam donis ſpiritus ſancti,perſeuerare debemus in ea ipſa gratia,vt tandem vitam acquiramus æternam. Atque hæc expoſitio Auguſtini,Hieronymiana illa non paulò corpulentior & pinguior. Verūtamē nos adhuc aliam inueſtigabimus.

2 Ferè omnes doctores in hoc cōſentiunt, quòd in priori illa hiſtoria vetus ſignetur teſtamentū, in hac altera no- *Exod. 17*
uū. Ideoque illic quinque fuere panes Moyſi hordeacei,inſipidi,duri.graues enim erant manus Moyſi, quanuis panem illum ſoli habuere diſcipuli,non autē iſta confuſanea multitudo populi.Quo ſignificatur illud,quòd libros iſtos quin *Auguſt.*
que legales ſoli habuere Iudæi gens puſilla & modica, non autē panem illum legis,habuit immenſa iſta multitudo Gētiū,quoniā non venerūt ad Chriſtū per legē Moyſi,ſed per fidē Chriſti Ieſu. Præſens autem hæc hiſtoria nouū deſignat teſtamentū, in quo panes ſeptē fuerūt triticei & mūdiſſimi nouæ huius legis euāgelicæ,qua pauit ille eos,qui venerūt à lōge,Gētiles antehac in idololatria occupatos,nullaq́, īſtructos, quæ in hoc tradita eis fuiſſet ſcriptura, Idque adeò ex *Septem.*
ipſo panū numero patet ſeptenario, q nouo teſtamēto & familiaris & planè peculiaris eſt,cū plurimū in ſe habeat pfe

Auguſt. li.11.de ciuit. Dei, cap.31. ctionis, deinde etiam ratione partiũ ex quibus cõficitur,puta ternarij & quaternarij, vniuerſitatẽ quandã in ſe concludat. Sicq; lex noua ſuperioribus & veteribus omnibus perfectior eſt,atq; in cõmune vniuerſum mũdũ colligat,extráque eam nemo ſaluatur. Et hoc eſt quod fidẽ illam noſtrã catholicam dicimus,nôſq; ipſi catholici appellamur,quoniam hanc fidẽ ſuſcepimus: ex illis ſeptẽ panibus quoq; manducauimus, participantes de ſeptiformi illa ſpiritus ſancti gra-
Auguſt. tia. Hæc enim eſt illa religio,quæ viã præbet animę liberãdæ,quoniã nullus niſi hac liberari poteſt. hæc eſt vna regalis via,quæ ſola ducit ad regnũ. Errant itaq; Neochriſtia-
Cathol. ni, dũ ſe ſeparaut ab eccleſiæ catholicæ cõmunione. ij quia cœnæ huius Chriſti participes non ſunt, neque ſeptẽ dona ſpiritus ſancti recipiunt eo quòd catholici non ſunt, nec ad eos pertinet numerus ſeptenarius, cũ ipſi ſibi neſcio quem nouũ effingere conantur numerũ. Non ſic autẽ faciunt,qui verè dicuntur & ſunt catholici. perm anent enim in menſa ſeptem illorum panũ, in vnitate ſeptem donorũ ſpiritus ſancti & totius eccleſiæ catholicæ. Si itaq; illi ſeptem panes in
Beda. myſterio noui teſtamẽti ponũtur: in quo ſeptiformis gratia ſpiritus ſancti plenius fidelibus cunctis, & credenda reuelatur,& credita datur. Ad hoc conuiuiũ inuitat nos diuinus il-
Pſal. 32. le Pſaltes,quũ ait,Guſtate & videte,quoniã ſuauis eſt domi-
1.Pet.2. nus. Sic Petrus fideles interrogat,an ne guſtarint quàm ſuauis ſit dominus. Hac cœna,ipſiúſque fructu potiſſimũ fruũtur homines contẽplatiui,ſegregati à mundo, & interius in ſpiritu ineffabilem ſentientes tũ ſuauitatẽ,tũ verò maximè orientem ex ſuauitate lætitiam. Qua de re niſi expertus, loqui cõmodè nemo poteſt. Poſſet autem id omne per vniuerſam ſcripturã & ſingula dona ſpiritus ſancti deduci. ſiquidẽ & timor Dei quãuis triſtitiã in ſe habet,gaudio tamen non caret interno,vt rectè ille quoque panis dicatur doloris, de quo,Surgite,inquit Dauid,poſtq̃ ſederitis,qui mãducatis pa-
Pſal.126 nem doloris. Timorẽ nanq; interna ſequitur requies & tranquillitas animi, ita vt homo deinceps, per piã meditationẽ eleuet ſeſe ad Deũ in vita contemplatiua. Quomodo autem apoſtoli & diſcipuli eccleſiæ miniſtri, ſeptẽ illos panes ſacramentorũ populo exhibeant, & eum paſcant, lubens voléſque iam ſtudio breuitatis prætereo, qm̃ & per ſymbola
Symbo. facillimus eſt trãſitus ,quia ſcriptura plena eſt ſymbolis. Et

eſt facilis & pulcher modus prædicandi, atq; ſimplici populo bene intelligibilis, & facilè memorabilis, licet iam in periculoſo iſto tempore, in contemptum venerit diuinus ille prædicandi modus, populo infecto, & pro fabulis iudicante tranſlationes à viſibilibus ad inuiſibilia. Gaudét verò & ſuperbiunt, quaſi eis pateat aditus ad ſancta ſanctorũ, ſcripturas volũt claras & multas allegationes, & ſe onerant inuolucris verborum & multis autoritatibus, neſciẽtes interea quid aut de quo loquãtur. 3 Acceptis itaq; panibus ſeptẽ, gratias egit dominus & fregit. Quandiu panes in manus nõ accipit dñs, nihil agitur, iuxta illud quod ipſe dixit, Sine me nihil poteſtis facere. Quomodo & eccleſia canit, Protector in te ſperantiũ Deus, ſine quo nihil eſt validũ, nihil ſanctũ. Et in alia collecta, Deus ſine quo nihil poteſt humana fragilitas. fruſtra etiã diu clamabit prædicator, & panes porriget populo, niſi dominus per gratiã ſuã panes acceperit in ſanctas ac venerabiles manus, ſicque gratias agat & frangat, ſic enim per benedictionem Dei illud omne fœlicius proueniet & abundabit. Quamobrem & Dauid inquit, Aperis domine manũ tuam, & imples omne animal benedictione, & ſic quoque benedixit ille operi manuum Iob atq; poſſeſſio ipſius creuit ſuper terram. fregit inſuper dominus panes in diuiſione & communione. Salutare enim hoc eſt & piũ, ex iis quæ alicui Deus impertit' eſt, etiã largiter diſtribuere pauperibus, (vide ſuprà in materia eleemoſynæ) Beda ſic dicit, Accipiẽs dominus panes dabat diſcipulis, vt ipſi acceptos turbæ apponerẽt: quia ſpiritalis dona ſcientiæ tribuẽs apoſtolis, per eorũ miniſterium voluit eccleſiæ ſuæ per orbem vitæ cibaria diſtribui. Quia autẽ fregit panes, quos diſcipulis daret, apertionẽ deſignat ſacramentorũ, quibus ad perpetuam ſalutem nutriendus erat mundus. Frangere etiã in ſacris literis ſignificat exponere & declarare, ſicut duob' illis euntibus in Emaus aperuit intellectum, vt intelligerẽt ſcripturas. Ioãnes quoq; ſic ait, Leo de tribu Iuda, radix Dauidis aperiet librũ, & ſoluet ſignacula eius ſeptẽ. Panem autem fractum dedit diſcipulis ſuis. niſi enim dominus docuerit aliquem, panem hunc integrũ eſſe, miniſter eccleſiæ intelligere nõ poterit. Cùm primùm verò fregerit dominus, tunc dat vt amplius diſtribuatur, & proponatur turbis. Ecce liberè & largiter ille dat diſcipulis, vt ſic illorum ſucceſſó-

Ioan. 15. *Pſal. 144* *Beda.* *Luc. 24*

res liberaliter rurſus expēdant,nō Simoniacè,quoniā ſicin-
*Mat.*10. quit Matthæus,Gratis accepiſtis,gratis date:quanuis ſuſtē-
tatio modis omnibus neceſſaria eſt , ſicut alio ſermone de-
claratū eſt.Proponere illi debent turbis,quoniā omnis po-
teſtas apoſtolis & prælatis eccleſię data,data eſt ꝓpter ipſū
*Mat.*14. populu.vnde & dominus ſeruum illū laudat & ait , Fidelis
ſeruus & prudens,quē conſtituit dn̄s ſuus ſuper familiā ſuā,
vt det illis cibum in tēpore.Et quāuis rectores eccleſiæ po
teſtatē habent,ſicut ait Paulus paratū eſſe ſe ad vindicandā
1.*Cor.*10 omnem inobedientiam:neq; erubeſcere ſe,ſi quid amplius
fuerit gloriatus de poteſtate ſua quā dedit illi dominus.&
alibi minatur ſe venturum in virga, attamē omne officium
1.*Cor.*4. ſuum & poteſtatem miniſterium vocat.quî ſic?quoniam po
teſtatem illam non habet propter ſe,ſed in gratiam populi
& communionis vniuerſæ,quare & ibidē dicit,Sic nos exi-
1 *Cor.* 4. ſtimet homo vt miniſtros Dei.& deinceps,qui idoneos nos
fecit eſſe miniſtros noui teſtamenti. Atq; in vniuerſum de
omnibus qui in ſublimi poſiti ſunt dignitate & poteſtate,
2.*Cor.*3. dicit,quia miniſtri Dei ſunt. Ita hic quoque diſcipuli panē
*Rom.*13. à Chriſto fractum propoſuerunt turbis. Quid putas autē fu-
turum de iis,qui panes quidem acceperunt à domino Deo,
gratiā,dona ſcientiæ & doctrinæ,ſed non proponunt tur-
bis,imò neque ipſi vtuntur neque exercēt?cuiuſmodi ſunt
illi ſcilicet belluli doctores,quibꝰ dicet dn̄s illud quod ſer-
Luc. 19. uo,Serue male & nequam, quare nō dediſti pecuniam meā
ad menſam,& ego veniens cū vſuris vtiq; exegiſſem illam?
Gregor. Ignaui iſti & pigri,qui nec laborare volunt,neq; dono Dei
fructū parere,durū ſanè ſubibunt ſuppliciū : quoniā cū au-
gentur dona,rationes etiā creſcunt donorum.Noui equidē
iſtiuſmodi pigellos plurimos,qui cùm multa habeant à Deo
ſibi dona conceſſa,ſintque appoſiti ad omnia, nihil tamen
volunt nec laborare,neq; prædicare,nec ſcribere,neq; lege
re. Ad extremum habuerunt & piſces modicos. piſciculos,
Beda. inquit Beda,ſanctos intelligimus illius tēporis,quorū ipſa
ſcriptura fidem,vitam & paſſiones contineat:qui de turbu-
lētis huius ſeculi fluctibus erepti,refectionem nobis inter-
nā,ne in huius mundi tranſeuntis excurſu deficiamus,exē-
plo ſuæ vel vitæ prębuere vel mortis.Nonnulli hoc ſic ex-
ponunt,quando ſolus panis eſus ingratus eſt,ideò adhiberi
plerūque aliquid ſolet,quod ſapidiorem faciat panem,quæ

magna eſt conſolatio, in argumentum eius, quod & prælati & prædicatores eccleſiæ, cùm populo panē ſcripturæ proponunt, ſimul adiungere debeant piſces, hoc eſt, internam cōſolationē à Deo promiſſam: puta cùm iuſtitiā Dei & pœnā prædicāt malorum, qui panis hominū eſt, addant & piſces, dicāt aliquid de ſuauitate miſericordię diuinę. Dumq; eis panē fregit iſte anguſtæ viæ, quæ ducit ad vitā, addit aliquid piſciū ex cōſolatione illa, quando omnes ad ſe vocauit dominus, dicens, Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiā vos. tollite iugū meū ſuper vos. Iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Atq; hoc eſt quod Paulus ait, Rogo vos fratres, vt ſufferatis verbum ſolatij, quod ſcripſi vobis. Prædicatorem enim oportet non ſemper aſperā illā ingredi viā, ſed nonnunquā etiā māſuetū eſſe & benignū. Suſtulerunt ex panibus ſeptem ſportas. Ecce quā affatim abūdat, quicquid in nomine Chriſti expēditur, quia ſuprà diximus in homiliis de eleemoſyna: neque ideò decedit quicquā ſed abundè retribuit dn̄s, etiam pro pane vno ſportā integram implens. Verū abominabilis iſtā apud Deū & homines auaritia, dū non confidit Deo, malum & ſe dignū ſortitur euētum. Docemur hic quoque, quòd dū proximis noſtris opera noſtra bona cōmunicamus, orationes, ieiunia & quicquid eſt reliquorū, nos nihilominus eo habemus atq; meremur. Sic qui in ſacrificio miſſæ pro aliis etiam orat, quos cupit eſſe iſtiuſmodi fructus participes, ei nihil decedit: quoniā hic Deus dilectionē ex qua fit reſpicit, & adhuc pro pane ſportā retribuit. Atq; hoc modo ſe res habet in omnibus fraternitatib⁹. Sic Pharao vidit ſeptē ſpicas pullulare in culmo vno plenas atq; formoſas. Beda hic vult, quòd, dum apoſtoli tantùm impleuerunt & ſuſtulerunt ſportas, ad apoſtolos & prælatos ſit referendum, ſintq; hæc altioris perfectionis cōſilia, quæ generalis fidelium altitudo nequit implendo attingere, quorum executio prælatos reſpicit, quibus dicit, vt abeuntes vendant omnia quæ habent, & dent pauperibus. Atque ad horum omniū cōcluſionē, hoc nobis ipſe quoq; numerus arguit: quatuor enim milia fuerunt eorum, qui māducauerūt, quo numero declaratur, eos euāgelico eſſe refectos cibo. Dn̄s & Deus noſter dignetur nos quoque gratia & miſericordia ſua paſcere hic in corpore & anima, atque illic viſione ſua beatifica, Amē.

Mat. 5. *Mat. 11.* *Hebr. 13.* *Gene. 41.* *Beda.* *Matt. 9.*

DOMINICA IX. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM MATTHAEI VII.

IN illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis,
Infr. 23. *Attendite à falſis prophetis, qui veniunt*
ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus
autem ſunt lupi rapaces. A fructibus eo-
rum cognoſcetis eos. Nunquid colligunt
de ſpinis vuas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona
Lucæ. 6. *fructus bonos facit, mala autem arbor fructus malos facit.*
Sup. 3. *Non poteſt autem arbor bona malos fructus facere, neque*
arbor mala bonos fructus facere. Omnis arbor quæ non fa-
Roma. 2. *cit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. Igitur*
ex fructibus eorum cognoſcetis eos. Non omnis qui dicit
Lucæ. 6. *mihi, Domine domine, intrabit in regnum cœlorum: ſed qui*
facit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in
regnum cœlorum.

HOMILIA PRIMA.

SI vnquam dilectiſſimi in Chriſto fratres, iam inde ab ipſa aſcenſione domini tempus fuit, quo hæc euangelica admonitio opus extiterit, nūc vel maximè neceſſaria eſt. nūc enim adſunt tempora, quibus iuxta verbū domini dicitur, Ecce hic eſt Chriſtus, apud Catabaptiſtas, ibi Chriſtus eſt penes iconoclaſtas, illic eſt Chriſtus inter ſacramentarios Capharnaitas. O vtinā principes noſtrates & qui in magiſtratu ſunt conſtituti, euangelium hoc & in manibus ſemper habuiſſent, & paulo oculatius perſpexiſſent, nunquam toties ſubditos ſuos ſeduxiſſent, tot ordinationibus ſubinde innouatis ac mutatis, tot ſtatutis hæreticis, tot blaſphemis negotiis, quę toties ex aliis alia cōmēti ſunt aduerſus Deum, ſanctos, cultum & laudem Dei, aduerſus eccleſiam catholicā & ſacratiſſima ſacramenta. Atqui tot ordinatiōes illi in ſuis prouinciis & ditionibus ſubinde cōſtituerūt, vel potius diabolus ipſe, tot blaſphemias,

ſectas, diſcordias & ſeditiones cōcitat ac cômouet, ne quid malorum ſit, quod miſerrimis iſtis tēporibus non incrudeſcat & ſæuiat. Atq; vtinā daret iis Deus nunc tandē finem. Quòd autē euāgelium iſtud validam habeat admonitionē aduerſus Neochriſtianos, vel ex præcedētibus verbis argui tur, vbi dixit dn̄s, Lata porta & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionē, & multi ſunt qui intrant per eam. Quàm anguſta porta & arcta via eſt, quæ ducit ad vitā, & pauci ſunt qui inueniunt eam? Sequitur inde, Attendite à falſis prophetis. quo voluit ille docere, nos diligenter animaduertere debere iſtos pſeudo prophetas, neque alia ratione quàm ex hac ipſa anguſta via dignoſcere. Verè enim pſeudoprophetas eſſe oportet, qui principes, nationes, prouincias & vrbes magnáſq; hominū cōmunitates per hanc latam & amplam portā ſeducunt. an non hoc faciunt Neochriſtiani noſtrates, carnis amatores & deſideria carnalia ſequētes, dum abſtinentes feria ſexta ab eſu carnium in honorem paſſionis Chriſti derident, traditionem dicentes eſſe humanam, atq; clamātes nullum cibum eſſe prohibitū, liberumq; eſſe cuiq; veſci quibuſlibet die veneris & ſabbato, in angariis & quadrageſima, imò etiā die ſancto paraſceues? Ecce viam latā. Quòd ſi vigilia ſancti Ioānis aut ſimili die eccleſiæ præcepto ieiunare cupit, ſtatim obgannit Neochriſtian⁹, nō debere te neq; hoc, nec alio quocunq; die ieiunare toto anno. Ecce amplam viam. Si autem more chriſtiano ferias agere inſtituis die aſſumptionis Mariæ, Ioannis euangeliſtæ aut etiā corporis Chriſti, reclamat ſtatim Neochriſtian⁹, & ait oēs dies æquales ac liberos eſſe, atq; ideò neque hic obſtrictum illum eſſe. Ecce viam latiſſimam, cuius hęc vna regula eſt, Quoduis facito. vel vt ille ait, Si libet, licet. At ſi etiā horas canonicas ſeptem animus eſt abſoluere, aut cōfiteri in quadrageſima, & pœnitentiā agere peccatorū, atque in vniuerſum quicquid piū eſt & chriſtiano homine dignū, rurſus iſte occinit, Quid agis? quid cantas? commenta hæc hominū ſunt, res nihili, ne itaq; facias. Ecce portam ampliſſimā, viam latam, ſemitam diaboli & hæreticorum, ducentem ad infernum. Atqui hæc Neochriſtianorum etiam eſt via, hoc inſtitutū eorum, quoniam ſpeudoprophetæ ſunt, vt Lutherus, Zuinglius, Oſiander, Regius, Rotenaker, Butzer, Plaurer, Oecolampadius, atq; huiuſmodi alij animicidæ fax &

Mat.7.

peſtis hominũ, perditio prouinciarũ, de quibus multa ſupereſſent dicenda. 2 In ſacris literis hoc quidẽ apertiſſimum eſt, quã m ılti ſe miniſtros Dei & prophetas eſſe dicant, qui nihil minus habent quã vel minimũ quid propheticũ. Eius

3. Re. 22. rei exempla in ſcripturis ſunt innumera. Ecce enim Zedechias & pleriq; alij ꝓphetæ falſum prędixerũt regi Achab, præter vnũ Michæam, quẽ & in carceres detruſum tyrãnus iuſſit cibari pane tribulationis, & aqua anguſtiæ potari. Prę

Luc. 21. dixit id fore etiã Chriſtus, dicens, Videte ne ſeducamini, multi enim veniẽt in nomine meo, dicentes quia ego ſum. Et tẽpus appropinquauit, nolite ire poſt eos. Appingũt quidã & iſti noſtri, maximẽ verò Lutherus, in omnibus chartis illud ſanctiſſimũ nomen Ieſu. perditiſſimi quoque ſequaces ipſius omnibus manicis inſuunt iſtud, V. D. M. I. A E. atque ſub illo falſo verbi diuini prætextu, faciunt quicquid Deo odioſum & aduerſum eſt. Contra iſtos itaq; pſeudoprophetas præmunire nos volens dominus, hic ait, Atrendite à falſis prophetis, quoniam ipſi abſtrahẽt vos à via quæ ducit ad vitam. Quanuis autem de omnibus quidẽ intelligi poteſt,

Hieron. ait Hierony. qui aliud habitu & ſermone promittunt, aliud opere demonſtrant: ſed ſpecialiter de hæreticis intelligẽdum eſt, qui videntur caſtitate, ieiunio & cõtinentia, quaſi quadam pietatis ſe veſte circundare, intrinſecus verò habẽtes animum venenatum, ſimpliciorum fratrum corda decipiunt. Ecce hinc ſatis patet, quòd etiam olim quum quis hęreſim diſſeminare voluit, eum oportuit extrinſecus ſpeciẽ

Leo. præ ſe ferre pietatis, & vitã viuere duram, ſicut Leo in qua-

Cant. 1. dam homilia teſtatur, & ipſa in Canticis ſponſa illos nomine vulpeculæ deſignat, quod animal eſt fraudulentũ & verſutum. Atqui & Gregorius pulchrè declarat, quomodo blan

Super diantur, & quæ vel bona ſunt vel ſpeciem habent, propo-

Iob. nant primũ. Sicq; Chryſoſt. etiã dicit, Hæretici habent ſpe-

Chryſoſt. ciẽ honeſtæ vitæ, ſed doctrinã impiam. Atq; ſic iã olim res

Obſerua. habuit, quãdo vigebat adhuc honeſtatis amor, nec poterant hæreſes exoriri, niſi ſub prætextu pietatis. Nunc verſis omnibus, etiam illud exoleuit immutatumq; eſt. nam iſtis periculoſis & infeliciſſimis temporibus erumpũt hæreſes per eos tantũ qui peſſimi ſunt, & nec micã honeſtatis præſe ferũt. qui in omnibus vitiis, ſceleribus & turpitudine viuũt, per monachos, qui abiecta ſimul cũ cuculla omni tũ cõſcientia

tum honeſtate,laſciuiunt:neque tantũ non vel orant vel ieiunant,ſed & omnia opera bona contemnũt, eludunt, ſubſannant,& quæ honeſta ſunt & Deo grata, blaſphemiã vocant & ineptias.Atq; inter hæc omnia ita inſanit mũdus,vt iſtos eligat eccleſiaſtas,ipſiſq; gaudeat miniſtris verbi diuini.Poſſem ex nomine notos fidefragos huiuſmodi apoſtatas aliquot referre,niſi vel tacente me & dolente,omnibus eſſent notiſſimi per doctrinã prauam & peruerſam. Vnũ tamen omnes habent cõmunem habitũ, dum euangelici dici volunt:ſed ore tantũ,quia opere nihil eiuſmodi videas in ipſis.Aliter adhuc verba illa inducit ſanctus Auguſtinus , idq; in hũc modũ, Quando iã dixerat dñs de anguſta porta, quã vix pauci inueniunt,poſſent pro ſe hæretici illud rapere,ſeque iactare eſſe pauculos iſtos, qui viã verã ingrederentur, atque reliqua chriſtianorũ eccleſia erraret tota. Hoc ipſum præcauere volens dominus,ſubiũxit, Attendite à falſis prophetis,qui quam non habent ipſi, aliis promittunt veritatis diuinæ cognitionem:laudarique eo volunt,quòd ſint pauci. Sic enim ait Auguſtinus, Iſti qui promittunt ſapientiam cognitionemq; veritatis quam non habent, præcipuè cauendi ſunt:ſicut ſunt hæretici,qui plerunq; ſe paucitate cõmendãt. Et ideo cũ dixiſſet paucos eſſe, qui inueniũt anguſtam portã & arctã viã,ne illi ſeſſupponãt nomine paucitatis,ſtatim ſubiecit,Cauete à pſeudoprophetis. Quòd autẽ nõ ſint ex paucis illis electis ad vitã, aptè hic teſtatur Chriſtus. Et alibi,quũ Dathã,Chore & Abirõ,ipſi quoq; pauculi,ſeditiones molirẽtur,viui abſorpti ſunt à terra. Mihi videtur,inqt Chryſo.eos ſignificare, qui cũ ſint vitæ prauitate corrupti, ſpeciẽ tñ virtutis induti ſunt, qui vulgò impoſtores vocari ſolẽt. Qui intellectus quidẽ eſt cõmunis,ſicut clarè ex Hierony.audiuimus: peculiariter tñ hoc ad hæreticos pertinet, qui hic pſeudoprophetæ vocantur. Iam ſuprà docuerat dñs fugete canes & porcos,puta eos qui palã credunt impiè. At hic monet nos attendere à falſis prophetis, qui adueniunt in veſtimentis ouiũ,hoſtes vtiq; clãcularij, qui nos ſub ſpecie boni in errores inducũt & hęreſes ,de quib⁹ Paul⁹ quoque,Fratres,inquit,rogo vos,vt obſeruetis eos qui diſſenſiones & offendicula præter doctrinã quam didiciſtis faciũt, declinate ab illis. huiuſmodi eñ Chriſto dño noſtro nõ ſeruiũt, ſed ſuo vẽtri,& per dulces ſermones & bñdictiones ſeducũt

Margin notes: Ch. (beside "Chryſo."); Rom. 16. (beside "de quib⁹ Paul⁹ quo-")

corda innocentiũ. Ecce quomodo vterque & magiſter & diſcipulus nos admonet iſtos effugere pſeudoprophetas, ſicut in veteri teſtamento quoque non rarò præceptũ eſt Iudęis,
Eſa. 29. vt Eſaiæ, Hieremiæ, & reliquorũ teſtantur prophetarũ ſcri-
Hier. 2. pta, ipſeq́; adeò Moyſes præcepit falſos prophetas interfi-
14. 23. ci: quanuis nunc noſtrates illi delicatuli hæretici, qui ardo-
Deut. 13. rem metuunt incendij, nolunt quenquam propter hæreſim vel cremari vel occidi. Dices, Quid hic nos admonet dominus de pſeudoprophetis fugiẽdis, quũ iam amplius prophe-
Mat. 11. tæ omninò nulli ſint futuri, vt Chriſtus rectè dixerit, legem & prophetas fuiſſe vſque ad Ioannẽ? aut quid hic rurſus di-
1. Tim. 4 cit alios prophetas ſurrecturos? Reſpondeo ad Ioannẽ tan-
2. The. 2 tùm fuiſſe prophetas, qui futura prædicerẽt de Chriſto, eo-
Apoc. 21 rumq́; iam nullus eſt reliquus. Et tamen prophetæ fuerunt in eccleſia, qui futura quoque in ea prædixerunt. ſic Paulus de hæreticis & Antichriſto multa prædixit, Ioannes etiam
Prophe. plurima de futuro ſtatu eccleſiæ. Sed & Philippus filias quatuor habuit propheti ſſas: neq́; putarim equidẽ hic Chriſtũ eſſe loquutũ de prophetis, qui futura prædicunt ex ſpiritu
Hieron. ſancto, ſed potius ille per prophetam expoſitorẽ intelligit
24. q. 1. ſacræ ſcripturæ. quam qui bene explicant, prophetę boni di-
Hæretic⁹ cuntur: qui malè & falſe, pſeudoprophetæ, vt ait etiam Hieronymus, Quicunque ſacrã ſcripturã aliter intelligit, quàm ſpiritus ſanctus efflagitat, licet ab eccleſia non receſſerit, tamen hæreticus appellari poteſt. Et quòd huiuſmodi expoſitores ſcripturarũ prophetæ dicãtur, ſatis nobis patet ex Paulo, qui Chriſtũ dediſſe quoſdam apoſtolos, quoſdam prophe-
Ephe. 4 tas, alios euangeliſtas, paſtores alios teſtatur, idq́; ad ædificationẽ corporis Chriſti myſtici, ſcilicet totius eccleſię. Ecce prophetas quoq́; nõnullos poſuit Deus in nouo teſtamẽto. Ecce prophetas eſſe eos, qui interpretãtur ſcripturas, idẽ alibi affirmat: quum ait, Qui prophetat, ędificat eccleſiã. at-
1. Cor. 14 que ibidem vult meli⁹ eſſe prophetare aliquẽ, quàm linguis loqui, niſi etiã ille interpretatur. Atq́; deinceps ſubiungit, Prophetæ duo aut tres dicant, & cæteri diiudicent.

Atq́; id quidẽ manifeſtè Paulus prophetas vocat interpretes ſcripturarum, ſimulq́; docet, quomodo ex eis quidã lo-
quì, alij debeant iudicare, num illi rectè exponant. Et tamẽ
Iudicare noſtrates iſti prædicatores hæretici iudicem ferre nullũ vo-
in fide. lunt, clamitantes ipſam per ſe ſcripturã vnicã eſſe regulã &

velut amuſſim verbi diuini:ſicq; contra Paulum pertinaces nolunt ferre iudicẽ. Nam quanuis verbũ Dei non iudicatur, per ſpiritus ſanĉti gratiã tamen hoc habet eccleſia, vt poſſit decernere qui libri verbũ Dei habeant an non. Atq; hoc ipſo iudicio ſuo quatuor recepit euangelia, Matthæi, Marci, Lucæ, Ioanniſque: neque identidem aſſumpſit illa quæ prodierunt ſub nominibus Bartholomæi, Thomæ, Nicodemi, Nazaræorum, &c. Quum itaque hoc poſſit eccleſia in ſacris literis, quanto magis hoc poteſt etiã in illarũ expoſitionib' iuxta verba Pauli? Et quum ipſi inter ſe hæretici, vt Lutherus & Zuinglius diuerſis, imò aduerſis modis exponãt ſcripturas, quomodo liberum nõ erit cæteris prophetis decernere, vter eorũ reĉtè ſentiat, an potius errent ambo, vt ſit potiſſimũ? Quæris quur id fiat, quòd Chriſtus & Paulus ſcripturarum expoſitores prophetas appellẽt, ſanè doĉtores eccleſiæ prophetæ meritò dicuntur, dũ quæ in prophetis de Chriſto & eccleſia diĉta ſunt, explicent. ſiquidem nemo ſenſum prophetarum exprimere aut intelligere poteſt, niſi qui ſpiritum habeat prophetiæ. Verè enim verum eſt illud Auguſtini, quòd eodẽ ſpiritu interpretari oportet ſcripturas, quo ſunt conditæ. Et ſicut ſpiritu ſanĉto indiguit Ioãnes ad ſcribendum euangelium ſuum, ita eodem opus habuerunt ſanĉti patres ad explicanda ſcripta illa, puta Cyrillus, Auguſtinus, Chryſoſtomus: qui ſiquãdo ex proprio ſpiritu & ſuapte opinione ſcribere quid attentarunt, lapſi ſunt. Certũ eſt igitur, quòd hic dominus nos præmonet fugere hæreticos & peruerſos ſcripturarũ expoſitores, quorũ plurimi ante tempora nouiſſima ſub aduentum Antichriſti ſunt venturi: & viam eius præparaturi, quod ſanè nunc fortiter faciunt iſti prædicatores carnis, qui ſemitam illi precipitem ad inferos ſternunt. 4 Ne quoque elabi poſſent hic hæretici & dicere, de ipſis dominum non eſſe loquutum, ſed de doĉtoribus Iudæorum & Gentium, idipſum præuenit ille quũ ait, Qui ad vos veniunt in veſtimentis ouiũ. Oues autem chriſtiani homines ſunt, ideoq; & ouilis habitus, fucatam ſignificat ſpeciem chriſtianiſmi & ſimulatam religionẽ, quæ ſanè res nocentiſſima eſt. Malum enim ſub prætextu boni, dum non agnoſcitur, non cauetur. Deinde ne dicerent Chriſtum hic loquutum de doĉtoribus conſtitutis in peccatis, & non de hæretitis, id quoque precauit ille, quum ait eos intrinſecus

Eccleſia iudicat de verbo Dei.

Prophetæ

Li. 3. c. 27 de doĉtr. chriſt.

lupos eſſe rapaces. Doctores nanque catholici, vt ſint peccatores, tamen nondum lupi rapaces, ſed miniſtri ſunt carnis, eo quod illorum animus non eſt oues rapere & perdere. Aperte igitur verba hæc expreſſit de hæreticis, qui malo affectu fucatã chriſtianiſmi ſpeciem præ ſe ferunt, vt ſimplices errorum ſuorũ morſibus decipiant, prædentur & lanient. Vſ-

Act.20. queadeò verè prædixit Paulus, ſcire ſe poſt aduentum ſuum ingreſſuros eſſe lupos rapaces, qui nõ parcant gregi. Theo-

Theoph. phylactus quoque, Vafri, inquit, & nunc paſtores hæretici. blandiloquentiam enim prætexunt, & vitam ſimulant ſanctam, ſed intrinſecus latet aculeus.

Hi nimirum ſunt Neochriſtianorũ prophetę, qui ſe iam ecclesiaſtas dici volunt, miniſtros verbi Dei, & epiſcopos, quũ vix vni pago aut vico præfici commodè queant. De quibus

Sopho.3. impletur illud Sophoniæ, Prophetæ eius veſani viri infideles. Et quid hoc mirum, quum ij ipſi ſint, de quibus dixit Sa-

3.Re. 22 tan ad dominum, Exibo & ero ſpiritus mendax in ore om-

Hier 23. nium prophetarum? de iſtis etiam ait Hieremias, In prophetis Hieruſalem vidi ſimilitudinem adulterij & viam mendacij. Ecce duo pſeudoprophetarum vitia, alterũ adulterij, hoc

Joan. 11. eſt, quod etiam dicentes veritatem, animũ tamen ibi habent

Nu. 24. adulterinum, ſicut Caiphas quanuis verũ dicebat, tamen animo parum bono. & Balaam ex affectu adulterino dixit verum, quum aduerſabatur populo Iſraël, ſicut ex falſo ipſius conſilio facilè deprehẽditur, quod dedit regi Balach de formoſis mulieribus introducendis in exercitum Iudæorum, qui decore illarum allecti, ad idololatriam & adulterium

Num.31. incitarentur. Quamobrem omnes deinceps Madianitarum mulieres occidi fecit Moyſes. Alterum porrò vitium mendacij eſt, quod iſti pro veritate proponunt & iactant, vt rectè in eis viam mendacij viderit Hieremias. Et diligenter obſerua, quod ait dominus, venire eos in veſtimentis ouiũ, venire, inquam non miſſos, vel à Deo vel à legitimis magiſtratibus, ſed intrudere ſeipſos, ſicq́; venire in veſtitu ouiũ,

2.Tim.3 ſicut etiã Paulus dicit eos tantũ ſpeciem habere vitæ ſpiritualis, & virtutẽ illius abnegare. Ab iſtiuſmodi prophetis ſibi quiſque caueat, ne ab iſtis lupis rapacibus pereat laniatus & anima & corpore, ſed vt potius in fide vera conſtanter permanens, poſt hanc vitam illam conſequatur æternã, Amen.

HOMILIA II.

Vàm prçclarè,quàm diligentér,quámque fideliter nos præmonuit dñs vbique ab omnibus,quæ ſalutem animarum noſtrarum impediunt? Et cũ nihil vel magis vel perinde nobis nocere queat,ac infidelitas & error,etiã præcepit vt attẽdamus à pſeudoprophetis, qui ad nos veniunt in veſtimentis ouium,hæreticos ſignificans:de quibus Ioannes etiã præmonẽs,prohibet nos credere omni ſpiritui, ſed probare iubet ſpiritus an ſint ex Deo. *1 Ioan.4* multi enim pſeudoprophetæ exierunt in mundũ. Quo pertinet & illud Petri,Fuerũt pſeudoprophetæ in populo,ſicut *2. Pet.2.* & in vobis erũt magiſtri mendaces,qui introducent ſectas perditionis. Attẽdite ergo inquit dominus,à pſeudoprophetis,qui veniunt ad vos in veſtimentis ouiũ, intrinſeccus autem ſunt lupi rapaces. Quæres: At quanã ratione dignoſcere illos potero? vellem enim eos vitare, ſed quia intrinſecus ſunt lupi rapaces,quõ corda eorum aſpiciam? Ecce tibi dñs ipſe reſpondet,& ait, Ex fructibus eorum cognoſcetis eos. Nunquid colligunt de ſpinis vuas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona fructus bonos facit. Verba hæc de fructibus antequã aggrediar,eſt quòd prius hic errorem reiiciam Manichçorũ,qui duas in homine poſuerunt animas,naturas *Manic.* duas diuerſas,bonam alteram,alteram malam. Atque hinc lucta iſta in nobis animarũ,quarũ altera bonũ appetit, altera vitia concupiſcit & peccata. Verũ hoc erroneũ eſt & hæreticum. neque enim hic per arbores duas,duç intelligi debent animæ in homine,ſed quia arbor hæc, eſt ipſa anima & ipſe homo, fructus verò opera hominis. Non ergo dicit *Auguſt.* hic dñs quòd arbor mala bona fieri nequeat, ſed quòd fructus bonos producere nõ poſſit:quoniam quum malus boni quippiam facere cupit, oportet vt antea fiat & ipſe bonus. Idque adeò verum eſſe ſatis manifeſtè nobis teſtatur dominus alibi, dicens, Facite arborem bonam & fructum eius bonum. Quòd ſi iam arbor animæ noſtræ naturam ſigni *Mat.12.* ficaret,non eſſet in poteſtate noſtra ſitum,arborem bonam facere. Sequitur ergo,arborem eſſe animam noſtram,quam vel bonã vel malam facere poſſumus. nam qui antea malus eſt,poteſt fieri bonus. qui verò bonus, etiam malus poterit fieri, & fructus ferre malos. Id multis hic ſcripturæ exemplis confirmat Hieronymus. Moyſes arbor optima erat, *Hieron.*

Exod.18 ſed quum primùm declinauit à bono, peccauit apud aquam
2.Reg.11 contradictionis. Dauid arbor bona erat, ſed quum non perſeueraret in bono, malos protulit fructus adulterij & homicidij. Arbor autem bona quandiu bona manet, fructus malos ferre non poteſt. Paulus, niſi conuerſus ex perſecutore chriſtianorum factus eſſet vas electionis, non produxiſſet tot ſpecioſos fructus in eccleſia. Quid multa? loquutus eſt hic dominus de arboribus bonis & malis, nō quòd homo vnus geminā habeat animā, ſed quia homo ex anima ſua arborē facere poteſt, vel bonam vel malam. (in ſenſu compoſito, non diuiſo.) 2 Habemus etiā iam Chriſtū non hoc voluiſſe quaſi qui bonus eſt, malus fieri non poſſit: vel qui malus, bonus: quoniam iſtiuſmodi exēplis tota vndique plena eſt ſcriptura, quomodo quis à malo aut bono auertere ſe poſſit: ſed quia quandiu malitiæ affixus eſt, bonū vtique fru-
Chryſo. ctum non poſſit afferre. Vt ergo veniamus ad primum, dominus cùm attendere nos iuſſiſſet ab hæreticis, ſubiunxit vt ex fructibus eorum cognoſceremus eos, operaq́; ipſorum ſolerter aſpiceremus, num illa honeſta, pia, virtute & laude digna, atque Deo eſſent beneplacita & pacifica. Regulam hanc euangelicā ſi adhibeamus ad vitam noſtratiū neochriſtianorū, ſtatim ex ipſorū fructibus perſpiciemus, cuiuſmodi arbores exiſtant. Dices, At quomodo ex operibus bonis eos cognoſcā, quando & ipſa veſtimenta ſunt ouiū, ſicut ſuprà dictū eſt, quondam hæreticos multū ſtuduiſſe operibus bonis, quorū prætextu imponerent ſimplicibus? Videri itaque cuipiam poſſet, nos nō ſufficienter hac Chriſti doctrina erudiri, de dignoſcendis pſeudoprophetis ex operibus eo-
Auguſt. rū. Reſpondet ad hoc Auguſt. & dicit, Rectiſſimè ſanè quæritur, quos fructus nos attēdere voluerit, quibus cognoſcere poſſimus arborē. multi enim quædam in fructibus deputant, quæ ad veſtitū ouiū pertinent, & hoc modo à lupis decipiūtur, ſicut ſunt vel ieiunia, vel orationes, vel eleemoſynæ, quæ ſi animo bono fiant, veſtimenta hæc veſtiunt ouē: ſin autem mala, lupū cōtegunt. oportet itaque nos cū diſcrimine loqui de operibus. Et primū quidem ſunt opera quędam in ſe mala, & ex iis nos arborē iudicamus malam. de il-
Galat.5. lis Paulus ſic inquit, Manifeſta ſunt autē opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſeruitus, veneficia, inimicitię, cōtētiones, æmulationes, irę,

rixæ,diſſenſiones,ſectæ,inuidiæ,homicidia. Quòd ſi iam ex huiuſmodi fructibus Neochriſtianos noſtrates iudicare debeamus & dignoſcere,expeditiſſimè colligemus, quã mala arbor ſit iſta, quæ tot peſſimos nobis protulit fructus, ſeditiones,inuidiã,odiũ,& quot deniq; homicidia,quãdo ex vulgo hominum ſimplici plebe vltra centũ milia miſerè perierint:neq; dum finis,ſed & quotidie adhuc euangelium iſtud ſub neſcio quo ſcamno caliginoſo ex pulueribus productũ, nobis fulmina minatur bellorũ inter principes & quoſcunque ordines imperii. Taceo innumeros libellos famoſos, mitto offendicula & blaſphemias,ſectas penè infinitas,Catabaptiſtarum,ſacramentariorũ,iconoclaſtrarũ, & quid deniq; non?Et en tibi fructus iſtius ſcilicet ſancti euãgelii: nõ cõfiteri,ieiunia contẽnere, ſpernere preces & omnia opera bona.Atque ex iis cognoſcimus illos pſeudoprophetas.

2 Sunt opera quædã bona quæ tam malo,quàm bono animo fieri poſſunt,eaq; quum affectu bono fiunt in veritate,propriè ſunt ouium veſtes,quum aũt malo in errore, non aliud quàm lupos contegunt.Atque nõ poſſumus exactè cognoſcere arborẽ,ſed ex intẽtione qua fiunt.Sic quando iam prędicatores carnis ſuadẽt anniuerſaria,fraternitates & prębendas aboleri, & fiſco inferri eccleſiaſtico, neminemque mendicare debere, ſed ex illa arca omnes ſuſtentari pauperes. O præclarã, ò blandã,ò delicatam hãc pellem oũilem, ſub cuius tamẽ velamẽto, quã multi decipiũtur? Lupos ergo quũ vis verè cognoſcere finalẽ aſpice intentionẽ, quur id faciant.ſic enim etiã dominus rectè hic fructus (quos à fruendo dictos putamus) appellat,vt conſyderemus, quare tandẽ illi huiuſmodi operibus frui cupiãt. Et ecce videbis primũ ſtatim concurrere inuidiã,qua pauperibus fratribus in cœnobiis degẽtibus conantur ſubtrahere eleemoſynã. Deinde ſi paulò altius introſpicias,ecce propria eorũ in hoc dominatur vtilitas.ſiquidem ex illo fiſco prędicatoribus oportet largiſſima conferre ſtipendia,quibus meretriculas (ſed quid dico?vxorculas dicere volebam,quanuis etiam illo nõ multum aberrarim)ſuas ſerico & byſſo veſtiant, ipſiq; etiã aureis torquibus & anulis fulgiduli prodeãt in ſuggeſtum, verbum Dei prædicaturi. O ſecula,ò mores. Ecce quod hic dixit dominus, A fructibus eorum cognoſcetis eos, omnes eorum fructus à vermibus corroſi,amari, & immaturi, qui-

Auguſt.

Matth.7

corda ſimplicium,bonos quoq; cõuitiis lacerat & ꝑſcindit contumeliis? Propriè igitur hic dñs quam paulo antè vniuerſaliter arborē tantū vocauerat, iā ſpinā appellat. Quid autem faciendum ſit huiuſmodi ſpinoſo arbuſto, dominus
2.Reg.23 per Dauidem docuit,dicētem: Præuaricatores quaſi ſpinæ euellentur vniuerſi, quæ non tollūtur manibus. At ſpineto ipſi quod manibus tractari & euelli non poteſt,quidnam faciendum? hoc ſanè quod ſequitur, Si quis tangere voluerit eas,armabitur ferro & ligno lanceato,igneq; ſuccēſo comburetur vſq; in nihilū. Ecce quomodo dominus per Dauidē præcipit ſpineta igni ſuccenſa cremari. Veruntamen noſtri iſti delicatuli ignem cane peius & angue exoſum habent, neque minari volunt illum,quòd metuant ardorem ipſius.

4 Sicut autem hæretici ſpinis comparantur, ſub quibus ſerpentum,qui iuxta terrā repūt,ſunt domicilia,hoc eſt,habitacula diaboli, qui vbinam requieſceret melius, quàm in caliginoſis tenebris hæreticorum? Ita etiam tribulis rectè conferūtur,qui de foris horridi ſunt & rigidi:eoq; deſignantur illi, qui hæreticis adhærent, ipſos defendunt & tuētur.
Geneſ.3 ſiquidem terra quū ſit maledicta, ſpinas tantùm & tribulos germinat,& hęreſis nihil ex ſe boni producit. vnde Iacobus
Iacob.3 ait,Nūquid poteſt,fratres mei,ficus vuas facere aut vitis ficus? ſic & aqua amara dulcem facere nō poteſt. amara inquā quę corrupta eſt ſale infatuato,quod eiicitur ab hominibus
Matth.5 & cõculcatur. Atque hic iſte tribulus malus eſt,quoniā terra quę ſpinas & tribulos germinat,abiecta eſt,maledictioni proxima:cuius,vt inquit Paulus, maledictio eſt in cõbuſtionem. Ecce hæretice,& Paulus tibi minatur ignem,incen-
Hebr.6 dium,combuſtionē. Quando igitur ſpinas & tribulos vocauit hæreticos dominus,nō temerè vtique duos illos tātummodo fructus in mediū propoſuit vuas & ficus: quoniam ij peculiariter ad eccleſiam pertinent & fideles, idq; pulchrè
Chryſoſt. docet Chryſoſtomus, quum ait, Vua in ſe myſterium Chriſti habet. vt enim botrus multa in ſe grana ſuſpendit, ſic & Chriſtus multos ſibi fideles per lignum crucis tenet adiunctos. Ficus autem deſignat eccleſiam,quæ omnes concludit fideles in dulcedine charitatis. Sic ergo ficus dilectionis ſuauitatem & vnitatem in multitudine granorum, vua verò patientiam ſignificat, quoniam exprimitur in torculari, ſimulque gaudium deſignat, dum ex ſe vinum præbet, læ-

tificãs cor hominis. Plura de natura vitis dicem⁹ de ſanctis tẽpore Paſchali. Hoc iam quoq; videamus, quòd ſpineta do miniũ ſibi vẽdicare conantur, vites nõ item. ſiquidẽ qui veritatẽ ſectatur in docẽdo, honorẽ & gloriã ſibi nõ vẽdicat, quod in libris Iudicũ deſignatur, quando ligna vitẽ eligere volebant regẽ, ſed reluctabatur vitis: & ſpinetum aſſumpto regno lignorũ, igni cõbuſſit illa. Atq; hoc nimirũ eſt, quod in ſacris literis eccleſia vinea dicitur, dicente domino, Plãtaui te vineã meam electã. Verè enim vinea illa eſt dei Sabaoth, domus Iſraël. Viciſſim vinũ hæreticorum amarũ eſt & acidũ, vt ait Moyſes, Vua eorũ vua fellis, & botrus amariſſimus: fel draconũ vinum eorũ, & venenũ inſanabile. Verè virus iſtud eſt inſanabile, quoniã capitales hæretici ægre conuertuntur ad veritatem. Atqui & Paulus inquit, Hæreticum poſt vnam atque alteram admonitionẽ deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt. Oremus dominum deum, vt per gratiam ſuam dignetur nos cuſtodire ab omni doctrina mala hæreticorum & pſeudoprophetarum, &c. Amen.

Iud. 9. *Iere. 2.* *Iſaiæ. 5.* *Deut. 32.* *Tit. 3.*

HOMILIA III.

Intellectus noſtri imbecillitatẽ adiuuare firmareque volẽs dñs, multas nobis propoſuit parabolas & ſimilitudines rerũ terreſtriũ: & hic quoq; præmonẽs nos cauere & attẽdere ab hæreticis debere, ſimilitudinẽ arboris adhibuit: quã ſicut è fructibus, ita ex operibus cognoſcimus hæreticos. Omnis enim arbor bona fructus bonos facit, neq; poteſt ferre malos. Et anima doctoris boni ex ſe opera producit bona, honeſta & deo beneplacita. Vnde Propheta quoque iã olim prædixit, Benedictus vir qui cõfidit in domino, & erit dñs fiducia eius: & erit quaſi lignũ quod trãſplãtatur ſuper aquas, quod ad humorem mittit radices ſuas, & non timebit cũ venerit æſtus. Et erit foliũ eius viride, & in tẽpore ſiccitatis nõ erit ſolicitũ, nec aliquãdo deſinet facere fructũ. Hæc omnia de eo intelligẽda ſunt, qui flumina & torrentẽ habet gratiæ dei, eius radices, hoc eſt, cogitationes vegetæ ſunt: folia, id eſt, verba bona, viridia permanẽt, neq; deſinit ille etiã in ariditate perſequutionis fructus bonos facere. eo reſpiciẽs Dauid dixit, Erit tãquam lignum quod plantatũ eſt ſecus decurſus aquarũ, & fructum ſuum dabit in tempore. Sic Paulus etiã fructus ſpiritus vocat charitatem, gaudium, pacem, patientiam, &c. verè enim

Gregor. *Iere. 17.* *Pſal 1.*

corda ſimplicium,bonos quoq; cõuitiis lacerat & ꝓſcindit contumeliis? Propriè igitur hic dñs quam paulo antè vniuerſaliter arborẽ tantũ vocauerat, iã ſpinã appellat. Quid autem faciendum ſit huiuſmodi ſpinoſo arbuſto, dominus
2.Reg.23 per Dauidem docuit,dicẽtem: Præuaricatores quaſi ſpinæ euellentur vniuerſi, quæ non tollũtur manibus. At ſpineto ipſi quod manibus tractari & euelli non poteſt,quidnam faciendum? hoc ſanè quod ſequitur, Si quis tangere voluerit eas,armabitur ferro & ligno lanceato,igneq; ſuccẽſo comburetur vſq; in nihilũ.Ecce quomodo dominus per Dauidẽ præcipit ſpineta igni ſuccenſa cremari.Veruntamen noſtri iſti delicatuli ignem cane peius & angue exoſum habent, neque minari volunt illum,quòd metuant ardorem ipſius.

4 Sicut autem hæretici ſpinis comparantur,ſub quibus ſerpentum,qui iuxta terrã repũt,ſunt domicilia,hoc eſt,habitacula diaboli, qui vbinam requieſceret melius, quàm in caliginoſis tenebris hæreticorum? Ita etiam tribulis rectè conferũtur,qui de foris horridi ſunt & rigidi:eoq;deſignantur illi, qui hæreticis adhærent, ipſos defendunt & tuẽtur.
Geneſ.3 ſiquidem terra quũ ſit maledicta,ſpinas tantùm & tribulos germinat,& hęreſis nihil ex ſe boni producit.vnde Iacobus
Iacob.3 ait,Nũquid poteſt,fratres mei,ficus vuas facere aut vitis ficus?ſic & aqua amara dulcem facere nõ poteſt.amara inquã quę corrupta eſt ſale infatuato,quod eiicitur ab hominibus
Matth.5 & cõculcatur. Atque hic iſte tribulus malus eſt,quoniã terra quę ſpinas & tribulos germinat,abiecta eſt,maledictioni proxima:cuius,vt inquit Paulus, maledictio eſt in cõbuſtionem. Ecce hæretice,& Paulus tibi minatur ignem,incen-
Hebr.6 dium,combuſtionẽ. Quando igitur ſpinas & tribulos vocauit hæreticos dominus,nõ temerè vtique duos illos tãtummodo fructus in mediũ propoſuit vuas & ficus: quoniam ij peculiariter ad eccleſiam pertinent & fideles,idq; pulchrè
Chryſoſt. docet Chryſoſtomus, quum ait,Vua in ſe myſterium Chriſti habet. vt enim botrus multa in ſe grana ſuſpendit, ſic & Chriſtus multos ſibi fideles per lignum crucis tenet adiunctos.Ficus autem deſignat eccleſiam,quæ omnes concludit fideles in dulcedine charitatis. Sic ergo ficus dilectionis ſuauitatem & vnitatem in multitudine granorum, vua verò patientiam ſignificat, quoniam exprimitur in torculari, ſimulque gaudium deſignat, dum ex ſe vinum præbet, læ-

tificās cor hominis. Plura de natura vitis dicem⁹ de ſanctis tépore Paſchali. Hoc iam quoq; videamus, quòd ſpineta do miniū ſibi vēdicare conantur, vites nō item. ſiquidē qui veritatē ſectatur in docēdo, honorē & gloriā ſibi nō vēdicat, quod in libris Iudicū deſignatur, quando ligna vitē eligere volebant regē, ſed reluctabatur vitis: & ſpinetum aſſumpto regno lignorū, igni cōbuſſit illa. Atq; hoc nimirū eſt, quod in ſacris literis eccleſia vinea dicitur, dicente domino, Plātaui te vineā meam electā. Verè enim vinea illa eſt dei Sabaoth, domus Iſraël. Viciſſim vinū hæreticorum amarū eſt & acidū, vt ait Moyſes, Vua eorū vua fellis, & botrus amariſſimus: fel draconū vinum eorū, & venenū inſanabile. Verè virus iſtud eſt inſanabile, quoniā capitales hæretici ægre conuertuntur ad veritatem. Atqui & Paulus inquit, Hæreticum poſt vnam atque alteram admonitionē deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt. Oremus dominum deum, vt per gratiam ſuam dignetur nos cuſtodire ab omni doctrina mala hæreticorum & pſeudoprophetarum, &c. Amen. *Iud.9.* *Iere.2.* *Iſaiæ. 5.* *Deut.32.* *Tit.3.*

HOMILIA III.

INtellectus noſtri imbecillitatē adiuuare firmareq́ue volēs dn̄s, multas nobis propoſuit parabolas & ſimilitudines rerū terreſtriū: & hic quoq; præmonēs nos cauere & attēdere ab hæreticis debere, ſimilitudinē arboris adhibuit: quā ſicut è fructibus, ita ex operibus cognoſcimus hæreticos. Omnis enim arbor bona fructus bonos facit, neq; poteſt ferre malos. Et anima doctoris boni ex ſe opera producit bona, honeſta & deo beneplacita. Vnde Propheta quoque iā olim prædixit, Benedictus vir qui cōfidit in domino, & erit dn̄s fiducia eius: & erit quaſi lignū quod trāſplātatur ſuper aquas, quod ad humorem mittit radices ſuas, & non timebit cū venerit æſtus. Et erit foliū eius viride, & in tēpore ſiccitatis nō erit ſolicitū, nec aliquādo deſinet facere fructū. Hæc omnia de eo intelligēda ſunt, qui flumina & torrentē habet gratiæ dei, eius radices, hoc eſt, cogitationes vegetæ ſunt: folia, id eſt, verba bona, viridia permanēt, neq; deſinit ille etiā in ariditate perſequutionis fructus bonos facere. eo reſpiciēs Dauid dixit, Erit tāquam lignum quod plantatū eſt ſecus decurſus aquarū, & fructum ſuum dabit in tempore Sic Paulus etiā fructus ſpiritus vocat charitatem, gaudium, pacem, patientiam, &c. verè enim *Gregor.* *Iere.17.* *Pſal 1.*

illi fructus bonæ arboris ſunt,quos arbor mala ferre nõ poteſt,dum mala manet,& non conuerſa,efficitur bona. Verũtamen etiã ex ſententia Auguſtini magna in hac ſimilitudine diſſimilitudo & diuerſitas eſt.nã quod arbor bona aut mala eſt,ex natura habet & eſſentiali proprietate: quòd autẽ anima hominis bona eſt vel mala, ex electione fit & arbitrij libertate,quãuis nos quoq; ex natura mali naſcimur oẽs

Ephe.2. filij iræ. Deus autẽ qui diues eſt in miſerationibus, arbores nos bonas facit,vt fructus ferre poſſimus optimos,adiuuante gratia ſua,quod in ſe ſentiens Paulus, in hæc verba pro-

Philip.4 rupit, Omnia poſſum in eo qui me confortat.neq; abſimile

Mat.12. eſt quod in alio loco Chriſtus ait,Homo bonus de bono theſauro ꝓfert bona,& malus homo de malo theſauro profert mala.perge hic. 2 Et vt quiſq; ſibi proſpiciat rectius in vitandis hæreticis,porrò iam ſuppliciũ & pœnam inducit dominus,& ait,Omnis arbor quę non facit fructũ bonum,excidetur,& in ignẽ mittetur. Arbor mala,malus inquã propheta tunc exciditur,quãdo ſentẽtia excõmunicationis abſcinditur ab eccleſia, vel per mortẽ præcipitatur in gehennam

Mat.3. ignis.Atq; hæc ipſa verba Chriſti iam ante vſurpauerat Ioannes Baptiſta:vnde exemplũ nobis datur,ne vereatur prędicator aliquis alterius vti verbis,quando hic Chriſtus non erubuit etiam Ioãnis dicta repetere. Sed tu hic geminam damnatorũ pœnam cõſidera.alteram,quia exciditur arbor: alteram, quòd in ignem præcipitatur. Atque hoc eſt, quod doctores dicunt, duplicẽ eſſe pœnã damni, quoniã damnũ magnum eſt,priuari obtutu diuinæ maieſtatis & conſortio ſanctorũ omniũ. Pœna altera eſt ſenſibilis ignis & ſupplicii

Chryſo. infernalis, atq; ſic inquit Chryſoſtomus, Si quis diligenter expendat,duplex hoc inuenit eſſe ſuppliciũ.qui enim in gehenna vritur, & cœlorũ regnum prorſus amittit, quæ certè pœnarum maior eſt,quàm cruciatus ille flammarum.Noui quia plurimi pertimeſcant gehennam, ego tamẽ illius gloriæ amiſſionem multò amarius,quàm ipſius gehennæ, dico eſſe ſuppliciũ. Et quanuis hoc verbis vel exprimere vel probare non poſſum, ſciuit tamen hoc Paulus, qui & ideo ſummam,iudicauit eſſe miſeriam atque infœlicitatem excidere ex gratia Dei. & ſi quis infernos ſexcentos ſtatuat aut plures,nihil eſt id omne,ſi cõferatur ad amiſſionem glorię fœlicitatis æternæ,vbi audire cogatur illud, Neſcio vos. Plu-

ra adhuc habet Chryſoſtomus,quæ tu ſi voles,extĩde. Atq; *Mat.25.*
hoc eſt,quod ibi domin⁹ ait, Excidetur & in ignẽ mittetur. *Hæretico*
cumq; principio nos admonuerat tantũ attendere à pſeudo *rũ pœna.*
prophetis, eorũ quoq; nunc ſuppliciũ adiũxit & pœnã,quoniam excidentur à cõmunione fideliũ,& in ignem mittentur. Illamq; excißionẽ cõmodiſſimè ad hæreticos referimus, quos etiã præciſos nũcupamus; & eodẽ quoq; modo loquitur Paulus, cũ optat abſcindi,qui Galatas perturbant. Indi- *Galat. 4*
gnè quidẽ & moleſtiſſimè ferunt hæretici quicquã ſibi dici de igne, & tamen in ſcripturis legunt non obedire volentẽ *Leuit. 4.*
ſacerdotis imperio,lapidibus obrui debere,atq; interim ip *Deut.17*
ſi puluillis inſidere cupiunt, non igne cremari.

3 Cùm ergo iam dominus vitare præcepit hæreticos,illóſque ex operibus monuit eſſe cognoſcendos,ſequitur,Nõ omnis qui dicit mihi domine, domine , intrabit in regnum cœlorum.Sic pſeudoprophetas ſuperius cognoſcere nos do- *Docentes*
cuit, qui falſa docent, ſcripturáſque falſò interpretantur & *non audiẽ*
lacerãt: ita iam eos quoque,qui recta quidẽ docent, ſed ea *tes.*
tamen nõ exprimunt operibus, in cœlũ nõ perueturos cõfir *Auguſt.*
mat,quo docere nos voluit,inquit Auguſtinus ad fruct⁹ pertinere putaremus dicere,ſed facere voluntatẽ patris. Vt maximè igitur clamet Lutherus cũ omnibus ſuis, Verbũ domini manet in æternũ,nihil tamen agẽt,niſi verbũ opere compleãt,ſicut & ipſe Chriſtus ſæpe fecit, & multis locis teſta- *Ioan. 5 6*
tur in hoc ſe deſcẽdiſſe de cœlo, vt impleret volũtatẽ patris ſui. Atq; ideo intrare oportet in regnũ cœlorũ per obſeruationẽ iuſtitiæ,vt legũ quæ ſunt regni illius. Et hæc etiã ſen
tentia Hieronymi eſt,qui ſic ait, Sicut ſuprà dixerat eos qui *Hieron.*
haberent veſtẽ vitæ bonæ, nõ recipiẽdos propter dogmatũ nequitiam, ita nunc ecõtrariò aſſerit ne his quidẽ accõmodandã,qui cũ polleant integritate fidei, turpiter viuunt,& doctrinæ integritatem malis operibus deſtruunt. Vtrunque enim ſeruis Dei neceſſariũ eſt,vt & opus ſermone,& ſermo operibus cõprobentur. Hic autẽ obiectiones aliquot mo
uentur,& primũ quidẽ ex eo,quod inquit Paulus, Nemo po *1.Cor.12*
teſt dicere dominus Ieſus,niſi in ſpiritu ſancto. hunc autem quiſquis habet,regnũ vtiq; intrat cœlorum. ad hoc reſpondet Auguſtinus, Apoſtolum propriè poſuiſſe verbum, dicit, *Dicere:*
vt ſignificet voluntatem atque intellectum dicentis:domi nus verò generaliter poſuit verbum,vt videatur dicere,qui

nec intelligit,neq; vult quod dicit.Et eiuſdē penè ſentētiæ
Hieron. eſt Hieronymus,qui dicit morem eſſe ſcripturarũ, dicta pro
factis accipere,ſicut ibidem Paulus reiicit illos,qui ſcientiã
Dei iactant ſine operibus.illi enim audient dominũ ſibi di-
Luc. 13. centẽ,Recedite à me operarii iniquitatis,qa neſcio vos.Sũt
qui hic expendũt nõ temerè Chriſtũ geminatim dixiſſe,Do
mine,dñe:quoniã quiſquis regnũ vult intrare cœlorum,ter
dicere debet,Domine,domine,domine,in corde,ore & o-
pere.Sunt enim quidã,qui Deũ tantũ colant & venerentur
*Eſa.*29. ore & nõ animo,de quibus dominus ait per Prophetã,Popu
lus iſte appropinquat ore ſuo,& labiis ſuis glorificat me,cor.
*Mat.*25. autẽ eius longè eſt à me.Idẽ apud Matthæum quoque domi
Marc. 11 nus affirmat, & deſignantur illi per ficũ, quæ folia quidem
habuit,ſed fructũ nullum.Sunt iam quoq; qui ore clamant,
& magno boatu ingeminant,Domine,domine,nõ autẽ ope
ribus,cuiuſmodi ſunt mali chriſtiani iſti,de quibus Paulus
*Tit.*1. ait,Cõfitentur ſe noſſe Deum,ſed factis negant.Sunt etiam
qui ore & opere cõfitentur illũ, & nõ animo:atque iſti hy-
pocritæ ſunt,dicẽtes:nihil eſſe quod colimus Deũ. Et quid
vtilitatis ſit nobis quòd mãdata eius ſeruamus? Oẽs ii non
intrabunt in regnũ cœlorũ. Ad extremũ iã patet hinc,quã-
tus ſit error neochriſtianorũ, qui ſola iſta nuda fide ſperant
ſe ſaluari,citra omne operis boni adminiculum,cũ ſint hæc
Sola fides aperta verba Chriſti,Nõ omnis qui dicit mihi,Domine,do-
mine, intrabit in regnum cœlorũ. At quinam ſic dicunt ad
Chriſtũ nõ Iudæi vtiq;,non Turcæ,non Tartari,ſed ii tan-
tùm qui credunt in Chriſtum,credunt inquam,& nõ faciũt
voluntatem patris,qui in cœlis eſt:atque ideo nõ perueniũt
in cœ.vnde colligitur,ſi modò verè dixit Chriſtus,vt dixit
veriſſimè,quòd nemo neochriſtianorũ intrabit in cœlum.
ſiquidem nil niſi credũt,& clamant tantùm,Domine,domi
ne,interimq;ue operibus nõ exhibent,nec faciunt volunta-
tem patris.vnde quem alium ſperes exitum, niſi præpropе-
rè eos præcipites demergi ad inferos? ſunt enim ii ipſi , de
*Pſal.*77. quibus ait Dauid,Dilexerũt eum ore ſuo, & lingua ſua men
Hier. 12. titi ſunt ei.Prope es tu ori eorũ, & longè à renibus eorum.

Sequitur etiã ex illis,quo pacto ſcriptura intelligenda ſit,
quæ aliquid ſecundum literam habet de fide aut inuocatio
ne:quoniam in huiuſmodi locis nõ ſunt opera ſegreganda,
Iohel. 2. neque excludenda,vt cùm ait Propheta,Omnis qui inuoca

uerit nomen domini,ſaluus erit. Et vbi Paulus dicit, Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem fit cōfeſſio ad ſalutem. Inuocatio hæc non ſolo ore fieri debet, ſed ex affectu cordis, confeſſione oris,& proteſtatione operis. Sic etiam cùm inquit Propheta, Iuſtus ex fide viuit,non intelligenda ibi eſt fides nuda,mortua,informis, & charitatis operibus deſtituta,ſed illa quæ virtutibus vndique cincta, efficaciter operatur per charitatem, vt ait Paulus. Vos itaque chariſſimi, illa domini verba attendite bene,& erectis auribus mentis veſtræ expendite. Obſeruate etiam pſeudoprophetas iſtiuſmodi, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium. Obſeruate inquam hæreticos,qui multa de euangelio dicunt,de Paulo plurima: neque tamen operibus quicquam repræſentant vel exhibent, nihil niſi ore paululum confitentes Chriſtianiſmū,neque operarii ſunt vel in minimo. Vos modo iſtiuſmodi impoſtores,imò ſeductores,neque audite, neq; ſequimini,nec credite quicquam,ſed vt ingredi poſſitis cum omnibus electis regnum cœlorum,facite volūtatem patris cœleſtis,atque hic gratiam,in futura autem vita gloriam conſequemini ſempiternam,Amen.

Rom.10. *Rom 10.* *Habac.1.* *Rom. 10* *Galat.5.*

DOMINICA X. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM, LVCAE XVI.

1 *N illo tempore,dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Homo quidam erat diues qui habebat villicum: & hic diffamatus eſt apud illum, quaſi diſsipaſset bona illius. Et vocauit illum,& ait illi: Quid hoc audio de te? Reddе rationem villicationis tuæ. iam enim non poteris villicare. Ait autem villicus intra ſe: Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? Fodere non valeo, mendicare erubeſco. Scio quid faciam, vt cùm amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos ſuas. Cōuocatis itaque ſingulis debitoribus domini ſui, dicebat primo: Quan-* *Mat.25.*

tum debes domino meo? At ille dixit, Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam, & ſede citò, ſcribe quinquaginta. Deinde alij dixit: Tu verò quãtum debes? Qui ait, Centum coros tritici. Ait illi: Accipe literas tuas, & ſcribe octoginta. Et laudauit dominus villicũ iniquitatis quia prudenter feciſſet: quia filij ſeculi prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt. Et ego vobis dico, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula.

HOMILIA I.

NIhil eſt quo ſaluari poſſimus, dilectiſſimi in Chriſto fratres, niſi per miſericordiam Dei, id etiam cõ
August. fitente Auguſtino, cùm ait, Si remota miſericordia iudicabitur, quid ſunt noſtra merita niſi magna peccata? at-
1. Tim. 2 que hoc eſt, quod ait Paulus, Nõ ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundum magnam miſericordiam ſuam ſaluos nos fecit. Vbicunque enim non ſe immiſcet miſericor-
Pſal. 14. dia iuſtitiæ diuinæ, clamare nos oportet cum Dauide, Non intres in iudicium cum ſeruo tuo, quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. Quando itaque tantum in miſericordia Dei poſitũ eſt, imò & fœlicitas noſtra omnis inde pendet, hic nos dominus admonet atque docet, quo tandem modo miſericordiam cõſequi debeamus: ſic nimirum, cùm etiam miſericordiam exhibemus proximis noſtris, ſicut parabola illa manifeſtè nos edocet, cùm ait dominus, Homo quidam erat diues. At quis ille diues eſt niſi dominus Ieſus, qui diues eſt in cœlo & in terra? diues inquam, quia plenus gratia & veritate, de cuius plenitudine omnes acce-
Ioan. 1. pimus. Diues in miſerationibus, vt ait Paulus: ſiquidem in
Ephe. 2. ipſo omnes theſauri ſapientiæ Dei abſconditi ſunt. In omnibus & erga omnes eſt ille diues, qui inuocat ipſum. Et vſ-
Colo. 2. queadeò ille quidem eſt diues, vt quotidie tot hominum ani-
Rom. 12. mantiúmque milia pauerit hactenus ſex milibus annorum: neque ei hucuſque defecerit quicquam, vt meritò dicatur
Pſal. 111. omnipotens, ditiſſimus & ſufficientiſſimus, recteq; celebrarit eum Dauid, dicens, Gloria & diuitiæ in domo eius. Verè

enim verus Salomon Chriſtus eſt,de quo legimus, quia ma gnificatus eſt in diuitiis & gloria ſuper omnes reges totius mundi. Homo hic diues villicũ habuit,qui quẽlibet deſignat Chriſtianũ, qui in baptiſmo diſpẽſationẽ ſuſcepit ſui-ipſius & proximi. Neq; eñ cogitet quiſq̃ ſe ſoli ſibi viuere, ſed curam habere debere etiã ꝓximi ſui, quẽ adiuuet doctri na, exẽplo & externa ſubminiſtratione, quæ verè pia villicatio eſt. Quando aũt nos villici tantùm ſumus,cogitemus nos bonorum noſtrorũ dominos veros nõ eſſe, neque quicq̃ nos habere,quod iuſto titulo vendicemus nobis,ſed omniũ nos diſpenſatores eſſe tantũ & villicos. domini enim eſt terra & plenitudo eius,orbis terræ & vniuerſi qui habitant in eo. Ecce dominũ vniuerſorũ, & cuius omnia ſunt propria, quorum nos vſum vix exiguũ capimus. Hinc, inquit Beda, ex hoc diſpenſatoris vocabulo diſcimus,eos quoq; qui pecunias habent,earũ dominos non eſſe habendos,ſed tanquam alieni boni diſpẽſatores. Quòd ſi igitur nos quoque villici huius exẽplo cogitaremus,breui villicationẽ à nobis auferendã,noſq; corã iuſtiſſimo iudice apparituros de reddẽda ratione,minus ſuperbiremus, minus rerũ humanarũ & temporalium cupiditate teneremur,plus conaremur parare nobis amicos illius vitæ, quàm hic diuitias corradere & aurũ. Opinio quædã,ait Chryſoſt. erronea adgenerata mortalibꝰ auget crimina, minuit bona. Ea verò eſt, opinari quòd ea quæcunque poſſideamus in vſu vitæ, poſſideamus vt dñi, & ideo etiã opportunè ea apprehendimus, tanquã bona præcipua,cùm tamen cõtrario hic modo agatur. neq; enim poſiti ſumus in hunc mundum vt domeſtici,ſed aduenę & peregrini. Tu itaq; diſpenſatorẽ eſſe te agnoſce & villicũ alienorũ bonorũ,tantumq́ne tẽporalis fructus participẽ. Abiice faſtũ & arrogantiã diuitiarũ, atq; modeſtiã ſerua diſpenſatoris huius. 2 Quando igitur villici & diſpẽſatores Chriſti ſumus omnes, ſicut de ſe & ſui ſimilibus ait Paulus, Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti & diſpenſatores myſteriorum dei: quiſquis iam diuitiis ſuis abutitur contra ſummi domini voluntatem, is vtique de abuſu ſuo accuſabitur,ſicut hic villicus diffamatus erat,quaſi qui diſſipaſſet bona domini ſui. Porrò gloſſa quædã hic ſic ait, Diſſipat bona tẽporalia, aliena acquirendo & ꝓpria illicitè exponẽdo, & bona propria malè retinendo. Ita nos quoque coram deo

2. Par. 2. *Villici ſumus.* *Pſal. 23* *Beda.* *Chryſoſt.* *1. Cor. 4* *Gloſſa.*

Mat.18. accuſamur à ſanctis angelis, qui ſemper vident faciē patris cœleſtis, & omnia opera noſtra adnunciant. Quis autem ex omnium hominū numero eſt, qui tam ſit immunis ab omni cogitatione peccati, vt dicere queat, ſe nō eſſe diffamatum
Iacob.3. apud deum? quando omnes nos in deo offendimus, adeò vt
1.Ioan.1. ſi dixerimus quòd peccatū nō habeamus, noſmetipſos mendacii arguamus, & veritas in nobis ſit nulla? Porrò dominus ille & paterfamilias iuſtus eſt, neque planè fidē prębet cōmuni famæ, ſed quod prædicabant omnes, idipſum in villico quoq; experiri tētat. Quamobrem vocat eum ad ſe, & ait illi: Redde rationem villicatiōis tuæ. iam enim amplius non poteris mihi villicare. Neq; diſſimili ratione fecit etiā
Gen.18. dominus in Sodoma & Gomorrha, quādo dixit: Clamor Sodomorum & Gomorrheorum multiplicatus, & peccatū eorum aggrauatum eſt nimis, deſcendā & videbo, vtrū clamorem qui venit ad me, opere compleuerint, an non eſt ita vt ſciam. Quod vtiq; intelligi non debet eo modo, quaſi quicquam lateat deum, qui omniſcius eſt, ſed tantū loquitur ſcriptura de deo more humano, quoniam prius voluit probare
Auguſt. quàm iudicare, dumq; angelos ille miſit in Sodomam ad cognoſcenda peccata incolarum, exemplum dedit iudicibus, ne nimium ſint in vindicta vehementes, ſed bene & exactè prius diſpiciant omnia, deliberent an ita vt narratur ſit fa-
Ioan.7 ctum, quemadmodum Nicodemus inquit, Nunquid lex noſtra iudicat hominem, niſi prius audierit ab ipſo, & cognouerit quid faciat? Atq; hoc eſt quod hic paterfamilias dixit villico: Quid hoc audio de te? Vocatio hæc variis fit modis, quoniam ſæpe & multū vocat deus: iam horrorem incutiēdo damnationis æternæ, iam immittendo tribulationes, pericula & varia diſcrimina vitæ. Quotidie enim, inqt
Chryſoſt. Chryſoſt. talia nobis per effect⁹ clamat dominus, oſtendēs fruentem ſoſpitate, priuſq̄ veſperaſcit exanimem, & alium inter prandendum expirantem. Moueamur hinc nos talib⁹ exemplis, & de reddenda ratione cogitemus, expectemúſque ſubinde dictură nobis dominum, Redde rationem villicationis tuæ. Vocat etiam nos dominus per prædicatores,
Pſal.33. doctores & ſcripturam ipſam, quando dicitur, Venite filii,
Prou.8 audite me, timorem domini docebo vos. & iterum: Ad vos ò viri clamito, & vox mea ad filios hominum. Sicque quotidie nobiſcum loquitur deus per prophetas & apoſtolos,

loquitur nobis in euãgelio,loquitur & per doctores & prędicatores in ipſa conſcientia noſtra.Vis in modico ſaltẽ videre,quomodo villicũ ſuũ vocat deus? Ecce iam olim in paradiſo diſpenſatorẽ conſtituit dominus Adam,vt cuſtodiret & excoleret illud.Cùm verò prævaricatus eſſet iſte in villicatione ſua,vocauit eum dominus,& ait, Adam,vbi es? Et abſcondit ille ſe, quanuis fruſtrà : quoniã ſic quoq; reddere eum oportuit villicatiõis ſuæ rationẽ,quam redditurus, primùm conabatur omnẽ culpã transferre in Euam, & Eua in ſerpentẽ.neq; Adam tamen,neq; Eua immunis à culpa fuit. vterq; etiã ideo à villicatione depoſitus eſt atq; detruſus in hanc miſeriæ vallem, cum omni ſua poſteritate, in qua nos etiam iuſtiſſimo iudice volente adhuc miſerè languemus. *Gene.2.3*

3 Ait itaque ad villicum dominus: Quid hoc audio de te? Sic, ſic inquam vnumquenq; peccatorem corripit dominus, dum iſte malũ vel cogitat,vel loquitur,vel facit, maleq; viuit.ſtatim em̃ tunc ait ille:Quid hoc audio de te?Sic nanq; & Sapiens inquit, Data eſt à domino poteſtas nobis & virtus ab altiſſimo,qui interrogabit opera veſtra,& cogitationes ſcrutabitur. Deinceps ergo duo proponit ei dominus: alterum,vt reddat rationẽ villicationis: alterũ,quoniã porrò non poterit villicare.quod vtrunq; ſi homo ex animo & mentis affectu recogitet,multa euitaret vtiq; vitia, peccata plurima caueret.Ecce enim expende quod dominus omnipotens ille & immẽſus tibi dicit,Redde rationẽ villicationis tuæ.Scias te non ſummariã rationem,ſed particularẽ de maximis & minimis redditurum: atq; adeò de verbis etiam ocioſis, vt ait dominus : De omni verbo ocioſo, quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die iudicii. Proinde quicquid vel ipſe tecum, vel coram proximo tuo operaris, quicquid in animo tuo cogitas, quodcuuque verbum loqueris, quicquid pro voluptate & animi tui voto, vel audis vel vides, fac rationem reddas villicationis.dicet enim tibi dominus : Ecce bona mea diſſipas,iiſdem abuteris, non poteris ergo ampliusvillicare,propè iam adeſt finis,tempus inſtat iudicii &reddendæ rationis,quando timendum cuique eſt, ne ſibi dicat dominus , Expellam te de ſtatione tua, & de miniſterio tuo deponam te . Recordare homo omnium operum tuorum & cogitationum. redditurus enim es rationem omnium eorum,quæ iam hodie deliquiſti,cogitan- *Sap.6.* *Mat.12.* *Redde rationem.* *Eſa.22.*

do,loquendo & operando,atque per omnẽ vitã tuam. Redde, inquam, rationem, quoniam amplius non poteris villicare. Non eſt tamen quòd cogites,deum cuiquam villicatio nem in hac vita auferre. ſiquidem quandiu quis hic viuit, pœnitentiã agere poteſt de peccatis ſuis,dominoq; eſſe villicus acceptus. Itaque de morte intelligendũ hoc eſt, quoniam poſt mortem nullus erit meriti locus, & lignum quo-

Eccle. 11. cunq; ceciderit,ibi iacet, ſicut iam ſuperius parte prima ex ſacrarũ literarum teſtimonio confirmauimus aduerſus Lutherum. Et quanuis verbũ hoc in vniuerſum ad omnes pertinet homines, tamen ad omnes mundi huius conditiones referri poteſt, quomodo quilibet agricola aut ciuis nobilis aut iudex,duces & principes reddere rationem iubentur & debent,religioſi itidẽ, presbyteri,parochi,prælati, epiſcopi, ſicut & hic de ſingulis ordinibus proponi poſſent quæſtiones quas vnicuique in mediũ affert deus, qui nobis quoque gratiam ſuam donare dignetur,nè in hac ratione rei & culpabiles inueniamur. res enim hic noſtra agitur, vel de inferis,vel certè de purgatorio. Eſſeque hanc expoſitionem veram ſatis teſtantur ipſa Chriſti verba, quum ait, Regnũ

Matt. 25 cœlorum ſimile eſt homini regi, qui voluit cum ſeruis ſuis ponere rationem,quam omnes nos facere tenemur.

4 Villicus autem iſte dixit intra ſe: Quid faciã,quia dominus meus aufert à me villicationẽm? Fodere non valeo,

Bernard. mendicare erubeſco. Felix qui finem cogitat. felix, inquã, qui quotidie cogitat ſe moriturũ. melior enim eſt finis ora-

Eccle. 7 tionis quàm principium. & quoniã probi immutãtur in hac vita,perpetuò viuent in throno cœleſti. Atque in hac parte prudenter egit villicus, quòd finem diligẽter conſiderauit.

Gregor. Quomodo ait ille, Quicquid agis,prudenter agas, & reſpice finem. Siquidem & iacula præuiſa minus feriunt, ſed &

Proue. 7. neſcit ſtultus quòd ad vincula trahatur, donec transfigat ſagitta iecur eius. Deliberatio porrò villici in duob' cõſiſtit, quorũ neutrũ ſibi erat acceptabile: alterũ, quia fodere non poſſet: alterũ, quòd emẽdicato alere quidẽ ſe poſſet, ſed nõ

Beda. ſine grandi pudore. Myſtico tamẽ ſenſu hoc Beda ſic exponit: Ablata villicatiõe, fodere nõ valem', quia finita hac vita, in qua tantũ licet operari, nequaquã vltra bonæ conuerſationis fructum ligone deuotæ compunctionis licet inquirere. Mendicare, confuſionis eſt, illo ſcilicet peſſimo gene-

re mendicandi, quo virgines illæ fatuæ mendicaſſe ferũtur. *Matt.25*
Huiuſmodi mendicis nil datur. noluit enim, ait Salomõ, a- *Prou.20.*
rare piger ꝑpter frigus, mendicabit ergo in æſtate, & nemo dabit illi. Quiſquis hic torpet ignauus, neq; quicquã vult bo ni operari, friget vtiq; dũ feruore caret charitatis. Quilibet aũt victũ ſuũ & vitã induet, vt amictũ, quẽ nec exuere poterit, neq; ꝑmutare. Solerter itaq; prudẽs iſte villicus hoc expendit, ſe fodere nõ poſſe amotũ à villicatiõe: quoniã poſt hanc vitã nõ poterit amplius vel ieiunare, vel eleemoſynas elargiri, vel inuigilare orationibus. Sed & mẽdicare illic vitio dabitur, quod hic in terris honeſtiſſimũ eſt. Piũ eſt enim clamare ad virginẽ matrem, ſancta Maria, ora pro nobis. Omnes ſancti, pro nobis orate deũ. Illic aũt nõ ſic, quoniã & diues iſte euãgelicus, cũ micas panis, quæ dabãtur canibus, *Lu.16.*
hic Lazaro negaſſet, fruſtrà illic petiit ex Abraam mitti ſibi Lazarũ: quidnã aliud audiuit, niſi iſtud? Fili, recordare qa tu recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala, nũc ille cõſolatur, tu aũt torqueris. Ecce qũo cõfuſus eſt mẽdic⁹ iſte, ſubitò ex diuite factus miſerrimus. Aut quis nõ meritò erubeſcat mẽdicare, vnde quis ꝑpetuæ ſubiacet inopiæ & egeſtati? ſiquidẽ eo locorũ conſtitutus nihil agit qui mendicat, bona petit aliena, quiſquis nõ ſecum affert propria. Idipſum Paul⁹ quoq; docuit, admonẽs nos opera noſtra bona differre nõ debere, vel poſt mortẽ vſq; : Dum tẽpus, inquit, habem⁹, *Galat.6.*
operemur bonũ ad omnes. ſic enim fiet, vt in reddenda ratiõe melius habeamus corã deo in hora mortis noſtræ, & in iudicio extremo, id quod nobis Chriſt⁹ ipſe cõcedat, Amẽ.

HOMILIA II.

PArabolis aliquot ante hoc noſtrũ euangelium docuerat dominus, ſalutẽ hominum pœnitentiũ deo angeliſq; ſuis magno eſſe gaudio. Nunc aũt docere adgreditur, quomodo qualeſq; ſe gerere debeant peccatores, qui conuerti velint ad dominũ, vt rurſus recipiantur in conſortiũ vitæ æternæ, quod maximè fit per eleemoſynam, quę datur pauperibus, quos amicos nobis facere iubemur, inſtar hui⁹ villici diffamati corã dño de rebus ſuis diſſipatis, vnde cogitauit intra ſe, ne mẽdicaret, Scio quid faciã vt cũ amot⁹ fuero, recipiãt me in domos ſuas. Ecce prudenter ille hic fecit, deliberãs de eo quod ageret, qũo & Sapiẽs *Eccle.32.*
iubet, cõſulto nos oĩa facere debere, ſic enim futurũ, vt noſ-

met non pœniteat. Salubre itaq; hic ſibi conſilium adinuenit, quomodo modicum exponeret & reciperet multum, ait, Vt recipiant me in domos ſuas: puta, quibus ego bene faciã.

2.Re. 20 Sic Ionatas petiit Dauidẽ, ſi viueret vt miſericordiam ſecum

Thob. 7. faceret domini. Sic Raguel optauit Thobiæ, Dominus deus tecũ ſit fili mi, optimi enim viri filius es qui dat eleemoſynam. Sic quiſque ſecũ deliberet, dũ cogitat de morte ſua, quia villicatio ſibi auferetur, vt antea pondus & ſarcinã peccatorum abiiciat, remittat omnibus à quib⁹ ſit offenſus, magna eleemoſyna, magnoſq; ſibi cõparet amicos, qui teſtimonium ſibi tribuant coram iudice, non verbis, ſed bonorum operum declaratione. Et in hoc conſilio exequendo nihil moratus eſt villicus, neq; (quod ferè fit in Imperii comitiis) bene conſuluit tantũ, & nihil effecit bonorũ. Vocauit potius ad ſe omnes debitores domini ſui, & primo quidẽ dixit, Quantum debes domino meo? At ille dixit, Centum cados olei. Quilibet parochus, & cui animarũ cura demandata eſt, idipſum quoque faciat. conuocet in quadrageſima debitores domini ſui, ſinguloſque etiam in priuata confeſſione ſcrutetur, dicat vnicuiq;, Quantũ debes domino meo?

Iſa. 43. Quid peccaſti? Narra ſi quid habes vt iuſtificeris. ſic & Io-

Ioſue. 7. ſue dixit ad Achã, Fili, da gloriã deo, confitere peccata tua, & oſtẽde mihi quid peccaſti. Neq; verò dei tantũmodo, ſed & proximorũ noſtrorũ ſumus debitores: deo quidẽ debem⁹ tanq̃ conditori redemptoriq; noſtro, vnde bona omnia habe

2. Cor. 7 mus cœleſtia, temporalia & corporalia, dicẽte Paulo, Quid habes quod nõ accepiſti? Sanus es, diues, formoſus, prudẽs, doctus, nobilis, aut dominus? omnia hęc ex deo habes. vnde & hic quidã per oleũ intelligũt ſpiritualia dona animæ, puta baptizatũ eſſe, Chriſtũ induiſſe per fidem, ſperare vitam

Iob. 1. æternã, pœnitere de peccatis. Omne id à deo. oleũ em̃ hoc eſt, ex quo in nobis ardet lumẽ diuinũ, & animus noſter illuſtratur lumine vero, quod omnes homines illuminat.

Quando aũt primus hic cados olei dicitur debuiſſe centũ, cẽtenarius numerus perfectionẽ deſignat (nõ loquimur mathematicè, quia ſic eſſet numerus abundãs cùm omnes partes aliquotæ faciũt 117. ſed velut veteres Theologi loquuti ſunt, quia in centenario fit tranſitus à læua ad dextram, in-

Hierony. quit Hierony. in abaco manuali eum modum ſupputandi

Beda. per articulos digitorũ, deſcripſit poſt veteres Beda.) Quũ

itaq; ſpiritualia bona tãto corporalibus ſint potiora, quãto præſtat anima corpore, vt ait dñs, rectè dona ſpiritualia numerus hic ſignificat cẽtenarius. Ex iis autem quæ deo debemus, magna pars ad proximũ noſtrũ pertinet, quem oportebat bonis exẽplis, moribus & doctrina ſana per nos ædificatũ, ſicut decet nos facere. Hic ergò villicus remittit quidẽ, quãtũ ſibi cũ proximo ſuo intercedit, ſed debitũ dei adhuc manet. Quòd autẽ, inquit Auguſt. de centũ cadis olei, quinquaginta ſcribi fecit à debitore, & de centũ coris tritici octoginta, ad nihil aliud valere arbitror, niſi vt ea quæ ſimiliter atq; in Leuitas Iudæus quiſq; operatur, vt in Chriſti eccleſia abũdet iuſtitia eius ſuper ſcribarũ & phariſæorum: vt cũ illi decimas darent, Chriſtiani dimidias dent: ſicut non de fructibus, ſed de ipſis bonis ſuis fecit Zachæus: aut vt ad minimũ decimas det geminas, ſicq; ſuperet Iudæos. Verùm hoc nõ accipitis, neq; auditis vos libẽter, ſat ſcio, quum vix ſemel decimas detis animo & affectu integro, eo quòd dãnatã & diffidentẽ de deo iſtam cõcepiſtis (nõ omnes volo vos, ſed bonã tamen partẽ intelligo) opinionẽ, quicquid cultu diuino, tẽplis & eleemoſynis impẽditis, id omne nõ perire tantũ, ſed vos quoque eo minus habituros creditis. Cõtrariũ autẽ iam ſuprà edocti eſtis. Beda deinceps hoc ad ſolam refert eleemoſynã, inquiens, Niſi fortè quis ſimpliciter accipiendũ putet, quòd omnis qui indigẽtiã cuiuſlibet pauperis ſanctorũ ſubleuat, vel ex dimidia, vel ex quinta parte, certa ſuæ miſericordiæ mercede ſit donandus. Equidem aliam adhuc inuenio expoſitionẽ, eamque ferè huiuſmodi, Quòd qui cados centũ debet, menſurã ſignificet miſericordiæ, quam ſibi homo retinet & non pauperibus erogat. Atque horũ debitorũ plurimi ſunt in mundo, diuites & opulẽti, craſſi & obeſi, mercatores, prælati, cœnobia quoque multis bonis dotata, in quibus multi ſunt, qui immiſericordes, nihil adiuuant pauperes, neque cogitant quod de bonis eccleſiaſticis ſcriptũ eſt, Summus ſacerdos oſtendit depoſita ad victualia viduarũ & pupillorũ, quædam verò eſſe Hyrcani Thobiæ viri valde eminentis. Verè autem ſic res habet, quòd quãuis omnes immites durũ ſubibunt in die nouiſſimo iudiciũ, tamen durius tractabuntur adhuc & inclementius, qui ex ſpiritualibus immiſericordes ſunt dare eleemoſynam. Atque hoc eſt quod erat animus dicere, cados cen-

Luc.12. *De quæſt. euã. li.2. cap.34.* *Exo.22.* *Luce.19.* *Leui.27.* *De eleemoſyna. Beda.* *Mach.2.* *Abbates immiſericordes, taceo de tyrannis.*

tũ ſignificare debitũ iſtud. Ait autẽ villicus, Accipe cautiõnẽ tuã, & ſede. Quod etiã temerè dictũ non eſt, quoniã quilibet peccator accipere debet cautionẽ ſuã. Quæ quid obſecro aliud eſt, quã ipſa cõſcientia noſtra, præter quã nulla
Roma. 2. alia certitudine indiget deus, ſicut Paulus inquit, gentibus teſtimoniũ dare ipſam eorũ cõſcientiã? Cautionẽ hanc protulit etiã Sapiens, cùm diceret, Cõſcientia tua ſcit, quoniã ſæpe aliis hominibus malè locutus eſt. Cautionẽ hanc omnes ſumere debemus in manus tẽpore quadrageſimæ, cùm confeſſuri ſumus. Sequitur, & ſede. Vt maximè aliâs, ita hic quoque potiſſimum mora ſua cuique nociua eſt. ſic enim & Sapiẽs iubet, nos cunctari nõ debere conuerti ad dominũ. Subdit, & ſcribe quinquaginta, quod quid putas eſſe aliud, quã ipſam peccatorũ remiſſionem? Quinquageſimus enim
Leui. 25. annus iubileus eſt, ſicut dixit dominus, Numerabis tibi ſeptẽ hebdomadas annorũ, id eſt, ſepties ſeptem, quæ ſimul faciunt annos quadraginta nouem: & clanges buccina menſe ſeptimo, decima die menſis propitiationis tẽpore, in vniuerſa terra veſtra. Sanctificabisque annũ quinquageſimũ, & vocabis remiſſionẽ cunctis habitatorib9 terræ tuæ. ipſe eſt enim iubileus. Atq; hinc promanauit illud, quòd annus iubileus etiam in eccleſia obſeruatus eſt ex quinquageſimo in quinquageſimũ. tantiſper dum terra malos homines nũc educat atque puſillos, minusq; longæuos, res tranſlata eſt ad annum vigeſimũquintum. Simili modo de remiſſione frumenti dicere potes. 3 Id omne cùm innotuiſſet domino, laudauit ille villicum iniquitatis quòd prudenter egiſſet. Non tamen laudauit in eo dominus infidelitatẽ, qua deceperat ipſum, ſed prouidentiam futurorũ. Atque hæc illa regula eſt quam ex Chryſoſtomo ſuprà admonuimus, & hic
Theop. quoque habetur in Theophylacto, cũ ait, Omnis parabola obliquè & figurato modo, rerum quarundã naturã manifeſtat, non per omnia rebus illis aſſimilata, propter quas aſſumpta eſt. Sequitur hinc alia regula, non requiri in parabola, vt omnes illius partes neceſſarium ſit curioſius indagare, ſed quatenus apparẽt propoſito vtiles & fini cõuenientes. finis autem huius parabolæ eſt, per eleemoſynã amicos ſibi cõparare ad promerendã vitã æternã. Si quis autẽ vellet hic vnũ hoc cõſiderare, quòd villicus iſte dominũ ſuum improbè decepit, ipſiusque bona aliis remiſit, quid hoc foret

aliud,quàm ſemitā ſternere ad coruos & crucē malā? Voluit enim nos hic docere dominus,vt diuitias nobis à deo datas, vltro impendamus pauperibus,quos nobis per illas cōparemus amicos. Quid multa? laudauit,inquit Beda,domin' villicū,quòd ſibi proſpexit in futurū,ſed non omnia debemus ad imitandū ſumere. Non enim domino eſt faciēda fraus, vt eleemoſynas inde faciamus.ſicuti neq; in vniuerſum faciēda ſunt mala,vt eueniāt bona. Honorādus ſiquidē & colēdus deus eſt ex propria ſubſtantia,neque illi placet vel ſacrificiū,vel eleemoſyna ex vſura & bonis malè partis. hoc quidē vult dominus,vt bona malè adquiſita,iis quorum ſunt reſtituantur. Errant igitur vſurarij noſtri,qui vbi diu hominibus egregiè impoſuerint,malisq; cōtractibus eos deceperint,modiumq; frumēti,qui aliâs veneat aureis duobus,ad paruulam dilationem vendiderint tribus. Quibus impoſturis accedit hæc noua, quòd ſi quis pauperculus pannum aut aliquid ſimile emptum velit, cuius preciū ſtatim diſſoluere nequeat,cogatur diuiti vendere auenā,quæ nondū creuerit dimidiato precio, quæ vſura certa eſt & indubitata carius vel vilius propter anticipationē vel expectationē. Sūt iſtius generis & duriores etiā contractus innumeri,quibus pauperes à diuitibus ad ipſum ſanguinē & intimas oſſium medullas vſque,laniātur,corrodūtur,deuorātur. Cumq; ſic belluli & obeſuli diuites decē millia aureorū vndecūq; per fas & nefas corraſerint, videntur ſibi deū egregiè cōciliaſſe,ſi crucifixi imaginē, aut montē Oliueti in monaſterio depinxerint & erexerint,vel ruinoſam antiqui parietis maceriem ſanctorū imagūculis collini curarint. Nō ſic autē,nō ſic,nihil proderūt hæc vobis. Aut adeóne vultis vos huic accōmodare villico,qui nō ob iniquitatē,ſed prouidētiā collaudatur? Nō abſimile eſt, quod alibi dñs iudicem ciuitatis vnius malū,quē vidua inuocabat,comparat iudici æterno deo noſtro,non in iniquitate,ſed quia ad inſtantiā viduæ pronunciauit illi ius & æquitatē. Sicq; preces iuſtorū etiā vindictā clamantiū exaudit dominus. Conſtat igitur,vt tandē finiamus,parabolas nō ex omnibus ſuis partibus vſurpari debere,ſed quo ad finē tantū,qui hic eſt prouidentia,nō iniquitas. Sequitur, filij huius ſeculi prudentiores ſunt in generatione ſua filiis lucis. filios huius ſeculi dicit eos, qui laudant omnia quæ in terra lucroſa ſunt, atque ij ſapientiores

Beda. *Auguſt.* *Rom. 2.* *Prou. 3.* *Locus notabilis.* *Reconciliatio fœneratorū cum deo.* *Luc. 18.* *Theop.*

lõge ſunt & diligẽtiores,quã qui ſpirituales ſunt. idq́; proh dolor plus quã vellemus experimur in iis periculoſis tẽporibus,quibus omnes penè homines diuitiis inhiant,honoribus incumbunt,vt qui maximè. Qui autem animarũ curam, ſalutem & ædificationem promouere deberent,iſti altũ &

Catholici negligẽtiores hæreticis. (quod aiunt)in vtranque aurẽ dormiunt. Aut quã curioſi & expediti ſunt neochriſtiani in hæreſibus ſuis,in diſpergẽdis libellis & veneno ſuo diffundẽdo? Viciſſim catholicorũ in veritate & in integritate fidei diligẽtia tãta,ſtudiũq́; ſimi-

Bar.3. le nullũ eſt.filij enim huius ſeculi ij ſunt, de quibus Baruch ait,Filij Agar qui exquiſierunt prudentiã, quæ de terra eſt,

Beda. negociatores terrę. Audiant,ait Beda,ſapiẽtes huius ſeculi, vt ſtultam ſapientiã deſerant,quos dominus non verè prudentes,ſed in generatione ſua prudẽtes eſſe cõmemorat,de

Iſaiæ.5. quibus dicit Propheta,Væ vobis qui ſapiẽtes eſtis in oculis veſtris,& coram vobiſmetipſis prudẽtes. Contra autẽ amatores vitæ æternæ,filios lucis appellat. ſicut enim quiſq; fa-

Mat.5. cit opera,ita & filius appellatur,non ſecus ac mali filij perditionis,& boni filij regni dicuntur.

4 Concludit itaque dominus,inquiens,Et ego dico vo-

Beda. bis,facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Diuitias mammonã iniquitatis vocat,non quòd illę in peccato ſemper(quanuis id frequenter eueniat) acquirantur , ſed propter conſequentiam:quia plerunque non ſine peccato retinentur,magnæque fiunt multorum peccatorum cauſæ.

Prudẽti⁹. Verè ſolicitæ tu cauſa pecunia vitæ es.

Per te immaturum mortis adimus iter.

Pecunia. Pudor per aurũ ſoluitur,violatur auro integritas,pax occiditur,fides perit,leges & ipſę intercidunt. An quid aliud eſt aurũ,niſi venenũ glorię & princeps,vt ille ait,omniũ malorũ?hinc proditiones,adulteria,homicidia , & quid denique non?vt deniq; mãmonã iniquitatis appellarit dñs. vnde tamẽ amicos nobis comparare iubemur, pauperes nimirũ & mẽdicos,vt ait Gloſſa , qui nos aliquando demortuos reci-

Mat.5. piãt in æterna tabernacula. Regnũ itaq; cœlorũ iubemur mercari ex pauperibus. Et nõne admirabilis & in omnibus ſtupẽdis eſt deus noſter,qui tãta ſapiẽtia inſtituit omnia,vt qui in mundo ſunt contẽptiſſimi,maximũ omniũ preciũ & theſaurũ vendere poſſint,vitã æternã?illorũ ſiquidẽ eſt regnũ cœlorũ,quod ab eis mercari debemus,& noſtra ſponte

largiter dare eleemoſynam: idque vt faciamus, vel vnum hoc magis nos vrgere debet, quòd paratus eſt Deus tam abundanter illud nobis rependere. Vos itaque chariſſimi date pauperibus & retribuet vobis dominus menſuram quam ſuprà in his homiliis de eleemoſyna audiſtis. Non id tamen ex bonis malè partis quiſquam tentet facere, ſicut ex Augu ſtino iam ſuprà admonuimus. nemo enim ex vſura, rapina aut furto eleemoſynam facere debet, ſicut ſcriptum eſt, Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia pauperũ, quaſi qui victimat filium in cõſpectu patris ſui. & Salomon ait, Sacrificia impiorum abominatio ſunt corã Deo, quæ ex peccato offerũtur. Quomodo autẽ res malè partæ ſint reſtituendę, ibi conſilio vtere docti & boni confeſſoris, neque aſſentatorem hic tibi quære, qui dicat placentia, ſed veritatem ipſam. Certum eſt enim, quòd poſt Gerſonem magni nominis Kayſeſpergius velut ex oraculo dicit, Plures pereunt auaritia, quàm vel gula, vel luxuria. Auditis itaque hic ipſam Chriſti vocem, eam ſequimini. comparemus amicos nobis pauperes, vt viciſſim nos recipiãt in ęterna tabernacula. Deo enim fœnorat, quiſquis miſeratur pauperis. Huiuſmodi amicos vobis complures facite, quoniã in die nouiſſimo vocabit dominus iuſtos ad regnum cælorũ, eo quòd ſe famelicum cibarint, & ſitientem potarint: & tunc illi nos recipient in æterna tabernacula. Quod omnibus nobis præſtare dignetur Deus, Amẽ.

De verbis domini. *Exod. 34* *Gerſon.* *Prou. 19*

DOMINICA XI. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM, LVCAE XIX.

N illo tempore, Vt appropinquauit Ieſus videns ciuitatem Hieruſalem, fleuit ſuper
I. *illam, dicens: Quia ſi cognouiſſes & tu, & quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circundabũt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coanguſtabunt te vndique, & ad terram proſternent te, & filios tuos qui in te ſunt.*

Mat. 14 *Et non relinquent in te lapidem ſuper lapidem, eo quòd non*
Mar. 13 *cognoueris tempus viſitatiõis tuæ. Et ingreſſus in templum,*
Mat. 21 *cœpit eijcere vendentes in illo & ementes, dicens illis: Scri-*
Mar. 11 *ptum eſt, quia domus mea domus orationis eſt. Vos autem fe*
Ioan. 1 *ciſtis illam ſpeluncam latronum. Et erat docens quotidie in*
Eſa. 56 *templo.*
Iere. 7

HOMILIA I.

Gregor. QVòd flente domino, inquit Gregor. Hieroſolymorũ ſubuerſio deſcribatur, quæ à Veſpaſiano & Tito Romanis principibus facta eſt, nullus qui hiſtoriã euerſionis legit, ignorat. fletus aũt hic Chriſti, factus eſt in ipſo die Palmarũ, quando plurimus ei exhibitus eſt honor: quo docere nos voluit ille, ne inter gaudia obliuiſcamur malorum, quæ nobis occurrere tunc quoq; poſſunt, iuxta illud Sa-
Eccle. 11 pientis, In diebus bonis etiam recordare malorũ. Atq; hoc eſt, quod ſancti patres dicunt, ideo in dominica Palmarũ legi in eccleſia paſſionem Chriſti, quoniã & ipſe dominus in mediis gaudiis perturbatus eſt, & mœrore cõfectus. Nos iã textum ipſum aggrediamur. Vt appropinquauit, vidẽs ciuitatem. Mitiſſimus dominus nõ ſolũ pedibus corporis, ſed & compaſſionis in animo appropinquauit, atque id tamẽ totũ fruſtrà, quoniã vt maximè diu appropinquet nobis domi-
Iaco. 4 nus, nosq; nõ etiã accedamus, nihil fit. ſic Iacobus ait, Appropinquate deo, & appropinquabit vobis. ſanè enim nullus in deo defectus eſt, ſed omnis iſte in nobis eſt. Neq; verò appropinquat ille tantũ, ſed & flet. ſiquidẽ nulla eſt alia natio tam grandis, quæ habet deos appropinquantes ſibi, ſi-
Deut. 4 cut appropinquat nobis de⁹ noſter. Appropinquat ergo do-
1. Tim. 1 minus peccatorib⁹, volẽs omnes homines ſaluos fieri. ideó-
Zacha. 1 que & per Prophetam clamat, Conuertimini ad me, & ego
Iſa. 45 conuertar ad vos. & per alium, Conuertimini ad me, & ſalui eritis omnes fines terræ. Nanq; hoc eſt, quod credas conſtanter, quia nullus pater ardenter adeò diligit filium ſuum, illiusq; profectũ deſiderat, vt deus cupit, quatenus nos filii ſui ab eo conditi, creati & redempti, bene, piè & iuſtè viueremus. In eius rei argumentũ dicitur hic nõ appropinquaſſe tantũ ciuitati, ſed & ſuper eam fleuiſſe. ait enim euãgeliſta,
Gregor. Vt appropinquauit videns ciuitatẽ, fleuit ſuper illam, fleuit pius redemptor ruinam perfidæ ciuitatis, quàm ipſa ſibi ci-

uitas non cognoſcebat eſſe venturam.ſicq; condolẽs dominus dicit per prophetam, Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum? & plorabo die ac nocte interfectos filii populi mei. Non riſit, quod ſanè in ſcripturis inueniatur, mitiſſimus dominus, ſed ex rationabilib⁹ cauſis non ſemel fleuit, vt hic ſuper ciuitatem Hieruſalem, quę non cogitat malũ iamiam ſibi imminens. vnde poterat ille dicere cum Eſaia, Quomodo facta eſt meretrix ciuitas fidelis, plena iudicii? iuſtitia habitauit in ea. nũc aũt homicidæ. fleuit deinceps & in reſuſcitatiõe Lazari, qui fremitus proceſſit ex eius indignatione contra diabolum, cuius inuidia & ſuggeſtione mors intrauerat in orbẽ terrarũ. flebat ergo, quia fons erat pietatis, & pro parte humanitatis. In vniuerſum quoque deplorauit communem omniũ hominũ lapſum in cruce pendẽs. ſic enĩ ait Paulus, Qui in diebus carnis ſuę, preces ſupplicationesq; ad eum, qui poſſit illũ ſaluũ facere à morte, cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reuerentia. Quo minus aũt proprium ſuum exitiũ cogitabat ciuitas, eo magis dolebat Chriſtus, & dicebat, Si cognouiſſes & tu, & quidẽ in hac die tua, quę ad pacẽ tibi, ſcilicet quur ego lugeam, & tu fleres, ſicut de te dixit Hieremias, Plorans plorauit in nocte, & lachrymæ eius in maxillis eius, & nõ eſt qui conſoletur eam ex omnibus charis ſuis. Fleret inquam etiã nunc in illa die ſua, quæ ad pacẽ ſibi, eo ꝙ quæ futura erant latebãt eam. videbantur etenim Iudæi iam omnia ſuperaſſe, ſi modo inuidiæ ſuæ virus effudiſſent in dominũ, ipſumq; occiderent. verùm id omne gaudium prouenit eis ad ſummũ mœrorem: iuxta illud Sapien. Riſus cõmiſcetur doloribus, & nouiſſima gaudii obruit triſtitia. Atque hoc eſt quod dominus loquutus eſt mulierib⁹, dicens, Nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros: quoniam ecce dies veniẽt in quibus dicẽt, Beati ſteriles & ventres qui non genuerũt, & vbera quæ nõ lactauerunt. Tunc incipiẽt dicere montibus, Cadite ſuper nos: & collibus, operite nos. Et ſic quidẽ etiam hic dolenter collachrymabatur dñs ciuitati, præ multitudine peccatorũ ſeipſam cognoſcere non valenti, atque putanti ſe ſemper habiturã pacẽ in peccatis, quod fieri nõ poteſt. De⁹ enĩ dñs eſt vindictæ, & vlciſcetur ſe ſtatim: quoniam quũ dicẽt, pax & ſecuritas, repentinus eis ſuperueniet interitus. O q̃

Eſa.9 *Eſa.1* *Cyrillus.* *Hebr.5* *Thre.1* *Prouе.18* *Luc.23* *1.Theſ.5*

multis locis hoc contingit. Tu hoc quoq; vt voles extende.

1 Iam porrò horrendum magnificæ vrbis excidium deſcribit dominus, idque per hæc quinque.

1 Circundabunt te inimici tui vallo.

2 Coanguſtabunt te vndique.

3 Ad terram proſternent te.

4 Et filios tuos qui in te ſunt.

5 Non relinquent in te lapidem.

Beda. Quæ omnia magnam vrbis mutationem ſignant, quoniã *Hebr.13.* tunc extra ciuitatē crucifixus eſt dominus, teſte Paulo. Nūc verò vrbs tota ſic extructa eſt, vt locus Caluariæ, ipſumq; adeò ſepulchrū Chriſti, ſint in vrbe, totamque cōſtet illam antiquam Ieroſolymam dirutam, ſoloq; eſſe æquatã. Quomodo principes Romani, quàm ægrè obſederint vrbē, trib⁹ aggeribus circūdederint, quātis in periculis bellorū, famis & peſtis fuerint Iudæi, quàm crudeliter trucidati, capti & *Ioſephus* venditi, Ioſephus ipſe quoq; Iudæus natus, qui in eodē bello fuit, iuſtis ſeptē voluminibus deſcripſit. Tēpore nanque paſchali cœpta eſt vrbs oppugnari, quando erat pleniſſima in cōuentu omniū Iudæorū, quo nomine vehementior efficiebatur obſidio. intus enim fames & inter ciues factio & ſeditio erat, exterius hoſtilis & cruētus graſſabatur gladius, vt rectiſſimè ſic dicere poterāt illud Danielis, Vndiq; mihi anguſtia, & quo me vertã neſcio. Prædixerant enim iã olim illud prophetę, ſed obſtinati Iudæi credere recuſabāt, ſicuti nūc quoque Neochriſtiani credere nolūt, neque agnoſcere prophetias Danielis, Chriſti, Pauli & Petri, dum abrogant *Iſa.1.* ſanctū miſſæ ſacrificiū. Iſaias prędixerat, Terra veſtra deſerta, ciuitates veſtræ ſuccenſæ ſunt igne. Regionē veſtrã coram vobis alieni deuorant, & deſolabitur ſicut in vaſtitate hoſtili, & derelinquetur filia Sion vt vmbraculum in vinea, & ſicut tugurium in cucumerario, & ſicut ciuitas quæ vaſta*Mich.3* tur. Ita excidiū hoc etiã Micheas prędixit, inquiēs, Siō quaſi ager arabitur, & Ieruſalē quaſi aceruus lapidū erit, & mons tēpli in excelſa ſyluarū. Nanq; quū iam Romani vrbē totam funditus euertiſſent, qui adhuc reliqui erāt Iudæi, rur*Hieron. de loc. hebr.* ſus cœperāt ædificare illã: & ſuperuenit Aelius Adrianus, & iterum diruit quicquid erat extructū, oppidumq; ibidem ædificauit, atq; à ſuo nomine Aeliam dixit, autore Hieron. *Iſa.3.* Hoc etiã eſt quod Iſaias inquit, Habitatores Ieruſalē & vi-

ri Iuda iudicate inter me & vineam meã. auferã ſepẽ eius, & erit in direptionẽ: diruam maceriã eius, & erit in concul cationem: & ponã eam deſertam. nõ putabitur, & nõ fodietur, & non aſcendent ſuper eam vepres & ſpinæ, & nubib⁹ mãdabo ne pluant ſuper eam imbrẽ. Id omne ſub ænigmate & ſpræ textu vineæ, prædixit propheta de vrbis huius excidio, quoniã ibidẽ ſequitur, Vinea dñi exercituũ domus eſt Iſraël. Superſedeo cæteris prophetarũ vaticiniis, quoniam ſunt innumera. Neque vos credo latet, quomodo oſtendentibus Chriſto diſcipulis ſtructuram templi, dixit ille ad eos, Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, nõ relinquetur hic lapis ſuper lapidẽ, qui non deſtruatur. Quæret aũt non abs re quiſpiã, quid hic de chriſtianis actum ſit, quorũ vtique multi per apoſtolos & diſcipulos Chriſti à Iudaiſmo conuerſi ſunt, ſicut & Lucas de octo milib⁹ ſcribit. Reſpõdetur, Chriſtianos in hac anguſtia & perſequutione nõ eſſe deprehenſos. Refert enim Euſebius chriſtianos, qui tunc erãt Ieroſolymis, admonitos eſſe diuinitus, vt ſecederẽt vltra Iordanẽ in ciuitatẽ Pellã, vt cùm ſeceſſiſſent ex vrbe boni, De⁹ peccatricẽ ciuitatẽ magis puniret. Ioſephus etiã ſcribit, quòd quũ in nocte Pentecoſtes ſacerdotes ingreſſi eſſent templũ ad cultũ Dei peragendũ, primum audierũt ſonitum, deinde vocẽ dicentẽ, Migremus hinc. Præterea Ieſus quidam filius Ananiæ agricola, quatuor annis ante excidiũ continuè clamauit per vniuerſam ciuitatẽ, Vox ab ortu, vox ab occaſu, vox à quatuor ventis, vox in Hieruſalẽ, vox in tẽplo, vox in omnẽ populũ, væ, væ, væ Hieruſalẽ. Sicq; clamauit ille cõtinuè, & in magnis feſtiuitatibus maximè, ſine vlla raucedine vocis. Quumq; in obſidiõe ſuper murũ circũiens clamaret aſſiduò, Væ ciuitati, væ tẽplo, væ populo, & ad extremũ diceret, Væ mihi, lapide ictus occubuit. 3 Multa poſſent hic de immẽſis ęrũnis huius excidii dici, niſi nimis longũ id foret: & tamẽ ſub breuitate vide. de fame, ſicut & Euſeb. fecit, potiora tranſcurrere, reliquaſq; belli & cõflictus mutui miſerias miſſas facere, vnde cognoſcatis quantũ ſcel⁹ ſit & peccatum occidiſſe Chriſtũ, quamobrem meritò tãto ſupplicio punit illud Deus. Diuitibus, inquit Ioſephus, nihil intererat ſiue viuerent ſiue occiderentur. ſi enim viuebant, accuſabantur pro iis, qui defectionem meditarentur & pararent ad Romanos, vnde occaſio dabatur illis, bona omnia auferẽ

Matt.24 · *Act.24.* · *Lib.3. c.3* · *Li.3 c.4.* · *Ioſ.lib.3.*

di. Quumq; iam nullibi palã eſſent frumenta,milites irruptionem faciebant in ædes diuitum : & ſi quid inueniebãt, rapiebant ſtatim:ſi nihil,tamẽ affligebãt homines,quaſi qui abſcondiſſent ea ne cõmunicarẽt aliis,clamabãt ipſos tamdiu ſine cibo viuere nõ poſſe. Nonnulli omnẽ ſubſtantiam ſuã expendebãt pro vno modio frumenti:ſeq; concludebãt priuatim in penetralia ædiũ, & quod habebant, veluti furtiuũ comedebãt ſemicoctũ. Miſerabilis omnino hæc rerum omniũ facies erat & aſpectu infœlices eſcæ: quiſquis enim potentior erat & paulò robuſtior, cibũ rapiebat vbicunque inuenerat.nulla hic verecundia,reuerentia nulla fuit,vxores maritis,liberi parentibus, ipſæq; adeò matres filiis ſuis eſcam abripiebant ex ore,ita vt liberi in conſpectu parẽtis conciderent moribundi. Quid quòd nemini facilè licebat priuatim manducare?quoniã quaſcunq; fores cernebãt latrones clauſas,eas effringebãt: & irruentes quærebãt cibũ, inuentumq; vi arripiebãt:neque in hoc ſenibus parcebatur neque mulieribus. Milites inſuper negantes ipſis hominibꝰ cibũ,præacutis & validis acubus pungebãt loca genitaliũ, vt extorquerẽt eſcam. Quòd ſi qs magno vitæ periculo extra vrbem clã perueniſſet,decerptisque oleribus vix hoſtiũ manus euaſiſſet,& rurſus veniſſet in vrbem,quicquid ingenti diſcrimine vix tandem abripuit, id omne ei rurſus auferebatur. Vſqueadeo etiã inualuit fames, vt vndiq; plateæ oẽs plenæ eſſent cadaueribus mulierũ & infantũ atq; puerorũ.ſenes quoq; expirabãt palã in plateis,iuuenes vix ſufficiebant iam figendis greſſibus, ita exhauſtis viribus erãt. Qui etiã robuſtiſſimi ſibi videbãtur, & bene adhuc viuere, itidẽ nõ ſufficiebant,deficiente iam libitina ſepeliendis iis qui ſibi erãt chariſſimi. in quo etiã opere multi intẽti,dum cadauera ſuorũ congerũt,moriũtur:quidã in ipſa via cadauer aliquod ſublatum vix humeris ferentes,corruebãt ante mortui,quàm terrã contingerẽt. Quid multa? lachrymis erant omnia plena,plena omnia mœroribus,quãdo nihil vndique erat,niſi ipſiſſima mortis imago. Crudeliores erãt in hoc ſpectaculo latrones. ſiquidẽ & monumẽta luſtrabãt, & cadauera ſpoliabãt, quædã etiã ſemimortua occidebãt penitꝰ,gladios ſuos hoc modo experiẽtes. Erãt hic qui occidi ſe poſtulãtes,ĩpetrare nõ poterãt. Multa quoq; mortuorũ cadauera ꝓiiciebãt extra vrbẽ,ita vt iſtis implerẽt foſſas: cuiꝰ

Miſeranda Hieroſolymorũ obſeſſio et expugnatio.

tragœdiæ miſertus Titus ipſe imperator, ſublatis in cœlũ oculis, dicebat cũ gemitu, Teſtẽ te inuoco Deus, quòd non eſt hoc opus meũ. Ad extremum tanta erat fames, vt in tota vndiq; ciuitate de cibis contentio eſſet, emortua iam innumerabili hoim multitudine præ fame, adeò vt Mãnetus Iudæus quidã, qui Romanis ſe dedidit, dixerit à decimo quarto Aprilis vſq; ad primũ Iulij, elata per portã cadauera hominũ centũ quindecim milia & octoginta. Verũ deinceps qui reliqui ſuperfuerunt nobiles, retulerunt vltra ſexies cẽtena milia elata eſſe extra portã, præter eos qui aliàs mortui fuerãt. Vrgebãtur inſuper quæ vix fas eſt loqui aut credere, homines manducare coriũ, calceos, pelles, fœnũ quoque & iis multo deteriora non abhorrebant. Ioſephus quoque ſcribit quoddã inauditum & inhumanũ. Mulier quædã nomine Maria, filia Eleazari, diues & nobilis, nata ex vrbe Bathecor citra Iordanẽ, ea quoque Hieroſolymã cõfugerat hanc fœlicẽ obſidionẽ, fameq; præualeſcẽte, cùm quid coquebat, irruẽtes milites ei auferebãt, qua re cõmota & per cita furore, ad facinus vrgebatur, quod & ipſa auerſatur natura: & ſi vera ſunt quæ referũt veteres, ſol quondã hic ipſe, qui omnia videt, videre exhorruit. Lactentẽ adhuc habebat infantulum, eum elatum ad oculos ecce inclamat: O infœliciſſime matris filiole, multo infœlicior, cuinã te ſeruabo in tãto bellorũ impetu, in fame & ſeditionibus? Quòd ſi te ſino viuere, ecce ſeruus Romanorũ efficeris, nunc autem fames præuenit ſeruitutẽ. Ad hæc qui ſeditionesmouent in ciuitate, magis furioſi ſunt quàm ipſi hoſtes, mihi itaque cibus eris, ne aliis eſca fias, vt ſeditioſis iſtis furorẽ augeas, vt nos fabulã facias vniuerſo generi humano. Simulq; cum iis verbis filium illum ſuũ interemit, alteramq; corpuſculi partem coxit, alteram abſcõditam ſeruauit. Interea dũ hæc fiunt, ecce milites accurrunt, nidorem ſequuti, mulierem increpant, & minantur mortem, niſi proponeret quod eſui parasſet. Et ſtatim reſpondit illa, ſe bonã partem eis ſeruaſſe, atque cũ hoc reliquam pueri partẽ propoſuit. qua viſa, exhorruerũt ſubitò, & velut obſtupuerunt. Mater autẽ ſubiũxit, Verè hic filius erat meus: de iis ipſis carnib⁹ egomet mãducaui, & vos itaq; comedite. Quid horretis? quid veremini? Verũ ipſi cum tremore & horrore abierũt. Numerũ omnium occiſorũ facit ille vndecies centena milia. Captiuorũ

Li.6.c.11

Mortui.

7.Ca.6.

Mulier prolẽ comedit.

Captiui mortui. autem infrà annos ſeptẽdecim, ſupra nonaginta milia: & innumerabilis multitudo adhuc extitit eorum, qui partim venditi, partim ad metalla ſunt cõdẽnati. Hæc, hæc nimirũ ſunt illa ſpectacula dilectiſſimi, quæ hic Chriſtus deplorauit ſimul & prædixit. Neq; abſimile eſt, quòd alibi dixit a-
Luc. 28. pud Lucam, Cũ autem videritis circundari ab exercitu Ieruſalem, tunc ſcitote quia appropinquauit deſolatio eius: tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes: & qui in medio eius, diſcedant: & qui in regionibus, non intrent in eam: quia dies vltionis hi ſunt, vt impleantur omnia quæ ſcripta eſſent. Væ autem prægnãtibus & nutrientibus in illis diebus. erit enim preſſura magna ſuper terram, & ira populo huic. Et cadent in ore gladij, & captiui ducentur in omnes gentes, & Ieruſalem calcabitur à Gentibus, donec impleantur tempora nationum. Nos iam rogemus dominũ, ne peccata noſtra viſitet in acerbitate virgæ, ſed gratiam nobis ſuam concedat, vt pœnitẽtiam agentes de peccatis noſtris, vitam conſequi mereamur æternam, Amen.

HOMILIA III.

Dominus hoc euangelio prædixit horrendũ & miſerabile magnificæ præclaræq; vrbis Ieroſolymæ excidium: neq; id ſolo verbo, ſed externo etiã ſigno, quia lachrymis in hoc profuſis. Rationes autem tantæ cladis non in vna vrbe tantũ ſed & vniuerſa regione deuaſtata quoq; indicauit hic dñs, dicens: eo quòd nõ cognoueris tẽpus viſitationis tuæ. Vbi loquitur de ſuo tempore, quo iam venerat ipſe viſitare eos, ſicut ait Zacharias, Per viſce-
Lucæ. 1. ra miſericordiæ dei noſtri, in quibus viſitauit nos oriens ex alto. Atq; hæc ipſa iam erat plenitudo tẽporis, quãdo miſit
Gala. 4. deus filium ſuũ in mundum, tempus illud beneplaciti, vt ait
Pſal. 62. Dauid, quod etiã manifeſtè & apertè adeò prædictum eis fuerat, vt tergiuerſari non poſſent, ita prophetæ omnes aduentũ Meſſiæ præcinuerant, ita ſignũ certum eius temporis
Gene. 49. oſtenderat patriarcha Iacob, ita Daniel etiam annos cõnu-
Danie. 6. merauerat, vnde facilè tẽpus huius viſitationis cognoſcere potuiſſent. Verùm adeò iſti erant inuidia, odio, ſuperbia & auaritia obcæcati, vt illi nec cognoſcerẽt, neq; intelligerẽt. Quamobrem loquutus eſt dominus quoque ad eos, Hypo-
Lucæ. 12. critæ, faciem cœli & terræ noſtis probare, hoc autem tempus quomodo non probatis? Quid autem & à vobis ipſis

non iudicatis quod iuſtum eſt?Atque hoc eſt,quod per prophetam cóqueritur,dicés,Miluusin cœlo cognouit tempus aductus ſui,turtur ſimiliter,hirundo & ciconia,populus autem meus nó cognouit iudicium domini.Quia itaq; grauiter peccarút iſti in domino,graui ſupplicio affecti ſunt,ita vt nunquã tanta plagarum omniũ multitudo venerit ſuper eos,imò nec alibi quoq; ſuper aliquem vniuerſi mũdi populum,iam indè à conditi orbis exordio.Hinc diſcendum nobis eſt,quòd quanuis hominum miſeriæ,fragilitas,ſupplicia etiam & damna ex naturalibus interdũ cauſis proueniant, vnde & naturæ domin⁹ cõmendatur: neque id propter peccata fit,cuius rei apertũ teſtimonium ipſa nobis Chriſti verba exhibent, quando interrogabant eum diſcipuli de cæco nato,ipſe ne peccaſſet an parẽtes eius, reſpõdet ille neque cæcũ neque parenttes eius peccaſſe,ſed vt manifeſtetur gloria dei in eo.Tamen nonnũquã etiam hoc permittit dominus ad bonũ hominis alicuius, vt ſic ille abſtineat à peccatis,vitamq́ue ſuã emẽdet.Sic permiſit ſtimulo carnis vexari Paulum,ne reuelationũ magnitudine elatus ſuperbiret.Sic populos aliquot reliquos permiſit deus, qui aducrſarentur Iudæis,quo experiri ille voluit,num Iudæi ſeruarent mãdata ſua.Sic multi infirmitatibus corripiũtur in bonum,qui ſi ſani permanerent,damnari poterant in peccatis ſuis.Multi pauperes fiunt,aliâs in diuitiis perituri.Plerique ante tẽpus moriuntur,qui ſi ſuperſtites manerent,vitam viuerent perditã,& damnarẽtur. Quapropter nemo nimirũ dolere debet de morte filiorum ſuorum,quoniã ſic ait Sapiẽs,Raptus eſt,ne malitia mutaret intellectũ eius,aut ne fictio deciperet animã illi⁹.Multos in prima infantia deus vocat ad gloriã,qui ſi vixiſſent,& gratia dei excidiſſent & gloria.Neque eſt tamẽ,quòd paruulis ſimiles habeãtur exequiæ, vt iis qui matura moriuntur ætate,quoniã ampliori interceſſione nõ egent,ſed vt gratiæ agãtur deo,qui animas eorũ æterna felicitate donauit,in quo nemini dubiũ eſſe debet.Fit quoque vt permittat deus aduerſitatibus aliquẽ vexari, ad probãdũ eum & meritum ipſius augẽdum,ſicut Iob omni miſeriæ & infelicitatis genere circundatus fuit in bonis ſuis, in liberis,in ipſo quoque corpore ſuo, quæ omnia meritum ipſius maximum fecere. Atque hoc modo Raphaël Thobiæ dixit,opus fuiſſe ad hoc,vt acceptus fieret domino deo, qua-

Iere.18. *Ioan.6.* *2.Cor.12* *Iudic.3.* *Sap.4.* *Iob.1.* *Thob.12.* *Act.14.*

tenus tentatio eum probaret. Ita Paulus per multas ait tri-
Heb. 12. bulationes ingrediendũ nobis eſſe regnũ cœlorũ.Idq; Deus
1.*Cor.* 11 ex mera dilectione facit,quũ quẽ diligit caſtigat,& flagel-
lat omnẽ filiũ quẽ ſuſcipit,ſicq; quãdo iudicamur,& à domi
no corripimur,non cũ hoc mundo condẽnamur. Atque de
huiuſmodi caſtigatione,quæ homini in bonũ cedit,hic non
loquimur. 2 Neque raro autẽ ex peccato venit huiuſmodi
pœna & tribulatio, idque in totis prouinciis,in oppidis,in
priuatis hominibus.Eius rei tota vndiq; ſcriptura plena eſt
teſtimoniis.Et mitto hic, quomodo ſæpius in veteri teſta-
mento grauiter interminatus eſt dñs Iudæis ſupplicia ma-
gna nõ ſeruãtibus mãdata ſua,vt in libro Iudicum & alibi.
*Gene.*3. Exordiamur autẽ ab homine primo, & ecce illum videmus
*Gene.*4. propter peccatũ eſſe è paradiſo expulſum.Filius eius Cain,
profugus factus eſt & tremulus per omnẽ vitã ex fratrici-
Gene. 7. dio. Vniuerſum quoq; mundũ aquis diluuij perdidit Deus
Gene. 11. propter peccatũ,exceptis Noe & qui cũ illo erãt.Peccatum
quoque cauſa vnica fuit diuiſionis linguarũ in ędificatione
turris Babylonicæ. Atque ſic deinceps vſque ad excidium
Hieroſolymæ, quod etiã factũ eſt propter iſtud ingẽs pec-
catum crucifixi & occiſi filij Dei.O domine Deus, quando
noſtra quoque peccata maxima ſunt, clemens & propitius
nos conuerte: neque flagellis nos viſita iracundiæ tuæ ſicut
interminatus es in lege,gentes quas eiiciam ante conſpectũ
*Leui.*18. veſtrum & quibus polluta eſt terra,cuius ego ſcelera viſita-
Pſal. 88. bo,vt euomat habitatores ſuos. Et iterũ per os Dauidis,Viſi
tabo in virga iniquitates eorũ, & in verberib⁹ peccata eo-
rum.Sic Moyſes increpauit Iudæos,Quare vos tranſgredi-
*Iob.*4. mini verbum Dei, quod vobis bene non ſuccedet? Sic Iob
quoque dixit,Recordare obſecro te,quis enim vnquam in-
nocens periit?aut quando recti deleti ſunt?Quin potius vi-
di eos,qui operãtur iniquitatẽ,& ſeminant dolores, & me-
tunt eos,flante Deo periiſſe.Non ignorabãt hoc Iudæi,quã
do ex captiuitate Babylonica liberati,redibãt in terrã ſuã,
atque hoc modo quicquid obuenit nobis,propter opera no-
ſtra mala fit nobis. Vos itaq; chariſſimi videte ne peccetis.
quòd ſi autẽ peccaueritis,ſtatim declinate per pœnitẽtiam.
aliâs enim impunè vobis non licebit peccare,niſi ipſi pecca
ta veſtra corripiatis per pœnitentiã:quoniã peccatores cõ-
uertẽtur in infernũ,omnes gentes, quæ obliuiſcuntur Deũ

inquit Dauid,& iterũ in alio pſalmo,Retribuet eis iniqui- *Pſal.9.*
tatẽ eorũ,& malitia ſua diſperget illos domin⁹ Deus noſter.
Pluet ſuper peccatores laqueos, ignis,ſulphur,ſpiritus procellarũ pars calicis eorum.Quoniã iuſtus dominus & iuſtitias dilexit,æquitatem vidit vultus eius.Petrus etiam, Vultus inquit,domini eſt ſuper faciẽtes mala,vt perdat de terra memoriam eorum. Quid autẽ ſingula conquirimus,quãdo plena eſt omnis vndiq; ſcriptura,quòd Deus affligit malos & punit? Vóſque adeò ne dubitetis, quin ille non feret impuuè Neochriſtianis tantas blaſphemias, niſi per pœnitentiã deleuerint,quod faxit Deus, Amen. 3 Sed cogitaret aliquis intra ſe, Primum,quomodo cõueniat quòd nos diximus Hieroſolymam dirutam eſſe propter peccatum interẽpti filij Dei, cum eo quod Ioſephus refert Romanos expeditionem illam mouiſſe aduerſus Iudęos ob eorum inobediẽtiam & contumaciam,atque defectionem à regno Romanorũ,ſicut apertè teſtatur oratio Agrippæ ad Iudæos. Deinde, quum deuaſtatio hæc quadrageſimo demũ anno poſt Chriſti paſſionem ſit facta,bona vtique pars eorũ,qui Chriſtum crucifixerãt,iam interierat demortua. Ad ſuperius illud reſpondeo.quanuis Romani id omne ob ſuum commodum fecerint,ſupremus tamẽ ille dominus omnium,totiúſque mundi moderator, pro ſua voluntate diſpoſuit ex alia cauſa:ſicuti quum Nabuchodonoſor magna dominandi libidine ductus, Iudæos captiuos abduceret in Babyloniam, non aliud conſiderabat,quàm vt ampliſſimã acquireret poteſtatẽ. Et tamen Deus in hoc diuerſa ratione vſus,Iudæis commeritam infligebat pœnam:ad eam exercendam cõcitauit Nabuchodonoſorem,tanquam inſtrumentum. organum & virgam furoris ſui. Quãuis quũ iam ſatis virga vſus eſt dominus,ipſam quoque proiicit in ignem,id quod teſtatur apertè per Eſaiam: Væ Aſſur,virga furoris mei & baculus ipſe eſt,in manu eius indignatio mea. Ad gentem fallacem mittam eum,& contra populum furoris mei,mandabo illi vt auferat ſpolia,& diripiat prædam, & ponat illum in conculcationem,quaſi lutum platearum. ipſe autem non ſic arbitrabitur. Et ita deinceps, Erit cùm impleuerit dominus cuncta opera ſua in monte Sion & in Hieruſalem, viſitabo ſuper fructum magnifici cordis regis Aſſur. Ecce quomodo per virgã Aſſur affligit Iudæos Deus,quanuis Aſſur aliã ob

Pſal.93. *Pſal. 10.* *1Pet.3.* *Cur Iudæis bellũ motũ.* *Li.2.c.16* *Punit deus alia cauſa quã homo.* *Eſa.10.*

cauſam perſequebatur eos,ideoque deus tandẽ Aſſur etiam
Sop. 2. affligit,vt inquit Sophonias,Extẽdet manũ ſuã ſuper aquilonem,& perdet Aſſur.Sic iam turca nobis Aſſur,deo autẽ virga eſt,qua affligitur Chriſtianitas,ſic tamen,vt denique
Eze. 21. etiã virga præcipitetur in ignẽ,vt ait Ezechiël,Mucro mucro,euagina te ad occidendum:reuertere ad vaginam tuã, in loco in quo creatus es, in terra natiuitatis tuæ iudicabo te & effundã ſuper te indignationẽ meã,in igne furoris mei ſufflabo in te.Ita hic quãuis Romani diuerſa ratione ducti ſunt,deus tamen illis pro virga vſus eſt furoris ſui. id quod nunc quoq; videmus euenire quotidie,vt deus nõnullos affligat per malum quẽpiam,ſed & hunc tandẽ finit interire. Ad alterã quæſtionẽ reſpondemus,verũ eſſe,bonam partem eorũ qui Chriſtũ occiderant,fuiſſe demortuã,ſed tamen dicimus aliquãdo deũ velocem eſſe ad affligendũ : ſicut fecit
Pſal. 77. in deſerto,vbi adhuc eſcæ eorũ erãt in ore ipſorũ,& ira dei aſcẽdit ſuper eos,atq; occidit pingues eorũ,& electos Iſraël impediuit.Aliâs quoq; differt vindictã.ſic veteres dicebant
Valerius. deum pedes habere laneos,ſic Valerius inquit,lento quidẽ gradu ad vindictã ſui diuina procedit ira,ſed tamen tarditatẽ ſupplicij grauitate cõpenſat.Quo lõgius enim differt, hoc grauius punit dominus.longanimis tamen eſt & multũ miſericors,ſæpe diutiſſimè expectans,an quis conuertatur.
*Pſal.*102. ait Dauid,Miſerator & miſericors dominus, longanimis & multũ miſericors,non fecit nobiſcũ ſecũdum peccata noſtra,neq; ſecundũ iniquitates noſtras retribuit nobis.Atque
Rom. 2. hoc eſt quod Paulus inquit, An diuitias bonitatis dei & patientiæ,& longanimitatis contẽnis,ignorans quoniã benignitas dei ad pœnitentiã te adducit? ſecũdum autem duritiam tuã & impœnitens cor,theſaurizas tibi irã in die iræ.
Eſa. 30. idipſum & propheta cognouit, quũ diceret; Ideò expectat
Exo. 20. dominus,vt miſereatur veſtri.Vbicũq; ergo emẽdatio nulla eſt,iniquitatẽ patrum viſitat dominus in tertiã aut quartam generationẽ. Et ſic quando liberi iniquitatẽ patrũ parentumq; ſuorum velut hæreditariã ſibi attrahunt & vſurpant,atq; nõnunquã maioribus ſuis fiunt deteriores,non aliud eos manet ſuppliciũ,quàm quo hinc Iudæi ſunt affecti: in quibus tamen vſqueadeò nihil profectum eſt,vt in hunc vſque diem non deſinant exacerbatum ferre odium aduerſus Chriſtianos, quod iam olim conceperunt in Chriſtum

dum crucifigerēt illum. idipſum enim perpetuò deinde ex- *Act.5.*
acuerunt velut gladiū acutum aduerſus omnia Chriſti mē- *Act.7.*
bra. Petrū enim & Ioānem virgis ceciderunt. Stephanū la- *Act.12.*
pidarunt, fratrem domini Iacobū gladio occiderunt. rurſus *Act.14.*
Petrū vinxerunt, Paulū lapidibus obrutū pro mortuo extra *2.Cor.11.*
portas pertraxerunt, ſæpius virgis ceciderunt, neq; ſemel mortē intentarunt. Vſqueadeò Chriſtum totum per ſingula membra interficere ſemper conati ſunt, ſubinde ſuis exemplis maiorū ſuorū facinora pro bonis approbantes, qui Chriſtū habuiſſent, & ipſum quoq; crucifixiſſent. Vt iam meritò deſinamus mirari, ſi pœna crucifixi Chriſti ſuper filios crucifigentiū peruenerit, iuxta illud quod petierant clami-
tantes, Sanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros. Quid *Ioan.19.*
quod ab ipſo Chriſto erudimur, deuaſtationē hanc non tantūfuiſſe vindictā ſuper ſanguinē Chriſti, ſed & propter ſan *Mat.23.*
guinem omniū, tum prophetarum, tum Chriſtianorum, qui occiſi ſunt à Iudæis? Ita enim ait dominus, Genimina viperarū, quomodo fugietis à iudicio gehennæ? Ideo dico vobis, ecce ego mitto ad vos prophetas, & ſapientes & ſcribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatē, vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terrā, à ſanguine Abel iuſti, vſq; ad ſanguinē Zachariæ filij Barachiæ, quē occidiſtis inter templū & altare. Amen dico vobis, Veniēt hæc omnia ſuper generationē iſtam. Hieruſalē, Hieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt, quoties volui congregare filios tuos, quēadmodū gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti? Sumāt hinc neochriſtiani exemplū ſibi, vt maximè nō ſtatim in foribus blaſphemiarū ſuarum ſit ſuppliciū, dominū expectare pœnitentiā eorum: quam ſi acturi non ſunt, ſciāt quoniā blaſphemias tantas tamq; dira ſacrilegia vindicabit Deus in quartā generationē in filios filiorū. ſiquidem vel ii tandē exoluent interitu ſuo calices direptos, & alia bona eccleſię.

4 Ingreſſus deinceps dominus in templū, eiecit ementes & vendentes. ait Gregorius, Qui narrauit mala ventu- *Gregor.*
ra, & protinus templum ingreſſus eſt, vt de illo ementes & vendentes eiiceret, profectò innotuit, quia ruina populi maximè ex culpa ſacerdotum fuit, hoc ſiquidem deſignauit, vnde origo & cauſa ſit tantę vaſtationis: neque id olim tan

tum factum eſt, etiamnum hodie videm⁹ malos ſacerdotes & falſos prædicatores ſeducere vulgum, tantâſq; nunc mouere ſeditiones & diſcordias moliri per vniuerſam Germaniam. Ingreſſus, inquã, eſt dominus templũ, id quod nunc quoq; decet Chriſtianos bonos, vt cũ aliquo proficiſcuntur, primùm ſtatim ingrediantur templum, iuxta illud Dauidis, Adorabo ad templum ſanctum tuum. Reliqua de templo &

Parte 3. orationibus in eo habẽdis, dicturi ſumus in homiliis de dedicatione templi. Quod autẽ ad ipſam pertinet hiſtoriã, in-

Hieron. ſuper Mat. 21. quit Hieronymus, Quod accidebat plerunq;, vt qui de longe venerant, nõ haberent victimas, excogitauerũt igitur ſacerdotes, quomodo prædam de populo facerent: & omnia animalia quibus opus erat ad ſacrificia, vendebant non habentibus, vt ipſi rurſus empta reciperent: & quia multi nõ habebant vnde emerent, nũmularios, qui mutuam ſub cõditione darent pecuniã: & quia lege cautum erat, ne vſuras acciperent, excogitauerunt aliam technã: & pro nummulariis poſuerũt colybiſtas, quod varia tragemata & munuſcula fructuũ loco vſurarum reciperent, quanuis idipſum pro-

Hier 22. hibitum quoq; erat, dicente per Prophetã domino, Vſuram & ſuperabundantiam non accipietis. Viſa itaq; & perſpecta eorum auaritia, dominus iſtam hominum confuſaneam turbam è templo eiecit, atque prophetico illo dicto corripuit, Domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis

Hieron. eam ſpelũcam latronum. Latro (inquit Hieronymus) eſt, & templũ Dei in ſpeluncam conuertit latronum, qui lucra de religione ſectatur: cultúſq; eius, nõ tã cultus Dei, quàm ne-

Ioan. 1. gociationis occaſio eſt. Sunt qui putant eos pauperibus pecuniam mutaſſe ad pignora, quæ quum illi non eſſent ſoluendo, exiguo pretio ſibi attraxerunt. Et hoc quidem dominus fecit bis: ſemel primo prædicationis ſuæ anno, deinde vltimo anno in ipſa die Palmarũ, quæ quinta erat ante paſ-

Mat. 21. ſionem ſuam & mortem, ſicut Matthæus, Marcus & Lucas

Marc. 11 commemorant. Chryſoſtomus multum hic conqueritur de

Chryſo. Chriſtianis, è quorũ templis putat magis operæprecium eſſe vt expellat Chriſtus ementes & vendentes, quàm ex iſta ſynagoga Iudæorum. qua de re dici quidem poſſent permulta, ſi modò adeſſent qui faciunt talia, hoc eſt, Simoniaci, Giezitæ, Curtiſani in dolo verſati, de bonis non loquimur. Exhibuit autẽ hic Chriſtus maieſtatẽ ſuam, exhibuit & om

nipotentiam,quando inermis ipſe tantam hominum multitudinem eiecit ex templo. Atq; ideo dicunt doctores fulgidum quendam radium exiiſſe è facie ipſius,& Iudæos exterruiſſe,ſicut in monte Oliueti corruerunt ante eum, nec potuerunt aſpicere eum,neq; tangere,niſi prius ille permitteret. Addit hic dictum Prophetæ,Domus mea,domus orationis eſt. In oratorio,inquit Auguſtinus,nemo aliud agat niſi ad quod factum eſt,vnde & nomen accepit. Non ſunt ex tēplis facienda horrea,aut quod fœdius eſt ſtabula, ſiue quicquam profanum. Dices,quid hoc eſt,quòd hic dominus ſubitò adeò facto ipſo corripuit iſtos, neque prius verbis cōpellauit & reprehēdit,vt ſic tandem nolentes mandato ſuo obſequi,puniret acerbius? Reſpōdeo ſanè quòd eum qui antea certus eſt,nec admoneri opus eſt, neq, reddi certiorem. Quando igitur Iudęi multis modis in ſacris literis edocti erant mercimonia non exercere in templo, deinde huiuſmodi quoque lucrum nō quærere ex ſacrificiis, decebat vt qui ſcripturæ nolebant credere,à domino palā ipſo opere corriperentur. Sic enim ait Hieremias, Nunquid ſpelunca latronum facta eſt domus iſta, in qua inuocatum eſt nomen meū in oculis veſtris? Ego,ego ſum,dicit dominus,ego vidi, inquit Oſeas, in domo Iſraël horrēdum, ibi fornicationes Ephraim,ibi rapinæ & vſuræ,vnde perueniunt diuitiæ affluētes. Sed & Zacharias dicit,non erit mercator vltra in domo domini,atque in multis aliis locis. Ad finem habet euangelium hoc noſtrum, quotidie dominū docuiſſe in templo: vbi cernere eſt,quòd quanuis obſtinati plerique erant Iudęi, multi tamen ex iis boni erant & pij, audientes verbum domini, cùm nondum erant hic feſta Paſchalia, atq; ij multis Chriſtianis multò fuerant meliores,qui etiam feſtis diebus non audiunt conciones ſacras,ad quas etſi acceſſerint, aufugiunt ſtatim,neque præſtolantur finem. Nos iam communibus votis oremus dominum pro omnibus, Amen.

Auguſt.

Reg. cum qui cert. de reg. iuris lib. 6.

Hier. 7.

Oſeæ 6.

Zach. vl.

DOMINICA XII. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM LVCAE XVIII.

Sup.2. Act.3. IN illo tempore, dixit Ieſus ad quoſdam qui in ſe confidebant tanquam iuſti, & aſpernabantur cæteros, parabolam iſtam, dicēs: Duo homines aſcendebant in templū vt orarent, vnus Phariſæus & alter Publicanus. Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat, Deus, gratias ago tibi quia non ſum ſicut cæteri hominum, raptores, iniuſti, adulteri, velut etiam hic Publicanus. Ieiuno bis in ſabbato, decimas do *Eccl.5. Sup.15.* omnium quæ poßideo. Et Publicanus à longe ſtans, nolebat nec oculos ad cœlum leuare, ſed percutiebat pectus ſuum, dicens, Deus propitius eſto mihi peccatori. Dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo. *Mat.33.* Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

HOMILIA I.

LEctio hæc ſancti euangelij fratres inuitat nos ad orandum & credendum, & non de nobis, ſed de domino præſumendum. Quanuis enim opus bonū & præclarum eſt oratio in vniuerſum loquendo, tamen ea *Auguſt.* quoque vana eſt, ſi non adſit tum humilitas, tum fiducia magna miſericordiæ Dei. Atque ideo euangelium illud ſpeculum quoddam eſſe debet omnibus chriſtianis, vt ſic orationē ſuam aliaq; opera bona quæ faciūt, omnia faciant ea forma, vt ſint Deo accepta. *Eccle.10* Dixit, inquit Lucas, dn̄s ad quoſdā qui in ſe confidebant tanq̄ iuſti, & aſpernabantur cæteros, parabolā iſtam. Et ſi omnis ſuperbia Deo pariter atq; hominibus execrabilis ſit, tn̄ adhuc non odioſior tantū, ſed & ſceleſtior eſt illa, qua quis opera bona ſibi adrogat, nō domino adſcribit & fert accepta. Quid em̄ hoc aliud eſt, q̄ ipſum negare Deū? atq; ideo mederi volens dn̄s iſti ſiue philautiæ ſiue fiduciæ ſui, parabolam hāc in mediū propoſuit, ſimulq;

docuit,quòd quanuis iuſtitia facit hominem appropinquare deo, tamen vbi primũ ingerere ſe cœperit ſuperbia, ſtatim deiicit hominem & proſternit. Sicut ergo ante huius euãge lii principiũ ad orationis perſeuerantiã exhortatus eſt, dicens,Oportet ſemper orare,& nõ deficere:ita hic docet nõ ſolũ orandum eſſe multũ,ſed & humiliter,quoniã nõ verba à deo examinantur, ait Beda,ſed opera, quorũ omniũ velut domina humilitas eſt. Atque hoc illud eſt quod hac parabo la dominus edocuit aduerſus eos, qui in ſe confidebant, & alios præ ſe contẽnebant hypocritæ: quos ait Paulus ignorare iuſtitiã dei, propriamq́; ſuã adſtruere, & ideo iuſtitiæ dei nõ eſſe ſubiectos. De hac ipſa fiducia ſui multa diximus in homiliis de præparatione ad ſacramentum,ſed tamen vt hic quoq; nonnihil dicamus, nemo in ſeipſum cõfidere debet tanquam iuſtum, ſicut fecerunt, quos hic corripuit dominus, Quin potius vbi oĩa quæ præcepta ſunt nobis perfecerimus,dicamus quia ſerui inutiles ſumus. Atq; hoc illud eſt quod vulgo dicimus, Quod bonũ eſt fac,adhuc tamen metue. ſic Paulus quanuis nil ſe ſibi conſcium dicebat,addidit tamen,non ideo ſe ſtatim eſſe iuſtificatum. Atq; ad hoc vel maximè moueat hominem,quòd quicquid id eſt boni quod facit,ex ſe nõ habet,ſed ex gratia dei dicente Paulo, Quid habes quod nõ accepiſti? Verè enim omne bonũ à deo eſt, vt etiã teſtatur eccleſia dũ orat,Deus, cuius eſt totum quod eſt optimũ. Quando igitur omnis noſtra probitas à deo eſt, ne gloriemur,neq; efferamur ob eam. Quid quod hæc ipſa quoq; quam habemus,iuſtitia nec munda eſt ſatis,nec integra,ſed inſtar pãni menſtruatæ mulieris? Vſqueadeo ſe ingerunt vndiq; muſcæ Aegyptiacæ,vt vix tanto ſerio atque libertate facias quicquã, quo non vel ambitio inſerat ſe vel huiuſmodi quoddã. Ad hæc qui bonus eſt,eum quoq; timere oportet ne cadat,omnemq́; iuſtitiã ſuã amittat. Qui ſtat, inquit Paulus,videat ne cadat. Idem adeò Iob etiã de angelis dei affirmat,dicẽs,Ecce qui ſeruiunt ei,nõ ſunt ſtabiles, & in angelis ſuis reperit prauitatẽ: quantò magis ij qui habitant domos luteas,conſumentur velut à tinea? hoc eſt, Si labũtur angeli,quãto potius homines quoq; multa carnis debilitate oppreſſi,errãt & cadũt? Accedit iis,quòd nemo ſcit iuſtus ne corã deo ſit an nõ,ſicut iam ex Paulo audiuimus,& clarè dicit Sapiens,Nemo ſcit,odio ne,an amore ſit dignus.

Beda. *Rom.10.* *Luc.17* *Luc.17* *1.Cor.4* *Ibidem.* *Eſa.64* *1.Cor.10* *Iob.4* *Eccle.9*

Pſal. 18. Quamobrẽ Dauid quoq; orauit dominum, Ab occultis meis
Gregor. munda me. Et ſic etiã Grego. dicit, Quòd ſi ſciẽter trãſgredimur, & ſic noxam non effugimus, quid periculi metuendũ nobis in iis quæ ignorantes delinquimus? Atque iis ferè de cauſis magna hæc fuit ſtultitia, quòd tantum ſuæ probitati tribuerunt, meritoque ob id ſunt à domino reprehenſi.

2 Duo homines aſcenderunt in tẽplum. Quo ad literam, oportebat ſanè Iudæos aſcendere in tẽplum illud nobiliſſimum Salomonis, extructũ in ſuprema vrbis parte, in mõte,
2. Par. 3. inquã Moria, ſicut in lib. Paralip. legimus Salomonẽ ædificaſſe ibidem templum. (ſicut in dedicatione tẽpli dicetur) Vrbs autẽ ex mõte decliuis verſus vallem poſita erat: & ſic quiſquis orare volebat in tẽplo, cogebatur aſcendere. Sunt qui referre volunt hoc ad gradus illos qui erant ante tem-
Ezec. 40 plũ, ſicut Ezechiël ſcribit, quòd oportebat aſcẽdere gradus ſeptem in tẽplum, vtiq; nõ ſine ſpeciali myſterio & ſignificatione. Atque hoc quidẽ quo ad literã. Aſcẽderunt ergo in
Eſa. 56. tẽplũ, quia ſequitur, Deſcẽdit ille iuſtificatus. Addit autem
Mat. 21. & aſcenſionis cauſam huiuſmodi, vt orarẽt, nõ vt nouos rumores aucuparentur. quod faciunt, qui nouitates ſectantur. mercatores, vt mercimonia tractẽt: amatores, vt paſcãt oculos, & quòd volũt videãt: mulierculæ etiã quæ ſpectatũ veniunt, ſpectentur vt ipſæ. Orãdi cauſa adeundũ eſt tẽplũ: & tamẽ tunc quoq; periculum eſt, ne quid mali ſubrepat, ſicut
Lucæ. 19. in hoc Phariſæo audiemus. Chriſtus, inquit, Domus mea domus orationis vocabitur. Quilibet igitur domũ illã dei reuerẽter ingrediatur, exẽplo Moyſi, qui calceos quoq; exuit
Exod. 3. in loco, quo apparuit ei dominus in rubo. Phariſæus alter erat, alter munere & officio fungebatur publico, ſed eiuſmodi, quod ſine peccato exercere non poterat. De Phariſæis multa diximus in ſuperioribus homiliis. cõſtat enim eos bonam habuiſſe ſpeciẽ pietatis, ſchedulasque in fronte & manibus circũgeſtaſſe quibus inſcripta fuit lex, vt ſic illius ſemper memores, dei quoque nõ obliuiſcerẽtur. In fimbriis quoq; veſtiũ geſtabãt ſpinas, quorũ punctionibus legem in
Mat. 23. recenti habere memoria vrgerẽtur. Sic dominus dixit, Dilatant phylacteria ſua, & magnificant fimbrias. qui quidem egregius erat honeſtatis fucus, ſed ille vanus & ſordidus. homines ſe ſpirituales mentiebantur habitu & geſtu externo, ſed ipſi interim homines erãt nihili, ſicut ibidẽ dicit domi-

nus, Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritę, qa ſimiles eſtis *Mat.* 23.
ſepulchris dealbatis, quæ à foris parēt hominibus ſpecioſa,
intus verò plena ſunt oſſib⁹ mortuorū & omni ſpurcitia: ſic
& vos à foris quidē paretis hominibus iuſti, intus aūt pleni
eſtis hypocriſi & iniquitate. Id adeò ſatis patet in hoc Pha
riſæo, qui tā pōpoſè orationē ſuā incepit ſtando, quæ etiam
prima in eo ſuperbia eſt externo geſtu declarata. aliter aūt
edoctus erat à propheta dicēte, Veniēt ad te curui filij eo- *Eſa.* 60.
rū, qui humiliauerūt te, & adorabūt veſtigia pedū tuorū. Ita
enim faciebāt Iudæi, quando Moyſes nunciū referebat eis,
futurū eſſe vt deus eriperet eos ex Aegypto, quoniā ſic ha-
bet textus, Proni adorauerūt Vnde & Eſaias dicit, Adorabūt *Exod.* 4.
te prona facie in terrā. Non ſic autem Phariſæus iſte, qui ſe *Eſa.* 45.
nō inclinauit, ſuiq; ſimiles reliquit hæredes multos ſtupi-
dos & nihili homines, qui cū templum ingrediūtur, nec deū
verētur, neq; ſanctos: aut certè ſi eueniat fœliciſſimè, altero
genu leniter ad parietē inclinato, alterū diſtendunt turpi-
ter, iniquè ſanè & improbè Quoniā cùm omnes Chriſtia-
nos hoc parum aut nihil deceat, tum verò maximè nobiles
& qui ingenui volunt haberi, dedecet. Aut cur metuis in-
clinare te coram eo, qui omni honore digniſſimus eſt?

3 Sic ergo orauit ille ſecum, Gratias ago tibi deus. Secū,
inquam, orauit, hoc eſt, orauit quicquid ipſe ſecum tacitus
cogitauit, non quod inſpirauit ſpiritus domini. Nos enim
neſcimus quomodo oremus, ſpiritus autem interpellat pro
nobis gemitibus inenarrabilibus. At quis ſecum orat? quiſ-
quis ipſe ſibi placet ſuperbus & elatus, quamobrem nos ad-
monet Paulus, ne placeamus ipſi nobis, ſed vt quiſq; proxi-
mo ſuo placeat in domino ad ædificationē. Atque hoc eſt, *Rom.* 15.
quod ait Gregorius Oratio hominis ſibi placentis, nō aſcē- *Gregor.*
dit ad cœlū. Quòd autē iſte ſibi bene placuerit, teſtātur ip-
ſa eius verba. ſiqu dē ſic orauit, Deus gratias ago tibi quòd
non ſum ſicut cæteri homines. Gratiarū actio opus ſanè bo-
num & præclarum eſt, teſte Paulo, qui nos & gaudere ſem- 1. *Theſ.* 5.
per & ſine intermiſſione orare, atque in omnibus gratias a-
gere iubet, quòd hęc ſit volūtas domini & alibi ſemper etiā
nos monet gratias agere in omnibus in nomine domini Ie-
ſu Chriſti. Quòd ſi quis gratias agat ex ſuperbia & faſtu iā- *Ephe.* 5.
iam peccauit, ſicut hic reprehenditur, qui faſtuoſè orauit.
neque enim ille ſic inchoaſſe debebat orationem ſuam, ſed

Prou.18. ſicut monuit Sapiens,Iuſtus prius eſt accuſator ſui. Verùm iſte nimiũ ſibi iuſtus videbatur,quaſi qui non indigeret accuſatione ſui,ratus nihil eſſe quo adhuc haberet opus,non cõſiderãs interim egeſtatẽ,qua premebatur,ſummam. Omnis enim qui huiuſmodi eſt ingenio, attendere debet illud
Apoc.5. Ioãnis,Dicis tu quidem,diues ſum,nullo indigeo,& neſcis interim quã ſis miſer & miſerabilis,cæcus,nudus & egen⁹. Magna hæc erat iſtius inſolentia,quòd cũ tantopere gratia dei deſtitutus eſſet miſer,tã adhuc ſe iactabat,& quaſi omnibus aliis malis exiſtẽtibus vnũ ſe gloriabatur eſſe iuſtiſſimum: quæ vtique ſuperbia execrabilis eſt,præ ſe quoſlibet alios contẽnere:quoniã ſuperbia magna eſt,putare ſe donũ
Gala.6. habere quo maximè caret, vt hic Phariſæus. Aliter Paulus, qui huiuſmodi homini dicit, quòd quiſquis arbitratur aliquid eſſe ſe,cùm nihil ſit,ſeducit ſeipſum. Superbus eſt,qui exiſtimat ſingularẽ habere ſe bonitatẽ,& contẽnit interim alios,volens bonus haberi præ omnibus. Sic iſte Phariſæus meliorẽ ſe aliis putabat,raptoribus & adulteris:raptoribus, inquã,ſe reputauit meliorẽ,qui verè raptor erat, quoniã ſic
Mat.2. dicit dominus,Væ vobis Scribæ & Phariſæi,qui comeditis domos viduarũ,oratione longa orãtes. quod cũ fecerit ille, quãto fuit latronibus ſceleſtior? Vtiq; enim melior nõ fuit, qui ſe aliis omnibus antepoſuit,cõmuni Phariſæorum omnium more,qui opus tantũ prohibitum eſſe putabant,cogitationes autẽ omni gaudere libertate. Errarũt autẽ in hoc, quòd exiſtimarunt legẽ prohibere ſolummodo manum,nõ etiam animũ. Addit deinde,Et ſicut hic Publicanus. Quod valde temerariũ exiſtit iudicium,ipſum minimè decẽs, teſtante Sapiẽte,Noli contẽnere hominẽ in amaritudine cor dis ſui.vnus enim eſt qui humiliat & exaltat, circunſpector
Mala.2. deus,cui ſuffragatur & Malachias,Nõne deus vnus eſt,qui
Eccl.7. creauit nos omnes? & cur quiſq; contemnit proximũ ſuum? Ecce iſte contemnit Publicanũ quaſi vnum de cæteris,& ex numero malorũ. Plura de nõ iudicando proximũ noſtrum,
Theop. diximus aliâs. 4 Nouerat vtiq; Phariſæus hic ex Dauide, duas eſſe partes iuſtitiæ,fugere malũ & facere bonũ. Ita e-
Pſal.30. nim ille ait,Declina à malo,& fac bonũ. Poſtquã igitur quę vitaſſet mala enarrauit,bona etiã quæ fecerat,ſimiliter cõmemorat. Ieiuno,inquit,bis in ſabbato. Ieiunium opus vtique bonũ eſt & piũ,aliâs iſte de eo gloriatus nõ eſſet,quan-

uis Neochriſtiani vt alia bona opera omnia, ita illud quoq; eludunt. Atqui ſatis non eſt ieiunare, ſanctificanda inſuper ſunt ieiunia eleemoſynis & orationibus. Quãobrẽ ille ait, Sãctificate ieiuniũ. Oportet iis hoc quoq; accedere, vt quis peccata vitet, aliâs vel ex parcitate ieiunare, vel nimia inedia capitis ſibi cõciliare grauedinem, quid obſecro profuerit? Vnde & Propheta dicit, Nõne hoc eſt magis ieiunium quod elegi? Diſſolue colligationes impietatis, ſolue faſcicu los deprimẽtes. Nũquid tale eſt ieiuniũ quod elegi, per diẽ affligere homines animã ſuam? Nunquid cõtorquere quaſi circulum caput ſuum? Temerè itaq; gloriatus eſt hic Phariſæus de ieiunio, quod nõ ad honorem & gloriã dei, ſed ſuperbiam vanam mundi huius fecit. ſiquidem ex eorum erat numero, de quibus Chriſtus ait, Quãdo ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ, triſtes. exterminant enim facies ſuas, vt videãtur ab hominibus ieiunare. Potius Sapiẽtis iſte ſequi debuerat conſiliũ, cũ dicit, Noli iuſtificare te corã deo, quia cognitor ille eſt cordiũ. Theop. addit quòd ſoliti fuerint ie iunare Phariſæi ſecũda & quinta die Nõ indoctè tamẽ collegit, cũ duo peccatorũ genera cõmemoraſſet, viciſſim ſe de duabus iactat virtutibus. & adulterio quidẽ opponit ieiuniũ, eo quòd ex gula & crapula libido omnis proficiſcitur, quia & vinũ res luxurioſa eſt, & carniũ eſus, vini potus, vẽtriſq; ſaturitas, ſeminariũ libidinis eſt, autore Herony. Cui ſubſcribit Grego. dicens, Princeps coquorũ muros Ieruſalẽ deiecit, quia dũ venter ingluuie tẽditur, virtutes animæ luxuria deſtruũtur. Phariſæus itaq; ſi huiuſmodi animo & affectu ieiunaſſet, laudẽ emeruiſſet & tantæ virtutis præmiũ. Quandoquidẽ & Ambro. dicit, Ieiuni hominis ſputũ, ſi ſerpens guſtauerit, moritur. Vides quãta vis ieiunij ſit, vt & ſputo ſuo homo terrenũ ſerpentẽ interficiat, & meritò ſpiritalem. Quocunq; aũt animo fecerit ille, malè vtiq; fecit, dũ ſe adeò iactauit temerè, atq; eo pręcipuè refert hoc dominus, dicente Theophylacto, Bene cœperat ille orare, inquiens, Deus gratias ago tibi: ſed ſtatim deficiẽs ab eo, ſubiecit, Ieiuno, decimas do, quãdo dicere debebat, Gratias ago tibi domine deus meus, quoniã tu per magnã miſericordiam tuam autor fuiſti mihi, quòd adulteria vitarim & rapinas, per tuã ego gratiam ieiunaui. Atqui hęc omnia ille arrogauit ſibi, ſuiſq; viribus, dicẽs, Nõ ſum ſicut cæteri homines, quando

Ioel. 2.

Matt. 6.

Eccle. 5.

Li. 2. con. Ioui. in paſto.

lib. 6. hexam. pac. 4.

Theop.

debebat dare gloriã deo. Addidit inde, Decimas do oĩm quę poſſideo. Simul atque oſtẽderat ſe colere deũ toto corpore ſuo, nũc declarat ſe etiam ſeruire illi bonis ſuis & decimis, quas dñ dedit, bene vtiq; fecit. ſiquidẽ pra ceptũ hoc ei fue
Exo. 22. rat multis modis in veteri teſtamẽto. ſic em̃ habet lex, Om
Leuit. 17. nia quę offeretis ex decimis & in donaria dñi ſeparabitis, o-
Deut. 14. ptima & electa eiũt cũcta. Et nõ peccabitis ſuper hoc, egre-
Num. 18 gia vobis & pinguia reſeruãtes, ne polluatis oblatiões filio rũ Iſraël, & moriamini. Nõ igitur peccatum erat dare decimas, ſed de opere illo iactare ſe, id deniq; malũ erat. Vtique
Mat. 23. ex illorũ numero extitit, de quib⁹ ait dñs, Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia decimatis mẽthã & anethũ & cyminũ, & reliquiſtis quæ grauiora ſunt legis, iudicium & miſericordiã & fidẽ: hæc oportuit facere, & illa nõ omittere. Vide autẽ quàm aſtutè & callidè poſtquã incuſaſſet eos, qui aliena rapiũt, laudat ſe iã & cõmendat ex eo, quòd etiã
Beda. propria exponat. Pulchrũ eſt quod hic Beda inducit: Eze-
Ezech. 1. chiël cũ iã animalia cœli vidiſſet, ſubiecit totũ corpus fuiſſe pleñ oculis. ideo autẽ corpora animaliũ plena oculis cõ memorãtur, quòd omnia ſanctorũ opera prudẽter ſunt circũſpecta, quo ſit vt bonũ bene prouideatur, & malum cautè vitetur. nobis autem ſæpenumero accidit, vt dũ attendimus vnũ, negligamus alterũ, eoque loco quo quid negligimus, ſine dubio nihil obſeruationis habemus. Ecce enim Phariſæus iſte oculũ quidẽ habebat ad gratiarũ actionẽ, orationẽ & decimas, ſed humilitatẽ ne in minimo quidẽ cõſiderabat. Quid aũt proderit, vrbẽ egregiè eſſe pręmunitã ab omni incurſu hoſtiũ, ſimulq; tamen patêre alicubi foramen quo iſti irrũpant? Vos itaq; dilectiſſimi, fugite ſuperbiã & inſolẽtiã, nihil boni parientẽ, deo & hominibus odibilem, &c. Amẽ.

HOMILIA II.

Auguſt. NOn tantùm nos docet dominus facere bonum, ſed & magna prudentia vitare malum: ne, dum quid à nobis rectè geritur, appetitus laudis ſurrepat, & quod foris bene agitur, intus à mercede vacuetur. Id adeò iſte nos docet Phariſæus, qui ſex bona in ſe habuit, neque adulter, nec prædo, nec publicanus erat, ieiunabat, decimas dabat, & gratias agebat domino. Verùm quando glorioſulus iſte ſuis omnia dabat viribus, pra ſe alios contemnens, omnem ſui operis amiſit remunerationem. Publicanus au-

tem ſtabat à lõge, & nolebat quidem oculos attollere ad cœlũ, & tamen iuſtificatus deſcendit. Nos diſpiciamus textũ. principio autem ſolerter conſidera, quòd totidem in publicano fuerunt argumenta humilitatis, quot in iſto ſuperbiæ. nouerat enim ſe per peccatum lõgè eſſe à Deo, quoniã ſic Salomon dicit, Procul eſt dominus à malis. & Dauid, Lõgè à peccatoribus ſalus. Paulus quoq; ait Gentes procul fuiſſe à Deo in infidelitate ſua, inquiens, Nunc in Chriſto Ieſu vos qui aliquando eratis longè, facti eſtis propè in ſanguine Chriſti. A longe ſtetit, eo ipſo quoque diſcrimen oſtendens in ſtatione phariſæi. indignũ enim arbitratus eſt eſſe ſe qui appropinquaret ſanctis, exẽplo Petri qui dixit, Exi à me domine quia homo peccator ſum. Sic Ioſuẽ prohibuit Iudæis, ne appropinquarent arcæ. Oza quoq; cũ acceſſiſſet propius ad illam, ſubitò mortuus eſt. Stetit igitur iſte à lõge, nõ auſus accedere ad ſancta domini, propriã ſuam agnoſcens miſeriam ex peccato contractã. ideoq; nõ ſic ſe extulit, vt phariſæus, dicente Iob, Viſita ſpeciẽ tuam & non peccabis. Vſqueadeò autẽ ſe reputauit indignum, vt etiam oculos attollere nõ auderet, eo quòd patrem ſuum cœleſtẽ offendiſſet, ſecutus in hoc Sapiẽtis prudentẽ illam & piam precationẽ, Domine, pater & Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu maligno, extollentiam oculorũ ne dederis mihi. Atque dici ſanè nõ poteſt, quantũ Deo placeat illa humilitas, placueritq; etiam hic in iſto publicano, qui dum indignum ſe reputauit vt attolleret oculos in cœlũ, meruit hoc quod dominus illi appropinquauit, ipſumque reſpexit oculis miſericordiæ ſuæ. Noluit inquã iſte leuare oculos ſuos cogitãs cũ filio prodigo, Pater, Peccaui in cœlũ & corã te, non ſum dignus qui filius dicar tuus. Quid multa? dum noluit ipſe leuare oculos in cœlũ, cœlũ ad ſe inclinauit, didicitque idipſum à Dauide, Iob & multis aliis, quoniã qui deprimit oculos ſuos, ſaluabitur. 2 His omnibus accedit, quòd & pectus ſuum percuſſit, vtique propter ſuas malas cogitationes & vt excitaret quod dormierat, ſicut & Paulus ex Eſaia clamat ad quẽlibet peccatorem, Surge qui dormis, ſurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Idipſum catholici & ſynceri chriſtiani iã olim quoq; in vſu habuerũt, vt confitentes peccata ſua, & pœnitentiã agentes, pectora tunderent, quod etiã nũc faciũt boni chriſtiani, vel inuitis hæreticis iſtis, qui

Prou. 15 *Pſal. 118* *Ephe. 2.* *Theoph.* *Luc. 5.* *Ioſue 3.* *2. Re. 6.* *Iob 5.* *Eccle. 23* *Luc. 10.* *Bernar.* *Iob 22.* *Theoph.* *Eſa. 6.* *Ephe. 5.*

neſcio quam parant irruptioně in cœlũ. Habet autem mos iſte, prçterquã quòd Deo bene placet etiã ſuas cauſas: quoniam & iſte publicanus percuſſit pectus ſuum, conſiderans ſe ibi multa concepiſſe peccata, quibus offenderat Deũ. Ex

Mat. 15. corde enim, inquit dominus, exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ. hæc ſunt quæ coinquinant hominem. Ad pœnitẽtiam huiuſmodi peccatorum percuſſit pectus ſuum, qui geſtus ideo etiam pro medio ponitur remiſſionis peccatorum

Ad Fælicianum. venialium. Sic Auguſtinus de venialibus loquens, Separant, inquit, iſta nos ab illius ſponſi amplexibus, niſi medicamento pœnitentiæ deficcentur. quod ſi falſum eſt, vnde quotidie tundimus pectora? quod nos quoque antiſtites ad altare aſſiſtentes, cum omnibus facimus. Hinc patet tẽporibus Au

In ench: cap. 71. guſtini moris fuiſſe, vt in oratione dominica pij homines orantes debita ſibi dimitti, tunderent pectora ſua. Alibi etiã dicit, De quotidianis autẽ leuibúſque peccatis, ſine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fideliũ ſatisfacit, eorũ enim eſt dicere, Pater noſter qui es in cœlis. Quomodo autẽ illa cordiũ pulſatio euidens fit veræ pœnitentiæ ſignũ, volens nunc prætereo: quoniam ſenſatio illa in corde confeſſionẽ ſignificat, & quòd illa cor tangit, pœnitentiam deſignat in opere. 3 Ad hæc omnia non contentus ille iſtis magnæ pietatis argumentis, cœpit orare & dicere, Deus propitius eſto mihi peccatori. Ita hic in publicano quatuor illa cernimus, quæ quiſquis pœnitentiã agere vult, habere debet. Primũ enim eſt quòd timeat Deũ, ſiquidẽ ini

Sapiẽ. 1. tium ſapientiæ timor domini eſt. Timuit autem ille, quia ſtetit à longe. Deinde pudore affectus eſt quoque, dum non auſus eſt extollere oculos. id peccatorem etiam facere præ

Hier. 22. cipit Hieremias, Erubeſces ab omni malitia tua. & alius pro

Ezec. 36 pheta, Erubeſcite ſuper viis veſtris domus Iſraël. Ad hæc, quia pœnitentia ductus eſt, pectus percuſſit. atque hoc eſt

Auguſt. quod Auguſtinus docet omnes peccatores facere debere, cũ ait, Niſi pœniteat eum veteris vitæ, nouam non poteſt acquirere. Poſtremò etiam orauit, quod omnes pœnitentes facere cũ primis eſt neceſſariũ. Breuis porrò fuit publicani oratio. Deus, propitius eſto mihi peccatori, & tamen pluribus ille verbis orauit vtiq;. Non enim eſt credendũ, duntaxat illum hanc oratiunculam dixiſſe, ſed omnium hæc finis

extitit. Deus,inquit, quo verbo fiduciam ſuam omnem in Deũ reiecit,iuxta illud Dauidis,Iacta in dominum cogitatum tuum.& hoc Petri, Omnẽ ſolicitudinẽ veſtram in eum proiicite,quoniã ipſi cura eſt de vobis.Addidit inde,Deus, eſto propitius.non abſcondit ille ſe vt Adam & Eua,ſed manifeſtauit ſe coram domino, miſericordiam petens ab eo. Quoniã illud domino propriũ eſt miſereri inuocatũ: ſicut & Dauid clamauit ad dominum,Propitius eſto peccatis noſtris. & Ioannes inquit,ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris. Quamobrẽ etiam propiciatorium paratũ eſt in tabernaculo,quòd in illo propitiũ ſe exhibuerit dominus.Breuis hæc quidem oratio,ſed fortis erat & valida,quæ etiã ſententiam iudicis immutare potuit,& ex peccatore iuſtũ facere. neque enim ille ſe vel bonum iudicat, vel excuſat,ſed ſic cõfitetur, vt Dauid, cũ diceret: Ego ſum qui peccaui, ego iniquè egi.& Daniel, Peccauimus,iniquè egimus in omnibus iuſtitijs tuis. Quantũ profecerit ille pauculis adeò verbis, deinceps declarat dominus,dicens: Amen dico vobis,deſcẽdit hic iuſtiſtificatus in domũ ſuam ab illo.Magna hæc peccatoribus omnibus conſolatio eſt, qui pœnitentiam agunt cum hoc publicano.nanque & ipſi iuſtificantur & viuificantur per gratiam Dei, iuxta illam promiſſionẽ propheticam, In quacunque hora auerterit ſe impius ab impietate ſua,vita viuet & non morietur.Admirabile hoc curriculũ eſt.Ecce hic currus duo:alter iuſtitiæ cum ſuperbia peccati, alter cũ humilitate.producti ſunt ambo:& vicit ille peccati,currum iuſtitiæ,eò quòd peccatum tractũ eſt humilitate, & iuſtitia per ſuperbiam impedita eſt.Id etiam declarare volens dominus,ſubiunxit,Omnis qui ſe exaltat.Sublimes aſcẽſus præcipites dant caſus, magna ſuperbia ingentes parat ruinas. Sic Salomon inquit, Ante caſum exaltabitur cor, ante gloriã humiliabitur. Ideoq; etiam hic phariſæus cùm exaltaſſet ſeipſum,deiectus eſt & humiliatus:publicanus autem propter magnam ſuam & humilitatem & pœnitentiam,euectus eſt in gloriam ſempiternam.quod etiã conſiderãs Iob, dixit,Qui humiliatus fuerit,erit in gloria: & qui inclinauerit oculos ſuos,ipſe ſaluabitur.

Pſal.58. *2.Pet.5.* *Gen.3.* *Pſal.88.* *1 Ioan.2* *Exod.37* *1.Re. vl.* *Dan.9.* *Ezech.12* *Chryſo.* *Prou.16* *Iob 22.*

4 Typicè autem iuxta ſententiam Bedæ, phariſæus Iudæorum eſt populus,qui ex iuſtificationibus legis extollit merita ſua: publicanus verò Gẽtilis eſt, qui longè à Deo *Beda.*

poſitus,confitetur peccata ſua: ille Meſſiam noluit accipere Chriſtũ qui in tãta venerat humilitate, atque ideo ſic humiliatus eſt & deiectus in omni natione, populo & gente.

Oſeæ 3. Sedent enim iam Iudæi,gẽs miſeranda,ſine tẽplo,ſacrificio & ſacerdote. Atque quanuis eorum multa adhuc ſunt milia in mundo, tamen ne minimũ quidem habent pagum cui dominarentur,& magiſtratu ibidem fungerentur,niſi tantum quantum alius quiſquam nobilis aut ciuis ſępe poſſidet. An non eſt hoc exaltatos humiliare?Nõne hoc eſt,quod Maria

Lucæ.1. cecinit,Potẽtes de ſede deponere, & exaltare humiles? Magna quõdam dominia habuere Iudæi,diuitias ingentes, re-

Iudæorũ miſeria. gna duo,quanuis ſub Dauide & Salomone vnum id tantùm fuerit.ſed ea maieſtate & magnificentia, vt nec æquale,neque ſecundũ haberet in orbe tunc tẽporis.Sed quo iam redacta ſunt omnia? quæ nunc miſeria, quæ malum infœlicitas eſt, vt qui quondam trecentis & vltra dominabantur ciuitatibus,nunc propriũ nil habeant, nullumq́; dominium poſ

Gen. 18. ſideant,cũ tamen penè innumeri ſint in mundo?Qui quondam ea erant dignitate, vt etiã angelos hoſpitio exciperẽt, nunc verſis cum tempore rebus,eo peruenerunt indignitatis, vt iam olim ex eorũ templis commigrarint angeli, ſicut eorum voces auditæ ſunt noctu in templo,& vos die abhinc

Supra dominic.11. octauo ex me audiſtis. Per publicanum autem, vt diximus ex Beda, populus intelligitur Gentilis ,qui longè ſtabat à Deo: & tamen audita apoſtolorum prædicatione, confeſſus eſt peccata ſua,idola dereliquit,ſeq́; Deo creatori ſuo cum pœnitentia reconciliauit: & ſic Gentiles Dei facti ſunt,adeò vt iam multũ ſuperent Iudęos,ſintq́; domino chariores quàm illi.Poteſt tamẽ hoc idẽ ad quẽlibet hominem ſuperbum vel humilem referri. Diceres, Ecce Lazarus per omnẽ vitam ſuã humilis extitit,& in imo iacuit contẽptus omnibus.Quid eſt ergo quod dicit hic domin9,Qui ſe humiliat, exaltabitur?Reſpõdeo nõ hic etiam tẽpus expreſſiſſe dominũ,quoniã hic in hac vita illud ſemper nõ fit.Quòd ſi ergo Lazarus in hoc mundo exaltatus nõ eſt,in illo tñ ſublimat9 eſt vtiq;, adeò vt ab ipſo diuite videretur in ſinu Abrahę cõ quieſcere .Sic etiam quilibet humilis, qui dñm ſequitur, &

Mat. 11. audit dicentẽ,Diſcite à me,quia mitis ſum & humilis corde, exaltabitur: cũ audierit vocẽ illã ſuauiſſimã, Venite bene-

Mat.25. dicti patris mei percipite regnũ, quod paratum eſt vobis ab

origine mũdi. Et nos itaq; vitia noſtra atq; defectus expēdamus, de bonitate nō gloriemur, ꝓximos noſtros ne cōtēnamus. quicquid ex illis viderimus bonorũ operũ, idipſũ quoq; ſequamur, vt humiliemur. ſeruos nos exiſtimem⁹ inutiles & de oībus defectibus noſtris deprecemur dñm. De⁹ omnipotens miſerere ſupplici tuo, quia non ſum ſicut innumeri ſerui tui, contēptu ſeculi ſublimes, iuſtitiæ merito glorioſi, caſtitatis laude angelici: velut & multi illorũ, qui poſt flagitia publica pœnitēdo tibi meruerũt eſſe deuoti. Qui etiã ſi quid boni, tua gratia largiente, fecero, quo fine hoc faciam, quáve diſtrictione pēſetur ignoro. Sic coriarius ſiue cerdo iſte faciebat, ad quē quotidie mittebatur S. Antonius in Alexandriã. cõmendare enim ille ſolitus eſt indies vxorē ſuam, liberos, ſe deniq; ipſum, corpus & animã, omnemq; victũ & ſubſtantiã, ſic dicēs, Dñe, Largire quæſo omnibus hominib⁹ regnũ cœlorũ propter probitatē ſuã, mihi verò ꝓpter iniquitatē meã retribue infernũ, à quo nos cuſtodiat optimus maximus ille, qui & in ſecula fuit, eſt & erit bñdictus, Amē. *Beda.* *B. Anto.*

HOMILIA III.

ETſi in hac parabola decimarum eo tantũ à Chriſto fiat mentio, quòd phariſæus iſte tantopere ſuam in dãdis bonorum omnium decimis, quæ poſſidebat, iactat & gloriatur perfectionē, tamen cũ ſcriptura de decimis ſit vndique plena, & res illa frequēs & planè vſitata ſit, in qua bonorum conſcientia, vbi nulla eſt, offenditur atque iniquorũ peruerſitas multas hic prætendit excuſationes, & mundus iam non ſtultus ſolũ effectus eſt, ſed etiã quarundã ciuitatum ordinationes & ſtatuta præ manibus habentur, quibus deo ſuas minuere decimas, contra manifeſtam & claram ſcripturã, & præſcriptã diuq; receptã conſuetudinē conantur. Verũ de exactionibus, vectigalibus, teloneis, & id genus aliis, nihil interim decedit. Quare aliquid de decimis dicamus, quæ nos ſpirit⁹ ſanctus per ſcripturas docuit, & id breuiter percurrēdo: primumq; ſtatim ſciat non eſſe hanc humanam conſtitutionem, neque hominis præceptũ decimas dare, ſed ipſius Dei, & hoc paſſim in ſcripturis præcipientibus. Ita Deus in ſecundo libro Moyſi præcepit: Decimas & primitias tuas non tardabis offerre. & iſtud præceptum in quinto libro in locis multis rurſus innouauit, atque inter cætera in tertio libro dominus dicit, Omnes decimæ *Decimæ.* *Exo. 20.* *Deut. 12.*

terrę,ſiue de pomis arborum ſiue de frugibus,domini ſunt,
Leui.27. & illi ſanctificantur. & infra,Omnium decimarũ,ouis & bo
uis & capræ,quæ ſub paſtoris virga tranſeunt,quicquid de-
cimum venerit,ſanctificabitur domino:nõ eligetur,nec bo
nũ nec malũ, nec altero cõmutabitur. Hic aduerte propriè
verba,& non ſolùm maiores decimas(vti vocant)habebis,
Decimæ quæ ſub fructibus terræ comprehenduntur,ſed etiam mino
minores. res,de pomis & fructibus arborũ, capris & ouibus. & quòd
hic dicit bonũ non debere eligi vel malũ,prohibet electio-
nem fieri ſingularem tantũ.cæterũ,vt aliquis non quod opti
mum eſt tenetur dare, ita nec quod peſſimũ. Quòd autem is
rectè faciat,qui de optimis decimat, audi quid dominus di-
Num.18 cat, Omnia quæ offeretis ex decimis & in donaria domini
ſeparabitis,optima & electa erunt cũcta,& vos non peccabi
tis ſuper hoc,egregia vobis & pinguia reſeruãtes, ne pollua
tis oblationes filiorũ Iſraël, & moriamini. Rationes autem
duas,cur Deus ab hominibus decimas exigat,inuenio:alte-
rã,cũ ſit dominus cœli & terræ,ſicut ad patrẽ locutus eſt ip
Mat. 11. ſe,Cõfiteor tibi pater,dñe cœli & terrę. Sacerdotes etiã in
ſuis orationibus ſic dicebant, Tu dñs omniũ rerum. Quòd
ſi rerũ omniũ vniuerſalis dñs eſt,huius poteſtatis & domi-
nationis ſuæ aliquod ſibi ſignũ reſeruauit, vt illum ſummũ
Deut.14 Deũ colamus, timeamus & cognoſcamus.quod ipſe in quin
to libro Moyſi teſtatur, Decimã partẽ ſeparabis de cunctis
Decimæ fructibus tuis,qui naſcuntur in terra, frumenti,vini,& olei
cur dãdæ primogenita de armẽtis & ouibus tuis, vt diſcas timere do
minũ Deum tuũ omni tempore.Sequitur nunc decimas da-
re eſſe actum latriæ,quia reſeruauit ſibi in ſignũ vniuerſalis
dominij:nec vlli creaturæ,nec ſancto quidẽ datur, quia nul
lum horum vniuerſalem cœli & terræ dominum credimus.
Sequitur ergo impios eſſe illos,qui decimas non perſoluunt
debitas,neque cognoſcunt Deũ,neque timent vt dñm & to
tius mundi gubernatorẽ.Quod autẽ ex negligentia decima
rũ Deo ignominiã faciamus,clarè hoc Malachias propheta
Mala.3. teſtatur,Si affigit homo Deũ,quia vos configitis me? & di-
xiſtis,In quo cõfigim⁹ te?in decimis & primitiis,& me vos
Hieron. cõfigitis gens tota.Hierony.ſuper hoc,Et nos,inquit,ante
annos plurimos ita vertimus:configet, magis ad myſterium
dominicæ paſſionis, in qua hoĩes crucifixerunt Deũ,quàm
ad decimas ſcripta referens. Ex quo colligitur, etſi Hiero-

nymus oculum habuerit ad paſſionē domini, tamen nō red dere decimas aſſimilat peccato crucifigentium dominum. ait enim, Vt me affigeretis cruci, vt ſceleratas manus iniiceretis deo veſtro, multarū ante rerū meditatione feciſtis, ſubtrahendo decimas & primitias, nō dico ſacerdotib⁹, ſed mihi, qui eas per Moyſen iuſſi dare. Secunda ratio hæc eſt, quòd decimæ dādæ ſunt ad miniſtrorum dei ſuſtentationē, vt Paulus dicit, Qui altari ſeruit, de altari viuat. Animaduerte hic, viuere de altari non dicit, triturando eos aut ligna ſecando, aut arādo victum ſibi quærere debere, vt craſſi & ſtupidi dicunt laici, etiam parochum triturare debere. Paulus vult illū de altari viuere. Quis enim (dicit) militat ſuis ſtipendiis vnq̄? quis plātat vineā, & de fructibus ei⁹ nō edit? quis paſcit gregē, & de lacte eius nō māducat? & quod nō ſecundum hominē de ea re loquatur, inducit legē, Scriptum enim eſt in lege, Non alligabis os boui triturāti. Nunquid de bobus deo cura eſt? an propter nos vtiq; hoc dicit? Si vobis ſpiritualia ſeminamus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus? neſcitis quoniam qui in ſacrario operātur, quę de ſacrario ſunt, edunt: & qui in altario deſeruiūt, cum altario participant? Ita & dominus ordinauit, vt qui euangelium prædicant, de euangelio viuant. Audi hinc quòd prædicator nō triturādo, ſecando, aut arando victū ſibi quærat. Hoc enim Chriſti præceptum eſt, vt Paulus ait, vt qui euangelium annunciat, de euangelio viuat. quare nullus bonus & verè chriſtianus, ſacerdotibus pro victu ſuo laborē iniungat manualē: quia dicit dominus, quòd omnis mercenarius dignus eſt mercede ſua. & ille cùm apoſtolos ad prædicandū miſerat, voluit etiā vt quibus prædicarēt, victū illis ſuppeterent. Conſuetudo olim erat, vt ſacerdotes ex publico fiſco ſuſtentarentur, & ſemper eminentiorē apud omnes nationes ſtatū & ordinē habuerūt, apud Indos, Mauros, AEgyptios, Perſas, Romanos & Græcos, ſicut ad longū ex Diodoro, Strabone, Valerio Maximo, Xenophonte, Iuſtino, Floro, Oroſio, & reliquis hiſtoricis poſſē recēſere: ſed volens prætereo. ſatis enim eſt quòd in veteri & nouo teſtamento expreſſum eſt, ſacerdotib⁹ & eccleſiæ miniſtris victū & ſuſtentationē deberi: & hęc ratio eſt, vt mox dicem⁹, cur in multis regionibus decimæ non perſoluūtur, etiā maiores, quia alia ratione ſacerdotibus prouiſum ibi eſt & proſpectum. pro-

1. Cor. 10. *Decimæ miniſtrorum Dei.* *Deut. 25* *Num. 5* *Deut. 18* *Sacerdos non laboret vt ruſticus.* *Luc. 10* *Sacerdotum dignitas.* *Decimæ alicubi nō dantur.*

Malac.3. pterea per prophetā deus dixit, Inferte omnem decimā in horreum meum, vt ſit mihi cibus in domo mea. ita etiā Ie-
2. Par 31 zechias rex populo præcipiebat, vt Leuitis & ſacerdotibus ſuam partē darent, vt liberè legi diuinæ vacare poſſent. ſed poſtquam Iudæi ex captiuitate Babylonica reuerſi fuerant,
In penuria etiam decimæ dandæ. ſacerdotibus & Leuitis partes ſuas propter grandem famē, quæ in terra erat ſubtraxerūt. vnuſquiſq; enim quod ſacerdotib⁹ dandū erat, vix ſibi ſuisq; liberis ſufficere arbitrabatur: & cùm cultores tēpli debitā nō haberēt ſuſtentationē, emigrarunt inde, & cultū diuinū reliquerūt. quod cùm vi-
Nehe.13 diſſet Nehemias, increpauit eos, & dixit, Quare derelinquimus domū dei? & congregaui eos, & feci ſtare eos in ſtationibus ſuis: & omnis Iuda apportabat decimam frumēti, vini & olei in horrea. Vide ergo hic primum Malachiā prophetā, vbi deus dicit, Ferte omnem decimā in horreū meū:
Hieron. quia vt Hieron. hic expendit, horrea ſacerdotū ſua quoque, & cibum illorum ſuum iudicat. hic etiam diſce, quur Iezechias præcepit debitas ſacerdotibus partes eſſe dādas, propterea vt legi diuinæ vacarēt. Tertiò etiam hic obſerua, nō nouam eſſe querelam, quod impii clamāt & veſani & laici. quid ſacerdotibus ſit dandum, quod ipſi indigeant: hęc ipſa
Pauperes etiā dent decimas. etiā vetus Iudæorum querela fuit, ſed à Nehemia propheta correpti iſti compulſiq; ſunt ad decimas perſoluēdas, nulla interim habita ratione quòd magna fames terrā vrgeret. Ita in nouo teſtamēto priuſquā decimæ & beneficia ſacerdotibus conſtituta fuerūt, apoſtoli & ſacerdotes ſuſtētationem ex magnis laicorum largitionibus & oblationibus ha-
Act 4 buerūt. Quotquot enim poſſeſſores agrorū aut domorū erant, vendētes offerebant pretia eorum quæ vendiderāt, & ponebant ante pedes apoſtolorum. Quòd ſi hoc in hodiernum vſque eſſet diē, ſacerdotes nullo opus haberēt beneficio. Tertiò etiā audiamus, quæ nō perſoluentes decimas pœna maneat, vel cùm perſoluūt, tamen ita imperfectè, vt ſemper quod deterius eſt exponant, quorum vtrunque deo
Gen.4 diſplicet, & hoc facilè ex facto Abel & Cain intelliges. cùm enim Cain ex fructibus terræ offerret, Abel verò de ouib⁹ & pinguibus ſuis, de⁹ reſpexit munera Abel, ad munera autem Cain non reſpexit. & hic ſupra indicauimus ex quarto
Num. 18 libro Moyſi, quòd deus pœnā mortis indixit illi, qui ſibi egregia & pinguia reſeruauit, quod vilius erat decimando:

nunc verò deus nihil pœna mortis damnat, niſi ſit peccatũ mortale. Verùm peculiares etiam pœnas extra id, quod aliquis peccat, oſtendemus eorum qui peruerſè decimant, & ſe à deo auertunt, ſuum illi cultum & honorẽ detrahũt, meritoque ſacrilegi appellari poſſunt. Inuenio nanque ſpeciales pœnas in illos, qui quũ de iure decimas debent, vel nõ perſoluunt, vel parũ fideliter. hoc enim per Malachiam prophetam dominus dixit, vt illum cõfigerent in decimis & primitiis ſuis. Et paulo infrà, Et in penuria vos maledicti eſtis. Hic ergo habes verba ipſius dei, non excogitata ſacerdotis, quod propter iniuſtã & iniquã decimã penuria & paupertate deus affligit homines. Attende etiã noſtra tẽpora, quibus magna frumenti & vini copia creſcit, neque tamẽ quicquã proficit. egent omnes & omnium rerum eſt cariſtia, ipſique etiam ruſtici colentes penuria laborant. Non mirum ergo eſt, magnam vbique rerũ penuriam eſſe, quando ita iniquè decimæ perſoluuntur, multosque ad extremam redigi paupertatem, qui nihil omninò aut certè infideliter perſoluũt. Plerique etiam ſunt qui monachis mendicitatem inuidẽt, vbique contra monachorũ & ſacerdotum clamant multitudinem: nõ interim cogitantes, quantam ſynagoga Iudæorũ copiam Leuitarũ & ſacerdotum indies aluit. ſiquidem Moyſes in deſerto eos numerabat, & vigintiduo milia erãt. rurſusq; ſub Dauide numerati ſunt ad triginta milia. Si tantã ſacerdotum copiã ſynagoga aluit, quid in hoc conqueri poteſt eccleſia fidelium? Obſerua etiam hic omnium filiorũ primogenitos Dei eſſe: & pluresiam vbiq; primogeniti inter Chriſtianos ſunt quàm ſacerdotes, & hoc facilè tibi perſpectum erit, ſi vnius duntaxat pagi numerum attendas, in quo omnes primogeniti cultui diuino adſcribi deberent. Sicque immutati ſunt illi pro tribu Leui, & ſubinde in hunc modum eorum numerum habuit deus, vt quando Leuitæ omnes numerarentur ſimul & primogeniti, plures inuenti ſunt primogeniti quàm Leuitæ, quia primogenitorum numerus erat viginti duorum milium, ducentorum, ſeptuagintatrium, atque tunc oportuit eos pecunia redimi, ſingulos quinque ſiclis, qui aureos fermè Rhenanos duos conficiebant, quanuis tunc quoque pondus templi eo quo vulgus vtebatur, grauius erat. Quòd autem malè & iniquè decimantes deus ſumma egeſtate & rerum omnium pe-

Malac. 3

Malè decimantes deus egeſtate punit.

Num. 3
1. Par. 23
Exod. 21
Leuit. 27

Pauci ſacerdotes
Num. 3

nuria affligat,pulcherrimè S.Auguſt.teſtatur,dicés, Quum decimas dando, cœleſtia & terreſtria poſſis promereri,pro auaritia tua duplici benedictione fraudaris. hæc eſt enim iuſtiſſimi dei conſuetudo,vt ſi illi decimam non dederis,tu ad decimã reuoceris.dabis iniquo militi, quod non vis dare ſacerdoti. Et illa eſſe verba Auguſt.teſtatur concilium Maguntinenſe in Panormia Iuonis,cap.4.de decimis,citans eiuſdem canonis verba,Decimæ ex debito requirũtur (mox ſequitur apud Gratianũ) Et qui eas dare noluerint,res alienas inuadunt.Iterum quoque dicit Auguſt. Optimo iure & debito exiguntur decimæ,quas qui dare nolunt,aliena bona poſſident. Inuenias pagum, vbi coloni negant parocho decimas minores,illiq; præterea decedunt fortè aurei decé ex oblationibus,atque ſic videntur ſibi velut re probè geſta multũ profeciſſe.ſed verum eſt illud vulgi, Quod nõ tollit Chriſtus, tollit fiſcus. Quum enim quondam ſolidos dederunt duodecim, nũc aureos ſeptuaginta aut octoginta dare coguntur. Atque ſic infidelitatem eorum corripit deus,cui quicquid detrahunt,in ſextuplo alibi coguntur expendere.

Auguſt. de ciuitate dei.lib 16.

Ratio quarta,Multas in ſacris literis promiſſiones habemus.pollicetur enim nobis,ſi fideliter decimas perſoluim⁹, rerum omniũ copiam & affluentiã :idq; per Malachiã prophetã promiſit, Inferte omnẽ decimã in horreum meum,vt ſit mihi cibus in domo mea, & probate me ſuper hoc, dicit dominus,ſi non aperuero cataractas cœli, & effudero vobis benedictionẽ vſq; ad abundantiam: & increpabo pro vobis deuorantem,& nõ corrumpet fruſtum terræ veſtrę:nec erit ſterilis vinea in agro,dicit dominus exercituũ.&beatos vos dicent omnes gẽtes,eritis vos tantũ terra deſiderabilis.dicit dominus exercituum.Nõne hæc clara dei viuentis ſunt verba,qui mẽtiri nõ poteſt, cui ſi puſillũ quid detrahatur de decimis & oblationibus,ille idipſum aufert in ſextuplo.

Malac.3.

4 Quòd ſi quis autem animo pio & ex timore dei decimas rectè dat, non ideo defectum patitur, ſed magis abundat in omnibus rebus, maiori proſperitate gaudet. Atque hoc eſt quod vulgus hominum non credit, ſiquidem excæcatum eſt auaritia & odio aduerſus miniſtros dei, dum ſacerdotes etiam aliter non conſiderant, niſi vt homines puros:neque perſuaderi poſſunt,quomodo & qur in ocio(ſic enim vocant iſti) viuant, ipſis duriter laborantibus. Ve-

ra quidem ſunt hæc omnia, ſi naturam tantùm reſpicias, ſed hic electio diuina conſideranda venit, vnde hoc ſic inſtitutum eſt. Ecce enim legimus, quòd Chore, Dathan & Abiron temerariè nimis & confidenter efferebant ſe aduerſus Moyſen & Aaron, dicentes, Satis hoc ſit vobis, quòd congregatio tota ſanctorum eſt, & dominus eſt in ipſis, quur extollitis vos ſuper populum domini? Quid inde factum eſt? quũ thura adolere vellent, abſorpti ſunt dehiſcẽte terra ſub pedibus eorum, quæ deuorauit illos cum tabernaclis ſuis & vniuerſa ſubſtantia eorum, deſcenderuntque viui in infernum operti humo. ſed & ignis egreſſus à domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incẽſum. Poſſent iſtiuſmodi alia multa ex ſcripturis adduci, ſed tranſeo. Hoc autem eſt etiam quod Auguſt. ait, Quia antiqui patres ideò omnibus copiis abundabant, quia decimas dabant. & iterum, Si decimas dederis, non ſolũ abundantiam fructuum recipies, ſed etiam ſanitatem corporis conſequeris & animæ ſalutẽ. Quanuis decimas nõ appetit deus tanquã mercedẽ ſibi dari, ſed honorem debitum à nobis requirit: vnde & expoſtulat nobiſcum, dicens per Prophetã, Si pater ego veſter ſum, vbi honor meus? Si dominus, vbi timor meus? dicit dominus exercituum. Vos itaq; fideliter date decimas, neque perſonas aſpicite recipientium, ſed cultum & honorem dei: qui cuicunque fauerit decimas ſuas, & tu fac eidẽ non inuideas. Sicut de Sigiſmundo archiduce Auſtriæ fertur, quòd cùm in diuerſorio apophthegma illud inueniſſet deſcriptum, Quum Adam ligna finderet, & Eua neret, quis tunc erat nobilis? Gratius ſonat in noſtro vulgari,

Num. 16

Auguſt.

Mala. 1.

Da Adam hackt, vnd Eua ſpan,
Vver vvas da ayn Edelman?

Subſcribi iuſſit ille, Nihil diuerſum ab aliis viris habeo, niſi quòd honorẽ hũc mihi fauerũt ſuperi. In noſtra lingua,
Ich bin ain man, vvie ain ander man,
Dan eas mir Got der ceren gan.
Dici multa poſſent de denariis, quæ ex ſingulis penduntur capitibus, & de decimis fœni, quæ in multis locis non perſoluũtur. ſed miſſa facio illa omnia, quãdo breuiter loquendo cõſtat omnes decimas, quæ de more darĩ debent, dandas eſſe tam ſtrictè, quàm chara eſt ſua cuique conſcientia & animæ propriæ ſalus. Nos interim oremus dominum, & c.

DOMINICA XIIII. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM MARCI VII.

IN illo tempore, Exiens Ieſus de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ, inter medios fines Decapoleos. Et adducunt ei ſurdum & mutum, & deprecabantur eũ, vt imponat illi manum. Et apprehendens eũ de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius, & ſuſpiciẽs in cœlum, ingemuit, & ait illi: Epheta, quod eſt, adaperire, & ſtatim apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè. Et præcepit illis, ne cui dicerent. Quantò autem eis præcipiebat, tantò magis plus prædicabãt, & eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit, & ſurdos facit audire, & mutos loqui.

Mat. 9. 12. & 17 Infr. 9. Luc. 9.

HOMILIA I.

OB infidelitatem Iudæorum receſſit aliquantiſper dominus in ciuitates gentium, Tyrũ & Sidonẽ, ibiq; mulieris Chananaæ filiã curauit, quæ obſeſſa fuerat à dæmonio, ſicut in euangelio dominicæ ſecundæ in quadrageſimã audiſtis. Non moratur autem, inquit Theophylactus, diu in Gentiliũ locis dominus, ſed ſtatim trãſit, ne daret occaſionem Iudæis dicendi, quòd præuaricaretur legem cohabitando Gentilibus. Properè itaq; in Iudæã rediit. Et hoc eſt quod ait Euangeliſta, Exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem. Ita vndique inueſtigauit omnia dominus, tanquam mitiſſimus animarum venator, venationem nanque deſignat Sidon. Et venit ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos. Quo verbo Euãgeliſta dominũ non ipſos fines Decapoleos intraſſe ſignificat, ſed & illum locũ peruenisse, qui medios fines Decapolis longè trans mare poſitos reſpiciebat, ita nimirũ, quòd Galilęa in hac parte verſus nos poſita erat, Decapolis autem in altera parte iuxta Hippus, ſeu Hippuntem, Pellæam & Cadaram, vt ex Ptolemæo faci

Theop. *Beda.* *Ptolem.*

lè colligitur. Quanuis aũt hæc parum ædificent in populo, tamen Marcus ideo circunſtantias locorum deſcripſit, vt tanquã verus hiſtoricus, qui (vt ait ille) veritatẽ ceu filiam ſibi ſumpſiſſet elocandam, plus fideĩ pararet ſuæ narrationi, ſi etiã ipſum loci ſitum, vbi miraculũ hoc factum eſt commõſtraret. Quanuis eius rei altera cauſa dari poteſt, vt ſic ipſis nominũ appellationibus aliquid myſticè ſignificaretur. nanque fines Decapoleos hic obſeruationem decalogi reſpiciunt. ſic enim illa præ oculis habere debem⁹, vt ciuitates iſtæ in conſpectu poſitæ erãt maris huius Galilææ. Obtulerũt autem ei ſtatim hic ſurdũ & mutũ, deprecãtes vt imponat illi manũ. Ecce tria. Adducũt ægrotũ, quoniã non à ſeipſo ſuapte ſponte veniebat. deprecantur etiã, vt imponeret illi manũ: vnde docemur nos adducere ad dominũ eos, qui imperfecti ſunt, qui ipſi ſuorũ peccatorum liberã non habent facultatem: & orare pro illis, quod officiũ maximè eſt prælatorũ, prædicatorũ, & eorũ quibus animarũ cura demãdata eſt, vt huiuſmodi homines adducant ad dominũ, dicente Dauide, Afferte domino filij Dei, afferte domino filios arietum. Arietes autem in ſacris literis prælati ſunt, quorum intereſt gregẽ chriſtianũ ducere ad dominum. Multis ea non eſt gratia Dei, vt poſſint ſua ſponte venire ad dominũ, ſed aliorum ope opus habent adminiculo, à quibus deniq; perducantur ad Deũ. Atq; hic magnũ eſt fundamentũ poſitũ mutuæ intercesſionis, quoniã non temerè iſti adduxerunt ſurdũ & mutum ad dominũ, & orauerunt pro eo. Surdus porrò hic erat, non valens audire, neq; loqui, quia & mutus: quæ res planè naturalis eſt, quoniã ſurdus auditu deſtitutus, diſcere nõ poteſt quod loquatur. At hic peculiariter mutus extitit, ſiquidem linguam habuit ſingulari quodã modo impeditam, vt deinceps dicemus. Vinculum autem linguæ ſuæ ſolutũ eſt, vnde conſtat obſeſſum eum fuiſſe, neque ſic natum. vnde & Theophylactus dicit, morbum hunc à dæmone fuiſſe. Beda myſticum hic ſenſum rimatur, dicens quòd ſurdus & mutus is ſit, qui nec aures audiendis Dei verbis, nec os aperit proloquendis, & huiuſmodi homines adducẽdi ſint ad dominũ, vt quos humana non poterat fragilitas ſaluare, ille ſua gratia curaret. Magnitudo autem fidei hinc patet, quòd impoſitionem manus tantùm petebant, credentes illum ſic ſanũ futurum. Et quanuis ſolo verbo, imò & voto & cogitatu poterat

Hieron. *Pſal. 78.* *Intercesſio.* *Theoph.* *Beda.*

eum dominus curare,tamen ceremoniis & ritu externo vti
Mar.16. voluit,ſicut etiā diſcipulis ſuis cōmiſit imponere man⁹ in-
firmis vt melius haberēt. Cōfundantur ergo & valeant ſan
ctuli iſti, qui nullis ſibi vidētur indigere ceremoniis, eáſq;
ideo quibus vtitur eccleſia,deridēt & ſubſannāt, hoīes ſcili
cet ſpirituales,quiſi in hoc rectè docerēt & ſentirent, quur
obſecro Chriſtus iis vſus fuiſſet? At nimirū decebat hic ma
nuū adhiberi prçſidia,quoniā omnia fecit & creauit manus
Eſa. 66. domini,vnde etiā ſal⁹ omnis eſt & curatio:iuxta illud quod
Pſal.118 petiit Dauid,Fiat manus tua domine ſup me, vt ſaluet me,
Pſal.138 quoniā mandata tua elegi. Et deinceps,Poſuiſti manum tuā
Iob 26. ſuper me,mirabilis facta eſt ſciētia tua ex me. Atq; eo perti
net illud Iob, Obſtetricāte manu ei⁹,educt⁹ eſt coluber tor
tuoſus. Multa alia ſunt eius rei myſteria,quę in eccleſia ex-
hibentur. vnde & quē abſoluit ſacerdos, manus capiti illius
imponit. 2 Sequitur, Et apprehendens eum de turba ſeor
ſum,miſit,&c. Quo exemplo monemur nos ſeculi tumultus
1.Cor. 15 fugere, ſi modò ſalutē quærimus animarum. Corrūpunt e-
nim bonos mores colloquia praua. Et quàm diu quis hæret
in inquietis & perturbatis cogitationibus,atq; inordinatis
moribus ſeculi huius, nō eſt quòd ſalutem ſperet ex ſpiritu
Dei. Poteſt tamen iſta ſegregatio etiā ſignificare hoc,quòd
Deus iuſtos ſecernit à peccatoribus per gratiā ſuam,ſicut di
Num.10 xit Moyſes ad populū,quando Chore,Dathan & Abiron ſe
cōmouerāt aduerſus ipſum & Aaron,Separamini à taberna
culis impiorū, ne fortè & vos abſorbeat infernus viuos. ſic
Galat. 6 etiā ſegregauit dominus Paulum, vt ipſe teſtatur inquiens,
Quum placuit ei qui me ſegregauit ex vtero matris meæ, &
vocauit per gratiam ſuam, vt reuelaret filium ſuum in me,
vt euangelizarem illum in Gentibus,continuò non acquie
ui carni & ſanguini. Ecce hic Paulus ſynagogam matrem
ſuam vocat,in cuius fide educatus fuerat, ſed ab ea ſepara-
tus peruenit ad confeſſionem fidei & nominis Chriſti. Se-
cernit etiam dominus electos omnes à damnatione ęterna,
quoniam quū omnes homines ex vna prodierūt maſſa perdi
tionis,nati etiam filij iræ, Deus autem quia ex iis per miſe-
ricordiam ſuam nonnullos exemptos ſeruat, hæc ipſa eorū
ſeparatio eſt, ſicut & corporaliter in die nouiſſimo exeun-
Mat.13. tes angeli,ſeparabunt bonos à malis,dicente domino,Con
Mat.25. gregabuntur coram eo omnes gentes, & ſeparabit eas, ſi-

cut paſtor ſegregat oues ab hœdis. O ter quatérq; fœlicem, qui tunc à domino aſſeretur numero beatorum. Chryſoſtomus hic ait, dominū docuiſſe nos vanam gloriam contemnere, quando ſeorſum duxit mutum illū, quoniam habere humilitatem præſtat miraculis. 3 Quum iam ſeorſum abduxiſſet dominus mutū iſtum & ſurdum, miſit digitos ſuos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius, & ſuſpiciēs in cœlū ingemuit. Et ait illi, Epheta, quod eſt adaperire. (eſt enim Ziuui, hoc eſt, imperatiuus paſſiuus, non verbū graue, neq; hiphil, vt quidā linguæ ſanctæ ignari auſi ſunt hic adnotare, quum non ſe fecerit mutus aperire) Principio miſit dominus digitos ſuos in auriculas eius, nō corporaliter tantū, ſed ſpiritualiter etiā, dum repulit omnē diaboli poteſtatem, qua obturatæ fuerāt aures illius quo minus audire poſſet. Hieronymus, Digiti, inquit, qui in aurē eius mittuntur, verba ſpiritus ſunt, de quo dicitur, Digitus Dei eſt hic. Aliā adhuc rationē reddit Chryſo. dicens, Quia propter trāſgreſſionem Adę, natura humana multā incurrerat paſſionem, ac membrorū & ſenſuum læſionē, veniēs Chriſtus in ſe perfectionem demonſtrauit naturæ humanæ: & propter hoc digitis aures aperuit, vt oſtenderet quòd diuina virtute dicatum erat corpus diuinitati vnitū & operatio eius. Volēs hic prætereo quō nonnulli quinq; faciunt digitos Dei, quorum tres ſignificant præcipuas tres proprietates Dei, quę tamen peculiariter tribus tribuūtur perſonis, cuiuſmodi ſunt, potētia, ſapientia, & bonitas Dei: quibus nimirū cœlum conditum eſt & terra, dicente Eſaia, Quis appendit tribus digitis molem terrę? Digitus quoq; virtutē deſignat ſpiritus ſancti, quā operatur præcipuè per dona ſapiētiæ. Quanuis & digitus Dei dicatur opus redēptionis noſtræ, quō ſponſa gloriatur digitos ſuos plenos eſſe myrrha optima? Poſſent huiuſmodi ſymbola penè ad infinitū extēdi, ſed lubens tranſeo, quia ſunt facilia, & erudito cuiq; obuia. Immiſit aūt dominus digitum ſuū in auriculam ipſius, qua re diabolū expulit, ſimiliq; auditum verbi diuini ei reſtituit, vt poſſet dicere cum Eſaia, Dominus Deus aperuit mihi aures meas. Expuens quoq; tetigit linguā eius. Quod ſputum ſaporē bonum deſignat ſapientiæ, quia ex ore illa prodiit altiſſimi, primogenita omnium creaturarū. ſic & Ionathas dixit, Oculi mei illuminati ſunt, eo quòd guſtaui modicum mellis. Admiratur

Chryſo. *Grāmatelli Hebraici.* *Hieron.* *Exod. 8* *Chryſo.* *Eſa. 40.* *Eſa. 50.* *Beda.* *Eccl. 24.* *1. Re. 24.*

Theoph. factum hoc Theophylactus, & ait eum illud adeò feciſſe, vt oſtenderet omnes partes ſuæ carnis ſanctas ac diuinas eſſe, adeò vt & ſputū ſolueret linguæ vinculū. Quanuis enim in nobis ſputū recrementum naturæ eſt, tamen in Chriſto id quoq; ſtupendū erat & admirandum, ac virtutū effectiuum.

4 Dehinc ſuſpiciēs dominus in cœlū, ingemuit. *Beda.* Suſpexit, inquit Beda, in cœlum, vt inde mutis loquelam, inde ſurdis auditū, inde cunctis infirmitatibus medelam doceret eſſe quærendā, & vt ſimul demonſtraret ſe patri ſuo cœleſti nō aduerſari, ſicut non ſemel inſimularāt Iudæi, ſed quia vnus ſibi eſſet cum patre animus & vna voluntas. Ad hæc ingemuit quoq;, vt & nos corporalibus oculis cœlū intueremur, & intus in cordibus noſtris ingemiſceremus. *Joan. 11.* Ita Lazarum reſuſcitaturus dominus, ſuſpexit etiam in cœlū, gratias agit patri ſe ab ipſo exauditū. Nos quoq; oculos noſtros, oē propoſitum, totamq; intentionē referamus in Deum, & ſimul cum rege Ioſaphat dicamus, *2. Par. 20* Quū neſcimus quid faciamus, hoc vnū reliquum habemus, vt oculos noſtros extollamus ad cœlū. *Gregor.* Rectè itaq; dixit Gregorius, Omnis Chriſti actio, noſtra inſtructio eſt, & quum ingemuit ille cōſpicatus in cœlū, nos ne tardabimus reſpicere in cœlū, maximè excitati ſubinde per ſacerdotes, diuina celebrantes myſteria, quum dicunt, Surſum corda? Et hoc nimirum eſt, quod hic *Beda.* Beda dicit, Ingemuit, nō quia ipſi opus eſſet aliquid cum gemitu à patre petere, qui cuncta petētibus donat cum patre: ſed vt nobis gemendi præberet exemplum, cū vel pro noſtris vel noſtrorum proximorum erratibus, ſupernę pietatis præſidia inuocamus. Exactius expendit contextum hunc Theo- *Theoph.* phylactus, & ait, Ingemuit fortaſſis, & vt orans patrem, quo miſericordia dignaretur hominem: & nos docens, quòd quum facturi ſumus miraculum, inde miraculorum petendam virtutē. Poteſt hæc tertia aſſignari ratio, quòd condoluerit ille miſeriæ humanæ naturæ, & lapſui illius per peccatum Adæ, quo venerat in tantam diaboli ſeruitutem ſimul & poteſtatem, vt etiam multiplicibus ipſius affectionibus ſubiacerent & tormentis. Neque multò diſſimile eſt, *Hieron.* quod ait Hieronymus, Ingemuit, id eſt, gemere nos docuit, & in cœlū theſaurum cordis noſtri erigere, quod per gemitū cōpunctionis intimæ friuola lætitia carnis purgatur. Et dixit Epheta, hoc eſt, adaperire. Suſpicere, ingemiſcere, ho-

minis erant:ſed auribus imperare apertionem & linguæ lo quelam mandare,dei erant.Sic Salomon inquit,Auris ad au diendum, oculus ad videndum, vtrunq; aũt fecit dominus, ſcilicet ad ſcripturas & literas ſacras. Sic Eſaię os dedit dominus & aurẽ ne cõtradiceret illi,ſed audiret eũ:vnde addi dit quoq; linguam doctam. Quot obſecro ſunt iam in terra homines,qui,deum immortalẽ,quantũ indigerẽt illa gratia dei? aperiunt illi quidem aures ſuas ad laſciuias & friuolas mundi vanitates,ſed ad laudẽ & gloriam dei,& auerſionem à peccatis,ad docendum bona etiam proximos ſuos, ad audiendum verbũ dei,ad ſuſcipiendas correctiones maiorũ & parentũ,atq; omnino ad omnia quę ſalutem animæ promouent,pluſquã ſurdi ſunt & muti. Et hæc quidẽ in iuuenibus incipiunt,ac vix tandẽ deſinunt in ſenibus. Pueri priuſq̃ loqui diſcant, balbutire incipiunt; cautiones,laſciuias,ſcommata turpia,luſus impudicos,& neſcio quid nõ. Quãdo verò orare debent,euangeliũ audire & legere,hic verbulũ vix vnum vi magna extorſeris. Oremus itaque dominum,vt hic quoque gratiam nobis ſuam concedat. aures nobis noſtras aperiat,linguas impeditas expediat ad laudem ſuam,ſalutẽ noſtram,& totius eccleſiæ ædificationem,Amen.

Prou. 20. *Eſa. 50*

HOMILIA POSTERIOR.

VEnerat in hunc mundum dominus Iudæos ſimul & Gẽtes vocare,quoniam ipſe pacificatio noſtra, qui fecit vtraq; vnũ, vnam inquam cõſtituit eccleſiam ex Iudæis & Gentibus. Quũ itaq; in finibus Tyri Syrophœniſſæ filiam liberaſſet à dæmonio, nunc quoq; rurſus eiicit immundos ſpiritus à Iudæo quodam obſeſſo,ſurdo ſimul & muto. Atque vt homo verus digitũ ſuũ inſeruit auribus ei9, expuit,ingemuit & dixit,Epheta. Statimq; apertę ſunt aures eius,& ſolutũ eſt vinculũ linguæ eius,& loquebatur rectè. Hoc erat illud opus magnificũ & ſplendidũ,ex quo Meſſiam ipſum cognoſcere Iudæi debebãt in lege & prophet's promiſſum.ſiquidẽ hoc eis ſignũ dederat Eſaias,dicẽs,Deus ipſe veniet,& ſaluabit nos. Tunc aperientur oculi cæcorũ, & aures ſurdorũ patebunt: tunc ſaliet ſicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum,quia ſciſſæ ſunt in deſerto aquæ & torrentes in ſolitudine. Atque hic vtraque natura mediatoris dei & hominum diſtincta eſt. ſuſpiciens enim in cœlum,quaſi homo ingemuit,ſed mox vno ſermone

Ephe. 2 *Eſa. 35* *Beda.*

quaſi diuina potens maieſtate,ſanauit. Quumque miracula ſua integra operetur dominus & bona,oſtendit euangeliſta mutũ hunc rectè loquutum eſſe & expeditè, quod etiam in
Eſa.31 ſpiritu præuidit Eſaias,dicens, Lingua balborum velociter loquetur & planè. Quomodo autem rectè loquutus ſit ille,
Beda. in alium ſenſum pertrahit Beda,& ait, Ille ſolus rectè loquitur,ſiue deum confitẽdo,ſiue aliis prædicando, cuius auditum vt cœleſtibus poſſit auſcultare mandatis,diuina gratia
Pſal.50 reſerat,ſic poterat iſte dicere cũ Dauide, Dñe,labia mea aperies, & os meum annũciabit laudem tuam. & rurſus cum
Eſa.10 Eſaia,Dominus dedit mihi linguam diſertam. Atque hęc e-
Hieron. tiam ſententia Hieronymi eſt, quum ait, Apertæ ſunt aures eius ad hymnos,ad cãtica,ad pſalmos.ſoluitur lingua, vt ex
Pſal.44 corde eructet verbum bonum. Sic,ſic inquam ſoluta fuit lin
2.Tim.2 gua Pauli,quum vinctum ſe quidem prædicaret ſed non ita, vt verbum dei in ipſo eſſet alligatum.

2 Ex illo autem quòd vetuit dominus, ne cuiquam quod factum viderant dicerent, docebantur ipſi ſimul & apoſtoli noſq; omnes,nõ quærere ex factis operibuſq; noſtris gloriã vanam,ſed in omnib⁹ nos humiliare,neq; in aliquo efferri. Plures enim vtique mutos & ſurdos ſanarat dominus,quod
Matt.15 quidem Matthæus cõmemorat. ſed vnum hunc refert Marcus,in quo plura operatus eſt dominus: tria nimirum ſimul, quia audire fecit eũ,& loqui, ſimulq; à dæmonio liberauit. Et tamen vt hoc maximè magnũ fuerit,vetuit adhuc domi-
Beda post Auguſt. nus ne cuiquam dicerent. Quæritur hic quidẽ,quur prohibuerit hoc dominus, quando mirabile videtur hoc, quòd quæ fecerat miracula,voluerit celari: aut quia illi tamen nõ reticuerũt, ipſeq; ſua poteſtate illa fecerat, an ne celare & abſcondere nõ potuit? Abſit. quid ergo hoc pręcipiebat,niſi quia pigris volebat oſtendere, quãtò ſtudioſius, quantoque feruentius eum prædicare debeant, quibus iubet vt prædicent, quando illi qui prohibebantur, tacere non poterant? Aliamque adhuc pòſt reddit rationem,vt nos doceret nullũ quærere honorem & gloriã temporalem ex operibus bonis quæ faciamus nos,ne mercede priuemur ęterna: dicaturque
Matth.6 tandem nobis, Amen amen dico vobis, recepiſtis mercedem veſtram. Diſcamus inſuper hic opera noſtra bona, ſi fuerint digna,quę ſequantur etiam alii,non poſſe latere,ſed quacunque via manifeſtanda ea eſſe, id ita diſponente deo

ad ædificationem proximorũ.neq; enim latere poteſt ciui- *Matth.* 5
tas in mõte poſita. Et tamẽ opera bona facere ad honorem
& laudẽ dei,res pia & ſancta eſt,præcipiẽte hoc ipſum do-
mino,Sic luceat lux veſtra corã hominibus,vt videãt opera
veſtra bona,& glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt.
Sicque cõmunis illa patrũ reſponſio eſt,quia dominus id eis
hic præcepit,non eſt vt ſeruarent,ſed in eruditionem ipſo-
rum & omnium noſtrũ, quoniã gloriola iſta vmbræ ſimili- *Gloria.*
ma eſt:vmbram quiſquis fugit,hunc illa ſequitur:& qui eam
inſectatur,hunc ipſa fugit.Ita hic licet dominus eis ſilentiũ
præceperat, tamen eo magis ipſi miraculum admirati ſunt
& prædicauerũt omnibus, ſicut Thobiæ Raphaël dixit, O- *Thob.* 12
pera dei manifeſtare & cõfiteri,glorioſum eſt. & prædixit
hoc Eſaias,Exclamabũt virtutẽ meã in gentibus.Dabãt er- *Eſa.* 46
go illi hic laudem & gloriam deo,dicentes,Omnia bene fe
cit,ſurdos audire & mutos loqui.idipſum tu quoque in cor-
de tuo ſerua,vt ſemper de deo dicas, Omnia bene fecit,ne
quid tibi ſumas docere dominum,patremfamilias illũ anti-
quum ne quid corripias,caue exprobres.potẽtiſſimus enim
eſt ille,ſapientiſſimus,& optimus maximus dominus,cui di
cere nemo poteſt, Quur ita facis?quoniã nouit ipſe vanita- *Iob.* 11
tem hominũ,quam quũ videt,nõne cõſiderat?ne quid mur-
muremus aduerſus omnẽ gubernationem & adminiſtratio-
nem dei,vt maximè putemus nos, iniquè comparatum eſſe
in rebus humanis, ſæpè malis optimè,bonis peſſimè omnia
ſuccedere,nec quid hic nos iudicemus, ſicut Iudæi fecerũt,
dicentes,Omnis qui facit malum,bonus eſt in cõſpectu do- *Malac.* 2
mini,& tales ei placẽt.aut certè vbi eſt deus iudicii?& dein
ceps,Vanus eſt qui ſeruit deo,& quod emolumentũ,quia cu *Malac.* 5
ſtodiuimus præcepta eius,& perambulauimus triſtes coram
domino exercituum? ergo nũc beatos dicimus arrogantes,
ſiquidem ædificati ſunt facientes impietates, & tentauerũt
deum,& ſalui facti ſunt.Iniquè hoc ſanè & impiè dicitur,ſi-
cut ibidem arguit eos dominus,& viſuros aliquando mina-
tur, quid interſit inter iuſtos & iniuſtos : inter eos qui ſer-
uiunt deo,& qui deum non colunt. Id adeò nos quoque ob-
ſeruemus iuxta conſilium Dauidis & Iob, laudẽ demus do-
mino,dicentes cum illis, Quia omnia bene fecit. *Pſal.* 72

3 Nonnihil adhuc myſterii hic inueſtigant patres ſan- *Iob.* 21
cti. Surdus enim hic & mutus ſignificat genus humanum,

autore Beda. Siquidem poſtquã homo virulenta audiuit ver
Gene.8 ba ſerpentis, ſurdus ſtatim factus eſt, ſimul & mutus ad laudem ſui creatoris. & quum colloqui cœpit cum diabolo, aures ipſe ſibi concluſit, & linguam ad exclamandam gloriam dei: ſicq; quãdo infecta veneno erat radix, malũ inde excreuit multò deterius in ramis & fructibus, adeò vt in aduẽtu filii dei, pauculis in Iudęa demptis, vniuerſus aliâs mundus erraret in cognitiõe veritatis diuinæ, infatuatus totus. Venit aũt ad mare Galilææ dominus, non ignarus vbínam iaceret ægrotus, quem iuuare & medicari volebat. venit gratia ſuæ bonitatis ad mare, ad corda vndis vitiorũ inflata & tumida gentium, & ibi obtulerunt ei ſurdum & mutũ. Sed quínam obtulerint id quæris? ipſi patriarchæ, & prophetæ, & ſancti angeli dei. tetigit ergo filius dei illum per carnem
Hebr.2 aſſumptam. ſiquidẽ nõ ille apprehendit angelos, ſed ſemen Abrahæ. angelos collapſos amplius nõ quæſiuit, ſed vt ceciderant, ita perire permiſit. At quomodo ſanauit eum? Digitos gratiæ diuinę immiſit in aureis eius, cùm ſe iam cõuertiſſet ad audiendum euangelium, & per digitos quidẽ ſigni-
Matt.12 ficantur dona ſpiritus, dicente domino, Si in digito dei eiicio dæmonia, quod alius euangeliſta ſic expreſſit, Si in ſpiritu dei eiicio dæmonia. Deinde tetigit linguam ſputo, hoc eſt, euãgelio, ita vt deinde nõ ſolo crederẽt corde, ſed & ore
Rom.10 confiterẽtur ad ſalutẽ, dicẽtes, Credimus in deum patrem, creatorem cœli & terrę, & in Ieſum Chriſtũ filium dei vnigenitum &c. Prius aũt quàm ſanaret eum, conſpicatus ipſe in cœlum, ingemuit, eo ipſo docere nos volens, vt ſi quãdo à cœleſtibus gaudiis ad voluptates mundi deuiauerimus & defecerimus, non alia via regreſſum nobis patere ad cœlũ, niſi per gemitus, alta ſuſpiria & magnam triſtitiã, ſicut di-
Act.14 xerunt apoſtoli. Per tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorũ. Aperto itaq; ore huic muto, cœpit ille loqui rectè, & ſanatus eſt, qui antea loqui nõ poterat. Omnes gentiles idololatræ ante Chriſti aduentũ loqui non potuerunt, dum carebant fide recta. Aut quid rectè loquerẽtur, qui tantùm Iouem, Martem, Venerem, & id genus reliquam peſſimorum hominum fecem pro diis colebãt? ſed nimirũ poſt
Ioan.12 Chriſti aduentum princeps mundi huius diabolus eiectus eſt foras, quando idololatria toto penè orbe exulat extorris. 4 Docent hic Beda & Rabanus, ex hoc euangelico

facto inoleuiſſe, quòd in eccleſia ſacerdos paruulum baptizans, ſputo quoq; oris ſui, aures, nares & linguam illius attingat, quanuis in aliquibus diœceſibus nō tangitur lingua propter verba Ambroſij. Per ſputum autem guſtus ſignificatur altiſſimæ ſapientiæ dei, contactus narium, deſignat abiectionem & repulſam voluptatum omnium & receptionem ſuauiſſimi odoris Chriſti, iuxta illud Pauli, Chriſti bonus odor ſumus in omni loco, atque vt meminerint cum ſancto Iob, quòd quàm diu eis ſpiritus ineſt, & ſpiritus in naribus eorum, ne loquantur malū in labiis ſuis, nec cogitent mendacium cum lingua ſua. Tangūtur ei etiam aures, ne vllam audiat linguam maledicam atq; malignam, ſed tantū verba Chriſti attendat & cuſtodiat. Vos itaq; dilectiſſimi in Chriſto fratres, obſecro attendite, quando ita mundati ſumus in baptiſmo, vt Chriſto iam viuamus tantùm, ſolerter conſideremus ſi per peccatum defœdati ſimus rurſus, vt renouemus munditiem auriū, quæ ante nobis data diuinitus eſt ad audiendam fidem, ne ſimus ex numero eorum, de quibus dicit Paulus, quòd auertent auditum ſuum à veritate. Linguā quoque noſtram non minus cuſtodiamus à malo, quoniam ſanctificata eſt confeſſione fidei. Caueamus deinde lingua noſtra maledicere hominib⁹, qua deum & Chriſtum benedicimus. Atque ideo quando iam rectè loqui didicimus in baptiſmo, ſumma nobis cura cauendum eſt, ne quicquam mali loquamur poſt baptiſmum.

1. Cor. 2 *Iob. 27* *Beda.* *2. Tim. 4*

Et in hunc modum etiam Greg. dicit, Sacerdotes cùm per exorciſmi gratiā manū credentibus imponunt, & habitare malignos ſpiritus in eorū mentibus contradicūt, quid aliud faciunt, niſi quòd dæmonia eiiciūt? Et Rabanus: Poſtea tanguntur ei nares & aures de ſaliua, & dicitur ei verbum euangelicum, quod Ieſus quando ſurdum & mutum ſanauit, tangens cum ſputo linguam eius, & mittens digitos in auriculam eius, dixit, Epheta. Hic enim ſacramentū hoc agitur, vt per ſaliuam typicam & ſacerdotis tactū, ſapientia & virtus diuina ſalutem eiuſdem catechumeni operetur, ſic aperiantur illi nares ad ſuſcipiendum guſtū ſciētię dei, & aures referentur ei ad audiendū verbū dei, intellectus quoq; cordis ipſius ad reſpondendū reddatur expeditior. Atq; hęc quilibet homo conſideret diligēter, quæ etiam eccleſia inſtituit ex inſtinctu ſpiritus ſancti, quidnam externa iſta ſigna ſibi

Greg. C. ſacerdotes de conſe. diſ. 4

velint: quídue ſignificent in anima noſtra, eorundem etiam ſe quiſque participem faciat, vt hic abundáter gratiam à deo accipiat, gloriam illic vberius recepturus æternam, Amen.

DOMINICA XIIII. POST PENTECOSTEN EVANGELIVM, LVCAE X.

IN illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Dico enim vobis quòd multi prophetæ & reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt. Et ecce quidam legiſperitus ſurrexit tentans illum & dicens: Magiſter, quid faciendo vitam æternam poſsidebo? At ille dixit ad eum: In lege quid ſcriptum eſt? quomodo legis? Ille reſpondens, dixit: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua, & proximum tuum ſicut teipſum. Dixitque illi: Rectè reſpondiſti. hoc fac, & viues. Ille autem volens iuſtificare ſeipſum, dixit ad Ieſum: Et quis eſt meus proximus? Suſpiciens autem Ieſus, dixit: Homo quidam deſcendebat ab Hieruſalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam diſpoliauerunt eum, & plagis impoſitis abierunt, ſemiuiuo relicto. Accidit autem vt ſacerdos quidam deſcenderet eadem via & viſo illo, præteriuit. Similiter & Leuita, cùm eſſet ſecus locum, & videret eum, pertranſijt. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit ſecus eum: & videns eum, miſericordia motus eſt, & appropians, alligauit vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponens illum in iumentum ſuum, duxit in ſtabulum, & curam eius

egit. Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait: Curam illius habe, & quodcunque ſupererogaueris, ego cùm rediero, reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi proximus fuiſſe illi qui incidit in latrones? At ille dixit, Qui fecit miſericordiam in illum. Et ait illi Ieſus: Vade, & tu fac ſimiliter.

HOMILIA PRIMA.

A Pprimè ſalutaris euangelij huius doctrina eſt, plenaque optimorum præceptorum. nam innumera in eo Chriſtianæ fidei capita continentur: nimirũ, de ſalute noui teſtamẽti, de dilectiõe dei & proximi. In his præceptis tota lex pendet ac prophetæ. Præterea quomodo *Mat.22.* miſericordiam impartiri debeamus, deinde quomodo dominus ſeipſum in perſona Samaritani indicauerit, atque vt breuiter ad euangelij contextum perueniam, cùm Chriſtus dicit, Confiteor tibi domine pater cœli & terræ, quoniam *Lucæ.10.* hæc abſcondiſti à ſapientibus & prudẽtibus, & reuelaſti ea paruulis, dubitare quis poſſet, quid tandem paruuli iſti ſibi velint, ſed hoc ipſe declarat, cùm conuertens ſe ad diſcipulos ſuos, inquit, Beati ſunt oculi qui vident, quę vos videtis. Dices, verba hæc non ſatis intelligo. quî fieri poſſit vt diſcipuli beati vocentur, quando nondum vita functi ſunt, neque à peccatis liberati? Sciendum eſt, dominum hic non ſignificare æternam beatitudinem, vbi electi diuinam maieſtatẽ perpetuò conſpiciunt. Verùm eam intelligi vult, qua homo virtute & probitate in vita hac vitã æternã meretur, non qua præmia ſuſcipit: ſic ait Dauid, Beatus vir qui *Pſal.1.31.* nõ abiit in conſilio impiorũ. Beati quorũ remiſſæ ſunt ini- *& 40.* quitates, & quorũ tecta ſunt peccata. Beatus qui intelligit ſuper egenũ & pauperem. Ita hic quoq; Chriſtus vocat beatos, non qui gloriã vitamq; æternam poſſiderent, ſed vt fide ſua beata & ſancta eam promererentur. Beati oculi qui vident quæ vos videtis: non oculi Phariſæorũ & Scribarũ, vt ait Beda, qui ſolum corpus domini viderunt. Sed illi oculi *Beda.* beati ſunt, qui ſacramẽta eius & arcana cognouere, de quibus dominus antea mentionem fecerat, & aperuiſti ea paruulis. Beati oculi paruulorũ, quibus filiũ, teipſum & patrem

Theop. manifeſtauit,vt ita non tantũ apoſtoli beati ſint,ſed omnes ij,qui oculis fidei dominum in carne ambulantem vidẽt, & miracula operantem. Præterea nunc, quòd quidã hic præfantur de natura oculi, de pulchritudine & elegantia eius, de lumine ſuo,quo lumen quoq; cerni queat,de mobilitate. poteſt enim nunc ſurſum,nunc deorſum,nunc in has,nunc in illas partes pro arbitrio torqueri. de rotunditate,de nigredine in oculo, quo quis videt. Hæc omnia indicia ſunt cœleſtis proprietatis,ſicut ad lõgum hic pertractari poſſet. Tu autem ipſe per ſymbola diſcurre,quã voles ampliſſimè, quia facile eſt. Quare Chriſtus hic mentionem facit oculorum,vt illis ſignificaret rationem & intellectum humanũ. eſt enim pars cœleſtis in homine.ita in Cãticis ſuis Salomõ inquit,Oculi tui columbarum.Idcirco apud prophetã Ezechielem,& apud Ioannem reperiuntur animalia plena oculis,ſicut Iacob de Iuda dicit, Pulchriores ſunt oculi tui vino.& tota ſcriptura hac de re plena eſt.Ita hic quoq; loquitur dominus, Beati ſunt oculi, qui vident quæ vos videtis. Beati qui me extrinſecus ita reſpiciunt,vt intrinſeco meam diuinitatem ab externis miraculis credãt: vel qui ita intelligunt diuinitatem meam,vt credant vnam eſſe cum humanitate illa quæ cernitur.hoc apoſtoli fecerunt,ſicut Ioãnes inquit,de verbo vitæ, quod nos vidimus, quod audiuimus, manibus palpauimus. Secundò cõfirmat apoſtolorum beatitudinem per comparationẽ,cùm inquit, Dico vobis quòd multi prophetæ & reges voluerũt videre quæ vos videtis. Dices,quando dixit Chriſtus ad Iudæos, Abrahã exultauit vt videret diem meum,vidit & gauiſus eſt,quomodo igitur hic dicit, reges ac prophetæ non viderunt? reſpõdet Beda, Verum eſt,quòd Abraham,Eſaias, Micheas & multi alij in veteri teſtamẽto,viderunt gloriã dei,& nõ videntes appellati ſunt,ſicut ſeruus ad Saulũ loquitur.ſed hi omnes à longe aſpicientes Ieſum,per ſpeculũ & in ænigmate viderunt. apoſtoli autem viderunt Ieſum coram,comederunt cum illo,& quicquid voluerunt,hoc interrogantes ab illo didicerunt.non enim neceſſe erat illis per angelos doceri aut viſiones,quemadmodum patriarchæ ac prophetæ fecere. Itaque Chryſoſtomus inquit, Apoſtoli viderũt aduentũ Chriſti,præſentiam,vocem,miracula,prædicationes,quod negatum erat prophetis & regibus.cupierunt quidem, at nõ vi-

Natura oculi.
Cantic.1.
Ezech.1.
Apo.4.6
Ioan.8.
Beda.
Eſa. 6.
1.Reg. 9.
Mat.13.
Chryſo.

derũt,quare apoſtoli præſtãtiores beatioresq; ſunt prophetis illis ac patriarchis. Quãdiu ſenex ille Simeon multũ ſuſpirãdo deſiderabat aduẽtũ Chriſti? Qui tãdẽ reſpõſum acceperat à ſpiritu ſancto, nõ viſurũ ſe mortẽ niſi prius videret Meſſiam dñi.hoc eſt,quod deſiderarũt omnes prophetæ. verũ hæc gratia illis nõ eſt cõceſſa ſicut Simeoni,quamobrẽ triſtes deſcenderũt in limbũ.Iiſdẽ quoq; verbis vtitur epiſcopus Roffenſis contra Oecolãpadiũ, qui ad ignominiam euãgelij & ſanctæ noſtræ fidei,dixit nouum teſtamentũ nihilò veteri melius præſtãtiúſve eſſe,neq; etiã plus concedi gratiæ per ſacramenta nunc,quã in veteri teſtamento.Hoc falſum & erroneum omnino eſt. plana enim & aperta ſunt verba Chriſti,apoſtolos beatiores eſſe prophetis & patriarchis,quòd viderunt & audierunt ea quæ prophetæ non potuerunt.Alia quoq; multa reſtant,quorũ nomine præſtãtius eſt euangeliũ veteri teſtamento:quia neminẽ ad perfectionem perduxit lex,ſicut euangeliũ facit.Ad hæc,ſacramenta eccleſiæ multis modis ſuperant ſacramenta ſynagogæ, ſicut & ſacrificium Chriſtianorum excellentius eſt ſacrificiis Iudæorum,qui tantũ vitulos offerebant, oues & boues, nos autem Chriſtiani verũ corpus Chriſti offerimus in ſacrificio miſſæ.Sacramenta Iudæorũ reſpiciebant Chriſtum venturũ,noſtra etiam ſalutem præbent & gratiam.In veteri teſtamento vmbra tantùm erat futurorum, euangelium autem vmbræ & figuræ veritatem continet. Quid multa? lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. Quid quod eccleſia ſpiritu ſancto conſolatore gaudet & gubernatore,iuxta promiſſionẽ Chriſti eccleſiæ ſuæ iam olim datam? atqui illo iam olim caruit ſynagoga ſemper Eccleſia quoque præſentẽ ſecum habet Chriſtũ, quam ſynagoga non habuit,dicente domino,Ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationẽ ſeculi.Atqui non ignorauit idipſum Paulus,cùm diceret, Quando venit plenitudo temporis,miſit deus filium ſuum.antea nulla adhuc fuerat temporis plenitudo,donec veniret Chriſtus, ex cuius plenitudine omnes accepimus.Atq; huiuſmodi quædam alia reſpiciens erubeſcat Chriſtianus,qui impudenti ſuo ore eccleſiã conatur æquare ſynagogæ,quod Neochriſtiani facere tentant. Nam cùm veteribus omnia cõtingebãt in figura,quomodo obſecro ea fuerint perfectione,qua

Lucæ. 2. *Epiſcop. Roff.* *Hebr. 7.* *Heb. 10.* *Ioan. 1.* *Ioan. 6.* *Mat. vlt.* *Gala. 4.* *Ioan. 1.*

1.Cor.10 nunc Chriſtiani viuunt & gaudent neque mirum,ſiquidem ij figuræ veritatẽ obtinẽt & fœdus nouum:nouum dico te-
Iere.31. ſtamẽtũ illud, quod olim daturum ſe dominus promiſit, diuerſum ab eo quod ante habuerat cũ Iudæis.Idipſum quoque ex euangelio diſcere poſſumus,quãdo ſacerdos legalis & leuita Moſaicus præteribant vulneratum ſemiuiuum,ſolus autem Samaritanus qui Chriſtũ repræſentabat & ſacerdotium euangelicum,adiuuit ſaucium.De quo infrà. Cùm autem iam fœlicitatem diſcipulorũ prædicaſſet dominus, quam etiã reges & prophetæ aſſecuti non fuerant,quod &
Num.24 Balaam prędixerat,de Chriſti natiuitate loquens,Heu quis victurus eſt quando iſta faciet deus?Audiens porrò hæc omnia quidam legiſperitus,ex omnibus vnus ipſe ſurrexit ſingulari faſtu inflat⁹,& multũ doloſè de merito ſalutis ſuę interrogauit dominũ,dicẽs,Magiſter,quid faciẽdo vitã æternã poſſidebo?Vnde autem quæſtio hæc ſuperbo legiſperi-
Beda. to nuũc ſubierit in mentẽ,declarat Beda,occaſionẽ eũ ſumpſiſſe putans tẽtãdi ex ipſis domini ſermonibus,cùm dixit, Gaudete,quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis.Quãuis ſunt qui volunt quòd ſicut in veteri teſtamẽto omnis promiſſio ad temporalia bona,vitam mũdi huius,pacem & ſanitatem vergebat,ita vniuerſa Chriſti doctrina vitam pro-
mat.3.10 mittebat æternã,vt meritò dicere poterat,Ecce iam appropinquat regnũ cœlorũ. Magnus itaq; iam & præclarus iſte doctor in eodẽ tentare dominum voluit,ratus eum aliquid dicturum contrarium legi.Verùm interim iſte ſua tẽtatione verum eſſe cõprobauit illud domini dictũ,Pater, abſcõdiſti hæc à ſapientibus & prudẽtibus,reuelaſti autẽ ea par-
Chyſoſto. uulis.Magiſter inquit,Chriſtũ magiſtrũ prędicat,cuius nolebat eſſe diſcipulus:ſicut etiam apud Matthæum fecerunt,
Mat.22. dicẽtes,Scimus quia verax es,& viam dei in veritate doces. Magiſter,ait,quid faciendo vitã æternã poſſidebo?Ecce legiſperitus ille tamẽ plus intelligebat,quàm noſtrates Neochriſtiani.norat enim nõ dari regnũ cœlorum ignauis iſtis fucis & pigris,ſed aliquid pro eo laborandũ eſſe, quũ interim belluli iſti Neochriſtiani neq; orare quicquã volũt,nec ieiunare,omnia cõtẽnunt opera bona volentes nuda & informi fide irrũpere,dũ clament tantũ domine,domine.Diuerſum ab iis quæſiuit iſte legiſperitus,dicẽs, Quid faciẽdo vitã æternã poſſidebo? Sic intelligebãt illud etiã Iudæi cũ

interrogarent dominũ, Quid faciemus, vt operemur opera Dei? Volunt quidam ideo hic interrogaſſe legiſperitum ſeu ſcribam hunc, quoniam quum variæ erant apud Iudæos ſectæ, Eſſæorum, Sadducæorũ & Phariſæorum, magna erat apud eos quæſtio, quænam iuſtitia magis placeret Deo. Quo nomine interrogauit iſte, quid tandem faciendo vitã poſſideret æternã, non quæſiui: quid credere, ſed quid operari debeat. 4 Inquiſitionẽ hanc legiſperiti reſerare volens dominus, aggreditur iam id facere ex propriis ipſi' verbis, dicens, Quid ſcriptum eſt in lege: quomodo legis? quaſi diceret idipſum quod alibi dixit, E verbis tuis iuſtificaberis, & è verbis tuis condemnaberis. Interrogat eum rurſus dominus in lege quid ſit ſcriptũ, ſciẽs ipſum ex eorum eſſe numero, qui verba legis tenent, ſed vim legis ignorant. Verè enim exiguum quid eſt, ſi nos noſtriq; ſimiles multa bona nouimus, neque facimus ea. Quid ſcriptũ eſt in lege? At quã ratione poterat ſumma Dei ſapientia tam fraudulentæ interrogationi occurriſſe prudentius? quoniã quocunque modo diuerſo reſpondiſſet dominus, ſemper ille ſuſpectus alteri ſectæ fuiſſet. rectè itaque legiſperitum ad legem ſuam relegauit, quæ adeò lata fuit, ſicuti concorditer omnes etiam trium ſectarũ Iudæi ſentiebant. Ideoq; illam Chriſti de lege reſponſionem, cauillari nullo modo poterant. Cæterũ qui in eccleſia docet magiſter, ſolicitè accurare debet, vt quicquid illi interrogationũ occurrerit ſubinde, in omnib' iis ad ſcripturas confugiat, dicente Eſaia, Nõne populus requiret à Deo viſionem ſuper viuos & mortuos? Magis ad legem & teſtimonium currendum eſt, quàm ad idololatras & veneficos, aut vanas hominũ ſuſpiciones. ideo enim lex data eſt: iuxta illud Sapientis, Legẽ mandauit Moyſes in præceptis iuſtitiarum, & hæreditatẽ domui Iacob & Iſraël promiſſiones. Age igitur quando hæc in lege cõprehenſa ſunt omnia, dic, in lege quid eſt ſcriptum? Volunt nonnulli hic dominum prima interrogatione quærere voluiſſe de litera: & altera cũ diceret, Quomodo legis? demum interrogaſſe de intellectu. Vnde multi aberrant, ſeq; dant turpiſſimè in lectione ſcripturarũ, ſicuti nunc quoque proh nimium fit inter ſimplices iſtos, ſed ô quàm faſtuoſos neochriſtianos!

Ioan. 6. *Mat. 13.* *Ambroſ.* *Eſa. 7.* *Eccl. 4.*

Ideo quoque illud feciſſe creditur dominus, quòd aliàs ſoliti illi fuerant traditiones hominum arripere contra le- *Mat. 21.*

gem dei conſtitutas,& ſic iuſtitiã quęrere admodum anguſtam. Quomodo eos Paulus aſſerit ignorare iuſtitiã dei, & ſuam propriam velle aſtruere, atque idcirco iuſtitiæ dei nõ eſſe ſubiectos. Et tamen verã illi viam cõmonſtrat dominus de lege quærens & quomodo legeret, quoniam deduxit dominus iuſtũ per vias rectas,& oſtendit illi regnũ dei. Bene vtique & rectè fecit dñs huic legiſperito, qui quũ magiſtrũ ipſum confeſſus erat, dominus quoque velut magiſtrum ſe profeſſus,diſcipulum ſuum de lectione,quod aiunt, data interrogauit. Quid ſcriptũ eſt,inquiens,quomodo legis? Ita nimirum viuere oportet præceptorem cum diſcipulis,ita illum eorum ſtudia & ingenia experiri addecet. Quanuis etiam eo feciſſe credi poteſt dominus, quòd ille ex eorũ numero fuerat,qui ex ſolo libro & verbis tantũ docerẽt,quiq; (vt ait dominus)dicerent ſolùm & nihil facerẽt, cùm tamẽ doctrina operis & exẽpli boni non raro vtilior ſit & efficacior q̃ verbi tantũ. Sed hic nimirum optimus erat,de quo dixit dominus, Quoniam qui ſic fecerit & docuerit, magnus vocabitur in regno cœlorũ. Deus optimus maximus gratiam nobis ſuam largiatur, quatenus nos mãdata ſua ſancta nõ tãtũ auribus audiamus,aureq; legamus,ſed & opere impleamus,poſt hanc vitam illam poſſeſſuri æternam, Amen.

Rom.10 *Sap.10* *Mat.23*

HOMILIA II.

INterrogauit dominũ ſcriba, quid facere deberet, vt vitam poſſideret æternã, rurſusq; & ex eo quæſiuit dominus,in lege quid ſcriptũ eſſet & quomodo legeret.qui reſpondit, Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo,ex tota anima tua,& ex omnibus viribꝰ tuis, atque proximum tuum ſicut teipſum. Et hic quidem ſcriba iſte non turpiter ſe dedit,dum quod in lege ſummum eſt tenere ſe declarauit. nanque & dominus ei verbum hoc confirmauit,ipſumq; adeò rectè reſpondiſſe teſtatus eſt. Multa de hoc maximo dilectiõis dei & proximi præcepto dici deberent,ſed quia idem nobis tractandũ occurret infra dominica decimanona,lubet idipſum in eum locũ differre. Tantũ quòd hic locus offert admonẽdi mihi eſtis chariſſimi, etiã in veteri lege mandatũ hoc fuiſſe, vt in Deuteronomio legitur,quanuis ibi tres tantũ formæ dantur,hic etiã quarta additur,ſicut infrà dicemus. Quod aũt ad dilectionẽ proximi,de quã hic agitur, ſpectat, conſtare vobis principio de-

Deut.6.

bet,nō hic agi de proximo ex ſanguinis cōiunctione,quam natura ſuadet & præſcribit,ſed de ꝓximo ſcilicet quolibet homine.ſiquidem omnes homines ex vno parente Adā deſcendūt in terrá, & ex vno patre de cœlis qui oēs nos creauit,& animā nobis indidit rationis capacē:iuxta illud propheticum , Nunquid nō pater vnus omniū noſtrū? nunquid non deus vnus creauit nos?Sic, ſic inquā quilibet homo hominem alium ſuū reputet,ſciatq; eſſe proximū. Scriba autē iſte dum hæc duo mandata hic coniunxit,rectè fecit. ſiquidem & in veteri teſtamento quod ſcriptum eſt de dilectione dei libro quinto, idē in tertio de charitate habetur proximi,vbi dicit dominus,Diliges proximū tuū ſicut teipſum. (Hebraicè Iereacha,id eſt,ad ſociū tuum. Septuaginta verterunt pliſion,hoc eſt proximū, & ſic legitur hic & Matth. 22.) Datur etiā alia adhuc ratio dilectionis proximi, quia enim quilibet homo factus eſt ad imaginem dei, ideo ſicut rex honoratur & colitur in imagine ſua,ita deus in homine qui imaginem ſuam gerit: quoniam diligere neminem poteſt deus qui imaginem ſuam hominē odio proſequitur: idipſum atteſtante Ioanne cùm ait, Qui dicit ſe diligere deū; & fratrem ſuum odio habet,mendax eſt. Cohęrent itaq; & coniuncta ſunt hæc præcepta duo,eſtq; hęc immēſa dei miſeratio & benignitas,quòd tāti facit hominem, vt ipſe etiā ſine eo nolit diligi. O te infelicem & miſerum peccatorem, quid agis? cur adeò nihil facis dilectionē dei, quàm leuiter adeò amittis?idq; ob amorem alicuius vilis creaturæ,breue deſiderium, ac voluptatulam momentaneam, ſicut Eua ob vnius pomi morſum.neq; cogitas quāti te deus faciat, adeò vt ſine te nolit diligi? Atq; hæc ipſa cauſa eſt,quòd Paulus dilectionis tantū proximi meminit,cùm ait legem totā hoc vno impleri, Diliges proximum tuum ſicut teipſum. & iterum, Qui diligit proximū, legem impleuit. plenitudo enim legis eſt dilectio. & rurſus,finis legis eſt charitas. Cùm itaque hic & apud Matthæum præcepta duo ponantur,& Paulus vnicum tantùm commemorat, nō eſt quòd ſuſpiceris aliquid hic eſſe aduerſum alteri : quoniam in dilectione dei proximi etiā charitas includitur,atq; ideo Ioānes dicit nos illud præceptū habere à deo,vt qui diligit deum, etiā proximū ſuū diligat. 2 Quādo dicitur, diliges proximū tuū ſicut teipſum, attendendū eſt illud quod annexū eſt, ſicut te-

Malac. 2 *Leuit. 19.* *Gene, 1* *1. Ioan. 4* *Galat. 6.* *Rom. 13* *1. Tim. 1.* *1. Ioan. 4*

ipſum. nō enim dixit quantum, ſed ſicut teipſum. Quoniam licet proximum meum diligere debeo ſicut meipſum, tamen & poſſum & debeo me plus diligere. ſiquidem cùm ordinatè fieri omnia debeant inter nos, ordinatè etiam decet ipſam inter nos eſſe charitatē, ita vt quis deū ſuper omnia diligat, dehinc animam proximi ſui, ſicut exponūt Ambroſ. & Auguſt. ipſaque adeò de ſe teſtatur ſpōſa, dicēs, Ordinauit in me charitatem. quoniam & Sapiens ait, Qui ſibi malus, cui bonus? Auguſt. explicans hæc verba, Date eleemoſynam, & omnia munda erunt vobis, inquit, Quicunque ordinatè dare vult eleemoſynam, incipiat à ſeipſo, ſibique primum det eleemoſynam: quoniam verè dictum eſt illud, Miſerere animæ tuæ vt placeas deo. Quando itaque optimū ipſe mihi debeo, meq; maximè diligere teneor poſt deum, ſequitur non planè ęqualem eſſe dilectionem hominis erga proximum & ſeipſum, ſed maiorem erga ſe, ſicque recto ſenſu intelligere debemus illud quod dixit dominus, diliges proximum tuum ſicut teipſum. (quia ſicut, hic non eſt nota æqualitatis aut perfectæ ſimilitudinis, ſed potius ordinis: vel eſt ſimilitudo in obiecto, nō in actu) Quū igitur teneris diligere proximū tuū ſicut teipſum, intelligi principio poteſt de vera illa dilectione, qua etiā te diligis, vt eadem etiā ames proximū tuum. Deinde quilibet diligere debet proximum ſuum ſicut ſeipſum, quia ad idem illud bonū, ad quod ſe diligit. Atque hoc ſic accipe, Vnuſquiſque qui ſe rectè diligit, ipſe ſibi bene vult, cupitq; ſe vera via & rectiſſima pergere ad fœlicitatem æternā. Recta aūt & regia ad vitā via, eſt ipſa iuſtitia & obſeruatio mandatorū dei, teſte Dauide, quū ait, Domine, in ſancto via tua: &, beati immaculati in via, qui ambulāt in lege domini. Sic ergo quilibet cupiat omnes hoīes vnà ſecū ingredi viam hanc, & in hoc quiſq; diligat proximū ſuū ſicut ſeipſum. Quoniā ſi quis ſe aliter diligeret, is verè ſe nō diligeret. ſiquidem qui diligit iniquitatem, odit animā ſuā. Itaq; quiſquis gaudet eo ipſo quòd proximus ſuus peccat, eiq; in illo applaudit, laudat eum & adiuuat in illo, nihil minus q̄ diligit eū, ſicut nec ſeipſum, tantū enim honeſtas & probitas laudanda in homine eſt. Certū hoc eſt, quòd quicunq; in proximo ſuo probitatē nō diligit, iamiā repulſus à deo eſt: iuxta illud Dauidis, Quid gloriaris in malitia qui potēs es in iniquitate? Tota die iniuſtitiā co-

1. Cor 4

Lib. 1. de doc. chri. cap. 1

Cant. 2

Eccle. 14

Pſal. 96 & 118.

Pſal. 16

Pſal. 51

gitauit lingua tua,ſicut nouacula acuta feciſti dolum. Dilexiſti malitiã ſuper benignitatẽ, iniquitatẽ magis loqui quã æquitatẽ. Dilexiſti oĩa verba præcipitationis lingua doloſa, Propterea deus deſtruet te in finem & euellet te,&c. Ecce q̃ manifeſtè hic cernis, amicitiã quæ nunc in mundo cõtrahitur, & inter hoĩes ſeculi huius verſatur, verã dilectionem non eſſe, ſed potius perditionem. ſiquidem plurimum qui in muudo habetur amor, ex peccato & in peccato fit, ſiue contrahitur. 3 Ratione finis quoque quilibet diligere debet proximũ ſuum ſicut ſeipſum, hoc eſt, vt ad eundẽ finẽ pertingat ille quẽ ipſe appetit: ideoq́; tunc quis proximũ ſuum diligit ſicut ſeipſum, quando eidẽ etiam vitã optat æternã. ſic Paulus cupiebat diſſolui & eſſe cũ Chriſto, atq; meritò diſſolui inquit, quoniã hoc mori quidẽ eſt, at nõ omne, ſed hominis, quia mors hominis eſt animæ & corporis diſſolutio. Petiit ille hoc ſibi, & idem precatus eſt aliis quoq;, omnémque plenitudinem per quam venirẽt ad Chriſtũ. ſic enim optauit ille oẽs homines eſſe, ſicut ipſe erat. Et quiſquis proximo ſuo cœlũ non fauet, norit ſe charitatem fraternã nõ habere. (qũo autem ſancti in patria ratione obiecti etiã plus diligant ſanctiores ſeipſis, quia volunt eis maiorẽ beatitudinem, qũo item Moyſes petiit ſe deleri de libro vitæ, & Paulus anathema eſſe pro fratribus, ſcholis relinquo.) *Philip.1* *1.Cor.7.*

4 Ex iis iam conſtat, quòd quotieſcunque præcipitur, vt quis diligat proximum ſuum ſicut ſeipſum, nullã hic perturbationem conſtitui, neq; ordinẽ naturæ diſcindi. ſicut enim mihi ipſe charior ſum quàm proximus meus mihi: ita magis diligo parentes, fratres, patruos, auũculos quàm alienos. Et en eius rei ſignum tibi. Etſi præceperat deus omnes homines diligi debere, idipſum tamen adhuc peculiariter mãdauit de quibuſdã, vt de parẽtibus, quos pręcipuè diligere debemus colere & reuereri. ſic Paulus, Dum tẽpus, inquit, habemus, operemur bonũ ad omnes, maximè verò ad domeſticos fidei. Et alibi, Si quis ſuos, maximè familiã ſuam non curat, fidẽ negauit. Sicut ergo quis proſpicere & ꝓuidere debet ſuis, ita eoſdẽ etiã magis tenetur diligere. Pius pater liberis ſuis relinquat victum decentẽ, ſed ex bonis non mala cõſciẽtia acquiſitis. At quæ ſit in iſtis vel minimæ charitatis fauilla, qui vbi oĩa ſua decoxerint turpiter, liberis ſuis nihil relinquentes, clamãt tantũ, Si quid habere volent, quærant, *Exod.20* *Galat.6* *1.Tim.5*

diſpiciant vnde viuāt? Iniquè ſanè & improbè, quoniam ex
1.Cor.12. ſententia Pauli nō liberi parentibus, ſed parentes illis theſauros debēt colligere: ita quiſq; patrem matre chariorem
Hieron. habere debet, autore Hierony. Et quanuis vtrunque parentem quis relinquens adhæret vxori ſuę, parētes tamē vxore
Exec. 44 cōuenit illi eſſe chariores. & ſi vſus ferat atq; neceſſitas, potius iuuare parentem q̄ vxorem. Noluit ergo etiā Paulus di
Ephe.5 cere, vt maritus vxorem diligat ſicut ſeipſum, ſed vt corpus ſuum. In hoc itaq; caſu gratia non deſtruit naturā, ſed perficit: neq; malè faciunt qui amicos cognatosq́ue ſuos adiuuāt, quib⁹ plus debēt q̄ cuiq; alieno. Quomodo aūt teneamur diligere amicos & illis bene facere, & an quis plus debeat diligere amicum malū q̄ alienū bonum, num etiā quis magis amare filiū poſſit q̄ fratrem, & huiuſmodi innumera, ſcholis relinquo, vt habeant quod rixentur. Tamen ſi cui ſimpliciū tale quid occurrerit, doctorū vtatur conſiliis. 3 Quū iam adeò prudenter reſpondiſſet ſcriba, ſubiecit dominus, Rectè reſpondiſti, hoc fac & viues. Laudauit hic dominus reſponſum ſuum, non opus, fortè enim vox bona, & opera nihili erāt, ſicùt Iſaac falſus in voce Iacob, manus dicebat eſſe
Gene. 27 Eſau, vocem Iacob, ideoq́; ad opus eum ablegauit, dicens, Hoc fac. Ecce q̄ omnino ſatis non eſt credere, niſi & facias:
Iacob.1 quoniā ſi quis perſpexerit in lege perfectæ libertatis, & nō auditor eſt obliuioſus ſed factor, hic beat⁹ in facto ſuo erit. vnde præcepit etiam Iacobus, Eſtote factores verbi, & non auditores tantū, fallētes voſmetipſos. Hoc fac, inquit dominus, & viues. Satis nō eſt Rabinū te eſſe in lege doctū & do-
Pſal.110. ctorē magnificū, niſi accedat & opus. fruſtra eſt omnis profunda intelligētia, ſi deſint opera bona, dicente Dauide, In-
Mat.19 tellectus bonus omnibus facientibus eum, laudatio ei⁹ manet in ſeculum ſeculi. Hoc fac, mandata dei ſerua, & viues, quoniam ſi vitā voles ingredi, eſt quòd ſerues mādata. Ecce obſeruationē pręcepti, & quia implere opere quod mandatū eſt, viuificat animā. At vbi interim latitāt noſtrates neo chriſtiani, aut quid ſomniant, dum aduerſus tam manifeſta ſcripturæ teſtimonia, aduerſus ipſum ſpiritū dei, opera bona contēnunt, voluntq; ex ſola viuere fide? Non viuificat fides iſta mortua, nuda & deſtituta omni ſplēdore charitatis
Rom. 8 diuinæ. ſic enim Paulus inquit, Si ſpiritu opera carnis mortificaueritis, viuetis. Spūs aūt hic, ſpūs dilectionis eſt, dicēte

ſponſa, Fortis vt mors dilectio. Spūs vitæ dilectio eſt, vt ait Paulus, Lex ſpūs vitæ liberauit me à lege peccati & mortis. Scriba porrò iſte de reſponſo ſibi applaudebat, volens iam iuſtificare ſeipſum: vnde & dixit, Quis autē eſt meus proximus? Ecce innocentē & iuſtum ſe ſimulat, ratus ſe corā hominibus tantùm ſtare, qui hic deo aſtabat vero, cognoſcenti etiam occulta & abdita cordium. At nónne Rabinus egregius eſt? ignorat prima duo legis præcepta, ignorat quis ſibi ſit proximus, neſcit adhuc myſteria Chriſti, quæ pater reuelauit paruulis. Aut ſi adhuc interrogauit dominū, quis ſuus ſit proximus, & ante ſcierit illud, hypocrita fuit. Dominus aūt reſpōſum illi dedit ita tēperatū, vt inde cognoſceret, quēlibet qui alteri miſericordiā exhibet, etiā proximū ei eſſe. Quanuis hac ipſa parabola diſcere poterat dn̄m Ieſum deū per aſſumptā carnē factū eſſe proximū noſtrū, qui & miſericordiā exhibuit nobis, ſicut in ſequēti homilia dicemus. Iuſtificare ſemet volēs coram hominibus, interrogauit quiſnā ſibi ſit proximus. hic ſiquidē iſti hominū generi mos erat perpetuus, coram mūdo cupiebant haberi ſancti, etiā ſi aliâs peſſimi omniū forēt, ſicut alibi eos dominus ſepulchris cōparat dealbatis, & diſcipulos præmonet ne faciant ſimiliter, iubens attēdere eos, ne faciant iuſtitiā ſuā coram hominibus, vt videantur ab illis. Quòd autē hac interrogatione iſte iuſtificare voluerit ſeipſum, ſic intelligito. putabat enim dominum ſibi reſpōſurū, Iudæos proximos eſſe ſuos. quod ſi factū eſſet, ſubiunxiſſet ipſe, iuſtificaturus ſemet. Sēper ego Iudæos dilexi. Erat autē hic maxim' error Iudæorū, quòd alios homines proximos ſuos nō reputabāt, ſed vbicunque alienos fallere poterāt & decipere, idipſum ſummum ducebant gaudiū, quod etiā ſtrenuè & fortiter faciunt, prætextū falſæ opinionis ſumētes ex eo quod ſcriptū eſt, Nō fœnerabis fratri tuo ad vſurā pecuniam, nec fruges nec quālibet aliam rem, ſed alieno. fratri autem tuo abſque vſura id quod indiget, cōmunicabis. Hoc in hodiernum vſque diem faciunt, vſuram inter ſe mutuo nullam accipiunt, ſed à Chriſtianis, quos alienos reputant, quum interim ipſi ſint ab eccleſia & regno dei alieniſſimi, tantum vſuræ accipiunt, vt plurimi pereant in anima & fortunis omnibus. Durum eſt quod dico, ſed tamen periculum eſt, ne principes & optimates omnes, qui Iudæorum ſuſtinent vſuram,

Cant. 8. *Rom. 8.* *Beda.* *Mat. 23.* *Mat. 6.* *Deut. 23.*

in confœderatione ſint damnationis æternæ. Dici nanque nō poteſt, quantū malorum concilient inter homines vſura ſua. taceo quòd maximi interim ſunt autores illis decoquēdi, abliguriendi, ludo, alea & ſcortis bona ſua perdēdi nam vbi primū defectus argenti ſentitur & penuria, ad Iudæum curritur, cuius poteſtati ſi quid bonorum alicuius pauperis fuit attributū ſemel, actū eſt, perierit illico. Taceo quòd Iudæi prouincias oēs faciunt abundare furibus, qui quicquid furtiuū attulerunt eis, iſti ſtatim mercantur quàm minimo. Graue & intolerabile foret toti prouinciæ, ſi quis nobilis aut comes latrones foueret & promoueret publicos atque prędones: ſed minus tamen eos crediderim nocere, quàm qui Iudæos tolerant vſurarios tantos. Sed hæc aliàs, iam veniamus ad reliqua. Interim oremus dominum, &c.

HOMILIA III.

Bene quidē reſponderat ſcriba iſte domino de præcepto, quod illi faciēdum iniunxerat dominus, vt vitam poſſideret æternam. Verùm cū nollet ſcire quis ſibi eſſet proximus, parabola quadā hoc eum deinceps docuit dominus, quēlibet hominem alteri proximum eſſe. Antea tamen ſuſpexit in cœlū, commotus vtique vel iniqua ſcribæ iſtius malignitate, vel potius renouata iam cogitatione ſuper lapſu generis humani, qui in hac parabola deſignatur. Sic autem ſuſpexit etiā dominus reſuſcitaturus Lazarum, quoniam & illic recogitabat immenſam mortis anguſtiam, quæ per peccatum irrupit. Adiungit ergo parabolam, vel ſecundū quoſdam, hiſtoriam verā, vnde diſceret hic ſcriba nos omnes vnius eſſe naturæ, proximosque cēſendos non ex operum dignitate: ſed nihil perſuaſit hæc parabola Iudæis & cæteris, qui nulla ducuntur miſericordia. Deſcēdit, inquit, homo à Ieruſalem in Iericho. homo hic Adā eſt, ſiquidem apud Hebræos Adam non primū tantùm, ſed quēlibet hominem ſignificat, eſtque nomen proprium ſimul & appellatiuum. In hoc Adam tota lapſa eſt natura humana, quod vtraque loci huius appellatio pulchrè figurat. Ieruſalem enim idem eſt quòd viſio pacis, quamobrem & paradiſum & regnum poteſt ſignificare cœlorum. Iericho autē lunam deſignat, noſtramque in hoc mundo mortalitatem, in quam per peccatum Adæ prolapſi ſumus: & in ea iam permutamur alternis vicibus vt luna, creſcentes & decreſcen-

Ioan. 11. *Theop.* *Auguſt.* *Beda.*

tes in variis defectibus,erroribus,miſeriis. Et meritò eũ deſcendiſſe ait euangeliſta, quia homo poſt peccatum humiliatus totus eſt collapſus & demiſſus. neque id ſemel,etiam quoque deſcendit ſubinde & labitur magis in præceps ſecũ dum vitiatæ naturæ concupiſcentiam,ſemper declinans ad ima. Quòd autem Hieruſalem ciuitatẽ ſanctã ſignificet quę in ſupernis eſt,mater omniũ noſtrũ,ſatis nobis teſtatur Paulus ad Galat. Et incidit in latrones,incidit inquam,nihil tale cogitans vel ſuſpicatus. ſiquidem nemo vel peccatũ vult præcipuè, vel ad malum reſpiciens operatur, ſed quicquid tum volumus tũ appetimus aſpectu boni,id omne facimus. Quia autem bonũ varium fit & multiplex,ſunt qui delectabile tantùm aut vtile bonũ,non etiam honeſtum reſpiciũt: & ii quidem bonum mutabile ſuſpiciũt,immutabili relicto. nemo enim poteſt duobus dominis ſeruire,quod quia neſciuit Eua,volẽs ſeruire deo ſimul & diabolo, periit dum peccauit:quia veriſſimũ eſt illud Bernardi, Nemo ſimul adhærere poteſt iis quæ ſuprà nos ſunt & quæ ſuper terrã.ſicnãque malum etiam eſt in mundo per accidens tantùm, & nõ primaria intentione. 2 Incidit autẽ in latrones, latrones ſcilicet angelos noctis & tenebrarum,qui non raro ſe transfigurant in angelos lucis,ſed perſeuerare non poſſunt. Cõſtãs itaque ſentẽtia eſt doctorũ omniũ,latrones hic dæmones intelligi.ſicut pulchrè Auguſtinus, Beda & Theophylactus hic declarãt,quanuis etiã alio ſenſu omnes qui paruulũ innocentẽ ſeducunt,latrones dici & cenſeri poſſunt. Deſpoliarunt iſti miſerum & vulnerauerunt. Quod eo refert Auguſtinus,quoniam dæmones miſerum deſpoliarũt hominem ornamento bonorum morum & virtutum. ſauciarunt quoque adeò,vt non poſſit liberũ illius arbitrium amplius in bonũ. Ampliſſimè patet hic intellectus extẽdẽs ſe ad materiam liberi arbitrij,de quo aliâs dicetur. Auguſtinus quoque in alio loco vult diabolum deſpoliaſſe hominẽ ſua immortalitate,& vulneraſſe tũc,quum ei peccatũ perſuaſit, & vires animæ ſuæ per peccatum ſauciauit. Ambroſius porrò afferit deſpoliatum eſſe à diabolo hominẽ, dum eum denudauit veſte gratiæ ſpiritalis,vulneratum quoque,quãdo recedens ipſe à legẽ dei & teſtamẽto fidei, ſauciatus eſt,plus credens dæmoni quàm deo, dæmoni inquam, promittenti eos non morituros,quanuis Paulus ait Adam non eſſe ſedu-

Theoph. *Matt. 6.* *Bernard.* *Col. 3.* *Ambro.* *Auguſt.* *Contra Pelagianos.* *Ambro.* *Gene. 3.* *1. Tim. 2.*

ctum,ſed Euam tantùm in prævaricatione deceptam,tamē
Beda. Adam quoque,vt diabolo non conſenſerit,Euam perturbare noluit,ſed magis illi quoque morem geſſit.neq; eam deſerere voluit,ratus deum nō tantum ſupplicij irrogaturum ſuo peccato. Ferè etiam ſic exponi ſolet,quòd diabolus hominem deſpoliauit gratia dei, & vulnerauit in naturalibus ſuis virtutibus,ſicq; priuatus ille eſt dono maximo,dū veſtē innocentiæ amiſit & immortalitatē,ſublimē quoq; illā ſcientiam,quā deus ei dederat,& magnā potentiā,vt ne vulneraretur à quoquam animaliū,quorum regimen & vniuer
Gene.2. ſale dominium ſimul amiſit,& iucundiſſimam illā paradiſi inhabitationē,magnamq; cœleſtis influxus benignitatē & clementiam omniū elemētorum,hęc ſimul omnia perdidit. Nunc viciſſim in peccato cū dolore maximo in lucem editur homo,animalia ei omnia aduerſantur & nocere cupiūt, corpus habet æſtibus,frigori, morbis,& neſcio quib⁹ nō iniuriis obnoxium,viribus naturalibus pluſquā ad mortē ſaucius eſt,intellectum habēs ita læſum,vt in prima ætate nihil omnino valeat,ſed & adueniente iā rationis vſu necdū quicquam intelligit,niſi à ſenſibus emēdicatum.nihil enim (inquiunt philoſophi)eſt in intellectu,quin p⁹ius fuerit in ſenſu.& vſqueadeo quidem ille ſaucius miſerè eſt,vt in iis etiam quæ ſunt naturæ manifeſta,ſe habeat vt oculus nycti coracis ad lumen ſolis. Quomodo autem voluntas noſtra vulnerata ſit,nōne etiam nimium & plus quā vellemus experimur quotidie,quādo omnis cogitatio noſtra ab adole-
Gene.8. ſcentia prona eſt in malum?Sic,ſic inquam vulneratus fuit & Paulus cū diceret,Velle adiacet mihi,perficere autē bo-
Rom.7. num non inuenio,&c.Tandē verò abierunt ab illo ſemiui uo relicto,quod quid ſibi velit,ſatis docet Auguſtin⁹,quo-
Auguſt. niam quantū adhuc deum agnoſcit homo & legē illius requirit, tantùm viuit:quātum autem à peccatis opprimitur, mortuus eſt.Ac proinde ille etiam Pelagianum refert iacuiſſe ſemiuiuum, nec potuiſſe à ſemetipſo reſurgere.ſiquidē nō poteſt liberum hominis arbitrium à ſe ſolo erigi, niſi a-
Theoph. liunde adiuuetur per gratiam dei, quæ pedes illi confirmat & cōſolidat.Theophylactus hominem ſemiuiuum reputat, eo quòd aſpiciens originem ſuam primum illum Adam, nil niſi mortem videt & peccatum.ſiquidem hoc per vnum ho
Roma.5. minem intrauit in mundum,& per peccatum mors. Quum

autem aſpicit cœleſtē illum Adam Chriſtum,per ipſius iuſtificationē mors deletur & vita reuocatur æterna. Quidā volunt hoc ſic intelligere,quādo Adam in paradiſo geminā habuit vitam,gratiæ & naturæ,per peccatū amiſſa vita gratiæ,ſolam hāc ſeruauit vitam naturæ(illud nō vacat mæādris.poſſet quis hic quatuor aut quinque eleganter ſermones formare de ſtatu innocentię & paradiſi & ſanctis patribus,quorum in hac re ſententias diligēter colligit antiſtes Parrhiſinus in ſecundo Sententiarum.)Diceres, Iam ſuprà dictū eſt,latrones hos dæmones eſſe,atqui dæmones nō receſſerunt ab homine poſtquam vulneratus eſt in paradiſo, ſed miſerè adeò ſauciarunt illum per peccatum, vt nō temerè ideo mundum vniuerſum, aquis diluuij perdiderit deus, deinde totum terrarum orbē ita infecerunt & contaminarunt idolis,vt etiam principē mundi diabolū dixerit Chriſtus. Reſpōdet Beda,& dicit receſſiſſe latrones,nō quòd deſierint inſidiari homini,cuius perniciē & damnationē modis omnibus procurāt,adeò,vt inſidiator iſte nec ipſi quidē Chriſto pepercerit,ſed tentarit etiā tertio, vt rectè nos vigilare iuſſerit Petrus, eo quód aduerſarius noſter diabolus circumeat vt leo rugiens,& quęrat quem deuoret:ſed ideo tātùm dicit receſſiſſe illos ab eo,quòd fraudes ſuæ impoſturæ celarunt:iamq; diabolus hominem non vt olim in paradiſo manifeſtè,ſed ex occultis inſidiis adoritur.vnde & Dauid inquit,ſedet in inſidiis cum diuitibus in occultis,vt interficiat innocētem. Sic infelix iſte Adam quum in honore eſſet non intellexit,deſcendit de Ieruſalē ex paradiſo,incidit in dæmones,qui tentauerunt eū per Euam,cuius vocem quū maluit audire quàm dei, priuatus omni honore, comparatus eſt iumentis inſipientibus,& ſimilis factus eſt illis: adeò vulneratus eſt in omnibus viribus ſuis, quibus antea bruta omnia ſuperabat. Conqueſtus hoc iam olim eſt Iob de diabolo,dicens,Spoliauit me gloria mea, & abſtulit coronam de capite meo,deſtruxit me vndique & pereo.

Mat.4.

1.Pet.5.

Pſal.9.

Iob.19.

3 Accidit autem vt ſacerdos quidam deſcenderet eadem via,& viſo illo præteriuit: præteriit inquam ſacerdos & ipſe frater ſuus Moyſes, per ſacerdotem autem & Leuitam tempora duo deſignantur: alterum legis, per quam ſacerdotium & ſacrificium inſtituta erāt:alterum prophetarum, & ſacerdos autē & Leuita præteriuit vterque, quo-

Aug.contra Pelagianos.

niam nec per legẽ, neq; per prophetas aboleri potuit peccatum Adæ. Ita e tiã Theophylactus intelligit, adducẽs in hoc locũ Pauli, Impoſſibile eſt ſanguine taurorum & hircorum auferri peccata. Venit quidem ad ægrotũ lex, ſed iuuare eum nil potuit. miſerta etiã eſt ſui, & orauit deum vt illũ Samaritanum tandẽ mitteret, qui curare vulnera poſſet. Sic ſacerdotis frater Moyſes clamauit ad dominum, Mitte quẽ miſſurus es. quaſi diceret, de me actũ eſt, ilicet. Expendit etiam Theophylactus hic illud quod dicitur accidit. neq; enim lex de induſtria & ex propoſito inuẽta eſt, ſed propter humanã fragilitatẽ data, quoniã illa non ſtatim ſufficiebat capiendis Chriſti ſacramẽtis, ſicut idipſum per longum teſtatur Paulus ad Galatas, tandemq; cõcludit, legẽ nobis pædagogum fuiſſe in Chriſto. Sacerdos deſcendit eadem via, quoniam hoc ipſum ſacerdotale requirit officium, vt ſacerdotes peccatoribus ſubueniant, ſedulamq; eorũ curam gerant. Verùm lex, ſacerdotes & prophetæ ægrotãtis potuerũt vulnera mundi prodere, ſed curare non potuerunt. Quãuis ad literã arguitur hic durities ipſorum, qui interdum miſeros peccatores grauiter tractant. Et quid mirum? quando à minimo vſq; ad maximũ omnes ſtudẽt auaritię, & à ꝓpheta vſque ad ſacerdotem infideles ſunt omnes, deplorãte id ipſum etiam Hieremia, & dicẽte, Filia populi mei crudelis quaſi ſtruthio in deſerto: ſtruthio autem, vt ait Iob, derelinquit oua ſua in terra, & obliuiſcitur quòd pes conculcet ea, aut beſtia agri conterat. duratur ad filios ſuos quaſi nõ ſint ſui. væ væ iſtis, qui nõ ex officio ſuo animas abſoluũt à peccatis, ſed hoc puſillum tantũ quod diabolo reliquũ manſit, bonum tẽporale appetunt. Væ iterũ magiſtratibus, quibus prouinciæ & ciuitates regendæ traditæ ſunt, qui quũ iuſtitiam adminiſtrare debeant, etiam prædari inſuper cupiunt, & reſiduum bonorũ temporalium ſibi attrahere, qui ſingulos annos nouum inueniunt aucupium, nõnunquã etiã venatum integrũ quo ſpolient miſeros. Væ iudicibus & rabulis forenſibus, qui linguam tantũ in foro venalem circũferunt, vt prædentur, vt rapiant. Væ medicis, quibus ſolis, vt ait ille, impunè licet occidere homines, iis inquã qui nõ curant neq; ſtudent ſanare alios, ſed quorũcunq; etiam vitæ diſpẽdio ſua ſibi vt cõparẽt cõmoda. de quibꝰ dicit Micheas, Cõtra dominũ eſt manus eorũ, & cõcupierunt agros, &

Theop. *Hebr. 10* *Exod. 3.* *Theoph.* *Galat. 3.* *Beda.* *Hiere. 6.* *Thre. 4.* *Iob. 39.* *Miche. 2*

violenter tulerunt & rapuerunt domos. Eſaias quoque ait, *Eſa. 3.*
Qui iuſtificatis impiũ pro muneribus, & iuſtitiam iuſti aufertis ab eos. 4 Sequitur, Samaritanus autem quidã iter faciens, venit ſecus eum: & videns eum, miſericordia motus eſt. Samaritani quo ad literam Chutæi erãt, collocati in Iudæam, poſtquã decem tribus ductę eſſent à rege Salmanaſar in Aſſyriam, autore Ioſepho, anteaquam illi ex Iudæa in *Li. 9. c. 15* Babylonem abducerentur. Quum autem leones eos tanquã *et li. 11. c.* Ethnicos & Gentiles laniarent, miſit eis rex ſacerdotẽ He- *2. 3. ſeu 4* bræum, qui ipſos legem Moyſi doceret, vnde & legem Moy *4. Re. 17* ſi receperunt quidem, ſed tamen idola ſua derelinquere noluerunt, ſimulq́; Deũ Iudæorum coluerunt. hinc illæ lachrymæ, hinc iſtud Iudæorum odium erga Samaritanos. Vos au- *Ambroſ.* tem nomen hoc nolite exhorreſcere, cuius virtus & energia in ipſa vocabuli etymologia latet. Samaritanus enim idem quod cuſtos eſt, deducta voce à verbo ſchomat, hoc eſt cuſtodiuit. Sed quis alius cuſtos noſter, niſi is de quo ſcriptũ eſt, Quia cuſtodit paruulos dominus? Quoniam ſicut alium in- *Pſal. 114* telligere debes Iudæum ſecundum literam, & alium ſpiritu (ille enim cæcus & obſtinatus eſt, qui nec legem Moyſi recipere, neque in Chriſtũ credere voluit: hic autẽ quilibet eſt, qui dominum confitetur & laudat, quomodo nos chriſtiani omnes Iudæi eſſe debemus) ita hic quoq; Samaritanum in- *Auguſt.* tellige non litera, ſed ſpiritu, & videbis Chriſtum verum eſſe Samaritanum. At eo modo quo Iudæi accipiebant, Samaritanus multum ab illo diſtabat in gente, ſed non item in miſericordia. quandoquidẽ & Chriſtus longè à nobis poſitus ratione naturæ diuinæ, factus eſt proximus in miſericordia, ideoq; & deſcendit de cœlo, & eandem hanc viã ingreſſus eſt, habitu toto inuentus vt homo. Verè autem Sama *Philip. 2.* ritanus erat, quia non dormitat, neque dormit, qui cuſtodit Iſraël. Quæ etiam cauſa eſt, quòd calumniantibus illum Iudæis Samaritanum eſſe, idipſum non negauit, ſciẽs cuſtodẽ ſe eſſe infirmorum: ſed dæmonium habere ſe, id verò vel maximè negauit. Iam porrò ſuprà diximus, ſcribã hunc multum faſtuoſè ſuperbiiſſe in lege, at hic in parabola dominus proponit ei, quomodo ſacerdos & Leuita imbecilliores fue- *Mat. 17.* rint, quàm qui perfectionem legis aſſequerentur. Chriſtus autem is erat, qui venerat implere legem, quod ante eũ nemo potuit. ideoque meritò erubuiſſe debebat hic ſcriba, qui

tantũ ſibi arrogabat. Atq; Chriſtus illud cuſtodiæ ſuæ munus ſe tutatum eſſe, ipſe teſtatur apud Ioannem inquiẽs, Pater, quos dediſti mihi, ſeruaui, & non periit ex eis quiſquam,
Ioan.17. niſi filius perditionis. Atque hoc modo omnes nos confiteri debemus Chriſtum Samaritanum eſſe & cuſtodẽ omnium credentiũ, quoniã niſi dominus ille cuſtodierit ciuitatem,
Pſal.126 fruſtrà vigilat qui cuſtodit eã. Væ miſero homini huic, qui cuſtode illo caret. O fœlicem autem, cuius cuſtos Chriſtus eſt, quanuis etiam quiſque ſuus eſſe debeat cuſtos, & ſeip-
Mala.2. ſum animamq; ſuam ſolicitè cuſtodire. Cæterũ an Samaritanus noſter Chriſtus fuerit viator, aut non, & quomodo, quũ hic dicatur, Iter faciens, venit ſecus eum, relinquo contentionibus ſcholaſticis, ſed tamen quo pacto venerit ad vulneratũ, facile collectu eſt, quoniã venit in ſimilitudine carnis
Auguſt. peccati, & miſericordia motus eſt ſuper eũ; quẽ hic miſerè vi
Rom. 8. debat ſauciũ, nec quicquã opis ſibi ferre valentẽ, nec quid mereri potentẽ, ſed omne auxiliũ illius pẽdebat à domino.

5 Appropinquans alligauit vulnera eius, infundens oleum & vinũ. Multa dici poſſent, ſi luberet vagari per ſymbola, ſed hoc nimis amplũ eſt, ideoq; ſumma tantũ prælibemus. Quis vnquã dominũ vidit benigniorem magiſque miſericordem, quàm Deum noſtrũ erga ſuos etiã inimicos pec
Deut. 4. catores? Appropinquauit ille ad vulneratum. Ecce, quæ natio tam grandis vt habeat Deũ ſibi appropinquantẽ, vt nos
Iaco.4. dummodo ipſi appropinquauerimus, dicente Apoſtolo, Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis? O te miſerũ & infœlicem hominẽ, expẽde ſaltem quis tu ſis, quis dominus ille tuus, vt accedat ad te, tandem cor tuum aperi ad tantã miſericordiã quæ hic venit ad te. Vulnera porrò alligat dominus, dum malitiæ obſtat, ne vlterius peccet homo. vnde
Auguſt. & Auguſtinus ait, Alligatio vulnerũ eſt cohibitio peccatorũ. Quæres autem, Qũo nos à peccatis impediuerit Chriſtus? ſanè per ſua illa mandata, per conſilia euangelica, dicẽ
Pſal.146 te Dauide, Qui ſanat contritos corde, & alligat cõtritiones eorũ. Ita facile licet intelligere, quomodo ſpiritualiter infu
Beda. derit vinum & oleum. ſicut enim vulnera alligat præceptis ſuis, quibus ad pœnitentiã & vitæ puritatẽ nos prouocat, ita deinceps oleum gratię ſuæ infundit, dona ſpiritus ſancti, ſuauitatem ſacramentorũ, peccatorum remiſſionem, & pro
Pſal. 88 miſſionẽ gaudiorũ vitæ æternæ, iuxta illud Dauid, Oleo ſan

meo vnxi te. An non hoc oleũ ſalutare eſt, quũ dicit, Appinquat regnũ cœlorum. Huc accedit & pertinet vinũ que, quod acore ſuo impuritatẽ emundat vulnerum ſi eo entur, teſtante idipſum etiam Dauide, quum ait, Potaſti vino cõpunctionis. Vis huius vini hauſtũ guſtare?en tioc quod dicit dominus, Omnis arbor quæ non fert frun bonum, excidetur, & in ignẽ mittetur. Sicut enim pec ores dñs benignè refouet oleo remiſſionis peccatorum: pungit acerbitate vini, dum rigorẽ iudicij oſtendit. Et m ſe quilibet prælatus atque parochus exhibeat, vulneeccatorum conſtringat, infundat oleũ, hoc eſt, iis qui pu nimes ſunt, miſericordiã & gratiã Dei proponat: duris & cõtumacibus, quos citius frãgas quàm flectas, infun vinũ, minetur iuſtitiã & iudiciũ Dei, atque ſuppliciorũ uitatẽ. ſiquidẽ & equus qui palpationibus non vrgetur at, verberibus & calcaribus ſubditis impellendus eſt Et eſt quod ait Gregorius. 6 Vlterius imponens illum in entum ſuũ, duxit in ſtabulũ, & curam eius egit. Samarinoſtri iumentum, ipſa caro eius eſt, quam pro nobis aſpſit, peccata noſtra portans in corpore ſuo ſuper lignũ, enus nos mortui peccatis, deinceps iuſtitiæ viuamus, cu iuore ſanati ſumus. Nanque & nos per peccatũ facti ſu- vt iumẽta, iuxta illud Dauidicũ, Vt iumentũ factus ſum e te. Ne autẽ maneremus vt equus & mulus, in quibus nõ ntellectus, carnem ille noſtram fragilẽ ſuſcepit, vt nom fragilitatem tolleret. Vel etiam dici poteſt, vulneratũ impoſuiſſe iumento, quòd nos quoque mẽbra fecit coris ſui. ſicq; in corpore ſuo nos aſcenderemus in cœlũ, & o alio modo, quoniã nemo aſcendit in cœlũ, niſi qui de ndit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo. Quando igi ille nos inſerit corpori ſuo, de eo rectè dicitur, quòd vul atum & ſaucium hominẽ iumẽto ſuo impoſuerit. Augu- us adhuc alio ſenſu vult iumentũ hoc ipſum eſſe gratiam i, neq; id Latinæ linguæ malè conuenit, in qua iumenta uando dicta credimus, eo quòd hominẽ illiúſq; adiuuẽt ores, cuiuſmodi ſunt, equus, mulus, aſinus, bos, bubalus, quãdo igitur gratia dei animã noſtrã adiuuat in operib⁹ is, ſiquidẽ ſine ea facere nil poſſumus, rectè quũ iumenlli imponimur, priſtinæ reſtituimur ſanitati. Adduxit eũ m in diuerſorium, hoc eſt, in eccleſiam catholicam, in

Pſal. 59. *Mat. 3.* *Gregor.* *Auguſt.* *1. Pet. 2.* *Pſal. 72.* *Pſal. 31.* *Ambro.* *1. Cor. 12* *Theoph.* *Ioan. 3.* *In li. hypognoſt.* *Theoph.* *Ambro.*

quam omnes pœnitentes deducuntur, vt ibi ſarcinam abiiciant peccatorum, quique in via ſcelerum defatigati fuerant, ibi rurſus refocillentur ab eo, qui ſuſcitat de terra inopem, & de ſtercore erigit pauperem. Ita ergo Chriſtus in eccleſia curam egit hominis. Altero aũt die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario. neque enim Samaritano huic diu licebat eſſe in terra, abeundum ei erat in cœlum vnde deſcẽderat, ſicut dixit ad diſcipulos ſuos: Exiui à patre, & veni in mundum, iterum relinquo mũdum, & vado ad patrem. Denarij porrò duo, duo ſunt teſtamenta quæ dominus reliquit apoſtolis, doctoribus, & animarũ curatoribus ſiquidem vtrũque teſtamentum imaginẽ Dei geſtat & habet. Stabulario verò dixit Samaritanus, Curam illius habe, & quodcunque ſupererogaueris, ego quum rediero, reddam tibi. Verè multa de ſuo expoſuerunt & erogarũt apoſtoli, plurimũ laborauerunt, omnẽ doctrinam diſpergendo multũ ſupererogauerunt doctores, vtrunque illud teſtamentum ſedulò interpretati, vnde & mercedem recipient æternã, quando ille rediturus eſt in altero aduentu. tunc enim dicent, Domine, ecce duos illos denarios dediſti mihi, eos expoſui, & vlterius adhuc alios duos ſupererogaui. Et tunc reſpondebit dominus, Euge ſerue bone & fidelis, intra in gaudiũ domini tui. Auguſtinus hic per denarios duos, vtrunque intelligit præceptũ charitatis, quod acceperunt à ſpiritu ſancto, euangeliũ annunciaturi vniuerſo mundo. Et hic iam videãt ſcioli neo chriſtiani, quòd non vtriuſque tantũ teſtamenti ſcripta nobis ſeruanda ſunt, ſed ea inſuper quoque, quæ ſancti Dei apoſtoli & doctores erogarũt, quibus præterea largã retribuet dominus mercedẽ. Quid quod commiſſionem illi habent à dño ſibi traditã ſupererogãdi vltra duo teſtamenta, & dñs Chriſtus quando redibit in cuiuſque hoĩs morte, vel etiã in die nouiſſima redditurus eſt eis mercedẽ retributionis æternæ? Ad hæc oĩa iam tandẽ quærit domin⁹ legiſperitũ, dicẽs: Quis horũ triũ videtur tibi fuiſſe proximus illi qui incidit in latrones? At ipſe dixit, Qui fecit miſericordiã in illũ, peregrinus ſcilicet iſte & alienigena, nã noti illius tranſierãt relicto eo, ſed qui approximarat ei opere miſericordiæ illi impẽſo, hic proximus ipſius fuit: iuxta illud Salomonis, Vir miſericors benefacit animæ ſuæ: qui aũt crudelis eſt, proiicit à ſe proximũ ſuũ. Cõcludẽs itaq; dñs ait, Vade & tu fac

Pſal. 112. *Ambro.* *Ioan. 16.* *Theoph.* *Theoph.* *Mat. 25.* *Auguſt.* *Prou. 11.*

ſimiliter. Ita & ego dico vobis dilectiſſimi in Chriſto fratres, Ite & facite ſimiliter. Eſtote miſericordes, & erit vobis quoque deus propitius, qui retribuet vobis omnia opera veſtra bona in vita ſempiterna, quam omnibus nobis concedere dignetur, qui eſt in ſecula benedictus, Amen.

DOMINICA XV. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM, LVCAE XVII.

IN illo tempore, Dum iret Ieſus in Ieruſalem, tranſibat per mediam Samariam & Galilæam. Et cùm ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem viri lepro-
ſi, qui ſteterunt à longe, & leuauerunt vo- Matth. 8
cem, dicentes: Ieſu præceptor, miſerere noſtri. Quos vt vidit, Marc. 1
dixit. Ite, oſtendite vos ſacerdotibus. Et factum eſt dũ irent, Supra. 5
mundati ſunt. Vnus autem ex illis vt vidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt cum magna voce magnificans deum, & cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens, & hic erat Samaritanus. Reſpondens autem Ieſus, dixit: Nónne decem mundati ſunt? & nouem vbi ſunt? non eſt inuentus qui rediret & daret gloriam deo, niſi hic alienigena. Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te ſaluum fecit.

HOMILIA VNICA.

DIe abhinc octauo chariſſimi, audiſtis quomodo Samaritanus maiorem vulnerato exhibuit miſericordiã, quàm vel ſacerdos, vel Leuita, Iudæus vterque, quod vtique malè habuit Iudæos, quoniam ij inuidebant Samaritanis plurimũ hanc gloriam à domino tribui. Chriſtus autem qui eccleſiam ſuam ædificare voluit ex Iudæis & Gen- *Epheſ. 2*
tibus atque facere vnam, hic quoque inter Samariam & Galilæam iter faciens, nouã adhuc Samaritani virtutem commendat. ſiquidem nouem Iudæis ex mundatione lepræ in-

gratis exiſtentibus,vnus ex omnibus Samaritanus rediit,& gratias egit dño. Etiã docere hic voluit Chriſtus,nô ſolam ſine operibus ſufficere fidem,cõtra neochriſtianos.Sed nos iam textũ hunc ipſum aggrediamur, & eũ iuxta ſenſum literalẽ breuiter excutiamus. Aſcẽdens dominus Hieroſolymam,iamq; conſummaturus opus redẽptionis humanæ,hoc ipſo tam multiplici ſuo itinere,quod huc illuc cômigrauit, grande nobis propoſuit miſericordiæ ſuæ argumentum:vt enim ſuccurreret multis,his quidem prædicando,aliis ſanitatem reſtituendo,ſicq; attraheret multos ad fidem euangelij ſui,ex vno loco perrexit in alium. Aſcendit autem Hieroſolymam ad populum exaſperatum odio erga ſe,& ſitibundum ex ſanguine & morte ipſius. Verùm nimirum memor ille fuit veniſſe ſe in redẽptionem generis humani.quũ ergo adeſſe iam feſtinabant tẽpora,aſcendit: & adhuc in via conſtitutus,miracula plura exhibuit. Ingredienti enim caſtellum,occurrerunt leproſi decẽ. & rectè quidem fecerunt illi,quoniã ægroti omnes accurrere debent ad dominũ,ſiue

Amos.4 corpore ægrotẽt,ſiue animo,vt inquit propheta,Para te Iſraël,vt in occurſum venias deo tuo. Mitto hic quòd quidã ex ſcripturis varios leproſos afferũt, & myſticè exponunt.

Leui.13. A longe autem ſteterũt leproſi iſti,quoniã ex lege habebãtur immundi, neque audebant appropinquare hominibus,

Theoph. & fortè metuebant illi ne dominus faſtidiret eos,eo quòd in lege pręceptũ erat cauere leprã corporis,veſtiũ & dom᷑. At quanuis iſti loco procul ſtant, oratione tamen propè fiũnt,propè enim eſt dominus omnibus inuocantibus eum in veritate. Procul erãt corpore,quia pro maledictis habebãtur,nec audebãt cohabitare hominibus.quo docemur leproſos ſpiritu, hoc eſt excõmunicatos, vitare. Propè autẽ erant

Lucæ.18. Chriſto oratione & affectibus piis,quomodo publicanus ille etiã à lõge ſtans,ne oculos quidẽ audebat attollere, & tamen deſcendit iuſtificatus in domũ ſuam. Neq; verò ſteterunt tantũ,ſed & leuauerunt vocẽ ſuam, quod argumẽtum boni animi erat,dum dolorẽ cordis ore exprimebant. ſiquidem corde & ore noſmet accuſare debemus corã domino, quod de filiis Iſraël legimus,leuaſſe eos vocem ſuam,& ma

Iudic.21. gnis gemitibus fleuiſſe. dixerunt autẽ, Ieſu præceptor,miſerere noſtri. Inuocant ecce dulciſſimum nomen Ieſu,& virtutẽ illius adepti ſunt,quia factus ille eſt eis Ieſus,dũ mun-

dauit ipſos à lepra,ſed non ſimpliciter eũ orant vt hominẽ, *Theoph.*
ſed vt eum qui ſuprà hominẽ,præceptorẽ enim eum nominant, hoc eſt,dominum,creatorem. Nanque verè præceptor ille eſt,qui præcepta nobis dedit ſalutis & vitę,cuius verba ſolus habet,teſtāte Petro. Præceptor,inquiunt,miſerere noſtri. Non aurũ petimus,neque ebur,neque argentum, tantũ miſericordiam tuā imploramus. 2 Sequitur, quos vt vidit, dixit, Ite,oſtēdite vos ſacerdotibus. Vidit vtiq; ille eos oculis ſuæ miſericordiæ & pietatis:quomodo eũ orauit Dauid, vt ſe reſpiceret ſuiq; miſereretur,quòd vnicus ſit & pauper. populus quoq; clamauit ad illũ,dicens, Ecce reſpice,populus tu⁹ omnes nos. Ita in miſſa hodierna clamat ad dominũ eccleſia, Dominè,reſpice in teſtamentũ tuũ, & ne derelinquas animas pauperũ tuorũ. Deus protector noſter,reſpice in facie Chriſti tui. Adeò vſitatum eſt in ſacris literis,vt petituri homines miſericordiā dei, orent quatenus ille reſpiciat eos. ſic deus miſerationũ ipſe dixit ad Moyſen, Videns vidi afflictionē populi mei. O quàm neceſſarium foret nobis quoque,vt inuocaremus deũ,quò reſpiceret nos tā duris temporibus miſerè afflictos. Reſpexit eos miſericorditer, & dixit, Ite,oſtendite vos ſacerdotibus. Miſericors ille fuit aſpectu ſuo,miſericors in verbis,miſericors in opere. Verbũ enim ipſius efficax & omnipotens in opere eſt, qui nos animo & corpore ſaluat:iuxta illud Sapientis, Neq; herba, neq; malagma ſanauit eos,ſed tuus domine ſermo qui ſanat omnia. Oſtēdite,inquit,vos ſacerdotibus,de qua oſtenſione multa diximus dñica ab Epiphania domini tertia: & Beda hic tangit,dicens, Nullũ dominus eorũ quibus hæc corporalia beneficia præſtitit,inuenitur miſiſſe ad ſacerdotes niſi leproſos,quoniā ſacerdotiũ Iudæorũ figura tantũ erat futuri ſacerdotij regalis quod iā eſt in eccleſia,quo etiam ſanctificantur,quotquot pertinent ad corpus principis omniũ ſacerdotũ Chriſti. Quilibet ergo,qui vel hæretica prauitate,vel Iudaica infidelitate,vel ſuperſtitione gẽtili tanq̃ variis coloribus lepram repræſentantibus infectus eſt,niſi ad eccleſiā feſtinarit,& colorẽ veræ fidei exhibuerit,nō mũdabitur. Sic Paulus quoq; quũ in terram eſſet próſtratus,& vocẽ Chriſti audiret dicentis, Ego ſum Ieſus ille quem tu perſequeris,miſſus tandẽ eſt ad Ananiā,à quo perciperet ſacramentum ſalutaris documenti fidei. Poterat quidem domi-

Ioan. 6. *Pſal. 24.* *Eſa. 64.* *Pſal. 83.* *Exod. 3.* *Sapiē. 16.* *Beda poſt Auguſti.* *Act. 9.*

nus,id omne præſtare per ſe circa mediũ, ſed vt ſocietas fidelium cõprobaretur, & vnus ille omniũ Chriſtianorũ color aſtrueretur,miſit eos ad ſacerdotem.Sic Cornelius etiã
Act.10. miſſus eſt ad Petrũ, & ſemper deinceps miſſi ſunt peccatores ad prælatos eccleſiæ & animarum curatores,vſq; ad hæc tempora. Quibus tandẽ neochriſtiani noſtrates ea ſunt fœlicitate,vt ſacerdote nullo indigeant neque cõfeſſione, tãtùm enim deo peccata ſua annunciant, atque ab eo abſolui ſe putant,quanuis egregiè in hoc fallũtur. Quo ad literam
Leui.14. autẽ,verum eſt in veteri teſtamento,ſacerdotibus traditum fuiſſe iudicium cognoſcẽdi inter leprã & nõ lepram: quod quando ſublatum nondum fuerat officiũ, rectè hos quoque leproſos miſit dominus ad ſacerdotes. Sicut autem ſacerdoti typico oportebat illos ex præcepto oſtendere lepram,ita ſacerdoti euangelico detegere conuenit,aperire & cõfiteri
Pro.28. lepram ſpiritualem,quoniam in hunc modum Salomon dicit eum,qui abſcondit peccata ſua,non acquiſiturum iuſtificationem:illũ autẽ qui confeſſus ea fuerit, & inde reliquerit,miſericordiam adepturũ.Quoniam quod hic eos ad ſacerdotem miſit,vtique eo animo fecit, quo apud Matthæũ vnicum illum leproſum ablegauit ad ſacerdotẽ,vt ſe illi oſtenderet,ipſius iudicio ſe vt ſubiiceret, ex præcepto quod mandatum erat offerrent,& quicquid iniungeretur ſeruarent:ſicq; multis miraculum tantum dum innoteſceret,plures ad fidem conuerterentur. 3 Et factũ eſt, dum irent,mũdati ſunt.Hinc colligunt doctores,quòd propoſitum confitendi peccata cum pœnitentia eorundẽ & contritione deleat illa,ita vt quum homo pœnitẽtiam agit de peccatis,& abit ad ſacerdotem confeſſurus eadem,adeò miſericors eſt dominus,vt nondum confeſſo peccata dimittat,quãuis adhuc confeſſio requiratur.Vide plura ſuper hac re in homi-
Pſal.31. liis dẽ ſacramẽto,in materia pœnitentiæ.Dauid ſanè,Dixi, inquit, cõfitebor aduerſum me iniuſtitiam meam domino, & tu remiſiſti impietatẽ peccati mei. Euntes mũdati ſunt. quod etiam factũ credi poteſt, quoniam ſi apud ſacerdotes demum mundati eſſent,poterant illud ſibiipſis tribuere,& non virtuti diuinæ.Quum autem vnus ex eis,Samaritanus, mundationem ſuam cerneret,rediit ad dominum,gratus & beneficium ſibi collatum agnouit,quod non fecerunt reli-
Eſaiæ. 1. qui nouem Iudæi.Ita impletũ eſt illud Eſaiæ,Bos cognouit

dominũ ſuũ, & aſinus præſepe domini ſui, Iſraël autem me non cognouit, & populus meus non intellexit. Sic Samaritanus hic dominum deumq; ſuum cognouit, Iudæi verò nõ agnouerunt autorem ſanitatis ſuæ & ſalutis. Quatuor porrò hic indicat euangeliſta, vnde gratitudinẽ huius Samaritani colligim⁹. Reuerſus eſt em̃, & magna voce magnificauit dominũ, cecidit in faciẽ ante pedes, & gratias egit. Quòd regreſſus eſt magna voce, magnum ipſius gaudium declarauit, quod ex miſericordia Chriſti ſuſcepit, per quã ex magna miſeria liberatus eſt, & ideò magnificauit dominũ, cæteriſque hominibus idem faciendi dedit occaſionẽ: velut illud Dauidicum inclamãt, Magnificate dominũ mecũ, & exaltem⁹ nomen eius in idipſum. certè enim hic fecit iuxta cõ ſilium Sapientis, Glorificantes dominum quantũcunq; potueritis, ſuperualebit, & adhuc admirabilis magnificentia eius. Et quòd procidit in faciẽ, argumentum de ſe præbuit euidens, quòd dominũ cognouerit deum ſuum dum adorauit eum, diuinitatem ipſius hoc modo confeſſus. Mali autẽ non procidunt in faciem, ſed retro tantũ, ſicut Heli ex ſella prolapſus eſt confracto cranio, & Iudæi in monte Oliueti ceciderũt retrorſum Magnã itaq; gratiam adeptus eſt hic Samaritanus, quãdo ſic ſe humiliauit corã domino, cuius pedibus qui appropinquant, accipiũt vtique de doctrina ipſius. Id adeò vos quoq; facere & accurrere addecet, vt ſitis grati deo. agnoſcatis illum, qui quicquid habetis contradidit vobis, in omnibus gratias agentes ei. Atque non temerè Samaritanũ hunc fuiſſe euangeliſta inſinuat. Aſſyrij enim erant Samaritani. Vt iã nemo deſperare debeat cuiuſcũque nationis fuerit, modo corde toto ſe cõuertat ad dominũ, ſicut & reliqui nouẽ nihilo erãt meliores, quòd ex bonis nati fuerãt Iudæis. Samaritanus ſiquidẽ ille illuminatus non erat per ſcripturas prophetarum, pauca ex Chriſto viderat miracula. Si autẽ percurramus euãgelium totũ, inueniemus Samaritanos ex tribus virtutibus laudatiſſimos, quod facilè crediderint, ſicut mulier iſta Samaritana ad puteũ ſedẽs, & totus populus in ea ciuitate. quòd miſericordiã proximis ſuis adhibuerint, ſicut ille qui vulneratum iumẽto ſuo impoſuit, & quòd grati fuerint, vt hic de quo nunc loquimur.

Lucæ.17. *Pſal. 33.* *Eccl. 42.* *1.Reg.4.* *Ioan. 18.* *Deut.33.* *1.Theſ.5.* *Theoph.* *Ioan.4.*

4 Reſpondens autem Ieſus, dixit, Nõne decem mundati ſunt? & nouem vbi ſunt? Decem fuerãt leproſi. Qui nume-

Lucæ.16. rus ſępe pro vniuerſo genere humano vſurpatur,ſicut in pa rabola de decima drachma.itaq; & hi leproſi decē,genus deſignant humanũ,quod vniuerſum ſordida lepra inte&ũ fuit. Et quanuis dominus Iudæos redemit vt Gentes,illi tamē nec honorē nec gloriã dederunt deo,neq; crediderũt ei. Atqui hic videmus, quòd quũ de nouē illis inquirit dominus, & ſi noſtri nõ indigeat,nec gratiarũ actione noſtra,gratitu-
Iob.38. dinē tamē è nobis requirit:iuxta illud Iob,Vbi eras quando me laudabãt ſimul aſtra matutina,& quũ iubilarent oēs filij dei? Grauiter offendit dominũ homo ingratus,& ſanè periculũ eſt etiã hodie, ne ex decē baptizatis vix vnus permaneat in gratia dei,ex decē cõfeſſis vix vnus gratiã dei acqui-
Mat.20. rat.multi enim ſunt vocati,pauci electi. Et tamē de nouem aliis quærit dñs, nõ quòd ignoret qui nouit omnia antequã fiant, ſed vel vt attendatur magis ratio ingratitudinis, vel etiã quò ex more ſcripturæ neſcire dicitur dominus quod nõ approbat,quodq; ſibi nõ placet, ſicut neſcire profitetur
Mat.25. ille ſe virgines fatuas,ſciẽtia nimirũ approbationis.Ita hic quãdo diſplicebat domino ingratitudo iſtorũ nouem,quærit de eis tanquã ignotis. Non eſt inuentus qui rediret & daret gloriã deo,niſi hic alienigena,qui melior fuit reliquis
Pſal.86. omnibus etiã Iudæis:iuxta iſtud Pſalmi,Ecce alienigenæ & Tyrus & populus AEthiopũ, ij fuerunt illic. Commẽdauit itaq; eũ dominus,& dixit:Surge,vade,quia fides tua te ſaluũ fecit. Quã hic fidē collaudat dñs? non vtiq; iſtã neochriſtianorũ nudam & mortuã,ſed illã quæ per charitatē operatur, quam habuit hic Samaritanus,ex ea cõpulſus reuerti ad dominũ,cadere in faciē,& gratias agere. ❧ Cęterùm myſticũ quoq; huius hiſtoriæ ſenſum inueſtigãt hic doctores,quando certũ eſt nos à domino nõ verbis tantũ,ſed & factis edoctos eſſe. Atqui omnes omniũ expoſitiones vobis hic referre faſtidioſius fortè eſſet quàm vtilius, proinde mitto reli-
Auguſt. quas oēs,vnicã vobis ſententiã Auguſtini proponã,quē Be-
de.q.eud. da,Ericus,& cæteri ſequũtur. Leproſi eos ſignificãt,qui verã nõ habēt fidei ſcientiã,& iactant multa atq; varia errorũ documenta:neq; ea celant, ſed proponunt omnibus, & iactantiã ſermonis breui mercantur gloriola. Eat nunc quiſquis volet,& neochriſtianorũ videat mores & acta, quoniã alios ex aliis diſſeminãt libellos vernaculos & latinos elegãtiſſimē cõpoſitos, quibus aures hominũ perfricēt & ani-

nos alliciant. Nulla autem vnquam fuit doctrina falſa, quæ non aliquid veritatis habuerit admixtum. Vera igitur falſis permixta in diſputatione aliiſve hominum ſermonibus, lepram præ ſe ferunt, quæ corpus hominis veris fictitiiſq; corporib' coinquinat. Et huiuſmodi quidē homines euitare debet eccleſia, ita vt procul ab illa arceantur, clamentq; ad dominū Ieſum, & præceptorē vocent eum, atque meritò præceptorē, quoniam in cuius verbis aberrauerant, eum humiliter præceptorem vocant, reuerſuri ad verā ipſius cognitionem. Siquidē quum à communione fideliū per excōmunicationem ſe ſegregarint, non audent accedere ad dominū propius, ſed vix à longe ſtare poſſunt, petitaq; ex domino ope, iubentur ire ad ſacerdotē, vnde eruditionem accipere debent omnes hæretici, & agnitionē veritatis contra ſuos errores, abſolutionē quoque de peccatis, vt ſic emūdati iuxta regulā fidei chriſtianæ, priori inſerantur reſtituanturq; dignitati. Quamuis enim dominus errrantibus omnibus poſſet per ſpiritum ſanctū emittere veritatē, vult tamen audiri prælatos & doctores eccleſiæ in doctrina chriſtianæ profeſſionis, ſicque fideles ſuos in multa humilitate cōfirmari. Id adeò in ſancto Paulo quoque cernimus, qui tamen euangeliū ſuum neque ab homine neque per hominē ſuſcepit, & tamē ad eundē dominus miſit Ananiā, ex quo diſceret quidnā ſibi facto opus eſſet. Vnicus autem ille qui reuerſus eſt, Chriſtianos bonos ſignificat, qui inter blaſphemas Iudæorum & hæreticorum voces magna voce Chriſtū confitentur, laudant & celebrant, ſine intermiſſione gratias ei agentes, atque genua illi ſua curuantes, quum interim mali retrorſum tantū in terga cadant. ſicut de ſequacibus Antichriſti dicit Iacob, Fiat Dan coluber in via, & Ceraſtes in ſemita mordēs vngulas equi, vt cadat aſcenſor eius retro, Salutare tuū expectabo domine. Ita vos quoq; chariſſimi, licet videatis mundū iam penè vniuerſum lepra hæreſum & errorū perditè corruptū, quando leproſi nolunt ſe ſpiritualibus exhibere præ[latis], ſed eos cōtemnunt & ſpernunt, attamen cōfidite, ſpē habete firmā fore, vt det Deus iis quoque finem, dicite cum Iacob, Salutare tuū expectabo domine. Id adeò citò & proſperè nobis largiatur miſerator & miſericors dominus, Amē.

Galat. 1. *Act. 9.* *Gene. 29*

DOMINICA XVI. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM MATTH. VI.

IN illo tẽpore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Nemo poteſt duobus dominis ſeruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Nõ poteſtis Deo ſeruire & mammonæ. Ideo dico vobis, ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini. Nónne anima plus eſt quàm eſca, & corpus plus quàm veſtimentum? Reſpicite volatilia cœli, quæ non ſerunt neque metunt, néque congregant in horrea, & pater veſter cœleſtis paſcit illa. Nónne vos magis pluris eſtis illis? Quis veſtrûm cogitans poteſt adiicere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum? Et de veſtimentis quid ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia agri quomodo creſcunt, non laborant neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt, ſicut vnum ex iſtis. Si enim fœnum agri quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deús ſic veſtit, quantò magis vos modicæ fidei? Nolite ergo ſoliciti eſſe, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater veſter quia his omnibus indigetis. Quærite ergo primùm regnum Dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis.

Luc. 16. Luc. 11. Luc. 12. Luc. 12.

HOMILIA I.

DEhortari nos hoc euangelio vult dominus ab auaritia, curis ſuperfluis, & inordinato amore bonorum temporalium: idque ea de cauſa, cùm multa

clara docuiſſet diſcipulos ſuos, & inter cætera monuiſ- *Chryſo.*
theſauros eſſe colligendos in cœlis, ne quis ſibi propo-
et & hic & in cœlo ſe theſauros comparaturum, adiun-
Nemo poteſt duob⁹ dominis ſeruire, atque quos intelli-
dominos, ipſe exponit cùm ait, Non poteſtis Deo ſerui
ſimul & mammonæ. At nos iam textum aggrediamur,
mo poteſt duobus dominis ſeruire. Voluit hic dominus
monere nos ne tyrannide auaritię nos ſuperari ſinamus.
ddit cauſam, Quoniam diuitiæ multæ manus armant la
num & furum, neque pauci ſunt, quorum vitæ inſidias ip
ſtruunt diuitiæ. Altera porrò ratio quòd diuitię animum
ninis obcæcant. Et hæc quam nunc in manibus habe- *Theoph.*
s cauſa tertia eſt, quòd per auaritiam geminum quis in-
rit malum: alterum, quia cui dominari illum oporte-
, ei ſeruit: iuxta illud poëtæ, Imperat aut ſeruit congeſta
unia cuique. Altera, quoniam ſic cultum Dei deſerit, cui
dis omnibus aliis neglectis ſeruire oportebat: idque ille
bat per hanc cōmunem theoricam & animi conceptio-
, Nemo poteſt duobus dominis ſeruire, ſcilicet aduer-
ibus ſibi inuicem & repugnantibus, atque contraria im
antibus. quando enim vnum quid homo eſt, in duo di-
ſa diuidere ſe quomodo poterit? iuxta illud Pauli, Non
eſtis ſimul participare menſæ domini & dæmoniorum.
libi, Quæ participatio iuſtitiæ cum iniquitate? quæ ſo- *2 Cor. 6.*
tas luci ad tenebras? quæ conuentio Chriſto ad Belial?
òd ſi autem domini inter ſe contrarij non ſint, fieri po-
vt quis pluribus ſeruiat dominis, in ſua cuique ordina-
ne, ſicut Paulus de coniugato dicit, quòd ſit diuiſus, cùm *1. Cor. 7.*
am gerat mundi huius, & tamen ille poteſt ſeruire Deo
pore ſuo, quoniam & bonum coniugij ex Chriſto eſt.
iſquis autem ſe omninò ſcindere volet in dominia, al-
ius vtique domini gratiam amittet, ſicut ſi quis nimium
rdinatè ſuam diligeret vxorem. Præcipuè autem hic do
nus de Deo loquitur & diabolo, cui Paulus quoque iubet *Epheſ. 4.*
um dari non debere. Atqui Papæ, Imperatori, magiſtra-
us legitimis ſeruire quis bene poteſt ſimul cū Deo, quo-
do & magiſtratus à Deo eſt, & à Deo legem habet, ſi-
ſubd tus ipſe. Si autem magiſtratus aduerſa præciperet
i diuinæ, tunc ſanè dicere poſſent ſubditi, Nemo poteſt
obus dominis ſeruire. Et huiuſmodi quidem magiſtratus

aduerſa præciperet legi diuinæ, tũc ſanè dicere poſſent ſubditi, Nemo poteſt duob⁹ dominis ſeruire. Et huiuſmodi qui dẽ magiſtratus Deo aduerſantes habuerũt Iudæi, iuxta illud
Eſa.16. prophetæ, Dñi poſſederũt nos abſq; te, tantũ in te recorde-
Eſa. 36. mur nominis tui. & deinceps, Facti ſum⁹ ſicut in principio, quando non dominabaris nobis, & nomen tuum non inuocabatur ſuper nos. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire, ſer
Rom. 6. uire inquã propriè, ſicut Paulus dicit, An neſcitis quoniam cui exhibuiſtis vos ſeruos ad obediendũ, ſerui eſtis eius cui obeditis, ſiue peccati ad mortẽ, ſiue obeditionis ad iuſtitiã? Et tamen ſicut de duobus dominis diximus, Deo & diabolo, ita de omnibus aduerſariis intelligi debet, puta de virtutibus & vitiis, de rebus cœleſtibus & terrenis, & de vera gloria & honore inani. 2 Idipſũ quoq; ꝙ duobus dominis ſeruire nemo poſſit, iam porrò dominus certa ratione confirmat. Aut enim vnũ odio habebit, & alterum diliget: aut vnũ
Chryſo. ſuſtinebit, & alterũ contemnet. Quod Chryſoſtomus ait eſſe prioris ſermonis velut cumulationem quandam, quodq; ibi declarare voluerit dominus non tantũ aliquem duobus dominis ſeruire non poſſe, ſed & alterũ odio habere & con
Auguſt. temnere eum oportere. Auguſtinus hic bene expendit verba illa & dicit, quòd prior pars ſic intelligatur: Alium odio habebit, diabolũ; hunc autem diligit, Deũ. At cur in altero membro dicit, ſuſtinebit aut cõtemnet, & non vt prius, diliget, vel odio habebit? Eo nimirũ quòd ad diabolũ hoc pertinet, quem ſuſtinent mali: & quanuis eum ſequantur, non ta
Pſal. 138 men diligunt. Quis enim eſt qui diligat diabolum & ſequa
Habac.1. ce ſeius? de quibus etiam Dauid ait, Perfecto odio oderam illos, inimici facti ſũt mihi. Et Habacuc de diabolo dicit, Horribilis & terribilis eſt, ex ſemetipſo iudicium, & onus eius egredietur. Quãdo igitur nemo diligit diabolũ, propriè id hic expreſſit dominus, & dixit, Suſtinebit illum. ſiquidẽ ferre diabolũ, ſeruire & velle placere ei, verè onus magnum & graue eſt. Sic ergo qui ſuæ prauæ inſeruit concupiſcentiæ & auaritiæ, ſanè durũ peruerſi domini ſuſtinet imperium,
Auguſt. cuius rei exemplum tale præbet Auguſtinus, Si quis ardenter deperiat domini alicuius ancillulam, quid nõ ſuſtineat obſecro, etiam duriſſimum domini iugum toleratur*, dummodo ipſam non deſerat? Ita hic cũ illicitas amat homo voluptatum turpium illecebras, diabolo ſubminiſtrat, ſeruit

que duriſſimam etiam ſeruitutem apud diabolũ,ipſumq;
erim non diligit tyrannum,tamen tolerans operariũ ſuę
rditio nis.Et rurſus non dicit alterum,puta Deum, odio
bet,ſed cõtemnet.propriè enim loquẽdo, Deum nemo o- *Eccl.5.*
habet,quia bonum ſummum & altiſſimum. mali autem
n à mala ſua cõcupiſcentia ſuperantur, Deum cõtemnũt.
m mandata eius non ſeruant, dum miſericordiæ ipſius ni
um tribuunt,quod facere nemo debet,iuxta illud, Ne ad *Rom.1.*
s peccatũ peccato,& ne dixeris,Miſericordia Dei magna
,& ipſe miſerebitur multitudini peccatorũ meorũ : quo-
am miſericordia & ira ſtatim declinant ab eo, & ira illius
ſpicit ſuper peccatores. Tantaque eſt in puniendo acer-
tas ipſius, vt naturalibus etiã ramis non pepercerit, quin
ipſi cõfracti ſunt ꝑpter infidelitatẽ ſuam. Atque hoc eſt
od dicit dominus,Alterum cõtemnet, ſcilicet Deum,quẽ
iſſe nemo poteſt. Diceres autem,Intelligo iam quidem,
od iiſce verbis docere vult dominus,omnes qui peccant,
auiter cõtemnere Deum.Quid ergo quod ſacrę etiam no
s teſtantur literæ,malos quoque odiſſe Deũ?ait enim Da- *Pſal.73.*
d,Superbia eorum qui te oderunt, aſcendit ſemper. Quo
rbo vult ille dæmones malos duo ſemper cõmittere pec-
ta:alterũ,quia Deum odio habent: alterum, quia ſuperbi
nt,& elati aduerſus eum.Reſpõdetur ad hoc,Quandoqui
m creaturis omnibus eſſe dat Deus, & quicquid habẽt bo
,nulla creatura odiſſe ipſum poteſt in ſua natura ſiue ſub-
ntia,cùm ſit bonum ſummum.(ratio mali,eſt ratio odibi
, ſed ratio mali non eſt in ſummobono.) Quando autem
minus noſter iudex eſt,cuique retribuẽs pro merito ſuo,
ſic vt mali dum iuſtitiam odere & iudicium,dicantur o-
ſſe Deũ,nõ in ſua eſſentia,ſed tantũ in operatione, quòd
s affligit.Et ideo dicit hic dñs, quòd alterum cõtemnet.
Hinc ſequitur omne peccatũ cõtemptũ eſſe Dei,quoniam
temptus Dei bifariã intelligi poteſt:ſpecialiter,vt cũ quis
cordatur domini cui obedire debebat,neque tamen facit,
od peccatũ ſanè magnũ & graue eſt aduerſus Deũ.Dein-
conſiderari poteſt cõtemptus vt operi cõiunctus eſt,éſt-
e in omni tranſgreſſione ſiue peccato.& dicitur etiã cõ-
mptus interpretatiuus,quo peccatores omnes cõtemnunt
eũ,vnde dicit per Dauidẽ,Proieciſti ſermones meos retror *Pſal.49*
.per Eſa.Filios educaui & exaltaui eos,ipſi aũt ſpreuerũt.

terim eis arridēt etiā iſta, quæ neochriſtiani noſtrates & lutherani recens adinuenerunt, quod quicunq; faciunt, peccant ſanè, eo quòd eccleſiæ ſimul & hæreſi ſeruire nō poſſunt. diuiſi enim ſunt hæretici, apud Chriſtū autē vnum eſt neceſſarium, puta ſancta & cōcors vnitas. ſiquidē ibi dominus vnus, vna fides, baptiſmā quoq; vnū eſt, de⁹ vnus & dominus omniū, qui eſt ſuper omnes, per omnia & in omnibus vobis, inquit Paulus. Milites iſti & miniſtri Pilati pepercerunt tunicæ incōſutili Chriſti, quā qua frōte audebis tu diſſuere & ſartū hæreſis inſuere? non decet conſutā eſſe eā, nec quicquā in ea ſarcire exoticum & aliunde petitū. Sic Helias dixit ad populū Iſraël, Quouſq; claudicatis in vtranq; partē? Si dn̄s deus veſter eſt, ſequimini eum. Si aūt Balaā, ſequimini & illum, non reſpondit aūt populus ei verbum. Ita nūc quoque dico vobis de iis, qui vna ferè quod aiunt, fidelia parietes duos dealbare nituntur, nā & ipſis obiici poteſt illud, Vt quid claudicatis in vtrāq; partem? Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Vel enim eccleſia catholica ſolidū & verū habet ſcripturæ intellectū: quod ſi ita eſt, ſequimini ipſam: vel hæretici habent, & ſic quoque eos audite & ſequimini. Atque tu hic interim circunſpice diligenter, vnde intellectum illum potius petas, vbi magis quæras q̄ penes ſponſam Chriſti eccleſiam, quæ columna eſt & firmamentum veritatis. Dices, Atqui & neochriſtiani volunt & contendūt penes ſe eſſe eccleſiā. Sanè eſt inter eos eccleſia, ſed iſta quam odiſſe ſe iā olim ꝓfeſſus eſt Dauid, eccleſia inquā malignātium, hoc eſt in malitia ardentium. Noua iſthæc eccleſia eſt quā erigere nūc conātur, neq; fuit antiquitus, neque diuertit eccleſia ad latibula & cōciliabula hęreticorū, ſed per immenſum latè mundum diffuſa eſt, ſicut pręclarè iā olim etiā Auguſt. obiecit Donatiſtis, contendentibus penes ſe tantū in Aphrica eſſe eccleſiā: aliter autem de⁹ pater Chriſto promiſit, Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionē tuā terminos terræ. Vbicunque ergo amplam illam Chriſti hęreditatem, magnam ſcilicet Chriſtianorum inueneris congregationem, noris ibi eſſe Chriſtū & euangelium eius. Ne itaq; duobus dominis ſeruire coneris: Chriſto ſerui, & nō hæreticis. Sed audire videor obganníentem hic mihi neochriſtianum, & dicentē, Nunc quoque in multis regionibus Chriſtiani ſunt vſque ad finem mundi. Au-

Luc. 11. *Ephe. 4* *Ioan. 19* *3. Reg. 18* *Ephe. 5* *1. Tim. 3* *Pſal. 25* *Auguſt.* *Pſal. 2*

dio,ſed quo ore tu infringes illum Pſalmi locum, quem vtique nolens volens cogeris fateri eſſe veriſſimũ? Atqui quod adeò deficit fides,vitio fit peccatorũ noſtrorũ. ſic enim videmus Sarracenos totam occupare Aphricã, in qua diœceſes fuere plures trecentis, AEgyptum quoque & Arabiã. ſic Turca minorem Aſiam, Græciam totam & Bulgariam cum omnibus adiacentibus regnis poſſidet. Quæ omnia eo fieri creduntur, quòd nũc appropinquant tempora Antichriſti. ſed quod ex Turcæ & Soldani tyrannide manſit reliquũ in noſtris iam regionibus,hæretici ſuo iugo ſubiiciunt. Et ſic

Apoc.12 quidem impleri oportet prophetiam illã Ioãnis,Mulier fugit in ſolitudinem.eccleſia ſancta vi infidelium & inſultib⁹ hæreticorũ preſſa adeò deficiet,vt rectè Chriſtus ipſe de no

Luc.12. uiſſimis iſtis temporibus dixerit, Cùm venerit filius hominis,putáſne quòd inueniet fidem ſuper terram? Et vos itaq; in Chriſto dilectiſſimi,ne quid moueamini ab iſtis neochriſtianis,quin potius hanc Chriſti theoricã ſiue regulã communem ſedulò attẽdite,Quia nemo poteſt duobus dominis ſeruire. ne claudicetis,ſed Chriſto adhęrete & eccleſię illi⁹, atq; retribuet ille tandẽ vobis æternæ gaudia vitæ, Amen.

HOMILIA II.

INſanabile in multis & incurabile vitium auaritiæ medicari volens ſummus noſter medicus Chriſtus, remedium præſcripſit generale,quoniã nemo poſſit duobus dominis ſeruire,deo & mammonæ. Vbi communis eo morbo laborantium querela moueri ſolet. Atqui cura & ſolicitudine hic opus eſt,quib⁹ veſcamur,veſtiamur & liberos noſtros enutriamus. Huic quoq; iam porrò occurrit dominus,dicens, Ideo dico vobis.quaſi diceret, Si repulſam à deo pati nõ vultis,ne ſitis ſoliciti animæ veſtræ quid man-

Hieron. ducetis. Ergo,inquit Hieron.quod omnibus natura tribuit, & iumentis ac beſtiis hominibusq; commune eſt,huius cura non penitus liberamur: ſed hoc nobis iniungitur, ne de cibo ſoliciti ſimus,ſiquidem in ſudore vultus noſtri pane no

Gene.3 bis veſcendum eſt. Labor nobis præcipitur, & ſolicitudo prohibetur. Sanè ibi Hierony.è medio tollere conatur rudem & ſtupidum iſtum intellectum eorum,qui ex iis verbis

Theoph. Chriſti laborem recuſare vellent. Idipſum quoque Theophylactus inſinuat, quum ait, Non explodit omnia operari, ſed ſeipſos totos curis tradere & negligere Deum, hoc

eſt quod prohibet,quoniam & agros colere oportet, & vitæ curam habere.Sed ſolicitum eſſe de rebus temporalibus, neglectis ſupernis & cœleſtibus illis, maioremq; in iis mūdanis quàm deo diuiniſq; collocare fiduciā, per fas nefasque corradendis bonis inhiare,nec quicq̄ pauperibus impendere,honori quoq; & cultui dei deeſſe,ea demū eſt ſolicitudo, quæ hic prohibetur. Vnde & Dauid inquit, Diuitiæ ſi affluant,nolite cor apponere, hoc eſt in eis nolite cōfidere, deo & pauperib⁹ illius neglectis. Quinimo qui diues eſt in marſupio,horreo,& cui velut clauſum poſſidet arca Iouem, adhuc tamē pauper ſit ſpiritu, multaq; poſſidens ſit tanq̄ nihil habens. Quomodo qui omnibus abūdant diuitiis,adhuc tamē pauperes eſſe bene poſſunt,de quib⁹ dixit dominus,Beati pauperes ſpiritu,quoniā ipſorū eſt regnū cœlorū. E quorum numero & Dauid fuit,cùm diceret,Egenus ſum & pauper ſicut omnes patres mei. Et hoc eſt quod prohibet dominus,nō vt nemo diuitias habeat, ſed tantū inanem & nimiā vetat ſolicitudinem. Siquidem diuitē eſſe,in ſe malum nō eſt, cùm ſit ingens donū dei, modò diuitiis quiſq; ſuis bene vtatur. Ecce em̄ dicit Sapiens, Omni homini cui dedit deus diuitias atq; ſubſtantiam, poteſtatemq; ei tribuit vt comedat ex eis, & fruatur parte ſua & lætetur de labore ſuo, hoc eſt,donum dei. En duo hic commemorātur dei dona,diuitē eſſe, & diuitiis pro neceſſitate ſua vti. Ita ſi quis bona conſciētia & honore integro ſine iniquis cōtractibus, vſuris & furtis relinquit liberis ſuis neceſſaria victus,bene facit: neque mala illa ſolicitudo,ſed bona prouidētia eſt,iuxta illud Pauli, Quoniam parentes liberis ſuis theſauros debent colligere & relinquere,nō filii parētib⁹.& alibi, Qui nō gerit curā de ſuis,maximè domeſticis,fidē negauit, & infideli deterior eſt. Huiuſmodi ſanè ſolicitudo & pia eſt, & ex officio parentū exhibetur liberis. nā qui ipſi bona ſua omnia perdunt,decoquūt & abliguriunt,quorū tamen bonā partē hæreditario à parentibus ſuis pepercerūt, interimque dicunt, Age ſi filius meus vnde viuat,habere volet, cōparet ipſe ſibi,nōne peſſimè loquūtur,& peius adhuc in eo faciunt? Aut ſi baculū & peram ad mendicitatē filio tuo relinquis,en videris ſanè quid rei tractaturus, quantū inde boni ſit habiturus. Rurſus qui filios ſuos nimirū ardēter amāt,& ideo corradunt vndique cuncta per fas & nefas,iniquis cōtractibus

Pſal.61 · *2.Cor.6.* · *Mat.5.* · *Eccl.5.* · *2 Cor. 12* · *1.Tim.5.*

circumueniũt homines, defraudãt, imponunt ſimplicibus, mentiuntur, furãtur, rapiũt, decipiunt fictitiis literis, vlnis, menſuris, aut ponderibus falſis, & omnibus quæ in animum hominis incidere poſſunt, vt ſunt in huiuſmodi impoſturis cõminiſcendis arguluti peſſimè faciũt, grauiſſimè peccant, nimiamq́; rerũ temporalium curam gerunt, quod hic prohibuit dominus. Idem iudiciũ eſt de omnibus parcis nimiũmque tenacibus, iuxta illud Sapientis, Auarus nõ implebitur pecunia: & qui amat diuitias, fructũ nõ capiet ex eis. Id adeò multis cõtingit, vt inter ſummas diuitias multũ tamen egeãt. Eſt alia infirmitas peſſima, quam vidi ſub ſole, Diuitiæ conſeruatę in malũ domini ſui. Perierunt enim in afflictione peſſima. Generauit filium qui in ſumma egeſtate erit. Sicut egreſſus eſt nudus de vtero matris ſuæ, ſic reuertetur, & nihil auferet ſecum de labore ſuo. Maximus hic & miſerrimus eſt morbus, de quo aliàs plura. Nunc ſatis ſit indicaſſe quantũ diſpliceat deo cura nimia bonorũ temporalium. Cæterũ eſt quòd hic vobis curioſos nõnullos ob oculos ponã. Nõne putas nimium curę gerere rerũ temporaliũ qui pro ſuſtentatione earum etiã cultui dei nõ parcũt, eum quoque ipſum euertunt, ceremonias diripiunt, neque ferũt vel faculã & lucernã accendi ad altare domini, vel aras ornari, vel tẽpla extrui, vel veſtes ſacratas cõfici? ibi quicquid impenditur, nimiũ eis videtur. pauperibus hæc, inquiũt cũ Iuda, dare ſatius fuerat. Et tamen hoc faciunt non in gratiã pauperum, ſed in contumeliã eccleſiæ & blaſphemiã Chriſti. Quaſi verò dominus deus qui paſcit omnes volucres in cœlo, piſces in mari, & homines brutaq́; in terris, pauitque hactenus multis milibus annorũ, nunc egere cœperit, & amplius nõ habeat vnde det nobis, quo cultus ſui ſimul & pauperũ curam habeamus. Profectò enim ſi nos cultum diuinũ & ceremonias ſedulò obſeruaremus, rerũ omniũ affluentiã haberemus vndique. Obiiciunt iſti, Quid opus eſt domino lucernas accendere, qui antea cuncta conſpicit? ſumptus hic inutilis eſt, pauperibus magis impendendus. Atqui hoc argumentum diaboli eſt, quod iam olim etiã Iudæ perſuaſit & indidit, quando Magdalena precioſis vnguẽtis pedes domini oblineret, ita vt odore tota impleretur dom⁹. indignari cœpit ille & dicere, Vt quid perditio hæc? poterat eñi venũdari trecẽtis denariis & dari pauperib⁹. Ecce quoniam &

Eccle. 5 · *Eccle. 6*

Iudas miſericordiæ fucũ prætexuit,ſicut nũc neochriſtiani *Ioan.12.*
faciũt,quo & plebẽ ſibi concilient,volentes detrahere glo- *Mat.26.*
riã deo, malitiæ ſuæ prætextum proponũt de misericordia
pauperũ,meraq; iſta interim impietas eſt.ſiquidẽ in ciuitatibus
eorum plures ſunt pauperes,quàm vnquã fuerint. Nã
que quem cuique terminũ præſcribunt, eo contentũ ipſum
eſſe oportet,quod tenue ſatis eſt,niſi turpe & inhoneſtũ negocium
& ſimul tractare norit. Qui poterat ante circuire,
& vndecunque ex proximis fratribus neceſſitatẽ ſuã poſtulare,
nunc vrgetur vt maneat domi,vbi nil ei niſi eſurire,algere
& egere fortiter licet.Atqui & euangeliſta Iudã teſtatur
hoc dixiſſe,nõ quòd curam magnã gereret pauperũ,ſed
quia fur erat & marſupium geſtabat.Quod in hunc quoque
diẽ fieri ſolet,vt neochriſtiani ex cẽſibus eccleſiaſticis cœnobiorũ
aliarumq; præbendarũ redditibus incaleſcere cupiunt,ſicut
Iudas.Idq; vtinam non eſſet, quã facilè de omnibus
fidei articulis cõueniremus!Et ego dico eis loco dei,
quia bona illa ex ſpiritualibus direpta,ſimul etiã ſecum deuorabunt
iſta priora temporalia,ſicq; vno interitu peribũt.
Si autẽ eis domin⁹ ita miſericors eſſet,vt primo ſtatim initio
affligeret eos,vt Heliodorum,qui cùm vellet ſplendidũ *8.Ma.3.*
Hieroſolymæ templum ſpoliare,multis verberibus percuſſus
concidit, neque quod inſtituerat perfecit ; vtique aliter
ſe res haberet.Antiochus quoque aſcendit in Ieruſalem,& *2. Ma.9*
ingreſſus templum cum magno faſtu,aureum altare & candelabra
diripuit,aurum,argentũ,omniaq; templi ornamẽta
abſtulit. Quæris quem ſortitus ſit exitũ?Ecce præceps de
curru lapſus,arreptus eſt à dolore diro viſcerũ,ita vt de corpore
impij vermes ſcaturirẽt,odore etiam illius & fœtore,
exercitus grauaretur,tandemq; in monte miſerabili morte
vita functus eſt.Alchimus qui tẽplum prodiderat,paralyticus *2.Ma.9.*
factus eſt,ita vt verbũ loqui nõ poſſet,& inde in magnis
doloribus mortuus eſt. Achaz cũ ex theſauro tẽpli pecuniã
abſtuliſſet, miſiſſetq; regi Aſſyriorum,idololatra impi⁹ demortuus
eſt. Rex Balthaſar temulẽtus iam afferri ſibi præcepit
vaſa templi aurea & argentea,& vidit manum ſcribẽtem
in pariete,quam ſcripturam quum expoſuiſſet Daniel, *Danie.5.*
rex ex nocte miſerè occiſus eſt.Multæ gentium teſtãtur hiſtoriæ,
quomodo Craſſus Roman⁹ templum Hieroſolymitanum *Ioſephus.*
ſpoliauit,neque multo poſt cum omni Romanorum

exercitu proſtratus eſt turpiter. Brennus præfectus exerci-
Trogus Pom. tus Germanorum, Senonum, Galliam, Italiam, ipſamque adeo Romam deuicit. cùm autem primum templum Delphicum aggreſſus eſſet, mons terræ motu collapſus, bonam
Va. Ma. exercitus ſui partem perdidit, ipſeque tandē ſaucius ſemet interfecit. Rex Perſarum potentiſſimus Xerxes quum miſiſſet quoſdam vt quidē illud templū Delphicum ſpoliarent, omnes iſti miſſis imbribus & fulminibus perierunt. Poſſent id genus hiſtoriæ pene innumeræ hic referri, quibus tamen recenſendis breuitati ſtudens ſuperſedeo. tantū hæc breuiter commemorare libuit, vnde conſtaret rapinam iſtam eccleſiaſticam non manere impunitam ſi ergo Deus raptores iſtiuſmodi hic nōn punit, illic cruciatibus affliget æternis.

Sed ad hoc quoq; reſpondere oportet quod dicit neochriſtianus, nō indiget luminibus Deus qui antea cuncta perſpicit. Sanè nō ille, ſed nos indigemus. ſiquidē inutile eſſe non poteſt, quod in honorē & gloriā Dei viuentis exhibetur. Ecce enim in veteri teſtamento præceptū habebāt Iudæi à domino de holocauſtis, quæ ſacrificia erant honeſtiſſima, ſicut
Leuit. 1. & primo loco ante omnia alia in Leuitico deſcribuntur, ha-
Exod. 38 bebantq; proprium altare ad ea paratum. Quę ſi tu eo dices fuiſſe inutilia, quòd cōburebantur, neque in vſus pauperum
Leuit. 6. cōuertebantur, quorū vtiq; plures etiam tunc in Iudæa fuerunt, errabis turpiter reprehendere volēs opera eius, qui iuſtus eſt in omnibus viis ſuis. Magis adhuc blaſphemus eſt, qui mandata & legem ipſius iudicat, carpit, damnat, dicens: Ad quid hæc proſunt? an non putas magnam hic tibi ſperādam eſſe vtilitatem, cùm dominū Deū tuum honoras & co-
Ioan. 1. lis? Dicis inquā, Non indiget lumine Deus. Sanè quando ipſe lux vera eſt, quæ illuminat omnē hominē. Et vidit ille vtique ab æterno in veteri teſtamento ſicut in nouo, atq; illic tamē præcepit iugē ignē in tēplo foueri cōtinuò à ſacer
Leuit. 6. dote. Qui ignis cui obſecro luxit? cui profudit totos dies ardens, niſi quia hoc ſic voluit Deus? Quòd ſi ergo iugiter arſit ignis ille in veteri teſtamēto, lucēs in tēplo iſto antiquo, in quo tantùm erant virga Aaron, tabulæ Moſaicæ & panes propoſitionis, pudeat te vecors & inſanū caput indignari ex
Exod. 25 ſucceſſo corā venerabili corporis Chriſti ſacramento. Sic, ſic olim præcepit dominus parari candelabrū magnum ex auro puro cū violis & floribus, atque in eo lampades ſeptē cū

ſingulis emunctoriis,quæ ſemper veſperi accēderentur,ar- *Leui.* 24.
derentq; vſque ad mane ex oleo nobiliſſimo.Non eo vtique
fecit hoc dñs,quòd noctu nō ceneret ipſe,ſed tamē in honō
rem ſuum impendi illud ſibi voluit, Iudæis ad exercitium,
nobis verò in eruditionē & ſignificationē myſterij. Adhuc
autē clamat neochriſtianus,ceremoniæ hæ tāmū ſunt vete
ris teſtamenti, quæ iam in nouo penitus ſunt ſublatæ , ſicut
apoſtoli in primo concilio declarauerunt, proinde mitten-
da ſunt iſta externa omnia,& in ſpiritu & veritate nobis a- *Act.* 15.
dorandus Deus. Verū quidem eſt quòd ceremoniæ & lega
lia veteris teſtamenti nos nō obligant,neque illa omnia hic *Ioan.* 4.
adduximus:ſiquidem nos ſacrificia noſtra nō exurimus,nec
iugem ignem fouemus, neq; candelabra noſtra ex auro pu-
ro ſunt confecta,ſicut præcepit dñs Moyſi:ſed quoniam om
nia quæ ſcripta ſunt,ad noſtrā doctrinā ſcripta ſunt & quan *Rom.* 15.
uis illis in veteri teſtamento in figuris cōtingebant omnia,
ſcripta tamen ea quoque ſunt ad noſtrā emendationem.Do
cemur itaq, hic inutile non eſſe quod honori diuino impen 1.*Cor.* 10
ditur, ſicque iſtos erroris ſui argui, dum inutile hoc vocant
& ad pauperes omnia referunt (quanuis fucato tantū præ-
textu idipſum turpiter mentiuntur)non valentes ne aſpice
re quidem cultū & honorem Dei promoueri : ſed metuunt
ad tantā inopiā redactum eſſe dñm , vt pauperes ſuos foue-
re amplius nō poſſit,niſi cultu ſancto Dei abolito.neq; in-
terim cogitāt,neq; vident quātis ſumptibus extructū ſit ma
gnificū illud templū Salomonis in Hieruſalē, & tamen illū
adeò ditauit Deus & abundare fecit,vt tantū eſſet Hieroſo 1.*Reg.* 5.
lymis argenti quantū lapidum, tantumq́, cedri quantum li- *&* 6.
gnorum quæ creſcunt in ſyluis, ita vt nec parem vllū habue 3.*Reg.* 3.
rit regem ſibi in gloria & diuitiis,quas dedit ei dñs.Quam- *&* 10.
obrem Chriſtus hic illam præcipuè cōmemorat in euange-
lio,Conſiderate lilia agri quomodo creſcunt,non laborant,
neque nēt dico aūt vobis,quoniam nec Salomō in omni glō *Mat.* 6.
ria ſua coopertus eſt ſicut vnum ex iſtis. Hæc vos quoque
percipite animo, quòd nullus vnquam rex tantùm impēdit
cultui diuino(ſicut in dedicatione templi dicetur) ideoque
rurſus largiter adeò eum donauit dominus gloria & diui-
tiis,vt nullum vnquam regem alium.Omnes igitur qui cul
tum diuinū impedire conantur,ſub prætextu pauperum ni-
mium curioſi ſunt & ſoliciti de rebus tēporalibus,quod hic

vetuit dominus.prouenit autē iſtud ex diffidentia quadā in Deum, quaſi ille non poſſet victū vobis neceſſarium ſuggerere,quo colere poſſemus & honorare Deū ſufficiēter ſicut & illi in veteri teſtamento fecerunt,& maiores quoque noſtri ſuperioribus ſęculis ſemper etiam in nouo ſanctè obſeruarunt. Ego porrò conſilium eis ſalubrius dedero etiam non rogatus,audiant modò,Quando tantū amas pauperes, ipſiſq; bene adeò vis & cupis,age noli per hoc tamen quicquā cultui detrahere diuino. Malè perit,quicquid inde detrahitur,ſed deparce in ipſo,ne tantū potites,ne tā magnificè veſtiaris,ne ita luxuries rebus omnibus,cōuiuiis,apparatu nimio, luxu denique toto, qui inter neochriſtianos dici nō poteſt quàm profuſus ſit & abundans,vt interim frigeāt ſacra,quod quis obſecro bona ratione vel ferat,vel comminē

Eleemoſyna Neochriſtianorum. det?Deterims adhuc &,grauius peccant,qui etiam aliena diripiunt,vt habeant quod dent pauperibus,eos volo qui redditus cœnobiorū,præbendarū,fraternitatum & anniuerſariorum turpiter recipiunt ſub prætextu pauperū. Miſera ea ſanè eleemoſyna & frigida eſt,quæcunque ex alienis bonis erogatur.Quòd ſi quis bonus vir & pius anniuerſariū inſtituit, vltima hac ſua voluntate fretus, ratusq; eam eſſe non immutandā,irruis ecce tu ſcelerate & ſacrilege tibiq; vſurpas,quod cultui diuino impēſum erat. Quis vnq̃ audiuit talia? furta & rapinas huiuſmodi quis vidit vnq̃? Ecce hic vos appello neochriſtiani,quando rerū omniū ex ſcripturis teſtimonia requiritis,date & hic ſcripturā mihi, qua ratione liceat ex alienis bonis eleemoſynā facere. Contrariū nos do

Thob. 4. cet ille Thobias,qui filiū ſuum erudiens ſubiunxit. De tua

Prou. 3. ſubſtantia fac eleemoſynā,& noli auertere faciem tuam ab vllo paupere . En quod hic dicitur bene conſidera, De tua ſubſtantia,non ex bonis alienis cœnobiorū,præbendarum,

Prō. 12. & anniuerſariorū.Sic Salomō inquit, Qui pronus eſt ad mi ſericordiā,benedicetur.de panibus enim ſuis dedit pauperi.Ecce de panibus ſuis,non ex panibus fraternitatū. Quòd iam neochriſtiani ſuperbiunt inflati de ſuis eleemoſynis, inanis eſt gloriatio ex bonis alienis, cū quibus videant, ne ſua quoq; quæ habēt propria,depereant Sed audio,non eſt fides tāta apud neochriſtianos Thobię & Salomoni vt per-

Luc. 12. ſuadeantur.inſuper quoq; ex nouo teſtamēto requirunt teſtimonia.En Chriſtū iubentē vēdere nos quę poſſidemus,&

hinc dare eleemoſynã. Nõ præcepit ille hinc aut iſthinc petere nos quæ demus pauperibus, & metere quæ non ſeminauimus, ſed noſtra noſmet vendere bona & diſtribuere in eleemoſynas pauperũ. Neochriſtiani autẽ ex bonis alienis tantũ liberales eſſe cupiunt erga pauperes. At hæc iam dicta ſufficiant ſuper eo quod iubet dominus, nos non nimiũ eſſe ſolicitos de victu tẽporali. Atque huic tã ſalutari doctrinæ Chriſti aduerſantur neochriſtiani oẽs, qui vel auaritiæ ſtudio, vel alia perdita opinione cultũ diuinum negligunt, cõtemnũt, impediũt, ſolã pauperũ prætexentes neceſſitatẽ. Verũ hoc quidẽ eſt, quòd ſi neceſſitas tãta foret, vt alia via vel captiui ex manibus hoſtiũ redimi nõ poſſent, vel infirmi ad ſanitatẽ redire, tunc ſanè bona eccleſiaſtica in eiuſmodi vſus cõuerti liceret, autore etiã Ambroſio. Quando conſtat veteres patres, ſi quando pecunia carebant, etiã ſeipſos vendidiſſe, vt eo pretio captiuos ex manibus infideliũ redimerent, quo ſanctus Paulinus epiſcopus Nolanus ſemet fertur in ſeruitutẽ redegiſſe, vt filiũ viduæ cuiuſdã redimeret, dãte ei teſtimoniũ etiam ſancto Gregorio. Neque tamen eo neceſſitatis adhuc redacti ſunt neochriſtiani, quamobrẽ etiã cura & ſolicitudine illa minus opus habent pro temporali victu pauperũ. Nos iam Chriſtũ oremus, vt gregem ſuũ defendat ab incurſu Turcarũ, & erroribus peruerſa docentium, eos autem qui iam aberrarunt, per gratiam ſuam ad ſolidam veræ fidei integritatem reducat, Amen.

Li. 2. off.

Gregor.

HOMILIA III.

Dominus nos ab auaritiæ ſtudio conatur hoc euangelio deterrere, eo quòd duobus nõ poſſumus ſeruire dominis, Deo & mãmonę: ideoq; nobis etiam iubet nõ eſſe ſolicitos animæ noſtræ, quid mãducem⁹. Quæ verba Auguſtinus vult non ita craſſè intelligi debere, quaſi quis nõ poſſit & debeat victũ ſibi procurare decentem, & laborare in æſtate, vnde trãſigat hyemẽ. id enim hoĩs eſſet nimiũ pigri, cuiuſmodi quendã Salomõ relegat ad formicam, vt diſcat ab ea prudentiã, dicẽs: Illa quũ nõ habeat ducẽ neque præceptorẽ, nec principem, parat in æſtate cibũ ſibi, & congregat in meſſe quod comedat. Vſquequo piger dormies? quando conſurges dè ſomno tuo? Quum ergo ait dominus, Nolite ſoliciti eſſe, non hoc dicit, vt iſta nõ procurent, quantum neceſſitatis eſt, vnde viuere queant honeſtè, ſed

De hær.

Prou. 6.

Gloſſa. non vt iſta intueantur, & propter iſta faciāt quicquid in euangelica prædicatione facere iubentur. Gemina itaque ſolicitudo eſt, altera prouidentiæ, quæ nec ſuffocat neq; impedit obſeruationem rerū cœleſtiū, cuiuſmodi curam habuit
Galat.2. Paulus, multū ſolicitus exiſtēs de pauperibus. habuit & Mar
Luc.10. tha, dum domino pararet cibos perquā ſolicita. Et habere illam debent prælati oēs ſuper familiā ſuā & ſubditos, atque adeò quilibet vir bonus curare debet, vt honeſtè & pacificè viuat cum vxore. Sic omnis prælatus ſolicitus eſt de ſubdi
1.Tim.5 tis ſuis, ſicut ait Paulus, Qui præeſt in ſolicitudine. & alibi,
2 Cor.7. dum enumerat quanta ſit paſſus. Inſtantia, inquit, mea quo-
Rom.12. tidiana, ſolicitudo omniū eccleſiarū. Quid quod Chriſtia-
2.Cor.11. ni omnes ſoliciti eſſe debēt ſeruare vnitatē ſpiritus in vin-
Epheſ.4. culo pacis? quam ſolicitudinem ſi neochriſtiani quoque habuiſſent, non ita ſe ſegregaſſent ab vnitate eccleſiæ. Altera porrò multū nociua eſt ſolicitudo, qua ſolicitus quis eſt in
Dan.13. malo, ſicut iſti duo ſenes in decipienda Suſanna fuerunt, eo fit, ſi quis nimiū ſolicitus exiſtens de rebus temporalibus, planè obliuiſcitur eorum quæ diuina ſunt & cœleſtia Huiuſmodi ſolicitudo rectè ſuffocās dicitur, quia ſuffocat, totamque ſubmergit mentem hominis. Auarus enim ſi quid orare vult, ſtatim ſubit animū illius cogitatio venditionū & emptionū ſuarū: ſi miſſam parat audire aut cōfiteri, ſubitò cogitat de bonis ſuis, quæ eū nō patiūtur quicquā boni facere. O q̄ durū & graue eſt iſtis prædicare, quoniā non ſuſcipiunt præ multitudine curarū, quas de diuitiis ge ūt! Ac proinde
Mat.13. dixit dn̄s, Semen iſtud quod inter ſpinas cadit, ſignificare eos qui audiūt quidem verbū Dei, ſed tamen cura mundi huius & fallacia diuitiarū ſuffocant verbum illud, ideo iſta cura hic prohibetur in victu & veſtitu 2 Doctrinam porrò hanc ſuā ſalutarē dn̄s prudēter cōfirmat & probat, eo quòd anima pluris ſit quàm cibus, & corpus præſtantius indumen
Hieron. to. quaſi dicere vellet, Qui maiora præſtitit, vtique & minora præſtabit, ſine quibus viuere non poſſumus, cibū & veſtē. Sunt qui per animam ipſam intelligāt vitam. ſiquidem ani-
Auguſt. ma cibo non indiget in ſe, ſed tantū ad vitā corporis, ſicq; animæ velut retinaculū alimentū iſtud corporeū eſt Diſcamus hinc & cognoſcamus nos animā & corpꝰ habere à deo,
2.Mac.7 ſicut mater illorū ſeptē Machabæorū cōfeſſa eſt, dicens: Neſcio qualiter in vtero meo apparuiſti. Neq; eñ ego ſpūm &

animam donaui vobis & vitam, & ſingulorum membra non ego ipſa compegi. Sed enim mundi creator, qui formauit hominis natiuitatẽ, quiq; omniũ inuenit originẽ. Deinde quoque id probat vtrunq;, alimentũ quidem auiũ, veſtitum aũt lilii propoſito exemplo, & ait, Reſpicite volatilia cœli, nõ ſerunt neq, metunt, & pater veſter cœleſtis paſcit illa Sunt quidam, inquit Hierony. qui dum volunt terminos patrum excedere, & in alta volitare, in ima merguntur, volatilia dicentes eſſe angelos, cæteras in miniſterio dei fortitudines, quæ abſq; cura ſui, dei alantur prouidentia. Si hoc ita eſt vt intelligi volunt, quomodo ſequitur dictum ad homines, Nõne vos magis pluris eſtis illis? Atqui nos in natura nõ ſuperiores angelis, ſed inferiores & aliquantũ imminuti ſumus ab illis. Simplex itaque hic ſenſus ſuſcipiendus eſt, quòd dominus dum ex ſua prouidẽtia volucres paſcit, quarũ anima corruptioni obnoxia eſt, quantò magis homines paſcit, qui animas habẽt immortales: quia vtiq; rationale animal ſicut eſt homo, ſublimius ordinatiuſq; eſt in rerũ natura quàm irrationalia. Triplicem aũt hic curã indicat dñs, quæ pro cibo haberi ſolet, quia ſeritur, metitur & congregatur in horrea. Quæras quur volatilia propoſuerit dñs, & nõ alia animalia, quæ & ipſa neq; ſerunt nec metunt. Reſpondet Ambroſius, Volucres propter varias cantiones quas edunt, magis conferri viris ſpiritualibus quàm cæteras beluas terræ, iuxta illud Dauidis, Quis dabit mihi pẽnas vt columbæ, & volabo & requieſcam? Deinde eo etiam fortaſſis cõmemorare voluit dñs volatilia, quòd eorum cibus magis vagus & diſiectus eſt, quàm aliorũ animaliũ, quamobrem natura eis plumas & alas addidit, quibus facilius victũ ſibi cõparent. Quum ergo viuant ſine cura, multò magis idipſum etiã hominem facere decet. Ad hęc volucres non ita conſeruãt frumenta in cibum, vt formicæ & quædam alia. Nemo tamen hinc excuſationẽ ſumat ſuę ignauiæ, quaſi ideo ſerere nolit aut metere, quoniam nemo ſine labore viuere debet, iuxta illud, In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, & iſtud Iob, Homo ad laborandum naſcitur, ſicut auis ad volandũ. Grauiter inuehitur Auguſt. aduerſus eos, qui ad cœnobia currunt, & cucullam ſibi iniici ſinunt, eo tantùm ne laborent. ſicq; ait, Qui veniunt ad profeſſiones ſeruitutis dei ex vita ruſticana, & ex opiſicum exercitio & plebeio labore, ſi quo

Hieron. *Leuit.* 14 *Pſal.* 8 *Auguſt.* *Ambroſ.* *Pſal.* 54 *Gen.* 3 *Iob.* 3 *Auguſt.*

minus operentur, excuſari non poſſunt. Nulli enim licet, vt in ea vita vbi ſunt ſenatores laborioſi, fiant opifices otioſi:
2.Theſ.2 & quo veniunt relictis delitiis ſuis, qui fuerant prędiorum
1.Cor.4 dñi, ibi ſint ruſtici delicati. concordat in regula ſua Chryſ.
Act.18 Quo illud oſtendit, quòd corpus ipſum non tam alimonia ſui creſcat, q̃ prouidentia creatoris. Ideoque & Paulus qui ipſe quoque manibus ſuis laborauit, dicit, Qui non laborat, non manducet. Neque tamen laborem hunc intellige ruſtico & craſſo more, quaſi cuiq; laborandũ ſit manibus. Quiſq; laborare debet vel corporaliter vel ſpiritualiter, vniuerſaliter aut ſpecialiter. Magiſtratus adminiſtrationi ciuili incumbunt, qui iura dictant & æquitati præſunt, bonos præmiis donant, malos ſuppliciis afficiunt. Spirituales quoque multum & duriter laborant, dum orant, cantant, legunt, contemplantur. Et hic nõ vetat laborem dñs, ſed ſuffocantem iſtam ſolicitudinẽ prohibet. Hæc itaq; illa probatio domini eſt, Quando volucres cœli dominus paſcit citra omnem
Iob.38 earũ curã, quanto magis homines, dicente Iob, Quis præparat coruo eſcam ſuam, quando pulli eius clamant ad eum vagientes, eo quòd non habeant cibũ? Coruus (autoribus Phyſicis) pullos ſuos dum prodierũt, nõ vult agnoſcere pro ſuis, ita zelotypus magnus eſt. nam dum eos videt albos, putat ipſum aliundè eos cõcepiſſe. ſicq; nec coruus quicquã cibi eis ſuggeri ſinit, neque ipſa audet ſubminiſtrare vſq; in nonum diem erumpẽtibus paulatim plumis nigris. Tunc enim tandem videt ille pullos ſibi ſimiles fieri: itaq; permittit eos paſci, cùm interim iſtis nouem diebus continuis pul
Pſal.146 li coruorum cœlitus paſcãtur: iuxta illud Dauidis, Qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. 3 Adhuc amplius argumentum ſuum confirmat dñs in hunc ſenſum, Vt maximè non multum ſolicitus ſit homo quiſpiam de victu ſuo, tamen hic non ſufficit niſi per gratiã
Chryſoſt. dei. Quo oſtendit dominus, autore Chryſoſtomo, quia corpus ipſum non tam alimonia ſui creſcat, quàm prouidentia creatoris. quaſi diceret, Non ex humana cura longitudo &
Auguſt. proceritas corporis humani prouenit, multò minus igitur veſtitus, quoniam qui dedit augmentum, dabit & veſtimentum, veruſq; adeò omnium autor eſt dominus. ſiquidem neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incre-
1.Cor.3 mentum dat deus. Et ſicũt iam ſuprà confirmauit dominus

animam ſeu vitam hominis pluris eſſe quàm eſcam, ita nũc probat corpus pluris eſſe quam indumentũ, inquit Hierony. Nam de veſtimento quid ſoliciti eſtis? reſpicite & conſiderate lilia agri, quomodo creſcunt, non laborant, neq; nent. Et rectè lilia præ aliis floribus proponit, quoniam in altum excreſcunt, candida ſunt & boni odoris, quo bene ſignificantur corpora ſanctorum, quæ ſublimia erũt & excelſa, bene q; mũda & fortis odoris. ſic Oſeas ait, Iſraël germinabit ſicut lilium. liliorum autem plurima fit in libris Canticorũ mentio. Chryſoſt. porrò hic quærit in hunc modum, Quur nobis ex auibus non pauũ propoſuit aut cygnum, vel ex pecoribus agnum? Quia ſcilicet vtrunq; cumulũ voluit exaggerationib⁹ attollere, & ab herbarum ſcilicet vilitate, quæ tanto tamen adornantur decore, & ab illius pulchritudinis dignitate, quæ ſplẽdet in floribus. minus enim exquiſitè veſtis ambitum depreciaret, ſi ei non ornata ſolùm, verumetiã animata præponeret. Vt maximè autem in ſe viles ſint flores, quantò tamen pulchriores ſunt Salomone etiam in omni gloria ſua? fuit ſiquidem ille potentiſſimus ſimul & ſapientiſſimus rex Iudæorum, ſicut & nos ſuperiori homilia oſtendimus, & ipſe de ſe profitetur, dicens, Magnus effectus ſum & præceſſi omnes ſapientia, qui ante me fuerunt in Ieruſalem. Præcipuè autem magnificus fuit Salomon in veſtimẽtis, adeò vt etiam regina Saba admirata ſit pretioſas veſtes ſeruorum ſuorum. Ait itaque dominus, Si fœnũ agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, deus ſic veſtit: quantò magis vos modicæ fidei? Ecce quàm vilipendit iã flores, quos tamen tãtopere exornat & veſtit deus, dum etiam fœnum vocat, quod quàm vile ſit quis neſcit? labore enĩ nõ indiget, cùm hodie ſit & cras in clibanũ miſſum pereat igni. Ecce inquam vile hoc quãtum exornat deus? quàm pulchrè ſua prouidentia veſtit? Quur itaq; hominẽ non veſtiat? Sed quòd iſtos vocat homines modicæ fidei, eo facit ꝙ deo non confidũt etiã in certiſſimis promiſſionibus eius. Cõtra maximę fidei fuit Abrahã, in qua adeò cõfirmatus eſt, vt dederit gloriam deo, perfectéq; ſcierit, quòd quicquid promiſit deus, potens ſit ipſe etiam facere & exhibere. Sequitur inde quomodo omnia potenter tum adminiſtret, tum prouideat deus, eo quòd voluntas ſua omnipotens eſt, adeò vt illi reſiſtere nemo queat. Nemo itaque tam ſit ſolicitus, vt dicat,

Oſe.14 *Cant.2.4* *Chryſoſt.* *Eccl.1.* *2. Re.10* *Rom.5*

Quid mãducabimus? quídue bibemus? quibus operiemur? ea enim cogitant ethnici, rati hominem ad aliud non eſſe creatum, niſi vt hic viuat ad tempus. iis nos ne fiamus ſimiles, cogitemus potius, quàm miraculoſè fouerit & ſuſtenta-

Deut.29. rit dominus Iudæos in deſerto manna & volatilibus cœli,

Chryſoſt. ita vt nec veſtimenta eorum, nec calceamenta fuerint detrita quadraginta annis. Quumq́; norit ille quomodo nos creauerit, nõ ſinet vtique, vt in hac parte deficiamus, modò ſecundum ipſius volũtatem vixerimus. Scit pater noſter quibus indigeamus antequam petamus Quomodo enim pater filiorum ſuorum obliuiſcatur? Ethnici aũt qui neſcio quam ſibi per ſomnia fingunt fortunæ diuinitatem, neque vidẽt, nec expendunt deum vniuerſalem rerum omnium curam gerere & ſolicitudinem, ſicq́ue ſoliciti ſunt.

4 Egregio ad extremum epiphonemate concludit hoc euangelium dominus, dicens, Primùm quærite regnum dei & iuſtitiam eius, atque omnia adiiciẽtur vobis. Hec ergo bo

Auguſt. num noſtrum eſt regnum dei & iuſtitia illius. Idipſum concupiſcere debemus. finis enim noſter eſt, propter quem facere omnia debemus. & ideo etiam primum omnium quærere, ſine quo viuere non poſſumus. Pulchrè obſeruauit hic

Hieron. Hierony. quomodo illa diſcernantur. Illud enim, nolite ſoliciti eſſe, de carnali cibo & veſtimento accipere debemus: cæterùm de ſpiritualibus cibis & veſtimentis ſemper debemus eſſe ſoliciti. At quid tandem eſt regnum dei? inquit

Chryſoſt. Chryſoſt. remuneratio vtique bonorum operum, & iuſtitia illius via eſt cultus diuini, qua itur ad regnum. Quando igitur homo recogitat regnum dei, gloriã ſanctorum, oportet eum amore gloriæ illius etiam feſtinare ad regnũ, aut certè

Auguſt. formidine pœnæ, vt iſte ait, odiſſe malũ. Et hic ait Auguſt. manifeſtiſſimè oſtendit non hæc eſſe appetenda tanquam talia bona noſtra, vt propter ipſa debeamus benefacere, ſi quid facimus, ſed tamẽ eſſe neceſſaria. Nemo prædicare debet, vt edat: ſed potius, vt prædicare poſſit, edere. Meritò quoque dicit dominus, Primùm quærite regnum dei, quod nihil eo prius, nihil debeat eſſe antiquius. Et ſanè iniquè faciunt, qui deum aut ſanctos ſuos inuocãt propter bona temporalia, vel vt ab hoc aut ab illo cuſtodiantur morbo præcipuè ac primaria (vt aiunt) intentione. Quid enim hoc aliud eſt quàm quod prouerbiũ habet, Currus bouem trahit? Pri-

mũm quærendum eſt regnum dei, primũm pete gloriã ſempiternam, dona & gratias animæ. Inuoca ſanctos, vti apud deum tibi impetrent fœlicitatem & ſalutem, quam ipſi iam poſſident. Veruntamen hoc eſt quidem per accidens, & vt maiori tutela peruenire queamus ad ſalutẽ. poſſumus etiã petere temporalia à deo, & à peculiarib' ſanctis orare conſeruationem à certis morbis, & Mariam communiter de omnibus. Sic nanq; & Iacob orauit petiitque liberari de manu Eſau, & Ezechias pro ſua ægritudine plorauit ad dominum. & Dauid non ſemel rogauit ſe eripi è manu hoſtiũ. In vltimum tamen hæc omnia finem tendere debent, quia in gloriam dei & ſalutem animarum noſtrarum: nemoq; adeò infirmus petere debet, vt ex morbo liberetur, ſi ſit cõtra ſalutẽ animæ ſuæ. Vide parte tertia in die ſancti Sebaſtiani. *Gen. 32* *Eſa. 38*

Audiant hæc auari, qui ſua tantùm curant temporalia, neglectis miſſis, poſthabitis concionibus, & omni cultu diuino. Quod nõ faciunt pii & veri Chriſtiani, ſed primũ quærunt regnum dei, cultum illius non negligunt, ſperantes ſatis bonorum daturum eſſe eis deum, iuxta illud Dauidis, Iunior fui, etenim ſenui, & non vidi iuſtum derelictum, neque ſemen eius quærens panem. Cuique pio non ſubtrahit temporalia deus, quæ alias adiicere tantùm ſolet velut auctuaria. ideo enim propriè hic dixit, Hæc omnia adiicientur vobis, non dabuntur: ne quis cogitet hæc temporalia vera bona eſſe, ſi conferantur æternis. atque ideo iubet nos æterna tantùm quærere. Diceres, Atqui oramus omnes, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Orare autẽ pro aliquo quid aliud eſt quàm ſolicitum eſſe? Verum quidem eſt quòd panem petimus quotidianum nobis dari, idque ex mandato & doctrina Chriſti, ſperantes quia ſi coluerimus deũ & ſeruierimus illi, ſedula oratione noſtra, daturus ille nobis ſit victum neceſſarium. Sed hoc nullam in ſe habet ſolicitudinem, dum deum oramus pro pane quotidiano. Hic enim curam & ſolicitudinem prohibet dominus in craſtinum, hoc eſt, in longa tempora. Et tamen dum apud Matthæum panẽ petimus quotidianum, etiam ſuperſubſtantialem illum petimus, & ſpiritualem cibum animæ.

Vos itaque chariſſimi admonitos ſedulò volo, ne ſumatis hoc vobis, vt conemini duob' dominis ſeruire, ſed vni Chriſto ſecundum inſtitutionem eccleſiæ ſuę ſanctæ, deinde ne

ſoliciti nimiũ ſitis de rebus temporalibus, ſuffocantes orationem, omnemque pietatem veſtram, eleemoſynas quoq; & omnia opera bona. Deus enim ſua ſapientia bene omnia prouidet, ſuaque omnipotenti voluntate perficit cuncta. Primùm itaque quærite regnũ dei, & omnia neceſſaria adiicientur vobis. quærite & iuſtitiam eius, opere complentes quicquid fide tenetis, atque iuxta illud Petri, O fratres charissimi, ſatagite vt per opera veſtra bona certam vocationem veſtram faciatis, quoniam regnum dei eorum eſt, qui ad hoc ſunt electi: ad id autem perueniemus per iuſtitiam, quam hic nobis largiatur deus in terris, vt per eam ad regnum ſuum perueniamus in cœlis, Amen.

1.Pet.1

DOMINICA XVII. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM, LVCAE XVII.

IN illo tempore, ibat Ieſus in ciuitate quæ vocatur Naim, & ibant cum eo diſcipuli eius & turba copioſa. Cùm autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matris ſuæ, & hæc vidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa. Quam cùm vidiſſet dominus, miſericordia motus ſuper eam, dixit
4.Reg.4 *illi: Noli flere. & acceſsit, & tetigit loculum. hi autem qui portabant, ſteterunt. Et ait: Adoleſcens, tibi dico, ſurge. Et*
Mar.5 4.Reg.4 *reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui, & dedit illum matri ſuæ. Accepit autem omnes timor, & magnificabãt deũ,*
Ioan.4.6 *dicentes, Quia propheta magnus ſurrexit in nobis, & quia deus viſitauit plebem ſuam.*

HOMILIA I.

PAulo ante hoc euangelium refert Lucas ſanaſſe Chriſtum ipſum Centurionis ſeruum, eius inquã qui indignum ſe profeſſus erat, qui dominum reciperet ſub tectũ ſuũ. Iam verò non rogatus, maius adhuc mi-

raculũ facit Chriſtus,reſuſcitãs mortuum.quo facto & diui nitatem ſuam & noſtrã probauit reſurrectionem, quã plures tũc non ſatis credebãt.Chriſtus autẽ, dominus ille ipſe qui viuificat mortuos,& vocat ea quæ non ſunt,tãquam ea quæ ſunt,ingreſſus eſt ciuitatẽ Naim:quæ ciuitas eſt Galilææ,duobus miliariis diſtãs à monte Thabor,non longe à ciuitate Endor.Et hic quidem diligentiã Chriſti vides,qui ex vna ciuitate in aliã cõmigrans,veram fidẽ docuit homines verbo & opere, quomodo prælati viſitare debẽt ſubditos ſuos,malũq; inter eos corripere & reformare.Neq; immeritò vel temerè Lucas hic cõmemorat in comitatu & apoſtolos fuiſſe & turbã plurimã:id enim eo diſpoſuit dominus,vt plures eſſent tanti miraculi teſtes,ſicq; conuerterentur ad fidẽ.diſcipulos quoque ideò hic ſecum duxit, vt hoc in eo cernerent magiſteriũ,quo ipſi quoque deinceps vterẽtur,poſt illius paſſionẽ & mortem vniuerſum mũdũ edocturi.ſemper etiã curauit dñs multitudinẽ hominũ emẽdare in melius.Quumque appropinquaret dominus portæ ciuitatis,efferebatur mortuus filius vnicus matris ſuæ.fiebat ex conſuetudine Iudæorum,qui ſepulchra ſua extra vrbem & mœnia habebãt.ſic enim Chriſtus quoq; extra ciuitatem ſepultus eſt in horto.Quod nũc etiã à Chriſtianis quibuſdã receptũ eſt,vt cœmeteriis in vrbe abolitis,noua extra ciuitates cõſtituãtur more Iudæorũ,quod equidem vt nõ vituperarim,ita neque multũ laudarim.Nam ſi id bonũ admodũ eſſẽt,maiores noſtri quoque iam olim feciſſent. Tantũ itaque ſuſpecta nouitas eſt, vbi ratione careat euidenti, vt vbi cœmeteria nimis ſunt anguſta & populus multus, tunc ſanè alia ratio eſt.Efferebatur mortuus, inquit Theophylactus.Aliud rarius facit miraculũ,ne quis dicat,Et quid noui in hoc ſeruo cõtigit? fortaſſis alioqui non fuiſſet mortuus. Ad hoc declinãdũ,reſuſcitauit iam mortuũ illum dominus, quem iam ferebãt ſepeliendũ,quo facto arguitur iſtud quoque prius miraculum factum eſſe ex omnipotentia dei. Ad miraberis autẽ,quare miraculũ hoc fecerit dñs, nec requiſitus,neque rogatus,aut quis tandem ratus fuerat eum mortuum aliquem ſuſcitaturum? Sed defines mirari, vbi videris etiam euangeliſtam hic demonſtrare, quid permouerit ad hoc dominum. Erat enim mortuus ille filius vnicus matris ſuæ viduæ, quæ luctu fletuque ſuo animum Chriſti percu-

Roma. 4. *Beda.* *Euſebius.* *Hebr. 13.* *Ioan. 19.* *Theoph.* *Ambro.*

lit, & ad miſericordiam cõmouit: quoniã vnigeniti plerunque chariores cæteris ſunt liberis, inter quos amor diuiſus eſt. Mater hæc vidua erat, cui per hoc ſpes & cõſolatio omnis adempta fuit, quòd filio quẽ habuerat vnicũ, iam deſtituta erat, maritũque ſuum amiſerat. ſic Dauid dixit dilexiſſe

2. Reg. 1. ſe Ionatan, vt mater filiũ amat vnigenitum. Sic Ieremias ait
Ierem. 6.
Thob. 5. ad Iſraëlem, Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarũ. Et quis dubitet multũ cõtriſtatam fuiſſe viduam hanc, quòd filiũ vnigenitũ amiſerat baculũ ſenectutis, lumen oculorum ſuorũ? Commouit itaq; cor matris exacerbatũ ipſum dominũ ad miſericordiã, quum iam ante in lege præceperat do-

Exod. 22. minus, viduas & pupillos negligi non debere. Diuino au-
Beda. tem nutu, inquit Beda, multa dñm turba, multa viduam comitabatur, vt viſo tanto miraculo, multi ipſius teſtes, multi dei fierent laudatores. bonum etenim eſt & ſalutare, mira-

2. Cor. 10 bilia dñi prædicare, vt multi ſaluẽtur, iuxta illud Pauli, Sine offenſione eſtote Iudæis & Gentibus & eccleſiæ dei, ſicut ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi vtile eſt, ſed quod multis, vt ſalui fiant. Idipſum quilibet faciat prælatus, multorũ hominũ ſalutẽ promouere curans & emendationem. Sed & antiquum illum hic atq; laudabilem morẽ videmus, cõducendi funera ad ſepulturã. Eodem nanque exemplo AEgyptij vnà profecti ſunt, quum Ioſeph & fratres eius defunctum patrem ſuum Iacob adduxerunt

Gene. 50. ad ſepulturam. ita enim habet ſcriptura, Ierunt cum eo omnes ſenes domus Pharaonis, cunctique maiores natu terræ AEgypti, & habuit in comitatu currus & equites, factáque

Thob. 2. eſt turba non modica. Laudatur & Thobias hoc nomine, quòd mortuos ipſe detulerit ad ſepulturam. Quo docemur nos quoque iniquum non eſſe, ſi quis corpus ſuum ab vna ciuitate in aliam deuehi ſinat, quòd nobiles ferè nunc facere

Gene. 49 ſolent, quũ ſic Iacob via admodũ longa voluit ſe ex AEgy-
Gen. 50. pto aduehi in terram Chanaan, ibique ſepeliri ſe cum maioribꝰ ſuis, Abraham, Sara, Iſaac, Rebeccą & vxore Lia. Io-
Sepelire. ſeph quoque moriturus, adiurauit fratres ſuos & dixit, Poſt mortem meam deus viſitabit vos, & aſcendere faciet de terra iſta ad terram, quam iurauit Abraham, Iſaac & Iacob aſportate tunc oſſa mea vobiſcum de loco iſto. Quod & fecit

Exod. 13. Moyſes, quoniam commigrans ex AEgypto, abſtulit ſecum oſſa Ioſeph. cui ſi non vitio datur, quòd oſſa ſua deferri vo-

luit ex vna regione in aliam tam longinquam, ibique ſepeliri cum patribus ſuis: quid iam malo verteretur noſtratibus, dum oſſa ſua etiam in remotiora deuehi volunt ad ſepulturam patrum ſuorum? Redeo autem ad illud vnde ſum digreſſus. Pium eſt ſepelire mortuos, honeſtum quoque & laudabile deducere funus ad ſepulturã, quo virtutis & laudis genere commendantur duo Iudæi, princeps alter, alter legis doctor, in ſepeliendo Chriſto. Apoſtoli quoque Mariã iam demortuam honeſtiſſima proceſſione ſepelierunt. Angelicum quid eſt comitari mortuos, ſicut anima Lazari ab angelis delata eſt in ſinũ Abrahæ. Dices, Quid cũ cadauere agamus? aut cum craſſioribus iſtis, quas pompas exhibeamus cũ oſſibus putridis? Cuiuſmodi homines eſſe putas, qui ſic blaterãt & impudenter adeò loquuntur? neque enim eſt quòd reſpicias corpus putre, & mortuũ, exanime, exangue, & viribus omnibus deſtitutũ: ſed cõſidera corpus eſſe hominis, qui tibi ſimilis tuæque adeò fuerit imaginis, corpus inquam baptiſmo ablutũ, cuius os ſacroſanctũ corporis Chriſti ſacramentũ ſuſcepit, cuius lingua deum viuum adorauit, oculi reſpexerunt in cœlũ, aures audierũt ſanctũ euangeliũ Chriſti, manus quoq; expandit ad deũ patrem cœleſtẽ. Quo ipſo corpore emeruit vitam æternam, in quo & reſurrecturus eſt in die nouiſſimo, & recepturus clarificationẽ gloriæ ſempiternæ. Sic Auguſtinus inquit, Neque contemnenda, nec abiicienda ſunt corpora defunctorum, maximéq; iuſtorũ & fideliũ, quibus tanquam organis & vaſis ad omnia opera bona ſanctus vſus eſt ſpiritus. laudantur formicæ, quòd mortuas formicas ſepeliunt, ſicut in hoſtiaria Malchi Monachi legitur, quæ à ſancto Hieronymo deſcripta, & nũc in vitis patrũ repoſita eſt. Quid quod ad hoc mouere ſua quẽque debet fides, cùm hoc argumẽtum nobis certum ſit fidei noſtræ, quam de reſurrectione cõceptã habemus? Sed & eadem remouemur ad pœnitentiam peccatorum, ad emendationem vitæ, dum cogitamus eadem nocte quoque calcandam eſſe viam, & futurum vt nos quoq; exanimes ſineq; viribus & ſpiritu hic iaceamus. Atq; ob eam rem in quibuſdã regionibus moris eſt, vt mortuus veſtibus ſuis induatur, ſicut in vita ambulauit, ſitq; pheretro imponatur, ſolo vultu retecto conſpicuus omnibus. Qui facie homines moueantur, vt amaritudine mortis conſiderata, relinquant peccata.

Ioan. 19.
Lucæ. 16.
Auguſt.
Hieron.
Ambro.
In Italia.

O faciem miſerandam, ô vultū luctuoſum, ô triſtem & lugubrē aſpectum. 3 Viſa itaque vidua, miſericordia motus
Eccle.35. eſt dñs. ſiquidem is ille erat de quo Sapiens ait, quòd non cōtempturus ſit orationē pupilli aut viduæ, quum clamabit &
Iob.29. effundet gemitus ſuos. Quo facit illud Iob, Cōſolatus ſum cor viduæ. Dixit autē dominus, Noli flere. quaſi dicere vellet: Deſiſte quaſi mortuū flere, quē mox viuum reſurgere videbis. Neq; enim ideò eam flere prohibuit dominus, quòd fletus pro mortuis iniuſtus foret & iniquus, ſicut nunc neochriſtiani ſentiunt. ſiquidem ſi vetus & nouum ſcrutemur teſtamentum, inueniemus flendum nobis eſſe pro mortuis.
Eccl. 22. & 28. Ecce enim Sapiēs dicit, Supra mortuum plora, quia defecit lux eius. & inde, Fili, in mortuū produc lachrymas, & quaſi
Gene.25. dira paſſus incipe plorare. Sed quid multis indigemus ſcri-
Gen.50. pturæ teſtimoniis, tantùm exempla diſpiciamus ſanctorū. Nūquid non Abraham fleuit ſuper Saræ vxoris mortē? Nūquid non mortuo Iacob procidit Ioſeph in faciē ſuam, plorans & oſculans eum, omniſque AEgyptus defleuit illum ſeptuaginta diebus? & rurſus quum ſepeliiſſent eum, plan-
Deflere mortuos xerunt eum ſeptē diebus, adeò vt Chananæi profiterentur magnum illum eſſe planctum AEgyptiorū. Nōne & Moy-
Deu.34. ſen mortuum in campo Moab, planxerunt filij Iſraël trigin
2.Reg.1. ta diebus? Nónne Saul & Ionatham occiſos Dauid planxit
2.Mal.9 luctu maximo, ita vt præciperet etiā Iudæos hoc ipſum docere filios ſuos, dicens, Filiæ Iſraël flete ſuper Saul, doleo ſuper te frater mi Ionatha. Nónne Iudam quoque Machabæum occiſum plāxit omnis Iſraël maxima cū triſtitia per aliquot dies? Et quid huiuſmodi immoramur teſtimoniis, quum conſtet Chriſtū ipſum fleuiſſe atque adeò infremuiſ-
Ioan.11. ſe ſpiritu ſuper mortuum Lazarum, ita vt Iudæi hinc argumentū ſumerent magnæ dilectionis & ardētis amoris? Flēdū itaq; eſt ſuper demortuis, maximè parentibus, amicis &
Lucæ. 7. cognatis noſtris. Obiiciunt neochriſtiani. 1 Chriſtus hic
1.The.4. vetuit flere viduam etiā ſuper vnigenito. 2 Paulus inquit, Nolo vos ignorare fratres de dormiētibus, vt ne cōtriſtemi
Cypria. ni ſicut alij qui ſpē nō habent. Cyprianus quoq; ſedulò admonere ait ſe fratres, vt ne fleant ſuper iis qui vocatione diuina ex hoc mundo cōmigrarunt. Similiter & Chryſoſto-
ad Heb. mus, lugere ait, & lamētari eos, qui ab hac vita decedūt, ex puſillanimitate cōtingit. Prohibitū hocidē eſt à Papa Ana-

ſtaſio & cõcilio Toletano. Reſpondemus porrò: Quòd hic viduã flere, prohibuit dominus, eo factum eſt, quòd illi filiũ à morte reſuſcitaturus erat. Et neochriſtiani igitur ſi mortuos reſuſcitare poſſent priuſquam ſepelirẽtur, ſicut hic dominus fecit, poſſent & ipſi fletũ prohibere. quũ autem mortuos ſuſcitare nequeant, adeò vt nec claudum equum ſanare hactenus potuerint, ſinant nos deflere mortuos noſtros. Ad reliqua obiecta dicimus planctum non abſolutè prohiberi, ſed illum tantũ qui ex diffidẽtia & deſperatione prouenit. Id adeò manifeſtè patet ex verbis Pauli, ſicut egregiè ſuperiori loco teſtatus eſt Chryſoſtomus, inquiens intelligendũ hoc eſſe, ſi fiat ex deſperatione futuræ reſurrectionis. Nõ ergo abſolutè dixit Paulus nolle ſe triſtari fratres de dormientibus, ſed addit, ſicut alij qui ſpem non habent. Illi enim ſic dolent ſuper mortuis, quaſi eos in perpetuum amiſerint. Deinceps ait Chryſoſtomus, Ex charitate & vnanimitate bonæ volũtatis, vel etiã humanæ conditionis reſpectu, non prohibemur flere ſuper mortuos, ſicut legimus multos ſanctos vehementes lachrymas profudiſſe ſuper vulnera aliorũ. Multa adhuc dicenda hic reſtarent de fictitio luctu, quoniam ſæpe coniuges aut liberi plorant ſuper obitũ ſuorum non ſeriò, nolentes interim Chriſtũ venientem reſuſcitare eos quos gaudẽt ſemel eſſe defũctos. His dici poteſt, Nolite flere, qa nõ ſeriò fletis, ſed eo tantũ, ne de vobis quid paulò indignius loquantur hoĩes, teſte Sapiente, Propter delaturã amarè fer luctũ illius de vno die, & cõſolare propter triſtitiã. fac luctũ ſecundũ meritũ eius, vno die vel duobus ꝑpter detractionẽ. Nec eſt quòd illud ſic intelligas, quaſi ſeriò id dixerit Sapiens, veneritq; ſuper mortuos flere, niſi fortè ad biduum, ſed illuſit tantũ iſtis, qui ſimulatũ adeò luctum gerunt, vt triduano planctu, ſi nõ ſibi & mortuis, at hominum ſaltẽ detractionibus ſatisfeciſſe ſibi probè videantur. Sũt etiã qui non mortuũ lugent, quaſi tantũ ei faueant, ſed quòd multũ ipſis incõmodi ex morte ſua accedat. Qui etiã flet⁹ nõ eſt pius, quoniam iſti nõ mortui, ſed ſuum deplorant incommodum. Quãuis & hoc interdũ in bono fieri poteſt, vt quũ tota natio principem amittit, & ſuper eius morte turbatur etiã propter ſe, eo quòd multũ in magnanimo principe poſitũ eſt, qui vt fideliter tractat ſubditos, ita eorũ neminẽ grauat. Sic tota Iudæorũ congregatio planxit ſuper Iudam

13.q.2.c. habẽt, & c. qui dixit.

Chryſo.

Eccle. 38

Machabæũ iam occiſum, Quomodo cecidit iuſtus, qui ſeruauit Iſraël? Atq; vt eo redeamus, vnde noſtra hęc decurrere cœpit oratio, dominus dixit viduæ, Noli flere, non quòd ſuper mortuis flendum nõ ſit, ſed quia ipſe ille erat, qui defectum hunc, omnemq; dolorẽ mitigare ei & ſedare poterat: illumq; qui ex filii morte ꝑdierat, luctũ, vertere in gaudium, defunctũ ei reſuſcitando filium. poterat vtique alacriter dicere, Noli flere, ſicut per Ieremiã ait, Vox tua quieſcat à fletu, & oculi tui à lachrymis. Nos quoq; oremus dominum pro viuis & defunctis omnibus, &c.

HOMILIA II.

1. Reg. 2 ANna Samuëlis mater, quum exaudita eſſet in oratione ſua à dño deo, venit in templum, & gratiarũ actionẽ obtulit dño ex inſtinctu ſpiritus ſancti, ibíque inter cætera ſic inquit, Dñs viuificat & mortificat, deducit ad inferos & reducit. At hic eũ qui poſſit talia, ſe eſſe probatur⁹ dñs, appropinquauit portæ ciuitatis Naim, & ibi defunctus efferebatur, filius vnicus matris ſuæ. Acceſſit aũt

Theoph. dominus & tetigit loculũ. Ecce, inquit Theophylactus, nõ ſolo verbo facit miraculum, ſed & loculũ tangit, vt diſcam⁹ quòd corpus eius viuificũ ſit, quia quando caro ſua vnita eſt verbo oĩa viuificãti, ipſe quoq; largitur vitã ꝓpulſata mor-

Beda. te. Cuius exẽplo notare meritò deberẽt neochriſtiani oẽs,

Marc. 6. quãta ſit efficacia ſacramenti corporis Chriſti. Tactu enim ſuæ mundiſſimæ carnis, dedit vim regeneratiuam aquis per verbũ vitæ in baptiſmate, tactu ſuæ ſanctiſſimæ carnis, mundauit leproſos, tactu fimbriæ veſtiũ ſuarũ, mulierem infirmam priſtinæ reſtituit ſanitati. Hi aũt qui portabant, ſteterunt. Et dñs ait, Adoleſcẽs tibi dico, ſurge. Qui portabãt, conſideraturi erant, quidnã facturus eſſet dominus, quando matrẽ humaniter adeò conſolaturus fuerat. Et dominus quidem tanq̃ is qui poteſtatẽ haberet vitæ & mortis, præcepit adoleſcẽti vt ſurgeret: ex quo ipſo imperio multum potentiæ acceſſit huic miraculo, longeq; plus maieſtatis quàm in

4. Reg. 4 illa reſuſcitatiõe tũ Eliæ, tũ Eliſei exhibitũ fuerat. (induc hiſtorias, vt voles) Chriſtus nanq; hoc totũ quod facit, propria ſua facit autoritate, cæteri tantũ per orationes & inuocationẽ nominis diuini, multis geſtib⁹ ſuã declarãtes imbecillitatẽ, dũ ſe per modũ crucis reponebant ſuper mortuos. neq; tamẽ idipſum ſine myſterio, ſiquidẽ eo ſignificare vo-

luit ſpiritus ſanct⁹ eũ,qui redẽpturus eſſet orbẽ in cruce, po *Ioan.5*
teſtatẽ habiturũ viuificandi homines. Dixit ergo dñs, Ado-
leſcens,tibi dico, ſurge,cum mortuo loquens tanquã viuẽte
& audiente,quo etiam probat verbum ſuum, quod dixit Iu
dæis: Sicut pater ſuſcitat mortuos & viuificat, ita & filius
quos vult viuificat. Quotquot enim nobis verè mortui ſunt,
deo non ſecus habentur ac ſi dormirent, ideoq; ille eos tam
facilè ex morte reſuſcitat ad vitam, quã facilè nos dormien
tem excitamus. An non hic dominus potentiſſimus eſt,qui
tribus verbis mortuum viuificat,adoleſcentem illum vocat,
ſermonẽ ſuũ ad eum conuertit,dicens,Tibi dico,imperat & *Luc.1*
addidit,Surge. Ecce quàm non eſt impoſſibile apud deũ om *Sap.18*
ne verbũ. Ecce quomodo omnipotẽs dei ſermo à regalibus
ſedibus venit. 2 Et reſedit qui erat mortuus. O quàm ſta-
tim vita ſuo paruit domino,verbo nimirũ omnipotẽti. ne-
que reſedit tantũ,ſed etiam cœpit loqui, & dedit illum dñs
matri ſuæ. Sic Thabitha quoque ſuſcitata à Petro, reſpexit *Act.9*
eum,& reſedit. Sed tu hic miſericordiã dei cõſidera,qui po-
terat iam reſuſcitato mãdare, vt ſequeretur aut ſimile quid
dam,ſed nihil horũ,tantũ miſertus matris, tradidit eum il-
li,quæ omni iam fuerat ſpe & ſolatio orbata. Quum verò
miraculũ tantũ vidiſſet turba, quæ partim Chriſtũ erat co-
mitata,partim funus cõduxerat,prę admiratiõe timore cor
repti eſt ob magnitudinẽ facti,& laudantes magnificabant
dominũ. Nõ hoc modo,quaſi poſſit homo verè magnificare
dñm,ſed quòd hoc modo tantũ illius agnoſcamus potentiã,
ſicq; eũ prædicemus corã omnibus,iuxta illud Sapiẽtis,Ma *Eccle.43*
gnificate dñm,exaltate eum quantũ poteſtis,quia maior eſt
omni laude. Quomodo aũt magnificarẽt dñm, etiã oſtendit
euangeliſta,dum ait eos dixiſſe,quia propheta magnus ſur-
rexit in nobis. Norant illi vtique mortuum fuiſſe adoleſcen
tem,eumq; iamiam ſepulturi erãt,audierant paucula illa & *Prou.6*
breuia,ſed potentiſſima Chriſti verba, ſigna iam rurſus vi-
debant hominis viuentis in adoleſcente,qui fucus nullus e-
rat. ſiquidem reſidere & loqui, ad corpus animatũ pertinẽt.
Aiunt ergo, propheta ſurrexit in nobis. Prophetam vocant *Theoph.*
eo fortè animo, quòd & magni illi prophetæ duo, Elias &
Eliſeus mortuos ſuſcitauerunt, quod quia hic etiam fecerat
dominus, pro propheta habit⁹ eſt eis,qui imperfecti adhuc
erant,purum ipſum credentes eſſe hominem, neque rati fi-

lium ipſum eſſe dei. Omnia eñ nouit dñs, non inſtinctu di
uino ſeu dei inſpiratione velut reliqui ꝓphetæ, ſed per di-
Deut. 18 uinitatẽ ſibi vnitã. Vel etiã putare potuerut eum prophe-
tam illũ fuiſſe, qui in lege promiſſus ipſis fuerat, quẽ ſuſci-
taturus eis erat deus, quẽ ſibi audituri eſſent nõ ſecus atque
deũ. Et ſane quòd eũ propheta illu eſſe putarint, ſequentia
quoque, ſatis arguunt verba. dixerũt enim, Quia deus viſi
Ioan. 6 tauit plebem ſuam, ſicut & turba dixit apud Ioannem, Verè
hic eſt propheta qui venturus eſt in mundum. Magnũ por-
rò vocabãt, quoniã ratione miraculi tanti non vilẽ eum re-
putabãt eſſe prophetam, ſed in hunc penè modũ, quo Cleo-
Luc. 24 phas de illo dixit, Hic fuit vir propheta, potens in verbo &
opere. Sic iſti prophetam magnũ vocarũt eũ, quòd deus per
miracula ſua clemẽter viſitarit plebem ſuam. Quotieſcunq;
deus aliquem vel admodum affligi ſinit, vel maxima bona
illi donat, dicitur viſitaſſe eũ. Et tamen magis in bonã par-
tem intelligitur, quõ viſitauit dñs Saram, Iudæos in AEgy-
Gen. 21 pto, & alios pleroſq;, noſq; adeò ipſos oriens ex alto. Et ta
Exod. 3 men in ſuppliciis etiam malos viſitat, iuxta illud quod ſcri
Luc. 1 ptum eſt iu lege, Polluta eſt terra, cui⁹ ſcelera ego viſitabo.
Leuit. 18 & illud propheticum, Ecce dies domini veniet crudelis, &
Eſa. 13 indignationis plenus, & iræ furoriſque, ad ponendam terrã
in ſolitudinem & peccatores eius conterendos de ea. Et vi
ſitabo ſuper orbis mala, & cõtra impios iniquitatẽ eorum.
פקד eſt gratioſè viſitare. Et exiit hic ſermo in vniuer-
ſam Iudæam de eo, & omnẽ circa regionẽ. Solent hic oſten-
dere quidam ſeptẽ reſurrectiones mortuorũ ante Chriſtũ.
3. Reg. 17 Surrexit enim filius viduæ Sareptanæ, filius Sunamitidis,
4. Reg. 4 qui proiectus eſt in ſepulchrũ Eliſei & illius oſſa, (quamuis
& 13. nũc neochriſtiani oſſib⁹ ſanctorũ nihil tribuãt & reliquiis)
Reſurrexit & filia Iairi, & hic adoleſcens in Naim, Lazarus
Marc. 5 quoq; Magdalenæ frater, & illi qui ſub paſſione Chriſti (nõ
Ioan. 15 vacat tamẽ hoc mæandris) viſi ſunt in ſancta ciuitate, & ap
Mat. 27 paruerunt multis. Octauus iam tandẽ eſt ipſe Chriſtus, qui
Rom. 6 reſurrexit à mortuis, ita vt amplius nõ moriatur, neq; mors
illi ſit dominatura magis. Et ſic reſurrectio noſtra in die o-
Super Io ctauo, hoc eſt, nouiſſima, durabit perpetuò. Auguſt. regula
an. tract. quam ſæpe vobis propoſui, hic quoque locum habet, quoniã
49. facta Chriſti non opera tantùm, ſed & ſigna ſunt: ergo præ-
terquam quòd miracula ſunt, aliquid etiam ſignificant. At-

que hinc equidem putarim inoleuiſſe, quòd iam olim miracula dei ſigna dicta ſunt, quo nomine Chriſtus ipſe ea vocauit, dicens, Signa eos qui crediderint, hæc ſequẽtur. Iam verò ſi diſpiciamus ſingula, videbimus tres mortuos reſuſcitaſſe dñm, ſingulos certis circunſtantiis. Siquidem filiam Iairi reſuſcitauit in domo, puellam adhuc exiſtentẽ annorũ fortè duodecim. Adoleſcens aũt hic magis ſuccreuerat, ideoq; reſuſcitauit eum dñs iam elatũ ad portas ciuitatis. Lazarus iam ſenior, ex monumento fœtidus ꝓdiit reſuſcitatus. Neque omnino temerè eſt quicquid eſt quod ita diuerſis rerũ, locorũ, ætatũ circunſtantiis expreſſum eſt. Quoniã cùm dominus ex gratia & miſericordia animas reſuſcitat ex morte peccatorũ, ne moriantur in æternum, quis nõ facilè colligat hos tres mortuos in ſuis corporibus reſuſcitatos, typicè reſuſcitationem ſignificare animarum? In triplici aũt ſunt peccatores diſcrimine. Quidã enim volũtate tantũ peccãt, quidam etiam opere cõplent. Alii aſſueſcunt peccare ita, vt ex peccatorum ſordibus fœteant. Primi generis peccatores deſignantur per filiã Iairi. ſiquidem peccatum mors animæ eſt, & cũ primũ homo interius cõſenſit per peccatũ, anima iam demortua eſt, & tamen adhuc in domo detinetur, quia nondum erupit in opus. Atq; huiuſmodi peccatũ facilioris curationis eſt, adeò vt dixerit dñs puellã iſtam mortuã non eſſe, ſed dormire. Sicut autẽ peccatum illud ſola voluntate cõmittitur, ita eadem ſola deponitur. Eaq; radix eſt quæſtionis huiuſmodi, Quòd ſi virgo tantũ voluntate peccauit, rurſus per pœnitentiam acquirit decus virginale: ſin aũt peccarit opere, amplius iam non poteſt illud aſſequi. Vt ſi in die quo ieiunium indictum eſt, comedere cupias, nec ieiunare velis, deinde pœnitẽtiã agas ſuper hoc peccato, potes adhuc ſeruare ieiunium hactenus nõ violatũ. Sin autem frangas ieiunium, manducans extra tempus, iam ſanè ieiunium tuũ ipſo facto violaſti, adeò vt quantacunq; pœnitẽtia acta nequeas adhuc diem illum ieiunii vt decet obſeruare. Neq; abſimile eſt quod de virginitate diximus. Reliqui qui etiã operibus peccant, per hũc noſtrum adoleſcentem deſignantur, qui extra portã delatus eſt mortuus. Quiſquis enim voluntatem malã opere cõplet, iamiã mortuũ affert extra portam animæ ſuæ in hũc mundũ. Sed q̃ benè oĩa hic Chriſtus expreſſit? Primi mortui loco, puellam nominauit dominus,

Signa, miracula. *Mar. 16.* *Marc. 5* *Luc. 7* *Ioan. 11.* *Tres mortui.* *Triplices peccatores.* *Marc. 5* *Vide parte 3. de marty.* *Auguſt.*

peccatum per hoc volẽs exprimere volũtatis,eo quòd ſexus puellaris multum imbecillis eſt,& facilè labitur in peccata tũ cogitationibus tũ conſenſu prauo,interimq; tamẽ maiori ducitur verecũdia & pudore quàm adoleſcẽtes, dum nõ audent ita temerè opus aggredi, vt illi qui impudentiores aliquando ſunt & leuiores. Prudẽter itaq; dñs peccatũ cordis voluit pudica illa duodeni puella ſignificare,& peccatũ operis exprimere paulo robuſtiore adoleſcẽte,qui iam portatus erat extra mœnia ciuitatis. Portæ animarum ipſi ſunt ſenſus externi,per quos anima à morte vulneratur, dicente

Ierem.9 propheta, Aſcendit mors per feneſtras veſtras,ingreſſa eſt domos veſtras. Tertii porrò generis peccatores qui aſſueuerũt peccatis,indurati in illis,per Lazarũ ſignificãtur iam in ſepulchro repoſitum,obuoluto iam lapide conſuetudinis prauæ,& fœtore inueterato mali exempli, ita vt iã inde offendãtur homines.iſti nimirũ ægrè reſuſcitari poſſunt,ſicut hic infremuit ſpiritu dñs,& fleuit, reſpiciensq; in cœlum,

Ioan.11 clamauit,Lazare,exi foras. Vſq; adeò difficulter qui in peccatis vſq; ad vtranq; aurẽ obſurduit,cuiuſmodi homini dicit dñs per prophetã,Inueteraſti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis.Tales erant & adulteri illi duo,quorũ alteri dixit Daniel, O inueterate dierũ malorũ, iam venerunt

Baruc.3 peccata tua quæ operabaris prius.Quàm ægrè aſſueta relinquimus?quàm difficulter qui in peccatis inueterati ſunt, ab eis diſcedũt?Sic enim &Sapiens ait,Adoleſcentẽ ambulantem ſecundũ vias ſuas,vbi cõſenuerit,nõ receſſurũ ab illis,

Eſa.65 & propheta peccatorẽ centũ annorũ maledictum prędicat. Sepulchrum igitur peccatoris,ipſa perdita eſt conſuetudo. Nos tamẽ hic de nemine deſperare debemus,quoniã Chriſtus etiã Lazarũ adhuc poteſt de monumẽto reſuſcitare, fœ

Ambro. tidũ,iamq; quatriduanũ. 4 Cæterũ in hũc ſenſum ſancti patres hiſtoriã hanc totius euangelii exponunt etiã, vt eſt

Beda. iter per ſymbola facilimũ.Vidua hæc ipſa ſancta eſt eccleſia catholica,quæ hic peregrinatur quidem,ſed tamen ſponſus illius Chriſt' dñs in cœlis eſt etiam corporali conuictu, & huius vnigenitus defunctus eſt. quũ enim Chriſtiani plurimi ſint, eccleſiæ tamen ſanctæ quilibet Chriſtianus filius vnus eſt,&is quidem per peccatũ mortuus eſt,iamq; efferebatur extra portas, hoc eſt, peccatũ quod in corde geſtabat per verba,opera affert in mundũ,tanq̃ per portas ſuę ciuita

tis,quidé mors iſta animæ effertur per offendicula peccato rum,teſte Eſaia,Exclamauerunt peccata ſua ſicut Sodoma, & nō occultarūt.Sed quis illū deportauit ad opus? quatuor paſſiones animi,gaudium,triſtitia, ſpes & metus.de iis ait Bernardus,Amāt quod non decet, timent quod non oportet,dolēt vané,& gaudēt vanius. pluribus adhuc modis exponi illud poſſet,adeoq; dilatari, vt per totam quadrageſimā extēderetur,per ſymbola facilima. Pheretrū in quo mortuꝰ effertur, malè ſecura deſperati peccatoris cōſciētia eſt, vel etiā malè ſibi conſtans pœnitentia. Ambroſius quatuor iſtos qui portauerunt,quatuor elementa intelligit,ſed quādo pheretrum ligneum ſit, ſperat,quòd vbi primū Chriſtus tetigerit lignū crucis,qui mortuus fuerat, reſurrecturus ſit viuus.longe autē deportato peccatore à domino,nihilominus tamē hic appropinquat ad illum,& miſericordia motus ſuper viduam eccleſiam ſuam, admodū perturbatā propter filium demortuū in peccatis,accedit dominus,tangit loculū,& ſtatim accedēte domino,res meliꝰ habere incipit pheretrū autē ille tangit flagello tribulationis, verbo ſuæ prædicationis,& gratia ſuæ inſpirationis.ſic Iob ait in perſona perturbatorū,Miſeremini mei,miſeremini mei ſaltē vos amici mei,quia manus dñi tetigit me. Hoc ipſo verbo tetigit dominꝰ Ieremiā,quādo dixit ipſe,Miſit dominus manū ſuā, tetigit os meū.Sic Daniēlē quoq; tetigit in labiis ſuis.Neq; verò ſatis iam hoc eſt ſtatim,ſi tangat dominus conſcientiā peccatoris, niſi & qui geſtabāt illum,ſiſtant pedē greſſusq; figant,puta cōcupiſcentias,voluptates,vanaq; gaudia mundi.Niſi enim aliquē pœniteat veteris vitæ,nouā ille nō poteſt induere. Ait autē dominus mortuo,Adoleſcens tibi dico,ſurge.O vocē præclaram,ò vocē potētē, ò benignā tum & clemētiſſimā Chriſti vocē,quæ excitat peccatorē, vt ſurgat,ſedeatq; per pœnitentiā & cōtritionē,quā rectam erigit in corde ſuo,dicens cū filio prodigo,Surgā & ibo ad patrem.Mox etiā confiteri incipit & loqui,non tacens peccata ſua.ait em̄,Pater peccaui in cœlū & coram te,nō ſum dignus vocari filiꝰ tuus,fac me ſicut vnū de mercenariis tuis. Ad hanc confeſſionem ſceptrū illud dominus tradidit matri ſuæ eccleſiæ catholicæ,idque in ſacramento pœnitētiæ, dum à ſacerdote illi datur abſolutio ab omnibus peccatis ſuis ipſeq; adeò reſtituitur ſacramentis eccleſiæ,cui vnitur.

Eſaia.1. *Bernard.* *Beda.* *Ambro.* *Iob.19.* *Iere.1.* *Dani.10.* *Auguſt.*

O igitur domine Ieſu Chriſte, rogamus te per immenſam miſericordiam tuam, noſtrum quoque digneris tangere loculum gratia ſancta tua, quatenus reſurgentes à peccatis, viuamus iuſtitiæ per gratiam tuam, ſicque per abſolutionem ſacerdotis reſtituamur matri noſtræ militanti eccleſiæ, hic in iſta vita, eáque conſummata, per angelos triumphanti quoque ſociemur in ſecula, Amen.

DOMINICA XVIII. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM LVCAE XIIII.

IN illo tempore, Cùm introiſſet Ieſus in domum cuiuſdam principis Phariſæorũ, ſabbato manducare panem, & ipſi obſeruabant eum. Et ecce homo quidã hydropicus erat ante illum. Et reſpõdens Ieſus, dixit ad legiſperitos & phariſæos dicens: Si licet ſabbato

Mat. 12. Mar. 3. *curare? At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanauit eũ*

Supra. 6. *ac dimiſit. Et reſpondens ad illos, dixit: Cuius veſtrûm aſinus aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die ſabbati? Et non poterant ad hæc reſpondere illi. Di-*

Mat. 23. Mar. 12. *cebat autem & ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco, ne fortè honoratior te ſit inuitatus ab illo, & veniens is qui te & illum vocauit, dicat tibi: Da huic locum, & tunc incipias cum rubore nouiſſimum locum tenere. Sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe in nouiſſimo loco, & cùm venerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, aſcende ſuperius. Tunc erit*

Mat. 13. *tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus. Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat exaltabitur.*

HOMILIA VNICA.

INuidi homines mundi huius morem habent admodum pertinacem & abſurdum, quòd cum nemi ne vel manducare volunt, vel bibere, rati idipſum ſuis ſiue corporibus, ſiue bonis eſſe detrimentoſum. Atque hoc fieri non decet extra domum inter chriſtianos maximè, ſicut Chriſtus ipſo facto docuit. Phariſæi nanque & legiſperiti quærebant occidere dominum, quòd ſe filiũ profiteretur ſui patris, quod ſæpe apud Ioannem meminit dominus. Et tamen nihilominus inuitatus ipſe à quodam principe Phariſæorum, comparuit, non ignarus ſe nõ amore aut animo bono eſſe vocatum. obſeruabant enim eum, & quidẽ ſabbatum id erat, quod iam antea ſæpe exprobrauerant domino, quia non ſeruaret. Subornauerunt quoque infirmum, vnde anſam arriperet dominus violandi ſabbatum. Atque hinc patet dominum nullo bono affectu fuiſſe inuitatũ, & tamẽ ille ad inimicos ſuos venire dedignatus non eſt. Curæ enim ei erat animarũ vtilitas, & propterea etiam ad inimicos ingreſſus eſt, ex cuius doctrina, ſermone & opere poterant vtilitatis permultum ſuſcipere, ſi voluiſſent. Eáque fortè cauſa eſt, cur alio loco etiam inuitato ad phariſæos domino, hoſpitis nomen exprimitur Simon, hic autem non ſic, quoniam cum malo animo inuitarat dominũ, indignus habebatur cuius nomẽ in memoria hominum permaneret. ſic enim ait Dauid, Nõ recordabor nominum eorum per labia mea. Fuit ergo ingreſſus dominus domum principis phariſæorum iam in ipſo ſabbato, quod tẽpus erat eorum quidẽ ſententia aptiſſimũ, quo occaſionẽ haberẽt domino iniquitatis nõnihil exprobrare, maximè ſi quid in illo faceret aduerſus legem, ſicut apud Ioannem dicebant, hominem hunc non eſſe à deo quiſquis ſabbatum non ſeruaret. Manducare debebat cum phariſæis dominus, quod hic euangeliſta ſimpliciter admodum exprimit, dicens, Vt mãducaret panem, Quo innuitur, non curaſſe dominum, magnũ apparatum ciborum, ſed ſolo etiam pane fuiſſe contentum: niſi fortè more Hebræorum, hæc quoq; locutio intelligenda eſt, vbi nomine panis omnis cibus intelligendus venit. Præſentẽ autem dominum diligenter admodum obſeruabant; qui mos eſt malorum & malignantium. inuitarãt ſiquidem illũ tan-

Ioan. 5.
Mat. 12.
Theoph.
Lucæ. 7.
Mat. 26.
Pſal. 15.
Ioan. 9.

quam amici eius,& inimici interim erant peſſimi,inſidiantes etiam vitæ ipſius. ſicut eos verè propriis deſcripſit dominus coloribus, inquiens, Veniunt ad vos in veſtimentis
Matt.7. ouium,intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.Huiuſmodi homines ſumma cura cauendi ſunt,iuxta illud Sapientis, Ne
Eccle. 8. contra faciem ſtes contumelioſi, ne ſedeat quaſi inſidiator ori tuo.Qua ratione autem inſidias ſtruxerint phariſæi domino, deinceps euangeliſta oſtendit, dum fuiſſe ante eum hydropicum commemorat.idipſum nanque ſic ſubornarant phariſæi,non bene tamen præmeditati ſuper eo quod age-
Beda. bant.ſiquidem hydropiſis ex nimio prouenit humore, qui & inflat & anhelitum fœtidum reddit,vnde hydropici quo magis imbibunt aquæ,eo plus ſitiunt.ideoque auari per eos deſignantur, qui vt ſemper egent, ita quo plus diuitiarum poſſident, eo magis illas appetunt. Quod autem corpore paſſus eſt hic infirmus, idem animo patiebantur phariſæi homines auariſſimi quod ſæpe eis obiecit dominus,& apud Matthæum præcipuè,quamobrem plus ipſi indigebant ope Chriſti,quàm hic hydropicus.

2 Sequitur,Reſpondens Ieſus,dixit ad legiſperitos & pha-
Beda. riſæos. Quæris,Cuinam reſpondit,à nemine interrogatus? Sanè non reſpondit hic eorum interrogationi.ſimulq; præ-
Pſal. 39. uenit & arguit ipſorum ſtultitiam, qui incuſare eum volebant de ſabbato.Scit enim deus cogitationes hominũ quo-
Theoph. niam vanæ ſunt.Et ait,Si licet ſabbato curare? Quo verbo nõne manifeſtè irridet eos vt inſipientes?ſiquidem cũ deus ſabbatum benedixerit, ipſi bene facere prohibent in eo,& per hoc faciunt eũ omnino maledictũ. nõ enim benedictus
Beda. eſt dies,in quo nihil boni fieri ſolet.Ideoq; tacuerunt Iudæi nõ valentes ad hoc reſpondere quicquã, ſiquidem videbãt ſe captos quicquid omnino reſponderẽt.Et ſi licet ſabbato, quur obſeruant dominum?ſi verò non licet,quur ipſi iumẽta ſua adiuuant in ſabbato?Tacẽtibus iam porrò phariſæis, curauit dominus hydropicum,& dimiſit.Mos hic fuit phariſæorum.vel enim turpiter ſilebant,vt hic:vel impiè irride-
Lucæ.16. bant verba Chriſti,vt apud Lucam: vel certè iniquè inter-
Ioan.8. pretabantur ea,quemadmodum in Ioãne,quum iam ad lapides currerent,& ſicut in templo per triduum reædificando. Chriſtus autem etiam tacentibus Iudæis, noluit magnum atque præclarum hoc opus miſericordiæ intermit-

tere, quin potius tetigit, ſuæque mundiſſimæ carnis contactu curauit hydropicum (multa hic dici poſſent & deberent de eo quomodo feriæ peragendæ eſſent, ſed materiam hanc vide in homiliis de decem præceptis) dimiſit eum, nec quicquam ſeruitutis ab eo exegit, tantùm doctrinam ſuam voluit opere conſummare, ſicut alibi dixerat, Gratis accepiſtis, gratis date. Fecit hoc idem & Eliſæus propheta cum Naaman, quem liberum quoque dimiſit, ita vt animo liberrimo confiteretur, & credens gratias ageret deo. Sic etiam paralytico dixit dominus, Ecce ſanus factus es, vade, & amplius noli peccare, ne quid deterius tibi contingat. Quumque iam ante noluiſſent quicquam reſpondere phariſæi, ipſe nunc dominus proponit, ſic tamen vt interim ipſos quoque redarguat auaritiæ ſuæ, & ait, Cuius veſtrum aſinus aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum in die ſabbati? Si hoc vos facitis bruto, non idẽ ego faciã homini? nec poterant reſpondere quicquam. quod cui mirum videatur quæſo, ſi æterna dei ſapientia illorum exceſſit ſtolidam & ignaram prudentiam, quando in Stephano quoque non potuerunt contradicere ſapientiæ & ſpiritui qui loquebatur in eo? Si vis extendere ſermonem hunc ſymbolicè, expone hydropiſim de auaro aut luxurioſo: in vtroque eſt tumor corporis, ſuperbia, fœtor oris, infamia peccati, ſitis indeficiens inexhauſtæ libidinis aut appetitionis, pigrities pedum ad bona opera, ſpirituum & meatuum cõpreſſio per inuidiam, & cutis infectio externæ conuerſationis. curre per ſymbola vt libet, habebis ſemper ſcripturas. fuit primus ſermo meus 1508. Friburgi. 3 Videns porrò dominus inſolentiam eorum, & quomodo ambiebãt primos accubitus, quod & apud Matthæum exprobrat illis, ſiquidẽ idipſum etiam in ſynagogis faciebant, vt hic in conuiuiis doctrinã ergo humilitatis proponit. Vides hic cœnas Chriſti, quales ſunt? nempe in vtilitatẽ animę, & non ſatietatem ventris vertuntur. Quoniã iam ante docuerat, licere etiã ſabbato curare. curato itaque hydropico, nunc nitebatur dominus mederi etiam phariſæis in tetro iſto & abominabili malo arrogantiæ atque ambitionis. Eſtque doctrina hæc in ſe facilis, nec multa indiget explicatione. Vtinam modo tam facilè eam impleremus opere, quã facilis eſt intellectu. Sed quoniam hanc euangeliſta nõ fruſtra parabo-

Mat. 10. *4. Reg. 5.* *Ioan. 5.* *Act. 6.* *Mat. 23.* *Theop.* *Beda.*

lam vocat,breuiter intuendũ eſt, quid etiã myſticè ſignet.
Inter Chriſtũ quoq; & eccleſiã nuptiæ quædã ſunt ad quas
Chriſtiani nos velut vnius corporis mẽbra inuitamur. Ne-
Mat.22. mo autẽ noſtrũ primũ ambire debet accubitum, hoc eſt, de
ſuis operibus & meritis gloriari nemo debet. Veſtem quidẽ
quisq; habeat nuptialẽ, ſed illam humilitatis ſplendor illu-
Theoph. ſtret, non ambitionis fulgor obfuſcet. (poſſet cõuiuiũ hoc
latiſſimè deduci per ſymbolũ.) Nos hinc diſcamus peccatũ
quod præ oculis eſt, & in publico corrigere, quoniã & dñs
hic, quia hora cœnæ & ambitionis morbus ante oculos ſal-
uatoris verſabatur, tẽpus erat admonitionis. decebat enim
vt magiſter humilitatis, omnes tum ſuperbiæ, tum arrogan-
tiæ ramos præſcinderet. Docemur hic quoq; nos inter nos
mutuo honore præuenire, ita vt ne quis ſemetipſum pręa-
Rom.12. lijs obſeruãdũ reputet & venerãdum, quomodo Paulus nos
iubet inuicem præuenire honore, quod ipſe etiam fecit, qui
1.Cor.15 minimum ſe dixit eſſe apoſtolorum. O quam neceſſarium
nunc foret, vt Chriſtus in hæc quoque reuerſus ſecula veni-
ret ad nuptias, conuiuia, comitia, & reliquos conuentus, vbi
vt quiſque ferè minimus eſt, ita pro maximo vult haberi!
nemo humilitatem ſectatur, omnes honorẽ quærũt & glo-
riã, arrogãtes atq; pro primis reputari cupiunt, nemini vo-
lũt ſubiici, nemini parere, ſiue eccleſiaſtici ſint, ſiue ſecula-
res, vt quis etiam in cœnobiis ſit homo nihili, tamẽ Abbas,
Prior, Cellarius eſſe cupit. Inter canonicos pleirq; omnes
vicariatũ, cuſtodit officium, decanatũ, præpoſiturã, epiſco-
patum deſiderãt, & ſic in aliis etiã ſecularibus. 4 Poſtremo
iam doctrinam ſuam concludit dñs egregio epiphonemate
Iacob.4. & ait, Omnis qui ſe exaltat, humiliabitur. Hoc certum ſanè
eſt corã deo, qui ſuperbis reſiſtit, & humilib⁹ dat gratiam.
idem quanuis hic non fiat, fiet tamen in illo futuro ſeculo,
Lucæ.16. ſicut in diuite & Lazaro ſatis patet. In hoc mũdo multi in
Theoph. ſuo faſtu elati ſuperbiũt per omnem vitã, & ab hominibus
hic quis ſit maximi: interimq; clam reiicitur à deo. Eſt qui
in honore viuat, ſed neq; vſq; ad finẽ, nec apud omnes. ſed
quantũ à quibuſdã obſeruatur, tantùm ab aliis irridetur, &
nonnunquam ab iis à quibus honoratur. Quid quod multi
dum ſummos ambiunt honores, non raro in ſummas inci-
Eſai.14. dunt ignominias? Lucifer dum ſe ſuper angelos euehit, cor-
Gene.3. ruit, in ima inferni detruſus. Adam & Eua ſuperbire cœpe-

runt in paradiſo, volētes æquari Deo in cognitione boni & mali, ſed ex paradiſo pulſi ſunt cum omni poſteritate ſua. Aman voluit inclinari ſibi oēs homines, quod cū non faceret Mardochæus, patibulū erigi ei iuſſit 50. pedū altitudine, ipſeq́. in illo ſuffixus, ſcelerata euomuit animā. Dauid paulò altius animo ſuo elatus, iuſſit numerari populū ſuum omnē, neque in eo impunè trāſgreſſus eſt præceptū domini, quod dederat, Quando tuleris ſummā filiorū Iſraël, iuxta numerū dabunt ſinguli pretiū pro animabus ſuis dño, & non erit plaga in eis cū fuerint recenſiti. Dauid non dedit hoc pretium, & tamen populum numerauit, paulò arrogantius ipſe de ſe ſentiens. ſtatimq́; miſit ad eum dñs prophetam Gad, qui dixit illi, Aut ſeptem annis veniet tibi fames in terra tua, aut tribus menſibus fugies aduerſarios tuos, & iſti te perſequentur: aut certè tribus diebus erit peſtilentia in terra tua. Nūc ergo delibera & elige vnum quod volueris ex iis, vt faciam tibi. Dixit autē Dauid ad Gad, Coarctor vndique nimis: ſed melius eſt vt incidam in manus dñi, multæ enim miſericordiæ eius ſunt Mortuiq́; ſunt ex populo ſeptuaginta milia virorū. Percuſſus eſt propter ſuperbiam ſuam. Sennacherib amiſit centum & octoginta quinque milia virorum, ipſeq́; adeò deinceps in Niniue occiſus eſt à propriis filiis ſuis. Poſſem hoc modo per totam ſcripturam diſcurrere, quoniam odibilis eſt Deo & hominibus ſuperbia. Deus quoque memoriam perdit ſuperborū, eorum autē qui humiles ſunt corde, conſeruat recordationem. Vnde ſæpe fit vt confundantur ſuperbi, iuxta illud Sapiētis, Superbum ſequitur humilitas. Viciſſim autem quiſquis ſe humiliat, exaltabitur, ſicut Chriſtus ipſe, quoniam ſe exinaniuit, formā ſerui accipiens, exaltatus eſt à Deo, dato ſibi nomine ſuper omne nomen, &c. Quid multa? quicquid primus Adam per ſuperbiā amiſerat, id omne cœleſtis Adam Chriſtus per humilitatē reparauit. Et quanuis præclara illa in vtroque teſtamento multū commendatur humilitas, vnde & Iudith dixit, Humilium & manſuetorum ſemper tibi placuit domine deprecatio: & Dauid cecinit, Tu domine populum humilē ſaluum facies, & oculos ſuperborū humiliabis. rurſus deinde, Propè eſt dominus iis, qui tribulato ſunt corde, & humiles ſpiritu ſaluabit. Cū Michol derideret Dauidem, eo quòd ante arcam domini cithara canens ſaltaret, dixit: Ludam & vilior fiam plus quàm

Heſter 7
Exo. 30.
2.Re. vl.
2.Pa. 21
4.Re. 19
Eccl. 19.
Prou. 29
Philip. 2.
Judith 9
Pſal. 17.
Pſal. 33.
2.Re. 6.

Prou. 12. factus ſum,& ero humilis in oculis meis. Didicit hoc ex optimo patre non imprudens filius Salomon, docuitq; vbi ſuperbia ſit,ibi contumeliam eſſe:& vbi ſapientiam,ibi humi-
Iob 22. litas. Sed & Iob inquit, Qui humiliatus fuerit,erit in gloria; & qui inclinauerit oculos ſuos,ipſe ſaluabitur. Id genus loci innumeri in veteri teſtaměto extant,quoniam Deus humi-
Pſal. 137 les reſpicit in cœlo, & in terra. peculiarem tamen illa laudem meretur in euangelio,vnde & præ aliis virtus appellatur euangelica, eo quòd per illam cœpit virgo Maria, quod
Luc. 1. profitetur ipſa in cantico ſuo,dicēs: Magnificat anima mea dominum, & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Ecce quamuis multis exornata fuit Maria virtutibus, vni tamē humilitati adſcribit,& tribuit illud,quòd electa ſit mater Dei,ſicut & hū-
Luc. 1. militer reſpondit angelo, Ecce ancilla domini,Fiat mihi ſecundum verbum tuum. Angelus illi denunciat,quoniam futurum ſit, vt fiat mater Dei, ipſa ſe ancillam domini tantū
Auguſt. profitetur. Quid quod Auguſtinus dicit, Quia caſtitas Mariæ non placuiſſet domino ſine humilitate? Si humilitas nō eſſet, filius Dei homo factus non fuiſſet, euangelio & ſa-
Ioan. 10. cramentis omnibus adhuc careremus. Humilitatem in om-
Mat. 11. nibus amat dominus, nec ſine ea quenquam recipit, quum illa ianua ſit qua ingredi oportet in cœlum. Ianua autē iſta humilis eſt, quum & Chriſtus mitis exiſtat & humilis corde:ideoq; per eam ſuperbi intrare nō poſſunt,ſed cōfringūt capita ſua. Tu itaque ſi chriſtiano vis gaudere nomine, fac ſis humilis vt Chriſtus. in cœlū venire ſi optas,eſto humilis.
Ephe. 4. vnde & Paulus ait, Obſecro vos fratres ego vinctꝰ propter dominū, vt dignè ambuletis in vocatione, qua vocati eſtis
Iudith 8 in omni humilitate. Et nos igitur humiliemus animas noſtras coram domino, & corde contrito flētes,oremus illum vt ſecundum voluntatem ſuam agat nobiſcum,quia cum humilibus operabitur miſericordiam. in eorum itaque numero nos etiam fac eſſe domine Ieſu,vt vitam mereamur æternam, Amen.

DOMINICA XIX. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM, MATTH. XXII.

IN illo tempore, Acceſſerunt ad Ieſum phariſæi, & interrogauit eum vnus ex eis legiſdoctor, tentans eum: Magiſter, quod eſt mãdatum magnum in lege? Ait illi Ieſus: Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Secundum autem ſimile eſt huic, Diliges proximum tuum ſicut teipſum. In his duobus mandatis vniuerſa lex pendet ac prophetæ. Congregatis autem phariſæis, interrogauit eos Ieſus, dicens: Quid vobis videtur de Chriſto? cuius filius eſt? Dicunt ei. Dauid. Ait illis: Quomodo ergo Dauid in ſpiritu vocat eum dominum, dicens: Dixit dominus domino meo ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? Si ergo Dauid vocat eum dominum, quomodo filius eius eſt? Et nemo poterat ei reſpondere verbum, neque auſus fuit quiſquam ex illa die amplius eum interrogare.

Deut. 6. Leuit. 19 Marc. 12. Rom. 12. Sup. 7. Luc. 10. Iacob. 2. Mar. 12. Luc. 10. Pſal. 109 Mat. 22 Luc. 20.

HOMILIA I.

RAtionem euangelicæ huius hiſtoriæ ipſe quoque aperit Euangeliſta. dum enim exaſperato erant aduerſus CHRISTVM animo Iudæi, amarulento odio erga eum cõcepto, quærebant quomodo occiderent eum. Iamque ipſe propoſitum eorum in denario impedierat, profeſſus debere illos cenſum Cæſari. Sadducæis ſilentiũ impoſuerat, qui aduerſabantur phariſæis, negantes reſurrectionem mortuorum. Quodque de Herode & Pontio Pilato legimus eos in domini nece fuiſſe cõcordes, hoc etiam nunc de Sadducæis cernimus & Phariſæis. Verùm

Hieron.

niam & Paulus de diſputando loquens,ait, Noli cõtendere verbis, ad nihil eñ vtile eſt, niſi ad ſubuerſionẽ audientiũ. Hinc eſt quòd hæretici perdici cõparantur apud prophetã, ſicut idipſum pulchrè explicat Auguſt. aduerſus Fauſtũ. Paulus quoq; eos non temerè comparat duobus iſtis magis Pharaonis, quia ſicut illi duo Iannes & Mambres reſtiterunt Moyſi: ita & ii reſiſtunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidẽ. In prõptu eius rei cauſa eſt, quoniã iudicem ferre nolunt: quẽ quum nõ habeant, quid timent obſecro, quomodo cauſa aliqua excidant? ipſi ſe iniuſtos & falſos non iudicant, quum interim ſi regulam Pauli obſeruarẽt, vt duobus aut tribus prophetantibus, reliqui iudicarent, iam dudum tot erroribus finis eſſet impoſitus, ſed tranſeo iſta, & ad cætera pergo. 2 Quum iam ex veritate dei obmutuiſſent Sadducæi ad verba Chriſti, acceſſit vnus ex Phariſæis. Porrò ſicut ſaluator verbo doctrinæ ſuæ ſilentiũ impoſuit Sadducæis, ſic facient & Chriſti imitatores exẽplis ſcripturarum, quibus oportet ſecundum ſuam doctrinam omnẽ vocem obmuteſcere Pharaonis, hoc eſt, impiorum. Phariſæus autẽ iſte accedens, tentat dominũ, & ait, Magiſter, quod eſt mandatũ magnũ in lege? Interrogatio ſanè pręclara, niſi ex animo maligno profecta eſſet. dominũ ille vocat magiſtrũ, cuius nolebat eſſe diſcipulus, ſimplicẽ ſe ſimulat interrogatorem, quũ interim fraudulentus erat inſidiator. De magno vel etiã maximo quærit mandato, qui minimum non ſeruabat, ſiquidem ille demũ iuſtitiã debet inquirere maiorẽ, qui minorem ſeruarit. Quicunque nouit & interrogat non voto diſcendi, nõ quaſi diſcipulus, ſed quaſi tẽtator accedit. Imò & fratrẽ phariſæi hui⁹ æſtimare debemus, quiſquis nõ corde bono, & ſimplici volũtate doctorem interrogat de locis ſcripturæ. Hi nimirũ ſunt phariſęi iſti, de quibus Dauid cecinit olim, Quia auerterunt ſe, & tentauerunt deum, atque ſanctũ Iſraël, &c. Phariſæus tamẽ hic quãuis ſubdola mente Chriſtũ acceſſerat, ex reſpõſione tamẽ ipſius ſeſe emendauit, ſiquidẽ teſtãte Marco, dñs videns eum prudenter reſpõdiſſe, dixit eum nõ longè eſſe à regno dei. Ita inter nos quoq; fieri cõuenit, vt peccator ſit aliquis, audire tamẽ debet verbum dei, quis ſcit vbi tandẽ gratiã largiatur ei deus? Siquidem neſcit, ait Ambroſ. tarda molimina ſpiritus ſancti gratia. idipſum in miniſtris videmus Iudæorũ, qui quum

Ierem.17
Lib.13 10.
2. Tim.3
1.Cor. 14
Origen. homil.
Chryſoſt.
Hieron.
Origen.
Pſal.77
Ambroſ.

veniſſent tenere dominum,audiẽtes autem verbũ & doctri-
Ioan.7. nam ipſius,reuerſi ad dominos ſuos,à quibus emiſſi erãt,& interrogati cur non adducerẽt Chriſtum,dixerunt neminẽ vnquam ſic eſſe locutũ,vt loqueretur ille. Sic Hermogenes ſancti Iacobi aduerſarius,conuerſus ab eo,diſcipulus ipſius effectus eſt.In hũc modũ ex Cypriano magno(quẽ Cyprianum Baſilius vult eundẽ eſſe,cuius ſcriptis ſanctis vtimur) ſãcta Iuſtina fecit miniſtrũ dei. & Catharina quinquaginta ſapiẽtes cõuerſos ad fidẽ ex philoſophis fecit,vt eſſẽt martyres Chriſti.Ne deſperet itaq; prædicator ex eo quòd malos homines in grege ſuo habeat,quis ſcit quibus & quãdo gratiam ſuã effundat dominus? Ita planè euenit huic legiſperito,qui ad dominum veniẽs,magiſtrum eum profeſſus eſt,& de magno mãdato quæſiuit.Apoſtoli quoq; magiſtrũ appellarunt Chriſtũ,ſed meliori affectu quã hic phariſæus,ſicut ipſe teſtatur dominus,inquiens,Vocatis me magiſter & domine,& bene dicitis,ſum etenim. ſic quiſquis animo bono
Ioan.13. magiſtrũ vocat dominum,rectè facit.Sic hodie etiam pleri-
Orige. que faciũt Chriſtiani,Omnis enim qui dicit, Pater noſter qui es in cœlis,nõ debet habere ſpiritũ ſeruitutis in timore:quia qui nõ habet ſpiritũ adoptionis filiorũ,& dicit,Pater noſter,mentitur,cùm nõ ſit filius dei, deum patrẽ ſuum appellãs:qui ſi pater eius eſt,cur nõ diligit eum? Iam ante diximus interrogationẽ hanc in ſe præclarã eſſe,planeq; ta-
Mala.1. lem,quam etiã Chriſtiani omnes attẽto animo obſeruare,& corde percipere debẽt.ſed cùm dixit textus eũ tentaſſe dominum,cogitabis forſitan,quĩ fieri potuerit, vt in tam ma-
Theoph. gnifica interrogatione Chriſtũ tentarit? Theophylactus reſpondet,& ait,Accedit tentans,ſi apponat aliquid mãdato primo quaſi legẽ corrigens,vnde occaſionẽ ſumeret arguendi eum.Sunt tamẽ qui dicãt phariſæum ratum eſſe Chriſtũ pro maximo mandato propoſiturũ illud,Nõ habebis deos alienos,quod ex omnibus decẽ, locum primũ obtinet.Id ſi feciſſet dominus,ſtatim obiecturus fuerat phariſæus præce-
1.Cor.13. ptum charitatis,quæ etiã(ex Pauli ſentẽtia) fide & ſpe potior eſt.In hac interrogatione id quoq; expendendum eſt, quòd dum ille de magno quærit mãdato,mãdata dei æqualia nõ eſſe. ideóq; nec tranſgreſſionem peccati æqualẽ eſſe certum eſt , quia priuatio menſuratur ſecundum habitum. Sequitur inde quàm immeritò dixerit hæreticus Iouinia-

nus,omnia peccata æqualia eſſe,quam ſentētiā D.Hierony- *Lib.2.*
mus fortiter quamplurimis ſacræ ſcripturæ argumētis im-
pugnat.Sicut enim boni nō æque omnes ſunt boni,ita ma-
li nō iuxta mali exiſtūt omnes,quomodo & ſancti non om-
nes æqualiter ſunt ſancti:iuxta illud Pauli,Alia claritas ſo- *1.Cor.15.*
lis,alia lunę,& alia ſtellarū.ſicuti nāq; ſtella à ſtella differt
in claritate,ſic erit & reſurrectio mortuorū.Origenes quo- *Orige.*
que ait,Si tentāti phariſæo dn̄s nō reſpōdiſſet,cōſequenter
æſtimabamus non eſſe mandatū alio maius:quādo autē re-
ſpondit,neceſſariò ſequitur mādatorū alia magna, medio-
cria alia,alia etiā eſſe minora. 3 Reſpondit ergo dominus
& dixit,Diliges dominū deū tuum ex toto corde tuo,in to-
ta anima tua,& in tota mēte tua.Hoc eſt maximū & primū
mandatum.Reſpōſione hac dominus & phariſæum ipſum *Chryſoſt.*
& falſam eius arguit conſcientiā.Dilige,inquiens,dominū
deum tuū.quaſi diceret,Non ſicut tu,qui deuotionem tantū
exhibes ore,& dolos meditaris in pectore.Cōſtat hinc,iam *Orige.*
inde à tempore Moyſi vſque ad Chriſti aduentū, quæri ſo-
litum inter Iudæos,quod eſſet magnum mandatum: neque
erat inuentum,donec veniens Ieſus docuit non ſolū, quod
eſſet magnū ſed etiam primū.Patet igitur ordinē & gradus
quoſdam eſſe mādatorum.Deinde certi iā ſumus,quodnam
ſit mandatum primū,quod proximū:deinceps autē ad terti-
um,quartum & reliqua procedendo,nihil nobis conſtat,ſed
Chriſtus tantū qui virtus eſt & ſapiētia patris,idipſum no-
uit.Eſſe autē & mādatorum aliquod minimū, ſatis patet ex
verbis Chriſti,quando dixit,Qui ſoluerit vnum de manda- *Mat.5.*
tis iſtis minimis,& docuerit ſic homines,minim⁹ vocabitur
in regno cœlorū. Cæterùm omnis illa mādatorum magni- *Chryſoſt.*
tudo intelligēda eſt ratione dignitatis,nō neceſſitatis, qua
æque neceſſaria ſunt omnia inter ſe inuicē cōnexa,& velut
concatenata.Sed & eadē mādatorum omnium vtilitas eſt,
meritum vitæ æternæ. Atque interim in vno tamen magis
quā in alio exercere ſe,id plus vtilitatis habet. ſicuti viciſ-
ſim plus peccat, qui in hoc quàm alio præcepto delinquit:
puta maior offenſa eſt cōcupiſcere vxorem,quàm aliā quā-
cunq; rem proximi,& maius eſt adulterio homicidium. In
vniuerſum quoque loquendo grauiora ſunt peccata quę di-
rectè aduerſantur deo,q̄ quæ contra proximum fiunt.Odio
igitur proſequitur maximum peccatum deus,cuiuſmodi eſt

alienos deos colere, deũ blaſphemare, neque in eum rectè credere. Vtiq; grauiora hæc ſunt peccata adulterio, homicidio, furto, &c. Videant interim neochriſtiani, qui paruifaciũt ſua naufragia in fide. nõ exiguũ eſt in fide impingere aut aberrare, quoniã eo ipſo grauiter offenditur deus, imò & vehemẽtius quã ſi latrocineris, fureris, adulteria cõmittas & homicidia. Neq; parui momẽti eſt, obſeruare quæ quibus præceptis ſint maiora, vt hinc conſtet nobis, quãto grauius ad iram conciliemus excelſum. Hinc etiã ſequitur aduerſus neochriſtianos nõnihil, cũ dicunt, fidẽ ſupremã eſſe

1.Cor.13. virtutũ omniũ. Contra ſentit Paulus, cũ ait, Maior horũ charitas. Cui accedit & ille optimus præceptor Chriſtus, Hoc eſt maximũ & primũ mandatũ. Quòd ſi mandatum illud de charitate maximũ eſt, quomodo nõ ipſa etiã charitas virtus erit maxima? Vt interim errent turpiter explodẽdiq; ſint, qui obgãniũt, dicẽtes, Fides virtus maxima eſt, fides eſt quæ ſola iuſtificat hominem, cum ſimilibus erroribus. 4 Cõſequitur inde quoq; cur dicat dominus, diliges dominũ deum tuum, non cognoſces, quoniam cognoſcere deum non ſolũ bonorum eſt, ſed & malorũ: quamobrẽ, & dæmones credunt

Iacob. 2. ſimul atque contremiſcunt. Verũ diligere deũ, propriè piorum eſt & bonorum hominum. Similiter non dicit ille, Metue dominũ deum tuũ. ſiquidẽ diligere plus eſt quàm time-

Chryſoſto. re. Hoc enim eſt quod dicit Chryſoſtomus, Inchoatio cultu

1.Ioan.4 ræ dei, timorem habet, perfectio autem dilectionem, ſi modo verũ eſt quod veritatis aſſertor verè vtique dixit, Perfecta charitas expellit timorẽ, qui quãdiu in homine ſeruiliter permanet, non diligit deum, cùm timor ſeruorum, dilectio autẽ ſit filiorũ. Quiſquis ergo bonũ facit timore ſeruili, atq; adeò metu pœnæ, iuſtificatus nõdum eſt. Et hic ipſe deus noſter miſericors & miſerator dominus eſt, qui nõ vult à nobis timeri vt dominus, ſed diligi tanq̃ pater, qui omnibus nobis ſpiritũ dedit filiorum adoptionis. Id adeò in prima hominis creatione declarauit dominus, quandò non di-

Gene.2. cit domin⁹, Faciam hominẽ, vel fiat homo, vt in cæteris, ſed faciamus hominẽ ad imaginẽ & ſimilitudinẽ noſtrã. In domo autem non ſerui, ſed filij ſimiles ſunt parentibus, vt ait

Chryſo. Chryſoſtomus. Dixeris autem, Quî ſit tandem quòd mandatum illud vt eſt & primum & maximũ, non æque in omnibus ſcripturæ locis eſt deſcriptum? In Moyſe nanque le-

gim*, Diliges dominũ deũ tuũ ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua, pro quo hic apud Matthæũ habemus, Ex tota mẽte tua: in Luca verò quatuor iſta colligũtur in hũc modũ, Diliges deum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex omnibus viribus tuis, ex tota mente tua: idẽ quoq; apud Marcũ in quatuor hæc mẽbra diuiſum legitur. Neq; interim eſt quòd hic vllã ſuſpiceris diuerſitatẽ, ſiquidẽ quod Moyſes nomine fortitudinis expreſſit, paulo ſignificãtius expoſuerũt euãgeliſtæ, cũ dixerũt, Ex cũctis viribus tuis & ex tota mẽte tua. Quia tũc aliquid ex tota fortitudine diligitur, quãdo ex toto cordis affectu, omniq; effectu amatur in opere. Qua de re plura in ſequenti dicemus homilia, opitulãte nobis gratia dei quã nũc profuſis precibus omnes dari petamus, nõ audiẽdi tantũ, ſed & opere implẽdi hæc ſalutaria fidei pręcepta, vt diligere poſſimus deũ ex toto corde noſtro, ex tota anima & cũctis virib*, tãdẽmque poſt hanc vitã illã conſequi mereamur æternam, Amẽ. *Deut. 6.* *Mat. 22.* *Lucæ. 10.* *Mat. 12.*

HOMILIA II. DE DILECTIONE DEI.

Maximum ac primũ eſt mandatum, Diliges dominũ deum tuum ex toto corde tuo, in tota anima tua, & in tota mente tua. Vt autẽ mandatũ hoc eſt maximum, ita eſt etiam intellectu omnium difficilimum, multo tamen difficilius, operibus id adimplere. Cùm autẽ præceptum hoc vnà cũ alio de dilectione proximi mandato tã latè ſe extẽdãt, adeò vt omnis lex atq; prophetæ in his pẽdeant, certa huius mãdati cognitio nobis eſt neceſſaria, vt operibus id deſignare noſcamus. Proinde mãdatum hoc in præſentia, dei adiutorio, clarius declarare & interpretari volo. Idq; principio facturus ſpecialiter, ad ſentẽtiam quorundam ſanctorum atq; doctorum, deinde ad cõmunem ſcripturæ ſacræ intellectum. Principio omniũ inuenio beatum Auguſtinum ſic explicaſſe, Diliges dominum deum ex toto corde, tota anima, & tota mẽte, adeò vt omnes cogitatus, omnẽ vitã tuam atq; conatũ, omnem item ſenſum & intellectum tuũ dirigas in deũ à quo hæc omnia à te in eum directa, recepiſti. Cùm enim dicit, ex toto corde, tota anima, tota mente, nullã vitæ noſtræ partẽ reliquit ocioſam, aut aliquam præſtitit occaſionem vel locum, quid aliud à ſe ſuper omnia diligẽdi. Quinimo, quicquid diligẽdũ nobis occurrit, hoc totũ eo vel referri, vel rapi debet, quo omnia mo- *Mat. 22.* *Aug. de doc. chr. li. 1. ca. 22*

Deũ diligere ex toto corde, &c. tus dilectionis fluit,nimirum in deum.Hoc eſt,deũ diligere debemus ſuper omnia,cætera verò propter deũ ſunt diligẽda.Quod in alio loco(teſtante hic Gloſſa)ſic declarat,vt dominum diligamus ex toto corde,id eſt ex ſana dei cognitione abſque errore,ſicq; cor noſtrum in ſummã veritatem abſq; errore erigi debet.Diligere ex tota anima,eſt diligere ex bona voluntate abſque rebellione,ne abſtrahi ſe ſinat voluntas à bono,repugnante ſibi malo.Ex tota mẽte diligere,eſt ſic diligere tota abſque obliuione,memoria,vt perpetuò dei cognitionẽ memoria ſeruet,nec ſui vnquã obliuiſcatur.(In ſumma,cor refertur ad intellectũ,anima ad volũtatẽ, mens ad memoriã.)Proinde qui deũ diligit ex toto corde,is intellectũ ſuum in ſeruitutẽ Chriſti debet captiuare, vt Paulus inquit,quòd omnẽ diligentiam ſuam principaliter Chriſto tradat,& conetur ac toto feratur affectu in diuinitatis aut diuinæ eſſentiæ fruitionẽ.Prætereà ex tota anima vt nemo per nullum cõmodum tẽporale, nos abſtrahat

2.Cor.11 à charitate dei.Ex toto corde diligere deum,diuus exponit

Chryſo. *Cor.* Chryſoſtomus,vt cor tuũ ad nullius rei dilectionẽ magis afficiatur quàm dei, neque in alicuius creaturæ ſpecie magis delectemur quàm in deo.Nõ in honore,nec auro,vel argẽto,nullo pretioſo veſtitu,vel ornatu,non pueris aut amicis: atq; in vniuerſum,quicquid diligit homo,ſemper debet magis diligere deum.Perinde atque vxor honeſta,præ quocũque,etiã ſpecioſiſſimo,ſapientiſſimoq; viro,ſuũ diligit maritũ,&c.quanuis alius ſit pulchrior illo,id tamẽ neſciat,nec oculis ſuis quiſquã pulchrior ſuo appareat.Quòd ſi intra ſemetipſam dixerit,ſiue maritũ ſuum alteri pulchritudine fore ſimilẽ optarit,iã ex corde eum nõ amat:quandoquidẽ diuiſa eſt,ex quo alterius pulchritudinis eſt cupida, cõſequẽs eſt amorẽ iã eſſe diuiſum.Sic quælibet anima Chriſto fidelis,quę eſt ſponſa Chriſti,neminẽ à domino potius diligere debet.Quæcũque etenim anima creaturã aliquam duxerit creatore meliorem,cõmodiorem,præſtantiorem,gratiorẽ, magiſve delectabilem, hæc deum ex toto corde nõ diligit.

Anima Chryſo. Ex tota anima diligere, inquit Chryſoſtomus, eſt certiſſimum habere animũ in veritate , & firmũ in fide,quo nobis innuit in corde quaſi viuã atq; ſenſibilem eſſe dilectionẽ, quæ mẽte cognoſcatur, vt ſi fide cognoſcas vnũ eſſe deum, à quo & per quem omnia ſint facta.Si quis ergo de eſſentia

diuina addubitare cœperit, is deũ ex tota anima non diliget. Ex tota mente dilectio tunc fit, quando ſenſus noſtri omnes ad mentẽ pertinentes, in deo ſeſe exercent, vbi tota ſua ſapientia, ſcientia, cogitatus, memoria, deo ſeruiũt, quẽadmodũ de ſe teſtatur Paulus, Pſallã ſpiritu, pſallã & mente. Si quis igitur ſecundũ deũ non ſapit, aut cuius cogitatus deo diſplicet, deũ tota mente non diligit, quoniã & ſapientia & cogitatus ſui ſunt tẽporales, carnales, vacui & inanes. *Mens. Chryſo.* *1. Cor. 14*

Per cor, Origenes intelligit omnes cogitationes, operationes & memoriã, vt qui ex toto corde diligunt, apud ſe illam dilectionẽ recondant & operationes eius & cogitationes. Ex tota anima, id eſt, vt parati ſint eam ponere pro pietate dei, quando vtilias exegerit verbi. Et in tota mente noſtra, nihil aliud cogitantes vel proferentes, niſi ea quæ dei ſunt. *Origen.*

Bernardus ſic vult, Deũ ex toto corde diligendũ rationabiliter ſcilicet ac ſapienter, vt ſupra deũ vel pariter cũ deo nihil diligamus. Et tota anima, id eſt animi iucunditate ſiue dulcore, abſq; triſtitia vel acerbitate, ita vt deo ſimus grati, eius bonitatẽ & beneuolentiã agnoſcentes. Ex tota mente, hoc eſt fortiter diligamus, ne quis ex puſillanimitate vel pudore aut metu ſiue tædio laboris affect⁹, in dei ſeruitute deficiat. Quanquã autẽ ſancti patres proculdubio cauſam hãc probè expenderint, & ſint interpretati, atq; ſingula hęc ſcripturæ teſtimoniis ornari atque probari poſſent, ita tamen quàm poſſum apertiſſimè ac, vt vulgus facilimè capiat, apertiſſimè deo adiutore tradã. Ad quod animi mei propoſitũ facilius conſequendũ ſequens pono fundamentũ, Quòd alterum altero plus diligere poteſt intelligi quatuor modis. Primò, quod in vnũ maiori feratur affectu amoris vel dilectionis eſſentialiter & intenſiuè, quẽadmodũ aqua calore ebulliens, calidior eſt aqua tepida. Deinde poteſt magnitudo amoris conſiderari, ratione ſubiecti vel obiecti, quando vni maius bonũ faueo q̃ alteri. Tertiò inhæſiuè, quòd cũ naturalibus tũ infirmis vni dilectio inhæret q̃ alteri. Vltimò æſtimatiuè, vel (vt dici ſolet) appreciatiuè alterũ altero plus diligetur, quandoquidẽ retineri nõ poteſt, pręeligitur tamẽ vnũ alteri, quod citius retinetur alio amiſſo. Primũ ergo eſt ex parte act⁹, alterũ ex parte ſubiecti, tertiũ ex parte radicationis in ſubiecto, vltimum appreciatiuè. Quæ licet aliquibus videri poſſent obſcuriora, infra tñ fiẽt clara & liquida, *Bernar. de diligen do deo.* *Alterum altero pl⁹ diligere.*

ac ſoli manifeſtiora. Fundamento hoc, vt præferetur, ſuppo-
Deũ dili- ſito, primũ dico, Deum ſuper omnia & præ omnibus dilige-
gere ſu- re, non eſt adeò neceſſariũ, vt quis Deum præ cæteris rebus
per omnia omnibus ardentius feruentiusq; diligat. Nam ſi Deo gloriã ſummam atque honorẽ, ſummumq; bonũ quod in me eſt im pendere volo, hunc ſuper omnia diligo, ſiue intenſius remiſ ſiúſve aliud diligam. Neque eo præceptum hoc ſe extendit. Etenim intenſum atque remiſſum non variant ſpeciẽ, quan tumcunque remiſſẽ diligam Deũ, dum tamen diligam Deũ ſuper omnia, nõ dicor defeciſſe à præcepto. Argumentum à ſimili. Si quis habeat vicinũ frequenti & amica conſuetu- dine ſibi iunctũ, habeat item patriæ ſuæ, vel territorij prin cipẽ aut ducẽ, cui vt domino ſuo in debita obedientia ſubie ctus, omnem dignitatem fauet atque honorem: is licet vici- num ſuum intenſius frequentiúſq; domino principe diligat ob continuam conſuetudinẽ & frequens amoris exercitiũ: (Ex actibus enim frequentibus intenditur habitus.) Prin- cipem tamen plus quàm vicinum diligit, quãdoquidem illi plꝰ honoris & dignitatis fauet quàm vicino ſuo. Potiꝰ quo- que vicini quàm principis indignationem, ſi tempore & lo- co oporteret, incurreret. Vitæ quoque diſcrimen ac mortis periculum citius pro principe quàm vicino ſubiret. Et ſi alte rius indignationẽ hanc ſibi incurrere oporteret, vicini ma- gis quàm principis præoptaret. Interim tamen ſi vicinum cõtingeret obire mortem, hic maiori animi mœſtitia affice retur, ac ſi principẽ audiſſet obiiſſe. Par eſt ratio ꝓpoſiti no ſtri, Si quis hominũ, alterum ardentiori feruentiorią; Deo proſequatur amore, interim non peccat, dummodo ſummã gloriam, ſummumq; honorem, bonum item, quod in ſe eſt, ſummũ Deo impendere curet & ſtudeat. Sequitur hinc ſe- cundũ dictum. Nos oẽs ac ſinguli Deum ſuper omnia dili- gere debemus atque tenemur, ſic videlicet, vt maius bonum prę cæteris omnibus creaturis illi velimus & faueamus: qui enim ſecus vellet, vellet Deũ non eſſe Deum. Quemadmo- dum dæmones omnẽſq; damnati Deo inuident, ac Deũ non eſſe cupiunt, ne poſſet ab eis ſumere ſupplicium. Deum dili gere ſuper omnia, nemini noſtrum eſt adeò neceſſarium, vt amor Dei naturalibus magiſq; anxiè præ cæteris rebus om nibus nos angat afficiatq;, licet hoc hominẽ maximè adde- ceret hoc enim amore, homo naturaliter ſuper omnia ſe di

ligit.Hæc eſt naturæ ac carnis noſtræ cæcitas,quę nec vide re,nec eo attingere poteſt,vt Deũ ſuper omnia alia,atq; ſeipſam diligendũ intelligat:ſed ſeſe reſpiciens,ſe plus cæteris omnibus ac Deo ipſo amantiſſimè amat.At gratia veniẽte & docente naturam carnis reddidit meliorem,inſinuans maius quoddã eſſe bonũ, nimirum Deum ſuper omnia diligendũ.Et ſi ardenti feruentiq; amore in Deũ ferri,quẽadmodum ſancti ac Dei electi fecerunt,bonũ, vtile ac ſalutiferũ foret,quod & propheta Dauid dicit,Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum,non tamen eſt nobis id præceptũ. Verũ,vt antea eſt dictum, Deũ intelligere debemus ſuper omnia appreciatiuè, ne ob quãcunque huius ſeculi rẽ Dei dilectionẽ amittamus. Quod his verbis Gerſon teſtatur,Inter omnia quæ nobis proponuntur,nihil debemus diligere,per quod dilectionẽ Dei amitteremus.Ex hoc igitur nunc apparet,quî fiat vt peccator Dei charitatẽ & dilectionẽ amittat,vnde ſeipſum ſuper omnia diligat,ac ſupra Deũ (vt Auguſtinus dicit)ſe erigat. Quæ ſic ſunt accipienda,vt iam porrò declarabimus. Quando peccatum nobis prohibuit Deus ſub interminatione mortis æternæ,& amiſſione ſalutis & vitæ cœleſtis,homo autem ſic afficitur,vt nihil cõſiderato præcepto Dei, velit ſuæ libidini & appetitui ſatiſfacere cibo & potu, luxuria vel etiam cupiditate vindictæ, aut ſuperbia vitæ & auaritia,ſicq; ſtatim peccet, is ſanè nõ diligit Deum ſuper omnia. ſiquidem qui videt luxuriam ſibi prohibitam à Deo, & tamen mandatum diuinũ tranſgreditur peccans,chariorẽ ſibi habet voluptatẽ,q̃ Deum ipſum. Rurſus ſi is magis diligeret Deũ,faceret ſanè quod beneplacitum eſſet ei,neq; temerè ipſum offenderet, exiguæ & momentaneæ voluptatulæ cauſa, tranſgrediendo mandatum dñi. Atq; hæc ipſa cauſa eſt,quòd homo creaturam aliquam magis quàm Deũ diligens,ipſo facto amittit gratiã & charitatem Dei. Sicque ille ſeipſum pro Deo habet,quoniam dũ propter vnicam voluptatem,quam vel ex bonis, vel honoribus,vel etiam ex carne ſibi cõcipit,magis vult carere deo & gratia illius præ voluptatis huius illecebris,nónne voluptatem appetit propter ſeipſam, & ſibimet eligit velut magnum aliquod & ſummum bonum? vnde ſequitur,quòd peccator dilectionem Dei relinquens, incipit iam ſemetipſum amare ſuper omnia.ſiquidem luxurioſus quiſpiam mulieres

Pſal. 83. *Gerſon.* *Aug. de doc. chr. cap. 22.* *Auguſt.* *Peccator fruitur ſeipſo.*

amat,non illis,ſed ſibimet in bonũ. Auarus diuitias amat in ſuum cõmodum. Vino quoque delectatur ebrius ob volupta tem,quam ipſe ſibi inde concipit. Quando igitur ſic pecca tor ſeipſo fruitur ſuper omnia,ſemet pro deo habet, ſaltẽ in terpretatiuè. verè enim deus bonum ſummũ eſt,atque hoc ſu per omnia maximè diligendũ: & peccator,quia ſemet ſuper omnia diligit,quaſi ipſe bonum eſſet ſummũ, ſeipſum vide-

Philip.3. tur facere deũ: ſicut de inimicis crucis Chriſti Paulus loqui tur, dicens: Quorũ finis interitus,quorũ deus venter eſt, & gloria in confuſione ipſorũ,qui terrena ſapiunt. Atque hoc modo quilibet peccator dici poteſt idololatra,eo quòd Deũ verum relinquit, & ſemetipſum velut idolum erigit: iuxta

1.Reg.15 illud Samuelis, Quaſi ſcelus idololatriæ eſt nolle acquieſce re. Atque ea ferè omnis humana peruerſio eſt,iuxta Augu-

q.30.99 ſtinum, quod etiam vitiũ vocatur, fruendis vti velle, atque frui vtendis, quod omnes communiter faciunt peccatores.

Peccatũ. Sequitur inde quàm omnino graue & vitioſum quid ſit peccatum,æternáque pœna digniſſimum. Duo enim ſunt in peccato,conuerſio cordis humani ad creaturam caducam,al terũ verò ipſa eſt auerſio à ſummo & immutabili bono: quo niam quum temporale nimis amatur, amittitur æternũ. Dũ ergo anima hominis ſe ad finitum & periturum bonum cõ uertit,peccat quidem,ſed ita tamen,vt in ſe peccatum illud temporaliter tantũ ſit puniendum. In eo autem, quòd ſe à ſummo & infinito bono auertit,& ſeſe priuat æterna ſalu-te,peccatum ſit malum infinitũ,& ſine fine æternis ſuppli-ciis puniendũ,planéque infinita pœna dignum. Errant ita-que & impiè loquuntur quotquot aduerſus iuſtitiam dei te merè blaterãt,vnde fiat, quòd deus peccatorem aliquem ob breuem delectationem,tam duriter & ſine fine affligi ſinat, quum tamen non deceat pœnam peccato eſſe maiorem. Ad hoc enim aperta eſt reſponſio, quòd quanuis peccati volu-ptas breuiuſcula eſt & exigua,ſæpeq; ipſa ſibi pœna exiſtẽs, flagellum ſecum fert in tergo, vt ſic in ſe exiguam tantùm mereatur pœnam, quando tamen peccator breuem iſtã de-lectationem pro æterno bono aſſumit,illamque hoc ipſo ha bet chariorem, ſit vt meritò æternis debeat deputari ſuppli ciis. Mitto ſcripturas quæ hic induci poſſent,eo quòd ſic nõ poſſem materiam iſtam multis pertractare ſermonibus. Tu tamen concionator ſi omnino vis afferre ſcripturas,hoc fa-

cito ex ſequēti ſermone. Cæterū, vt ad prima reuertamur, & maximum & primū mandatū eſt, Diliges dominū deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua. O vtinam hoc, vt ſanctè præceptū eſt, ita pari pietate & diligentia obſeruaretur ab omnibus, atque cum debito feruore & omninò (quod aiunt) intenſiuè. Verū tamen poteſt alicui homini dilectio vel charitas alterius magis eſſe cordi & affectui, nullius autem amor creaturæ maioris ponderis ſiue momenti eſſe debet quàm dei: non ſecus quàm ſi quis nepotem aut aliū puerum ſecū foueat, qui quicquid ille velit & optet facit, hunc ille ſanè ex quotidiano conuictu diligere poteſt familiarius, quàm proprīū fratrem, quem vix ſemel aliquot annis viderit. quòd ſi iam illi paruulus iſte ſeu nepos moriatur præmaturius, nōne fieri poteſt, vt magis doleat & angatur animo, mœroreq́. cōficiatur ex ipſius quàm proprij fratris morte, & ſi aliàs eſſentialiter plus diligat fratrem, atque plus ſuo nomine auderet, perferret & ſuſtineret quàm propter puerū? Ita & hic in propoſito modo ſe res habet, quæ etiā radix eſt illius dubij, quomodo Chriſtus magis dilexerit Petrum, & feruentius quàm quēcunque alium apoſtolum: & tamen familiarius adhuc eo dilexerit Ioannem, ſicvt dicturi ſumus fauentibus ſuperis in feſto Ioannis. *In 3. pa.*

Dices, Quo pacto ſeruare potero mandatum illud tantū? Reſpondeo hic quoque, quàm diu ſumus in hoc mundo & in nobis habitat peccatum, tyrannúſque ille lex membrorum in nobis regnat, euolare non poſſumus vtraque ala charitatis ad deum ſine impedimento, quoniam corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem, vt iam non poſſimus libere euehi ad cœleſtia, imperfectos nos reddente fragilitate iſta humana in corpore hoc mortali, adeò vt etiam Dauid rectè dixerit, imperfectū meum viderunt oculi tui. & item Eſaias, Omnes iuſtitiæ noſtræ ſunt vt pannus mēſtruatæ mulieris. Atque ideo præceptum hoc in hac vita perfectè non impletur, ſed in illa demum patria, quādo aſſociabimur choris beatorum. tunc enim laudabimus & videbimus eum citra omne impedimentum in ſecula, Amen.

Rom. 7. *Sapiē. 9.* *Pſal. 138* *Eſa. 64.*

HOMILIA III.

Vandoquidē hic dominus dicit primum & maxi-
Q mum eſſe præceptum legis, de diligēdo Deo ex to-
to corde, anima & mente, atq; adeò ex hoc vno præ-
cepto charitatis Dei & proximi vniuerſa lex pendet & pro
phetæ, age paucula adhuc de charitate Dei diſſeramus: pri-
mū omniū precantes ipſum, vt nobis quoque per ſuam miſe
ricordiā donare dignetur charitatē & dilectionē, illam, qua
tenus nihil in hoc mundo tantopere diligamus, vnde chari
August. tatem Dei amitteremus. Verè enim ex ſententia Auguſti-
ni, charitas via illa eſt, qua homo tendit ad Deū, quaq; Deus
hominibus appropinquat, ita vt ſine ea nō poſſit homo acce
Luc. 10. dere & peruenire ad Deū. Quamobrē illam toties & tam di
Ioan. 15. ligenter cōmendauit nobis & præcepit, vt hic apud Lucā, &
alibi apud Matthæū, & ſæpiſſimè in vltimo ſuo ſermone, quē
Ioānes deſcripſit, vbi dixit, Hoc eſt præceptū meū vt diliga-
tis inuicē, ſicut dilexi vos. Deinde, Maiorē charitatem nemo
habet, niſi vt animā ſuā quis ponat pro amicis ſuis. Et rurſus,
Manete in dilectione mea. ſi mandata mea ſeruaueritis, ma
Ioan. 13. nebitis in dilectione mea. Iterū quoq; poſtea, Ego præcipio
Ioan. 14. vobis, vt diligatis inuicē. & antea, Mandatū nouū do vobis,
vt diligatis inuicē. In hoc nanq, cognoſcunt oēs, quòd mei
Scriptura locuples de charita. eſtis diſcipuli, ſi dilexeritis inuicem. Omnis qui diligit me,
mādata mea ſeruabit, & pater meus diligit eū, &c. Neq; mi
norē affectū & ſanctę charitatis cōmendationē habēt plura
alia ſcripturæ ſacræ teſtimonia, quibus nos ſpiritus ſanctus
1. *Cor.* 16 ad dilectionē mutuā hortatur. Paulus enim ſic ait, omnia o-
Coloſ. 5. pera veſtra in charitate fiant. & paulò ante, ſectamini chari
Epheſ. 4. tatē, æmulamini ſpiritualia. atq; in alio loco iubet nos præ
oībus habere dilectionē, quòd ea ſit vinculum perfectionis.
præcipit etiā nobis, vt operemur veritatē, creſcētes in dile
Ephe. 5. ctione in eo, per quē omnia, qui & caput eſt dominus Chri-
ſt⁹. & deinceps ſic ait, Eſtote imitatores dei ſicut filij chariſ
ſimi, & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit vos
& tradidit ſemetipſum pro vobis oblationē & hoſtiam deo
in odorē ſuauitatis. Ad eandem nos quoque charitatem ſe-
1. *Pet.* 4 ctandam adhortatur Petrus, inquiens, Ante omnia mutuam
in vobiſmetipſis charitatem habentes, quia illa operit mul
titudinem peccatorum. Dilectiſſimus porrò CHRISTI
diſcipulus Ioannes, multis modis nos adhortatur ad cha-

ritatem mutuam,adeò vt dicat Auguſt.non eſſe librum ali- *Auguſt.*
quem veteris & noui teſtamenti,in quo amplius commen-
detur charitas,vt in Canonica Ioannis. Inter cætera nanq;
ille ſic ait,Chariſſimi,diligam⁹ nos inuicē,quia charitas ex *1.Ioan.4*
deo eſt:& omnis qui diligit fratrem ſuum, ex deo natus eſt,
& cognoſcit deū:qui non diligit, non nouit deum,quoniam
de⁹ charitas eſt.Chariſſimi,ſi ſic deus dilexit nós, & nos de
bemus alterutrū diligere. Multa ibidē charitatis præconia
habet Ioannes in Canonica, & Auguſt.quoque ſuper ean-
dē ſcribēs ait,Charitatē cōmendamus,charitatem commen- *Auguſt.*
dat hæc epiſtola.& tractatu ſeptimo,Semel breue pręceptū
tibi præcipit,dilige & fac quod vis,laudatur charitas vobis,
habete, poſſidete, & inde tractatu octauo, Dilectio, dulce
verbū eſt,ſed dulcius factū.Quid aliud poſt reſurrectionem
ſuam dominus ex Petro inquiſiuit,niſi illud an diligeret ip *Ioan.21*
ſum? aut quid cauſæ fuit,quòd pro nobis mortuus eſt Chri-
ſtus,niſi hæc ipſa dilectio? Quid Stephanū cōpulit orare *Act.7*
pro lapidantibus ſe? charitas. Sed nunquid etiā charitas in
cauſa fuit,vt diceret Paulus,Ego libētiſſimè impendā,& ſu *2.Cor.12*
perimpendar ipſe pro animab⁹,licet plus vos diligēs,minus
diligar.Quàm porrò pulchrum eſt quod dicit ibidem Augu *Tract.5.*
ſtinus,Signent ſe omnes ſigno crucis Chriſti,reſpondeāt o-
mnes Amen,cantent omnes Alleluya, baptizentur omnes,
intrent omnes eccleſias,faciāt parietes baſilicarū,nō diſcer
nuntur filii dei à filiis diaboli,niſi charitate. Magnum indi *Mat.13*
ciū, magna diſcretio. Et plenitudo legis charitas, puto iſtā
margaritam eſſe inuentam à negociatore. Qui proximū di *Rom.13*
ligit,ait Paulus, legē impleuit. Nos tamen dilectiſſimi non *1.Ioan.3*
ſolùm verbo diligam⁹ & lingua,ſed opere & veritate: quia *Tract.7*
ſic etiam Auguſt. vt ſuprà induximus, nos ad charitatē ex-
hortatur, quòd dulce vèrbum ſit dilectio, ſed tamen longè
dulcius factū. O pretioſum theſaurū, ò immenſum & in- *Charita-*
comparabile pretiū charitatis, nihil eo nobilius, nihil ſan- *tis laus.*
ctius,nihil in terra inueniri poteſt pretioſius.Quid enim ob
ſecro futurū de tota eccleſia, ſi charitas non ſit? nihil aut ſi
quid,etiā vani⁹ eſt nihilo. Quid ſancti oēs forēt ante ipſum
quoque conſpectum dei,ſi non ſit charitas?nihil.Atque hoc *1.Cor.13.*
eſt quod Paulus conſiderauit,dicens,Si linguis hominum lo-
quar,& angelorū, charitatē autem non habeam, factus ſum
velut æs ſonans aut cymbalū tinniēs. Et ſi habuero prophe

tiàm, & nouerim myſteria omnia, & omnem ſcientiã, & ſi habuero omnem fidẽ, ita vt mõtes transferã, charitatem aũt non habeam, nihil ſum. Etſi diſtribuero in cibos pauperum oẽs facultates meas, & ſi tradidero corpus meũ ita vt ardeã, charitatẽ aũt nõ habuero, nihil mihi ꝓdeſt. Et vos itaq; in Chriſto domino dilectiſſimi, ſectemini charitatem dei, quoniã ſine illa fruſtrà expectabitis ſalutẽ animarũ veſtrarum.

1 Ad hæc charitas nõ tantũ pretioſum adeò eſt donũ dei in ſeipſa, ſed etiam eo magni facienda eſt, quod fructus ſecum apportat & maximos & præſtãtiſſimos, quorũ nũc aliquot vobis cõmemorabimus. Principiò enim purgat & pu-
Prou.10. rificat hominẽ à peccatis, iuxta illud Sapiẽtis, Vniuerſa deli-
Iaco. vlt. cta operit charitas, & iſtud quoque Iacobi, Charitas operit
Luc.7 multitudinẽ peccatorũ. Id adeò ſuo nos docet exẽplo Maria, cui ideo dimiſſa ſunt peccata multa, quoniã dilexit multum. Charitas ſoli ſimilima eſt, ſol quum primũ oritur, euaneſcunt tenebræ omniſque caligo noctis. Et in nobis quando oritur ſol charitatis diuinæ, profligantur tenebræ pecca-
1.Cor.13. torum. Quod & Paulus nõ ignorauit, quum dixit, Charitas nõ æmulatur, non agit perperã, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, nõ irritatur, nõ cogitat ma-
Fructus. lum, non gaudet ſuper iniquitate. (Si vis, ex eo loco Pauli fac elegantẽ ſermonẽ de charitate, habes ibidem affirmatiuè ſeptẽ bona quæ operatur charitas: habes negatiuè ſeptẽ mala, à quibus tuetur charitas hominẽ: & eſt materia vulgaris, & ſecundum qualitatem auditorum, pulcherrimè applicabis monachis, clero, ruſticis, ciuibus, nobilibus, virginib⁹, mulieribus. experire & fateberis me verum dixiſſe.)

2 Facit etiã charitas, vt homo bene placeat deo cum ope-
Prou.8 rib⁹ ſuis, ita vt ille in homine cohabitet. Quod vel inde ma-
Ioan.14 ximè patet, quòd adeò diſplicet diabolo placere charitatem illam deo. ſic Sapiens ait, Ego diligentes me diligo. Atq; id quidem meritò fit, vt placeat deo dilectio, quando ipſi etiã tantoperè & ſuper omnia placet deus, vt ait in euãgelio dominus, Qui diligit me, diligetur à patre meo: & ego diligã eum, & manifeſtabo ei meipſum. Neque homo tantùm acceptus ſic fit deo, ſed & omnia opera eius quæ per ſe vana forent & inutilia, ea iam per charitatem deo placent & accepta fiũt ſimul ac meritoria vitæ æternę, ſicut ex ſuperio-
1.Cor.13 rib⁹ Pauli verbis ſatis manifeſtè patet. Virtutes omnes opus

colligitur meritoriũ, ſine charitate tamẽ meritoriũ nullum eſt,ipſa aũt plus cæteris omnibus colligit, vt rectè de ea dicatur iſtud Sapiẽtis, Multæ filiæ congregauerũt diuitias,tu ſuperegreſſa es vniuerſas. Inde iã patet intellectus verborũ Auguſtini,Nõ numeroſitas operũ, nõ diuturnitas temporũ, ſed maior dilectio auget meritum. Vis hoc videre: ſi quãdo ꝓpter deũ miſſam audis ſi ſis in gratia dei,plus mereris,quã ſi miſſas audires ſexcentas deſtitutus omni gratia & charitate dei. Et qui ieiunat vnũ diẽ in dilectione dei, quantò plus meretur ad vitã æternã,quàm ſi annũ totũ ieiunet extra charitatẽ dei? Amor enim eſt pondus animæ & operum, quæ charitas ardẽs facit opera multũ ponderoſa: rurſusq; ſi nulla adſit dilectio,nullius ponderis fiũt opera. Charitas ergo ſi ſemel mentẽ ceperit,ad innumerabilia opera eam extrudit. Teſtatur idẽ Hierony.quoq,,quũ ait, Charitas eſt ſecundũ quã opus menſuratur & attẽditur. An quid aliud quotidianis à deo precibus efflagitamus niſi miſericordiã? Atqui ille diligẽtibus ſe miſericordiã facere profitetur. Sed & charitatẽ ille præcipuè pro omnib⁹,quæ nobis exhibuit,poſtulat à nobis,dicẽs, Et nunc Iſraël quid dominus tuus petit à te niſi vt diligas eũ & ambules in viis eius? Salutaris itaq; & ſancta ſalutatio eſt quã Paulus dat Theſſalonicenſibus,cũ ait, Dominus dirigat corda & corpora veſtra in charitate. Quid multa? ſicut nõ habenti charitatẽ clauditur ianua regni cœleſtis, ita viciſſim habentibus illã aperitur ianua paradiſi: eo quòd charitas animã & opera eius omnia facit bene placere deo, & multũ mereri. ſic Paulus, Scimus,inquit, quia diligentibus deum omnia cooperantur in bonũ,iis qui ſecundum propoſitũ vocati ſunt ſancti. ſic & Hierony.ait: Quiſquis diligere incipit deum, iam incipit inhabitare cœlum. Porrò quàm grata deo charitas eſt,tam ingrata diabolo, qui nihil prius habet aut antiquius, quàm vt charitatem adimat homini. Idipſum pulchrè teſtatur Gregor. Antiquus hoſtis charitatẽ in nobis nõ timet, quia ipſe carne nõ premitur, vt luxuria diſſoluatur: abſtinentiã nõ timet,quia ipſe cibo non vtitur,qui neceſſitate corporis nõ vrgetur: eleemoſynam non timet, ſi eidem operi charitas deſit, quia diuitiarum ſubſidiis nõ eget. Humilem autem charitatẽ multum metuit, noſq; odio proſequitur illam ſeruantes in terra,quam quia ipſe non ſeruauit in cœlo, inde repulſus eſt.

Prou. vlt. *Auguſt.* *Gerſon.* *Hugo de S. Victo.* *Gregor.* *Hieron.* *Exod. 20* *Deu. 10* *2. Theſ 2* *Bernard.* *Hieron.* *Super Ezech.*

1.Cor.12 3 Atque id ex Paulo ſatis conſtat, qui cùm multa ſcribere inſtitueret Corinthiis de charitate, ſicut iã ex illis quędã citauimus, præmiſit iſtud, Adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro, & ſtatim ſequitur doctrina illa de charitate. Verè enim via iſta altiſſima eſt ad deum, hominẽ ambulare in ſumma charitate. ſiquidem iuxta ſublimitatẽ dilectiõis, quiſque etiam altius ambulat in via fœlicitatis æternę. Vinculum illud verũ eſt dilectio dei, quo vincimur & vnimur deo. funiculus hic eſt, quo ſubinde rapimur & attrahimur,

Oſee.11. iuxta illud domini dicentis per prophetam, Traham eos in funiculis & vinculis charitatis. Sed quo nos ille trahit? ad ſeruanda mandata ſua, abripiens & auocans nos à vanitate

Ioan.4 mundi huius, & trahẽs ad ſublimia regni cœleſtis: neq; verò vínculũ tantũ animæ hominis eſt dilectio, ſed & ea ipſa vincitur deꝰ ex gratia. Quia quũ charitas faciat manere & hominem in deo & ipſum in homine deum, quomodo non forte quid erit & beneplacitũ deo? Vinculũ illud ipſum dei filiũ ex ſinu patris traxit in terrã, ſub caſtũ virginei cordis domicilium. Imò & hoc vinculum è cruce traxit Chriſtum vſq; ad inferos, amore ſaluandi tũ patres in limbo, tũ vni-

Hugo de S. Victo. uerſos homines in terris. Quis obſecro cruci defixit dominum Chriſtum? quid ibi detinuit illum? nõ clauus vtiq;, nec funis ipſum potuiſſet in illa retinere, niſi vinculis charitatis eſſet in illa detentus. Quum enim lapis iſte magnus obuolutus ſepulchro, nõ potuit eũ in ſepulchro detinere, tam nõ conſtrictũ cruci detinuiſſent claui, niſi tãta fuiſſet in il-

Cant.8 lo generis humani dilectio, Atq; ideo in Cãticis legitur, Fortis eſt vt mors dilectio, & dura ſicut infernus ęmulatio. Sed quid tandẽ morte fortius, vt quæ omniã vel fortiſſima ſuæ ſubiiciebat tyrãnidi? hæc enim hoĩes oẽs, omnes in aëre volucres, inuictiſſimas in terra feras, piſces maris maximos vi

Rom.8 cit, domat, perimit. Hoc nimirũ vinculo vinctꝰ fuit ille qui dixit, Quis nos ſeparabit à charitate dei? num tribulatio, an anguſtia, an perſecutio, an fames, an periculũ, an gladius? ſi-

Pſal.41. cut ſcriptũ eſt, Quia ꝓpter te mortificamur tota die, ęſtimati ſumus ſicut oues occiſionis. Sed in his omnibus ſuperamꝰ ꝓpter eũ qui dilexit nos. Certus ſum enim quia neq; mors, neq; vita, neq; angeli, neq; principatus, neq; virtutes, neq; inſtãtia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neq; profundũ, neque creatura alia poterit nos ſeparare à chari-

tate dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu domino noſtro. Quid multa? vinculũ eiuſmedi charitas eſt, quod Chriſtianos oẽs vno veluti faſce cõſtringit, & quaſi vno corpore vnit Chriſto ſimul & angelis in cœlo & domino deo: iuxta illud, Cõglutinaui mihi omnẽ domũ Iſraël. & iſtud Moyſis, Patribus tuis cõglutinatus eſt dominus, & amauit eos. Atq; hinc eſt quòd illam vinculum perfectionis vocauit Paulus. Vinculũ ſiquidem iſtud & fortiſſimũ & ampliſſimum eſt, quod ab ortu in occaſum ſe extendit ſuper omnes amicos & hoſtes, ſuper diuites & pauperes: nõ vt iam clamitant neochriſtiani aduerſus euangeliũ, nolentes mendicos peregrinos pro proximis ſuis reputare, quaſi tam anguſtum & ſtrictum vinculũ ſit dilectio, vt nequeat extendere ſe amplius niſi ad mẽdicos ſuæ ciuitatis. omnes enim qui aliũde adueniũt mendicos, peregrinos reputant, & quidẽ eiuſmodi, quibus nõ debeant mutuam charitatẽ. vnde nec quicquã eleemoſynæ eis elargiũtur, iniquè ſanè & (vt ſupra oſtenſum eſt) impiè. Vos itaque quoque dilectiſſimi deũ amate ſuper omnia, & diliget vos, quoniam & honorifica & ſummè vtilis & maximè ſalutaris eſt dilectio dei, vt rectè dixerit Sapiẽs, In omni virtute tua dilige eum qui te fecit, & miniſtros eius non derelinquas, Honora deum ex tota anima tua, & honorifica ſacerdotes. *Eccle. 7.* Multa hic induci poſſent quæ mouere nos queant & debeãt ad diligendũ deum ſuper omnia, quoniam ille nos creauit, redemit, ſacramenta nobis maxima elargitus eſt: adhuc nos gubernat, regit, ſuſtentat corpore & animo, glorificaturus tandem nos in æterna gloria. Mitto autem hæc & iſtiuſmodi quædam alia de dilectione proximi, de qua nonnulla etiã ſuperius diximus dominica. 14. à feriis pentecoſtes.

4 Ad concluſionem huius euangelij iam porrò veniamus, Congregatis, inquit euãgeliſt. phariſæis interrogauit eos Ieſus, dicẽs, Quid vobis videtur de Chriſto? cuius filius eſt? Quoniã purum hominem Chriſtum eſſe putabant, ſubuertit hic eorũ opinionẽ loco illo Dauidico, ſiquidẽ reſpõderunt filium Dauid eſſe eum iuxta datũ ſibi promiſſum, De fructu ventris tui ponã ſuper ſedem tuã. & illud propheticum, Suſcitabo Dauid germẽ iuſtũ, & regnabit rex & ſapiẽs erit. Neq; omnino nullũ fuit hoc reſponſum, ſed tamen nõ ſatis perfectum, eo quòd hominem tãtùm profitebatur eſſe Chriſtũ, ſatius fuerat reſpondiſſe eos huiuſmodi quiddam, *Theoph.* *Pſal 131.* *Iere. 13.*

Rom.1. quale eſt illud Pauli,qm̃ filius dei Ieſus Chriſtus factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundũ carnem: ſimulq; tamen prædeſtinatus filius dei in virtute ſecũdũ ſpiritũ ſanctificationis,atque ſecundũ hanc generationẽ Chriſtus erat cũ nõdum eſ-
Ioan.8. ſet Abraham Illam autẽ nõ agnouerunt Iudæi,quamobrem
Pſal.109 ita obiecit eis dñs,qũo Dauid in ſpiritu vocat eum dominũ, dicens:Dixit dñs domino meo,ſede à dextris meis?Domin' inquam pater dixit domino meo Chriſto.quòd ſi filius eius eſt,qũo in ſpiritu dominũ vocat eũ?quaſi diceret,Sicut Dauid in ſpiritu cognouit Chriſtum filiũ ſuum fore,ita in eodẽ præuidit ipſum ſibi dominũ futurũ.nobis aũt Chriſtianis in prõptu ſolutio eſt,quia filius eius fuit ſecundũ humanitatẽ, ſed ſecundum diuinitatẽ dominus.Iudæos autem hic reſpexit Chriſtus,qui ſibi aduerſabãtur. ſedebit enim ille ad dexteram patris,donec ponat inimicos ſuos ſcabellum pedum:
1.Cor.15. iuxta illud Paulinũ, Oportet illũ regnare donec ponat om-
Origen. nes inimicos ſub pedibus eius. Et hoc eſt quod dicit Origenes,Dominus videns phariſæos longè eſſe ab intellectu diuinitatis ſuæ,voluit eos prouocare ſermonib' ſuis eo,vt intelligerẽt pſalmũ illum totũ de ſe ſcriptũ eſſe,ſicq; viderent
Pſal.109 ſtatim quod ſequitur,In ſplendoribus ſanctorũ ex vtero ante Luciferũ genui te.Vnde cognoſcere poterãt generationẽ ipſius æternã ex ventre intellectus. Et nemo potuit ei reſpõdere verbũ.Quid enim hoc mirũ,ſi non potuit humana ſtoliditas & ſtultitia diuina reſpõdere veritati ac ſapientiæ?
Eſa.41. quod etiã in ſpũ præuidit Eſaias,dicens: Vidi,& nõ erat ex iſtis quiſquam,qui iniret conſiliũ & interrogatus reſponderet verbũ.Hæc autẽ interrogat dominus,vt ſi dicant ſe neſcire,interrogẽt atq; diſcant:ſin dicant veritatẽ,credant: ſi
Theoph. verò nil poſſint dicere,confundãtur & ſecedant. Atq; inter-
Hieron. rogatio iſta,autore Hieronymo, proficit nobis vſque in hodiernũ diẽ cõtra Iudęos. Etenim qui cõfitentur eũ venturũ, hominẽ ſimplicẽ & ſanctũ aſſerunt: ergo interrogemus eos edocti à dño,cur illũ Dauid dominũ vocarit. Multa proponit ille ibidem, quæ in prætextũ ſui erroris cõminiſcuntur Iudæi fabuloſa & inepta,quoniam pſalmus hic ſcriptus ſit in perſona pueri Abrahæ,cuius filius extiterit Damaſcus Eliezer,poſtq̃ Abraham percuſſit reges illos quinque. Sed quomodo tunc ſequentia conuenient Abrahæ,quòd genuerit illum in ſplendoribus ſanctorũ ante Luciferũ?aut quo pacto

tē petet illud Abrahę, quòd ſacerdos ipſe ſit ſecundū ordinē Melchiſedec, qui tamē decimas accepit ab Abraham, & pro eodem panes obtulit cum vino? Rectè itaque dicit hic euangeliſta, quia non potuit ei quiſquam reſpōdere verbum, nec audebat aliquis interrogare ipſum amplius. At quanuis nihil ei reſpondere potuerint, inſidiari tamen illū non deſierunt, & ad mortē vſque perſequi, ſicuti & tertio abhinc die ipſum in crucē ſuffixerunt. Ex quo intelligimus venena inuidi poſſe quidē ſuperari, ſed difficilè cōquieſcere. Quomodo etiam hoc noſtro ſeculo neochriſtiani multis diſputationibus cōuicti & ſuperati ſcriptis plurimorū, ita vt nequiuerint amplius reſpōdere verbū, latenter tamen non deſinunt virulentum ſuū proſequi inſtitutū, alióſque chriſtianos abducere à veritate & implicare erroribus. Nos iam oremus dominū, vt cuſtodire nos dignetur ab erroribus fidei, & impartiri gratiam ſuam ſanctā ſimul & dilectionem proximi, quatenus ſic ipſum diligētes, laudemus cū electis omnibus, Amen. Si vis plura dicere de amore dei, & multiplici eius ſpecie, vide Bernardū de amando Deum, Anſelmum in ſtimulo amoris, Kempis in ſoliloquio, Auguſtinum in meditationibus, & aliàs in pluribus locis, Paraldum ampliſſimè & locos ſacræ ſcripturæ, & dicta ſanctorū patrum colligentē: deuotariis & religioſis egregia dicēdi materia. Verū ſeculares in mundo verſati, hanc ſpiritus dulcedinē non ſentiunt.

Ge.14.15
Pſal.109
Hieron.

DOMINICA XX. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM, MATTH. IX.

IN illo tempore, Aſcendens Ieſus in nauiculam, transfretauit, & venit in ciuitatem ſuam: & ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Videns autem Ieſus fidem illorū, dixit paralytico: Cōfide fili, remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidā de ſcribis dixerunt intra ſe, Hic blaſphēmat. Et cùm vidiſſet Ieſus cogitationes eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris? quid eſt

Mar.2.
Luc.5.
Ioan.5.
Mar.2.

facilius dicere, dimittuntur tibi peccata tua, an dicere, ſurge & ambula? Vt autem ſciatis quia filius hominis habet pote-
Ioan. 5. *ſtatem in terra dimittẽdi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Et ſurrexit, &*
Luc. 18. *abiit in domũ ſuam. Videntes autem turbæ timuerũt, & glorificauerunt deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.*

HOMILIA I.

Multa hic à domino exhibita ſũt miracula: ſiquidẽ & leproſum mundauit, & Centurionis ſeruũ ſanauit, ſicut dominica tertia ab epiphania domini au-
Mat. 8. diſtis dilectiſſimi in Chriſto, & febrientem Petri ſocrũ curauit, moxq́; cũ transfretaret, ſolo verbo imperij ſui ventorũ cohibuit impetus: deinde dæmoniacos duos à ſpiritibus immundis liberauit, qui & in porcos ingreſſi, furore correptos eos in ſtagnum præcipitarunt, ita vt perirent ſubmerſi, quo
Geraſeni nomine & Geraſeni rogarunt dominũ, vt diſcederet ab eis. Sicut in hodiernũ vſque diem plurimi ſunt qui malint carere domino, quàm exiguum pati rerũ temporalium defectũ. An tu adhuc ex me cupis cõmonſtrari tibi Geraſenum aliquem? Ecce ad proximũ cauponẽ perge, & ex eo quære, cur patiatur hoſpites ſuos malè loq; de ſanctis dei, aduerſus miſſam & ſacramenta dei inuehi turpiter. & reſpõdebit ille tibi, Eſt quòd ex iſtiuſmodi hominibus victũ mihi quærã. nolim eos à me abigi. quòd ſi temeritatem eorũ corriperẽ, nõ venirent ad me amplius, actum fuerit, periero. & erunt interim alij, qui vltro eos ad ſe recipiant, & ferant patienter. En Geraſenũ hic tibi, qui metuat porcellis ſuis, ne fortè non ſatis impinguẽtur, vnde mauult carere ipſo domino, iniquè ſanè & impiè. Sequitur iam euangeliũ hodiernum, quando dominus à Geraſenis digreſſus, rediit in Galilæã: & ibi denuò omnipotentiam ſuam in anima & corpore paralytici huius manifeſtauit, quem à morbo liberauit ſimul & peccata ipſi ſua remiſit. Ita autẽ habet textus, Aſcendens Ieſus in na-
Exo. 14. uiculam. Non indigebat ille quidem naui, qui populo Iſraël profunda maris aperuit, ita vt ſiccis tranſirent pedibus, qui
Mar. 14. pedibus Petri obedire fecit fluctus maris, niſi voluiſſet eo ipſo ſuam quoque declarare humanitatẽ, quòd nauicula ve-

ctus ipſe, Petrū interim faciebat calcare aquas. Si enim mā-ſiſſet Chriſtus in potentia diuinitatis ſuæ, nihil cōmune habere nobiſcum, nec humani generis operatus eſſet redemptionem. Voluit itaque ſubiacere neceſſitati, vt humanā ſuſtinens infirmitatem, ſe quoq; verū teſtaretur hominē: quoniam ſi verè dicere voluerimus, nō Chriſtus naui, ſed nauis indigebat Chriſto. & Chriſtus aſcendit in nauim, vt nos ex mari munndi huius educeret in patriam regni cœlorum, qui intellectus loci huius myſticus eſt. *Hieron.*

Quo ad literam autē transfretauit ille ſtagnū, & venit in ciuitatē ſuam, quā Nazareth intelligit Hieronym⁹, eo quòd Nazaræus etiam appellatus eſt dominus. Chryſoſtomus verò Capharnaū eſſe putat. ſiquidē Bethleem ipſum tulit, Nazareth educauit, ſed Capharnaū perpetuum illi erat domiciliū, eaq; ferè cōmunis eſt doctorum omniū ſententia, ſicut hic Theophylactus ſentit, & Auguſtinus inquit, Nemo dubitat Chriſtum hoc miraculum feciſſe in ciuitate ſua Capharnaum. (Tamen quòd exiſtimat ille Galilæā vniuerſam fuiſſe ciuitatē domini, & ita ſingulas Galilææ ciuitates, id cōmuniter recipi non ſolet, quia non eſt ſimile quod affert de ciuitate Romana, eo quòd ſit in imperio Romano. nā populus dicitur Romanus, quia gaudet iure Romano & priuilegiis, non ſic in præſentia. tamē noli multum diſputare corā plebe, quia plus ſe inuoluunt, & non bene capiunt, quando in vnā vel aliam partem colligantur argumenta.) Atqui ex Marco etiam ſatis liquet, ciuitatem hanc fuiſſe Capharnaū, qui & ipſe hiſtoriā deſcribens, ait eā factā eſſe poſt octiduū in ciuitate Capharnaum. Lucas, quando factum hoc refert, nullius loci meminit. Manet itaque firmum quod ait Marcus apertè veniſſe dominum in ciuitatem ſuam, hoc eſt in Capharnaum. *Hieron.* *Chryſo.* *Theoph.* *Auguſt.* *Marc. 2.* *Luc. 5.*

2 Et obtulerunt ei paralyticū decumbentem in lecto. Marcus ait eum deportatū eſſe à quatuor, tantamq; fuiſſe in ædibus & foribus ædiū anguſtiam, vt coacti fuerint illum demittere per tectum, quod & Lucas commemorat. Nullus autem euangeliſta refert quid locuti ſint cum domino, tantū meminerint reſpexiſſe dominum fidem eorum, qui geſtabant infirmum. Quoniam quanuis miracula in multis perierant, ſicut alibi dixit dominus, Væ tibi Capharnaum, quia vſque ad cœlum exaltata nunc, vſque ad infernum demergeris: erant tamen adhuc aliquot homi- *Mar. 2.* *Luc. 5.* *Luc. 10.*

Hieron. nes pij,in quorũ cordibus operabantur miracula Chriſti, cu iuſmodi fuerunt illi portatores,quorum fidẽ reſpexit dominus,non infirmi: cui tamen dixit, Confide fili, remittuntur
Beda. tibi peccata. Beda ait hũc graui adeò morbo laboraſſe propter peccata ſua. Quo nomine dominus vt medicus optim⁹ primũ ſtatim cauſam morbi ſuſtulit, peccatum,dũ illi remiſit,nõ ſecus q̃ colonus primũ radices euellit ſpinarũ,deinde agrum conſerit,& medicus prius humores reprimit peccãcantes & aufert, quàm morbum ipſum aggrediatur curare: ita planè hic dominus primũ peccatum aufert, hinc tandem curat ægrotum,qui quàm diu in peccatis permanſiſſet,curari non potuiſſet.Talis erat ille paralyticus apud Ioannem, quem ex peccato ſuo liberaſſe teſtatus eſt dominus,quando
Ioan. 5. dixit,Ecce ſanus factus es,iam noli peccare,ne deterius tibi
August. aliquid contingat. Reſpexit fidem illorũ, vbi Auguſtinus dicit,Quantũ valet apud Deũ fides propria, ſi tantũ valuit paralytico fides aliena? Atq; hic præclarum & eximium habemus fundamentum eius,quod pro cõfeſſo habemus,quòd alter alteri quid promereri poſſit. ſiquidem portatores iſti meruerunt paralytico huic non ſolùm ſanitatem corporis, ſed & remiſſionem peccatorum. Et quamuis hoc verum eſt, quòd nemo poſſit alteri promereri vel vitam æternã,vel aliquem beatitudinis gradũ, eo quòd quilibet recipiet prout geſſerit in vita ſua,ſiue bonũ ſiue malum,attamẽ alter alte-
1.Cor. 15 ri promereri poteſt gratiã pœnitentiæ & contritionis:alius quoq; pro alio ſatisfacere poteſt,illiq; gratiã ſanitatis impetrare & bonæ fœlicitatis, longæuitatis & aliorum bonorũ temporaliũ. Quòd ſi itaq; reſpexit dominus fidẽ illorũ qui portarunt infirmũ,ideoq; curauit illũ,vbi iam ſunt neochriſtiani noſtrates, qui nec virgini matri,nec cuiquam ſanctorum tantũ honoris relinquere volũt apud Chriſtũ, vt ſi quis illorũ oret dominũ pro infirmo aliquo,non ſanet eũ ad preces ipſius? An non tantũ facit apud Chriſtũ interceſſio matris,quantũ valuit fides illorũ quatuor?ſicut & mortuum ſu-
4.Re. 13 ſcitauit dominus tantũ ad contactum oſſium Eliſei. (induc ſi vis hiſtoriam totam, quia valet pro populo hoc tempore) Vide homilias de interceſſione ſanctorum. Inter cætera hic quoq; obſerua,quõ opus aliquod meritoriũ ſit apud Deum. dicit enim euangeliſta,Reſpexit dominus fidẽ illorũ,quam externo opere geſtationis exhibebat, eaq; ipſa fide merue-

runt ſanitaté huius paralytici. Quid ergo obgānit neochriſtianus aduerſus omnem tum rationē, tum ſcripturarū autoritatem, nihil prodeſſe opera noſtra? Nonne ad Cain dixit dominus, Quoniã ſi bene egeris, recipies: ſin aūt malè, ſtatim in forib⁹ peccatū tuū aderit, ſed ſub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius? En hæc tibi verba dei ipſi⁹, nō papæ, nō doctoris alicuius, non hominis. Et vbi interim latent temerarii iſti neochriſtiani, qui aduerſus verbum dei conātur in nobis liberū auferre arbitrium? aut vbi in nobis dominiū eſt ſuper peccatū, quod tamē nobis dedit deus, vt ut eripere illud nobis conētur hæretici citra omnē rationē? An adhuc tu probationē requiris eius, quòd opera noſtra bona ſint meritoria? ecce hiſtoriã tibi ꝓbatiſſimã de rege Achab, cuius vxor Iezabel occidi fecerat virū bonū Naboth propter vineã, & tunc miſit dn̄s ad eum Eliã, qui peccati huius vltionē denūciauit ei &c. dic hiſtoriã vtut voles. Achab aūt audiens ſermonem illum, diſcidit veſtiméta ſua, ciliciū induit, ieiunauit, dormiuit in ſacco, demiſſo capite ambulauit triſtis, & factū eſt rurſus verbum domini ad Eliã, Nōne vidiſti humiliatum Achab coram me? quia igitur humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum in diebus eius. Cætera require in homilia de fide & operibus. *Gene. 4* *1. Reg. 21*

3 Quum iam reſpexiſſet dominus fidem portantiū, licet & infirmus fidē habebat, dixit ad eum dominus, Cōfide fili. filiū vocat, tanquam dei creaturã, vel quia iam credenté. ſiquidē niſi crediddiſſet, demitti de tecto nō voluiſſet. Atqui quàm piè & clementer cōpellat eum dominus, fili, inquiēs, cōfide. O mira humilitas, deſpectum & debilē totiſq; membrorum cōpagibus diſſolutū filiū vocat, ſed tamen verè filius ille Chriſti erat per fidē, ſtatimq; iam filius efficiebatur dei per gratiã, remiſſis ei peccatis. Vſqueadeò mitis & miſericors eſt dn̄s deus. Fili, ait, cōfide. beatus enim vir qui cōfidit in domino, & dominus erit cōſolatio atque fiducia eius. Confide fili, inquit, remittuntur tibi peccata tua, quo verbo teſtatus eſt dominus infirmitaté illius ex peccato ortã fuiſſe. Eſt hic gloſſa quædam multum ponderanda, quæ rationes continet vnde pleriſque adueniant morbi, quæ quanuis nō ſit iam materia noſtra, tamē indicāda eſt paucis, neque ita curſim tranſilienda. Et principio quidē grauibus ſæpe morbis corripiuntur boni, vt meritum eorum per patien *Chryſoſt.* *Hieron.* *Ioel. 2* *Ierem. 17* *Gloſſa.* *Beda.*

Iob. 1.2 tiam augeatur, ſicut de ſancto Iob conſtat, & ex eo liquet
Tho. 12 quod Raphaël dixit Thobiæ.

2 Ad virtutum cuſtodiam, ne quis in ſuperbiam
2.*Cor.* 12 & alia peccata incidat. ſic Paulo datus eſt ſtimulus carnis, ne magnitudo reuelationum extolleret ipſum.

Num. 12 3 Veniunt morbi etiam in pœnam peccati, ſicut Maria Moyſi ſoror, lepra infecta eſt, eo quòd murmurauerat contra Moyſen, & hic de paralytico.

Ioā 9.11 4 Ad manifeſtandam gloriā dei, ſicut ipſe teſtatur dominus de cæco nato & Lazaro.

Num. 16 5 Ad initium pœnæ æternæ, ſicut Dathan Chore & Abiron viuētes ſunt abſorpti, & Herodē percuſſit an-
Act. 12 gelus, vnde à vermibus abſumptus periit miſerè. De huiuſmodi ęgrotantibus ait propheta, Duplici cōtritione cōtere
Ierem. 17 eos, (extēde ita vt placuerit, qa vt vulgare, ita facile eſt, & ſecundum propoſitū applicari poteſt ad alias quoq; tribulationes, puta peſtis, famis, belli, inclementiæ aëris, &c. quāuis & naturaliter eueniāt.) 4 Magnificū & multū conſolatorium hoc Chriſti verbum audientes quidā de ſcribis dixerūt intra ſe, Hic blaſphemat. Quo animo & affectu, pulchrè
Marc. 2 exprimit Marcus, Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus
Luc. 5 deus? Lucas quoque idipſum non tacuit, quoniam inauditū erat Iudæis, hominem dimittere peccata, & poteſtas illa omnibus retro ſeculis audita nō fuerat, donec lex euāgelica in terrā dimitteretur. Norant Iudæi illud dictum à domino
Eſa. 43 per prophetā, Ego ſum ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates
Sacerd. tuas propter me, & peccatorū tuorū nō recordabor. Norant
ve. leg. ſacerdotibus ſuis magna cōmiſſa dataq; eſſe priuilegia diuinitus, ſublimemq; poteſtatē traditā. Obtulerunt illi ſacrificia, & deprecati ſunt pro populo, confeſſionē apertā propoſuerunt, benedixerūt, conſecrarūt omnia, decimas & primi-
Num. 6 tias receperunt, nullam aūt poteſtatem dimittendi peccata
Leuit. 9 habuerūt, nondū enim venerat verus ille clauiger & artifex qui claues poſſidet ad regnū cœlorum, quas in ardētiſſimo ſanguinis ſui feruore candentes parauit in ara crucis, eáſq; Petro & apoſtolis cōmendauit iam planè inſtauratas in die
Matt. 16 paſchæ, quando dixit diſcipulis ſuis, Accipite ſpiritum ſan-
Ioan. 20 ctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta erunt, quæ maieſtas atque poteſtas inaudita priſcis fuit ſeculis, nuncque primùm à deo

collata hominibus tempore gratiæ & nouæ legis. Quanuis hic quoq; vt in aliis, ingrati ſunt neochriſtiani deo, clamantes cum Iudæis, deum ſolum remittere poſſe peccata, ſacerdotem hic nihil facere. Hæc iſta veteiū eſt crocitatio coruorum, non agnoſcentium gratiam dei, meritum Chriſti & dignitatem noui teſtamenti, legis noſtræ euangelicæ. Iudæi adhuc ſunt illi, dum non vident Chriſtum hanc poteſtatem contuliſſe hominibus. Atque ideo ſancti patres differenter loquuntur de remiſſione peccatorum. primùm enim de ea loqui poſſumus, vt de illo qui principaliter peccata dimittit, idque propria virtute tanquā ſummus ille & præcipuus, qui primam ſupremamque habeat dimittendi peccata poteſtatem, iſque qui peccato offenditur, eſt deus. *Remiſſio peccatorū*

2 Peccata dimittit quiſpiam, tanquam is qui noxam ſeu culpam pro illo ſoluit, atque ideo eminētius penes eum eſt poteſtas remittendi peccata, atq; is Chriſtus ipſe eſt. Quo facit illud dictum Auguſt. Nemo tollit peccatum niſi Chriſtus, qui eſt agnus dei tollens peccata mundi. Neque diſſentit huic Ambroſ. quum ait, Solus ille remittit nobis peccata, qui pro peccatis noſtris mortuus eſt. *Auguſt. Ioan. 1 Ambro.*

3 Poteſt & adhuc dimittere aliquis peccata tanquam miniſter & vicarius, à vero domino in eam poteſtatem repoſitus ſic ſacerdotes dimittunt peccata per ſacramentum pœnitentiæ, quod efficaciam & virtutem ſuam habet ex merito paſſionis Chriſti. Sic ait Auguſt. Confitentibus poſſunt ignoſcere ſacerdotes, quia quibuſcunque illi remittunt peccata, iis & deus remittit. Siquidem & Lazarum iam à morte rediuiuum apoſtolis dedit ſoluendum, innuens poteſtatem ſoluendi presbyteris eſſe contraditam. in hoc enim alibi dixit, Quicquid ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis, hoc eſt, Ego deus cum omni meo cœleſti exercitu, ſanctíſque meis omnibus in gloria mea ratum approbo vobiſcum, quicquid vos vel ligaueritis vel ſolueritis. (ſolet aliàs breuib⁹ dici, Triplex eſt clauis: authoritatis, & eſt dei: excellentiæ, & eſt Chriſti: & miniſterii, quam habet ſacerdos miniſter dei & eccleſiæ) At nos iam deprecemur dominum, vt nobis quoque gratiæ ſuæ conſolationem impartiri dignetur, quatenus remiſſis nobis omnibus peccatis, poſt hanc vitam, illam conſequi mereamur æternam, Amen. *Auguſt. Ioan. 11 Matt. 16*

HOMILIA II.

O Blato ſibi paralytico, dixit dominus, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Id audiẽtes ſcribæ, Chriſtum inſimularunt blaſphemiæ, rati ipſum hominẽ eſſe purum, neque illius agnoſcentes diuinitatẽ. Ipſe verò comprobare voluit æqualẽ eſſe ſe deo patri, & non blaſphemum, quanuis dixerit ſe deum eſſe. Blaſphemia enim iuxta

Ambroſ. Ambroſ. eſt impoſitio falſi criminis in deum, aut attribuẽdo ei quod nõ cõuenit, aut auferẽdo quod ad deũ pertinet, aut offerẽdo creaturæ quod ſolius dei eſt. Atq; hac ratiõe dominum blaſphemum hic putabant eſſe Iudæi. Sed ille viciſ

Pſal. 7 ſim ſuperiorẽ ſuũ ſermonẽ confirmauit hic alio nouo ſigno,

1. Cor. quoniam ſit ipſe æqualis deo patri. Quis enim inter homi-

1. Par. 28 nes ſcit quid ſit in homine, niſi ſpiritus qui in eo eſt? Solus

Rom. 5 ſiquidẽ deus ſcrutatur renes & corda. At Chriſtus animaduerſis eorũ cogitationibus, dixit illis, Quid cogitatis mala in cordibus veſtris? Quid facilius eſt dicere, Remittũtur tibi peccata, ȧn dicere, Surge & ambula? vidit vtique cogita-

Eccle. 15 tiones eorum dñs, iuxta illud Sapientis, Oculi domini multò plus lucidiores ſuper ſolem, circunſpiciẽtes omnes vias hominũ & profundum abyſſi, & hominũ corda intuẽtes in abſcõditas partes. Ita hic reſpexit dominus cogitationes Iudæorum, & ait, Quid cogitatis malũ? Verè enim malũ cogitabãt, dum illũ deum non credebant, qui diuina tamen ſibi

Beda. opera abrogabat, cuiuſmodi eſt remiſſio peccatorũ, niſi ſuſpicabantur ipſum eſſe blaſphemũ. Dominus autem qui videbat cogitationes eorum, veluti ſic dicere eis voluit, Eadẽ tum virtute, tũ maieſtate, qua veſtras intueor cogitatiões, poſſum etiã dimittere peccata. Idipſum alio adhuc probat argumento, dicens, Quid facilius eſt dicere, remittũtur tibi peccata tua, an dicere, ſurge & ambula? Eadem hæc vtique eſt poteſtas ſoli deo conceſſa, licet altera ſic maior exiſtat,

Auguſt. vt anima corpore dignior eſt. Quãdo igitur ita ſanare corpus verbo vnico, tantũ virtutis eſt diuinæ, nunquid & cura & ſalus animę ſolius erit diuinæ poteſtatis? Facilius ſiquidẽ eſt curare corpus quàm animã, eo quòd illud non reſiſtit, ſicut anima diuinæ bonitati ponit obicẽ. Et quid multa? noluit hic auferri ſibi dominus poteſtatem ſuã curãdi animas hominũ, ſicut de eo prædixerat angelus, Ipſe ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Obiiciet autem aliquis,

Quũ maius ſit curare animã quàm corp⁹, quomodo hic dominus probare conatur ex eo,quòd infirmũ ſanabat, ſe etiã illud poſſe quod maius erat, quãdo etiam illi ſancti veteris teſtamenti miracula quidẽ operati ſunt,peccata aũt non dimiſerunt? Reſpondetur, Et ſi verè hoc minus ſit ſanare corpus quàm animã,tamen coram oculis noſtris difficilius videtur verbo vnico ſanare corpus: ideo hic teſtatus eſt ſuam diuinam virtutẽ,quæ quãdo hic præſens extitit, procul abfuit omnis blaſphemia. Quaſi igitur in hæc verba dicere voluit dominus,Ego ex corporis cura fidem vobis facio,qui animã ſanẽ,per rem minorẽ quidẽ, ſed quæ difficilior videatur,confirmans ſe etiam peccatorum remiſſionem,quæ magna quidem eſt,ſed facilior vobis videtur. *Theoph.*

2 Etſi dominus non apertè poteſtatem ſuam manifeſtauerat ſuperiori ſermone, eo quòd non dixerat, dimitto, ſed dimittuntur tibi peccata,inimicis tamen vrgentibus, manifeſtius iam ſuam poteſtatem oſtendit, & ait, Vt ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata,tunc ait paralytico : Surge,tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Inter dicere(inquit Hierony.)& facere,multa diſtantia eſt,vtrum ſint paralytico peccata dimiſſa,ſolus nouerat qui dimittebat. Surgere autẽ & ambulare eum tam ipſe quàm alii videntes approbabant. factum itaque eſt ſignum illud corporale , vt crederetur ſpirituale, remiſſio ſcilicet peccatorum. *Chryſoſt.* *Hieron.*

Quur autem factum hoc tam diligenter ſit à tribus deſcriptum euangeliſtis, ipſeq; adeò dominus tãta euidẽtia probare voluerit poteſtatem eſſe ſibi dimittẽdi peccata, ſancti patres rationẽ afferunt ex ipſo fundamento ſcripturę: quoniam propter hanc poteſtatem manifeſtandã totũ omnino ſcriptum eſt euangelium. & ſi hic aliquod exoriretur dubiũ ſuper illa poteſtate, tam grauiter eam confirmare voluit dominus, tamq; diligenter factum id totum deſcripſerũt tres euãgeliſtæ,quomodo & quartus ille teſtis miraculorũ Chriſti,Ioannes dicit,Scripta ſunt hæc,vt credatis quia Ieſus eſt Chriſtus filius dei,& vt credentes vitam habeatis in nomine eius. Et ecce quàm pulchrè conueniunt illa, quæ hic dicit,omnia. primùm ait,vt ſciatis quia filius hominis,en primum hoc,quod & obſeruauit beatus Petrus cùm dixit,Huic omnes prophetæ teſtimonium perhibẽt,recipere pecca- *Ioan. 20* *Act. 10*

torum remiſſionẽ in nomine ipſius, iis qui credunt in eum. Deinde poteſtatem ſuã cõmemorat in cœlo & in terra, lo-
Mat. vlt. cum quoq; ſubindicãs & dicens, peccata ſe dimittere in ter ra nõ minus quàm in cœlo. Quando igitur poteſtatẽ hanc dimittendi peccata habuit Chriſtus filius hois hic in terra, ne indignentur neochriſtiáni illũ poteſtatẽ hanc etiã communicaſſe apoſtolis, tanq̃ miniſtris & vicariis ſuis, quibus antequã poteſtatẽ illã traderet, dixit, ſicut miſit me pater, &
Ioan. 20. ego mitto vos. Miſſus ille fuerat in hunc mundũ ad remittenda hominibus peccata ſua. Itaq; & apoſtolos dum ablegauit, poteſtatem illis dedit dimittendi peccata. Atque hoc forſitan illud eſt, quod eodem penè filo prædicationem ſuã exorſi ſunt, Ioannes Baptiſta, Chriſtus & apoſtoli, in hunc
Mat. 14. modũ, Pœnitentiã agite, appropinquabit enim regnũ cœlorũ, quibus verbis & Chriſtus & apoſtoli principio ſui ſer-
Act. 2. monis vſi ſunt. ita enim Petrus cœpit dicere, Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſq; veſtrũ in nomine Ieſu Chriſti in remiſſionẽ peccatorũ veſtrorũ, atque ſic recipietis donum ſpiritus ſancti. O verè immenſam & ſupereffluentẽ dei miſericordiam, qui poteſtatẽ tantã dedit hominibus, ſignũ elargitus certiſſimũ, ſacramentũ illud pœnitẽtiæ, vnde certi ſiamus de remiſſione peccatorũ, modo ne ſacramẽto tãto obicem ipſi ponamus. Atq; ideo tã efficaciter probauit hic dñs poteſtatem illam remittendi peccata, vtinã modo neo chriſtiani plus tribuerẽt huic poteſtati clauiũ, quàm faciũt homines temerarii & impudentes, qui tãtis audẽt detrahere myſteriis. 3 Porrò iam validius diuinitatẽ ſuã confirmat dominus per miraculũ tantùm, & imperioſè dicit, Surge, tolle lectum tuũ, & vade in domũ tuam. In hunc modum operari miracula ſolius dei eſt, ſic propria imperare virtute. Operantur nanque & ſancti quidem miracula, ſed quicquid eſt quod faciunt illi ab oratione ſeu deprecatione parum differt, quum conẽtur tantũ precibus ſuis quod volunt impetrare apud deũ, ſicut Elias, Eliſeus & alii fecerunt. Atque vt maximè etiam ſancti non nunquam operantes mira cula, vſi ſint verbis imperatiuis, idipſum tamen quoque non propria fecerunt virtute, ſed tantùm poteſtate Chriſti; quo
Act. 5. modo Petrus Ananiã & Sapphiram verbis tantùm occidit, multiq; alii ſæpe dæmoniis impetrarunt, vt ſecedãt ab obſeſſis in nomine Chriſti domini ſui. Chriſtus aũt quia pro-

pria ſua poteſtate hic pręcipit paralytico vt ſurgat, ſuā profeſſus eſt diuinitatem: neque multo aliter quā aliquis inſtitutū ſuum ſigillo proprio aut literis proponit: ſic Chriſtus poteſtatem ſuā miraculis velut ſigno ſuæ cōprobauit diuinitatis, diuinæq; voluntatis, quoniā deus voluntate ſua non ferret ſubſidium errori alicui ad quicquā ſupernaturalit er operandū, ſed hic ſolo verbo pralytici anima priores aſſecuta eſt vires, vt iam ille ſuū portaret lectum, in quo paulo antea iacuerat diſſolutus. Sic, ſic inquā lectus illi argumento & probationi fuit ſuæ ſanitatis, qui ſibi antea ſignum fuerat infirmitatis. Ideò autem iniūxit ei vt lectū geſtaret in domū ſuam, partim ne multi non ſignum verū, ſed phantaſma factū dicere auderent, partim vt videret populus ciuitatis illius magnitudinem miraculorū dei, qui magna vtique hinc tenebatur admiratione, dū omnibus notū videbat ſub lecto incedere, qui antea in illo fuerat portatus, quique iam vt ille canit, Vectorem ipſe ſuū grata mercede reuexit. Atq; faciebat hoc plurimū ad honorem & gloriā dei, vt ſic plurimis hominibus manifeſtaretur. Et ecce quàm idem planè & vnū in deo eſt, dicere & facere, iuxta illud Dauidis, Ipſe dixit & facta ſunt, mandauit & creata ſunt. Omnia quæcunq; voluit dominus, fecit. Statim igitur ad illud Chriſti verbum ſurrexit & abiit in domū ſuam, obediens ei qui ipſum curauerat medico. Cæterū mittit ille eū, cùm ſanaſſet in domū ſuam, partim vt humilitatem oſtenderet, quòd eū non retinuerit, partim ne multi non ſignū verum, ſed phantaſma factum dicere auderēt. Nullum vnquā vel cæcum vel paralyticū, vel dæmoniacū curatum, vel reſuſcitatū à ſe mortuum diſcipulum aſſumpſit dominus. Multa quidē coram diſcipulis ſuis operatus eſt ille miracula, in corporibus tamē eorū nullum exhibuit ratione alicuius ægritudinis, ſed in anima bene, ſicut miraculoſē ſibi attraxit Matthæū: in amicis eorū, vt in ſocru Petri, quā ſanauit à febribus. Petrū quoq; ipſum fecit capere piſces, calcare aquas maris, cuius etiā ventos & fluctus verbo compeſcuit: ſed in corporibus eorū nullum vnquā curauit morbū, ſed magna humilitate quotquot ſanauit, à ſe ſtatim amandauit, ſicut hunc ipſum paralyticū.

Hieron. *Theoph.* *Sedulius.* *Pſal.* 148 *Chryſoſt.* *Mat.* 8. 9 *Luce.* 5. *Mat.* 14. *Matt.* 8.

4 Videntes autem turbæ (quæ in ædibus illis erant tantæ, vt non liceret paralyticū hunc per fores, ſed per tectum ſolùm inferre, demiſſum) timuerunt, admirabundæ ſcilicet

& meritò quidem, aduerſariis Chriſti iam ex miraclo tanto confuſis, laudauit populus deum, ex cuius verbo & imperio ſolo infirmus iſte ſanitatem recepit. Quis enim nō obſtupeſcat attonitus ex tā magnifico facto, quando etiā pro-
Iere. 10. pheta exclamat, Quis non timebit te ò rex gentiū? bene tandum eſt quod ait euangeliſta, quia glorificauerūt deum, qui poteſtatem talē dedit hominibus. Quî ſic, inquies? quoniā volebant ſcribæ nullū hominē habere poteſtatē dimittendi peccata. Iam verò quando probauerat hoc Chriſtus virtute propria poteſtatem habere ſe dimittēdi peccata, ſiquidem & poteſtatem habeat verbo curandi paralyticum; idque ipſum facto præſtiterat, cœperunt laudare dominum deum, qui poteſtatem tantam remittendi peccata, & infirmos curandi dederat Chriſto, quem purum adhuc credebāt eſſe hominem. Quòd ſi rem melius expendiſſent, vidiſſent eum quoque filium eſſe dei: tunc tamen temporis ſatis erat illos plus aliquando ſentire de Chriſto, quàm quolibet alio homine. quodque profitebantur aliquid diuinum de eo quē
Ioan. 3. à deo eſſe dicebant. ſic enim & Nicodemus primulum non plus tribuit Chriſto, niſi quia dixit, Scimus quia à deo veniſti magiſter. ita illi cognoſcentes miraculum tantum non poſſe non à deo eſſe, glorificauerunt deum, iuxta illud Sa-
Eccl. 43. pientis, Glorificate dominum quantuncunque potueritis,
Pſal. 144. ſuperualebit adhuc & admirabilis magnificentia eius. Sic Dauid, Laudem inquit, loquetur os meum, & benedicet omnis caro nomini ſancto eius. Docet idipſum nos quoq; euā-
Eſai. 63. gelicus propheta Eſaias, inquiens, Miſerationum domini recordabor, laudē domini ſuper omnibus quæ reddidit nobis dominus, & ſuper altitudinem bonorum domus Iſraēl,
Beda. quæ largitus eſt nobis ſecundum indulgentiam ſuam. Beda hiſtoriam hanc myſticè quoque exponit, in hunc modum, AEgrotum ex lecto ſurgere, eſt animam ſeſe abdicare à voluptatum carnaliū illecebris & ſordibus peccatorū. Quam-
Ephe. 5. obrem & Paulus peccatori loquēs, dicit, Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Lectum autem geſtare non aliud eſt, quàm carnem per abſtinentiam reſtringere atque in ſpe remunerationis cœleſtis corpus ſegregare à voluptatibus carnis. Redire verò in domū quid eſt niſi in paradiſum reuerti, quem perfidia diaboli amiſi-
Hebr. 13. mus? neque enim hic vllam habemus manentem ciuitatem,

ſed futuram inquirimus (facilimū eſt & iter per ſymbola) AEgrotantem peccatorem iubet deus per pœnitentiam re ſurgere,ſuumque geſtare lectulum,hoc eſt,carnem domare peccatricem. Quo reſpiciens etiam Dauid,dixit, Vniuerſum lectum eius verſaſti in infirmitate eius. Quilibet peccator carne ſua tantopere ſibi deum conciliet,in illa tantum deo ſeruiat, quantum antea ſeruierat per eam peccatis. ingrediatur domum ſuam per contemplationem piam, meditetur quàm contemptum, ſordidum, lutulentum & caducum corpus habeat,cibum & eſcam vermiū. Atque omnino iuxta illud Nahum,Intret in lutum & calcet, ſubigens teneat laterem.Si vis huiuſmodi complura alia inferre, vide Hugonem in additionibus de 4.dietis.Si vis, fac ſermonē de naui eccleſiæ,quæ magnis quatitur fluctibus à tyrannis,ab hæreticis,ab hypocritis,perſequutione,errore, prauo opere In iſta naui ſecurè nauigat eccleſia gubernaculo fidei, ancora ſpei,velo liberi arbitrij,flante vento ſpiritus ſancti, remigantibus angelis, Chriſto nauclero,erecto malo ſanctę crucis,deferuntur chori iuſtorum ad portum tranquillū paradiſi.Extende ſicut placet, in ſymbolis iter facilimum. Aut per nauem intellige nauem pœnitentiæ,ad quam indu cuntur peccatores:per nautas ſacerdotes, aut qui iā in mari fluctuant peccatorum,in hanc nauem conſcendant pœni tentiæ per gradus contritionis,cōfeſſionis & ſatisfactionis, cibentur pane nauali euchariſtiæ,contra malos ventos ten tationum,ancora fiduciæ in deum ſe firment,velum mentis aperiant inſpirationibus & flatibus ſpiritus ſancti Exigant vexillum ſanctæ crucis cū crucifixo,& huic robur nauis credant, cùm omnia bona opera ex paſſione Chriſti habeant efficaciam.implorent angelos cuſtodes nauis,inſpiciant compaſſum fidei, nauticam cantent laudem domini, dirigant nauem temone diſcretionis,remos trahant præce ptorum dei,opera illa implendo,caueant mōſtra marina & Sirenū cantus dulces,voluptatis illecebras,ne antiqua peccatorum aqua nauem ingrediatur,obſtruenda ſunt foramina prauæ conſuetudinis,& occaſiones peccatorum excidēdæ,eiicienda omnia quæ nauem onerando demergunt,velut iniuſtè acquiſita & poſſeſſa reſtituēda,& c. Vide Keyſerſpergium,& libellum noſtrum.

Pſal.40.

Nahum vlt.

DOMINICA XXI. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM MATTH. XXII.

Lucæ.14 *IN illo tempore, dixit Ieſus turbis: Simi-*
Apoc.19 *le factum eſt regnum cælorum homini re-*
gi qui fecit nuptias filio ſuo, & miſit ſer-
uos ſuos vocare inuitatos ad nuptias, &
nolebāt venire. Iterum miſit alios ſeruos,
dicens: Dicite inuitatis, Ecce prandium meum paraui, tau-
ri mei & altilia occiſa ſunt, & omnia parata, venite ad
nuptias. Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in vil-
Supra.21 *lam ſuam, alius verò ad negociationem ſuam. Reliqui verò*
tenuerunt ſeruos eius, & contumeliis affectos occiderunt.
Rex autem cùm audiſſet, iratus eſt, & miſſis exercitibus
ſuis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum ſuccen-
dit. Tunc ait ſeruis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed
qui inuitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus
viarum, & quoſcunque inueneritis, vocate ad nuptias. Et
egreſſi ſerui eius in vias, congregauerunt omnes quos inue-
nerunt, malos & bonos, & impletæ ſunt nuptiæ diſcum-
bentium. Intrauit autem rex vt videret diſcumbentes, &
vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali, & ait illi:
Amice, quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptia-
lem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex miniſtris: Ligatis
manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exterio-
res, vbi erit fletus & ſtridor dentium. Multi autē ſunt vo-
cati, pauci verò electi.

HOMILIA PRIMA.

Sequentem hanc homiliam habui Monaci, vbi eſt regia

ducũ Bauarię, Anno M. D. X X I I. Dominica proxima ante feſtum ſan&i Martini, ideoq; de verbo ad verbum huic loco inſerta eſt.

In nomine tuo dulcis Ieſu, Aue Maria.

NOn ſatis eſt chariſſimi, euangelium ſecundum literam tantùm audire: ſiquidem quãtulum foret quod hinc fidei tuæ acceſſurum fuerit roboris, & operibus bonis profectus in charitate dei & proximi? Ac proinde oportet claram & dilucidam habere ſancti euangelij interpretationem & intellectum, ad emendationem vitæ vniuſcuiuſque. profectò enim non ſine magno ſpiritus ſancti conſilio & peculiari ratione ſcriptura ſancta ſub aliquo velamine occultata & prodita eſt verbis abſconditis, nec cuiuis vel erutu vel intellectu ita facilibus, ſicut multis declarat Auguſtinus in lib. de doctr. chriſt. Siquidem nõ Iudæi, imò nec apoſtoli ſemper Chriſtũ intellexere loquentem, quod hinc inde contextus nobis declarat euangelicus. Quicquid igitur velatũ eſt, detegi oportet, ſicut Chriſtus ipſe allegoriam nobis expoſuit de ſemine, cui omnes intelligẽtię ſuæ vires deinceps intenderunt ſancti patres, vt abſcõditum illum ſancti ſpiritus ſenſum eruerẽt, quo labore vitam ipſi meruerunt æternam: iuxta promiſſum illud, Qui me elucidant, vitam æternam habebũt. quanuis ea ſibi ſapientia nũc videntur eſſe lutherani, vt citra illius operã intelligant quicquid vſquam ſcriptum eſt. Sed miſeri fallent ſeipſos, & inſolens ipſorum temeritas perdet eos corpore & anima. Quapropter principio allegoriæ huius breuem proponemus expoſitionem, deinde aliquot illius verba introſpiciemus & explicabimus. Atque vt negotium hoc breuiter aggrediamur, ex ſententia ſanctorum patrum rex ille deus pater eſt, qui filio ſuo in diuinis nuptias parauit in carne, cum eccleſia ſancta: & miſit ſeruos ſuos patriarchas, ſed noluit mundus venire ad veram fidem, contaminatus totus in peccatis & idololatria. Iis itaque nihil proficientibus, miſit alios ſeruos prophetas, Ioannem & apoſtolos, ſed ne illos quidem recepit mundus, quin & homines mali, inhiantes honoribus & & bonis magnis, quoſdã ex eis occiderũt, Zachariã, Eſaiam, Ioannem, Stephanum, Iacobum apoſtolum, ipſumque adeò regẽ Chriſtum. Indignatus hinc rex dominus deus, cũ exer

Auguſt.
Chryſ. ſuper Mat.
Ioan. 2.
Mat. 13.
Ioan 12.
Eccl. 14.
Eſa. 40.
Eſa. 3.
Pſal. 18.
Apoc. 19
Hier 44
1. Cor. 3

O

citu ſuo miſit Titum & Veſpaſianũ, qui Iudæos quos nõ occiderant vendiderũt, Ieruſalẽ & alias Iudææ ciuitates deuaſtarunt, tandemq; rex dñs ſeruos ſuos apoſtolos, diſcipulos,
Mat. 13 aliosq; prædicatores in vicos miſit gentium per vniuerſum orbem, & ingreſſi ſunt per fidem in eccleſiam boni & mali. Intrans aũt & dominus per iudicium, inuenit in eccleſia nõ habentẽ veſtẽ nuptialem, hoc eſt, charitatẽ & gratiam dei, cũm per miniſtros ſuos angelos eiecit in tenebras exteriores inferni. Atque hic breuiter omnis eſt ſenſus parabolæ.

DE REGNO COELORVM.

Nunc iam aliquot euangelii huius verba melius excutiamus, idque ex conſuetudine ſanctorum patrum, Auguſtini,
Mat. 22. Chryſoſtomi, Cyrili, Gregorii, & aliorum: primumq; ſtatim exordiamur à principio, quãdo dicitur, Simile factũ eſt regnum cœlorũ homini regi. Nomine regni cœlorũ non intelligitur hic locus beatorũ, ſed eccleſia hic militãs in terris. Et ne hoc mirũ tibi videatur, fac memineris illius quod iam paulò ante præmonui, multa inuoluta & obſcura eſſe in ſacris literis, adeò vt non quiſquis in manus illas ſumit, ſtatim intelligat, quod nunc ineptè præſumunt Lutherani.
Gregor. Atqui manifeſtè hoc affirmat & probat Gregor. in quadam
Mat. 25 homilia ſuper euangelio de decẽ virginib⁹, quarũ quinq; erant fatuæ, & quinque prudentes. ait enim, Dum regnũ cœlorum conſtat quia reproborum nullus ingreditur, etiã fatuis virginibus quur ſimile eſſe perhibetur, ſed ſæpe in ſacro eloquio regnũ cœlorũ præſentis temporis eccleſia dici-
2. *Cor.* 11 tur, in qua fideles omnes inſtar virginũ Chriſto dño ſunt deſponſati, teſtante etiã Apoſtolo. Virginũ autẽ quædam ſunt fatuæ, quædam prudẽtes: & ex fidelibus boni alii, alii mali, quod ex hoc quoq; liquet euangelio, quoniam ſerui quoſdã
Apoc. 21 in vicis inuenerunt bonos, quoſdam malos. Conſtat autem, quòd nihil coinquinatum ingrediatur in regnum cœlorum. Et quanuis interdum eccleſiam intelligimus congregationem iuſtorũ ab Abel vſq; ad vltimũ iuſtũ, ſicut pulchrè do-
Auguſt. cet Auguſt. in lib. decimo de ciuitate dei, & Gregor. ſuper
Gregor. euangelium Matth. 26. attamen peculiariter eccleſia regnum dicitur cœlorum tempore gratię iam poſt aduentum Chriſti, atque hinc eſt quòd in quinque libris Moyſi & omnibus ſcriptis prophetarũ, in pſalmis & aliis veteris teſtamenti libris eccleſia quidem non ſemel exprimitur, ſed illa

nunquã regnum vocatur cœlorum, vſqueadeo appellatio il la & nomenclatura reſeruata eſt ad ortum euãgelicæ legis, vbi primum Ioães,inde & Chriſtus regnum cœlorum annunciauit,multiſque parabolis dominus loquens plebi, eccleſiam vocauit regnum cœlorum,vt Matthæi 13.22.& 25. *Mat.3*
Siquidem in eccleſia regnat Chriſtus per gratiam & ſacramenta,ita vt extra illam nemini ſit ſperanda ſalus.

DOCTRINA EX prædictis collecta.

Age nunc tibi conſtat regnum cœlorum dici eccleſiã.Videamus porrò quid hinc diſcas,atque in mores &vitã tuam accõmodes. Hoc inquã diſce ex his, eccleſiã ibi regnũ eſſe cœlorũ,vbi veritas dei regnat,nõ fraus,nõ falſi errores, nõ hæreſes tyrannidem obtinẽt. Ne ergo ſomniet & opinetur quis eccleſiã hactenus mille & aliquot annis erraſſe vſq; ad Lutherũ,quod quidã turpiter errãtes ꝑſuaſum habent,adeò vt etiã ſuperiori ſeptimana dixerit quidã,Malè ſe pœnitere non ſuos quoq; parẽtes ad Lutheri tẽpora perueniſſe,ſicque miſerè in erroribus demerſos periiſſe,ſicut cæteri ſui ſeculi hoĩes interierũt.O veſaniã,ò furorẽ & amentiã hoĩs, cõfitentis parẽtes ſuos aberraſſe procul à fide,atq; ꝓinde æternũ dãnatos.O cæcitatẽ obſtinatã.Ob vnũ ne perfidũ monachum parẽtes tuos ipſe ad inferos detrudis? Sed tu mihi hic oculos mẽtis tuæ pauliſper accõmoda &aperi,videbiſq; nõ parẽtes tuos,ſed te,te inquã ipſum in medio errorũ luto hærere demerſum, dũ non credis eccleſiã eſſe regnũ cœlorũ; ſed illam facis regnum inferorũ, vbi errores,hæreſes, & omnia mala dominãtur. Nihil errat eccleſia in iis quæ ſunt fidei, ſed tuus ecce Lutherus & hæretici in errorũ cœno vt ſues prouoluuntur. Apoſtolis dicit Chriſtus,Ecce ego vobiſ- *Mat.vlt.* cum ſum vſq; ad conſummationẽ ſeculi. Quod ſi itaq; ſemper præſto adeſt eccleſiæ ſuæ dñs, ſicut hæc verba Auguſt. ad Eſitium intelligit, qua fronte eccleſiam inſimulabis errorum? Ego pro te rogaui, inquit alibi dominus, Petre,vt non deficiat fides tua. Tu itaque eccleſiam ſequere, cuius fides *Epi. 80* non deficit,ſicut Lutheri tui vtroque claudicat pede. *Luc.22*

DE NVPTIIS FILII REGIS.

Mitto hic breuitatis gratia, quid ſibi velit expoſitio regis,eo quòd homo dicitur.ſequitur, Rex ille fecit nuptias filio ſuo. Triplices inuenio in ſacris literis nuptias filii Dei. deſponſatus enim ille eſt primum humanitati, deinde

cat pullos,idq; nulli aliarũ auiũ contingit. Sic Chriſtus quũ nos viuificaret gratia ſua & ſacramẽtis, debilitat⁹ eſt inſtar gallinæ in ſuppliciis ſuis tãtis,dũ nos ſubduxit alis ſuæ crucis,in qua expãſis pẽdebat brachiis. Atq; hoc modo iã intelle&⁹ nuptiarũ iſtarũ patet,& ſenſus illorũ verborũ, Regnũ cœlorũ ſimile factum eſt hõi regi,q fecit nuptias filio ſuo.

QVID INDE NOBIS SIT DISCENDVM.

Docemur hinc nos manere cum ſponſo noſtro Chriſto, quem non eſt quòd vel penes Vuicklephũ,vel apud Lutherum quæras, ſed cum ſua ſanctiſſima ſponſa eccleſia catholica,extra quam vbicunque illum quæſieris, inani labore conſumeris. Monuit hoc idẽ nos dominus diligenter apud Matthæum, Si quis vobis dixerit,ecce hic eſt Chriſtus,aut illic, nolite credere. ſurgẽt enim pſeudochriſti & pſeudoprophetæ. Tantùm igitur penes eccleſiã ſanctam fac quæras Chriſtum in iis quę ſunt fidei,ipſe te ſeduces ſi ad Lutherum vel aliorum hęreticorũ cõciliabula curras,quæſiturus ibi dñm. *Mat.24.*

DE SERVIS A REGE MISSIS.

Et miſit rex ille ſeruos ſuos qui vocarent inuitatos ad nuptias,idq; hic ter cõmemoratur ob triplicẽ legem, naturæ, Moyſi,& gratiæ. Paucis tamẽ cõprehendendo plurima,ſerui illi ſunt patriarchæ,prophetę,apoſtoli,& omnes prędicatores verę ac chriſtianæ doctrinæ,nõ ii qui ſeducũt ſimplices,vt ſunt Lutherus & ſui ſimiles. Seruos aũt eos hic vocat dñs,vt & alibi in multis locis,quũ ait, Euge ſerue bone & fidelis. Aliàs amicos dixit,vt apud Ioannẽ, Iam non dico vos ſeruos, quia ſeruus neſcit quid faciat dñs ſuus. Vos aũt dixi amicos,quia omnia quæ audiui à patre meo,nota feci vobis. Interdum etiã fratres appellauit,vt cũ mulieribus ad ſe venientibus diceret, Ite & annũciate fratribus meis,vt eãt in Galilæã,ibi me videbũt. Simile fuit quod dixit Mariæ Magdalenæ. Inuenias porrò vbi filios dei eos vocitet,& cohæredes. dedit enim eis,inquit Ioãnes,poteſtatẽ filios dei fieri, & Paulus ait,quòd ſi filii dei ſumus,etiã hæredes, hæredes quidẽ dei,cohęredes aũt Chriſti. Atqui hic ſeruos eos vocat, quoniã ſeruiãt ipſi in verbo dei,ab initio mũdi vſq; ad finẽ, donec impleatur numer⁹ bonorũ fratrũ. Tãtũq. de hac ipſa euãgelii parte. Supereſſet a lhuc nõnihil dicere de triplicibus illis ſeruis,atq; de ſingulis ſpeciatim,ſed nõ licet p tpis anguſtiã,ꝓinde ad vitæ noſtræ emẽdationẽ ꝓgrediamur.

Mat.22 *Mat.25* *Ioan.15* *Mat.28* *Ioan. 20* *Ioan 1* *Rom.8* *Apoc.6*

Per cœnã igitur vita ſignificatur æterna: hic autem ecclesia præſens deſignatur in hac vita. quã etiã qui eiicitur intrat. Simile eſt regnũ cœlorũ homini regi. Qua parabola dominus docere propoſuit, quãtam prouidentiã & curã habuerit erga Iudæos, ſignificare etiam voluit eorũdẽ tum ingratitudinẽ, tum eiectionem, & gentiũ vocationem, quãuis ne hæ quidem omnes ſunt ſaluatæ. ſiquidem illum qui veſte caret nuptiali, eiici oportet: quotquot autẽ perſeuerant in vocatiõe & gratia dei, ij ſunt qui ſaluabũtur, ad nuptialia gaudia peruenturi. Quomodo autem præſens eccleſia regnum poſſit dici cœlorum, Gregorius aperit, cùm ait, Cõgregatio iuſtorũ, regnum cœlorũ dicitur. Quãdoquidem enim dicit dominus per prophetam, cœlum ſibi thronũ, & terram ſcabellum eſſe pedum ſuorũ, Sapiens quoque profitetur animã iuſti ſedẽ eſſe ſapientiæ. Et Paulus Chriſtũ virtutẽ ait & ſapiẽtiam eſſe dei. Sequitur ſanè ex iis tribus locis, quòd quia cœlũ thronus dei, & anima ſedes eſt ſapiẽtiæ, quæ deus ipſe eſt, anima quoq; cœlum illud ſit, quod propheta dicit eſſe dei thronum, quãdo non diuerſo admodum ſenſu apoſtoli quoque cœli appellantur à Dauide, teſte Ambroſio, Cœli enarrant gloriam dei. Si itaque anima cœlum eſt, nemo miretur congregationem iuſtorum regnum dici cœlorũ, quoniam quum corda eorum in hac terra aliud nec appetant, neque deſiderent, niſi cœleſtia, vtiq; in iis regnat dominus, non ſecus in cœleſtibus. Atque hoc illud regnum eſt, de quo Paulus ait, Deinde finis, cùm tradiderit regnũ deo & patri. Aut quodnã tradet Chriſtus regnũ patri in fine mundi, niſi hanc præſentem eccleſiam in terris, quam vbi tradiderit deo, officia omnia, poteſtates & magiſtratus illius deſinẽt, ſicut egregiè exponit Auguſtinus? Regnum enim dei ſunt illi, in quibus ipſe regnat per fidem. & hoc eſt quod dicit dominus, Simile eſt regnum cœlorũ homini regi, &c. Rex ille citra dubium deus pater extitit, de quo ſimul & filio ſuo dicit Dauid, Deus iudicium tuum regi de, & iuſtitiam tuam filio regis. Quæri autem hic poſſet, quo pacto illa ſibi conſtaret ſimilitudo, cùm deus pater non ſit aliquando homo factus Aut cur hic dominus regnum cœlorum confert homini, cùm pater homo non ſit? Aut cur tandem non prætermiſit illud homini, vt ſic melius ſibi conſtaret parabola? Reſpondet ad hæc Theophylactus, & ait, Non apparet

Chryſoſto. *Gregor.* *Gregor.* *Eſa. 66.* *Sapien. 7.* *1. Cor. 1.* *Pſal. 18.* *Ambro.* *1. Cor. 15.* *83. q. 67.* *Pſal. 71.* *Theoph.*

vt eſt,ſed qualem decet,vt nobis ſe videndũ exhibeat.Nam quando vt homines morimur,vt homo apparet nobis deus:
Pſal.81. quãdo autem ambulamus vt dij,tunc ſtat deus in ſynagoga deorũ.Sin verò viuimus vt feræ & beluæ immanes, etiã ſic nobis deus leo efficitur,vrſus aut pãthera.Eandẽ dubitatio
Orige. nem inducit hic etiã Origenes,qui quãuis admodũ ſit antiquus,meminit tamen cuiuſdam antiquioris ſe,qui hoc idem ſic ſit interpretatus.Ait autem in hunc modũ,Quemadmodũ proprietates hominũ tribuũtur deo ratione operationũ, nõ quòd illas ipſe propriè habeat in ſe, ſed quia in hũc modum ille noſtram paſſibilẽ corripit naturã:ita in eo manus ſunt & pedes,ita pœnitẽtia,&c.Crediderim equidẽ Theophylactum præ manibus habuiſſe ſcripta Origenis,eo quòd tria hęc quæ ipſe nominat animalia,etiã Origenes expreſ-
Oſeæ.13. ſit in Oſea dicente,Ero domui Iſraël quaſi leæna,ſicut pardus in via Aſſyriorũ.Occurram eis quaſi vrſa raptis catulis. Quãdo igitur homo creatura mitis & placida eſt,& in hoc euãgelio dei nobis immenſa cõmendatur bonitas,non immeritò deus pater homini cõparatur,ſiquidem & ipſe beni-
Ioel.2. gnus,miſericors,multę miſericordię,& pręſtabilis eſt ſuper malitia.Hominem dici deum, iam explicauimus. Eundem quoque regem rectè appellari, vel propheta teſtatur, cùm
Eſaiæ.32. ait, Dominus legiſlator noſter, dominus rex noſter.antea,
Eſaiæ.13. Ecce in iudicio iudicabit rex, & principes præerunt in iu-
1.Tim.1. dicio.quo facit etiam illud Apoſtoli,Regi ſeculi,immortali,inuiſibili,ſoli deo honor & gloria in ſecula ſeculorũ,Amen.Fecit hic rex nuptias filio ſuo.Nuptiæ domini cũ plu
Nuptiæ diuinæ. rimæ reperiantur in ſcripturis,è quibus tres huic noſtro negocio maximè deſeruiunt,ideoque eas breuiter recenſebimus,partim ob emẽdationẽ vitæ noſtræ & exhibitionẽ bonorum operum,partim propter cõtemplãdã immenſam il-
Ioan.3. lam diuinæ bonitatis miſericordiam. Et principio quidem
Gene.2. deſponſauit deus pater filium ſuum cum humanitate, quãdo magna quadam naturæ humanæ dilectione,vt eam redi meret,ipſam illi ſociauit,vt eſſent duo in carne vna,de⁹ & homo,naturæ duæ in vna Chriſti perſona. De hac deſpõſatiõe dici multa poſſent,ſiquidẽ ea per nuptias ſignificata eſt
Heſter.2. Aſſueri cũ regina Heſter. Quid enim aliud eſt Aſſuer⁹, ſi etymologiã vocabuli ſpectes,niſi beat⁹?aut quis ille verè beatus eſt,niſi filius dei,beat⁹ inquã eſſentialiter & bonus?Hic

ipſe nuptias anno tertio celebrauit,hoc eſt,tertio tempore mundi,quoniã nec primo illo ſub lege naturæ,neque ſecũdo ſub lege ſcripta incarnatus eſt,ſed tertio demũ tempore gratiæ,quando iam venit plenitudo temporis,miſit deus filiũ ſuum factũ ex muliere,factũ ſub lege,vt eos qui ſub lege erãt redimeret.Rectè igitur humanitas Chriſti deſignatur per Heſter,cuius appellatio ſignificat præparatam in tẽpore,ſiue exaltatam ex plebe.Verè enim pręparata illa fuit diuina prouidẽtia ab æterno prædeſtinata:& tamẽ tẽporaliter tãtũ in opere completa,ſicut in perſona ſua dicit Sapiens,Ego primogenita ante omnẽ creaturã, ab initio & ante ſecula creata ſum.quæ omnia intelligenda veniunt ſecũdum diuinã prædeſtinationẽ.Sed & eo quoq; nõ malè Heſter dicitur,quòd ſit exaltata ex plebe omnium hominũ ſuper choros angelorũ.In cuius rei figurã Iſaac præcepit filio ſuo Iacob,ne duceret vxorem Chananæã,ſed vt proficiſceretur in Meſopotamiam.ita nanq; etiã deus pater noluit filium ſuũ coniugem aſſumere Chananæam,ſed patriæ ſuæ, hoc eſt de cœlo,vbi chori erant angelorũ.quod intelligens Paulus,ait,Quoniã non apprehẽdit angelos, ſed ſemen Abrahæ.Atq; hoc eſt,quòd oportuit eũ ex ſublimibus cœlorum demitti in terram,quæ rectè Meſopotamia dicitur,(ne quid interim curemus hic Græcũ, vbi à medio fluuiorũ ſibi nomẽ vſurpat)hoc eſt,exaltatio vocationis,quoniã verè humanitas Chriſti tum exaltata,tũ vocata eſt ad vnitatẽ diuinarum perſonarũ.Tunc itaque deus pater fecit nuptias deo filio,quando deũ ante ſecula fieri voluit hominẽ in fine ſeculorũ:tunc vterus illi virgineus thalamus fuit, iuxta illud propheticũ, In ſole(hoc eſt,Maria)poſuit tabernaculũ ſuũ, & ipſe tanquam ſponſus procedẽs de thalamo ſuo.Exultauit vt gigas ad currendã viam ſuam,à ſummo cœlo egreſſio eius.Iniquè hoc ſanè videbitur comparatũ, & eſt illa quoque in ſe inæqualis admodum deſponſatio,regẽ tam & diuitem & omnipotẽtem, filiũ ſuum dare infirmę adeò & egẽti ancillulæ.Verũ in hoc magnã illius agnoſcimus bonitatem.Nanq; inde nouimus iam gratiam dei & domini noſtri Ieſu Chriſti,qui cùm diues eſſet,propter nos pauper factus eſt,quod & admiratur propheta, Quare quaſi colonus factus es in terra,& quaſi viator declinans ad manẽdũ?Et viator erat ille mœrendo,& quia ſimul fuit in Ieruſalẽ, viator

Gala.4. *Eccl.24.* *Gene.28.* *Hebr. 2.* *Gregor.* *Pſal.18.* *2.Cor. 8.* *Iere.14.*

Multa de illis dici poſſent, ſed quia bona pars materiæ hui⁹ partim ad ſcholas releganda eſt, partim ad homines contẽplatiuos pertinet, non diſcutiemus latius. Sed tamen conſtat eccleſiam cœpiſſe in Abel primùm, non ita quòd ſit illi etiam deſponſata, verũ ſic cœpit Abraham, à quo peruenit ad Moyſen: tandem poſt multa colloquia mutua deſponſatio hæc perfecta eſt in Christo. Et hoc cæteri doctores paucis ſic colligunt, Nuptiæ fiunt in natura, ſpiritu & gloria. In natura quidem quando filius dei naturam aſſumpſit humanam. In ſpiritu autem, cùm ſibi ſpiritũ hominis vniuit. Atque in gloria, hoc eſt, in occulto illo diuinæ maieſtatis intuitu. De iis nuptiis ait Ioannes, Venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit ſe. Et datum eſt illi vt cooperiat ſe byſſino ſplendenti & candido. Præcipuè autem deſponſantur deo perſonæ religioſæ, quæ ſe totas deo dedunt, ſuæ voluntati abrenũciant, per vota ſpiritualia peculiariter ſe addicentes Christo in ſeruitutem. Quapropter dum inueſtiũtur, dici vel cantari poteſt illud, Iamiam ecce rex magnas nuptias fecit filio ſuo. Sic ſancta Agnes exclamauit, Illi ſum deſponſata, cui angeli ſeruiunt, cuius pulchritudinem ſol & luna mirantur. ei ſoli ſeruo fidem, illi me tota deuotione commendo. Et nos iam chariſſimi rogemus dominum, vt ipſe ſibi per gratiam dignetur deſpõſare animas noſtras in hoc tempore, quatenus ab illo non ſeparemur in æuum: quod omnibus nobis concedat deus pater, deus filius, & deus ſpiritus ſanctus, Amen.

Lucæ. 11. *Gene. 17.* *Exo. 14.* *Apo. 19.*

HOMILIA III.

Parauit ecce deus oĩpotens, dilectiſſimi in Christo fratres, nuptias filio ſuo cũ natura humana & eccleſia ſancta ſua, miſitq́; ſeruos ſuos, qui inuitatos ad nuptias vocarẽt, per quos Moyſen & prophetas intelligimus. (Hierony dicit, quòd ſi legatur ſeruũ, referendũ ſit ad Moyſen: ſin aũt ſeruos, ad prophetas.) Et obſeruate vos hic bis miſiſſe dominũ illũ ſeruos ſuos, quoniã incarnatiõis dominicæ prædicatores adhuc futuræ prophetas, & iam trãſacta fecit apoſtolos. Prophetas aũt miſiſſe dominũ, tota vndiq; plena eſt ſcriptura Ecce enim per Ieremiam dixit, Miſi ad vos omnes ſeruos meos prophetas, de nocte conſurgens miſi eos. Sic ergo Iudæi non crediderũt miſſis à deo, ſed exaſperauerunt eum in deſerto quadraginta annis, nec

Hieron. *Gregor.* *Iere. 44.* *Theoph.*

verbū dei,nec charitatē volentes recipere,adeò vt etiā con
Prou.1. querатur Sapiēs, Vocaui vos,& noluiſtis:extēdi man⁹ meas
Iob.19. & nemo fuit qui reſpiceret. & per Iob dicit domin⁹,Seruū
meum vocaui,& non reſpōdit,ore proprio deprecabar eū.
Poſt hæc alios emiſit ſeruos apoſtolos . peculiariter enim
Mat.10. Chriſtus & apoſtoli ad Iudæos ſunt miſſi,iuxta illud,In vias
gētium ne abieritis,& in ciuitates Samaritanorum ne ingre
diamini,ſed tantùm ad oues quæ perierunt domus Iſraël. &
Mat.15. de ſeipſo ait dominus alibi,Nō ſum miſſus niſi ad oues quę
perierunt domus Iſraël. Sequitur,Dicite inuitatis, ecce
Mat.22. prandium meum paraui, tauri mei & altilia occiſa ſunt , &
Orige. omnia parata,venite ad nuptias In talib⁹,inquit Origenes,
nuptiis,intellige prandium quod paratur, eſſe eloquiū dei,
vt fortia quæque eloquiorū dei,tauri intelligantur , ſuauia
autem eorum ſunt ſaginata.Vt ſi cōcionator de virginitate
prædicet,en turturē tibi.quòd ſi ad eam rem inducit velu-
ti condimētorum loco ſacræ ſcripturæ teſtimonia,ecce tur-
turem iam ſaginatū.Diſcant hinc prædicatores conciones
& homilias ſuas ſacris literis condire,& velut impinguare,
illasq; populo prædicare non ex ſenſu tantùm,ſed & verbo
tim recitare,quantū memoria ſuppetit.nanque ſi ille ſua tā-
tùm afferat verba,quantūuis bona ſint ea,attamē adhuc ari-
da,ieiuna & ſucco ac ſanguine carentia ſunt,nihil carnoſæ
habent pinguedinis,nihil medullæ , quæ ex ipſis ſcripturæ
verbis accedit.plus ſemper in corde hominis operatur viuū
illud & efficax verbum dei,quā hominis,atteſtāte idipſum
Hebr.4. etiā Paulo apoſtolo,cùm ait,Viuus eſt ſermo dei & efficax
& penetrabilior omni gladio ancipiti,& pertingēs vſq; ad
diuiſionē animæ ac ſpiritus,compagū quoque ac medullarū
& diſcretor cogitationum & intentionum cordis. Et nō eſt
Gregor. vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius Gregorius porro
ſupra hac re ita ſentit,vt per tauros & altilia vtriuſq; teſta-
Leuit.19. mēti patres accipiat.illi enim veteris teſtamēti patres,quā
do poterant hoſtes ſuos & odiſſe & perſequi,tauri fuerunt,
quoniā inimicos ſuos cornibus impetere potuerunt huma-
næ fortitudinis:per altilia autē patres noui teſtamēti intel-
ligūtur,eo quòd receperint hi iā internæ dulcedinis gratiā
ſimul & pinguedinē ſpiritus,ita vt cōſiſi de æterno illo deſi
derio,eleuentur alis piè cōtēplationis in ſublimia cœlorū.
Verè enim deuotio vitæ contēplatiuæ ſpiritualiter impin-

guat hominem,teſte Dauide,Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meũ. *Pſal. 62.* Quia autẽ & prophetæ & apoſtoli occiſi ſunt, bene dicit, Tauri mei & altilia occiſa ſunt, & quòd tauri homines graues atq; maturos ſignificent,teſtatur nobis propheta,Tauri tui & pulli aſinorũ qui operantur terrã, commixtũ migma comedent,ſicut in area ventilatũ eſt. Hoc modo pinguis fuit Monica mater Auguſtini,quę ſumẽs ſacramentũ,tantã perſenſit ſpirit⁹ dulcedinem,vt etiã ex terra eleuata clamaret, Eia eia euolemus in cœlũ. Ita nimirũ homines pij,leues,agiles,& tamen pingues reddũtur intuitu diuinæ veritatis,iuxta quod petiit Dauid, Quis dabit mihi pẽnas vt colũbę,& volabo & requieſcã? *Pſal. 54.* Hieronymus quoq; nõ diſcedit hic à ſententia Origenis, volẽs per tauros & altilia accipi debere dogmatum magnitudinem & doctrinam lege dei pleniſſimam. *Hieron.*

2 Cũ vocaſſet iam dominus inuitatos ad nuptias per prophetas,illiq; tamen abnuerent venire ad fidem veram & operationẽ virtutũ, venit tandem ipſe, & vocauit illos per apoſtolos ſuos atque per ſemetipſum,dicens: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis,& ego reficiam vos. *Mat. 11.* Atqui hanc quoque vocationem mitiſſimam ſpreuerunt iſti & abierunt,alius quidẽ in villã ſuam,alius verò ad negociationem ſuam:reliqui autẽ tenuerunt ſeruos eius,& contumeliis affectos occiderunt. At tu hic mihi magna vide diſcrimina eorũ qui venire noluerũt. *Theoph.* ſunt quidam qui cũ mali non ſint adeò vt cæteri,attamen ob carnalem voluptatem minus veniunt ſiquidẽ ſuus cuiq; homini ager proprius,corpus ſuum eſt. Sunt qui præ auaritiæ ſtudio venire nequeant, negotiatores lucro ita inſiſtẽtes,vt vultures cadaueri. Iſta duo hominum genera hic Chriſtus oſtendit,qui ad nuptias etiã inuitati non veniunt. ij qui in voluptate carnis viuunt, & qui auaritiæ ſtudẽt. Neq; diſſimile eſt quod ait Gregor. *Gregor.* In villam ire,eſt labori terreno immoderatè incumbere:in negotiationẽ verò abire, eſt actionũ ſecularium lucris inhærere. Vtriſq; autẽ jis deteriores ſunt,qui non tantũ vocationis gratiã excludũt,ſed vocantes ſe ſeruos perſequũtur. *Hieron.* ſic nimirũ contẽpto inuitantis affectu,humanitatẽ vertunt in crudelitatem & tyrannidem, occidentes illos, qui ſe ad tanti regis nuptias inuitarant. Sic Eſaiam,Zachariam,& alios pleroſque prophetas occiderunt, Hieremiam quoque in ſpeluncã

2 Pa.24 ſeu foueã abiecerunt,atque hoc eſt quod Elias dixit orãs ad
Mat.23. dominũ,Altaria tua deſtruxerũt, prophetas tuos occiderũt
Hier. 31. gladio,& derelictus ſum ego ſolus,& quærũt animã meam,
2 Re.19 vt auferant eã. ſic Dauid inquit, Effuderunt ſanguinẽ ſicut
Psal. 73. aquã in circuitu Hieruſalẽ,& nõ erat qui ſepeliret.Tyran-
2.Pa. vl. nus iſte potius quàm rex, Manaſſes Hieruſalẽ impleuit ſanguinem innocentũ vſque ad os. Et hic quoque propriè loquitur dñs de Iudæis,deinceps tandẽ dicturus de Gentibus.
Luc. 11. Atq; hoc ipſum eſt quod alibi dixit ille Iudæis,Mittã ad vos
Act. 7 prophetas & apoſtolos,ex iis quoſdã occidetis & perſequemini. Stephanus quoq; dixit ad illos, Quẽ prophetarũ non
1.Cor.11. ſunt perſequuti patres veſtri? & occiderunt eos qui prænunciabãt de aduentu iuſti,cuius vos nũc proditores & homicidæ fuiſtis,qui accepiſtis legẽ,&c. Sic lapidarũt Stephanum, Paulũ virgis & flagris ceciderũt,alios aliis ſuppliciis affecerunt,tantiſper dũ Hieruſalẽ deuaſtaretur, ipſiq; in exilium
1.Cor. 4. mitterentur,vẽditis aliis,aliis occiſis. Et hoc eſt quod Paulus dicit,Maledicimur,& benedicimus:perſequutionẽ patimur & ſuſtinebimus:blaſphemamur,& obſecramus: tanquã purgamenta huius mundi facti ſumus, omniũ peripſema vſque
1.Cor.15. adhuc. & deinceps, Quotidie morior propter veſtrã gloriã
Psal. 43. fratres,atq; ideo Dauid inquit,Facti ſumus vt oues occiſionis. Dices, quãdo hic cõmemorat dominus illos, qui ſeruos erant occiſuri, cur eos reticet qui ipſum occiderunt domi-
Hieron. nũ?reſpõdet ad hoc Hieronymus,& dicit,quia in hac parabola ſponſi ſiletur occiſio, & per ſeruorũ mortes contẽptus
Mat. 21. oſtenditur nuptiarũ. Ad hæc paulò ante iam dixerat dominus parabolam, quomodo coloni filiũ qui verus erat hæres, occiſum ẽ vinea proiecerunt: ideoq; conſulto hic non me-
Chryſo. minit occiſionis ſponſi,autore Chryſoſtomo.
Theoph. 3 Iratus rex,inquit Theoph.mittit exercitus ſuos Romanos,qui inobedientes Iudæos perdiderunt, & ciuitatem
Hieron. eorum Hieruſalem ſuccenderunt.Porrò ſuperius quãdo inuitabat ad nuptias,& agebat opera clementiæ,hominis nomen appoſitum eſt: nunc quando ad vltionem venit, homo ſiletur,& rex tantũ dicitur. Præterea obſerua illud quandò dicitur audiſſe regem,quod addit Gloſſa,vocem ſanguinis:
Gen. 4. ſanguis enim occiſorum clamat ad dominum,ſicut ille ſan-
2.Mac.2 guis Abel iuſti clamauit ſuper Cain.ſic Machabæus deprecatus eſt dominum,vt audiret vocem ſanguinis clamãtis ad

ipſum. Sic ſancti illi occiſi clamarunt pro vindicta, dicẽtes: Vſquequo ſanctus & verus non vindicas ſanguinem noſtrũ de iis qui habitant in terra? Gaudent nanque ſancti de vindicta & vltione impiorum, teſte Dauide cùm ait, Lætabitur iuſtus, cùm vindictam viderit, ſicut angeli magnis tubis laudauerunt dominum, dicentes: Laus gloria & virtus deo noſtro eſt. quia vera & iuſta iudicia ſunt eius, & vindicauit ſanguinem ſeruorum ſuorum. Docentur hic iudices & qui in magiſtratu poſiti ſunt, peccata publica & manifeſta per ſe punire citra omnem excuſationẽ. Gregorius exponens hæc verba, Ciuitatẽ illorũ ſuccendit, ait id eo fieri, quoniam illorum non ſolũ animæ, ſed & caro habitauerant, æternæ gehennæ flamma cruciatur. Sed quid hoc eſt quòd exercitum ſuum miſit, niſi quia dominus omne iudicium ſuum per angelos conficit? Quorſum chori, quid aliud ſunt, quàm noſtri regis exercitus, vnde & ipſe deus Sabaoth, hoc eſt, virtutum ſiue exercituum dicitur? Atque hoc eſt quod exercitum ſuum mittit dominus ad perdendos aduerſarios. Poteſtatem vindictæ huius veteribus audire tantùm licuit, nobis autem iam videre etiam licet. Vbi enim ſunt ſtolidi iſti tyranni, qui ſanctos dei martyres occiderunt? nónne perierunt miſerè, & vltra hoc iam cruciantur, ſuppliciis deputati æternis? Vbi iam ſunt qui cordis ſui ceruicem extulerunt aduerſus conditorem redemptorémque ſuum? interciderũt vt flamma ignis, & in flammas gehennæ coniecti ſunt. Ecce autem mortes martyrum in fide florent, vigentque in memoria totius eccleſiæ, quique contra eos ſæuierunt in crudelitate & tyrannide, non veniunt in memoriam noſtram, niſi vt mortui & damnati, ſicut etiam nunc Iudæos cernimus diſperſos miſerrimè & vix viuere, ſine gloria, ſine dignitate, ſine magiſtratibus & ciuili politia, per vniuerſum terrarum orbem. Et ſic in alio loco dixit domin9, Inimicos meos illos qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc, & interficite ante me. Origenes ad hæreticos referens illud, Puto, inquit, ciuitas impiorum eſt ſecundum vnumquodque dogma, congregatio eorum, qui conueniunt in ſapientia principum huius ſeculi, eam nimirum ciuitatem illorum ſuccendit rex, tanquam ex praua ædificatione extructam. Quotieſcunque igitur vides falſum aliquod ſcientiæ nomen euelli, vel eos qui veritatem verbis tantùm profi-

Apoc.6 *Pſal.57.* *Apo.19.* *Gregor.* *Eſa.66.* *Luc.19.* *Origen.*

ptiis eccleſiæ tuæ ſanctę, & poſt hanc vitam nuptiis agni in æterna patria, Amen.

HOMILIA IIII.

Nuitati ad nuptias Iudęi non venerũt, eo quòd in-
I digni eſſent, vnde aliud quoddam commiſit ſeruis
ſuis dominus, dicẽs, Ite in exitus viarũ, & quoſcunq; inueneritis, vocate ad nuptias. Fecerunt hoc ipſum ſerui vt iuſſi fuerant, vocaruntq; bonos & malos. Qui autẽ ſint viarum exitus, interpretatur Gregor. & ait, Si in ſacra ſcriptura vias accepimus actiones, exitus viarum intelligimus defectus actionum, quia illi plerunq; facilè ad deum veniunt, quos in terrenis actibus proſpera nulla comitantur. Origenes per exitus viarum varias intelligit doctrinas & errores gentiliũ, qui deuiabãt à vera ſemita, omnes vias ſuas educentes à veritate in perditionẽ & interitũ. Theophylactus quoque, apoſtoli, inquit, vocarunt Gentiles in via vera, ſed alios alio diuiſos, in viis plurib⁹ & dogmatibus diſcordes, imò exiſtentes iuxta exitus viarum, hoc eſt in errore & inæqualitate multa multis in erroribus omniumque flagitiorũ genere verſantes, aliis alia ſibi cõmiſcentibus: erant enim qui vt ſuæ libidini fucũ prætexerẽt, Venerẽ credebant luxuriæ & amoris deã, vnde per idolũ iſtud multa hoĩbus mala conciliauit diabolus. Auari præſidẽ ſibi quæſiuere Plutonẽ, alii Iunonẽ, ebrii Bacchũ, bellatores Martẽ, alii alios. Serui ita vt iuſſi erant, fecerunt, exierunt è Iudæa apoſtoli, cęterique diſcipuli Chriſti venerunt ad Gentiles in vias, atque vt Salomon, in plateis ait clamare ſapientiã ad filios hominũ, ita & illi palã cœperunt prædicare Chriſtũ, & ipſos inuitare ad nuptias, neminẽ prætermittẽtes, iuuenes cũ ſenioribus, magnos paruosq;, diuites ſimul inuitarũt & pauperes, quoniam ſicut diabolus adduxerat ethnicos per viam libidinis ad inferos, ita rurſus apoſtoli eos per ſemitã iuſtitiæ & pudicitiæ duxerũt ad Chriſtũ. Quæri poteſt aũt hoc loco, quo tandem modo apoſtoli bonos & malos vocarint ad nuptias, cũ ethnici ſimul omnes fuerint mali? Diſſoluit hoc Hieron. per verba apoſtoli, quoniam gẽtes naturaliter facientes ea quæ legis ſunt condemnant Iudæos. inter ipſos quoq; ethnicos infinita eſt diuerſitas, cùm ſciamus alios fuiſſe procliues ad vitia & ruentes ad mala, alios ob honeſtatem morum virtutib⁹ deditos. Theophylactus arbitratur quoſdam dici

Gregor. *Origen.* *Theophi.* *Sap. 7* *Hieron.* *Rom. 2* *Theoph.*

malos,qui verè mali erãt:alios vocari bonos,quòd illis paulo meliores fuerant:ſicq; cõparati iſtis verè malis,boni non
Iouinia. poterant haberi. Atq; hoc eò lubentius induco, quòd error magnus eſt eorũ,qui dicũt infideles omnes æqualiter puniri, cũ interim hic cõtrariũ ex vtraq; parte probetur. Magis
Gregor. hic mihi arridet ſentẽtia Gregorij,quæ & ab aliis doctoribus pro receptiori habetur,per nuptias illas regis præſentẽ deſignari eccleſiam,in quam boni & mali conueniunt.illic autem apud inferos ſoli ſunt mali. in cœlo tantũ boni repe
Mat.13. riuntur.hic mixta ſunt omnia , inſtar piſciculorũ bonorum & malorũ in ſagena,tantiſper dum venientes angeli ſegregẽt malos de medio iuſtorũ.Ita ſinit paterfamilias ille triti
Mat.25. cum creſcere cũ zizaniaa vſq; ad tempus meſſis. Quo nomine etiam regnũ cœlorũ decẽ virginibus comparat,quarum quinque fatuæ & quinque erant prudentes. Sed quid aliud eſt iſtud regnum cœlorum, niſi eccleſia præſens,cùm nõ ſit in illa ſumma felicitate aliqua virgo fatua? Videant igitur neochriſtiani, qui neminem malũ ferre volunt in eccleſia, & quãuis per peccatũ mortale contendunt amittere tum fidẽ,tũ charitatẽ dei,neq; amplius eſſe in eccleſia.Manifeſto ſcripturæ teſtimonio hic eorum error falſitatis cõuincitur.

2 Miniſtri dei in via, hoc eſt,apoſtoli ex Gentilibus cõgregarunt quoſcunq; inuenerunt.cõgregare enim opus dei
Ioan.10. eſt,viciſſim diſpergere diaboli. Sic ergo apoſtoli aliiq; diſcipuli Chriſti gratia ſpiritus ſancti adiuti per diuerſitatem linguarũ congregarunt gentes in vnitatẽ fidei. Lupi igitur ſunt,quicunque per fidei ſectarumq; multitudinem , eccleſiaſticam ſcindunt vnitatem. Venturos autẽ Gentiles adeò
Pſal.86. multos in eccleſiam præuidit iam olim Dauid in ſpiritu,cũ diceret,Memor ero Raab & Babylonis ſciẽtium me. Ecce alienigenæ & Tyrus & populus AEthiopum, hi fuerũt illic.ſicque impletæ ſunt nuptiæ eorum, qui accubuerunt ad menſam, adimplebunturq; deinceps ſemper vſq; ad finem
Gregor. ſeculi. Gregorius hic pulchrè inducit quædam ſuper illud, boni & mali,cùm ait,Si boni eſtis,quandiu in hac vita ſubſiſtitis,cùm æquanimiter malos tolerare debetis.nã quiſquis malos non tolerat,ipſe ſibi per intolerantiam teſtis eſt,quia bonus non eſt.Abel enim eſſe renuit,quem Cain malitia nõ exercet.Ita nimirum in area cum trituratur, triticùm purũ iacet ſub paleis, flores inter ſpinas creſcunt , ſimulque cum

ſpina,quæ pungit,creſcit roſa optimi odoris. Addit iis exẽpla ſcripturæ Gregor. Adã ecce prim⁹ homo duos filios habuit,quorũ alter electus,alter eſt damnatus. Arca tres Noe filios ſeruauit,& ex iis quoque vnus à deo relictus eſt. Abraham duos filios habuit,& nõne ex iis Iſmaël à deo proiectus eſt? Iſaac geminos ſuſcepit filios, & hunc quoq; Iacob dilexit deus, Eſau verò odio habuit. Iacob ille alter filios duodecim habuit, è quibus Ioſeph innoxius propter malitiam aliorũ decem fratrũ venũdatus eſt. Apoſtolos Chriſtus elegit duodecim,& ex iis vnus erat diabolus. Apoſtoli ruiſus diaconos ſeptẽ elegerunt,quorum ſex in fide vera perſeuerãtibus,ſeptim⁹ iſte Nicolaus autor factus eſt hæreſis. Hinc iam omnes homines admonet ille, & exhortatur ad ſuſtinendos malos. ſiquidem ſi filij eſſe voluerimus ſanctorũ & electorum,oportet nos per eorundem exempla quoque ingredi. ſemper enim bonus ſuſtinere malũ debet. Quod attẽdens etiã Iob dixit, frater fui draconũ & ſocius ſtruthionum. ſic & ſponſus eccleſiæ ſuæ ſanctæ ait, Sicut liliũ inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. & dominus ad prophetã, Fili hominis,inquit,increduli & ſubuerſores ſunt tecum,& cũ ſcorpionibus habitas. Sed & ex eo Petrus ipſum Loth cõmendat amplius,quòd inter peſſimos habitarit in Sodoma, & Paulus Philippenſes ſuos laudat, quòd ſine reprehẽſione in medio nationis prauæ & peruerſæ habitarent,inter quos lucerent,ſicut luminaria in mundo. Quid multa? etiãſi per omnia omniũ ſanctorũ diſcurramus exempla,videbimus illũ bonũ non eſſe,quem non iniquitas exercet malorũ. Hæc eo magis libuit inducere,vt ipſi quoque qui in hęc nouiſſima tempora incidimus,diſcamus etiam malos tolerare patienter. ſiquidem & nos à deo ſub hæreticis peruerſiſq; hominibus probamur. Poteſt quiſpiam ex zelo bono & amore iuſtitiæ indignari atq; ſuccẽſere malis, dicẽdo cum Paulo, Vtinã abſcindantur qui vos conturbant. Quiq; in magiſtratu poſiti ſunt,debent ex officio huiuſmodi homines pœna cõdigna afficere,parati exiſtentes vlciſci omnẽ inobedientiam. alij autẽ tolerent eos,orẽt pro ipſis, vt ad fidem rectã perueniant:quoniam cũ patiẽter eorum toleramus malitiã, multum ſanè meremur, eo quòd oportet hæreſes eſſe quibus qui probati ſunt,manifeſti fiãt. Et vos itaq; iſtos tolerate neochriſtianos,patientiæ veſtrę mercedem expectãtes à

Gene. 4.
Gene. 9.
Gene. 7.
Mala. 4.
Gene. 39.
Iban. 9.
Apoc. 2.
Iob. 30.
Cant. 2.
Ezech. 1.
2.*Petr.* 2.
Philip. 2.
Galat. 4.
2.*Cor.* 10
1.*Cor.* 11.

Theoph. domino. Ingreſſus (ait Theophylactus) ad nuptias, ſine diiu dicatione fit: at vita eorum qui ingreſſi ſunt, poſthac nō indiſquiſita erit, ſed examē valde magnum faciet rex eorū qui poſt ingreſſum in ſordido habitu inueniētur. Horream' igitur cogitantes, quia niſi quis habet vitam purā, nihil ei pro-
Hieron. derit nuda fides. (audis Lutherane? ſola & nuda fides te non ſaluabit, ſicut tu perditiſſime miſerā ſeducis plebeculam.) Atqui vnus iſte omnes qui ſociati ſunt malitia, intelligun-
Orige. tur: ingreſſus autem ille in nouiſſimo die fiet, vel quandocūque dominus iudicaturus eſt aliquē. Et Chriſtiani quidē dicuntur ad menſam recumbere in nuptiis, eo quòd in fide & cultu diuino conquieſcunt. Porrò de veſte nuptiali ſic ait
Gregori. Gregorius, Si veſtē nuptialem baptiſma vel fidem dicimus, quis ſine baptiſmate & fide has nuptias intrauit? Quid ergo debemus intelligere per veſtē nuptialem, niſi charitatē? intrat enim ad nuptias, ſed cū veſte nuptiali non intrat, qui in ſancta eccleſia fidem habet, ſed charitatē non habet. Ve-
Ioan. 3. ſtem hāc Chriſtus quoque induit ipſe ad illas nuptias, ſiquidem ex ſola charitate facta eſt tum incarnatio Chriſti, tum exædificatio eccleſię. Sic enim deus dilexit mūdum, vt filiū ſuum vnigenitū daret pro nobis. Et nos itaque dilectiſſimi in Chriſto, meminerimus nos omnes inuitatos eſſe ad has nuptias, modo dilectionē ſeruemus mutuam, ne reiiciamur. Si quis ad nuptias mūdi huius inuitatus acceſſurus eſt, nōne quę habet ſplendidiſſima induit veſtimēta? & nos ad nuptias dei properamus in veſte ſordida, habitum iſtum nihil
Hierony. immutaturi? Hieronymus quoq; hoc loco ſic ait, Veſtis nuptialis præcepta ſunt domini & opera quę cōplentur ex lege & euāgelio, nouiq; hominis efficiunt veſtimentum. Pānis autē veteribus & laceris quicūq; ſunt obſiti, quos ex illo veteri Adam velut hæreditarios habēt, iis dicit dominus illud quod & huic euangelio, Amice, quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? En hic corruunt proſtratæ hæreſes variæ Lutheri & Zuinglij. Nam primo aberrāt, quòd tam pertinaciter negant malos eſſe in eccleſia, cū hic in nuptiis fuerit malus, & ideò eiect'. Deinde & iſte error cōcidit, quòd aſtruunt fidem ſolam & nudam ſufficere. hic ille ingreſſus eſt nuptias, & non niſi cum fide, nam infideles ſunt foris, Paulo teſtante, & tamen nuda fides non bene eum veſtiuit. porrò & in hoc à vero plurimū deuiant, quòd

aſſerunt amittētem charitatem,& fidem perdere, niſi is in nuptiis recumbēs,veſtē charitatis amiſerit, incolumi fide. at de his aliàs prolixius. Mirandum (inquit Gregorius) eſt valde,quòd hunc amicū vocat dominus & reprobat,acſi apertius dicat,Amice,& non amice,Amice per fidē,& nō amice per operationē ſeu charitatem.atque hinc ſtatim diſſolutio patet,amicus enim ille erat,eo quòd ad menſam reſidebat:& idem nō amicus,quoniam operibus charitatis carebat:cuiuſmodi hominē amicū ſolo nomine vocat ſapiēs, in quem ſenſum dominus Iudam quoque ſic compellauit, Amice,ad quid veniſti?Neq; habuit ille miſer quod reſpondere cōmodè potuiſſet,obmutuit ergo. Quia(quod dici ſine gemitu nō poteſt)in illa diſtrictione vltimæ increpationis omne argumentum ceſſat excuſationis. Quippe quia ille foris increpat, qui teſtis conſcientiæ intus animum accuſat:& in illo tempore non erit locus pœnitentię,nec negandi facultas,cùm omnes angeli & mundus ipſe teſtes ſint peccatorum.(vide ſupra parte prima de aduentu.) *Gregor.* *Eccle.37.* *Gregor.*

3 Tunc dicit rex miniſtris,Ligatis manibus & pedibus eius,mittite eū in tenebras exteriores.Cōmemorat hic dominus mēbra corporalia,inquit Hieronymus,ad cōprobandam reſurrectionis veritatē aduerſus Sadducæos.At cur tādē manus illi ligātur & pedes?quoniā non poſſunt amplius currere ad malū,ſicut in hoc mundo fecerunt,ſed & bonum tūc facere nequeunt,quod hic intermiſerāt:iuxta illud,Lignū vbi ceciderit,ibi manet.Vel etiā manus,vt inquit Gregorius,& pedes ligantur per diſtrictionē ſententiæ,qui modo prauis operibus ligari noluerūt per meliorationē vitæ: aut illic manus & pedes ſuppliciis ligantur,qui hic ligabātur peccatis.Quiſquis igitur pedes ſuos noluit hic adhibere ad cultum dei,& man⁹ extēdere ad eleemoſynas pauperū, huic meritò ligātur in gehēna. Qui ſunt autē ſerui illi, quibus hic præcepit dn̄s eiicere iſtū malè veſtitum? Angeli nimirū ij ſunt,tortores,diaboli: iuxta illud, Immiſit in eos irā indignationis ſuæ,immiſſiones per angelos malos.Cōmittit etiā miniſtris domin⁹ illū ligatis manibus & pedib⁹ eiicere in tenebras exteriores,quoniā conuenit eos qui intrinſecus obcæcati ſunt in cordibus ſuis per peccatū in hoc mundo, illic proiici in tenebras exteriores.Theoph.ſtridorem dentiū putat intelligi vanam peccatorum pœnitētiam, *Hierony.* *Eccle. 11.* *Gregor.* *Theop.* *Pſal 77.*

quæ quid faciat ibi, vbi nec meritis nec pœnitētię locus vllus erit? Tu itaq; quiſquis prouidam animę tuæ curā gerere vis, vt in hac vita veſtē nuptialē ſanctiſſimæ charitatis acquiras, ne differ in illud tēpus, quo & manus ligabūtur & pe-
1.Cor. 9. des. Nullū ibi inuenies ſartorē, qui veſtē hāc nuptialē ſciſſam cōſuat, vel ſi nullā habeas, paret nouā. Omnino quicūque hic nō ſeminat, nō habebit illic quod metat. Hic qui ſe ligat & obſtringit peccatis, eū iſthic angelus tortor ſuppliciis alligabit æternis: quoniā iniquitates capiunt impiū, &
Prou. 2. funib⁹ peccatorū cōſtringitur. ſic Manaſſes dicebat, Incur-
2. Par. 36 uatus ſum multis vinculis ferri, & nō poſſum attrahere ſpiritū. Væ homini huiuſmodi miſero & infœlici, quiſquis ſic manib⁹ & pedibus ligatus eſt, vt nequeat euadere tenebras exteriores. Itaq; de pctōre ait Dauid, Ingredietur in proge-
Eſai. 22. nies patrū, & vſq; in æternū nō videbit lumē. & Eſaias pre-
Gregor. catur auferri impiū, ne videat gloriā dei. Tremēdū valde eſt quod ſequitur fratres chariſſimi, Multi quidē ſunt vocati, ſed pauci electi. Ecce nos oēs per vniuerſum Chriſtianiſmū vocati ſumus ad nuptias regis cœleſtis, oēs etiā venim⁹ per fidē, iamq; veſcimur pane nuptiali, participātes venerabile ſacramētū. in die autē nouiſſimo veniet rex nuptiarū, ibi ſibi caueat quiſq; ne audiat illud horrēdū, Amice, vt quid intraſti, nō habens veſtē nuptialē? Cæterū vocati ne ſimus, an non, incertū eſt nobis vſq; adeò inſtabilis eſt hæc vita noſtra. is cū bene ſit exorſus, malè definit: eſt alius qui ſemper perſeueret in malo: rurſus alij huc illuc velut vento impulſi agitātur. Et ô beatū vereq; fœlicē, qui in bono fine deprehēditur, ſic vt nō vocatus tantū, ſed etiā ſit electus in hoc vt poſt hanc vitam illam conſequatūr æternam, quam largiatur nobis omnibus Ieſus Chriſtus dominus noſter, Amen. Induc hic, ſi vis, exemplum Gregorij de tribus amicis ſuis.

DOMINICA XXII. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM IOANNIS. IIII.

Matt. 8.
Luce. 7.

IN illo tempore, erat quidā regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. hic cùm audiſſet quià Ieſus adueniret à Iudæa in

Galilæam, abiit ad eum & rogabat eum vt deſcenderet, & ſanaret filium eius. incipiebat enim mori. Dixit ergo IESVS ad eum: Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis. Dicit ad eum regulus: Domine, deſcende priuſquam moriatur filius meus. Dicit ei Ieſus: Vade, filius tuus viuit. Credidit homo ſermoni quem dixit ei Ieſus, & ibat. Iam autem eo deſcendente, ſerui occurrerunt ei, & nunciauerunt, dicentes: quia filius ſuus viueret. Interrogabat ergo horam in qua melius habuerit, & dixerunt ei: Quia heri hora ſeptima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quia illa hora erat qua dixit IESVS, filius tuus viuit: & credidit ipſe, & domus eius tota. Mat. 9. Mar. 5. Luc. 8.

HOMILIA I.

QVoniam euangelica hæc lectio hiſtoria mera eſt, quia dominus ſuam tum diuinitatem tum omnipotentiam declarauit, minus longa indiget enarratione: ne tamen illam omninò tranſgrediamur intactam, paræneticè eam ſaltem percurremus. Erat quidam regulus, regulus inquam, ſiue quòd regio eſſet genere, ſiue alia principatus dignitate fungeretur. Eius filius infirmabatur Capharnaum, qui morbus filij patrem ſanauit in mente: quoniam cùm audiſſet magnum miraculum à Chriſto exhibitũ in facto ex aqua vino, multum quidem Chriſto tribuit: ſed tamen minus adhuc, ſi diuinam Chriſti maieſtatem reſpicias, ſicut deinceps dicturi ſumus. Capharnaum autem tantundẽ eſt, ac ſi dicas, villa conſolationis. Audiens ergo ille dominũ venire ex Iudæa in Galilæam, adiit eum & rogauit, vt deſcẽdens ſanaret filium eius. vnde conſtat, quòd is quia ignorabat Chriſtũ natura eſſe deum, illum vt hominem adiit: & tamẽ dominum vocat, de cuius magnifica parum ſentiebat dignitate. Quoniam ſi crediđiſſet poſſe Chriſtum ſolo verbo ſanare filium ſuum, non opus fuerat rogare eũ vt deſcenderet ad illum. Conſtat etiam hinc, quantò perfectior fuerit Centurio ille hoc regulo: quoniam iſte non tantùm nõ petiit, vt veniret dominus ad ſeruum ſuum: ſed & ipſum

Gregor. Chryſo. Theoph. Ioan. 2. Cyrillus. Chryſo. Theoph.

piã apud ſe:non admodũ dehoneſtarat regulus hic dominũ, quoniam quod Centurio per mediũ petiit ab illo, hoc iſte ſine medio rogauit ab eo perſonaliter ſibi præſtari. Ad hoc quoque prompta nobis reſponſio eſt,quoniam omniũ potentiſſima virtus eſt & fortitudo,quæ vbique operatur ipſa ſine medio,quo quæcunque vtitur, minus tum perfecta tum potens eſſe cognoſcitur. Credidit igitur Centurio poſſe dominũ ſine medio omnia operari,omnéſq; illius imperio ſubditas eſſe creaturas,magis quàm ſui ſibi parerent ſerui. Dominum igitur maxima dignitate affecit,illiúſque virtutem potentiſſimè confeſſus eſt,,quæ circa mediũ operatur vbique, quod hic regulus nõ cognouit, atque ideo Centurio laudẽ, regulus autẽ meruit reprehenſionem. Sequitur inde,non eo redargutũ à domino regulum,quòd ſanitatem filij ſui pareret,ſed ob fidei ſuæ imbecillitatẽ. vnde & nos monemur in neceſſitatibus noſtris confugere ad dominũ, & ab eo opem petere, iuxta illud, Ad dominum cũ tribularer, clamaui. & itidẽ iſtud Ioſaphat,Quum quid agamus neſcimus,hoc vnũ habemus,vt oculos noſtros ad te dirigamus ô deus.Clamantes autem ad dominũ, oremus cum fiducia maxima, ſpe robuſta,integra & infracta fide,docente idipſum nos Iacobo, Si quis ex vobis indiget ſapientia,poſtulet à deo qui dat omnibus affluenter,nec cuiquã exprobrat,& dabitur illi. Poret autẽ in fide,nihil hæſitans. Magna igitur & forti fiducia clamemus ſemper ad dominum, nihil cum hoc regulo hæſitantes in fide. Multum durus eſt huic regulo B. Auguſt. aitque hominem eum fuiſſe in fide tepidum aut frigidum aut omninò nullum, ſed quia audierat vndique ſigna & miracula Chriſti prædicari, voluiſſe iam ipſum famæ huius periculũ facere in filio ſuo,an rumori reſponderent opera eius,quantumque poſſet ille præſtare: quod ſi ita eſſet, quid mirum ſi tam duriter ſit à domino reprehenſus? Eius rei argumẽtum hoc quoque eſt, quoniam comperto iam illo ex ſermone domini,quòd filius ſuus viueret,ſeruum ſibi obuiantem ſtatim de hora interrogauit,qua reliquiſſet eum febris,probaturus hoc modo an aliàs quocunque pacto vel etiam fortuito aut ex præcepto & imperio Chriſti ſanatus fuerit. Sunt alij qui mitius tractẽt hunc regulum, excuſantes eum, dicentéſque loquutum hic eſſe Chriſtum non de perſona reguli,ſed de ipſis in vniuerſum Capharnaitis, ex quorum ciuitate &

Mat. 8. *Pſal. 119* *1. Pa. 20* *Iaco. 1.* *Auguſt.* *Chryſoſt.*

hic regulus extitit. Vel ſic quòd hoc ſermone Iudæos volue rit cõferre Gentibus, eo quòd Samaritani verbis Chriſti ſi-ne miraculorum exhibitione crediderint, quod paulò ante hoc euangeliũ Ioannes oſtẽdit. Putant ergo generaliter lo-
Ioan. 4. qui dominũ, Niſi ſigna videritis. Quicquid autẽ ſit hoc, & vt maximè Iudæos in vniuerſum omnes reprehenderit hic dominus, cõſtat regulum hunc ex eorũ quoque fuiſſe nume-
1. *Cor.* 1. ro, quos Chriſtus ad fidẽ conuertere non potuit, niſi miracu lis, ſicut Paulus Iudæos ſigna, Græcos autẽ ſapientiam ait ap petere. (ideo non aſſentior Lyræ, quòd fuerit Gentilis) Quo pacto autem ſigna data ſint infidelibus, quoque modo cõfir ment verbum dei, audietis in feſto aſcenſionis domini.

3 Paulò melius age tu mihi iam hæc exige verba. Regu lus orat dominũ, vt ſanet ſibi filium ſuum: contrà dominus illi infidelitatẽ obiicit, quaſi diceret, Aegrotus quidẽ eſt fi lius tuus & graui morbo decũbit, ſed tu adhuc durius labo-ras. tuq; filij tui petis ſanitatẽ, ego etiã te magis ſanũ vellem vt crederes. Manens autẽ & perſeuerans in ſua exigua illa fiducia regulus, dixit ad dominũ: Domine, deſcẽde priuſquã moriatur filius meus. Reprehenderat eum dominus, ſed ip-ſe ſe non emendarat, nimium feſtinans: & veritus ne ſi mo reretur filius, actum eſſet, nunquam reſurgeret etiam à do-mino reſuſcitatus, cũ tamẽ Chriſtus ille ipſe ſit, de quo Pau
Rom. 4. lus ait, Poſui te ante deum cui credidiſti, qui viuificat mor-tuos, & vocat ea quæ non ſunt, tanquã ea quæ ſunt. Sed quid
Gregor. eſt hoc quod dicit ad eũ dominus, Vade, filius tuus viuit, niſi quia humana ſuperbia hic retunditur, qui in hominibus nõ naturam qua ad imaginẽ dei facti ſunt, ſed honores & diui tias veneramur: dumq; penſamus quæ circa eos ſunt, negli-gimus penſare ipſos. Aliter longè redemptor noſter, qui vt oſtenderet contemnendũ eſſe bonis omnibus, quicquid mũ danis pro bono habetur, renuit venire ad filiũ reguli, & vl-trò ſe obtulit deſcendere ad ſeruum Centurionis. Non facit hoc humana ſuperbia, longè inſolentior quàm vt ſe demit-tat ad mancipium & abiectum ſeruulum, cùm interim filius dei ex ſublimibus cœlorum demiſerit ſe ad occurrendũ ſer uo ægrotanti: & nos qua ſumus inſolentia, ex luto terræ cõ pacti, nolumus nos mutuò humiliare in terra. Atque hoc eſt quòd phariſæos redarguit dominus, eo quòd ſe coram homi nibus iuſtificarent, agnoſcente interim Deo corda eorum,

quoniam quod ſublime & excelſum eſt hominibus, abominatio eſt coram deo. Vade, inquit dominus, filius tuus viuit. Non ſemper iniquam diſpoſitionẽ noſtram reſpicit domin⁹, ſed ipſe tanq̃ deus verus auxiliatur etiam peccatoribus, vnde & Chriſtus hic ipſo opere docet ignorantẽ, dans ei quod petierat citra omne meritũ ſuum. Nam cùm ait, Vade, volebat ei perſuadere fidem: cũ ſubdit, filius tuus viuit, largitur quod optauerat, & vtrunque quidem maieſtate magna, quaſi diceret: Vade, non credis tu dũ mecum es. agnoſce me deũ, viuit ecce iam fili⁹ tuus. quanto inferior Centurione eſt hic regulus? ille tantam tũ fidem, tũ humilitatem, tum deuotionem habebat, vt etiã nolentẽ eũ domin⁹ corporali ſua præſentia cohoneſtaret? huius autẽ infidelitatem dũ erudiuit, ſimul ad fidẽ erexit. Ad hæc inducit Auguſtinus illum Pauli locũ, Quòd ſi aliqui ex ramis fracti ſunt, tu autẽ cũ oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius radicis & pinguedinis oliuæ factus es, noli gloriari aduerſus ramos. Radix in patriarchis eſt, manetq́; ſancta. rami autẽ Iudæi, qui infideles & ſuperbi confringũtur: quiq́; de oleaſtro ſunt Gentiles, inſeruntur eccleſiæ dei. ita fit, vt naturali ramo Iudęo exciſo, qui de oleaſtro fuerat, Gẽtilis iſte Centurio inſereretur, adeò vt diceret dñs, tantã fidem non inueniſſe ſe in Iſraël. Sequitur in euangelio: Credidit homo ſermoni, quẽ dixit ei Ieſus, & ibat. Sic duos ille iiſdẽ verbis curauit, nã & reguli animũ ad fidẽ induxit, & à corporis morbo adoleſcentẽ eripuit. Atque hinc patet, quomodo creſcat fides. (licet hæretici derideãt inceſſiones formarũ ſpũaliũ) parũ enim credidit hic regulus, nõ venturus ad dñm, niſi crediſſet. credidit amplius, quãdo ad verba Chriſti regreditur in Capharnaũ, tandẽ credidit in integũ, quando cõperit filiũ ſuum ſanatũ eſſe eã hora, qua dixerat ei domin⁹, filius tuus viuit. 4 Quantũ porrò antea regulus hic inſtiterat, vt ipſe veniret dñs, tam parũ iam curauit, totaq́; illa opinione excidit, credens etiam abſentem poſſe curare dominũ filium ſuũ, per efficax illud & omnipotens verbũ ſuum, iuxta illud Sapiẽtis, Neq; herba, neq; malagma ſanauit eos, ſed tuus dñe ſermo qui ſanat oĩa, quod etiã agnoſcẽs Dauid, dixit. Miſit verbũ ſuum, & ſanauit eos. Ita ille iã credidit verbis Chriſti, atq; reuertẽti ex Chana in Galilęã, occurrerũt ſerui ſui, allaturi ei nũciũ bonũ, quòd viueret iã filius ſuus. Serui aũt fortaſſis nõ vt nũciaturi tantũ,

Auguſt.
Rom. 11.
Cyrillus.
Sapiẽ. 16
Pſal. 109
Chryſo.

ſed vt ſuperfluum fore Chriſti aduentum dicerent, obuiam
Theoph. ierant. Theoph. putat obſtupefactos repentina morbi muta
tione ſeruos occurriſſe domino, quoniã non cõmuni febricitantiũ more ſanatus eſt, ſed ſubitò omninò & repentè: vn
Cyrillus. de cõſtaret eſſe hoc Chriſti, nõ naturæ opus. Cyrillus, Serui, inquit, occurrerunt, velocitatem & vim verborum Chriſti annunciantes, domino ſic diſpenſante, vt ab euentu rerum reguli fides confirmaretur. ſequitur enim, Interrogauit horam ab eis in qua melius habuerat. & dixerunt ei, Quia heri hora ſeptima reliquit eũ febris. cõnumerando horas more Iudæorũ ſimul cũ die. Et hoc præcipuè obſerua, quod dicunt ſerui, filius tuus viuit, ſicut antea dominus dixerat, vel diſponente ſic voluntate diuina, vel quia iam illi de vita ſua deſperauerant, & pro mortuo eum habebant, ſicut & pater domino prædixerat, incipere eum iam mori. Aiunt ergo, filius tuus viuit. quaſi dicerent, Iam mortuus erat, & rurſus viuit. & addunt, reliquit eum febris, quo poterant & ipſi ad fidem ſerui adduci. Nunc tandem agnouit regulus eam ipſam eſſe horã qua Chriſtus ei dixerat, filius tuus viuit: vnde colligebat verba Chriſti in cauſa fuiſſe ſanitatis filij ſui. credidítque ipſe & domus eius tota: atque hoc eſt, quod iã per-
Chryſo. fectè credidit pater, verè etiam ſanatus in anima. Hoc iterũ ſecundum ſignum fecit Ieſus, cùm veniſſet à Iudæa in Galilæam. Ideo cõmemorat euangeliſta, vt manifeſtaretur laus Samaritanorũ, qui ſine miraculo illo plus credebant quàm
Ioan. 4 Galilæi iam poſt alterũ ſignum. illic nanq; ad ſermonẽ Chriſti credidit mulier Samaritana cum tota ciuitate ſua Sichar, hic ad miraculũ tantũ ſolus credidit cũ familia ſuã regulus,
Act. 7. vt rectè exprobrarit illud Iudæis Stephanus, Dura ceruice & incircuncisi cordibus, vos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis. Quis porrò dubitet omnia hæc ita iuxta hiſtoriã contigiſſe vt enarrat euangeliſta? ſed tamen quia opera Chriſti etiã ſigna ſunt, patres illud etiã myſticè exponũt. (poſſes hic facere ſextuplices expoſitiones adeò abũdant ſymbola.) facilè nanq; per regulũ ipſum noſtrã intelliges animam: qui, quia exiguæ eſt poteſtatis, bene regulus dicitur, cuius filius
Rom. 7. ſpiritus eſt in carne, febris autem feruor & æſtus eſt peruer
Eccl. 4. ſæ cõcupiſcentiæ, iuxta illud Sapiẽtis, Aĩa calida ſicut ignis exardeſcẽs. Iſtũ ergo per gratiã ſuam ſanat dñs. Septẽ horæ multis modis exponi poſſunt. vna enim & prima hora in cõ-

tritione cordis eſt,tres in confeſſione,eo quòd illá veracem
integram & ſimplicem eſſe oportet:&tres rurſus in ſatisfa-
ctione,ieiuniũ,oratio & eleemoſyna. poſſunt etiã illæ refer
ri ad ſeptẽ illuminationes ſolis iuſticiæ,in incarnatiõe, na-
tiuitate,circuncisione,baptiſmo,ieiunio,prædicatiõe & mi
raculis, paſſione & morte. Poſſunt & exponi ſecundũ ſeptẽ *Pulchra*
articulos paſſionis dominicæ,vel etiam referãtur ad ſeptem *ſunt hæc*
illa,quibus homo liberatur à peccatis, quorũ primũ eſt pec *de ſepte-*
cati grauitas.2, amaritudo eiuſdem.3,tædiũ ex illo conçe- *nario.*
ptũ.4,horror peccandi.5,ignominia.6, abominatio homi-
num & contemptus corã mundo.7,aduerſitas quæ alicui ex
peccato accidit. Aut ſi mauis, refer has ſeptẽ horas ad ſeptẽ
gradus,quibus homo ad veram animi contritionem aſcen-
dit & pœnitentiam:ex iis primus eſt, pœnitẽtiæ neceſſitas,
eo quòd ſine illa nemo intrare poteſt regnũ cœlorũ.2,faci- *Septẽ gra*
litas eiuſdẽ.3, inſignis fructus & immenſa pœnitẽtiæ vtili- *dus ad*
tas.concludit enim illa infernum,aperit cœlum, recõciliat *pœniten-*
nos deo,virtutes & opera bona reuocat.4,æquitas pœniten *tiam.*
di,quoniam quum Chriſtus pro nobis paſſus ſit amariſſimè,
non & nos aliquid patiemur pro peccatis noſtris? 5, ingens
peccati incõmodũ.(dic latiſſimè ex ſumma Paraldi) 6,ma
gnitudo & acerbitas pœnę peccati.7,incertitudo horę mor
tis,quamobrem & dñs dixit, Vigilate,quia neſcitis quando *Mar.13*
dominus domus venturus ſit. poſſent id genus plures aliæ
viæ oſtẽdi,ſed tranſeo. Theophylactus hic breuiter inquit, *Theoph.*
Omnis homo eſt regulus quidam, nõ ſolùm quia cognatus *Gene.2*
propter animam regi omnium, ſed & quòd ipſe regiã digni
tatem ſuper omnes accepit creaturas: & is quidẽ ſentit ſpi-
ritum ſuum elangueſcere, voluptatũ vrgente concupiſcen-
tia. Cùm aũt ad dominum currit,orans illum vt deſcendat,
hoc eſt miſericordiã ſibi exhibeat & peccata dimittat,pri⁹
quàm moriatur in ægritudine voluptatũ.ſiquidẽ vbi nõ mi-
ſertus noſtri dominus, iniquitates nobis noſtras obſeruaret *Pſal. 129*
ad vindictã,quis obſecro ſuſtineret? Sin verò ad dñm veni-
ens veniã poſtulet,nũc animus ſuus & ſanitatẽ recipiet, di
cente ſibi dño, Vade, fili⁹ tuus viuit, hoc eſt,ne deſiſtas à bo-
no ſed pergẽs accumula bona opera,& viuet filius tuus.quiſ
quis enim non pergit & procedit ſemper cõtinuo gradu in-
defeſſus,eius anima ſalua nõ fiet,iuxta illud Bernardi, Sta-
re in via dei eſt retrocedere. Oremus iam dominũ deũ &c.

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM, MATTH. XVIII.

IN illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hãc: Aſſimilatum eſt regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis. Et cùm cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei vnus, qui debebat ei decem milia talenta. Cùm autem non haberet vnde redderet, iuſſit eum dominus eius venundari, & vxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi. Procidens autem ſeruus ille, adorabat eum, dicens: Domine, patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Miſertus autem dominus ſerui illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit ei. Egreſſus autem ſeruus ille, inuenit vnum de conſeruis ſuis, qui debebat ei centum denarios, & tenens ſuffocabat eum, dicens: Redde mihi quod debes. Et procidens conſeruus eius ad pedes eius, rogauit eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. ille autem noluit, ſed abijt, & miſit eum in carcerem, donec redderet debitum. Videntes autem conſerui eius quæ fiebant, contriſtati ſunt valde, & venerunt & narrauerunt domino ſuo omnia quæ facta fuerant. Tunc vocauit illum dominus ſuus, & ait illi: Serue

Luc. 12 nequam, omne debitum illud dimiſi tibi, quoniam rogaſti me, nonne ergo oportuit & te miſereri conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum? Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus quoadusque redderet vniuerſum debitum ei. Sic & pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis vnuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.

HOMILIA I.

SAEpe multumque, fratres in Chriſto chariſſimi, nos docuit dominus, quo pacto reconciliari debeamus deo, quem præ omnibus & ſuper omnia nobis proponamus diligendum. Nunc autem docemur ab eo fruſtrà nos meditari reconciliationem cum deo, niſi etiã proximo noſtro noxam remittamus, quæ ſumma ſententia & quidam quaſi ſcopus eſt huius euangelii. Cauete igitur vobis ab inuidia & odio, ne cum iſto immiti & immiſericordi ſeruo tradamini tortoribus, perpetuis ſuppliciis cruciandi. Sed nos iam ſaluberrima hæc ſancti euangelii verba in manus ſumamus, eandemque ex ſententia ſanctorum patrum interpretemur. Aſſimilatum eſt regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis. Non ſemel iam admonuimus præſentem hanc eccleſiam, quam & militantem dicimus, regnum appellari cœlorum, ex multis rationibus ibidem indicatis, nunc breuiter quatuor tantùm libet commemorare. *Eccleſia regnum cœlorum.*

Primùm, quòd ſicut per gloriam in cœlis habitat deus, ita per gratiam ſuam ita eccleſia, cui ſe promiſit præſtò affuturum vſque ad conſummationem ſeculi.

2 Sicut regnum cœlorum exaltatum & eleuatum eſt ſuper omnia alia terrena, in eccleſia iuſtorum ſubleuata eſt ſuper contemptum rerum temporalium, ſiquidem & noſtra conuerſatio in cœlis eſt. *Mat. vlt.* *Philip. 3*

3 Quemadmodum in cœlo alia aliis ſunt lucidiora, alia etiam obſcuriora, ſemperque ab aliis alia lumen fœnerantur, ſic & in eccleſia alii maioris ſunt meriti aliis, & nõnulli doctrina ſua illuminant alios: iuxta illud Danielis, Qui docti fuerint, fulgebunt ſicut ſplendor firmamenti. *Dan. 12*

4 Sicut vniuerſa virtus corporalis exit à deo in hæc inferiora ſuper terram, & per ſtellas quoque cœli lumen, motus & influentia: ita etiã omnis diuina virtus exit à deo per eccleſiam iuſtorum in omnes homines, eo quòd extra illã ſaluari nemo poteſt, ſicut extra arcam Noë nõ manſit aliquod animal viuum. Quando igitur dominus comparat regnum cœlorum, eccleſiam hanc præſentem regi domino, qui poſiturus ſit rationem cum ſeruis ſuis, vult ille hoc inde colligere. Magis debitores ſumus deo, ipſumq; plus incitamus & *Gen. 7.*

prouocamus peccando, quàm ſi delinquamus aduerſus proximum noſtrum:quia tāta eſt offenſa, quātus ille qui offenditur. Quòd ſi dominus infinitus eſt, ita vt eſt,aliquo modo etiam peccatum redditur infinitū,ſicut ob id illud dominus in infinitum punit. Quanuis autem ex parte noſtra offenſa
Mat.18. magna eſt,tam miſericors tamē & propitius eſt deus,vt paratus ſit dimittere,quotieſcunq; veraciter pœnitemus:quomodo interroganti Petro, quoties dimittere deberet fratri aduerſum ſe peccanti,reſpondit nō tantū ſepties,ſed ſeptuagies ſepties. Quū itaque miſericors adeò ſit dn̄s in remittendo nobis peccato,quod nos facere æquū eſt erga proxi-
Mat.6 mos noſtros,quādo ſic etiam ille orare nos docuit, Dimitte nobis debita noſtra,ſicut & nos dimittimus debitorib⁹ no-
Hieron. ſtris,ſicut deinceps latius dicturi ſumus.Et ideo cùm paulò ante hoc euangelium docuiſſet,quoties ſuo quiſque dimittere deberet proximo, vt idipſum melius animis eorum infigeret, parabolam ſubiunxit, quoniam moris eſt apud Syros & Palæſtinos per ſimilitudines pleraque proponere.

2 Rex poſiturus erat rationem cum ſeruis ſuis,vbi illius primùm prudentia diligentiaque cōſideranda venit:paterfamilias enim prouidus & etiam princeps circūſpectus,niſi cum ſubditis ſuis & familia rationes bene ſupputet, ſæpe malè agitur,quando & in prouerbium verſum eſt illud,Sæpe ſupputata ratio cōſeruat amicitiam. &apud dominos ſe rè ita fit,vt ex eiuſmodi ſæpe ſubductis rationibus miniſtri ſint diligentiores,qui aliâs nimia heri indulgētia inſoleſcerent, quod quàm malū ſit, experimur quotidie.Decet enim dominum prudēter & pulchro rerum omnium ordine ſingula tū agere tū adminiſtrare,iuxta illud quod de ſupremo
Sap.12 dominatore dixit Sapiēs, Tu dominator virtutis cum tranquillitate iudicas,& cum magna reuer¯tia diſponis nos.Ita Chriſtus quoq; facit tanquam prudētiſſimus omniū adminiſtrator, ſæpe nos vocans ad reddendā rationē, dicenſque
Luc.16 nobis illud quod dixit villico, Redde rationē villicationis tuæ,quia iam amplius nō poteris villicare. Quo pacto autē rationē à nobis exigat,per ſcripturas,prædicatores,confeſſores,& noſtrarū conſcientiarū illuminationē,nimis longū eſſet dicere. Satis ſit hic nobis certum eſſe,quòd de omnibus cogitationibus,locutionibus,cōſenſu,viſu, & operibus reddenda nobis ratio eſt corā iuſtiſſimo iudice Chriſto,qui

& dixit, Dico vobis, quoniã omne verbũ ocioſum quod locuti fuerint homines, reddent rationẽ de eo in die iudicij. *Mat. 12.*
Memento igitur ô homo, vide quid agas, quídve loquaris, quia de omnib⁹ redditurus es rationẽ. Tuq́; adeò princeps, comes, nobilis, prætor, quiſquis es, quid agis? vt maximè hic reuerearis neminem, nec ſit qui tibi audeat dicere; Cur hoc ita facis? quid opprimis pauperẽ innoxiũ? Memẽto iuſti iudicij, acerrimæ rationis, quãdo manifeſtabuntur omnia, vbi potentes potenter tormẽta patientur. O homo quicunq; putas clam te facere omnia, clam peccare, clam bona retinere aliena, neque eſſe qui ſciat illud. Quid ſi cogites illud, omnia prolabuntur etiã vſque ad extremũ quadrantem. Etiam hic iuſtitiam domini conſidera, qui neminẽ punit, niſi id ratione exigẽte. intrat enim in iudiciũ cum ſeruo, crudelis aliâs futurus & immanis, niſi id ita faceret. Sic Salomon inquit, Rex qui ſedet in ſolio iudicij, diſſipat omne malũ intuitu ſuo. Quo docentur prælati & omnes qui in magiſtratu poſiti ſunt, non negligenter agere quicquam cum ſubditis ſuis, ſed diligenter vultum attendere gregis. *Sapien. 6.* *Mat. 5.* *Theoph.* *Prou. 20*

3 Cùm iam cœpiſſet rationẽ ponere, oblatus eſt ei vnus, qui debebat ei decem milia talenta. Scio, inquit Hieronymus, quoſdam iſtum qui debebat decem milia talenta, diabolum interpretari: ſed minus rectè, quoniã huic ſeruo remiſit dominus debitũ omne. diaboli autẽ ſuperbia aſcendit aduerſus deum. ſequamur itaq; & nos expoſitionẽ communẽ, & videbimus per hos ſeruos omnes intelligi homines, quibus gratiam ſuam tribuit deus, vt cum ea bonum operẽtur, omnis enim actus bonus lucrum, malus verò diſpendiũ dicitur. Tempus quoq; futuri iudicij non magno opus habebit ſpatio tẽporis, ſed ſicut reſurrectio dicitur futura in momẽto, in ictu oculi: ſic puto, inquit Origenes, & iudiciũ fore, quicquid ab initio ad finem mundi factũ fuerit, id omne vno momento patefiet, ſicut in homiliis de nouiſſimo iudicio iam ſuprà diximus. Sed quid ſibi vult ille ſeruus, qui decem milia talentorũ debebat? hoc ipſum ait Auguſtinus, quia lex decem præceptis cõmendatur, & ille debebat decem milia talentorum, per quod omnia peccata ſignificat, quæ contra legem fiunt, decies nanque decem, centum cõficiunt, quo ſignificatur peccatum erga proximum. ideoque & alter ille ſeruus huic debere dicitur centum denarios. *Hieron.* *Pſal. 73.* *Origẽ.* *1. Cor. 15.* *De ver. domini.* *Exo. 20.*

Theoph. Theophylactus ſic ait, decem mille talentorum debitores, ſunt, & qui populi præfecturam ſuſceperunt (vnuſquiſque enim homo magnā talentū eſt) & deinde non bene fungun-
Ezech.31 tur principatu: iuxta illud propheticū, Subditus in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autē eius de manu ſpeculatoris
2.Pa.vl. requirā. Sic nimirū docuit rex Manaſſes, cū cōquereretur apud dominū peccaſſe ſe ſuper numerū arenæ maris, & multiplicatas eſſe iniquitates ſuas: quandoquidē ex ſententia Ia-
Iacob.3. cobi etiam nos in multis offēdimus omnes. Aut nōne putas decem milia talenta debuiſſe domino illos de quibus ait E-
Eſa.1. ſaias, Væ gēti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis. dereliquerunt dominū, blaſphemaue-
Origen. runt ſanctū Iſraël, &c. At fortè, inquit Origenes, ideo multorum talentorū factus eſt debitor, quoniam ſecutus eſt mulierem ſuper talentū plumbi ſedentem, cuius nomen iniqui-
Zacha.5 tas: iuxta illud angeli ad Zachariam, Ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier vna ſedens in medio amphoræ. Vnde colligitur quodlibet magnū peccatum meritò dici talentum amiſſionis domini, cuiuſmodi ſunt adulterium, idololatria, perfidia, latrociniū, furtum, &c. ſicut & hic ſeruus fecit; quamobrē tot talenta debebat. Viciſſim autē boni eo ditiores fiunt, ſicut Dauid & alius quiſque homo pius, tot ditatus eſt talentis auri & argenti. At tu ſcire fortè cupis opera
Mat.25. bona, talenta dici. ecce parabolā illam tibi, cū domin' ſeruo ſuo talēta quinq; tradidit, quibus ille lucratus eſt alia quin-
1.Cor.3. que. Quapropter etiā Paulus opera bona aurum & argentū vocat, inquiens, Si quis ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurū, argētū, lapides pretioſos, dies domini declarabit.

4 De ſerui debito iam conſtabat, & tamen ille non habebat vnde ſolueret. verè enim nō habet peccator, vnde reſoluat dominū. ex ſe quidē ipſo peccat homo, ſed ſine gratia & auxilio Dei à peccatorum ſordibus reſurgere non poteſt,
Oſee 13. ſecundum quod dominus dixit per Prophetam, Perditio tua ex te eſt Iſraël, tantummodo ex me auxilium. Et hoc eſt
Rom.7. quod idem in ſe deprehendens Paulus ait, Velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. idipſum quoq; re-
Ioan.15. ſpiciens dominus dicit apud Ioannē, Sine me nihil poteſtis facere. peccare ſine Deo faci è poſſumus, ſed nō item facere bonum, eo quòd omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt. hoc adeò tibi certò conſtet, quoniam non tantùm nō boni quip-

plam facere potes ſine peculiari gratia Dei,ſed nec cogitare quidem.quo tamen non excluditur liberũ hominis arbitrium,de quo vide in homiliis peculiaribus articulorum Sic alibi dixit dominus,Nemo venit ad me, niſi pater meus traxerit eum. & Paulus,Quia non eſt currentis neque volentis,ſed miſerentis Dei.Non potuiſſet vnquam debitũ tantũ reſoluere ſeruus,niſi domin⁹ ex miſericordia remiſiſſet ei.vſqueadeò & miſer & impotẽs eſt peccator,vt ſit etiam indignus eo quo veſcitur pane,iuxta illud angeli,Miſer tu es,miſerabilis,pauper,cæcus & nudus.Non habẽte igitur ſeruo, vnde tantum reſolueret debitum, iuſſus eſt vxorem,liberos & omnia ſua vendere. Quilibet ſub peccato venditur peccator,teſtãte de ſe Paulo & dicente, Ego carnalis vẽditus ſum ſub peccato. quiſquis enim peccat, ſeruus peccati efficitur. Ita Iudæi quoque peruerſi vẽditi ſunt iis cũ facerẽt malum. Quilibet peccator,eo quòd talis eſt,venditus iamiam eſt diabolo,& adhuc quæris quæ ſit conuentio,quidq; inde det ille pro pretio?ſanè nil aliud,quàm vanam,ſceleratam & turpem voluptatẽ. Quo nomine dicit dominus per prophetã; Gratis venundati eſtis,& ſine argento redimemini.Non autem hic de venditione loquitur dominus,quoniã ſeruus iſte iam peccatis vẽditus erat, domino ſuo decies mille talenta debens. Alia adhuc vẽditio eſt ad pœnã,de qua hic agitur, dũ iſte tortoribus tradendus relinquitur,neq; ipſe ſolus, ſed & vxor, liberi bonaq; omnia vendi iubẽtur. Sed quænã vxor eſt? caro,quæ cõiũx eſt animæ,& pueri,opera quæ malè fiunt à corpore & anima.Iubet igitur ipſum & vxorem vendi dominus,hoc eſt corpus & animã torqueri, atque vtriuſque opera & virtutes.Sunt qui per vxorem concupiſcentiã intelligunt carnalẽ, id vtrunq; in idẽ recidit. Quid multa? pœnis ille addicitur,eo quòd pretiũ venditi,eſt ſupplicium dãnati.Cęterũ Origenes per carnẽ ĩtelligit ciuitates impiorum.ſicut enim Hieruſalẽ ciuitas eſt iuſtorum,ita Babylon, Tyrus & Sidon coniuges & matres ſunt peccatorum. Nos iã rogemus & ſuppliciter dominũ deprecemur, vt quanuis magna multorũ peccatorũ velut ære alieno & debito ſimus mole conſtricti,tamen deus illa nobis miſericorditer condonet & remittat,neque ſinat animã,corpus operaq; noſtra vendi in perpetuum,& æternis deputari ſuppliciis, Amen.

Etiam ſecundum literam venduntur iam vxores & filij,

2.Cor. 3. *Ioan. 6* *Rom. 9.* *Apoc. 3.* *Rom. 7.* *Ioan. 8* *1.Mac. 1* *Eſa. 52.* *Theoph.* *Auguſt.* *Origen.*

e faceret. Atque mirũ in hoc illud eſt, quod habet Dauid in oratione ſua, Imple facies eorũ ignominia, & inuocabũt nomen tuũ domine. Hinc qui renuit appropinquare deo per pœnitentiã, immittit ei ille internunciũ talẽ, qui admoneat eũ debiti, iuxta iſtud Dauidicũ, In chamo & freno maxillas eorũ conſtringe, qui nõ approximant ad te. ſiquidẽ ſi cui dominus monitorẽ nullũ miſerit, qui ſibi debeat tantũ, nec ipſe ſe agnouerit debitorẽ, huic infœliciter res ſuccedet, teſtãte Dauide, In laboribus hominũ non ſunt, & cũ hominibus nõ flagellabuntur, ideo tenuit eos ſuperbia, operti ſunt malitia & iniquitate ſua. Quanto igitur melius eſt, deũ alicui ingerere cognitionẽ debiti ſui, vt procidat ante Deũ cũ ſeruo petẽs gratiã, aliàs ſine cura ambulaturus extra omnem timorẽ, dicturúſq; cũ ſtudio iſto, Peccaui, & quid mihi accidit triſte? altiſſimus enim eſt patiens redditor. De propitiato peccato noli eſſe ſine metu, neque adiicias peccatum ſuper peccatũ. Seruus hic agnouit magnitudinẽ debiti ſui, dicẽs: Domine, habe patientiã mecũ, & omnia ſoluam tibi. Orare poſſumus ſanè Deũ, cognoſcentes immenſam illius pietatẽ & miſericordiã, quoniã bonus & miſericors eſt, & qui facilè dimittat peccatum, ſicut ipſum orauit Manaſſes, Dñe, peccaui, & agnoſco iniquitatẽ meã orans oro te, remitte mihi. Quæras autẽ, cũ non habebat hic ſeruus vnde ſolueret, quur ꝑmittit domino ſe illi omnia redditurũ? Reſpõdeo ad hoc tibi, quòd nõ ex ſuis viribus ſolutionẽ promittebat, quoniã id non poterat, ſed quia pœnitentiã acturus & ſatisfacturus erat cũ gratia Dei, & ope ſacramentorũ, maximéque meriti paſſionis Chriſti. ſic nimirũ volebat perſoluere dominũ, peccata ſua cõfiteri, pœnitentiã agere, laudare Deũ. Sic clamãt peccatores per Oſeã, Omnẽ aufer iniquitatẽ, & accipe bonũ, & reddemus vitulos labiorum noſtrorum. Ita vides, quõ non habeat peccator vnde ſoluat dominũ, dum in peccatis perſeuerat, cõuerſus aũt ad dominũ, diteſcit, mutuante interim in hoc ſibi Deo, & loculũ pretij ſanguinis ſui offerente, vt ad gratiam perueniat, & peccatorum debita ſoluat.

Pſal. 82. *Pſal.* 32. *Pſal.* 72. *Eccl.* 5. *Oſee* 14.

2 Tandem iam dominus miſertus eſt ſerui ſeſe humiliantis, dimiſitq́. eum ſimul & debitum ſuum totum. Vbi rurſus immenſitatẽ mihi conſidera miſericordię Dei. tantũ petiit hic ſeruus morulam aliquã & prolongationem temporis, ille autem multò magis q̃ petiit, videlicet totius debiti

Chryſo.

Eccle.35. donationẽ vltrò remiſit. Vnde apparet q̃ grata ſit illi oratio, cuius gratia peccata dimittit. oratio enim humiliantis ſe, penetrat cœlos, vſqueadeò miſericors & ꝓpiti⁹ nobis eſt de⁹, vt eũ appellarit Paulus patrẽ miſericordię, deũ omnis ſolatij. Seruus igitur ille per orationẽ ſuam maximi debiti meruit remiſſionẽ, quanuis gratiã tantam nõ ita bene collocarit. ſequitur nanq;, Egreſſus ſeruus iſte inuenit vnum de conſeruis ſuis, qui debebat ei centũ denarios, & tenens ſuffocabat

Chryſo. eum, dicens: Redde quod debes. Vidiſti miſericordiam domini & humanitatẽ. Vide nunc inauditã ſerui crudelitatẽ. Audiatis hæc quicunq; pecuniarũ gratia ſimilia indies cõmittitis. nã ſi id fieri nõ licet in peccatis, quantò minus in pecuniis licebit? Quàm & turpiter & crudeliter ſæpenumero agũt fœneratores vrgẽtes & miſerè tractantes pauperes, exugẽtes ſudorẽ & ſanguinẽ ipſorũ? Quòd ſi ponderaretur ſemper, vnde cõtraherẽtur tot tantaq́, debita, qua mercatione & cõuẽtione inita, quàm iniquis & vſurariis pactis, quid

Theoph. obſecro deprehenderetur? Et nota quòd euangeliſta dicit egreſſum à domino ſeruũ, quoniã nullus qui in Deo manet,

2. Ioan. 4 cõpaſſionis expers eſt: ſed quia Deus charitas eſt, quiſquis in charitate manet, in Deo manet, & Deus in illo. Egreſſus itaque à dño ſeruus, alienus factus eſt ei, alienatus à charitate, oblitus iamiã omnis gratiæ ſibi à domino collatæ. exiuit ergo, hoc eſt, excidit memoria eius, ſicut & Iudas demorſa

Ioan. 13. buccella panis, & ingreſſo in eũ ſathana, exiuit à domino. Egreſſus autẽ inuenit conſeruũ. Caue quenquã ſpernas vel infirmũ, quoniã conſerui omnes ſumus, viuentis Dei miniſtri. & vt maximè hic in mundo alius alio potentior, fortunatior, honoratiórve ſit: attamẽ cõſerui oẽs ſumus, nec quicquam ſeparabit nos etiam in die nouiſſimo, niſi bonorũ operum merita. Talẽ te præbe, quiſquis es vel princeps, vel dominus, vel nobilis, vt ſicut te hìc honorauit de⁹ in terris, ita

Rom. 13. cõdignis honorib⁹ dignetur in cœlis. Quæ cauſa altera eſt, cur ſeruus hic non debebat eſſe durus cõſeruo ſuo, ſed cogitaſſe potius quomodo ſibi maioribus debitis obſtricto, dominus omnia tamen remiſiſſet, quique conſeruus ille ſuus eſſet, quòd vnũ habebãt & dominũ & creatorẽ: iuxta illud Ma-

Mala. 2. lac. Nõne pater vnus noſtrũ omniũ eſt? nõne deus vnus qui creauit nos omnes? Cõſeruus hìc debebat alteri centum denarios, quamobrem alter huic durus eſſe non debebat ob

minus debitum, cui dimiſerat dominus decies mille taléta. Quod aũt debebat ei centũ denarios, ab eodẽ numero ſcilicet decẽ ſumitur. Nã & centũ cẽties, fiũt decẽ milia: & decies decẽ, ſunt centũ. Dices, quãdo hic dñs peccatũ deſignat numero cẽtenario, & iterũ decies millenario, quid eſt quod paulò ante idẽ etiã per ſeptuagies ſepties ſignificauit, cùm diceret Petro, Nõ dico ſepties, ſed ſeptuagies ſepties dimitte proximo tuo? Reſpondet ad hoc Auguſt. quòd Lucas deſcripto Chriſti baptiſmo, etiã cõmemorauit eiuſdem natiuitatẽ, deducẽs illã in Adã primũ hominẽ per ſeptuaginta ſeptẽ generationes, exorſus à Chriſto qui remiſit peccata, deſiit in Adã, qui peccauit primus. Eundẽ itaq; numerũ hic iã repetit, deſignans nullã ex omnibus iis generationibꝰ omiſſam, qua peccatum dimiſſum non eſſet. Et rectè quidẽ illud Lucas ac cõpoſitè ſcripſit poſt baptiſmũ, in quo peccata remittuntur omnia, vt ſtatim ſubiungeret ſeptuaginta ſeptẽ generationes, qui numerus eſt remiſſionis peccatorum. *Auguſt.* *Mat. 18.* *Auguſt.* *Luc. 3*

3 Conſeruus iſte dum miſerè adeò tractatus vrgeretur ab illo, procidit & ipſe rogãs eum, & dicẽs, Patientiã habe mecum, & omnia ſoluã tibi. Eadẽ conſeruus repetit verba, quæ & ille ad dñm dixerat, miſericordiã dñi in memoriam illi reducẽs, cumq; illi dñs debitũ dimiſerat omne, debebat & ipſe vtiq; tantulũ cõdonare cõſeruo, aut certè morã aliquã relinquere. Quãuis enim ſeruꝰ ille antea corã dño ſuo procidebat meritò orãs eũ, iuxta illud Pſalmi, Venite adoremꝰ, procidamus & ploremus corã dño: tamen iam nimium hoc erat, quòd ſeruus corã cõſeruo ꝓcidit, ſicut & angelus Ioãni volenti ad genua ſibi concidere dixit, Vide ne feceris, conſeruus enim tuus ſum & fratrũ tuorũ prophetarũ, deũ adora. Atqui etiã ſic nihilo plus promouit ille miſer apud hũc, qui quiduis potius erat quã homo, præter hominis figuram nihil habens hominis, nullam ne ſic quidem humilitate ſua tanta merebatur patientiã, quam tamẽ nos habere debemꝰ erga omnes. Expectas quid inſuper fecerit? miſerũ illũ conicit in carceres, donec diſſolueret debitũ. Vidẽtes hoc conſerui eius, perturbati ſunt, & annunciarunt domino impietatẽ ſerui. Conſerui, inquit Theophylactus, vidẽtur eſſe angeli, oſores mali, & amatores boni, ij ipſi annunciant illud domino, nõ quòd eum lateat quicquã, qui nouit omnia: ſed vt inde diſcamus nos, indignari etiã angelos ſuper immites *Theoph* *Pſal. 49* *Apo. vlt.* *1. Th. ſ. 5* *Theoph.*

Eccle.3 & duros corde,ſicut Sapiens quoque teſtatur,Cor durũ malè habiturum in die nouiſſimo. Quodque angeli omnia noſtra annũciẽt domino,ſatis magnum in Raphaële habem' exemplũ. In vniuerſum enim verũ eſt iſtud Sapientis, Qui loquitur iniqua,non poteſt latere. Tunc vocauit illum dominus ſuus,& ait illi,Serue nequam,omne debitũ dimiſi tibi,quoniã rogaſti me. Vocatio hęc tantùm intelligenda eſt de ea,quę fit poſt mortem vel in die nouiſſimo,quoniam ſic manifeſtari nos omnes oportet ante tribunal Chriſti. Porrò dum vocat illum,ſeſe iuſtum eſſe declarat iudicem,& in iudicium quidem intrat cum ſeruo dominus propter miſericordiam,vt oſtendat quòd non ipſe,ſed ſerui crudelitas & ingratitudo donationem irritet. Cæterùm vocãs eum rex, non dixit, Omne debitum dimiſi tibi, quoniã adoraſti me, ſed quoniam rogaſti me,vt oſtenderet tantæ fuiſſe efficacię orationem in remittendo debito.

Thob.12. *Sapien.1.* *2 Cor.5*

4 Quæres rurſus,Cur ſeruum hunc nequam vocat?En tibi reſpondeat Chryſoſt. Quando decem miliũ talentorum non conuitiatus fuit debitori,ſed miſertus,quãdo verò aduerſus conſeruium crudelitatem exercuit, tunc nequã atque improbum ſeruũ appellauit,antea illum quãuis malum,adhuc tamen in numero pœnitentium cõſtitutum nequã non vocauit,ſed iam mortuũ,nulla exiſtẽte emendatiõis ſpe reliqua,dixit, Serue nequam,omne debitũ dimiſi tibi, nõnne ergo oportuit & te miſereri cõſerui tui?Iuxta illud quod alibi docuit dñs, Dimittite, & dimittetur vobis. Quilibet igitur homo, qui inuidiam & odium cõcipit aduerſus proximum ſuum, cogitet ſibi dici à domino, Ecce remitto tibi peccata tua:Cur non & tu dimittis conſeruo tuo, quod aduerſus te commiſit? Pulchrum eſt quod habet quædã Gloſſa in Pſalmis, Ne confringas pontem miſericordiæ ſuper quẽ ingreſſus es. Inſignis ſtoliditas eſt meminiſſe velle aliquem quæ ſibi acciderint mala,quoniã id illi tantùm nõ aliis incõmodat. Diſcimus hinc duo quæ facere debemus: alterũ, vt noſtra ipſi agnoſcamus debita: alterũ,vt proximo noſtro dimittamus ex animo debitum ſuum. Dum itaque oramus deum, vt nobis peccata & debita magna remittat,decet & nos minora proximis dimittere,dicẽte Thobia,Quod ab alio oderis fieri tibi,vide ne tu aliquando alteri facias. & itẽ Sapiente, Homo cõſeruat iram aduerſus hominem,& quæ-

Chryſoſt. *Pſal 91* *Thob.4* *Eccle.28*

rit remedium à deo: Aduerſus hominẽ ſimilẽ ſui non habet miſericordiam,& orat pro peccatis ſuis.Ipſe cũ caro ſit,reſeruat iram,& propitiationem petit à deo. Iratus autẽ dominus,tradidit eum tortorib⁹, donec diſſolueret omne debitũ.Tortores ſunt punitrices poteſtates,à quibus ille torquebitur in æternum, donec ſoluat, cumq́ue non poſſit vnquam ſoluere, ſemper & perpetuò cruciabitur(donec,non dicit finẽ,vt pulchrè docet Hierony.cõtra Heluidium)atq; hoc illud iuſtũ eſt iudicium dei,de quo Iacobus ait,Quoniã iudicium ſine miſericordia erit iis,qui nõ fecerũt miſericordiã.Tandẽ iam cõcludit dñs tali acclamatiõe,Sic pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi nõ remiſeritis vnuſquiſq; fratri ſuo de cordibus veſtris.Atq; hæc totius parabolę ſumma ratio eſt, ne inuidiam & odiũ foueamus aduerſus proximos noſtros.Pater meus,inquit,nõ veſter.indigni enim ſunt tales,qui deum habeãt patrẽ, neq; verò ſatis eſt ore & verbis dimittere,niſi & corde veraciter dimittas.Vos iã ipſi cogitate chariſſimi in Chriſto, quantũ malũ ſit inuidia & libido vindictæ,ſiquidẽ & diuinã reuocat donationẽ, & pœnã incurrit æternam,à qua defende nos mitiſſime deus,Amen. *Theoph.* *Donec.*

HOMILIA III. de inuidia & odio,quóve modo peccata redeant dimiſſa.

EX multis quæ ſaluberrima hodiernum in ſe continet euangelium,dilectiſſimi in Chriſto fratres,docemur à domino pręcipuè remittere omnẽ noxam proximis noſtris,nullumq́; rancorẽ odii aut inuidiæ erga eũ geſtare,vindictam nullã noſtri gratia appetere. Nos itaque iam breuiter quædã huic ꝓpoſito deſeruiẽtia expediemus, dicturi primũ de vitii hui⁹ atrocitate,deinde quomodo inuidus quiſpiã orationẽ orare poſſit dominicã. Ad extremũ, quid fiat quòd & peccata iã ſemel dimiſſa per alia noua denuò redeãt.Inuidia,inquit Damaſcenus, eſt triſtitia de alienis bonis,& lętitia de malis,quæ quãdo ſit peccatũ,iã porrò explicabimus,ne quid ſit quod in hac re tuũ effugiat intellectũ.Triſtitiã enim de alieno bono cõcipere multis modis contingit. Primũ,cũ quis triſtatur & dolet ita, vt vereatur ſibi aut alteri emergere inde incommodũ aliquod aut periculũ,quæ ſanè triſtitia nec inuidia,neq; peccatũ eſt, modo fiat cũ modeſtia,imò fit,vt ſit illud etiã apprimè cõmodũ, quoniã euenire plerũq; ſolet vt nõ amiſſa charitate, & nos rui- *Damaſ.* *Triſtari de bono alieno.*

Gregor. 22.cap. 1 mor. na inimici lætificet,& rurſus eius gloria ſine culpa inuidiæ contriſtet,quia per hoc quoſdã iuſtè erigi credimus qui digni ſunt:proficiente illo,multos opprimi formidamus iniuſtè.Ita nimirum lętatus eſt populus Iſraël de ſubmerſo cum

Exod 15. populo ſuo Pharaone. Ita rurſus cõtriſtatus fuit Matathias,

1.Mac. 2 audiens proſperitatē regis Antiochi, qui nitebatur Iudæos ad cultũ idolorũ adducere:ita in hodiernum gaudere circa peccatum poteſt vel princeps vel ciuitas aliqua,de alterius nihil boni attentantis incõmodo & rempub.perturbantis.

2 Lætari quis poteſt de alterius damno,& bono triſtari, non eo quòd is bonũ illud habeat,ſed quia ipſe careat:quæ etiam propriè inuidia non eſt ſed magis zelus,cùm quis optet ęquè ſibi contingere cuncta proſperè vt alteri:ſimiliter ſi aliquis triſtatur fortunam aut bonum ab alio adeptũ, cuius ſit indignus(eam Ariſtoteles nemeſim vocat,nos indignationē nõ incommodè dixerimus de bono indigni, quanuis etiam zelus nominari queat)hoc quoq; cum moderamine fiat, iniquum non eſt,quoniam ſic plurimi Paulum intel

1.Cor. 14 ligunt,dicentem,Vos quoniam ęmulatores eſtis ſpirituum, ad ædificationē eccleſiæ,quærite vt abundetis.In eum ſen-

Hieron. ſum accipiendus eſt & Hierony.dum filiam informat Lætæ,dicens,Habeat ſocias cum quibus addiſcat, quibus inuideat,quarum laudibus mordeatur. Sic cùm neophytus aliũ ſuperare cum æmulatione ſtudet in obſeruantia, puer puero inuidet in profectu literario,malum non eſt.

3 Adhuc de alterius bono triſtatur quiſpiam,nulla prædictarum cauſarum,ſed ita abſolutè,quòd ei quem odit,tantũ boni non fauet,quę vera inuidia eſt peccatum mortale,quia

1.Cor.13. cõtra charitatem dei & proximi,ſicque Paulus charitatem

Chryſoſt. ait non inuidere,ſed gaudere cum veritate. & Chryſoſt.Inuidia,inquit,eſt ignis inextinguibilis. etenim ſicut tinea comedit veſtimentum,ſic inuidia eum qui zelatur,conſumit, atque ita præſentem ſemper habet pœnam ratione iuſtitiæ, quia ſpiritus triſtis exiccat oſſa.Et vt maximè quis gaudeat

Prou. 17 de alieno commodo &bono,tamen ſic quoque ſupplicio ſuo non carebit, iuxta illud Salomonis, Qui in alterius gaudet ruina,non manebit impunitus.

4 Triſtatur etiam aliquis ob gratiam dei quam in proximo ſuo videt,quæ ſanè inuidia longè turpiſſima eſt,peccatũ in ſpiritum ſanctum,inuidentia gratiæ fraternæ.nanq; cùm

ſpiritus ſanctus amor ſit, & huic ex diametro repugnet inuidia, quid reliquũ eſt niſi inuidiã vitiũ eſſe vt peſſimũ, ita omniũ maximè abominandũ, atq; omnino (vt ait Auguſt.) diabolicũ, quo ſolo diabolus eſt reus, & inexpiabiliter quidem reus? diabolo enim, vt damnetur, dici non poteſt, adulter es, fur es, guloſus fuiſti: ſed hoc vnũ, inuidiſti homini. Vidit etenim exaltationem hominis ille, & inuidit, perq; inuidiã ipſi⁹ mors introiuit in orbẽ terrarũ, & adhuc ſequũtur eũ quotquot partiũ ſunt ſuarũ. 2 Hæc cùm ita ſe habeãt, rectè ſeqtur, inuidos, diaboli eſſe diſcipulos, eo quòd ipſum ſequuntur. Viciſſim diſcipulis ſuis hoc dedit argumentum Chriſtus, In hoc cognoſcent oẽs, quòd mei eſtis diſcipuli, ſi dilexeritis vos inuicẽ. Contrà diſcipuli diaboli mutuò ſeſe odio perſequuntur, & ſicut ſpiritus ſanctus corda fidelium inflãmat in charitate feruente erga deum & hoĩes: ita diabolus odia tantũ ſeminat & liuorẽ, diſcordias, diſſidia, iurgia & cõtẽtiones: idipſum nũtii eius homines mali & peruerſi ſimiliter faciũt. Multa hic dici poſſent, vnde fiat vt qs inuideat alteri. ſunt enim qui à natura ꝓcliues ſunt ad inuidiam, vt plerunq; pueri, mulieres nimiũ pallidæ, &c. Eſtque hoc paruulorũ peculiare, vt inuideãt aliis, ſicut Auguſt. ꝓfitetur vidiſſe ſe zelantẽ paruulũ, qui nondũ loquebatur, & tamen pallidus intuebatur collectaneũ ſuum. Neq; rarò fit, vt nobis etiam nõ cogitantibus primo adhuc motu accidat inuidia, puta cùm alterius audimus fœlicitatem, primulum inuidemus ei aut gaudemus ex ipſius malo: id ſi ſic animo ſiat min⁹ præmeditato, peccatũ mortale nõ eſt. ſiquidẽ is fructus eſt arboris noſtræ ſterilis & aridæ, caro ex Adamo tracta, fruct⁹ nobis fert huiuſcemodi. Quòd ſi aũt aliquis conſulto & cũ præmeditatiõe triſtatur de magno alterius commodo, id ſanè peccatũ & magnũ & capitale eſt, de quo ſuprà diximus. Veniamus nũc ad incommoda inuidiæ, viſuri ſi is grauiſſimis malis vtique, inuidiæ radices ex quorundam cordibus euellere queamus. Principio vitium hoc ita per omnia malum, vt nihil in ſe boni habeat. diabol⁹ enim illaqueaturus hominẽ, voluptatulã ei aliquã proponit, qua ipſum ad peccatum alliciat: ſicq; ſuperbo gloriã promittit & honores, auaro diuitias, guloſo & libidinoſo voluptatem ipſam, ignauo quietẽ & tranquillitatem. Inuidus aũt nihil planè boni aut iucundi ex ſua malitia cõcipit. Inſignis ſtultitia eſt, Diomede à permutatione aurũ ære, aſinum cõmu-

August. *Bernard.* *Ioan. 13* *L. 1. conf.* *Inuidiæ incommoda.*

tare fiſtula. Atqui inuidus etiã gratis vendit, nullã inde concipiẽs voluptaté, ſed anguſtiã tantũ & irrequietã animi ſolicitudinem, quod vel ex ipſo corpore apparet, teſte Poeta,

Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto,
Nuſquam recta acies, liuent rubigine dentes.
Pectora felle virent, lingua eſt ſuffuſa veneno,
Riſus abeſt, niſi quem viſi fecere dolores.

Nec fruitur ſomno. Ita paulatim incipiunt hic inuidi cruciari, & illic tandem torquebuntur perpetuò. Magnum & virulentũ vitiũ inuidia eſt, nec quicquã inuido nimis arduum eſt, nõ homicidia, nõ mulierũ cædes, nõ infantum occiſiones, non veneni largitiones, non incendia, nemini hic parcitur, vel nocẽti vel inoxio. Quid in cauſa fuit, obſecro,
Gene.3 quòd primi parẽtes noſtri ſeducti ſuut? inuidia diaboli. Vn-
Gene.4 de Cain innocẽté fratré ſuũ Abel occidit? ex inuidia. Quid
Gene 37 adegit fratres Ioſeph vẽdere, & penè etiã occidere? inuidia.
1.Re. 20 Quid Saulé impulit ad perſequendũ Dauid, cui etiã propriã filiam antea dederat vxoré? inuidia. Aut quæ cauſa fuit, cur
Mat.27 Chriſtũ Iudæi tradidere Pilato? inuidia. Vnde pleraq; bella, vnde hominũ prouinciarumq; perditiones oriũtur maximè? ex inuidia. Liuor igitur tabificũ, vt ait ille, malis venenum, vel eo flagitium peſtilentius eſt, quòd decreſcentibus reliquis in homine vitiis, ſola tantũ creſcit, tum auaritia, tũ
Cypria. ſerm 2 de Ze. & lib. inuidia: neq; terminum habet zelus iſte, permanens iugiter malũ, & ſine fine peccatũ eſt: quantoq; ille cui inuidetur ſucceſſu meliori profecerit, tantò inuidus in maius incendiũ liuoris exardeſcit, itaque animã hominis necat, iuxta illud Iob, Paruulũ occidit inuidia. ſiquidem priuat aliqué intellectu ſuo, excæcat rationé, omneſq; virtutes animæ bonas in-
Gregor. terimit. Perpendere igitur debẽt inuidi, quãtæ ſint cæcitatis, qui alieno profectu deficiunt, & aliena lætitia contabeſcũt, quicquid enim aliis accedit, id ipſi amittũt, quòd ſi diteſcit ille, nõ fauet hoc ei inuidus: ſi ſanus efficitur alius, id quoq; contrariũ eſt inuido. Imò & odor ſuauiſſim᷒, qui aliis
Ioan.12. hominibus facit ad vitã, mors inuido eſt, ſicut vnguentũ pretioſum Mariç nõ poterat ferre inuid᷒ Iudas, neq; Iudæi ſuſtinere potuerunt cõcurſum populi ad Chriſtũ, cùm dicerẽt ſe nihil proficere, eo quòd totus mundus ſequeretur illum. Ita primũ ſe arrodit & abſumit inuidia, quæ ideo vermibus comparatur, qui ex ligno naſcuntur. illud enim ex quo na-

tiſuerant,paulo poſt excedunt.ſic inuidia, autore Hieron. *Hierony.* primũ ſe demordet, Tamq; virulentum malum eſt liuor,vt vltro careat inuidus bono aliquo,dũ eodẽ priuetur & proximus ſuus:ſicut ille,quẽ rex petere iubebat quod vellet, ſeq; daturũ ei,& alteri cui inuidebat bis tãtũ:veritus ne ſi mille aureos peteret ſibi dari,alteri darẽtur duo milia:inuidia itaque compulſus petiit effodi ſibi oculũ,vt alteri effoderẽtur ambo.Nemo igitur liuido multũ conuerſetur,iuxta cõſilium Sapientis,Ne comedas cũ homine inuido, & ne deſideres ciboseius,quoniã in ſimilitudinẽ arioli & coniectoris exiſtimat quod ignorat. Comede & bibe, dicet tibi, & mẽs eius non eſt tecum. *Prou. 13.* 3 Quando itaque ſcelus tantũ eſt inuidia,fugiamus illud,neq; leuiter peccemus in eo.cogitemus potius quod oram° quotidie, Dimitte nobis debita noſtra,ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. *Matt. 6.* Dimittere autẽ proximo bifariã poteſt intelligi: vel ratione offenſæ; *Dimittere debita proximo.* ita neceſſariũ eſt dimittere nos ꝓximo noſtro,eo quòd omnes tenemur diligere ex charitate : vel propter iniuriã alicui à proximo ſuo illatã.& hic ſicut ſine peccato quis poteſt bonũ repetere ablatũ,etiam poteſt aliquis licitè & citra inuidiæ vitiũ honorẽ petere adẽptũ ſibi. Imò dari poteſt caſus,vbi offendãtur cæteri,ſi quis nolit nominis ſui & famæ gloriã tutari.tunc enim iure exequi poſſet & deberet,ſicut dici ſolet in iure,Crudelis eſt qui famã negligit. *11.q.3. Nonſunt* Verũ inuidiã hanc nõ debet in corde & animo ſuo fouere vt creſcat in odiũ,quoniã aliâs dicetur ei à domino,Serue nequã,omne debitũ dimiſi tibi, nõne oportuit & te miſereri conſerui tui?profectò enim ſi dimiſerimus nos hominibus peccata ſua,dimittet & nobis pater cœleſtis peccata noſtra. *Mat. 18. Matt. 6.* Quæris autẽ an iniquè faciat inuidus,dum orationẽ orat dominicã, nolens interim dimittere proximo ſuo. Reſpõdetur,ad hoc vt quis meritoriè oret, inuidia carere debet, iuxta illud quod ait Sapiens,Relinque proximo tuo nocenti te, & tũc deprecanti tibi peccata ſoluentur. *Eccl. 14.* Sic Paulus inquit, Eſtote inuicem benigni,miſericordes, donantes inuicẽ ſicut & deus in Chriſto donauit nobis. *Ephe. 4.* Chriſtus quoq; dimittere nos iubet,vt dimittatur viciſſim nobis. *Lucæ. 6.* Sic dñs per prophetã reſpõdet iis qui conqueſti erant,dicẽtes,Quare ieiunauimus,& non aſpexiſti?humiliauimus animas noſtras, & neſciſti?Ecce,inquit dñs,in die ieiunij veſtri inuenitur vo- *Eſa. 58.*

lũtas veſtra,& oẽs debitores veſtrós repetitis. Ecce ad lites & cõtẽtiones ieiunatis,& pcutitis pugno impiè. Nolite ieiunare ſicut vſq; ad hãc diẽ,vt audiatur in excelſo clamor veſter. Vnde & Paulus ait, Noli vinci à malo,ſed vince in bono malũ. Eius rei exẽplar nobis dedit dñs, dũ pro ſuis orauit crucifixoribus. Pater, inquiẽs, dimitte illis, quia neſciũt quid faciunt. In hoc ſpeculũ reſpexit Stephanus,quãdo pro lapidãtibus ſe orauit dñm,dicẽs,Ne ſtatuas illis hoc peccatũ,quia neſciũt quid faciunt. 2 Poteſt quis orare dominicã precationem tanquã perſona publica,vt ſi quis parochus vel ſacerdos totius eccleſiæ nomine illã decantet vel oret, rectè facit:& quãuis ratione ſuæ perſonæ verũ nõ ſit,quòd dimittat proximo,tamẽ verũ eſt in perſona eccleſiæ.& ſi quilibet poteſt eã orare,quoniã non dicit, Dimitte mihi,ſicut ego debitoribus dimitto meis,ſed ſicut nos dimittimus, in perſona totius eccleſiæ, in qua multi ſunt,qui nec irã neque inuidiã,nec odiũ geſtant aduerſus proximos ſuos. 3 Si autẽ pro ſe oret inuidus,nolẽs tamẽ mittere inuidiã,malè facit, quoniã ſic ait Aug. Si peccatũ nõ dimiſeris,nõ poteris dicere; dimitte nobis ſicut & nos dimittimus. Et in Enchiridio ca. 84. Qui rogãti peccati ſui veniã,& petẽti ex corde non dimittit, nullo modo æſtimet à dño peccata ſua dimitti, quia mentiri veritas nõ poteſt, Si non dimiſeritis hominibus,nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra. Atque hoc etiã eſt quod Chryſoſtom⁹ ait, Cũ qua ſpe erat,qui inimicitias ſeruat aduerſus alterũ, à quo forſitã læſus eſt? ſic enim ipſe orãs mẽtitur,dũ dicit,remitto & nõ remittit. itaque & à deo petit indulgentiã peccatorũ,& ei nõ indulgetur. Attamẽ ſi quis eo aĩo oret dñm,vt ſicut de⁹ hominipeccata dimittit ex gratia,ita ipſe quoq; gratiã petat à dño dimittẽdi pximo peccata ſua,nõ peccabit ille ſanè orãdo orationẽ dñicã. 4 Circa finẽ hui⁹ euãgelij occurrit adhuc queſtio,cur dominus ſeruũ hũc tradiderit tortorib⁹ propter debitũ,quòd illi remiſerat antea. Reſpõdet Auguſtinus, & ait redire peccata dimiſſa, vbi fraterna charitas nõ eſt. ita ſanctus quoq; pater ait Ambroſius, Donate inuicem, ſi alter in alterũ peccat, alioquin deus repetit dimiſſa. ſi enim in iis cõtẽptus fuerit, ſine dubio reuocabit ſententiã, per quã miſericordiã dederat. probat idipſum per huius euãgelij textum. Rabanus adhuc acerbior eſt, cũ ait, Nequã ſeruum tradidit

Rom. 12. *Luca. 23.* *Act. 7.* *Lib. 2. de ver. domini in monte.* *Chryſoſt.* *De bap. contra. Donati.* *Ambro.* *Rabanus.*

tortoribus,quoad vſq; redderet vniuerſum debitũ,quia non ſolũ peccata quæ poſt baptiſmũ egit homo,reputabuntur ei ad pœnã,ſed etiã originalia quæ in baptiſmo ſunt ei dimiſſa. In eadẽ ſentẽtia eſt & Greg. cùm ait, Ex dictis euãgelicis cõſtat,quia ſi ex corde nõ dimittimus, & hoc rurſum exigitur,quod iã nobis per pœnitẽtiã dimiſſum fuiſſe gaudebamus. Vt iã res hæc ita ſauè intelligatur,ne quis mitiſſimum deũ crudelitatis arguat & tyrãnidis,ſciẽdũ eſt nõ ita vetera redire peccata, vt pro iis ſic puniatur in æternũ quaſi nõ pœnitẽtiã pro eis egiſſet.durũ enim id nimis fuerit,cũ non bis puniat deus vnũ peccatũ,neq; retribuat duplicẽ tribulationem,quod & ex illa patet expoſitione,quid ſit dimittere peccatũ,niſi quia nõ vult dñs illud imputare alicui ad pœnã æternã,teſte Aug.& Dauide,Beati quorũ remiſſæ ſunt iniquitates,& quorũ tecta ſunt peccata, hoc eſt obliuioni cõtradita. Sic Gelaſius inquit, Diuina clemẽtia dimiſſa peccata in vltionẽ vlterius redire non permittit. cui cõcordat & Aug. ad Proſperũ. Sed eo tãtũ dicũtur redire, quoniã ſi cui remittit dñs peccatũ,& propter gratiã illã ipſe porrò cauere debeat perpetuò à peccatis,rurſus autẽ recidat in peccata,poſteriora hæc prioribus fiũt grauiora ob ingratitudinẽ: hinc ſequitur,adulteriũ quod quis iã cõmittit, grauius eſſe (cęteris paribus) eo quod ante decẽniũ cõmiſerat,quia quo diutius longiúſq; viuis,eo tibi grauiora ſemper fiunt peccata ob ingratitudinis vitiũ longe teterrimũ. Dicere quoque poſſumus redire peccata ſic, quòd quẽadmodũ antea pœnã incurrit æternã,ita eandẽ nunc quoque cõmeruit, nõ propter antiquũ illud,ſed hoc nouum peccatum,quoniã qui in vno offendit,iã factus eſt omniũ reus, non quòd tantũ pati debeat:quia tam priuatur gloria æterna perpetuis deputatus ſuppliciis,quã ſi omnia alia trãſgreſſus eſſet (quo ad pœnã dãni omnes damnati ſunt æqualiter damnati,& quo ad durationem,quia omniũ pœna eſt infinita) Infringit porrò propoſitum,quòd pœnitens habuit de non peccando in poſterum,hinc ſequens peccatum grauius fit. Admonitos itaque iam vos dilectiſſimi omnes volo, vt dilectionem mutuam obſeruetis,remittẽtes inuicem alter alteri delicta ſua propter dominum, & ille viciſſim nos, vt fratres veróſque ſuos filios remunerabit in æterna patria. Id adeò tu præſta Chriſte Ieſu, qui cum deo patre in vnitate ſpiritus ſan-

Gregori.

Nahũ. 1.

Pſal. 31.

De pœnten. diſt. 4. c. diuina.

Iacob. 2.

ctiviuis in æternitate perpetua benedictus, laudabilis & glorioſus in ſecula, Amen.

DOMINICA XXIIII. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM MATTH. XXII.

Mar. 12. Lucæ. 10 Act. 10.

IN illo tempore, Abeuntes phariſæi, conſilium inierunt vt caperent Ieſum in ſermone, & mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis, dicentes: Magiſter, ſcimus quia verax es, & viam dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo. non enim reſpicis perſonam hominum, dic ergo nobis, quid tibi videtur, Licet cenſum dari Cæſari, an non? Cognita autem Ieſus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis I ſus:

Roma. 13. *Cuius eſt imago hæc & ſuperſcriptio? Dicũt ei: Cæſaris. Tũc ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari: & quæ ſunt dei deo. Et audientes mirati ſunt: & relicto eo, abierunt.*

HOMILIA VNICA.

Hierony. NVper, inquit Hieronymus, ſub Cæſare Auguſto Iudæa ſubiecta Romanis (quãdo in toto orbe celebrata eſt deſcriptio) ſtipendiaria facta eſt: & erat in populo magna ſeditio, dicentibus aliis pro ſecuritate & quie-

Lucæ. 2. te, qua Romani pro omnibus militarẽt, tributa debere perſolui: phariſæis autẽ, qui ſibi applaudebant de iuſtitia, contrariũ dicentibus, nõ debere populum dei, qui decimas ſolueret, & primitias daret, & cætera quæ in lege ſcripta ſunt faceret, humanis legibus ſubiacere. Cæſar Auguſtus Herodẽ filiũ Antipatri regẽ Iudæis cõſtituerat, qui tributis præeſſet, & Romano pareret imperio. Super iis miſerũt diſcipulos ſuos cũ Herodianis (nanq; & Herodes ad feſtũ hoc venerat Hieroſolymam) ad dñm, eo cõſilio, quòd parabolas

Luc. 23.

quas dixerat dñs,iã obſeruabãt in ſe dictas nec tñ audebãt illũ adoriri prę populo, q ipſũ habebat pro ꝓpheta;ſed nec verbis quicq̃ prævalebãt aduerſus eũ quod vndecũq; obuia ret ipſis ſapientiſſime.Inter hæc incidit eis,quõ Theodas & Iudas ſeditionis autores malè tractati eſſent, dum reſiſterẽt poteſtati Romanorũ;cogitabãt in eandẽ quoq; ſuſpicicionẽ adducere Chriſtũ, vt illi aduerſarẽtur ſuperiores & optimates,miſerunt itaque Herodianos cum ſuis ad illum,vt ſi negaret tributa ſolui debere Romanis,id ipſum ſtatim Herodiani denunciarent Herodi.Sin autem affirmaret, ſic quoque aduerſum ſe prouocaret plebẽ.Vnde & Lucas ait,Obſeruantes miſerunt inſidiatores, qui ſe iuſtos ſimularent,vt caperent eũ in ſermone]. Sed nos iã ipſum aggrediamur cõtextum euangelij. Abeuntes phariſæi, conſiliũ inierũt vt caperent eum in ſermone. Omnis malitia, inquit Chryſoſtomus,confunditur quidẽ aliquoties ratione veritatis,corrigitur autẽ nunquã, maximè eorum qui propoſito malo & nõ ignorantia peccant. Quod verbũ diligenter tu conſidera aduerſus hæreticos,qui deſiſtere nolunt ab erroribus ſemel conceptis,etiam cõfuſi rationibus & ſcripturæ teſtimoniis: ita hic phariſæi non poterãt extorquere à domino,qua tandem poteſtate faceret illud. ad hæc conſcientia quoque vrgebat eos ſuper illo,quod dixerat, Malos malè perdet.Sicut autẽ ſi quis claudere voluerit aquæ currentis meatũ, ſi excluſa fuerit per aliquã violentiã, aliunde ſibi ſemitã quærit, ſic Iudæorũ malignitas ex vna parte confuſa, alium ſibi adi tum adinuenit.Conſiliumq; inierunt eiuſmodi,de quo propheta dicit,Inite conſiliũ,& diſſipabitur, loquimini verbũ, & nõ fiet. in hoc ipſo conſilio triplicẽ dolũ & fraudẽ aſſumpſerunt.Primò ſuos miſerũt diſcipulos, vt magna eſſet ignominia Chriſto,ſi ab eis vinceretur,vel etiã vt minus eos obſeruans, facilius impingeret in ſermone. Deinde miſerunt ſimul & Herodianos,qui ipſum ſicubi quicquã aduerſus Cæſarem diceret, accuſarent. Poſtremò in hoc Iudæos pariter & Gentiles miſerunt, vt ſi tumultus aliquis concitaretur,vtique ſuarũ partiũ eſſent. Iniquum porrò hoc fuiſſe conſiliũ, inde colligitur,quòd ad illud iis vtebãtur quos omniũ maximè habebant exoſos,ſeruis militaribus,ſtipẽdiariis Romanis.Sed quis tandem conſiliũ iniret aduerſus dominum,niſi diabolus cũ ſuis membris?Magiſter,inquiũt,ſcimus quia ve

Mat. 21. *Act. 5.* *Luc. 20.* *Chryſo.* *Chryſoſt.* *Eſa. 8.*

rax es, & viã dei in veritate doces, & nõ eſt tibi cura de ali-
Hieron. quo, nõ enim reſpicis perſonã hominũ. Blãda & fraudulẽta
interrogatio illuc prouocat reſpondentẽ, vt magis deũ quã
Cæſarem timeat. Dum enim dicunt, nõ reſpicis perſonã ho-
Hieron. minũ, Cæſarẽ & Herodem reſpiciũt, vſq; adeò fellis & frau
Pſal.91 dis verba eorũ plena erant omnia, vt ait Dauid, Ore ſuo be
nedicebant, & corde ſuo maledicebant. Magiſtrum vocant,
Ioan.7 cuius nolunt eſſe diſcipuli, magiſtrum vocant, dum decipe-
Mat.27 re cogitant, aliàs impoſtorẽ & deceptorẽ nominant populi.
Ioan.9 iam dicunt eum viam dei in veritate docere, aliàs clamant
Chryſoſt. eum ſubuerſorem eſſe gentis, neq; eſſe à deo qui ſabbatũ nõ
ſeruet. Iuuenes quidem erant, qui mittebantur, ſed malitia
pares veteribus. Et ſicut ſerpẽtes paruuli, licet ætate & ma-
gnitudine cæteros non æquant, Veneno tamen inferiores
non ſunt: ita hic Iudæi quanuis veritatẽ dicebãt, nõ tamen
ſine dolo. laudabant enim eum ideo, vt huiuſmodi commen
datiuncula ipſum prouocarent ad dicendum aliqđid contra
magiſtratus, quoniã hæc hypocritarum proprietas eſt, lau-
dant cui nocere volunt, falſæ laudis catenam in ore circun-
Pſal.54 ferunt, & malitiæ gladiũ celant in pectore: iuxta illud Da-
Pſal.27 uidicũ, Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleũ, & ipſi ſunt ia-
cula. & itẽ iſtud, Pacẽ loquũtur cũ proximo ſuo, malũ aũt in
cordibus eorum. Rectè interim Salomon ait, Meliora ſunt
vulnera diligẽtis, quã fraudulenta oſcula odiẽtis. Sic & do-
Eſa.3 minus per ꝓphetã, Popule meꝰ, inquit, qui te beatũ dicunt,
Prou.26 ſeducũt te. Et rurſus Salomõ admonet prudẽter ſanè, Quan
do ſubmiſerit vocẽ ſuã inimicus tuus, ne credideris ei, quo-
niam ſeptẽ nequitiæ ſunt in corde illius. 2 Simul itaque
iam ſi ex falſo corde dñm verè laudaſſent, ecce nũc ſequitur
aculeus. aiunt enim, Dic nobis, quid tibi videtur? licet cen-
Chryſoſt. ſum dari Cæſari an non? quaſi dicerent, Parũ decet altiſſimi
dei ſeruulos cenſum dare regibus terræ: & ſicut iniquũ fue-
rit, ſi rex aliquis alterius ſibi comitatum aut familiã aſſerat:
ita multò magis rex terræ non debet deo cœli ſeruos ſuos
vel abſtrahere vel grauare. Et ò miram hanc malitiam, non
dicunt: dicas nobis quid bonum ſit, quid conducibile, quid
legitimũ: ſed quid tibi videtur? ſic illud ſolũmodo ſibi pro-
poſitum fuit, quomodo præſenti principatui hoſtem eſſe o-
Chryſoſt. ſtenderent, ac principi quaſi ſeditioſum traderent. Intelle-
cta autem dominus malitia eorum, dixit, Quid me tentatis

hypocritæ? reſponderat ille hoc verbo, non ſecundũ blanda eorum verba, ſed ad exaſperatam conſcientiã. quid multa? volũtati in hoc reſpõdit, nõ verbis. Prima enim hæc virtus eſt reſpondentis, interrogantium mentẽ cognoſcere. Quid, inquit, me tentatis hypocritæ? Verbo illis aperit dominus, quod ipſi ſentiebãt in cordibus ſuis, vt ſic καρδιαγνώϑην hoc eſt, cordiũ cognitorem eſſe intelligerẽt, neq; cõſummare operib⁹ quod ipſi in animo conceperãt. Nam quia magna & aperta vtebãtur malitia, maius ipſe quoq; vulnus intorquet, confundens eos, primùm cùm in medium arcana ſua producat, omnibusq; patefaciat, qua mente ad eum accedãt. Quapropter & hypocritas eos vocat: hypocrita aũt eſt, quiſquis aliud ab eo quod eſt, ſimulat foris, quod iã olim ꝓhibuit Sapiens, Ne ſis hypocrita in oculis hominũ. ſi quilibet homo precari deum debet, ne fucatis & blandis hominum palpationibus decipiatũr: iuxta illud Pſalmi, Conſumetur nequitia peccatorum, tu aũt diriges iuſtũ, ſcrutans corda & renes deus. Verè enim ſimulator ore decipit amicum; iuſti aũt liberabũtur ſciẽtia. In ſumma omnis iſte Iudæorum dolus inſtitutus perierat, quando omniũ eorũ corda & cogitationes cognoſcebat dominus, eo ipſo teſtatus verum ſe eſſe deum. *Hieron.* *Chryſoſt.* *Hieron.* *Eccle. 1* *Pſal. 7* *Pſal. 7* *Prouer. 11*

3 Adhuc magis cõfundit eos dñs etiã externo facto, & ait, Oſtendite mihi numiſma cenſus. Séper ſápiẽter agit ſapientia, vt tẽtatores ſuos propriis verbis cõuincat. Numiſma ſibi petit exhiberi, quod ſinguli de capitibus ſuis pendebant Cæſari Romano. Et obtulerunt ei denariũ, adhuc ea ſpe dũcti, quòd locuturus aliquid eſſet durius aduerſus Cęſarẽ, vnde calũniãdi raperẽt occaſionẽ, quoniã cudere monetas, ꝓpriũ ſemp habitũ eſt eorũ, qui magiſtratu fungũtur: cũq; Romani omnẽ haberẽt poteſtatẽ, etiã ius habuere monetæ, illiq; imaginẽ Cæſaris inſculpebãt, ſicut antea Iudæi quoq; monetã habuerãt, teſtãtibus idipſum ſcriptis Antiochi regis ad ſummũ ſacerdotẽ Simonẽ, quibus indulſit ei, vt ꝓpriã in ſua regione cuderet monetam. Cuius inquit dñs, eſt hæc inſcriptio? Qui putãt, ait Hierony. interrogationem ſaluatoris ignorantiã eſſe, & non diſpenſationẽ, diſcant ex præſenti loco, quod vtiq; potuit ſcire, cuius eſſet imago: ſed interrogat; vt ad ſermonem eorũ cõpetenter reſpondeat. Cui⁹ eſt hæc imago? quaſi diceret, Vos ius omne monetariũ amiſiſtis, penes alium iam eſt illud, qui & poteſtatẽ atq; magi- *Pſal. 103* *Hieron.* *Moneta.* *1. Mac. 15* *Hieron.*

ſtratuũ ſuprema poſſidet officia. quòd ſi penes illũ poteſtas & magiſtratus eſt, cur nõ & cenſus erunt & tributa? Quæſtio hæc aliquãdo etiam inter Chriſtianos iactata eſt, an illi imperatori ethnico tributa deberent. & Paulus quoq; idipſum ſerio decreuit, docens Romanos omnem animã poteſtati ſubiectã eſſe, cui quicunq; ſe opponit, diuinæ ordinationi reſiſtit. ibidem etiã concludit, tributa ſolui debere, & ait, Reddite oĩbus debita, cui tributũ, tributũ: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.

Rom.13

Hieron. 4 Cùm iam reſpondiſſent Iudæi inſcriptionem iſtã Cæſaris eſſe, ſubiunxit dns, Date ergo quæ Cæſaris ſunt Cæſari, & quæ dei deo. quaſi diceret, Inſcriptio hæc arguit Cæſarem longè lateq; per orbẽ regere, dominari, militare, contractus veſtros tum diſponere, tum confirmare. decet itaq; vt ideo tributa illi pendatis & cenſus. Quia aũt & ad deum decimæ pertinent atque primitiæ, illas quoq; miniſtris eius date ſacerdotibus, vt pro vobis orare poſſint dominũ deum.

Ioã 4.6 Id vtrunq; Chriſtus etiã opere compleuit, quoniam in ſpiritualibus ſedulò ſtuduit implere voluntatẽ patris ſui cœleſtis. interimq; & Cæſari quod ſuũ erat, tribuit. nanque ma-

Luc.2 trem ſuam voluit aſcendere in Nazareth, cumq; Ioſepho no-

Mat.17 mina dare ſub Auguſto Cæſare, pro ſe ipſo quoque & Petro ſoluit didrachma, nec quicquam inuenias vſpiam, quod aduerſus magiſtratum dixiſſet dominus, quo ad dignitatem & poteſtatẽ, atq; ea omnia quæ ſubditi ſuperioribus ſuis præſtare tenentur. At tu magnam hic mihi vide ſapientiam Chriſti dum non ad interrogationem tantùm reſpondet Iudæorum, ſed falſam quoque eorum rationem infringit, qua mouebantur vt Cæſari cenſum non ſoluerent. huiuſmodi nanque ferè eorum erat argumentum, Iudæi nos deo & miniſtris eius decimas damus, primitias, oblationes, &c. nihil igitur eſt quod inſuper pendamus Cæſari. Id refutans dominus, iubet eos quæ dei ſunt dare deo, & ſimul tamẽ quæ Cæſaris pendere Cæſari. quaſi diceret, Tantũ vobis elargitur deus, vt vtrunq; illud bene poſſitis & cũ dignitate perſoluere. Cõſidera aũt danda eſſe Cæſari quæ ſua ſunt. nam ſi aduerſus æquitatem aliquid cupiãt magiſtratus aduerſus fidẽ, religionẽ aut eccleſię catholicæ ordinationẽ, quod nũc Lutheranorũ faciunt magiſtratus, hic ſanè parendũ eis nõ eſt. ſiquidẽ quod fidei ac virtuti obeſt, non Cæſaris, ſed diaboli

tributum & vectigal eſt, vt ait Chryſoſt. Neochriſtiani quoque noſtrates diffidere volunt de dño, quaſi nō poſſint cultū diuinū ſuſtinere, ſimulq; pauperes fouere. Sed hęc aliâs, vbi maior ſeſe offeret occaſio. Moraliter exponunt hoc quidā doctores, & dicūt imaginē dei nec auro, neq; argento eſſe inſculptā, ſed in ipſam hoīs animā. dicet igitur ille, Cuius eſt hæc imago? Quod ſi anima imaginē inuenta fuerit habere dei, in conſciētia bene pacata & innocēti, mercedē recipiet vitæ æternæ: ſin aūt imagine dei obliterata, ſubſtituta in eius locū fuerit imago diaboli, vę homini huiuſmodi, quicunq; amiſerit imaginē dei, ſicut amiſit Adā, teſte Auguſt. cùm ait, Si homo ſeruaſſet in ſe imaginē cōditoris, ipſum ſemper laudaret De malis in eundē ſenſum inqt etiam Dauid, Imaginē ipſorū ad nihilū rediges. Vos itaq; in Chriſto dilectiſſimi, ſtudete, curate, & elaborate in hoc vnicū, vt ſummi optimiq; & maximi Cæſaris dñi dei imaginē integram, puramque ſeruetis, ſicque præmia ab illo ſuſcipiatis æterna, Amen. *Chryſoſt.* *Auguſt.* *Pſal. 72*

De imagine vide plura in ſermone ſuper feſto ſanctæ Trinitatis, parte Tertia.

DE MAGISTRATIBVS SECVLARIBVS, HOMILIA II.

Reddite quæ Cæſaris ſunt, Cæſari: & quæ dei ſunt, deo. MATTH. XXII.

CVm in hoc euangelio poteſtas ſecularis, hominis etiam idololatræ, quique deum non ſolùm nō venerabatur, ſed ne norat quidem, per dominum Ieſum confirmatur: facilè patet, quantis errorum labyrinthis ſint inuoluti, quantumq; fallantur Neochriſtiani illi, qui poteſtatis cùm ſecularis tum & eccleſiaſticæ ſub euangelicæ libertatis prætextu iugum excutere conantur. Velut nō ita dudum in plebe illa ruſticana, Lutheranorū ſermonib⁹ concitata vſuuenit, quæ non abſque magna ſuorum clade aduerſus principes ſe commouit. Sunt enim in illa ſeditione circiter centena milia hominum cæſa, quorū animabus dei miſerationem exopto. Et hic quidem non mediocris mihi ſtimulus fuit, vobis quaſi digito demonſtrandi, ſeculare dominium etiam inter Chriſtianos licitum eſſe: hincque nihil libertati, in quam vos Chriſtus aſſeruit, decedere. Ea enim *Lutheranorum ſeditio, Anno domini. 1525. Chriſtiana libertas.*

in ſpiritu eſt contra peccatorũ ſeruitutẽ,ideoq; non detorquenda ad humanũ imperiũ, quod liquidò à Paulo declara-
Galat. 5. tur his verbis, Vos in libertatẽ vocati eſtis fratres, tantũ ne libertatem in occaſionem detis carnis, ſed per charitatẽ ſpiritus ſeruite inuicẽ.In hũc quoq; modum egregiè atq; præ-
1.*Pet.*2 clarè à D.Petro cõmonemur,ne Chriſtiana libertate abutamur.dicit enim,Quaſi liberi,& non quaſi velamen habẽtes malitiæ libertatẽ, ſed ſicut ſerui dei, ibiq; affatim explicat, quomodo magiſtratibus obtemperandũ ſit, vt paulò poſt dicemus. Et vt nihil vos lateat,quod ad hãc materiã pertinet, altius paulò repetã, primaq; ab origine deducam mundanũ dominatũ. 1 Prima igitur poteſtas homini data,ſuper originalem iuſtitiã fundata eſt, quã is abſq; medio à deo accepit omnibus mortalibus communẽ,per quã oĩa ſe inferiora animãtia ditione tenuit ſua,ad vſus ac ſuſtentamẽta vitę neceſſaria. hæc nobis à Moyſe in lib.Geneſeos depingitur,
*Gen.*1 cùm deus ad Adam dicit,Creſcite & multiplicamini,& replete terram,& ſubiicite eam, & dominamini piſcibus maris & volatilibus cœli,& vniuerſis animãtibus quæ mouentur ſuper terram.Hoc eſt quod principio dixi, Eam poteſtatem ſuper originalẽ iuſtitiã fuiſſe conſtitutã, quã homo in paradiſo habuit. Ea aũt non ad æquales vſq;,id eſt,homines ſeſe extendit.Nam in paradiſo neq; rex,neq; princeps, neque vllũ generis diſcrimen, ſed vna eademq; omniũ futura erat nobilitas. Cuncta animantia homini ſubdita erant. poſtquã aũt ille labẽ peccati eſt cõtaminatus, cõfeſtim iſta poteſtate excidit,ſerpentes nos veneño intoxicant,deuorãt leones, dilaniãt lupi,canes morſu,tauri cornibus, equi calcibus nos impetunt. Magnoq; nobis labore atq; opera conſtat,certas quaſdã beluas curare atq; educare, vt vel parum ſeſe ad noſtrũ accõmodent nutũ. 2 Poſtea verò quàm dominiũ illud gratuitũ vnicuiq; mortaliũ conceſſum,iam noſtra ex culpa amiſſum fuerat,in quo omnia erant cõmunia, proprietatẽ bonorũ in mũdo cõſequi neceſſe erat. Primi itaq; Chriſti ſectatores quã proximè ad priſtinũ innocentiæ ſtatũ vitæ puritate acceſſerũt.Id quod Lucas teſtatur in A-
*Act.*4 ctibus apoſtolorũ,cùm ait, Multitudinis credentiũ erat cor vnum,& anima vna,nec quiſquam eorũ quæ poſſidebat,aliquid ſuũ eſſe dicebat,ſed erant illis omnia cõmunia. Proprietatẽ verò omnium rerum poſt lapſum conſecutam eſſe,

facilè ex hoc elicitur.Ita em̃ dñs inquit ad Adã, Maledicta *Gene.3.*
terra in opere tuo.In laboribus comedes ex ea cũctis diebꝰ
vitę tuę ſpinas & tribulos germinabit tibi,& comedes her
bas terrę.In ſudore vultꝰ tui veſceris pane tuo. Quòd ſi poſ
ſeſſiones nõ eſſent diſtributæ,malè excolerẽtur agri. Deſi-
des enim pulchrè ſibi à laboribus cauerẽt,nihilominꝰ tamẽ
ex frugibꝰ exſaturari cupiẽtes. Diſtractaq; forẽt volũtates,
dũ hic genialiter viuere,ille verò ſumptibus parcere cupe *Meũ &*
ret. Opus igitur fuit,vt quiſq; priuatas habeat opes. hoc eſt *tuum.*
quod dicitur,meũ & tuũ ex peccato ꝓueniũt.Niſi enim pec
catũ eſſet,abſtineretur ab his duabꝰ cõtẽtioſis voculis,meũ
& tuũ:quoniã ſi peccatũ nõ eſſet,meum quoq; & tuũ nõ eſ-
ſẽt. 3 Cùm ergo tẽpore naturæ lapſæ ſeu deſtitutæ ſurre-
xit proprietas bonorũ,oportuit etiam dominũ inſtitui.aliâs
enim quiſquis fortior fuiſſet,bona alteriꝰ vi occupaſſet,nec
bonus ſatis tutus à violẽtia malorum eſſe potuiſſet.oportuit
itaq; inſtitui magiſtratũ,qui tũ bonos tueretur, tũ iuſtitiam
ipſam defenderet.Et tamẽ multi violenter ſe intruſerũt in
officia magiſtratꝰ,ſicut Nembroth quẽ nõnulli putãt fuiſſe *Gene. 11.*
Ninũ,qui primũ regnũ tenuit Aſſyriorum.Alij electione &
conſenſu populi eò deuenerunt,dum aliæ prouinciæ alios
atque alios ſibi reges deligerent. Atque hoc eſt quod impe
rator ait vſu exigente, humanis neceſſitatibus gentes hu-
manæ iura quædam ſibi conſtituerũt, bella enim orta ſunt,
& captiuitates ſecutæ & ſeruitutes.In Geneſi legimꝰ Cain *Gene. 4.*
genuiſſe Enoch qui ciuitatẽ extruxit , vocauitq́ue eã iuxta
nomen filij ſui:ſimulq́ue iura vtique conſtituerunt & magi
ſtratus,quando etiam latrones in vno nemore ſine legibus
viuere nequeunt.Ita deinceps tota plena eſt ſcriptura,quo-
modo à tempore diluuij reges fuerint,Abimelech,Pharao, *Gene. 12.*
& nouem iſti,qui inter ſe bella gerebant, aliiq; innumeri. *20.&*
.2 Inuenimus quoque in ſacris literis ipſum dominum *14.*
regios magiſtratus inſtituiſſe ſuper populum ſuum . quan-
uis enim ſuper ſuam quiſque paterfamilias domum domi-
nabatur,liberos quoque & nepotes ſicut de Noe, Abraham
& Iacob conſtat:decurſu tamen temporis inualeſcente ho *Exod.3.*
minum multitudine, oportuit inſtitui magiſtratus , ſicque
Moyſes præfectus eſt populo dei quem & eduxit ex AEgy- *Nu.27.*
pto.huic ſucceſſit Ioſue, illi, iudices cæteri vſq; ad Samuẽ-
lẽ,cuius temporibus tandem dominus ad petitionẽ populi

1.Reg. 9. dedit Saulem,eũ Samuël vnxit in regem,cũque ille iam nõ
&.10. ita obediens eſſet deo,ſucceſſit ei Dauid. Quid autem ad re
1.Re. 16. gẽ pertineret,iã ante dominus docuerat per Moyſen dicẽs,
Deut.17. Cùm dixerit,Cõſtituam ſuper me regẽ,ſicut habent omnes
per circuitũ nationes:cũ conſtitues,quẽ dominus deus tuus
elegerit de numero fratrum tuorũ, non poteris alterius gẽ
tis regem facere, qui non ſit frater tuus. Non multiplicabit
autẽ ille ſibi equos,nec reducet populũ in AEgyptũ, equi-
1.Reg. 8. tatus numero ſubleuatus. Nõ habebit vxores plurimas,quæ
alliciant animum eius,neq; argenti & auri immẽſi põdera.
Samuël autem non paulo adhuc accuratius iura regis oſten
dit,inquiens, filios veſtros tollet & ponet in curribus ſuis,
Facietque ſibi equites & præcurſores quadrigarum ſuarum,
conſtituet ſibi tribunos & centuriones. ſequitur ibidem de
aliis bonis eorum,quibus tamen non vbiuis eum vti licebat
niſi in neceſſitate regionis. Atque vt tandem ad illud quod
præcipuum noſtræ huius homiliæ eſt inſtitutũ, veniamus,
ſuſtinuimus hactenus concluſionem illam: quia neceſſariũ
fuit poſt peccatũ inſtitui magiſtratũ,cũque ſic vel immedia
Prou. 8. tè à deo,vt apud Iudęos,vel per media hominũ eſſe inſtitu-
Sapię. 6. tum,vnde & Sapiens ait,Per me reges regnant, & legum cõ
ditores iuſta decernũt: per me principes imperant,& potẽ
tes decernunt iuſtitiã. Ita alius Sapiẽs omnes reges & prin
Eſai.45. cipes docet quales ſe exhibeant in imperio ſuo. Imò ſic re-
ges dominia ſua habuerunt à deo,vt etiam Meſſias voluerit
per regem ethnicum & gentilem præfigurari, iuxta illud
Eſai.44. prophetæ,Hæc dicit dominus Chriſto meo Cyro,cuius ap-
prehendi dexteram, vt ſubiiciam ante faciem eius gentes.
& dorſa regum vertã. & paulo ante, Qui dico Cyro, paſtor
meus es,& omnem voluntatẽ meam complebis. Dauid quo-
1.Reg.24 que qui plenus fuit ſpiritu ſancto,quanuis iniquè eum per-
ſequeretur Saul, hic tamẽ cùm ſemel digreſſus eſſet in ſpe-
cum,in qua Dauid cum ſuis latitabat,tantùm amputauit il-
li particulam pallij, nõ permiſſurus occidi eum à ſociis ſuis
quibus dixit, Propitius ſit mihi dominus, ne faciam hanc
rem domino Chriſto domini, vt mittam manum meam in
Prou. 11. eum,quia Chriſtus domini eſt. Atque hoc eſt quod Salomon
inquit, Sicut diuiſiones aquarum, ita cor regis in manu do-
mini,quocunque voluerit,inclinabit illud,&c.

3 Tenentur autem ſubditi magiſtratibus ſuis exhibere

fidem, obedientiam, reuerentiã, obſequia, ſuſtentationẽ téporalem, pro ſuo cuiuſque ſtatu, & quicquid aliud opus habẽt ad iuſtitiæ adminiſtrationẽ. locus hic in ſe continet omne quod ad ſublimitatẽ & cõſeruationẽ pertinet magiſtratuum. Ita hæc omnia percurramus, ſingula ex ſacris literis confirmaturi. Et primum quidem omniũ obedientiã debet ſubditus magiſtratibus ſuis in omnibus licitis. id ideo Paulus teſtatur, Omnis, inquiens, anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. nõ enim eſt poteſtas niſi à deo. quæ autem ſunt a deo, ordinata ſunt. Itaq; qui reſiſtit poteſtati, dei ordinationi reſiſtit. qui autem reſiſtũt, ipſi ſibi dãnationẽ acquirunt. principes nanque non ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autẽ non timere poteſtatem? bonũ fac, & habebis laudẽ ex illa. dei enim miniſter eſt tibi in bonũ. Si autẽ malum feceris, time non enim ſine cauſa gladium portat, quia dei miniſter eſt, vindex in iram ei qui malũ agit. ideoq; neceſſitate ſubditi eſtote, nõ ſolùm propter irã, ſed etiã propter conſcientiam. Locum hunc eo libentius ad lõgũ recenſui, quòd expreſſe adeò magiſtratũ dominij teſtatur, quoniã ex deo eſt, cui reſiſtit, quiſquis magiſtratui reſiſtit. Domine Ieſu Chriſte, propitius eſto miſeris illis, qui in ea occiſi ſunt inobedictia, vt diuine reſiſterẽt ordinationi, quo erroris per ſuos falſos abducti ſunt prædicatores, quibus omnibus id quoq; dimittat deus. Simile eſt quod ait Petrus, Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter deũ, ſiue quaſi regi præcellenti, ſiue ducibus tanquã ab eo miſſis ad vindictam malefactorũ, laudẽ verò bonorũ. ſic & Paulus inquit, Serui, obedite dominis carnalibus cũ timore & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto: non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes, ſed vt ſerui Chriſti, facientes voluntatem dei ex animo cũ bona volũtate quæ ad verbũ penè etiã ſententia illius eſt ad Coloſſenſes. Et propriè quidẽ diximus in omnibus licitis & honeſtis obtemperãdum eſſe magiſtratibus. nã ſi quid ſtatuerint aduerſus deũ & fidẽ, tenẽtur ſubditi nõ obedire illis, iuxta illud Petri, Oportet deo magis obedire quã hominib⁹. Ita ſi quid mãdarit rex cõtra bonos mores, cõtra ſalutẽ animæ, nõ parendũ eſt ei. Ita Mauricius, Exuperius & alij ſocij, Imperatori Maximiano mãdanti vt idolis ſacrificarent, reſpõderunt, Milites quidẽ tui ſumus Imperator, ſed tamẽ ſerui Chriſti: tibi qui-

Roma. 13.
1. Petr. 2.
Ephe. 6.
Coloſſ. 3.
Act. 5.

dem diſciplinā & operam omné militaré,deo aũt debemus obedientiā & innocentiā. Abs te laboris noſtri ſtipédia recepimus,ab illo auté prima ſuſcepimus exordia vitæ.In hoc te ſequi non poſſumus,vt noſtrũ abnegemus conditoré. Sic

1. Mac. 2. Matathias noluit obedire regi præcipienti aduerſus mādata dei.

August. Ita nos Auguſtinus docet,cùm ait,Qui reſiſtit poteſtati,dei ordinationi reſiſtit:ſed quid ſi illud iubeatur,quod nō debes facere?hic ſanè cōténe poteſtaté. ipſos humanarũ legum gradus aduerte,ſi aliquid iuſſerit curator,faciendum eſt:tamen ſi cōtra proconſul iubeat,nō vtique contēnis poteſtatem,ſed eligis ſeruire maiori,nec debet minor iraſci,ſi maior prælatus eſt.rurſus ſi ipſe conſul aliquid iubeat,& aliud iubeat imperator,vel ſi aliud iubeat imperator,& aliud deus,quid iudicas?Maior poteſtas deus.da veniam ô Imperator.tu carceré,ille gehennā minatur.Tota quoque plena vndique ſcriptura eſt,quomodo nō parendũ ſit magiſtratui aduerſus deũ aliquid præcipienti.

Honor dominis debitus. Ex hoc quidem loco eſt adhuc quod admoneam, honorandos eſſe dominos vltra id quod obediendum eſt illis:idque in vniuerſum de bonis,malis,imò & infidelibus accipiendum eſt.Quod eo hic admonemus,quòd aduerſatur hæreticis quibuſdam,qui ſimplicibus perſuadere conantur,neminé in ſua dignitate permanere,qui ſit in peccato mortali conſtitutus,iniquè ſanè & turpiter, taceo quod & ineptè nimis.

2. Reg. 12 *Num. 2.* Aut ideò ne ſtatim Dauid,quia adulterio peccauit & homicidio, rex inſuper non fuerit? Moyſes quoq; quia peccauit murmurās & diffidens de verbo domini, ideóne amiſerit poteſtaté ſuam ſuper populum dei?ſimile iudiciũ de multis aliis regibus eſt.Sic dominus præcepit Sedechiæ regi & plebi Iudæorũ, vt egreſſi

Hier. 21. ciuitaté ſe dederent Nabuchodonoſori regi Chaldæorum, dummodo viuere velint:quicunque auté in ciuitate permāſerint,eos peſte,fame & gladio perituros: ex iis auté quotquot euaderent,illos in captiuitaté venturos Chaldæorum,

Hier. 27. qui nullam eorum miſericordiā habituri eſſent, ſed omnes occiſuri. Et deinde ſic ait dominus,Dedi omnes terras iſtas in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis,ſerui mei.& ſeruient illi omnes gentes & filio eius,& filio filij eius,donec veniat tempus terræ eius & ipſius:& ſeruient ei gétes multæ & reges magni.Gens autem & regnum quod non ſeruierit Nabuchodonoſor regi Babylonis, & quicũque non cur-

uauerit collum ſuum ſub iugo regis Babylonis, in gladio & fame & in peſte viſitabo gentem illam, ait dominus, donec conſumã eos in manu eius. Et Gentilis autem & idololatra fuit iſte Nabuchodonoſor, ſicut ex ſtatua illius quam in cã- *Danie. 3.*
po Duran erexerat adorandã, facilè colligitur Ita & Godo *Hier. 40*
lias dixit Hieremiæ cohabitãs, cũ iã bona Iudæorum pars adducta eſſet in captiuitatẽ Babylonicã. Nolite timere ſerui re Chaldæis, habitate in terra & ſeruite regi Babylonis, & bene erit vobis. Idẽ verò nõ minus manifeſtè in nouo quoque apparet teſtamento. Maria nanq; Gentili paruit Cæſa- *Lucæ. 2.*
ri Auguſto in deſcriptiõe orbis. Chriſtus hic iuſſit quæ Cę- *Mat. 12.*
ſaris eſſent, dari Cæſari, non conſiderato eo quòd Ethnicus eſſet Tiberius. Chriſtus quoque dixit ad Pilatum, Nõ habe *Ioan. 19.*
res poteſtatẽ ſuper me vllã, niſi tibi datũ eſſet deſuper. cõſtat autẽ Pilatum quoque Gentilem fuiſſe ex ſuopte ſermone, quum ait, Nunquid ego Iudæus ſum? Hoc quoq; manifeſtè patet ex eo Petri loco, quẽ iam ſupra citauimus, Subiecti *1. Petr. 2.*
eſtote omni humanæ creaturæ, &c. deinceps quoq;, Serui, ſubditi eſtote cum timore dominis veſtris, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis. Ad hæc Paulus quoque obediẽtiam præcepit habendã erga magiſtratus, qui tũ ferè maximè & Romæ quidẽ præcipuè, Gẽtiles erãt: iuſſit & *Rom. 13.*
orare pro regibus & aliis ſuperioribus ſicut mox dicturi ſu *1. Tim. 2.*
mus. falſum itaq; eſt & obediẽtiam magiſtratuũ negare, & ſubditos nolle magiſtratus pati, eo quòd mali ſint aut etiam infideles, quando contrarium iam ex vtriuſque teſtamenti certis locis firmiter eſt probatum. 4 Diximus ad quid obligati ſint ſubditi, & primò quidẽ de obedientia, & nũc cætera quoq; diſpiciamus, vbi primũ ſe offert illud, quòd ſubditi tenentur orare pro magiſtratibus ſuis. id ita iam olim Pau- *1. Tim. 2.*
lus docuit, inquiens, Obſecro primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus qui in ſublimitate conſtituti ſunt, vt quietã & trãquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate. Idipſum quoque ſcriba Hieremiæ docuit Iudæos, ipſiſq; ſic ſcripſit, Hieroſolymam, Orate *Bar. 1.*
te pro vita Nabuchodonoſor regis Babylonis, & pro vita *Betẽ vur*
Balthaſar filij eius, vt ſint dies eorum ſicut dies cœli ſuper *die ober-*
terram, & vt det dominus virtutem nobis, illuminet ocu- *keit.*
los noſtros, vt viuamus ſub vmbra Nabuchodonoſor regis

Babylonis,& ſub vmbra Balthaſar filij eius,& ſeruiam' eis mul:is dieb'. Ecce quã arduè in vtroq; teſtamẽto docemur
Hier.29. orare pro magiſtratibus. ſic & Hieremias ait, Quærite pacẽ ciuitatis ad quã profecturi eſtis. quærere autem pacẽ fit per orationẽ, quod etiã nunc eccleſia facit, in Canone orãs pro papa, rege, epiſcopo & omnib' fidelibus. ſemperq; hoc obſeruatũ eſt in eccleſia, vt pro gemino ſtatu eccleſiaſticorum
Cap.30. & ſecularium fiant orationes, id ita teſtãte Tertulliano in apol. aduerſus Gentes, cũ ait, Illuc (in cœlum) ſuſpicientes Chriſtiani extẽſis manib', quia innocuis, capite nudo, quia non erubeſcimus: deniq; ſine monitore, quia de pectore oramus: precantes ſumus omnes ſemper pro omnibus imperatoribus, vitã illis prolixam, imperium ſecurum, domũ tutam, exercitus fortes, ſenatum fidelẽ, populum probum, or
Cap.32. bem quietũ & quæcunq; hominis & Cæſaris vota ſunt: de
39. inceps quoque coimus in cœtum & ad cõgregationẽ, vt ad deũ, quaſi manu facta, precationibus ambiamus orãtes. hæc vis deo grata eſt. Oramus etiã pro imperatoribus, pro miniſtris eorum ac poteſtatibus, pro ſtatu ſeculi, pro rerũ quiete, pro mora finis. Quòd ſi illud Chriſtiani pro principib' & Cæſaribus fecerũt infidelibus, quãto magis nos Chriſtiani orare tenemur pro omnibus piis & fidelibus magiſtratibus? Tertium quod ſubditi ſuperioribus ſuis exhibere tenẽtur, fides eſt. ſiquidẽ hinc inde in ſacris literis fidele cõmẽ
Mat.24. datur miniſteriũ, dicente domino, Fidelis ſeruus & prudẽs, quem conſtituit dominus ſuper familiã ſuam. Hoc quis dubitet nunc quoque eſſe in domino noſtro, vbi ſubditi fide bona etiam iuriſiurandi deuincti ſunt dominis ſuis? Iuramẽta autẽ ſeruanda eſſe, in vniuerſum tota ſacra nos docet ſcri
Nu.30. ptura. Ecce enim Moyſes ſic inquit, Iſte eſt ſermo quẽ præcepit dominus, Si quis virorũ votum domino vouerit, aut ſe conſtrixerit iuramento, nõ faciet irritum verbum ſuum, ſed
Leuit.5. omne quod promiſit implebit. Et alibi, Anima quæ iurauerit, & protulerit labiis ſuis, vt quid faceret, & non fecerit, & idipſum iuramẽto & ſermone firmauerit, oblitaque poſtea intellexerit delictum ſuum, agat pœnitentiam pro peccato,
Hebr. 6. &c. Hinc & Paulus ait iuſiurãdum inter homines firmatum
Cic.in eſſe, & veluti finẽ omnis contentionis inter ipſos. quod &
offic. inter gentes apud omnes ſemper nationes maximè habitũ eſt, per fidi quoq; contẽptiſſimi fuere & abiectiſſimi. Quan-

do iureiurando obſtricti ſunt ſubditi ſuperioribus ſuis, fidei fidelitatisq; ſuæ & iuramenti obliuiſci non debent, neque ſeipſos improbos facere & omni honore deſtituere, quoniã & Deus perfidum odit & grauiter punit. quanuis etiam nõ interueniente iuramento, ſubditus quiſq; fidelis eſſe debet ſuperioribus ſuis, quoniã vir fidelis magnas multáſq; laudes meretur in ſcriptura, etiã apud Sapientẽ: viciſſim quicunque ſubditus perfidus fit in domino ſuo, proditor habetur domini ſui & traditor. 5 Quarto loco reuerẽtiam quiſq; debet magiſtratibus ſuis. ita enim Petrus, Omnes inquit, honorate, fraternitatem diligite, Deũ timete, regem honorificate. Nemo domino ſuo reſiſtat temerè pertinax, nemo illi ſubtrahat honorem: ſed pro ſua quẽque dignitate veneretur, ſicut Paulus nos iubet præpoſitis noſtris obedire. Nemo præſumat reluctari magiſtratibus, quia nõ ſic iam ſe res habet vt quõdam in paradiſo omnia iã nobis ſubuertit peccatũ Adę. iam enim Paulus iubet reddere debita omnibus, cui honorẽ: quoniam quiſquis magiſtratũ contemnit, Deum contemnit, Sic Paulus Timotheum ſuum docet, quid quoq; modo prædicet, inquiens, Quicunque ſunt ſub iugo ſerui, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen domini & doctrina blaſphemetur. Qui autem fideles habẽt dominos, non contemnant quia fratres ſunt, ſed magis ſeruiant, quia fideles ſunt & dilecti, qui beneficij participes ſunt. hæc doce & exhortare. ſi quis aliter docet, ſuperbus eſt, nihil ſciẽs. Audi hæc quiſquis es concionator neochriſtianorũ, & diſce ſermones tuos non accommodare ad ſeditionẽ & inobedientiam. vt enim maximè dominus tuus, princeps aut nobilis frater tuus ſit in Chriſto: tu tamẽ ideo eum ne deſpicias, ſed honorem condignum impẽde ei. Quiſquis aliter docet, etiam ſuperbiens, nihil ſcit. At nõnne hic accommodatiſſimè penicillo, & velut viuis coloribus depinxit Paulus prædicatores iſtos mendaces, Thomam Muntzer, Carolſtadiũ Ioannem Iacobi in Leyphaim, & id genus alios, qui ſuperioribus annis miſeros homines perditè ſeduxerunt, & iniquiſſimè perdiderunt, ita vt vulgus hominum eis Rhenum, in Sueuia, Francia orientali, Thuringia ſe opponeret aduerſus magiſtratus & confœderatos? magnáque hinc ſuæ inſolentiæ ſuſtinuerunt incommoda in anima, corpore & bonis omnibus. Deus miſeris propitius ſit animabus. Quòd ſi tan-

Prou. 28
1. Pet. 2.
Hebr. 13.
Rom. 13.
1. Tim. 6
Nihil ſciunt ſeditioſi prædicatores
Zuingl.

topere doctrinam Pauli ſeruaſſent opere, quantū iactabūdi gloriati ſunt in ſermone, quòd ſuperſtites adhuc eſſent viri boni, vxoribus, liberis, & bonis omnibus ſaluis? 6 Obſequiū etiam miniſteriū & ſuſtentationē debet ſubditus magi-
Rom. 15. ſtratib' ſuis, iuxta illud Pauli, Neceſſitate ſubditi eſtote, nō ſolū propter irā, ſed etiā propter conſcientiā. ideo enim tributa præſtatis. miniſtri ſiquidē Dei ſunt, in hoc ipſum ſeruientes. reddite ergo omnibus debita: cui tributū, tributū: cui vectigal, vectigal: cui timorē, timorē. Ecce quomodo etiam ex apertis ſcripturæ teſtimoniis tenentur ſubditi ſuperioribus ſuis tributa pendere & cēſus, quibus ad vſum Reipub. iuſtitiæ defenſionē ſuſtentari queant. Quamobrē &
1. Cor. 9. Paulus alibi ſic inquit, Quis militat ſuis ſtipendiis vnquam? quis paſcit gregē, & de lacte gregis nō manducat? ſic domin'
Mat. 17 ipſe & pro ſe ac Petro ſoluit didrachma, & cenſum dare Cæſari præcepit. Quę etiā cauſa eſt, cur ſuperiores ex graui neceſſitate ſubſidia pecuniaria exigere licitè poſſunt à ſubdi-
Steuras tis, vt in bellis & prouinciarū ac ciuitatū defenſionibus. Nō
imponere debent tamen huiuſmodi quædam de nouo imponere ſubditis ex auaritia aut luxu, ſine graui cauſa & vrgenti neceſſitate toti' prouinciæ, iuxta illud Sapientis conſiliū, Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui. [Ma-
Prou. 22. lè faciunt magiſtratus, ſi nouis ſubinde exactionibus grauāt
Eze. 43. pauperes. Ita dn̄s per prophetā inquit, Principibus de terra erit poſſeſſio in Iſraël, & non depopulabuntur vltra populū meum]. Sufficiat vobis principes Iſraël iniquitatē & rapinas
Exod. 20 intermittite, iudiciū aūt & iuſtitiā facite. Vt maximè igitur exactiones requirantur pro diſpoſitione cauſæ, debet ea tamen bene cōueniens eſſe & conſentanea, ne nimiū vrgeatur miſer ille, & pauper pópulus nō deglubatur, magiſtratibus autē fungētes, in maximis viuant deliciis: quoniā nō ſecus præceptū eſt principibus atque aliis hominibus omnibus, ne bona appetant aliena, & multò adhuc minus debēt iſti ſine rationabili cauſa quicquā ex paupere expoſcere. ſi-
Pro. 22. quidē contra id loquitur Sapiens quoque, quū ait, Nō facias violentiā pauperi, qa pauper eſt, neq; contra egenū in porta, quia iudicabit dominus cauſam eius, & configet eos qui confinxerunt animam eius. Verum quidem hoc eſt, exhaurire fiſcū & theſaurū ſuum omnē non debet princeps: quoniā ſi id reſcirent aduerſarij eius, plus vrgerent eū & ſubditos il

lius.vnde quid aliud metuendũ eſſet in ipſius prouincia,niſi maxima bella?Sed in ſumma ad neceſſitatẽ & tutelam regionis,ad iuſtitiæ defenſionẽ,poſſunt principes exactiones inſtituere & imponere ſubditis ſuis. quòd ſi autẽ hoc faciãt ex auaritia aut alio ſtudio inutiliter abſumendi, tunc ſanè ſunt ex numero dãnatorũ,niſi pœnitentiã agant. Adhuc ſolent hic doctores oſtendere caſus, vbi principes queant ex ſubditis ſuis pecunias exigere vltra cõmunes cẽſus, puta cũ ſibi timẽt ab impetu ſubito & inſperato alicuius hoſtis,tũc ſanè cogitur ſe quoq; inſtituere & arma parare. Et ſi ad bellum proficiſcendũ ſit ex iuſſu Cæſaris aduerſus infideles,hęreticos,& obedire nolentes imperio,ſi etiã capto ſibi,pecuniis opus ſit pro redẽptione:ſi potentes reſtituendi,vię ſternendæ,aut alia prouinciæ munimẽta ſint reſtaurãda, neq; ad hæc vectigal ſufficiãt: aut ſi ea ſit paupertate princeps, vt ſoluẽdo nõ ſit cũ cõmodo prouinciæ:ſi filiũ aut filiã legitimo thoro copulet & aſtringat: ſi regionẽ aliquam nouam vel coẽmit,ſibi vel aliunde acquirit:Omnibus enim illis potentior ipſe efficitur, ſuoſq; magis defendere poteſt ſubditos.Quodq; in vniuerſum nos diximus,de ſingulis etiã perſonis intelligi debet:vt ſi ſubditus agrũ habeat aut hortũ eo loco,in quo vallũ & alia quædã munimẽta ſint collocãda ad regionis defenſionẽ,poteſt illũ eripere magiſtratus, ita tamen vt ei ſatis fiat.Sin autẽ ſuperiores vi & violẽtia eripiãt ſubditis ſua bona,quæ nolint vẽdere,nõ vtilitatis publicæ, ſed priuatæ voluptatis cauſa,vt maximè ſoluant eis,nihilominus peccant.Caueant igitur ſibi principes,ne ſubditis vi eripiãt ſua,vel pecuniis,vel ſine ſolutione. nã tunc tyranni ſunt,& quiduis potius q̃ boni principes.Ecce enim Regum nos docet hiſtoria quõ Achab petierit ex Naboth vineam ſuam,vt faceret ſibi hortum voluptatis,quodque horto ſuo coniunctus eſſet proximè & ædibus : atque in hoc promiſit ſe illi vineam daturũ meliorem,vel etiam pecuniã,ſolutionis pretium:noluit autem vendere Naboth hæreditatẽ patris ſui. Et tunc ſubſtituit regina Iezabel viros Belial, quorum falſo teſtimonio factum eſt vt occideretur Naboth,& Achab occuparet vineam,dixitq; dominus ad eum per Eliã prophetam, Occidiſti inſuper & poſſediſti.[hæc dicit dominus in loco hoc in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lambent quoque ſanguinem tuũ.O ſi in hunc quoque diem

Quibus caſibus imponie. exactiones ſub.

3. Re. 21

ita puniret dominus, non ita violenter opprimerentur miſeri à pleriſq; officialibus principũ,à quibus principes perſuaſi,ſæpe cum iniuria & vi diſpoliant ſubditos,& eorũ officialibus & ſecretariis præbẽt. Et, ſicut de vectigalibus & aliis dictũ eſt ſuprà,ita de legibus etiam,edictis atq; interdictis principũ ſentire conuenit.quicquid enim prudenter & animo bono conſtituũt,Reipublicæ & pacis gratia, atq, ad bonos defendẽdos & puniẽdos trãſgreſſores,id ſanè præterq̃ quod bonũ,æquum & iuſtũ, etiam magni meriti eſt. Multũ mereri põt apud Deũ,qui in magiſtratu poſitus eſt,dum amore iuſtitiæ & pacis,malum quod odit punit:plus inquam merebitur,q̃ ſi Carthuſianus efficiatur. Contrà vbicunque leges,ſancita,decreta & interdicta priuatæ tãtũ vtilitatis cauſa ſuſcipiuntur aduerſus rem publicã,neq; iuſtitiæ nec tranquillitatis amore ſed cupiditate tantũ affligẽdi illos qui ſic tranſgreſſi ſunt & bona eorum diripiẽdi,quid hoc aliud eſt quàm ædificare gehennã? Audi in hoc dominũ per prophetam ſibi dicentẽ,Væ qui condunt leges iniquas; & ſcribentes iniuſtitiam ſcripſerunt, vt opprimerent in iudicio pauperes,& vim facerent cauſæ humiliũ populi mei, vt eſſent viduæ præda eorũ,& pupillos diriperent. Quid facietis in die viſionis,& calamitatis de longè venientis? Ad cuius cõfugietis auxiliũ? & vbi derelinquetis gloriam veſtrã, ne incuruemini ſub vinculo,& cũ interfectis cadatis? 7 Ex ſuperioribus iã ſequitur,quòd quando magiſtratus poſſunt tributa,cẽſus,vectigalia,& exactiones alias imponere ſubditis ſuis,qui & iure tenentur ſoluere, quicũq, infideliter circunueniunt dominos ſuos,in illis omnibus grauiter peccant,atque corã Deo tenentur ad reſtitutionẽ,modo domini faciãt illa propter quę accipiunt hmõi redditus:quia ſi magna exigant vectigalia ſuperiores,de quibus nec pontes reſtituant nec vias,nõ tenentur ſubditi dare in cõſcientia:tunc autem ſi iuſtis de cauſis exigantur tuncq; ſi non dẽt peccant,Chriſto & Paulo teſtantibus. Quæ etiam cauſa eſt,quur ſuperiores grauiter puniũt eos,qui in huiuſmodi vectigalibus & aliis delinquunt,quoniam ſi furẽ rectè ſuſpendunt, latronem capite trũcant, bona ratione poſſunt etiã punire huiuſmodi hominem nequam,qui pecuniã quam Reipublicæ impendere debebat,ſubtrahit illi. In ſumma, vectigalia & huiuſmodi quædam ex conſuetudine locorũ & mercium iuſtè &

Meritũ principis.

Eſa.10.

Mat.22.
Rom.13.

integrè contribuere,æquiſſimum eſt: ſin autem exactiones varias expoſtulet,qui tamen nec vias reſtituit neque pōtes: & ſæpe interim vbi homines in mercibus & iumentis detrimenta patiuntur,etiā non ſoluens non peccat. Sed hæc ſufficiant,quoniam multa de iis dici poſſent.(cap. quenquam de cenſ.lib.6. & cap. ſi qs Romipetas. 24. q.3. Antonius par. 2.14.10.Angelus & alii) Graue quidē hoc eſt magiſtratib⁹, media ſemper illa,& regia via incedere. Quando autē qui officiis iſtiuſmodi pręſunt,in exactionē pertrahere conantur ex odio,inuidia,aut aliundè qui eo nō pertinent, aut ex amore & fauore inæqualiter illas inſtituūt, dici multa poſſent: ſed tamē cōſtat eos teneri ad reſtitutionē dāni partis offenſæ. Similiter qui vectigalia & conductus ſalui precia ſuſcipiunt, eorum intereſt vias omnes nō tantùm integras, ſed & conſeruare ſecuras atq; pacatas: & vbicunq; ſubditi vel ex latronibus & prædonibus vel ruinis pontium dāna ſuſtinēt, tenentur ſuperiores reſtituere illis, atque quanuis vectigal nō teneatur reddere, tamen damnū illatum penſate,cæteris paribus,ſecundum doctores in dicto capitulo. Si quis Romipetas. Quomodo autē malè faciant magiſtratus, perſonas priuilegiatas(vt eccleſiaſticas) pertrahēdo ad exactiones aduerſus diuinas leges,ſanctiones imperatorum & pontificum canones,mitto: ſimulque iam volens pertrāſeo quàm grauent nonnulli principes, etiam aliquæ ciuitates ſubditos alio à ſe cōmigrantes,exactionibus,quas expoſtulant ab eis, qui amplius in eorum non ſunt poteſtate. Malè fit etiam, quum magiſtratus iudices conſtituūt & officiales alios imperitos atque imprudentes, aut non ſatis bonos, à quibus ſubditi ſæpe grauantur,multi aduerſus iuſtū & ęquū offenduntur, ibi quo pacto ſuperiores teneantur ad reſtitutionem,etiā volens pertranſeo, ſimiliter quàm iniquè multi miſeros grauent in ſigillis & huiuſmodi quibuſdam aliis. *Sigilla*

8 Multa hactenus de ſubditis in vniuerſum dicta ſunt: nūc porrò de ſeruis nōnulla dicemus,cuiuſmodi quondā in tota ferè fuere Germania,& nūc in multis locis in dies magis ac magis deſinunt eſſe:quoniam euangelici iſti ſeductores,quid dico? pręedicatores dicere volebam,hoc quoq; perſuadere voluerunt vulgo,vt ad inobedientiam adducerent, aduerſus ſacras literas, iura diuina, leges ſcriptas & veram iuſtitiæ æquitatem. Principio quāuis natura æquales om-

Seruitus nes ſumus, nemoq; ſeruus, tamẽ peccato ſeruitus eſt introdu
Gregor. cta. Ita Gregorius ait, Liquet quòd oẽs homines natura ęqua les genuit, ſed variante meritorum ordine, alios aliis culpa præponit: ipſa quidem diuerſitas quæ acceſſit ex vitio, diuino iudicio diſpenſatur, & quia omnis homo ęque ſtare non
De iu. per. valet, alter ab altero regatur. Hinc eſt quòd ſeruitutem cõtra naturã Imperator quoq; eſſe teſtatur. Sed quia varia ſeruitus eſt, de ea tantùm hic dicere volumus, quæ adhuc inter Chriſtianos eſt, & vix ſeruitus aliqua dici meretur. Eſſe autẽ verba illa Gregorij vera, en ſcripturã tibi proferã quan-
Gene. 9. do eã adeò deſideras. Euigilans Noe ex vino, cũ didiciſſet
35. diſt. quæ fecerat ei filius ſuus minor, ait, Maledictus puer Cha-
ſexto die naã, ſeruus ſeruorũ erit fratribus ſuis. Ecce ſtatim à diluuio
Gene. 4. orta eſt ſeruitus, idque ipſum præuidit in ſpiritu ſancto ille patriarcha e. Ideoq; & Ambroſius in quodam ſermone. Manebat, inquit, antequã inueniretur vinũ omnibus incõcuſſa libertas, nemo ſciebat à cõſorte naturæ ſuæ obſequia ſeruitutis exigere. Neque eſſet hodie ſeruitus, ſi nõ fuiſſet ebrietas. obrepſerat quidẽ fraternæ pręlatiõis inuidia, manabet tantũ adhuc paternæ pietatis reuerentia. Læſa pietas
Lib. 20. eſt, dum irridetur ebrietas. Auguſtinus quoq; dicit, Cõditio
de ciuit. dei. ſeruitutis iure intelligitur impoſita peccatori. nã ſi ſeruitutis inquiramus originẽ, primũ illa cœpit in bellis, & ſic ex iniquitate, vnde primũ orta ſunt bella, in quib⁹ ſeruos quos poterãt occidere, captos vel vẽdiderũt vel ſeruarunt, vnde nomẽ iſtud ſortiti ſunt. nã à ſeruãdo ſerui dicti ſunt. Statim itaq; inualeſcentib⁹ bellis, multi facti ſunt ſerui. prius enim quis ſeruiebat, quã occidi ſe ſineret. Iã inualuit autẽ hoc ſeruile malũ, vt Abrahã huiuſmodi habuerit ſeruos teſte Moy-
Gen. 17. ſe cũ ait, Circũciſus eſt Abrahã & omnes viri domus illius, tã vernaculi quã emptitij. eos autẽ non habuiſſet Abrahã, ſi illicitũ fuiſſet, quanta erat ille perfectione, quãq; bene placebat deo, qui illi etiã mercedẽ ſe magnã nimis fore ſpopõ-
Gene. 15. 17. dit, dixitq; ad eũ, Ego deus omnipotẽs, procede corã me & eſto perfectus. Quid quod in tot legibus, quæ Iudæis datæ ſunt propè ſexcẽtæ tredecim, ſeruus vſq; adeò nullibi prohibetur, vt confirmetur magis. dominus enim per Moyſen
Exod. 21. ſic ait, Qui percuſſerit ſeruum vel ancillam virga, & mortui fuerint in manibus eius, criminis reus erit: ſin autẽ vno die vel duobus ſuperuixerint, non ſubiacebit pœnæ, quia

pecunia illius eſt. Ecce quã validè hic dñs ſeruitutem confirmat, adeò vt ſeru⁹ peculiũ ſit domini ſui, hoc eſt quia propriũs illi, vnde nec puniatur, etiã ſi occiderit eũ Multa ibidẽ habẽtur quæ volens prætereo, quoniã in veteri teſtamẽto teſtimonia ſeruitutis extant innumera, vt cùm præcepit dominus quẽuis etiã emptitiũ ſeruum ſuum circũcidi: ſic & diſpenſator ipſius Ioſeph dixit, Apud quẽcunq; inuenietur ſcyphus, ipſe ſit ſeruus meus. Verũ quidẽ hoc eſt, quòd anno Iubileo omnes ſerui emptitij Iudæi liberari poterant, aut ſemper manere ſerui, quod eo ordinauit & inſtituit dominus, quoniã ſeruit⁹ illa adeò dura fuit penes Iudæos, vt qui nunc nobiſcũ ſerui ſunt, liberi eſſe poterant inter Iudæos, emptitij enim erant eorum ſerui, ſicut nũc quoq; ſunt Turcarum. Atq; ideo dominus inter cætera hanc etiã rationem ponit excidij Hieroſolymitani, quòd ſeruos Iudæos ſemel libertate donatos, rurſus ſeruitutis iugo adſtrinxerant. idipſum in lege quoque cautum eſt, quum ait Moyſes, Si paupertate compulſus vendiderit ſe tibi frater tuus, non eum opprimes ſeruitute famulorũ, ſed quaſi mercenarius & colonus erit. Ibidem docetur, quomodo ſeruos emere debent à circũiacentibus populis, qui eis honeſtè ſeruiant ſemper. *Exod* 12. *Gen.* 44. *Deut.* 15. *Exod.* 2. *Iere.* 34. *Leui.* 25.

9 Dices, factum id quidem ita eſt, ſed tamen in veteri teſtamẽto, vbi lex erat ſeruitutis: nunc autem in lege gratiæ, vbi ſpiritus domini eſt, & libertas qua nos Chriſtus liberauit, aliter omnia ſunt comparata, ita vt Paulus quoque præcipiat nos precioſo Chriſti redemptos ſanguine, effici non debere ſeruos hominum. Et hæc ferè ſunt, quæ prædicatores carnis vulgo propoſuerunt, illũque ad ſeditionẽ concitarunt, ſed ſubuertiſſe eos in hoc verum ſcripturæ ſenſum facilè cõuincemus. ſiquidẽ ſimul cũ libertate Chriſtiana, quæ in ſpiritu eſt, facilè ſtare poteſt ſeruitus iſta corporalis, teſtãte Paulo eodem in loco, quæ peruerſi iſti aduerſa noſtri nobis obtrudunt. Seruus vocatus es non ſit tibi curæ, ſed & ſi potes fieri liber, magis vtere. qui enim in domino vocatus eſt ſeruus, libertus eſt domini. ecce Paulus quoque vult in ſua quenque vocatione manere & ſeruum & liberum. Quid ergo obgannis tu ſeruitutem Chriſtianæ libertati aduerſari? id quidẽ tibi Paulus permittit, vt ſi queas fieri liber, magis vtaris, ſed interim ſeditiones non ſuadet, nec ſanguinis profuſiones, ſicut iſti turpiter miſerã ſeduxere plebeculam. *2.Cor.* 3. *Gala.* 4. *1.Cor.* 7. *1.Cor.* 7.

Ephe.6. Adhuc mihi Paulũ audi in alio loco dicentẽ, Serui, obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri ſicut Chriſto, nõ ad oculũ ſeruiẽtes, quaſi hominibus placẽtes, ſed vt ſerui Chriſti, faciẽtes volũtatẽ dei ex animo, cũ bona voluntate ſeruientes ſicut domino, & nõ hominibus, ſcientes quoniã vnuſquiſq; quodcunque fecerit bonũ, hoc recipiet à domino, ſiue ſeruus, ſiue liber. (quales erãt tunc Gẽtiũ, modo Turcarum.) Ecce quã apertè præcipit Paulus ſeruos dominorũ manere in obediẽtia, vt nihil iam obſtet quin clarè intelligatis ſententiã & animũ Pauli volentis non erigere ſe ſeruos aduerſus dominos ſuos ad rebellionẽ, ſicut prædicatores iſti animicidæ turpiter ſeduxerunt homines. Quæris autẽ, Nimis mihi duri & moleſti ſunt
Ephe.6. domini mei, neq; id faciũt quod proximè in Paulo ſequitur, Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas, ſciẽtes quòd & illorũ & veſter domin⁹ eſt in cœlis, & perſonarum acceptio non eſt apud eũ. Reſpõdeo, & vltro ſanè hoc tibi, amice credo ſepe nimiũ p̃æſumere magiſtrat⁹ de poteſtate ſua eosq; præcipuè qui ex luto ſordiũ euehũtur in magiſtratũ. Quid autẽ, ſi iniquè queratur de magiſtratu ſubditus, grauamẽ reputãs quòd nullũ eſt, ſicut nõ raro vſu venit? Quicquid ſit illud, ecce ex pectore catholico id omne tibi aperiã. 1 Noris ſeruitutẽ illã noſtrã multo & inferiorẽ eſſe & tolerabiliorẽ iſta, quæ tẽporibus Pauli inter ethnicos fuit, quãdo domini crudeliſſimi erant, licere ſibi in ſeruos quicquid liberet exiſtimãtes, quãdo ſeruus nõ poterat excedere ſeruitute, niſi manumiſſus. Et tamẽ quantũ id eſt, quòd Paulus iſtiuſmodi etiã duriſſimis dominis pręcipit eſſe parẽdũ, quur nõ magis noſtrates ſerui dominos ſuos Chriſtianos tolerabunt, quã poterunt patientiſſimè? Quære autẽ tu aliquẽ qui inter Turcas vixerit, quomodo illi ſeruos ſuos tractent, & dices ſeruitutẽ noſtrã vitã eſſe liberrimã. Quid quod ſerui Chriſtianorũ tãta gaudent libertate, vt & diſcere & operari poſſint quod velint, pergũt quo volunt, negociantur vt volũt, illi vel alteri artificio ſe dedũt, lucrũ omne quod habẽt, eis cedit. Emũt & vẽdunt bona, redditus, cẽſus, fundos, vt volunt. Dũtaxat dũ volunt contrahere, domini petunt vt eorũ requiratur cõſenſus: & in morte cuiuſq; ſua periũt iura ſecundũ cõſuetudinem patriæ, in vita verò gallinã ſingulis annis in bacchanalibus, & quædam alia parua, quæ tamen

variãtur apud plures: ſic tamẽ, quòd nõ eſt vmbra ad ſeruitutẽ illã ethnicã. Eſto autẽ vt ſit etiã hoc graue tibi eſſe ſeruũ, audi tu Petrũ qui poſtq̃ obedientiã docuit, ſtatim ſubiũxit, Sic eſt volũtas dei, vt benefaciẽtes obmuteſcere faciatis imprudẽtiũ hominũ ignorãtiã, quaſi liberi & nõ quaſi velamen habentes malitię libertatẽ, ſed ſicut ſerui dei. & deinceps, Serui, ſubditi eſtote in omni timore dominis, nõ tantũ bonis & modeſtis, ſed etiã dyſcolis. Hæc eſt enim gratia, ſi propter dei cõſcientiã ſuſtinet quis triſtitias, patiẽs iniuſtè. Quę eſt enim gratia, ſi peccãtes & colaphizati ſuffertis? Sed ſi bene faciẽtes patiẽter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud deũ: in hoc eñ vocati eſtis, quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis vobis relinquens exẽplum, vt ſequamini veſtigia eius, &c. Nõ debebãt ergo iſti prędicatores carnis ob tẽporalia grauamina ex ſuperioribus proueniẽtia, ſtatim ſubditos ad ſeditionẽ incitare: ſed docere magis, quomodo vita Chriſtiana & pia in tribulationibus, anguſtiis & neceſſitatibus exerceatur, adeò vt & Paul⁹ glorietur de tribulatione ſua, & tota vndiq; abundet ſcriptura, quomodo patiẽtes nos eſſe deceat in aduerſitatibus, eo quòd in patiẽtia noſtra poſſeſſuri ſimus animas noſtras. Meminerit ſubdit⁹, vt maximè tractetur durius, malè id quidẽ fieri, & magiſtrat⁹ in hoc grauiter peccare: ſed tamẽ cogitet interim ſceleratius eſſe, bella mouere & ſeditionib⁹ totas vaſtare regiones. Vulgatũ eſt hoc, Ne ſit medicina nocẽtior morbo. Quis enim ferat paruo & exiguo morbo medicum validiſſima adhibere volẽtẽ & fortiſſima pharmaca? Ita in propoſito quod grauaris à magiſtratibus, iniquũ eſt: ſed ex illorũ, non tua parte. quod autẽ exiguũ iſtud malũ, malorũ omniũ Lerna cõpeſcere velles & mitigare ſeditionib⁹, nõ ſine tuo quoq; magno malo, quę obſecro te agitent furiæ? Capientes Chriſtũ Iudæi, peccabant quidẽ in hoc, ſed tamẽ ille permittere nolebat Petrũ gladio etiam pro ſe pugnare. & tu quare exeris gladiũ propter exiguũ aliquod & temporale grauamen, cũ nõ ſit tibi ius gladij contraditum? Miſeri iſti qui in proxima ſeditione cõcitati ſunt, præterquam quòd eorum multa milia occiſa ſunt, plus etiam grauaminis ſuſtinuerunt inſuper tempore ſeditionis, quàm decennium totũ paſſi ſunt à legitimis ſuis magiſtratibus, ſi duplum dixero, non errabo. Concludamus ergo. Quãdoquidem Chriſtiana libertas intra nos eſt in ſpi-

1. Petr. 2. *1. Cor. 6.* *2. Cor. 11.* *Act. 14.* *Mat. 26* *Rom. 13.* *Ioan. 9.*

ritu & anima, ita vt non ſit homo ſeruus peccati, quare non aduerſatur ſeruituti. (eſt impertinens) aliâs enim & Paulus ſeruum Oneſimum non rurſus miſiſſet ad Philemonē, à quo aufugerat. Seduxerunt igitur prædicatores iſti carnis ammicidæ miſeram plebem, dum non docuerunt libertatem illam in anima hominis, non externis rebus corpore & bonis conſiſtere temporalibus. 10 Et ſi ſuperiora ſacræ ſcripturæ teſtimonia ſatisfacere cuique poſſunt homini pio ipſumq; ad obedientiā magiſtratuum commouere: tamē illud deo cum primis exoſum flagitium eſt, ſeditiones moliri aduerſus magiſtratus, ſemperq; eiuſmodi factionum autores puniti grauiter ſunt. habent enim apertum illud iudicium & manifeſtam ſententiam Chriſti, Qui gladio pugnat, gla-

Mat.26. dio peribit. Quādo igitur propria temeritate turmatim cō-

Seditioſi. fluunt ſubditi, ſine ordinata & legitima commiſſione, iniquè faciunt, eo quòd eorum nō eſt vti gladio. Incidunt ita-

Super par. 1. de bello. que ſententiam Chriſti, & ſuopte ſe gladio iugulant. Ita ſeditioſo iſti contigit Abſaloni Dauid filio, qui vnà cum populo toto erexit ſe aduerſus patrem. quæris qualis fuerit

2.Reg. 15. 18. huius tragœdiæ euētus? Ecce populus eius totus occiſus eſt: ipſe capillis ſuis, quos habebat pulcherrimos, ſe ſuſpendit in quercum, ibique Ioab tribus eum confodit lanceis. Hu-

2.Re.20. iuſmodi exitū habuit & Seba filius Bochri, is ſeditione mota effecit, vt totus populus Iſraël recederet à rege Dauid & adhæreret Seba. Miſſo autē omni exercitu ſuo Dauid obſedit eum in Abela. Cumq; intellexiſſent ciues Ioab deceſſurum obſidione, ſi modo Seba haberet, occiderūt eum, & caput miſerūt ipſi Ioab. factaq; eſt pax & tranquillitas in populo. Ita noſtris adhuc ſeculis benefaciunt magiſtratus & principes, dum autores primarios ſeditionum & vexilliferos, condignis afficiunt ſuppliciis, cæteri autem venia donentur, quod & Ioab hic feciſſe legitur. Atque in hunc mo-

Act. 5. dum finem condignum quoque ſortita eſt ſeditio Theodæ, & Iudæ Galilæi, qui cū ſuis oībus occiſi ſunt. Et quid aliud

Ioſeph. eſt quod refert Ioſephus, Iudæos toties ſe congregaſſe aduerſus Romanos, ſemperq; trucidatos miſerè tantiſper, dū tādē magnifica & potētiſſima vrbs Hieruſalē deuaſtaretur, ipſiq; Iudæi diuenditi in vniuerſum ſpargerentur orbē terrarū? Nunquā cuiquā fœliciter ſucceſſerunt ſeditiones etiā

Salluſt. inter Ethnicos. Ecce eñ L. Catilina hō perditus, adiūxit ſibi

aliquot ſui ſimiles adoleſcentes & cõiurarunt ſimul aduer
ſus ſenatum, ipſe verò fractis conatibus ſuis deperiit vt me- *Num.* 16
rebatur. Chore, Dathan & Abiron ſeditionem moliebantur
conantes attrahere ſibi plebem, ſed abſorpti ſunt à terra. Ne
mo igitur eo ſtultitiæ adduci ſe ſinat, vt quicquam tentet fa
ctioſum aduerſus magiſtratus, nemo malum pro malo red- *Rom.* 12.
dat, non tantùm coram Deo, ſed & coram omnibus homini
bus, pacem habendo cum omnibus, maximè verò magiſtrati
bus, quos Deus nobis dedit, quibus quiſquis reſiſtit, diuinæ
reſiſtit ordinationi. Quilibet autem pro magiſtratibus ſuis *Rom.* 13.
diligenter deprecetur dominum, iuxta doctrinam Pauli, vt
illi dominus gratiam donet fœliciter adminiſtrādi omnia,
pacem & iuſtitiam tutandi, malumq; pro merito puniendi,
quatenus ſic nos omnes, magiſtrat⁹ & ſubditi, à domino Deo
gaudia ſuſcipere mereamur æterna, Amen.

DOMINICA XXV. POST PENTE-COSTEN, EVANGELIVM, MATTH. IX.

IN illo tempore, loquente Ieſu ad populum, ecce princeps vnus acceßit, & adorabat eum, dicens: Domine, filia mea defuncta eſt, ſed veni, impone manum tuam ſuper eam, & viuet. Et ſurgens IESVS ſequebatur eum & diſcipuli eius. Et ecce mulier quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceßit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti eius. dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantùm veſtimentum eius, ſalua ero. At IESVS conuerſus & videns eam, dixit: Confide filia, fides tua te ſaluam fecit. Et ſalua facta eſt mulier ex illa hora. Et cùm veniſſet IESVS in domum principis, & vidiſſet tibicines & turbam tumultuantem, dicebat: Recedite, non eſt enim mortua puella, ſed dormit. & deridebant eum. Et

Mar. 5. *Luc.* 8. *Ioan.* 4 — *Mat.* 5. *Luc.* 8. — *Mar.* 5. *Lu.* 7. 18

Mar.5. *cùm eiecta eſſet turba, intrauit, & tenuit manum eius, &*
Mar.5. *dixit: Puella ſurge. & ſurrexit puella, & exiit fama hæc in*
Act. 9 *vniuerſam terram illam. Et tranſeunte inde Ieſu, ſecuti ſunt*
eum duo cæci, clamantes & dicentes: Miſerere noſtri fili Da
Infr. 22. *uid. Cùm autem veniſſet domum, acceſſerũt ad eum cæci, &*
Sup. 8. *dicit eis Ieſus: Creditis quia hoc poſſum facere? Dicũt ei: Vti-*
Mar. 7. *que domine. Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundum fi-*
Infr. 12. *dem veſtram fiat vobis. Et aperti ſunt oculi eorum. Et com-*
& 27. *minatus eſt illis Ieſus, dicens: Videte ne quis ſciat. Illi au-*
Luc. 11. *tem euntes, diffamauerunt eum in tota terra illa.*

HOMILIA I.

Hieron. Luc. 8. Beda. Theoph. EX vndecim quæ Matthæus cõmemorat miraculis, tria nobis hoc euangelio recenſentur, de muliere hæmorrhoiſſa, de filia Iairi, & cæco illo. Semper autem conabantur phariſæi miracula Chriſti vilipendere. vt autem confunderentur ipſi, venit Iairus, nomine quidem ſatis clarus, quaſi illuminantem dicas vel illuminatũ, idémque princeps erat ſynagogæ, & fidẽ videbatur habere, quan uis non magnam: obſecrabat enim Ieſum non vt ſolum verbum dicat, ſed & vt veniat & manum imponat, quod euidẽs

4. Reg. 5. erat modicæ fidei argumentum: ſicut & Naaman Syrus petiit prophetã ad ſe ingredi, & imponere ſibi manum. Quo-

Luc. 8. Mar. 5. niam qui rudi ſunt intellectu, ita erudiri debent, vt & videre poſſint & palpare. Ita ergo Iairus ille venit ad dominum & rogauit eum, id vtrunque non facturus, niſi crediditſet. procidit enim ad pedes Ieſu, & valde rogauit eum, vnde ar gumentum humilitatis eius petitur, quòd ipſe ſynagogæ princeps coram domino tantum ſe humiliauit, vt etiam ad

Hebr. 4. pedes ipſius caderet pronus in terram, ſiquidem multi gratiam inuenerunt ad pedes domini, quamobrem & Paulus exhortatur Hebræos ſuos, inquiens, Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt miſericordiam conſequamur &

Filia Iairi. gratiam inueniamus in auxilio opportuno. Filia, inquit ille, mea modò defuncta eſt. ſed veni impone manum tuam ſu per eam, & viuet Atque hic quidem occurrit quæſtio, quo-

modo filiã quam Lucas iamiam morientem, Marcus in extremis fuiſſe perhibet, Iairus apud Matthæum mortuam dixerit. ad hoc reſpondet Auguſt. & ait, Duo poſuerunt quid dixerit Iairus, Matthæus verò quid cogitarit atq; voluerit. vtrunque enim petitũ eſt à domino, vt vel morientem ſaluã faceret, vel mortuam ſuſcitaret. Chryſoſtomus paulò diuerſæ ſententiæ eſt, aitq; filiam non quidem adhuc fuiſſe mortuam, ſed tamen in extremis iacuiſſe, vt ſic ſermo ille ad calamitatem pertineat amplificandis. nam qui re aliqua indigent, ſolent ærumnas ſuas augere, & maiores facere vt exorent. Eſtq; hæc regula communis, qua ſæpe vtitur Auguſt. qui & hic cap. 27. ſic inquit, Satis in promptu eſt, nihil eſſe contrarium, ſi quid alius dicit quod alius prætermittit, ſeu verbi, ſeu rei, dum vel ab eadem ſententia nõ recedatur, vel quæ fortè ab alio ponitur, alij non aduerſetur. vide eundem lib. 3. c. 8. & pulchrius ca. 13. 2 Quæri ſolet hoc loco, quando ad vnum verbũ petitionis ſuæ duriter admodũ adorſus eſt dominus regulum orantem, vt veniret ille ad filium ſuum, cur non idem huic Iairo exprobrauit. Reſpondetur, quòd quanuis ambo illi æquales fuerint imperfectione fidei, dum vterque corporalẽ Chriſti præſentiam petiit, quaſi non illius omnipotentia vbiq; poſſet operari, abſente etiã corpore: in hoc tamen fuerunt iſti diuerſi, quòd Iairus hic plus tum humilitatis tũ reuerentiæ exhibuit Chriſto, quàm ille. vnde & fidẽ colligitur habuiſſe maiorem, prouolutus enim in terram ad pedes Ieſu ex fide, vtique adorauit eũ, qua deuotione & pietate fidei ſuæ meruit augmẽtum, ſicut alius apud Marcum, Domine, credo, adiuua infidelitatem meam. *Mar. 9.*

Auguſt. *Chryſo.* *Auguſt.* *De doct. chriſt.*

Altera porrò cauſa dari poteſt talis, quoniam etſi interdum dominus diuinitatis ſuæ præbens argumenta, abſens etiam potentiam ſuam declarauit, vt in filio reguli, tamen aliquando humanitatis quoque ſuæ dignitatem voluit aperire, vt & incarnati filij Dei fides confirmaretur: ſicut opera quæ in nomine patris ſui faciat, ipſe teſtimonium de ſe perhibere dixit. Patet etiam ex ſacris literis diuinitatem nonnihil operatam eſſe per humanitatem, quod ſine ea noluerit facere. Sic diuinæ viſum eſt maieſtati, ſic tactu ſuæ mundiſſimæ carnis dedit ille vim regeneratiuam aquis, ſic multos infirmos contactu ſanauit, vt cæcum luto ex ſputo facto, & iterũ mutum iſtum. Multa igitur fecit dominus miracula in ſua

Ioan. 4. *Ioan. 5.* *Beda.* *Mat. 1.* *Ioan. 2.* *Marc. 7.*

ſanctiſſima carne, ad ſanctificandam illam, ſimulque declarandum quòd ſancta eſſet, & hoc eſt quod per Eſaiam dicit, locum pedum meorum glorificabo: pedes autem Christi, exponunt doctores ipſam eius eſſe humanitatem, locum illum honorificauit, & decorauit gloria, quando miracula fecit in ea. Lucas porrò ait filiam hanc & vnicam fuiſſe duodénem, quod eo facit, vt conſtet multũ ardenter oraſſe Iairum pro vita filiæ quam habebat vnicam. quoniam naturaliter ita fit, vt plus diligant parentes filium vnũ aut filiam, quàm liberos multos, ſicut Dauid dixit ad Ionathã, Sicut mater diligit vnigenitũ, ita ego te amabam. & Hieremias ait, fac tibi planctum amarũ, luctũ ſuper vnigenitum. filiam quoque delicatius amant parentes quàm filium, iuxta illud Sapientis, Filia melior eſt filio. His accedit quòd flos ipſe erat iuuentutis, ſiquidẽ duodecim iam erat annos nata, quod etiã fidem parentum augebat magis.

Eſa. 60. *Luc. 8.* *2. Re. 1.* *Hier 6*

3 Sequitur, Et ſurgens Ieſus, ſequebatur eum & diſcipuli eius. vnde Chriſti quoque apparet humilitas & benignitas magna, qui ad vnicam Iairi petitionem ſecutus eſt eum cum diſcipulis ſuis, vt illos quoque ſolidiꝰ firmaret in fide, iſtamque ſequelã meruit Iairus hic oratione ſua, pioque affectu. Sequitur rurſus, Ecce mulier quæ fluxum ſanguinis patiebatur duodecim annis, acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti eius. Mulier iſta quænã fuerit, non ſatis conſtat ex ſacris literis. Ambroſius Martham eſſe arbitratur. ait enim, Dum largum in ſanguine fluxum ſiccat in Martha, dum dæmones pellit ex Maria, dum corpus rediuiui ſpiritus calore conſtringitur, & quod mors ſibi vendicauerat ad pœnã, lux denuò recipit ad gratiã. Quòd ſi ita eſſet, tria maxima miracula feciſſet in fratre & ſororibus duabus. ſunt autem qui diuerſum eo opinantur, quòd Marcus & Lucas dicunt eam omnem ſuam ſubſtantiã expendiſſe in medicos, à quibus tamen nihil ſit adiuta: cùm tamen conſtet Martham diuitem fuiſſe, ſicut doctores ſuper Ioannem aſſerunt, quoniam deinceps & dominũ hoſpitio excepit, & illi inſeruiuit. Vnde Euſebius refert aliam fuiſſe hãc mulierem, & ciuem quidem in Cæſarea, cuius domus ſuo etiam tum tempore ſit cõmõſtrata. Qua de re deinceps plura. Graui morbo mulier hæc laborauit totos annos 11. (hæmorrhoiſſa dicitur à fluxu ſanguinis aut à ruptis venis hæmorrhoidibus) laudatur autem hic

Li. de Salomone. cap. 5. *Ioan. 11.* *Luc. 8.* *Mar. 5.* *Ioan. 5.* *Luc. 16.* *Li. 7. ca. 14.*

mulier iſta propter fidem ſuam & humilitatẽ. Humilis erat, *Hieron.* quoniam ſeipſam indignam reputabat, quæ in conſpectum domini veniret: ideoque à tergo accedebat, ſiquidem & iuxta legem vrbibus excludebatur, ſicut mulierem menſtrua *Leuit.12.* patientem lex vetat tangi, quod quiſquis fecerat, pro immũdo habebatur. Adeò tamen audax illa fuit, vt etiam contra legem tangeret dominum, vnde & Chryſoſt. dicit, Liberè at *Chryſo.* que apertè ad Ieſum acceſſit, quia propter ægrotationis genus immundam ſe putabat, quando & ægritudo hæc immũdities ſecundũ legem iudicabatur. atqui audierat dominum etiam leproſos tangere, quod ipſum quoq; fuit in lege prohibitũ. Poterat ipſam & hoc mouere, quòd acceperat Chri- *Mat.8.* ſtum ægrotantibus quoque, mederi mulieribus, iamq; eſſe in *Leui.13.* via & filiam Iairi curaturum: quo confidentius liberiúſque *Num.5.* acceſſit, quanuis adhuc clam & à tergo, vt ſuprà commemorauimus. 4 Fidem porrò mulieris magnam & deuotionem euangeliſta innuit, quum refert eam dixiſſe intra ſe, Si tetigero tantũ veſtimentum eius, ſalua ero. ipſo autem opere fidem adhuc exhibuit maiorẽ, dũ credidit ſe ex ſolo fimbriæ contactu ſaluari poſſe. neque enim credidit Chriſtũ virtutẽ habere ſanitatis, ſed & omne quod tangeret: quoniam ſic ille tetigit leproſum, & ſanatus eſt. tetigit & pheretrũ in quo *Mat.8.* ferebatur cadauer adoleſcẽtis, atque recedit qui fuerat mor *Luc.7.* tuus. Poterat illa fortè meminiſſe verborum Dauidis, Sicut *Pſal.132.* vnguentũ in capite quod deſcendit in barbam, barbam Aaron, quod deſcendit in oram veſtimenti eius. credebat ergo gratiam & virtutem omnẽ Chriſti emanaſſe etiã in fimbriã veſtimenti, ſicque cõtenta erat ſolo fimbriæ contactu. Hac ipſa mulieris huius fide, totaq; illa hiſtoria retunduntur & nouæ & veteres hæreſes, quæ contemnunt reliquias Chriſti & ſanctorum. clamant enim, Quorſum iſta mortuorum oſſa? quid faciat lignũ crucis? quídve proſint veſtimenta mortuorum? Sunt quidam qui non paulò impudentius obganniant, quæ me dicere pudet ac piget. Confunduntur autem hic, quando etiam tactu fimbriæ ſuę mulierem hanc curauit *Mat.9.* dominus. Quòd ſi ergo fimbriæ ſuæ virtutem tantam dedit Chriſtus, quãto magis ſanctiſſimæ cruci, in qua operatus eſt ſalutẽ mundi, quãq; pretioſo ſuo ſanguine cõſperſit? Ad hęc, reliquias ſanctorũ ſuorum iã olim in veteri quoq; teſtamẽto cohoneſtauit Deus, vt exẽplo Eliſei conſtat, ad cuius corpo-

4.Re.13 ris contactũ cadauer mortuũ reuixit. Quòd ſi igitur virtutẽ ſuam diuinam dñs oſſibus cõmunicauit Eliſei, iam olim in veteri teſtamento, quando adhuc animæ iuſtorũ beatæ nõ erant, quantomagis idipſum faciet noui teſtamenti amicis ſuis chariſſimis, qui ſecum regnant in cœlo? Plura ſuper hac re vide in homiliis de ſanctis. Tantũ hic recenſere libet hi-

Li.7.ca.14. ſtoriam, quam Euſebius refert de hac muliere, quam ciuem fuiſſe Cęſarienſem tradit: pro cuius domus foribus baſis, inquit ille, quædam in loco editiore collocata monſtratur, in qua mulieris ipſius baſis velut genibus prouolutæ, palmáſque ſuppliciter tendentis imago ære videtur expreſſa. Adſtat verò alio ære nihilominus fuſa ſtatua, habitu viri, ſtola cõptè circũdati, & dexterã mulieri porrigentis. Huius ad pedẽ ſtatuę, è baſi herba quædã noua ſpecie naſcitur. Quæ cũ exorta fuerit, excreſcere vſque ad ſtolæ illius ærei indumenti fimbriã ſolet. Quam cũ ſummo vertice creſcẽs herba contigerit, vires inde ad depellẽdos omnes morbos languorẽſque conquirit, ita vt quæcunque illa fuerit infirmitas corporis, hauſtu exiguo madefacti ſalutaris graminis depellatur, nihil omnino viriũ gerẽs, ſi antequã ęreæ fimbriæ ſummitatem creſcendo cõtigerit, decerpatur. Hanc ſtatuam ad ſimilitudinẽ vultus Ieſu formatã tradebant, quæ permanſit ad noſtra vſq; tempora, ſicut ipſi oculis noſtris inſpeximus. Meminit ille ibidem imaginũ quoque Chriſti, Petri & Pauli.

Quòd autem Euſebius veritatẽ ſcriſperit, ſatis magnum & locupletem hiſtoriæ ſuæ teſtem habet Soſimenũ, in hæc

Tripar. hi.fol.6. cap.41. verba ſcribentem, Cùm cognouiſſet Iulianus imperator in Cæſarea Philippi, ciuitate Phœnicæę, quam Paneadã vocabant, inſigne Chriſti eſſe ſimulachrum, quod mulier illa, ſanguinis liberata profluuio, conſtituerat, eo depoſito, ſuam ibi ſtatuã collocauit. Quæ violento igne de cœlo cadẽte, circa eius pectus diuiſa eſt, & caput cũ vertice vna parte deiectũ, atque in terra fixũ. reliqua verò pars hactenus ſuperfuit & fulminis indiciũ reſeruauit. Statuã verò Chriſti tũc quidã Pagani trahentes confregerunt. Poſtea verò Chriſtiani colligentes, in eccleſiã recondiderũt, vbi hactenus reſeruatur. Cõmemorat ille quoq; deinceps eadem quæ habet Euſebi9. Mihi autem libuit hæc eo prolixius recẽſere vobis, quo magis moueamini cum omni pietate ad venerationẽ reliquiarum, maximè verò Chriſti, vt ſunt, crux glorioſa, claui, lan-

cea, tunica &c. In hoc itaque euangelio magnam agnoſcimus mulieris huius fidem, qua credit omnipotentiam Chriſti, adeò vt etiam veſtimentum, quo ſanctiſſimum eius corpus operitur, virtutem aliquam ſanitatis haberet. attamen magnum eſt quòd putauit clam ſe adituram illum ne perſentiſceret. ſiquidem quem omnipotentem agnouit, omniſcium quoq; credere debebat, & ita, vt nihil eum latere poſſet. At ego hic vos admonitos omnes volo, vt vera fiducia, ſancta pietate, ſynceraque fide tangatis, ſed non dico fimbriam veſtimenti Chriſti, ſed ipſum ſanctiſſimum Chriſti corpus, vnde acquiratis ſanitatem & medelam vulnerum animæ veſtræ. Nam ſi quis verum Chriſti corpus attigerit cum infidelitate vel in peccatis, is non poteſt non vulnerari ad æternam damnationem, teſte Paulo, quia qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. *1. Cor. 11* Gratiam igitur nobis tuam domine benignus impende, qua freti vitam conſequamur æternam, Amen.

HOMILIA II.

A Beunte domino vnà cum Iairo ad reſuſcitandam filiam eius, recordata eſt mulier hæmorroiſſa ſanitatis ſuæ recuperandæ: & tamen pudore deterrita, quo minus vel palam adiret vel tangeret dominum, cogitauit de attingenda fimbria Chriſti. & ſequitur, Ieſus conuerſus & videns eam, dixit, Confide. Lucas refert interrogaſſe *Luc. 8* dominum, quiſnam ipſum tetigiſſet, negantibusque omnibus, reſpondiſſe Petrum, eum ſic à turba opprimi, eo quòd ſenſiſſet virtutem à ſe exiuiſſe, & tunc prouoluta in terram mulier, narrauit vt acta eſſent omnia, conuerſusquè dominus, dixit, Confide filia. Et bene quidem conuerſus ad eam eſt. idipſum enim facit erga omnes, qui per pœnitentiam conuertuntur ad ipſum teſte Zacharia, Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. *Zach. 1.* Cùm igitur mulier hæc per fidem ſe conuertiſſet ad dominum, per deuotionem quoque ſuam & confidentiam magnam, viciſſim conuerſus ad illam dominus eſt cum gratia ſua & miſericordia. Sic ille conuerſus eſt ad Petrum, reſpexitque eum oculis miſericordiæ ſuæ. *Luc. 22.* Filia, inquit, confide. Cur aut vnde iam filia domini erat? ideo, quia credidit. *Hieron.* hinc factum eſt, vt fides ipſam ſua ſaluarit. neque enim ait dominus, fides tua te ſaluam faciet, ſed iamiam fecit. Quæris, cur dominus verecundiam hanc

mouerit mulieri dum quæſiuit,quis tetigerit ſe,cùm tamen illa timore & pudore perculſa,vix à tergo trepidula,adhuc

Theoph. auſa ſit accedere. Reſpondet ad hoc Theophylactus & ait, Saluator prodit eam,non vt amãs gloriæ,ſed vt fidem illius ad noſtram vtilitatem declararet, vtque ſimul in fide robo-

Chryſoſt. raretur etiã archiſynagogus. Chryſoſt.quoq; idipſum quærens, Cur, inquit,eam in medium produxit? Primùm vt ab omni formidine fœminam liberaret,ne conſcientiæ ſtimulis quaſi furata ſanitatem agitaretur. Deinde vt ipſi⁹ quoq; curaret animum,quem putauit latere potuiſſe adhuc, vt fidem eius manifeſtã faceret,vt alii poſſent eam imitari. præterea nõ eſt minus ſignum ſecreta cordiũ ſcire,quàm flumina ſanguinis coërcere. data quoque opera cõmorabatur, vt poſt mortem puellæ veniret,& miniſterium reſurrectionis patefaceret:&,ne reſuſcitatio filiæ ſuſpecta fieret,ſed nota populo,quoniam ſic & adLazarum vocatus aliquot dies ve-

Ioan.11 nire diſtulit,vt ei⁹ mors pluribus innoteſceret. Idipſum hic quoque fecit,quamuis non ad ignominiam,ſed pacem & laudem pertingat, ſiquidẽ illi meticuloſæ adhuc exiſtenti animum addidit,fecitque robuſtiorem.Primùm enim ait,Confide filia,deinde cauſam contracti mali oſtendit,mox teſtan-

Luc.8. te Luca ablegat eam, iubens abire in pace. Manebit igitur mulierculæ integra ſuæ tum pietatis tum fidei & confidentiæ laus in omni eccleſia. 2 Simul atq; iam hæmorroiſſam in via curauit dominus, venit in ædes Iairi: cumq; vidiſſet

Ambro. tibicines,turbam irrequietam(More nanq; veteri tibicines ad incendendos excitandosque luctus ferebãtur adhiberi) Atqui reſuſcitaturo hic domino ex morte filiam,opus iis nõ erat lamentis,vnde & ablegat eos. Recedite,inquiens,non eſt mortua puella,ſed dormit.Lucas ait neminem intromiſiſſe eum ſecum,niſi Petrum,Iacobũ & Ioannem,atq; vtrunque parentem. quod quamuis grandi non caret myſterio, nũc tamen miſſum facio Quo ad literam autem, diſcipulos hos tres ad ſublimiora ſemper myſteria accerſiuit, puta ad

Mat.17. transfigurationem ſuam in monte Thabor,& ad orationem

Mat.26. in monte olīueti &c. Reſpexit itaque dominus tibicines, qui cum planctu filiam deducerẽt ad ſepulchrum , iuxta illud Ieremiæ,Vocate lamẽtatrices,vt veniant,& ad eas quæ ſapientes ſunt mittite, properent & feſtinent , vt aſſumant ſuper vos lamẽtum. Quæris,cur eiecit hic turbas dominus,

factурus hoc miraculũ,qui tamen multa & magna ſæpè mi- *Ierem.9.*
racula fecit coram hominibus?Reſpondeo,turba hæc indi-
gna fuit quæ tantum videret miraculum. ſiquidē planè non
credebant dominum poſſe reſuſcitare filiam.In figura tamē *Hieron.*
turba hæc populum ſignificat infideliũ Iudæorum, nō cre-
dentium etiam,ſed magis tumultuãtium. Tibicines autem
falſi ſunt eorum doctores & Rhabini,quos oportet eiicere,
ſi quando Chriſtus filiã,hoc eſt,animã hominis velit à pec-
catis reſuſcitare. Quid multa?repulſę huius cauſam textus
habet,quoniam non eſt mortua filia,ſed dormit. Verba hæc
multum expendunt hinc doctores ſancti, quid iis ſibi volue-
rit Chriſtus, quoniam verè defuncta erat filia. poſſunt igi-
tur intelligi primũ in hũc ſenſum, quòd quanuis demortua
iam erat filia mundo & hominibus,deo tamen cui viuũt o- *Hieron.*
mnia,mortua nō fuit.quicquid enim factũ eſt in verbo Dei
viuit.Et nos igitur ſi inſpiciamus poteſtatēChriſti,mortua
illa nō erat,quã ipſe iamiã à morte ſuſcitare volebat, & po-
terat,ſi voluiſſet verbo vnico. poteſtatem enim ille vitæ &
mortis habet,iuxta illud Annæ,Dñs mortificat & viuificat, *1.Reg.2*
& hoc ipſum Moyſis,Occidã,& ego viuificabó.Poſſet & eo *Deut.32*
adduci,quòd mortui ſi nō in peccatis ſint, ꝓpriè mortui nō *Ioan.9*
dicuntur,ſed trãſire à morte in vitã.Sic Paulus,Scire inquit, *1.Theſ.4*
vos volumus de dormiētibus,vt nō cõtriſtemini, ſicut & cæ-
teri qui ſpē non habent.Ecce & Paulus cõmuni ſacræ ſcri-
pturæ conſuetudine dormire dicit qui verè mortui erãt. Et
quia filia hæc admodũ iuuēcula adhuc extitit,eſt hic Gloſ- *Gloſſa.*
ſa quæ ait innocentē eam fuiſſe,ideoq; domino dormire il-
lam nō eſſe demortuã.Breuiter,quia tam facilè Chriſto hic
fuit iſtã ſuſcitare mortuã,quã nobis excitare dormientē,cur
nō rectè dormire diceretur,quã facilè adeò erat Chriſto ſu-
ſcitare?quoniã ſic & de Lazaro ait ille,Lazar⁹ amic⁹ noſter *Ioan.11*
dormit.eamus,& à ſomno ſuſcitemus eũ. Sciētes aũt tibici-
nes & turbæ verè mortuã eſſe, quã dormire Chriſtus dice-
bat,irriſerũt eũ.Atq; hoc propriũ habet malitia,vt derideat
bonos,ſed interim tamen parũ nocet iſte riſus, qui hic etiã
in eo ipſo profuit,quoniã illo teſtimoniũ amplius dant mi-
raculo,qui ſic rident,quòd verè mortuã ſuſcitarit,nã in con-
feſſo erat apud omnes mors eius. Cumq; iſti nollēt credere *Theoph.*
dño,præuenit ecce eos ſuo ꝓprio riſu,vt exhibito deinceps
miraculo,magis ſe culpabiles agnoſcerēt,eo quòd potentiã

non antea crediidiſſent reſuſcitantis. Ita irridentur nõnunquam prædicatores, qui non ideo ſtatim à ſuo bono propoſito debẽt auerti, ſicut hic nihilo deterritus eſt Chriſtus, viſu iſtorum, quo minus cœptum iam proſequeretur miraculum.

Hieron. 3 Eiectis turbis, ingreſſus dominus, tenuit manũ puellæ. Expulſi ſunt iſti, quoniam non erant digni qui viderent myſterium reſurgentis, qui reſuſcitantem indignis cõtumeliis

3. Reg. 17 irridebant. Sic Elias & Eliſeus in priuatis locis ſegregati ab

4. Reg. 4 aliis mortuos ſuſcitarunt, quamuis hoc ſua quoque myſtica nõ caret expoſitione, ſicuti paulò poſt dicemus. Intrauit Ie-

Chryſoſt. ſus. Iam antea erat ille quidem in ędibus iſtius Iairi, ſed nõ in eo triclinio, vbi recumbebat filia, quo nunc demũ ingreſſus, manum ipſius apprehẽdit. Ecce vt verum faceret, quod ad ſuam potentiam filia dormiret, manum eius tenet, quaſi de ſomno ipſam excitaturus. Et cõſidera hic diligẽter, quoniam Iairus pater rogauit dominum, vt veniens imponeret manum ſuper filiam, ſed non fecit hoc ille. non enim impoſuit ei manum, nõ ſuſpexit in cœlũ, nõ orauit, ſed vt omnia ſuo ſubdita eſſe doceret imperio, tantũ tetigit eam & dixit, Puella, ſurge. Tactu autem ſuæ ſanctiſſimæ manus, animam puellæ ex ſinu abrahę in ipſum corpus vſq; reuocauit. quod argumentum euidẽs erat inhabitãtis in eo diuinitatis, quæ

Pſal. 117. corporali contactui aderat, iuxta illud Dauidis, Dextera domini fecit virtutem. Puella, inqnit dñs, ſurge. Apud Marcũ verò dicitur, Tabitakumi. Vox hæc Chriſti diſrupit & penetrauit terram, ipſamque viuificauit filiam. verè enim vox Chriſti & potens & multũ efficax eſt, dicente Dauide, Dabit voci ſuę vocem virtutis. Sic clamauit ille reſuſcitaturus Lazarum. Sic etiam fiet in die nouiſſimo, quando tam facilè mortui omnes audient vocem filii dei & reſurgent, quàm

Ioan. 5 puella hæc reſurrexit. ita enim dominus ait, Mortui audiẽt vocem filii dei, & qui audierint, viuent. Ne autem phantaſma hoc haberetur, iuſſit domin⁹ dare ei quod manducaret,

Ambro. cùm iam reſediſſet, idq; ſanè eſt teſtimonium vitæ, vnde veritas illa crederetur: quoniã qui inſtar phantaſmatis videtur reſuſcitari, figuram quidem viuẽtis habet, ſed nõ operationem. Atque ideo dominus etiam poſtquam reſurrexiſſet,

Luc. 24 voluit mãducare cum diſcipulis ſuis. Lucas hic teſtatur pro

Ioan. 21 hibuiſſe dominum parentibus illius, ne cuiquam dicerent. id autem fecit ille propter humilitatem, quoniã aliâs vult

dominus miracula ſua in admirationem rapi & vehementer celebrari. vide ſupra parte prima. Exiit fama hæc, inquit euangeliſta, in vniuerſam terram illam. quod non mediocriter etiã fecit ad reuerentiam & gloriã domini, & confuſionem iſtorũ qui irriſerant ipſum. 4 Audita hactenus euãgelicæ huius hiſtoriæ expoſitione iuxta literam, porrò myſticũ quoq; ſenſum inueſtigemus, idq; quàm fieri potuerit breuiſſimè. Archiſynagogus iſte Iairus, ſynagogam ipſam repræſentat, quam ſanè deſeruit dominus, ſibiq; eccleſiã ſociauit gentiũ, ſicut à prophetis prædictũ erat. infirmata igitur illa eſt & demortua. Attamen non adeò dereliquit eam dominus, vt non adhuc per gratiã ſuam viuificet eam, dũmodo ipſa quærat & inuocet illum. Properanti autem domino ad filiã ſynagogæ occurrit in via mulier, eccleſia ſcilicet ex Gentibus collecta, & ſanitatem Iudæis præparatam præripit, ſicut & Paulus id factũ eſſe teſtatur. Mulier autẽ iam antea omnẽ ſubſtantiã ſuam impenderat in medicos, hoc eſt, quòd Gentiles antea omnibus naturæ dotibus & beneficiis abuſi fuerãt ad idololatriã, quod & numerus ipſe ſatis indicat. duodecim eñ annos habebat filia, & totidẽ infirmabatur muliercula. Sic quãdiu in flore & vigore fuit ſynagoga, infirmabatur gentilitas: peritura autem & iamiam ruinam minitante ſynagoga, erecta demum & extructa eſt eccleſia Gentium, quod & Paulus agnouit, dicens: Cæcitas ex parte contigit in Iſraël donec plenitudo gentiũ intraret. Audiẽtes itaque Gentiles aduentum Chriſti, accurrerunt ad eũ. Obruit quidem & compreſſit dominum turba, ſed ſanata non eſt. Verùm quiſquis vera fide tangit illum, is eſt qui ſanitatem meretur. Fimbriam autem tantùm tetigit mulier, eo quòd omnis illa cognitio noſtra in hoc ſeculo per fidem imperfecta eſt, tantumque in ænigmate & velut per ſpeculum cernim⁹ omnes: at illic in æterna patria altius multò & tangemus & cognoſcemus dominum, quando illum videbimus facie ad faciem ſicuti eſt. Multi Iudæorum non crediderũt domino, quòd illos qui extra ſynagogam erant, ſaluare poſſet, deriſerũt inſuper illum, & id quoq; in hodiernum diem faciunt. O fœlicẽ autem & térque quatérque beatum hominem, cui manum porrigit dominus, & tenet manum eius, cui iubet dare quod manducet, panem ſcilicet cœleſtem, verbũ

Act. 12.

Rom. 11.

dei,vel etiã viuificum illud & venerabile corporis & ſagui nis Chriſti ſacramentũ.Sed quòd pauculos adeò ſecum intromiſit dominus ad exhibitionem miraculi,argumẽto eſt, paucos etiam ex Iudæis credituros in Chriſtũ.Atq, hęc fere ſententia & expoſitio eſt iuxta mentẽ Ambroſij. Nec mul tum diſcordat interpretatio Bedæ ab illa Ambroſiana, eſt q; huiuſmodi,Iair' ſynagogæ principes,Moyſen ſignificat. is procidit ad pedes domini.ſicut autem caput Chriſti diui nitatem,ità pedes humanitatẽ deſignant,qui terrã hãc tetigit. Tunc autem proſtrauit ſe ad pedes domini Moyſes, quando cum omnibus patribus cognouit dominum ſe multis(quod aiunt)paraſangis præcurrere & excedere in omni tum gloria tũ dignitate. Is enim ad pedes domini cõcidit, qui cõfitetur illum bona firmaq, fide longe & latè excedere quicquid eſt vſpiam.Cumq; veniret dominus curatum filiam iſthanc Moyſi,hoc eſt,ſynagogã,profeſſus eſt enim nõ

Mat.15. veniſſe ſe niſi ad oues quæ perierant domus Iſraël.Appropinquauit eccleſia ex gentibus collecta,quæ iam totos duodecim annos voluptatibus diffluẽs carnalibus emanauerat, omnemq, ſuam ſubſtantiam dilapidarat,in medicos impen ſam.Medici porrò falſi fuere idolorum ſacerdotes,vel etiã philoſophi,qui cũ nihil ſolidi habebant,gloriabantur tamẽ ſe veram habere morum virtutumq; omnium viam.Mulier illa eccleſia gentiũ,acceſſit à tergo ſiquidem poſt ipſam denique Chriſti paſſionem & mortem venit ad verã ſanctę fidei cognitionẽ,ſecutaq; tũc deinceps eſt veſtigia Chriſti.Tetigit illũ nõ capite,ſicut Maria Magdalena,neq; pectore vt

Ioan.12. Ioannes in cœna recumbens.magni enim & illuſtres homi

13. nes ii habebãtur,ſicut & iſte qui indignum ſe ratus eſt eſſe

Ioan.1. qui ſolueret corrigiam aliquam calceamentorum eius, ſed tetigit tãtùm fimbriam veſtimenti eius. Quoniam beat' eſt & verè felix,quiſquis minimum dei verbum manu fidei ſuę attingit.Ingreſſus tandem in ædes Iairi domin' deriſus eſt, omniumq; Iudæorum luſibus,morſibus,ſannis,conuitiis & opprobriis expoſitus,atque ad extremum in crucem ſuffixus.eiecit ergo & expulit eos dominus à ſe, vnde excæcati quoque ſunt in fide.Pauculi autem ex Iudæis ingreſſi cum domino,viderunt reſuſcitationem filiæ huius,quia pauciſſimi ex eis veram ſuſceperunt viam vitæ & fidei cognitio

nem, qua intelligerent ac præuiderent myſteria Chriſti, quoque ille modo viuificaret animas, hic quidem per ſuam gratiam ſanctam, illic autem per gloriam fœlicitatis æternæ. Quam vobis vnà mecum donare dignetur, qui gratiam & gloriam largitur dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula benedictus, Amen. Vltima hac à feſto pentecoſtes dominica, legi ſolet euangelium illud, Quomodo in deſerto pauerit dominus turbas pauculis panibus, vt in Conſtantienſi, Auguſtana, Eyſtettenſi, & Ratiſponenſi diœceſibus. ſuper eo autem homilias nonnullas conſcripſimus parte prima. Verùm iuxta ordinem Romanæ eccleſiæ legitur euangelium Matthæi 24. quod cùm multum faciat ad hæc noſtra tempora, breuiter illud iam libet exponere.

DOMINICA XXVI. POST PENTECOSTEN, EVANGELIVM MATTH. XXIIII.

IN illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Cũ videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtantem in loco ſancto (qui legit, intelligat) tũc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes: & qui in tecto, nõ deſcendant tollere aliquid de domo ſua: & qui in agro, non reuertantur tollere tunicam ſuam. Væ autẽ prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. Orate autem vt non fiat fuga veſtra in hyeme vel ſabbato. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vſque modo, neque fiet. Et niſi breuiati fuiſſent dies illi, nõ fieret ſalua omnis caro, ſed propter electos breuiabuntur dies illi. Tunc ſi quis vobis dixerit, ecce hic eſt CHRISTVS aut illic,

Mar. 13. Dan. 9. Mar. 13. Luc. 21. Mar. 13. Luc. 21. Eſa. 13. Mar. 13. Luc. 21. Mar 13. Luc. 17.

*nolite credere. Surgent enim pſeudochriſti & pſeudopro-
phetæ, & dabunt ſigna magna & prodigia: ita vt in erro-*
Luc. 17. *rem inducantur, ſi fieri poteſt, etiam electi. Ecce prædixi vo
bis. Si ergo dixerint vobis, ecce in deſerto eſt, nolite exi-
re: ecce in penetralibus, nolite credere. Sicut enim fulgur*
Luc. 17. *exit ab oriente, & patet vſque in occidentem: ita erit &*
Iohel. 2. *aduentus filij hominis. Vbicunque fuerit corpus, illuc con-*
Eſa. 13. *gregabuntur & aquilæ. Statim autem poſt tribulationem*
Mat. 13. *dierum illorum ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen
ſuum, & ſtellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commo
uebuntur, & tunc parebit ſignum filij hominis in cœlo. Et
tunc plangent omnes tribus terræ, & videbunt filium ho-
minis venientem in nubibus cœli cum virtute multa & ma-*
Mat. 13. *ieſtate. Et mittet angelos ſuos cum tuba & voce magna,*
Luc. 21. *& congregabunt electos eius à quatuor ventis, & à
ſummis cœlorum vſque ad terminos eorum. Ab arbore au-
tem fici diſcite parabolam: cùm iam ramus eius tener fue-
rit & folia nata, ſcitis quia prope eſt æſtas. Ita & vos
cùm videritis hæc omnia, ſcitote quia prope eſt in ianu-*
Mat. 13. *is. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, do-*
Luc. 21. *nec omnia iſta fiant. Cœlum & terra tranſibunt, verba au-
tem mea non præteribunt.*

HOMILIA I.

PRincipio huius homiliæ præſcire vos volumus in Chriſto dilectiſſimi, Chriſtum hic loqui de excidio Hieroſolymitano, ſimul & interitu vniuerſi orbis, ſiquidē quod in particulari factum eſt in excidio regni Iudaici, idipſum fiet quoque in interitu & conſummatione totius mundi. Iam verò conſummatū hoc eſt in Hieruſalem, de qua re multa iam ſuperius diximus: quamobrem

mittimus illa, & ad informationem noſtram afferemus tan tũ hæc de fine mundi, ſicut idipſum prædixit dominus, & non tacuit etiam Daniel, differenter de vtroque illo loquutus:& de excidio quidẽ Iudaico agit cap. 9. de tribulatione autem Chriſtianorũ cap. 12. ſicut ſtatim indicabimus. Sed & quicquid Titus cũ Veſpaſiano & AElio Adriano fecerunt in diruẽda Hieroſolyma, idipſum Antichriſtus faciet in ecclesia catholica. Porrò Chriſtus hic ſignũ præbet futuræ tribulationis in mundo, maioris quidem quàm fuerit vnquam ab intio mundi, & ait, Quũ videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtantem in loco ſancto. (qui legit, intelligat) At nos hic iã diſpiciamus quænã Danielis verba Chriſt⁹ hic recẽſeat & intelligat ex ca. 9. ad hoc non facilè poſſum recipere, eo ꝙ deſolatio de qua ibi loquitur propheta. futura ſit in conſummatione ſeculi: hæc autem de qua agit dominus, non duratura eſt in finem mundi vſque. ait enim, Niſi breuiati eſſent dies illi, non fieret ſalua omnis caro, ſed propter electos breuiabuntur dies illi. Quomodo itaque conueniunt hæc, quòd dies ſemper duraturos ſecundũ Danielem, Chriſtus dicit eſſe breuiandos? Sed & ſi quis penitus verba inſpiciat prophetæ, videbit apertè loqui eũ de paſſione Chriſti, de Iudæorum defectione, de excidio Hieruſalem, de ſacrificiis & cæremoniis Iudæorũ ceſſaturis. nanq; ſic ait, Et poſt hebdomades ſexaginta duas occidetur Chriſtus, & non erit eius populus, qui eũ negaturus eſt. Et ciuitatem & ſanctuarium diſſipabit populus cũ duce venturo, & finis eius vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio. Confirmabit autem pactũ multis hebdomada vna, & in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia & ſacrificiũ, & erit in templo abominatio deſolationis, & vſque ad conſummationẽ & finem perſeuerabit deſolatio. Aut quid obſecro iis verbis manifeſtius, quid apertius eſſe queat? quãdoquidem crucifixo Chriſto in Hieruſalem poſt 40. annos aduenit Veſpaſianus cum exercitu Romano, vrbemq; depopulatus eſt & templum, ibi deſiit ſacrificium Iudęorum, eaq; templi deſolatio permanebit vſque ad finem mundi. hæc autem de qua hic agit dominus, breuis erit non diu duratura. poteſt itaque deſolatio iſthæc in principio conferri cum Luca, ſed non hic cum Matthæo.

Dan. 12. *Dan. 9* *Dan. 9* *Luc. 21*

2 Quando compertũ iam eſt, dominũ non hic loqui de prophetia Danielis 9. & deinceps quæramus in propheta, inueniemus ca. 12. ſic ſcriptũ eſſe, Vade Daniel, quia clau-
Dan. 12. ſi ſunt ſignatiq; ſermones vſq; ad præfinitũ tempus. Eligentur & dealbabuntur, & quaſi ignis probabuntur multi. Et impiè agent impij, neque intelligẽt omnes impij, porrò docti intelligent: & à tempore cũ ablatum fuerit iuge ſacrificiũ, & poſita erit abominatio in deſolationẽ, dies mille ducenti nonaginta. Beatus qui expectat, & peruenit vſque ad dies mille trecentos trigintaquinque. Nõne quiſquis euan-
2. The. 2 gelium hoc noſtrũ cum Daniele contulerit, videbit facilè Chriſtũ hic de illo 12. cap. loqui, quod vt fiat adhuc manifeſtius, en paulò exactius explicabimus. Abominatio in templo poſita, Antichriſtus ipſe eſt, teſte Paulo, quoniam nõ veniet Chriſtus, niſi prius venerit diſceſſio, & reuelatus fuerit homo peccati filius perditionis, qui aduerſatur & extollitur ſuper omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita vt in tẽplo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus. Conſtat vtique hic filiũ iſtum perditionis eſſe Antichriſtũ. At tu interim verba Pauli & Danielis expẽde. Venit diſceſſio primũ, hoc eſt, quòd per inobedientiã recedent homines ab imperio Romano, & tunc tandẽ veniet Antichriſtus. Daniel ait, Quando ceſſabit iuge ſacrificium, & abominatio ponetur in templo. Oportet itaque hæc duo fieri prius quàm Antichriſtus veniat, oportet iuge ſacrificium deſinat, quod nunc in Neochriſtianis nimirum experimur, qui ſacroſanctũ miſſæ officium, in quo Chriſtus offertur, abrogant & abolere conantur. hi viderint quomodo hic viam præparent Antichriſto. 2 Eſt quod præcedat etiam inobedientia & defectio ab eccleſia catholica, & imperio Romano. id quòque q̃ ſtrenuè faciant Neochriſtiani, quotidianis hactenus edocti ſumus argumentis, quoniam ij iamiam à communione fideliũ, à ſede Romana, & à legitimis ſuis prælatis, epiſcopis defecerunt. Quantum autem honoris, gloriæ & incrementi plerique Cæſareæ & catholicæ faueant maieſtati, con-
Ci. 20. de ſultò prætereo: plerique omnes plus quàm velimus, noui-
ciuit. dei, mus & experimur. Ita beatus Auguſtinus verba quoque in-
cap. 9. telligit ſequentia. ait enim, Illud non abſurdè de ipſo Roma
Luc. 2. no imperio creditur dictum, tanquam dictum ſit. Tantũ qui

modo imperat, imperet donec de medio fiat, id eſt, de medio tollatur. Et Antichriſt⁹ igitur ſacro reſiſtet Romano imperio, omnesque qui imperii Romani cupiunt ruinam, aut ꝓmouēt interitū, Antichriſti mēbra ſunt. At Apoſtolus noluit manifeſtè de Romano imperio dicere, ne Chriſtianos inuiſos redderet imperatori. Sicut aūt Antichriſt⁹ in omnibus aduerſatur Chriſto, teſtante idipſum nominis vtriuſq; appellatione, ita ex hac quoq; parte cōtrarius eſt. Quoniam quēadmodū Chriſtus naſci voluit, quū vniuerſus orbis ſumma rerū omniū tranquillitate & pace Romano pareret imperio, deſcripto etiā tūc toto orbe ſub Auguſto, ita viciſſim veniet Antichriſtus, quādo nemo obediēs erit Romano imperio. Attendāt hic principes nōnulli & pleræque ciuitates reſiſtētes Cæſari, & nolētes quicq̄ potētiſſimo Romanorum imperatori Carolo. V. bene ac feliciter cedere. Quid multa? quicquid penè iam in mundo iactatur & agitur, id omne ferè eo vergit, vt bene paretur ſua Antichriſto via: ipſeque quū venerit, minus operis & laboris inſumat in omni malo ꝓcurādo. Hæc itaq; iſta abominatio eſt Antichriſt⁹ ipſe, de quo Daniel inquit, Eleuabitur & magnificabitur aduerſus deū, & aduerſus deū deorū loquetur magnifica. *Dan.* 11 2 Cùm videritis, inqt dn̄s, abominationē deſolationis ſtantē in loco ſc̄ō. Quòd porrò abominatio dicitur deſolationis, ſunt qui cupiūt referre ad excidiū Hieroſolymitanū, ſicut Chryſoſt. *Chryſoſt.* quoq; cōmemorat, & tūc hiſtoriā ex Ioſepho & aliis accommodāt. *Lib.* 18 Pilatus aūt imaginē imperatoris in templo conſtituerat, *cap.* 4 ſed videns indignari ob id Iudæos & grauiter ferre, curauit imaginem deuehi in Cæſareā. Poſtea Titus vrbē ſimul & templum incēdio perdidit, rurſusque imaginē ſuam AElius Adrianus inter parietes collocauit, verùm id quoq; Iudæi non tolerantes, confregeiūt eandem. Sunt igitur qui velint illam ipſam appellare abominationē deſolationis. ſimulachra enim gentiū abominatio ſunt coram deo, quoniā *Pſal.* 95 dii gentium dæmonia, inquit Dauid. ſimiliter & Salomon, *Supr.* 14 Infandorum idolorū cultura omnis mali cauſa eſt initiū & finis. Imago iſta in deſolatione ſtetit, quia in deſerto tēplo. Sed miſſum facio illud, quoniā principio cōmemorauimus dominū hic nō loqui de excidio Hieroſolymæ, eo quòd breuitas annorū nō cōuenit cum iis quę hic dicūtur. ad hęc ab-

breuiatio temporis futura eſt ꝓpter electos, cuiuſmodi nõ erant Iudæi,ſed ſicuti nunc diſperſi ſunt per vniuerſum orbem,ita idipſum nunc quoque durat. Nos itaq; priori inſi-

Hieron, ſtemus ſententiæ, dicentes cum Hierony.perſpicuum eſſe tres illos annos de Antichriſti dici tẽporibus,quomodo faci le intellectu eſt, quî fiat quòd abominatio cõſtituatur in de ſolatione in loco ſancto?quãdo enim ante Chriſti tẽpora fu tura eſt vniuerſalis illa à Romana eccleſia & imperio defe ctio,iuge quoq; ſacrificium illud ſanctũ miſſæ ceſſabit. Vide tu iam & conſidera templũ ſimul atq; eccleſiã,an nõ deſerta & deſolata ſint omnia. Sed age ob oculos reuocemus templũ aliquod Neochriſtianorũ.Ecce matutinæ preces in

Templa Lutheranorũ cuiuſmodi. eo nullæ cantantur,nec veſpertinæ,nullũ miſſæ officiũ integrum,vigiliæ & veſperę mortuorũ nullæ,nullus thuris & thymiamatum vſus,aqua benedicta nulla eſt,nec ſal conſecratus,non luminaria,non palmæ,non confirmantur iã homines,nemo cõfitetur, nihil offertur, nulla ſunt ibi organa amplius,nemo ſacramẽto vnctionis perungitur, ſacerdotes nulli conſecrantur,non velantur virgines,anniuerſarii dies defunctis non peraguntur, ſanctis nulli exhibẽtur honores, non accenduntur faces,miſſæ nõ celebrãtur,tabulæ omnes cõfractæ ſunt,nec relicta eſt vlla pictura,altaria nulla,nullæ cryptę oſſiũ mortuorũ,nõ baptiſteria ibi aliqua ſunt,nõ vexilla,nullæ cruces,indumenta ſacra omnia perierũt,idq; genus innumera alia ita interciderunt ibi,vt nõ ſit veſtigiũ aliquod priſtinæ pietatis &cultus diuini.Eat nunc quiſquis volet, ſit impudens & audeat dicere non eſſe hæc deſolata deſertaq; loca,& potius ſtabula quàm tẽpla dñi eſſe. Certè quãdo in vniuerſum iſta omnia abolita fuerint in eccleſia, ſicut nunc particulatim conãtur hæretici,tũc veniet Antichriſtus in iſta templa deſerta,in iſtã deſolationẽ, & ibi ſe deũ iactabit.Atque hoc eſt quod multæ iã ciuitates,&plerique principes ſtrenuè laborãt, vt quibuſcunque conatibus viam Antichriſto parent inſtructiſſimã. Et propriè hic con ſideraDanielem deſolationẽ hanc eo ſigno exprimere,quoniam iuge ſacrificiũ ceſſabit.Sic Paulus quoque ait futuram dilectionem, quæ quanuis fiet ab eccleſia Romana ſimul & imperio,præcipuè tamen futura eſt à vera & catholica fide,

1.Tim.4 atque hoc eſt quod dicit alibi Paulus, In nouiſſimis tempo-

ribus diſcedent quidã à fide,attendẽtes ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum,in hypocriſi loquẽtium mendaciũ, & cauteriatã habẽtium ſuam conſcientiam. Sic Methodus ait, Tolletur honor à ſacerdotibus, & ſupprimetur miniſterium dei,& quieſcet omne ſacrificium ab eccleſiis, & erunt ſacerdotes ſicut populus in eodem tempore:Idem quoq; clarè docet iuge & vniuerſale illud ſacrificium miſſę defiturũ, priuſquã catholicus imperator Turcas ſubigat & deuincat. *Method.*

4 Cùm videritis,inquit dominus,abominationem deſolationis,quæ dicta eſt à Daniele,ſtantem in loco ſancto. idipſum quoq; Paulus aſſerit, quomodo ſedebit in templo dei, & ſeſe oſtentabit pro deo. Sed in quo templo dei vt deus ſit ſeſſurus,incertũ eſt,ait Auguſt.neque enim ſedebit in templo idolorum, quod vtique dei templũ non vocaret Paulus, itaque & dominus hic & Paulus de templo veri dei loquuntur. Et ſunt qui putent, quoniam Antichriſtus naſciturus erat ex Iudaiſmo de tribu Dan, præuidiſſe idipſum patriarchã Iacob in ſpiritu,& dixiſſe,Fiat Dan coluber in via,& ceraſtes in ſemita, mordens vngulas equi, vt cadat aſcẽſor eius retro. Quid aũt mali prouenturum ſit ex iſto colubro, ibidem delarauit Iacob,dum dixit,Salutare tuũ expectabo domine,hoc eſt quod Chriſtiani expectabũt, quando tandem Chriſtus ſuperaturus ſit Antichriſtum ſpiritu oris ſui.Hinc eſt quod dicunt,quandoquidem de tribu Dan naſciturus erit Antichriſtus,Ioannem in catalogo eorum qui in frontibus ſuis ſignati ſunt ab angelo ex oĩbus tribubus Iudæorũ prætermiſiſſe tribum Dan,rurſusque tribum Iuda primo loco poſuiſſe,quòd ex ea natus ſit Chriſtus.Antichriſtus itaq; natus Iudæus, Iudæos quorundam opinione ſibi aſſociabit, & Hieroſolymam proficiſcetur , ibiq; templum Salomonis ope eorum reædificabit,& in eo conſtitutus, ſemet venditabit pro deo,vt ſic impleatur ꝓphetia Danielis, Erit in templo abominatio deſolationis,& quòd hic dixit dominus,Cũ videritis abominationem deſolationis,quoque clarius ſuperiora explanat,ait Ambroſ.quoniam prophetia non ſignificat Salomonem, ſed Antichriſtum, qui futurus eſt ex tribu Dan,iudex ſæuus & tyrannus immanis. Quicquid autem ſit hoc omne,non ſatis nobis conſtat,niſi quantũ ſpiritus ſanctus nobis manifeſtauit in ſcripturis, vbi ſanè inuenimus, *2. The. 4* *Lib. 20 de ciuit. cap. 19* *Gen. 49* *2. The. 2.* *Apoc. 7.* *Dan. 8* *De bene di. patris.*

quomodo deſtruendum erat templum Salomonis,& quomo
3.Eſdr.6 do rurſus magnificè extruendum fuerat illud,ſicut & factũ
eſt per Eſdram,& quòd tertio reſtituendũ non eſſet. In hũc
ſenſum faciũt illæ ſcripturæ, primùm quòd Daniel in ante
commemorato loco vult deſolationem iſthanc duraturam
vſque ad conſummationem ſeculi:itaque templũ tertio non
Dan.9 reparabitur. Deinde cùm Haggæus,Zacharias & Malachi-
Hag.2 as fuerint ſecundi templi temporibus, Haggæus de templi
ſecundi gloria ſic inquit, Magna erit gloria domus iſtius no
uiſſimæ plus quàm primæ,dicit dominus exercituum. Ecce
loquentem hîc tibi prophetam de ſecũdo templo, quoniam
primum iam dirutũ erat. nouiſſimum autem vocat, eo quòd
tertium vltrà non ædificabitur,quod etiam extrueretur, ſi-
ne dubio tantum gloriæ non habiturum eſſet, quantũ prius
Hiere.7 illud. Sed accedat iis locupletior adhuc teſtis Hieremias di-
cens, Nolite confidere in verbis mendacii,dicentes, Tem-
plum domini,templum domini,templũ domini eſt,quo ver-
bo mendacii coarguit propheta eos,qui tertium adhuc ex-
Julianus. pectabant templum. Ex quibus & aliis rationibus equidem
crediderim nunquam fore,vt etiam ſub Antichriſto tertium
rurſus templũ ædificent Iudæi. Quanuis hiſtoriæ nonnullę
teſtantur Iulianum iſtum apoſtatam,Imperatorem factum,
præcepiſſe Iudæis odio Chriſtianorum reędificare templũ,
ſed etiam cùm plurimum iam extruiſſent, id quoque totum
quod ædificarant,concidit. Nec abſimile fuit quod contigit
Humaro Sarracenorum principi : is cùm templum erexiſ-
ſet ſuper ſepulchrum Chriſti,&deinceps adhuc ſacra face-
ret ſuo Machumeto,à quodam Perſa in altari confoſſus oc-
cubuit. Sedebit ergo Antichriſt' in templo domini,hoc eſt,
in eccleſiis Chriſtianorum, atque in his abolebit omnem
catholicam ordinationem. inueniet quoq; eccleſias, in qui-
bus iã ante præcurſores ſui omnes cæremonias & leges ec-
cleſiaſticas abrogarint:ibiq; ſe pro deo iactitabit,vt colatur
ab illis. Nos modo deprecemur dominũ deũ,quatenus &c.

HOMILIA II.

Rom.15. Q Væcunque ſcripta ſunt,inquit Paulus, ad noſtrã do
ctrinam ſcripta ſunt,vt per patientiam &conſola-
tionem ſcripturarum,ſpem habeamus, ideoq; cùm

magnus ille propheta & vir deſideriorum Daniel, tantope- *Dan.12*
re deſcripſit abominationem, quæ futura erit in deſolatio-
ne & loco ſanĉto, hic quoque dominus ſolicitè nos conſide-
rare admonet, quid intelligamus in Daniele, ſimulq; atten-
tos nos reddit. & vtinam attenderent Neochriſtiani, atq; di *Mat.24*
ligentius paulò obſeruarent illam Danielis prophetiā, ob-
ſeruatam rectius intelligerent, & facilimè errores ſuos ma-
ximos peruiderent: ſicque vltrò à lacero ſciſſoque euange-
lio ſuo, animarum pernicie, deſiſterent. viri enim eſſent &
conſpicaturi hic ſeipſos velut in ſpeculo, quomodo omnia
quæ iam moliuntur, viam ſternant Antichriſto, gloriamque
Chriſti obſcurent, animarumque impediāt ſalutem, ſicut in
ſequentibus plenius videbimus. Quum videritis abomi-
nationem deſolationis ſtantem in loco ſanĉto, tunc qui in
Iudæa ſunt, fugiant ad montes. Chryſoſt. & pleriq; alii hæc *Chryſoſt.*
omnia referunt ad excidium Hieroſolymitanum, quod ſub
Veſpaſiano factum eſt, & quod per hæc apoſtolos ſuos cæte
roſque Chriſtianos dominus præmonere voluerit, vt fuge-
rent imminēte perſecutione. Quoniam ſic Euſeb. refert ec- *Lib.3.cat*
cleſiam Hieroſolymis congregatam, recepiſſe reſponſum,
vt fugerent trans Iordanem in ciuitatem Pellam, quæ regis
erat Agrippæ, confœderati cum Romanis, vt ſic poſtquam
boni homines ſeceſſiſſent ex regiōe illa & vicinia, locus da-
retur vltioni cœleſti atque vindictæ de impia gēte. Verùm
ego iam ſupra rationibus aliquot oſtendi, dominum hic lo-
qui de tribulatione futura tēporibus Antichriſti, quod hinc
quoq; ſatis liquet: ſiquidē quotquot ſuperiora verba de Hie
ruſalem exponunt, dicunt abominationem ſtantem in tem-
plo, ſtatuā eſſe Adriani, quam ille poſt deſolationē in eo re-
poſuit: dn̄s aūt hic illum ordinem ſeruat, primùm oſtendit
quando viſuri ſint abominationem, deinde fugā cōmemo-
rat, vt omnino nequeat hoc ad ſtatuā Adriani referri eque-
ſtrem, quam in ipſo ſanctorum loco vſque ad ſua tēpora ſte *Super*
tiſſe teſtatur Hierony. Nos itaque hæc, vt ſuperiora, de tem *Matth.*
poribus Antichriſti exponamus, quoniam de iis & hic do-
minus & ante eum Daniel ſine controuerſia locutus eſt.

2 Porrò ſi ad Antichriſti tempora reſpiciamus, triplicem
videbimus populum qui fugiturus eſt. fugient enim qui in
Iudæa, qui ſuper tectum, & qui in agro fuerint. In ciuita-

tes quomodo profugerint Iudæi,ſatis cõſtat ex Ioſepho. ſed quomodo cæteri triplicem hanc fugã huc detorquent,mihi non ſatis perſuadet, ſed ad tempora Antichriſti referendo, nihil ita dubium eſt,quoniam Iudæa laudem ſeu laudis confeſſionẽ ſonat, igitur hic ſpirituales homines eccleſiaſtici & prædicatores intelliguntur, qui verã fidẽ quum debeant cõfiteri,perſequutionẽ ſuſtinebũt Antichriſti. Sed qui in tectis ſunt magiſtratus & optimates ſignificãt.ſicut enim tectũ altiſſimũ eſt, ab iniuriis aëris defendens incolas omnes, ita qui in magiſtratu ſunt conſtituti, ſubditos defendere & iuſtitiam debẽt tueri. Verùm ij quoq; ſi verè catholici piiq; fuerint,nõ euadẽt ſæuitiã tyrannidis Antichriſti, qui principes primũ ſtatim ſibi coniunget & ſeducet,per eos deinde dominos populosq; omnes ſub cœlo perſequuturus. ſemper enim beſtia iſta ſepticeps pios hoĩes peruertit, & non deſunt iamiã, qui idipſum in primis votis habeãt, vt(modo liceret)imperatorẽ ipſum profligarent, cæterosq; magiſtratus omnes ſeducerent. Præterea eos quoq; qui in agris fuerint,perſequetur Antichriſtus,ſi nolint perfidiæ ſuæ ſubſcribere,hoc eſt,agricolas,plebem ſimplicem etiam non tolerabit,niſi fide verè abnegata,ſibi adhæſerint. Præmonere aũt hic dominus vult Chriſtianos omnes eccleſiaſticos quidem & prædicatores,ne aſpiciant Iudæã, hoc eſt,cœnobia,monaſteria, templaq; ſua deſerãt ꝓpter fidẽ. Magiſtratus autẽ, ne amore temporalium bonorum, & cæteros ex vulgo homines,ne propter qualecunq; commodũ adhæreãt errabundis Chriſtianis ſub Antichriſto, ſed quàm multi ſunt obſecro,qui tam fidele Chriſti monitũ ſpernũt,nec amplectuntur? Quot iam prælati & monachi funditus interire ſinunt omnia,dum modo ipſi nõ è cœnobiis expulſi, cenſibus careãt? Quot etiã qui magiſtratibus præſunt,fidẽ nihil curant ſubditorũ,modo redditib⁹ ſuis nihil decedat? Quot inſuper ex vulgo homines nihili faciunt quibus cõuerſentur,à quibus quid lucrentur,ſiue Chriſtianis ſiue hæreticis? Quot hoſpites in ſuis diuerſoriis blaſphemias tolerant in deum,conuitia & cõtumelias erga hoĩes etiã optimos,& impia verba aduerſus ſacramenta, dummodo lucelli nonnihil eis accedat,veriti ſemper,ne ſi impietates iſtiuſmodi nõ ferrẽt,vacuũ porrò haberẽt diuerſoriũ? Aliter hic lõgè Chriſtus, qui

docuit fugere potius debere Chriſtianos veros,quã vt à fide deficerẽt:ſicut nũc quoque multi,bonis ſuis omnibus relictis,profugiũt ex ciuitatibus neochriſtianorum,vt errores eorum euadãt. Iocus autem & luſus hic merus eſt. inſtabũt grauiora. arbores adhuc cadent,nunc folia tantùm decidũt, cũ tot ſuperſtites ſunt principes catholici & integræ in fide ciuitates. Acerbius adhuc ſuccedent omnia,quãdo refrigeſcet charitas multorum. Videmus ſæuire & ferocire iam neochriſtianos,ſi quãdo paululum ſibi poteſtatis acquirãt. Quid futurũ putas,vbi gladium totum in manibus ſuis habuerint opera Antichriſti? Væ miſeris Chriſtianis, qui inter iſtos lupos deprehẽſi,tantę ſubiacebũt perſecutioni. Tũ denique illi vaſtabunt,diruent,perdẽtque omnia. Oportet adhuc magis appropinquare Antichriſtum,& tunc ita miſerè cuncta deſolabunt,vt auditum antea non eſt ab origine mundi. Væ væ væ miſellis Chriſtianis, ſuper quos va ſani iſti & furioſi ſectatores Antichriſti poteſtatẽ,imò tyranni dẽ quã exerceant,habebunt. ⁋ De hac miſeranda Chriſtianorum fuga ſpiritus ſanctus adhuc manifeſtius nos præmonuit per Ioannem, dicentem, Datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ magnę,vt volaret in deſertum,in locum ſuũ vbi alitur. At quænã hæc mulier eſt,niſi ipſa eccleſia ſancta, quæ fugiet perſecutionẽ Antichriſti in deſertis & nemoribꝰ abditi? Quoniam cultu diuino & ſacramẽtis omnibus ablatis à Chriſtianis,eſt quòd fugiãt illi deinde in deſerta loca ſequitur ibidem,Et draco iratus eſt in mulierẽ, & abiit facere prælium cũ reliquis de ſemine eius,qui cuſtodiunt mandata dei,& habent teſtimoniũ Ieſu Chriſti. Tunc implebitur illud quod dixit dominꝰ,Vos eſtis ſal terræ, quòd ſi ſal euanuerit,in quo ſalietur? ad nihilũ valet vltra, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Boni prælati & prædicatores ſal fuerant antea: imminente autem Antichriſti tempore,multum ſalis euaneſcet,quãdo multi prælatorum cadent in errores Antichriſti. Mittitur ergo ſal foras & conculcatur, quando contẽpti adeò fiunt presbyteri vt ipſos etiã ſuæ pigeat dignitatis, & fugient in deſerta,ſicut ſupra diximus, & paulo poſt de tribulatione plura commemorabimꝰ. Sic de veteribus ſanctis Paulus inquit ad Hebræos,In ſolitudinibus errantes, in montibus & ſpeluncis,

Mat.24 *Apo.12.* *Apo.12.* *Matt.5.* *Hebr.11.*

& in cauernis terræ circumierũt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mũdus. Pericula tẽporũ illorũ exactius adhuc declarat dñs, Væ prægnãtibus & nutrientibus in illis diebus. In excidio Hieroſolymitano malè habuiſſe mulieres cũ liberis, omnes teſtãtur hiſtoriæ, & nos quoq; iam ſupra in quadã homilia

Thre. 4. cõmemorauim⁹, quoniã ibi impleta eſt prophetia Ieremiæ, Manus mulierũ miſericordiũ coxerunt filios ſuos, facti ſunt cibus earũ in cõtritione filiæ populi mei. Et cũ omnes Chriſtiani immaniter tractabuntur ab Antichriſto, ipſiusq; præcurſoribus, tũ verò maximè id eueniet prægnantibus & nutrientibus, dum relinquere cogentur domos & poſſeſſiones ſuas: ita Chriſtus etiã in euangelio fore prædixit, cũ ait, Ec-

Lucæ. 23. ce venient dies, in quibus dicent, Beatæ ſteriles & ventres qui nõ genuerunt, & vbera quæ non lactauerunt. Addit hic dominus, Orate vt non fiat fuga veſtra in hyeme aut ſabbato. idipſum nonnulli ſic ad literam nudam exponũt, quoniã hyeme durum ſit fugere ob iniurias niuium, & in deſertis ſe cõtinere, Iudæis quoque prohibitum erat ambulare in ſabbato amplius quàm iter ſabbati, hoc eſt, miliaria duo. Dices, Si durã iſta Antichriſti perſecutio annis tribus & dimidio duratura eſt, vt paulo poſt confirmabimus ipſi, nónne & in hyeme fugiendũ erit Chriſtianis? Ideò reſpondeo & dico, nõ velle hic dominũ per hyemẽ tẽp⁹ deſignare hybernum, ſed fugã & properam, & quàm remotiſſimam. ita enim loquimur etiã nos deſignaturi quippiã properũ, priuſquã ingruat hyems. & quia Iudæis non licebat lõgius proficiſci in ſabbato, orandũ nobis eſt ne in ſabbato, hoc eſt in loca pro-

Hierony. pinqua fugiamus. Hieronymus ad myſticũ ſenſum hæc referre volens, dicit docere nos hic dominũ, vt oremus ne fiat fuga noſtra in hyeme, hoc eſt, ne fides noſtra refrigeſcat: neq; ſabbato, puta ne operibus bonis deſtituti, omni careamus virtutũ ornamento: quoniã quicunque vel in oratione non deuoti, vel in operibus bonis nõ fuerint laborioſi, extra numerũ electorum habebuntur, quos per fugam ſibi re-

Orige. ſeruabit dominus. Sic Origenes ait, Nemo in tali periculo falſi dogmatis (ipſe enim ad hæreſes omnia refert) facilè ſuperatur & fallitur, niſi qui nudus eſt ab operibus bonis.

4 Porrò iam tribulationis magnitudinem declarat do-

minus dicẽs, Erit tũc tribulatio magna, qualis nõ fuit ab ini
tio mundi vſq; modo, neq; fiet. Notáda ſunt hęc verba eo di
ligentius, quòd ſuperius illud propoſitũ noſtrum cõfirmãt,
quo docuimus loqui hic dominũ de prophetia Danielis duo
decimo, non nono capite. ita enim ipſe ait quoq;, Veniet tẽ *Dani.12.*
pus quale non fuit ab eo, ex quo gentes eſſe cœperunt vſq; *Ioſeph.*
ad tempus illud. Vos itaq; iam dilectiſſimi, aperto pectore
cogitate, atq; ad animũ reuocate oẽs tribulationes, de qui-
bus audiſtis vnquã. Magna fuit iſta tribulatio, qua periit Iu
daiſmus. quando enim auditum eſt antea, vndecies cente-
na milia hominum in vnica ciuitate, gladio, fame & peſte
periiſſe, niſi Hieroſolymis? deinde occupata vrbe illa, tot
homines occiſos, tot eſſe venditos? Maiora adhuc longe fu-
tura ſunt pericula Chriſtianorum ſub Antichriſto, & nihil
conferenda ad iſtam perſecutionem Iudæorum, ſiquidem
tribulatio tunc futura maxima eſt, qualis nec fuit antea, ne
que poſtea eſt ſecutura, de qua Ioannes etiam ſic ait, In die- *Apo. 9.*
bus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam:
deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis. Fiet tunc planè ſi *Ierem. 8.*
cut prædixit Ieremias, Eligent magis mortem quàm vitam
oẽs, qui reſidui fuerint. & hoc eſt quod dñs dixit, quũ educe-
retur ad crucẽ, Tũc dicẽt mõtibus, Cadite ſuper nos: & col-
libus, cooperite nos. Quid tũc anguſtiæ, mœroris & tribu- *Lucæ.23.*
lationis futurũ eſt in mũdo? neq; tamen id mirũ, quoniam
blaſphemiæ tantæ, & hæreſes, omniaq; quæ nũc in mundo
ſunt peccata, huiuſmodi merebũtur ſupplicia: & ideo Ioan- *Apo.13.*
nes Antichriſtũ deſcribit ex ſpecie beſtię quę ſimilis ſit par
do, cuiusq; pedes vrſi fuerint & os leonis: qua figura varie-
tas nobis deſignata eſt perſecutiõis Antichriſti, quę triplex
futura tũc erat, tũc ex parte abiit, vna tyrãnorũ in ipſo ad-
huc principio, altera hæreticorũ ſeducẽdo bonos, tertia ma *Antichri-*
lorũ fratrũ per proditionẽ. Perſequutiones illæ tres duraue *ſti figura.*
rũt in eccleſia cõtinuis ſucceſſibus. trecẽtis enim & aliquot
annis perſequutionẽ gladij ſuſtinuit eccleſia ſub tyrãnis, quę
& eccleſia martyrũ dicta eſt. Pacata deinde eccleſia ſub Cõ
ſtãtino, irruerunt hæretici, Arrius, Macedonius, Eutyches,
Neſtorius, iſtorũq; ſimiles alij penè innumeri. Præterea in-
ter Chriſtianos quoq; deinceps fuere cõplurimi, qui pręter
nomẽ nihil habuere Chriſtiani: quoniã ſicut nõ omnes qui

Rom.9. ex circũciſione Iſraelis ſunt,Iſraëlitæ ſunt,ita neq; illi omnes qui nomẽ Chriſtiani habẽt,Chriſtiani ſunt.Imò ita deficiet fides Chriſtianorum etiam bonorum,vt ad ea tempo-
Lucæ.18. ra reſpiciẽs dominus,rectè dixerit, Quãdo veniet filius hominis,putáſne quòd inueniet fidem ſuper terram? Vſqueadeo pauci erunt verè fideles , vt reputarit dominus ſe quaſi fidem nullam inuenturum ſuper terram. Atq; has tres perſecutiones ſunt qui velint intelligi per beſtias iſtas tres a-
Dani. 7. pud Daniëlem, quæ ſurgebãt ex mari.erat enim ibi leæna, qua ſignificãtur tyranni:erat vrſus,quo hæretici figurãtur: erat & pardus,quæ falſos & iniquos fratres repræſentat. Et eas ipſas perſecutiones tres Ioannes tẽpore Antichriſti fu-
Apo.13. turas,iiſdem triũ animaliũ & figuris in vnũ coëuntibus,deſignauit.habebat enim caput pardi ob fucatum prætextum pietatis:pedes vrſi,quoniã ſicut ille mel amat & omnia dulcia,ita hæretici falſitatem ſuã fuco ſuauitatis velant & obtegunt. An non noſtrates etiam neochriſtiani egregiũ commenti ſunt impietatis ſuæ prætextum,dum euangeliũ clamant & verbum dei?quod & in ore circunferũt,& in manicis geſtant depictũ,vt interim diabolum foueant in pecto-
Roma.6. re,iuxta illud Pauli,Per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium. Poſtremò autẽ vbi poteſtatẽ omnẽ ſibi arrogarint,leonino ore laniant omnia,& id qui-
Dani. 7. dem planè animal quartũ eſt Daniëlis, admirabile & horrẽdũ,dẽtes & vngues eius ferrei,quibus cõminuebat & comedebat. hoc deinceps Daniël exponit de rege potẽti, qui ſermones contra excelſum loquetur,& ſanctos altiſſimi cõteret:putabitq; quòd poſſit mutare tempora & leges(Antichriſt⁹ enĩ ſumet ſibi leges ſtatuere Moſaicis meliores,meliores quoque Chriſti domini noſtri & impij Mahumeti,ſicuti nũc quoq; neochriſtiani alias ex aliis ordinationes texũt,atq; retexunt vt telam Penelopes.) & tradentur in manu eius vſq; ad tempus & tempora & dimidium temporis. Ecce beſtia præualeſcens Antichriſtus Chriſtianis ſuperior dominabitur, & tamen imperium eius diuturnum nõ erit, ſicut homilia ſequẽti dicemus. Nũc interim dominũ deprecemur,vt gratiam nobis ſuam concedat,quã in numero cõſeruemur electorum, ita vt poſt huius vitæ exilium cũ omnibus angelis & ſanctis, ipſum laudemus in ſecula, Amen.

HOMILIA III.

Vdiſtis dilectiſſimi in Chriſto,quomodo ab homi
A natio Antichriſtus ſedebit in eccleſias Chriſti de
ſertas iãiam & deſolatas,in quib⁹ cult⁹ dei nullus
ſit,nullæ vigiliæ,veſperæ aut matutinæ cãtentur,miſſa nul
la legatur.& cuiuſmodi tũc futura ſit Chriſtianorum fuga,
quãtaq; tribulatio,ita vt huiuſmodi pͥcula neq; antea fue-
rint in mundo,nec aliquãdo ſint futura adeò potenter pręualebit Antichriſt⁹ per tyrãnos & ſequaces ſuos Chriſtia-
nos malos atq; peruerſos.In iis omnib⁹ malis conſolationẽ
adhuc piis hominibus proponit dñs, dicens, Niſi breuiati *Mat.24.*
fuiſſent dies illi,nõ fieret ſalua omnis caro, ſed propter ele
ctos breuiabuntur dies illi.vnde miſericordia ſit manifeſta
dei, qui ſeruorum ſuorum non obliuiſcitur in iis periculis
tantis.Et quanuis Antichriſtus vt ſubitam & repentinã,ita
validiſſimã habiturus eſt poteſtatẽ,tamẽ repente rurſus interibit.;ideo enim properè feſtinabit diabol⁹, quoniã ſciet
poteſtatẽ illam & tyrannidẽ diu ſibi dñm nõ permiſſurum.
id adeò Ioannes quoq; teſtatur,inquiens,Væ terræ & mari, *Apo.12*
quia deſcẽdit diabolus ad vos,habẽs irã magnã, ſciẽs quod
modicum tẽporis habeat Ecce diabolus ſciens diu ſibi non
licere poſſe vt ſæuiat in populũ dei, eo magis accelerabit,
pluſq; furioſus erit. Quæres, quam diu tandem duratura
ſit,Antichriſti tyrrannis,quæ ſi mala futura eſt, cur nõ deſinat ſtatim?Reſpõdeo, qm̃ manifeſtauit hoc dñs ex annis,
menſibus atq; diebus. Ex annis quidem, quanuis minus a-
pertè,cum dicit Daniel, tradentur in manus eius vſq; ad tẽ *Dan.7.*
pus & tempora & dimidium temporis.quibus verbis dein-
ceps quoq; vtitur ille, & ait iuraſſe iſtum per viuentem in *Dani.12.*
æternum,quia in tempus & tempora & dimidium tempo-
ris.Ita Ioannes etiam inquit,Datæ ſunt mulieri alæ duæ a- *Apo.12.*
quilæ magnæ,vt volaret in deſertum in locũ ſuum,vbi ali-
tur per tempus & tempora & dimidiũ temporis à facie ſer-
pentis.Ibi autem per tempus annus,per tempora biennium
deſignatur,dimidium temporis annus dimidius ſignifica-
tur,quæ ſumma eſt annorum trium & dimidij. tanto enim
tempore & Antichriſtus deſæuiet in Chriſtianos,& Chri-
ſtus dñs prædixit.Atq; id ita eſſe ex menſibus & diebus ſa-
tis conſtat,ſiquidem & Daniel illud quum non ſatis intel- *Dani.12.*

lexiſſet,audiuit ex angelo, A tempore quum ablatum fuerit iuge ſacrificium,& poſita fuerit abhominatio in deſolationem,dies mille ducenti nonaginta. Si hæc porro diuidamus hebdomadatim, inueniem⁹ hebdomadas centum octoginta quatuor dies duos, quod tẽporis ſpatium cõficiet annos 3.hebdomadas 27.dies 6.ſi 365.dies pro anno cõputẽtur

Apo.12. Neque tacuit hoc etiam Ioãnes,vt nõ celauit eum ſpiritus dei dixit enim mulierẽ (hoc eſt eccleſiã)in deſeto paſcendam dieb⁹ 1260.Vbi nõ eſt quod mireris Ioannem 30.dies min⁹ numerare quam ſupputauit Daniel. ſiquidam hic de principio tyrannis Antichrſti, ille autẽ de fuga loquutus eſt eccleſiæ,quæ poſtea demũ fugitura erit.Non deſunt qui opinentur principem aliquẽ catholicum,abſcõditur tunc eſſe Papã,Cardinales,Epiſcopos,preſbyteros & monachos in fide conſtanter perſeueraturos,tantiſper dum Antichriſtus à Chriſto occidatur,& de ea re loqui hic Ioannẽ.Similiter etiam quo ad menſes ſolores,tempus hoc cõmemoratur in ſacris literis,quando ſpiritus ſanctus per Ioannem dicit,

Apo.11. Data eſt ei poteſtas facere mẽces quadraginta duos.Menſes autẽ duodeſim,annum faciunt : menſes triginta ſex,trien-

Apo.13. nium totum,vnde ſuperſunt adhuc menſes ſex annus dimidius,quæ omnia bene cõueniunt cum annis tribus & dimidio Danielis . Quodque eo tẽpore perſecutio iſta finem fit

Dan.12. habitura,ſatis manifeſte teſtatur Daniel cũ ait, Beatus qui expectat, & peruenit vſque ad dies mille trecentos triginta quinque.totidem conficiũt annos tres, ſeptimanas triginta duas,& dies tres,quando & vniuerſa Antichriſti & membrorum ſuorum omnium tyranis deſinet. Et hóc eſt quod dominus adeo nobis certo promiſit ſe abbreuiaturũ dies illos propter electos.Quoniam quanuis nunc miſere pleraq; ſuccedant, & neochriſtiani vndique errorum ſuorũ ſeminaria diſpergant,multoq; maiores i;s calamitates futuræ ſint tẽpore Antichriſti,ſemper tamen conſeruabuntur à deo aliquod integri & ſynceri Chriſtiani,ſicut olim quoque factũ eſt tempore Eliæ,cum diceret iſte,Zelo zelat⁹ ſum pro do-

1.Reg 19 mino deo exercituum,quia dereliquerunt pactum tuũ filij Iſraël,altaria tua deſtruxerũt,& prophetas tuos occiderunt gladio,& dilectus ſum ego ſolus,& quærunt animã meam, vt auferant eam,inter cætera reſpondi dominus Eliæ,De-

relinquam mihi in Iſraël ſeptem milia virorum, quorum genua nō ſunt incuruata ante Baal, & omne os quod non adorauit eum. Quód ſi tam miſericors iam olim fuit dominus, vt gratia ſua ſancta retinuerit aliquos, qui nō contaminarétur idolis: quantò magis in eccleſia catholica reſeruabit ſibi, qui nō ſequantur Antichriſtum, quorum etiam gratia regnum ipſius abbreuiabitur? 2 Porro iam diligenter præmonet nos domin⁹, vt caueamus à falsis prophetis, quę verba eo diligentius attendenda nobis erunt, quod qui præcepit ſerio etiā id à nobis exigit, ſiq; illa paulo intentius obſeruauerim⁹, meli⁹ quoque iſtos neochriſtianos cognoſcem⁹. ſic enim ait ille, Tūc ſi quis vobis dixerit, ecce hic eſt Chriſtus, aut illic, nolite credere. Quæ verba abſit, vt quiſquam vel accipiat vel accipi velit de ſacramēto corporis Chriſti, de quo nihil hic agit Chriſtus. Vt interim impiè abutantur illis neochriſtiani, dum coactiſſime detorquent cōtra venerabile ſacramentum euchariſtiæ, ſed per Chriſtum intelligi debet in fide. præmonet enim hic dominus eccleſiam ſuā ab incurſibus nouiſſimorum temporum, quando innumeræ conſurgent hęreſes, & ſectæ, quę ſingulæ dicturæ ſint ſecū eſſe Chriſtum, ſicut nunc Lutherus & Zuinglius cōtendunt: cōtra quos facit illud Chriſti dictum, Nolite credere. Diffuſo nanque Chriſto per vniuerſam eccleſiā, quid aliud obiiciamus hæreticis ad ſe pertrahere volētib⁹ illum, niſi hoc Paulinū, Nunquid diuiſus eſt Chriſt⁹? Quod autē hic per Chriſtum regnum illius accipiatur, ſatis arguūt verba ſequētia quibus oſtēditur exurrecturos pſeudoprophetas, de quibus etiam Paulus loquens, ait, Nouiſſimis dieb⁹ inſtabunt tempora periculoſa, & erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, habentes ſpeciē quidam pietatis virtutem autem eius abnegantes, ſemper diſcentes, & nunquam ad ſcientiā veritatis peruenientes, qui reſiſtunt veritati, quemadmodum Iamnes & Mambres reſtiterunt Moyſi mali homines & ſeductores proficient in peius, errantes, & in errorē alios mittētes. Hi nimirū ipſi ſunt, de quib⁹ etiā hic dominus loquitur, qui dicunt, alij quidem hic, alij verò iſtic, alij alibi eſſe Chriſtum, quibus nos dominus iubet nō credere. Attendite itaque & vos dilectiſſimi ab iſtiuſmodi hominib⁹, nolite credere neq; Luthero, nec Zuinglio nec cuiquam neochriſtianorum, qui Chriſtum ab eccleſia ca-

Mat.24 *1.Cor.1* *Mat.24.* *Mar.13.* *2.Tim.3*

tholica diſtractum ſibi cupit & nititur arrogare, detruſum in angelum & conciliabulū hæreticum. Iſti ſunt magiſtri prurientes auribus, falſi prophetæ, de quibus dominus di-
2 Ti.4. cit, Attendite à falſis prophetis, qui veniūt ad vos in veſti-
Mat.7. mentis ouium, intrinſecus autē ſunt lupi rapaces. de iis &
2. Pet.2. & Petrus ait, Fuerūt pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mēdaces, qui introducēt ſectas perditionis. Euitate & fugite per Chriſtum iſtos ſectarū autores, qui Chriſtū ſcindere & in partes conantur diuidere, ſicut ſcelerata iſta mulier diſſecari petebat filiū alterius mu-
3. Reg.3. lieris corā Salomone. Cauete inquam & proſpicite vobis, quia veſtra hic res agitur. quod ſi audieritis eos, ſeducent vos in interitū. ne prebeatis aures dicētib⁹, hic eſt Chriſt⁹. ne credatis illis quicquā, quia animicidæ ſunt, pſeudoprophetæ, ſeductores hominum, venatici canes diaboli.

3 Surgens, inquit dominus, pſeudochriſti & pſeu-
1. Theſ.2. doprophetę, & dabūt ſigna magna & prodigia, id adeo Paulus quoque de Antichriſto dicit, cum ait, Cuius aduentus eſt ſecūdum operationē ſathanæ, in omni virtute & ſignis & prodigiis mēdacibus, & in omni ſeductione iniquitatis. Cæcos ille videre facit, ſurdos audire, claudos expedite ingredi, dæmoniis obſeſſos liberabit, fraudulenter tamē hæc omnia. Et bene dicitur quod ſecūdum operationem ſathanæ veniet Antichriſtus: quia ſicut Chriſt⁹ de ſpiritu ſancto natus eſt, iuxta illud angeli ad Mariā, Spiritus ſanctus ſuperueniet in te. & iſtud quoque, Quod ex ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt: ita viſſim veniet Antichriſtus à ſathana ſecundum operationē ipſius. nam & ipſe reget eum, & hic obtēperabit illi in omnibus, ſicut permittit dominus, dicēte Ioanne, Soluetur ſathanas de carcere ſuo, & exibit ſeducens gentes. quæ etiam ratio multū facit ad augendam ho-
Apo.10. minum malitiā, quoniam & diabolo permittetur homines
Matt.6. adeo ſeducere in omni nequitia. Quam porro neceſſarium foret, quam operępretium aſſiduo clamare eos ad dōminū, Ne nos inducas in tentationem?

2 Ait Paulus aduentum Antichriſti fore in omni virtute, ſcilicet ſeculari & mundana. Sicut enim domin⁹ in
Zach.9. humilitate aduenit & paupertate, māſuetus (vt ait prophe-
Matt.8. ta) atque ſedens ſuper aſinam, ſuamque adeo paupertatem

Criſtus ipſe teſtatus eſt, inquiẽs, Vulpes foueas habent & volucres cœli nidos, filius autẽ hominis nõ habet vbi caput ſuum reclinet. Ita contra Antichriſtus veniet in maximo apparatu, faſtu & pompa ſeculi huius, ſatis habiturus pecuniæ, & bonorũ omniũ affluentia luxuriaturus, qua laſciuie multos ſibi adiũget homines. id Daniel quoque prę uidit, cum dixit, Dominabitur theſororũ auri & argenti, & in omnibus preciosis AEgypti. 3 Addit Paulus quod in prodigis & ſignis venturus ſit mẽdacibus, quod etiã dominus nõ tacuit, cum dixit pſeudoprophetas iſtos ſigna & prodigia facturos: nec celauit nos idipſũ Ioãnes, de beſtia magna ſic loquẽs, Fecit ſigna magna, ita vt etiã ignem faceret de cœlo deſcendere in terrã in conſpectu hominum. & ſeduxit habitãtes in terra propter ſigna, quæ data ſunt illi facere. En hic cauſas vobis duas, quæ faciẽt vt multi adeo accedant ad Antichriſtũ homines, ſuiſque coniungantur erroribus. Videmus enim nunc pleroſq; erroribus peruerſis accedere tantũ ob libertatem carnis, ne ieiunẽt, ne confiteãtur, néue quid orent, & alia pietates munera exequantur. quando maior futurus eſt accurſus omnium tunc, cum pecuniæ diſpergẽtur, cũ miracula fient? ſane tũc principes, nationes, totaque adeo regna ab eccleſię ſanctæ obedientia auertentur ad Antichriſtum. 4 Et bene quidem apoſtolus ſigna vocat mẽdatia. huiuſmodi enim variis poſſunt fieri modis. fallacia ſigna ſunt, cum ſenſibus hominũ imponitur, ita vt quis putet ſentire ſe quod nõ ſentit, & tãgere quod nõ tangit, ſicut & Simõ magus hominẽ iam decollatũ paulo poſt exhibebat viuũ. fraus enĩ illa erat & dolus. Sic humanos ſenſus decepit Apolloni⁹ Tianæus, cum faciebat præſtigiis ſuis, vt arbores ire, colũnę loqui viderẽtur. Sic magi etiã nunc faciũt, dum ſimulant ſe neſcio quid non vocare vſqueadeo ſenſum hominis poteſt immutare diabol⁹. 2 Deinde mẽdacia quoque ſunt ſigna, quæ naturalib⁹ quidem, ſed tamen occultis fiunt rationibus: vnde rudes, & imperiti homines ſepenumero putãt vltra ſuprà quæ naturã eſſe. quod naturaliter fit, quomodo ſimplices plerunque admirãtur ipſos præſtigiatores. Cumque diabolus norit ſingulas naturaliũ proprietates, ſciãtque ſingula ſingulis, actiua etiam cõiungere paſſiuis, magna in iis re-

Dan.11.

Mat.26.

Hieron.

bus exhibet ſuæ poteſtatis argumenta. ſic ille pluuia, fulgura, tonitrua, igniumque apparitiones efficere poteſt in aëre.

3 Præterea ſigna cenſeri poſſunt mendacia, quæ in finem malum tendunt, nimirum ad impoſturam & fraudem hominum, cuiuſmodi futura ſunt omnia Antichriſti ſigna, virtute diabolica facta. Et ex iis ferre tribus rationib' Paulus ſuperior illo loco ſigna Antichriſti ſecundum operationẽ ſathanæ, ſigna & prodigia vocauit mẽdacij. Quanta porro ſpecie boni, ſigna ſua ſit ille facturus, deinceps oſtendit dominus, & ait, Dabũt ſigna magna & prodigia, ita vt in errorem inducãtur, ſi fieri poteſt, etiam electi, quod ſi electis adeo malè ſuccedet, qui futurum eſt de miſera plebecula? cumque in vniuerſum ſenſus & cogitationes hominis tẽdãt in malum, quantus futurus eſt vulgi concurſus ad Antichriſtum? ſicut & Paulus ait, Mittet illis deus operationẽ erroris, vt credant mendacio qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati. Qui nunc non credunt cõcilis ecclesiæ ſanctæ, nõ patribus, neque bullis papalibus fidem aliquam præbent. Cæſareæ quoque & catholicę maieſtatis edictis nihil, aut certe parum, tribuunt, & tamẽ interim hæreticis, animicidis, peruerſis prędicatoribus omnia credũt, quid mirum ſi ſeducantur, niſique pœnitẽtiam agant, perpetuo condemnentur? Mitto hic quomodo etiam mali poſſint facere miracula vere: iuxta illud quod dicent multi in die illo, Domine nónne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dęmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Nã quod mali fuerint, ex eo patet quod ſequitur, Recedite à me operarij iniquitatis. Fecerunt itaq; mali quidem miracula, ſed nunquam infideles & qui errores docuerint, eo quod virtute diuina fiunt miracula: deus autem falſitatis teſtis non eſt, ſicque & Antichriſtus & mẽbra illius omnia nullum facient miraculum verum. Hic autem ſpeciem conſpicimus dei miſericordiam in eo quod electi non inducentur in errorem: quoniam impoſſibile id eſt, non aliunde vtique niſi ex gratia dei cuſtodiens illos, qui in ipſius manu ſunt omnes, teſte Moyſe. Hinc & Gregorius, electi, inquit, in corde tẽtabuntur, nutant enim, ſed non cadunt. Hoc autem non eſt, quod cogites tantùm futurum tempore Antichriſti in ſanctis, ſed omni tempore, ſi

2. Theſ. 2 *Mat. 24* *Mat. 7.* *Gregor. homil. 9. ſuper Ezech.*

non eſſet electio & gratia dei, etiã iuſti in peccata maxima caderẽt, à quo lapſu ſola eos præſeruat gratia diuina. Poſſem ad longũ materiã hanc de gratia dei extẽdere, cui tantũ adſcribere quis debet omnia, illa enim ſi nõ foret neq; ipſũ præſeruaret, deum immortalẽ, quãta in ſcelera rueret præceps? eius autẽ argumẽta vt fortiſſima, ita pene innumera peti poſſent ex epiſtolis Pauli ad Romanos, Corinthios, & Galatas, ſed volens hæc omnia pertrãſeo. Quilibet homo ex corde & animo inuocet & imploret deũ rogetq;, ne ſãctos ſuos deſerat in iis quoq; duriſſimis Antichriſti preludiis, imter tot ſectas, hæreſes, & ſciſſiones fidei. Quilibet inquã chriſtianus ex tota mẽte chriſtũ deprecetur, vt piis magneq; ſpei hominib' gratiã ſuã concedat: is verò maximè qui ſub tyrannis & chriſtianæ fidei perſecutorib', vt tantæ tyrãnidi reſiſtere, & tam manis inſultib' ſufficere valeãt, vtq; in fide ſtabiles, in opere efficaces, inuẽti gratiã dei non amitant, & in futurum vita non excidant æterna, Amen. *Aug. in om. cõpe lagia.*

HOMILIA IIII.

Multa hactenus audiſtis dilectiſſimi in Chriſto de ſeuiſſima Antichriſti tyrannide, quã ſi quis penitius introſpixiat, pauloq; altius animo cõcipiat, quid mirum ſi huiuſmodi quid ſecũ cogitet? Ita ne futurũ? ita eccleſiam tuã deſtitues domine deus? ita ne ſãctos & electos tuos ſub tam graui iugo deſeres miſere? Ita ne futur' erit nemo, qui liberè fidem cõfitens cõſoletur eos? Imo hoc ſciat certuſq; credat quilibet Chriſtian', deũ nunquã derelicturum ſuos, non min' quã pater filios ſuos deſerat, iuxta illud Salomonis, Habitabo in medio filiorũ Iſraël, & nõ derelinquã populũ meum Iſraël. Quoniã & Iudæi in tãta tribulatione conſtitui, vt & amiſſo templo, & ciuitate ſancta vaſtata, & tota terra promiſſionis profligati, reliquũ nil haberent, ſperauerunt adhuc in deũ, qui nõ deſereret eos, dicente Eſdra, Quanuis ſerui ſumus, tamẽ in ſeruitute noſtra non dereliquit nos deus noſter. Ita nos cõſolatur etiã Dauid, dicens, domin' iudicium diligit, & ſanctos ſuos nõ derelinquet, in æternum conſeruabuntur. Quapropter prælatis & prædicatorib' partim ab Antichriſto occiſis, partim profligatis. *3. Reg. 6* *Eſdra. 9*

Excitabit adhuc dñs prædicatores duos, iuxta communem
Enoch & Elias. doctorum ſententiam, Enoch & Eliam, qui vt in hoc ſerua-
rentur officium, viui rapti ſunt in paradiſum, expectantes
ibidem tempus Antichriſti. De Enoch nanq; ſic nobis ſcri-
Genes. ptũ reliquit Moyſes, Facti ſunt omnes dies Enoch, trecenti
ſexaginta quinq; anni ambulauitq; cũ deo, & non apparuit,
quia tulit eum deus. De Elia autem ſic habet hiſtoria Re-
4.Reg.2. gum, Quum pergerent & incedentes ſermocinarẽtur, ecce
currus igneus, & equi ignei diuiſerunt vtrunq;, & aſcendit
Apo.11. Elias per turbinem in cœlum. Et quod huiuſmodi teſtes tũc
futuri ſint duo, ſatis manifeſte Ioannes arguit, dicens, Da-
bo duobus teſtibus meis, & prophetabunt diebus mille du
centis ſexaginta amicti ſaccis. De Elia verò apertiſſimè lo
Mala.4. quitur Malachias propheta cum ait, Ecce ego mitto vobis
Eliam prophetam, antequã veniat dies dñi magnus & hor-
ribilis. Quis porrò eſt qui neſciat diẽ dñi horribilem illum
eſſe nouiſſimũ? adhuc igitur venturus eſt Elias ante eũ (&
Mat.11. quia Hieron. fluctus propter verba Chriſti de Ioanne, & ſi
Mat.17. vultis, ipſe eſt Elias qui venturus eſt: & iterũ, Elias quidem
venturus eſt, & reſtituet omnia, dico autẽ vobis, quia Elias
iã venit, & nõ cognouerunt eũ, ſed fecerũt in eo quæcunq;
Luc.1. voluerunt) tamen qa angelus clarè indicat qualis ſit Elias
Ioannes in virtute nimirũ Eliæ præcedens, & Ioannes ex-
preſſe negauit ſe Eliam, ideo credendũ communi ſententię,
Ioan.1. nõdum veniſſe Eliam in perſona, ſed venturũ, licet Ioãnes
venerit in ſpiritu & virtute Eliæ, ideo ad hæc ſubiũgam⁹,
Cap.6. Mens & ſententia Auguſtini eſt lib.9. ſup Gene. Enoch &
Eliam nondum quidem eſſe defunctos, ſed in alium locum
tranſlatos, & adhuc morituros. Alibi quoq; de mirabilibus
Lib.2. cap.32. ſacræ ſcripturę ſic ait de Elia, Hactenus ipſe ſicut & Enoch,
in teſtimoniũ nouiſſimi temporis adhuc ſine morte ſerua-
tur vt ſcilicet horũ in ore duorum teſtium nouiſſimi teſti-
monij ſermo conſiſtat, quãdo in extremo tẽpore paulo an-
tequã damnetur ſathanas, qui humanũ genus aperto bello
deprimat. Quis autẽ apertò adeò Marte aggreſſurus eſt fidẽ
Chriſtianã & impugnaturus vt Antichriſtus? Sed penè ex-
ciderat properanti mihi locus ille Sapientis, qui hic primũ
Eccl.44. commemorandus erat. ſic enim ait ipſe de Enoch, quia pla
cuit ille deo, & tranſlatus eſt in paradiſum, vt det gentibus

ſapientiam. Ecce in paradiſum, inqt Sapiēs, vt det ſapiētiā. at quando faciet hoc Enoch, niſi vbi Antichriſtus venerit?

2 Audite inſuper aliud adhuc Auguſtini de Elia teſtimonium, dicentis per hunc Eliam magnum mirabilemq; prophetam expoſita ſibi lege vltimo tempore ante iudiciu Iudæos in Chriſtum verum, id eſt in Chriſtum noſtrum eſſe credituros, celeberrimum eſt in ſermonibus cordibusq; fidelium. Ipſe quippe ante aduentū iudicis ſaluatoris non immeritò ſperatur eſſe venturus, qui etiam nunc viuere nō immeritò creditur. Idem alibi de peccatorum meritis quoque commemorat multis, qui fiat quòd illi duo tanto tempore in paradiſo conſeruentur, nec moriātur, id autem hic breuitati ſtudens pertranſeo: verùm illud prætermittere nō poſſum, quod in quæſtionibus habet Auguſtinus (vt omnis tollatur dubitatio Hieronymiana) futurum, inquit ille, credimus ſecundo aduentu domini, quo in claritate venturus eſt, cuius aduentus præcurſor ſperatur Elias, ſicut huius Ioannes fuit. & ideo dicitur à domino, Elias iā venit: quia in eodem ſpiritu & in eadem virtute, & tanquā præcedentis præconis officio, & hic (Ioannes) iam venit, & ille (Elias) venturus eſt. *De ciuit. dei.li. 20 cap. 29.* *Li.1. ca.3* *Quæſt.83*

Cùm itaq; duo iſti venturi ſunt ante tempora Antichriſtī, prædicabunt iuxta Auguſtini ſententiam: & Iudæis quidem annūciabunt Meſſiam verum iam veniſſe, Chriſtianis autē meras eſſe impoſturas & fraudes, quicquid tunc molietur Antichriſtus. vnde & plurimi populi adhærebunt eis, vt non mediocrem inde dolorem cōcepturus ſit Antichriſtus, occiſurus inſuper illos, iuxta hanc Ioannis prophetiā Cùm finierint teſtimonium ſuum, beſtia quæ aſcēdit de abyſſo, faciet aduerſum eos bellū, & vincet illos, & occidet eos. Et corpora eorum iacebūt in plateis ciuitatis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma & Aegyptus, vbi & dominus eorum crucifixus eſt. Et videbunt de tribubus & populis, & liguis, & gētibus corpora eorū per tres dies & dimidiū. et corpora eorū nō ſinēt poni in monumētis. quanuis reuiuiſcētes hinc aſcēdēt in cœlū. Et hoc eſt quod Auguſtinus ait Enoch licet longo tempore ſeruatus adhuc viuat, mortis tamē debitū quod oēs in Adam ſumpſimus, vitare nō poterit. Idē & martyr S. Methodius docet, & extat īter opera Au *Apoc.11.* *Libi.1. de mir. ſup. ca.3. Methodi.*

guſtini libellus integer de Antichriſto.

3 His itaq; conſummatis omnibus, Enoch quoque & Elia ab Antichriſto occiſis (& ſecundum quoſdam etiam Ioanne euangeliſta) tunc ſe omniũ maximè concitabit inſo-
Apo.17. lentia Antichriſti, qui tum demum videri ſe cupiet à ſequacibus ſuis Iudæis, Chriſtianis & gentib⁹. Sicut enim ex Apocaly. Ioan. ſatis liquet, cùm Enoch & Elias occiſi fuerint, reſuſcitabit eos dominn⁹ poſt dies tres & dimidiũ, dicẽtque illis angeli, Aſcendite. & tunc videntibus etiam aduerſariis ſuis, in nube eleuati aſcendẽt in cœlũ. Qui tum clamor tum applauſus ſanctorum. Antichriſtũ quoque cõſitabit ex immenſa ſuperbia ſua, vt ipſe quoq; in cęlũ conabitur aſcẽdere ſequando chriſtum. quanuis contraria ſpecie. Siquidẽ ſicut Daniel vidit filiũ hominis venientem in nubib⁹ cœli deumq; partem illi dantem poteſtatẽ & gloriã, regnum quoque tantum, vt ſeruiant ei populi, trib⁹ & linguæ: ita plene diabolus Antichriſto daturus eſt poteſtatam ſui ſimilẽ, iuxta illud Ioannis, Dedit ei draco virtutem & poteſtatẽ magnam, qua adrogabit ille ſibi etiam aſcencionẽ in cœlum, concurrenque ſequaces eius omnes ad videndum eum aſcẽdentẽ in cœlum. Tunc conſurget ille in montem Olіueti, atque ibi iuxta conſuetudinẽ huius ſeculi tentoria figet, eleuatus quoq; à diabolo in aëra magna ſuorum admiratione,
2.Theſ.2 implebitur iſtud Pauli vaticinium, dominus Ieſus interfici
Ambro. et eum ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione aduẽtus ſui,

Cæterùm ſanctus Ambroſius in ea ſententia eſt, vt putet Chriſtum Antichriſto appariturun, ipſumq; vocis ſuæ virtute deiectũrũ in terrã, quando in poteſtate & imperio verbi ſui diaboli ſinent eum per præceps cadere in terrã. Sũt
Apoc.12. qui arbitrantur Michaẽlẽ, qui cum dracone pugnauit, ipſum deiecturum, & diabolos à quib⁹ ferebatur, ab eo profligaturum, vt ſic turpiter decidat. & tunc ſane Iudæi, hæretici & gentiles omnes videbunt ſe ab ipſo miſerè deceptos, ſicque cõuertentur ad chriſtũ & eccleſię ſanctæ vnitatẽ.
Eſa. 10. tũc quoq; implebitur illud Eſaiæ, quod & paulus cõfirmauit,
Rom. 9. quoniã reliquiæ Iudæorũ ſaluæ fient, quoq; iuxta pſamiſtã
Pſal. 58. ad veſperam cõuertentur vt canes, fietq; ſecundum verbũ
Ioan. 10. domini paſtor vnus & vnum ouile.

4 Cũ iam multa hic Chriſtus de Antichriſti aduen

tu prædixiſſet,de deſolatione,tribulatiōe & ſeductiōe,por *Ioan. 14.*
ro vt verba ea oīa nūc maneāt infixa præcordijs hoīm,ſubdit,Ecce prædixi vobis,ſicut & ad diſcipulos dixit. Hoc nūc dixi vobis priusq̃ fiat, vt cū factū fuerit credatis. Deinceps ſubiūgit,pſeudoꝓphetis iſtis nō eſſe credendū, ſi quādo dicēt,Ecce hic eſt regnū Chriſti,ecce in deſerto eſt,nolite,inquit ille,exire.qūo noctu & in ſyluis cōciliabula ſua habuerūt catabaptiſtæ. Addidit inſuper,Si dixerīt vobis, Ecce in penetralibus eſt,nolite credere,neq; eñ in latibulis hæreticorū inuenitur Chriſtus cū regno fidei ſuæ. Nemo igitur ſe ſegreget ab eccleſia ſancta,nemo Chriſtū vel penes Zuingliū,vel apud Lutherū quærat,ſed in ipſa ſancta eccleſia catholica,cui promiſit ille manſurū ſe apud eā vſq; ad cōſummationē ſeculi,nemo fugiat in deſertu,ſicut flagellātes Lolhardi & Catabaptiſtæ fecerunt. Quiſq; vniuerſalē & perpe *Mat. vlt.*
tuam illā catholicæ eccleſiæ cōſideret fidē, ea nimirū vera erit:nec aliquis ſeptennē iſtā fidem quæ ex deo nō eſt,decipere ſe ſinat,quoniā ea à furioſis monachis & ſacerdotibus apoſtatis ac fidefragis recens excogitata eſt: quorū quilibet ſecū contendit eſſe Chriſtū,non videns ipſiſsimū,vt ſic loquar,diabolū cohabitare ſibi,quod ex fructibus eorum ſatis conſtat, vnde dignoſcere ipſos edocti ſumus à Chriſto. Aut *Mat. 7.*
nōne fructus ſcilicet pulchri deoq; & euāgelio digni ſunt, tot ſeditiones,ſectæ,factiones & diſſenſiōes in vniuerſo Ro *Centum*
mano imperio,quarum tamen adhuc finis nullus apparet? *milia oc-*
Nōne fructus pulchelli ſūnt tot hominum neces miſerādæ, *ciſa.*
tot rapinæ,tot latrocinia,tot incēndia, tot direptiones, tot omnis generis locorū vaſtationes? Et hoc nimirū eſt,quod ex nouo prouenit euāgelio, quod iſti ex pulueribus protraxerūt. Vos aūt iſtos fugite animicidas, qui ex antiquiſsimis hæreſibus nouā conantur fidē effingere. Aut nōne tacentibus etiā nobis ſatis præmoniti eſtis à Chriſto iam olim, vt ꝓſpiciatis vobis à pſeudoprophetis iſtiuſmodi, qui Chriſtū in deſerto,penetralibus & alijs locis oſtentāt,nihil interim aliud monſtrantes q̃ Antichriſtū & præcurſores eius? Neq; verò hic tantū nos conſolatur in hac re dn̄s, quod dies Antichriſti diu nō durabūt, ſed ex eo,quia tam repēte & ſubito irruēt,vt fulgur exiēs ab oriēte, pertingit ad occidentem *Mat. 24*
vſq;. Vſqueadeo ſubitus erit Chriſti aduētus in die nouiſsimo. & ideo omnes tū angeli tum electi dei congregabuntur

cum Chriſto, ſicut ad cadauer aquilæ, ſicut hic Hieronym⁹
Hieroni. pulcherrime docet, & nos partim explicauimus parte prima. Deus & domin⁹ noſter, qua eſt pietate & miſericordia, clementer dignetur gratiam nobis conferre ſuam ſanctam, qua freti perſeueremus in fide vera conſtantes, illam quoq; cum dilectione dei & proximi, operibus bonis declaremus, quatenus poſt calamitoſum miſerandæ huius vitæ decurſum, vitam illam conſequi mereamur æternam, quam omnibus nobis largiri dignetur Chriſtus Ieſus in ſecula benedictus, Amen.

SOLI DEO GLORIA.

Sub ſedis apoſtolicæ ac omnium bonorum correctione.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

HMOILIAE SVPER E-uangeliis de tempore, aduerſus Lutheranos & alios aberrantes, fœliciter finem accepere, iuxta veterum patrum, ſanctorum conciliorum, & Romanæ ac apoſtolicæ eccleſiæ explanationem, Ioanne Eckio autore, & Ioãne Mentzingero eius diſcipulo, interprete.

AVDI LECTOR.

Expecta parumper, & tertium totum de Sanctis, & quartum de Sacramentis, deo volente, accipies.

RESTAURO del LIBRO ANTICO
Cav. G. DI GIACOMO
PESCARA
GIU. 1970